

วารสารมณีเชษฐาราม วัดจอมมณี

Journal of Mani Chettha Ram

Wat Chommani

ปีที่ 7 ฉบับที่ 2 (มีนาคม – เมษายน 2567)

Vol 7 No.2 (March - April 2024)

P-ISSN : 2774-0455 (Print)

E-ISSN : 2774-0978 (Online)

วัตถุประสงค์

วารสารมณีเชษฐาราม วัดจอมมณี เป็นวารสารในกลุ่มมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้า และเพื่อตีพิมพ์เผยแพร่บทความวิชาการ บทความวิจัย และบทความหนังสือแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์และนักศึกษาในมิติทางด้านศาสนาและปรัชญา วัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่น รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ การศึกษา สังคมวิทยาและมนุษยวิทยา รวมทั้งสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิอย่างน้อย 2 ท่าน ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind peer reviewed) เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสาร อย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสาร

ทัศนะและข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความวารสาร ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น มิใช่ความคิดของคณะผู้จัดทำ และไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ ทั้งนี้กองบรรณาธิการไม่สงวนลิขสิทธิ์ในการคัดลอก แต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา

กำหนดออกวารสารปีละ 6 ฉบับ เป็นราย 2 เดือน

ฉบับที่ 1 เดือน มกราคม – กุมภาพันธ์

ฉบับที่ 2 เดือน มีนาคม – เมษายน

ฉบับที่ 3 เดือน พฤษภาคม - มิถุนายน
ฉบับที่ 4 เดือนกรกฎาคม - สิงหาคม
ฉบับที่ 5 เดือนกันยายน - ตุลาคม
ฉบับที่ 6 เดือน พฤศจิกายน - ธันวาคม

เจ้าของ

111/1 วัดจอมมณี ตำบลมีชัย อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย 43000 โทร 06-10186156
e-mail: manichettharam@gmail.com

ที่ปรึกษา

พระเทพกิตติมณี, ดร.

ที่ปรึกษาเจ้าคณะจังหวัดหนองคาย

พระราชรัตนาลงกรณ์, รศ.ดร.

เจ้าคณะจังหวัดหนองคาย

พระศรีวิชิโรโมลี

รองเจ้าคณะจังหวัดหนองคาย

พระครูปลัดสุวัฒนพรหมจริยคุณ

รองอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บรรณาธิการบริหาร

พระครูสุตรัตนภรณ์

เจ้าอาวาสวัดจอมมณี

หัวหน้ากองบรรณาธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกษภา ผาทอง

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

กองบรรณาธิการ

พระศรีญาณวงศ์, ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

พระครูภาวนาธรรมโมโชติ, ดร.

เจ้าคณะอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

พระครูปริยัติสุวรรณวัฒน์, ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

พระนัสชนะ ส่างช้าง, ดร.

วัดจอมมณี ตำบลมีชัย อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย

พระมหาจันทงค์ สิริวิณฺโณ, ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

พระมหาฐิติวัตร หนั่นกิจ, ดร.

วัดจอมมณี ตำบลมีชัย อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย

ศาสตราจารย์ ดร.บุญทัน ดอกไธสง

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ศาสตราจารย์ ดร.ธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์

มหาวิทยาลัยรังสิต

รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญา เคนาภูมิ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

รองศาสตราจารย์ ดร.ธวัช ด้วงคำ

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

รองศาสตราจารย์ ดร.สุเทพ สุวีรางกูร

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วินิจ ฝาเจริญ

มหาวิทยาลัยแม่โจ้

พลตรี ดร.วัลลภ มณีเชษฐา

มหาวิทยาลัยเนชั่น

ดร.สมพงษ์ พิพัฒน์เอกสกุล

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประภาส แก้วเกตุพงษ์

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมชาย ดำเนิน

สมาคมนักวิจัยแห่งประเทศไทย

ดร.ธีรดนัย กัปโก

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภูภาณจนกฤษฎ์ ปลั่นรัมย์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วุฒิพงษ์ บัวชัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

ผู้ช่วยกองบรรณาธิการ

พระมหาสายัณ ดิขปญโญ

วัดจอมมณี ตำบลมีชัย อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย

นายสมศักดิ์ พะปะเสน

โรงเรียนพระเทพบัณฑิตวิทยานุสรณ์ จังหวัดหนองคาย

ฝ่ายประสานงานและจัดการ

พรเทพ เข้มเครือ

วัดจอมมณี ตำบลมีชัย อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย

ณรงค์ฤทธิ์ ดีทองหลาง

วัดจอมมณี ตำบลมีชัย อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย

❁ ฝ่ายกฎหมาย

ชัยวิทย์ ฤทธิพิชัยวัฒน์

นิติกรกรชำนาญการ สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง

❁ ออกแบบปก

สมศักดิ์ พะปะเสน

โรงเรียนพระเทพบัณฑิตวิทยานุสรณ์ จังหวัดหนองคาย

❁ จัดรูปเล่ม

พระวินัย นาคา

วัดจอมมณี ตำบลมีชัย อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย

❁ พิมพ์ที่

ศูนย์เรียนรู้การผลิตและจัดการธุรกิจสิ่งพิมพ์ดิจิทัล มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ใน

พระบรมราชูปถัมภ์ เลขที่ 1 หมู่ 20 ถ.พหลโยธิน ต.คลองหนึ่ง อ.คลองหลวง จ.ปทุมธานี 13180

โทรศัพท์ 0 2529 0574 7, 0 2909 1633 www.vru.ac.th

บทบรรณาธิการ

วารสารฉบับนี้เป็นฉบับที่ 2 ประจำปีพุทธศักราช 2567 บทความที่ได้รับการคัดเลือกให้เผยแพร่ในวารสารฉบับนี้ เนื้อหาสาระของบทความยังคงเนื้อหาสาระที่หลากหลายเช่นเคย จำนวนบทความทั้งหมด จำนวน 38 เรื่อง ซึ่งประกอบด้วย บทความวิจัย จำนวน 24 เรื่อง บทความวิชาการ จำนวน 12 เรื่อง บทวิจารณ์หนังสือ 2 เรื่อง วารสารผ่านการประเมินคุณภาพวารสารใหม่เข้าสู่จากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (Thai Journal Citation Index-TCI) ให้วารสารจัดอยู่กลุ่มที่ 2 ระยะเวลาการรับรองคุณภาพวารสารตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2565 จนถึงวันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2567 และเพื่อให้คุณภาพของบทความเป็นไปตามเงื่อนไข และกติกาสากล จึงเปิดโอกาสให้นักวิชาการ นักวิจัยและนักศึกษาระดับบัณฑิต ได้เผยแพร่บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัย ซึ่งกองบรรณาธิการได้ดำเนินการตามกระบวนการเชิงหลักการเผยแพร่บทความตามเกณฑ์สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษาทุกประการ

กองบรรณาธิการวารสารมณีเชษฐาราม วัดจอมมณี ขอขอบคุณท่านผู้เขียน ท่านสมาชิก และท่านผู้อ่านที่ให้ความสนใจและไว้วางใจวารสารของเราเป็นอย่างดีตลอดมาและหวังเป็นอย่างยิ่งว่าบทความที่ได้เลือกสรรมาตีพิมพ์มีประโยชน์ต่อผู้อ่านทุกท่านบรรณาธิการขอขอบพระคุณท่านผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้ให้ความกรุณาอ่านและแนะนำการปรับแก้บทความวิจัยให้มีคุณภาพทางวิชาการยิ่งขึ้น

สุดท้ายนี้กองบรรณาธิการหวังอย่างยิ่งว่าเนื้อหาในวารสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านบ้างตามสมควร หากผู้อ่านจะมีข้อเสนอแนะในการปรับปรุงวารสารนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น กองบรรณาธิการขอน้อมรับไว้ด้วยความยินดียิ่ง

พระครูสุตริตนาภรณ์

บรรณาธิการ

สารบัญ

บรรณาธิการ	(ก)
บทบรรณาธิการ	(ฉ)
สารบัญ	(ช-ฎ)

บทความวิจัย : Research Article

การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูภาษาไทยระดับประถมศึกษา เพื่อเสริมสร้างคตินิยมสำหรับนักเรียน ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้วรรณกรรมท้องถิ่นอีสานร่วมกับกระบวนการโค้ช โรงเรียนในสังกัดศึกษาธิการจังหวัดขอนแก่น

1-20

DEVELOPING A TRAINING CURRICULUM FOR PRIMARY SCHOOL THAI LANGUAGE TEACHERS TO STRENGTHEN MORALS FOR STUDENTS. BY ORGANIZING LEARNING USING LOCAL ISAN LITERATURE TOGETHER WITH THE COACHING PROCESS SCHOOLS UNDER THE JURISDICTION OF THE KHON KAEN PROVINCIAL EDUCATION OFFICE

อรรถพงษ์ ผิวเหลือง, ปัญชา ธรรมบุตร และ ณัฐกิตติ์ สิริวัฒนาทาทุล

การสังเคราะห์วรรณกรรมท้องถิ่นอีสาน เพื่อเสริมสร้างคตินิยมสำหรับนักเรียนในศตวรรษ ที่ 21

21-37

SYNTHESIZING ISAN LOCAL LITERATURE TO STRENGTHEN MORALS FOR STUDENTS IN THE 21st CENTURY

ปัญชา ธรรมบุตร, รัชนิบูรณ์ เนตรภักดี, ณัฐกิตติ์ สิริวัฒนาทาทุล และ ปัญชา เกียรติจรุงพันธ์

รูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู

38-56

THE MODEL OF PROFESSIONAL LEARNING COMMUNITY IN PRIMARY SCHOOL IN PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE IN NONG BUA LAMPHU

เชวงศักดิ์ พงกษเทเวศ, นัสพงษ์ กลิ่นจำปา, จริญญา อนันต์สุวรรณชัย และ วรณภา นันทะแสง

**หลักธรรมาภิบาลที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการบริหารงานขององค์การบริหารส่วน
ตำบลในจังหวัดปทุมธานี**

GOOD GOVERNANCE PRINCIPLES AFFECTING THE EFFECTIVENESS OF THE
ADMINISTRATION OF SUB-DISTRICT MUNICIPALITIES IN PATHUM THANI
PROVINCE

ธนภุต โพธิ์เงิน, กัญจน์ณัฐ สังข์นาค และ พรพรรณ กลิบุตร

**ปัจจัยเงื่อนไขที่ทำให้เกิดการปฏิบัติงานของครู กรณีศึกษา: ครูผู้เข้าร่วมโครงการ
ผลิตครูเพื่อพัฒนาท้องถิ่น**

THE FACTORS CONDITION ASSOCIATED WITH JOB PERFORMANCE, A CASE
STUDY OF TEACHER WHO HAD PARTICIPATED KRU LOVE HOME PROJECT

ภาวิธ ตรีลานนท์, พีรเดช ประคองพันธ์ และ อมราพร สุรการ

**การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร
สถานศึกษากับการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1**

A STUDY OF THE RELATIONSHIP BETWEEN TRANSFORMATIONAL
LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS AND IMPLEMENTATION OF
EDUCATIONAL QUALITY ASSURANCE WITHIN EDUCATIONAL INSTITUTIONS
UNDER THE PHICHIT PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1

ภาพิมล นามบัวน้อย, เยาวเรศ ภักดีจิตร และ ทินกร ชอัมพงษ์

**การประเมินหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู (หลักสูตรปรับปรุง
พ.ศ. 2562) คณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยสันตพล**

AN EVALUATION OF GRADUATE DIPLOMA IN TEACHER PROFESSION
(PROGRAM IMPROVED IN 2019) FACULTY OF EDUCATION, SANTAPOL
COLLEGE

สถิตย์ กุลสอน, โสภา ชัยพัฒน์ และ วิฑิตวิมล หมั่นกิจ

แนวทางพัฒนาประสิทธิภาพการสอนของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ 129-142

การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต 2

GUIDELINES DEVELOPMENT OF TEACHING EFFCIENCY OF TEACHERS
UNDER THE PHRAE PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2

ศุภางค์ เสาะใส และ ชีรศักดิ์ อุปไมยอริชัย

ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลกับการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีในการ 143-157

จัดการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่

การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1

THE RELATIONSHIP BETWEEN DIGITAL LEADERSHIP AND PROMOTING TO
USE TECHNOLOGY FOR LEARNING MANAGEMENT OF SCHOOL
ADMINISTRATORS IN SCHOOL UNDER TAK PRIMARY EDUCATIONAL
SERVICE AREA OFFICE 1

สริษา คำหนัก, สกัรพร เชาวนชัย และ กฤตยาภาณุจณ์ โตพิทักษ์

สภาพและแนวทางพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอน 158-175

ภาษาอังกฤษในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุโขทัย

CONDITIONS AND GUIDELINES FOR THE DEVELOPMENT OF LEARNING
MANAGEMENT ABILITIES OF ENGLISH LANGUAGE TEACHERS UNDER THE
SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE SUKHOTHAI

ปณณภา วรชนานันท์ และ ทศนะ ศรีปัดตา2

ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการ 176-189

สื่อสารของครูภาษาอังกฤษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

พิษณุโลก อุตรดิตถ์ จังหวัดพิษณุโลก

NEEDS FOR ENHANCING COMPETENCY IN INFORMATION TECHNOLOGY
AND COMMUNICATION OF ENGLISH TEACHERS UNDER THE SECONDARY
EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE PHITSANULOK UTTARADIT
PHITSANULOK

ณัฐธยาน์ เฟื่องสุวรรณ และ ทศนะ ศรีปัดตา

การจัดการห่วงโซ่คุณค่าของผลิตภัณฑ์แป้งกล้วย อำเภอเก้าเลี้ยว จังหวัด นครสวรรค์ 190-207

VALUE CHAIN MANAGEMENT OF BANANA FLOUR PRODUCT KAO LIAO DISTRICT, NAKHON SAWAN PROVINCE

สว้าง แป้นจันทร์, กรรณิการ์ มิ่งเมือง, ปิยะกิจ กิจติตุลาพานนท์, ภริตา พิมพ์พันธุ์, วัชร ชัยสงคราม, มาศสกุล รักดีอาษา, พรพรรณ จิ๋ว และ ณัฐวุฒิ เนียมสอน

PRE-ANALYSIS OF THE 4TH EDUCATIONAL QUALITY ASSESSMENT 208-220
ON CHILD CENTER LEARNING MANAGEMENT

Chaiwat Waree and Suwattana Sanguanrat

ความต้องการจำเป็นและแนวทางการส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้ยุค 221-234
ดิจิทัลของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาเพชรบูรณ์เขต 1

NEEDS AND GUIDELINES FOR PROMOTING THE DIGITAL LEARNING MANAGEMENT CAPACITY OF PRIMARY SCHOOL TEACHERS AFFILIATED WITH PHETCHABUN PRIMARY EDUCATION AREA OFFICE DISTRICT 1

เก้ ทองสอาด, สติรพร เชาว์นชัย และ กฤษยากาญจน์ ไตพิทักษ์

แนวทางการพัฒนาสมรรถนะครูปฐมวัยในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ 235-248
การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2

GUIDELINES FOR THE COMPETENCE DEVELOPMENT OF EARLY CHILDHOOD EDUCATION TEACHERS IN SCHOOLS UNDER PHITSANULOK PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2

ปทุมณา ธาระรักษ์ และ ชีรศักดิ์ อุปไมยอริชัย

การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาไทยตามแนวคิดสเต็มศึกษา (STEAM 249-265
Education) เพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการเขียนเรื่องตามจินตนาการของ
นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

THE DEVELOPMENT OF THAI LANGUAGE LEARNING ACTIVITY PACKAGE BY STEAM EDUCATION FOR IMPROVING THE CREATIVE WRITING ABILITY FOR GRADE 5 STUDENTS

อัศวินท์ คำตัน และ ทรงภพ ขุนมธุรส

การพัฒนาความสามารถด้านการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้วิธีสอนอ่านแบบ MIA ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think-Pair-Share) 266-284

THE DEVELOPMENT OF THE READING COMPREHENSION ABILITY OF PRATHOMSUKSA 6 STUDENTS BY USING MIA READING TEACHING METHOD WITH THINK-PAIR-SHARE TECHNIQUE

เอกศิษฐ์ สมัครเขตการณ์ และ ทรงภพ ชุนมธูรส

การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ในอำเภอ ห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมา 285-301

THE USE OF MODERN TECHNOLOGY MEDIA FOR THE PROPAGATION OF BUDDHISM BY MONKS IN HUAI THALAENG DISTRICT NAKHON RATCHASIMA PROVINCE

พระครูกิตติประชาทร (ละออง กิตติธโร), พระสมุห์ธงชัย สุนทรจาโร และ สุริยะ มาตรฐาน

บทบาทการพัฒนาชุมชนของพระสังฆาธิการในอำเภอฟุทไธสง จังหวัดบุรีรัมย์ 302-316

THE ROLE OF COMMUNITY DEVELOPMENT OF MONKS IN PHUTTHAISONG DISTRICT BURIRAM PROVINCE

พระอภิชาติ ยติโนโร (บุญรักษ์), พระสมุห์ธงชัย สุนทรจาโร และ สุริยะ มาตรฐาน

ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในอำเภอสีดา จังหวัด นครราชสีมา 317-331

THE EFFICIENCY OF THE TEMPLE MANAGEMENT OF THE ABBOT IN SIDA DISTRICT NAKHONRATCHASIMA PROVINCE

พระสมุห์อุเทน สุทธิจาโค (ไพเราะเขียว), พระครูบรรพตภาวนาวิธาน

และ พระอธิการอินทร์นุช สุวรรณโณ

บทบาทพระสงฆ์กับการสร้างความสมานฉันท์ตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 อำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา 332-349

ROLES OF MONKS AND RECONCILIATION UNDER THE FIVE PRECEPTS VILLAGE PROJECT, NON THAI DISTRICT OF NAKHON RATCHASIMA PROVINCE

พระมหามานะ กิตติภทโท (เรืองบุญ), พระสมุห์ธงชัย สุนทรจาโร และ สุริยะ มาตรฐาน

**การจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามหลักสัปปายะของวัดในอำเภอปาก
ช่อง จังหวัดนครราชสีมา**

MANAGEMENT OF CULTURAL TOURISM RESOURCES ACCORDING TO THE
SAPPAYA PRINCIPLE OF TEMPLES IN PAK CHONG DISTRICT
NAKHONRATCHASIMA PROVINCE

พระสำราญ จิตวิริโย (เชื้อจันทร์), สุริยะ มาตรฐาน และ พระสมุห์ธงชัย สนทนาจาโร

**การส่งเสริมการเข้าร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาของเยาวชนในอำเภอโชคชัย
จังหวัดนครราชสีมา**

PROMOTING YOUTH PARTICIPATION IN BUDDHIST ACTIVITIES IN
CHOKCHAI DISTRICT NAKHONRATCHASIMA PROVINCE

พระอุทัย อติชาโคโร (โพนกระโทก), สุริยะ มาตรฐาน และ พระสมุห์ธงชัย สนทนาจาโร

**ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกบรรพชาอุปสมบทของพุทธศาสนิกชนในอำเภอ
ปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา**

FACTORS AFFECTING THE DECISION TO CHOOSE THE ORDIINATION OF
BUDDHISTS IN PAK CHONG DISTRICT NAKHON RATCHASIMA PROVINCE

พระมหาศักรินทร์ สุระเมธี (ศรีแจ่ม), พระครูขันติธรรมาจริ และ พระครูศรีปริยัตยารักษ์

บทความวิชาการ : Academic Article

**การบริหารและการเรียนรู้วัดกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศ : กรอบแนวคิดและ
การพัฒนา**

INNOVATION AND INFORMATION LITERACY MANAGEMENT AND LEARNING:
FRAMEWORK AND DEVELOPMENT

ธเนศ ฉัตรานุฉัตร และ เอกราช โสมิตพิมานเวช

การบริหารงานงบประมาณในสถานศึกษา : แนวคิดทฤษฎี

BUDGET MANAGEMENT IN EDUCATIONAL INSTITUTIONS : THEORETICAL
CONCEPTS

พนาวลัย คำศรีทวีวัฒน์, พระมหาพิสิฐ วิสิษฐบุญโญ, พระฮอนด้า วาทสัทโท,
เอกราช โสมิตพิมานเวช และ ศิวกร อินภูเขา

**ภาวะผู้นำเชิงคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคการเปลี่ยนแปลง
ของโลก** 427-446

MORAL AND ETHICAL LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS IN THE
AGE OF CHANGE

วิไลลักษณ์ ฐักิจ, เอกราช โฆษิตพิมานเวช และ สัมฤทธิ์ กางเพ็ง

กฎหมายการศึกษากับหน้าที่ผู้บริหารสถานศึกษา 447-466

EDUCATION LAW AND RESPONSIBILITIES OF SCHOOL ADMINISTRATORS

พัฒนา ยอดสะอี, เอกราช โฆษิตพิมานเวช, และ ศิวกร อินญา

การบูรณาการหลักธรรมในการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา 467-483

INTEGRATION OF PRINCIPLES IN PERSONNEL MANAGEMENT OF
EDUCATIONAL INSTITUTION ADMINISTRATORS

วรกร ตริเดช, เอกราช โฆษิตพิมานเวช และ สัมฤทธิ์ กางเพ็ง

การบริหารงานทั่วไปของสถานศึกษา 484-499

GENERAL ADMINISTRATION OF THE SCHOOL

ดารานาถ มาตย์เทพ, เอกราช โฆษิตพิมานเวช, สัมฤทธิ์ กางเพ็ง และ ศิวกร อินญา

**การบริหารสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมคุณธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพครู
ในสถานศึกษา** 500-516

EDUCATIONAL INSTITUTION ADMINISTRATION TO PROMOTE MORALITY
AND ETHICS IN THE TEACHING PROFESSION IN EDUCATIONAL
INSTITUTIONS

กิตติภาส นิ่งสูงเนิน, พระมหาพิสิฐ วิสิฐฐปญโญ, พระฮอนด้า วาทสทโท,
และ เอกราช โฆษิตพิมานเวช

สิ่งแวดล้อมและการเรียนรู้ : กรอบแนวคิดและการพัฒนา 517-528

LEARNING ENVIRONMENT : CONCEPTUAL FRAMEWORK AND
DEVELOPMENT

นิสาร์ตัน แสงศรีเรือง, เอกราช โฆษิตพิมานเวช และ สัมฤทธิ์ กางเพ็ง

การบริหารจัดการสถานศึกษายุคใหม่อย่างมีประสิทธิภาพ 529-545

EFFICIENT MANAGEMENT OF EDUCATIONAL INSTITUTES IN THE MODERN ERA

อุกฤษฏ์ ดอนบรรเทา และ เอกราช ไชยิตพิมานเวช

คติความเชื่อการสร้างรูปสลักศิลาตอนปฐมเทศนา พุทธประวัติมากรมยุคทวารวดี 546-561

THE MOTTO AND BELIEF IN THE CREATION OF STONE CARVINGS AT THE FIRST SERMON OF BUDDHA AS BUDDHIST SCULPTURES IN DVARAVATI-ERA

อุกฤษฏ์ ดอนบรรเทา และ เอกราช ไชยิตพิมานเวช

การบูรณาการพุทธธรรมกับแนวคิดทฤษฎีกระบวนการและหน้าที่ในการบริหาร 562-579
สถานศึกษา

INTEGRATION OF BUDDHIST PRINCIPLES WITH CONCEPTS PROCESS THEORIES AND ROLES IN SCHOOL ADMINISTRATION

ศิวกร อินญา, พระมหาพิสิฐ วิสิฐรูปญโญ, พระฮอนด้า วาทสโท และ เอกราช ไชยิตพิมานเวช

ความเครียดของผู้ดูแลคนพิการ: แนวทางการจัดการความเครียดด้วยทักษะทาง 580-598
สังคม

STRESS OF DISABLED PEOPLE CAREGIVER: GUIDELINE MANAGEMENT STRESS THROUGH SOCIAL SKILLS

พระครูธรรมธร ปุญญาพัฒน์ แสงวงศ์ดี

บทวิจารณ์หนังสือ : Book Review

สิ่งที่พระพุทธเจ้าสอน 599-608

WHAT THE BUDDHA TAUGHT

สิรินาถ รักษาภักดี และ สมเดช นามเกตุ

การศึกษา ฉบับง่าย 609-620

EDUCATION MADE EASY

ศิวกร อินญา, พระมหาพิสิฐ วิสิฐรูปญโญ และ ประจิตร มหาหิง

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน 621-641

การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูภาษาไทยระดับประถมศึกษา
เพื่อเสริมสร้างคตินิยมสำหรับนักเรียน ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้
วรรณกรรมท้องถิ่นอีสานร่วมกับกระบวนการโค้ช โรงเรียนในสังกัด
ศึกษาธิการจังหวัดขอนแก่น*

DEVELOPING A TRAINING CURRICULUM FOR PRIMARY SCHOOL THAI
LANGUAGE TEACHERS TO STRENGTHEN MORALS FOR STUDENTS.
BY ORGANIZING LEARNING USING LOCAL ISAAAN LITERATURE
TOGETHER WITH THE COACHING PROCESS SCHOOLS UNDER THE
JURISDICTION OF THE KHON KAEN PROVINCIAL EDUCATION OFFICE

อรณพงษ์ ผิวนเหลือง¹, บัญชา ธรรมบุตร² และ ณัฐกิตติ์ สิริวัฒนาทากุล³

Atthaphong Phiwlueng¹, Bancha Thammabut² and Natthakit Siri Wattanakun³

¹⁻³มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

¹⁻³Mahamakut Buddhist University, Thailand

Corresponding author E-mail: thammabut.bancha@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาสภาพและความต้องการจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูภาษาไทยระดับประถมศึกษา 2) เพื่อพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูภาษาไทยระดับประถมศึกษา 3) เพื่อทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรมครูภาษาไทยระดับประถมศึกษา 4) เพื่อประเมินผลการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูภาษาไทยระดับประถมศึกษา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดลอง ได้แก่ ครูภาษาไทยระดับประถมศึกษา จำนวน 10 คน และนักเรียนระดับประถมศึกษา จำนวน 150 คน โดยการเลือกแบบอาสาสมัคร เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ หลักสูตรฝึกอบรม แบบทดสอบ แบบประเมินความสามารถ และแบบทดสอบ

* Received 4 March 2024; Revised 15 March 2024; Accepted 20 April 2024

วัดผลสัมฤทธิ์ สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที (t- Independent)

ผลการวิจัยสรุปได้ว่า 1) ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานและหาความต้องการจำเป็น พบว่า อาจารย์และครูภาษาไทยต้องการให้มีหลักสูตรอบรมในเรื่องการจัดการเรียนรู้โดยใช้วรรณกรรมท้องถิ่นอีสาน เพื่อเสริมสร้างคตินิยมสำหรับนักเรียน เพื่อที่ครูจะได้มีความรู้เกี่ยวกับการสอนอ่านและเขียนภาษาไทย 2) ผลการออกแบบและพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม พบว่า หลักสูตรฝึกอบรมฉบับร่างมีความสอดคล้องในภาพรวม ได้ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X} = 4.63$, S.D.= 0.05) และมีความเหมาะสมในภาพรวม ได้ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X} = 4.53$, S.D.=0.06) 3) ผลการนำหลักสูตรไปทดลองใช้ พบว่า ก่อนอบรมได้ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X} = 19.02$, S.D.= 1.66) หลังอบรมได้ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X} = 27.12$, S.D.= 1.17) หลังอบรมสูงกว่าก่อนอบรมอย่างมีนัยสำคัญ .05 และความสามารถการจัดการเรียนรู้ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X} = 4.52$, S.D. = 0.18) 4) ผลการประเมินและปรับปรุงหลักสูตร พบว่า หลักสูตรฝึกอบรมครูเป็นหลักสูตรที่สอดคล้องกับความต้องการของครู และนำไปใช้เสริมสร้างคตินิยมสำหรับนักเรียนได้

คำสำคัญ: การพัฒนาหลักสูตร, เสริมสร้างคตินิยม, การจัดการเรียนรู้โดยใช้วรรณกรรมท้องถิ่น, กระบวนการโค้ช

Abstract

This research aimed to study: 1) to study the conditions and needs in developing a Thai language teacher training curriculum for primary level 2) to develop a Thai language teacher training curriculum for primary level 3) to try it out. Thai language teacher training curriculum for primary level 4) To evaluate the development of Thai language teacher training curriculum for primary level. The sample group used in the experiment included 10 primary school Thai language teachers and 150 primary school students by volunteer selection. The tools used in the research include training courses, tests, and competency

assessments. and achievement tests Statistics used in research include mean, standard deviation. and t-test (t- Independent).

The results of the research can be summarized as follows: 1) The results of studying basic information and finding necessary needs found that teachers and Thai language teachers would like to have a training course on learning management using local Isaan literature. To strengthen morals for students So that teachers will have knowledge about teaching reading and writing Thai. 2) The results of the design and development of the training curriculum found that the draft training curriculum is consistent overall. The average value was equal to ($\bar{X}$ = 4.63, S.D.= 0.05) and was appropriate overall. The mean value was obtained as ($\bar{X}$ = 4.53, S.D.=0.06) 3) The results of the trial of the curriculum found that before training the mean value was equal to ($\bar{X}$ = 19.02, S.D.= 1.66), after the training the mean value was equal to ($\bar{X}$ = 27.12, S.D.= 1.17) after training was significantly higher than before training, .05 and overall learning management ability had an average of ($\bar{X}$ = 4.52, S.D. = 0.18) 4) Results Evaluating and improving the curriculum, it was found that the teacher training curriculum is a curriculum that is consistent with the needs of teachers. and can be used to strengthen morals for students.

Keywords: Curriculum development, Strengthening morals, Learning management using local literature, Coaching process

บทนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 66 ว่า “บุคคลซึ่งอยู่ร่วมกันเป็นชุมชน ชุมชนท้องถิ่น หรือชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม ย่อมมีสิทธิอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีต ประเพณีภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นและของชาติและมีส่วนร่วมในการ

จัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม รวมทั้งความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุลและยั่งยืน รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 80 (6) ส่งเสริมและสนับสนุนความรู้รักสามัคคีและการเรียนรู้ ปลุกจิตสำนึกและเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีของชาติ ตลอดจนค่านิยมอันดีงามและภูมิปัญญาท้องถิ่น พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 หมวด 4 ว่าด้วยแนวการจัดการศึกษาในมาตรา 24 ได้บัญญัติว่า “ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และมีความรอบรู้รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกัน จากสื่อการเรียนการสอนแหล่งวิทยาการประเภทต่าง ๆ นอกจากนี้ กระทรวงศึกษาธิการได้มีการกำหนดระบบพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาขึ้นในปี 2548 ที่มุ่งเน้นให้มีการพัฒนาบนฐานความคิดสมรรถนะ เพื่อให้ผู้บริหารและครูเข้าสู่กระบวนการประเมินสมรรถนะ โดยไปผูกกับการเลื่อนวิทยฐานะ และคาดหวังว่าจะนำไปสู่ศักยภาพการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนในที่สุด ดังนั้นครูจึงจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาเพื่อให้สามารถทำหน้าที่ของตนได้อย่างเข้มแข็งจริงจัง ต้องได้รับการสนับสนุนปัจจัยและกระบวนการที่จะช่วยให้สามารถจัดการเรียนรู้ และดำเนินงานด้านการศึกษาให้บรรลุจุดมุ่งหมายทั้งของนักเรียนและของสถานศึกษา (จารุวรรณ ศิลปะรัตน์, 2548)

นอกจากนี้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ได้กำหนดเรื่องของท้องถิ่นและชุมชนไว้ว่า ให้สถานศึกษาจัดทำสาระของหลักสูตรในส่วนที่เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น จัดทำสาระในรายละเอียดเป็นรายปีหรือรายภาคให้สอดคล้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่น การจัดการศึกษามุ่งเน้นความสำคัญโดยยึดผู้เรียนสำคัญที่สุด ให้ความสำคัญต่อภูมิปัญญาไทย หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานมุ่งพัฒนาค้นคนไทยให้มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาไทย ส่วนหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กล่าวไว้ในจุดมุ่งหมายของหลักสูตรเมื่อผู้เรียนจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน ข้อ 5 ว่า ผู้เรียนมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย การอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม มีจิตสาธารณะที่มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามในสังคมและอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข อีกทั้งยังกล่าวในเรื่องการจัดการเรียนรู้ ด้านบทบาทของผู้สอนและผู้เรียน ว่าผู้สอนต้องจัดบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และดูแลช่วยเหลือผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ อีกทั้งต้องจัดเตรียมและเลือกใช้สื่อให้เหมาะสมกับกิจกรรม นำภูมิปัญญาท้องถิ่น เทคโนโลยีที่เหมาะสมมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน ด้านบทบาทผู้เรียน ต้องแสวงหาความรู้ เข้าถึงแหล่งเรียนรู้ วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลความรู้ ลง

มือปฏิบัติจริง สรุปสิ่งที่ได้เรียนรู้ด้วยตนเองและนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ ฉะนั้น จึงมีลักษณะร่วมกันอยู่มากทางด้านวรรณกรรม ตัวอักษร ตลอดจนภาษาพูด โดยเมื่อพิจารณาอย่างละเอียดแล้วพบว่าภาษาอีสานกับภาษาลาวมีความคล้ายคลึงกันมาก จนเกือบเป็นภาษาเดียวกัน จะต่างกันที่สำเนียงเพี้ยนกันเพียงเล็กน้อยเท่านั้น ในการสืบทอดวัฒนธรรมด้านวรรณกรรมและตัวอักษรนั้น พบว่าอาณาจักรล้านช้าง ได้มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับอาณาจักรล้านนาในสมัยราชวงศ์มังราย ดังปรากฏในพงศาวดารล้านช้างและพงศาวดารโยนก กล่าวไว้ว่า ในสมัยพระเจ้าโพธิสารราชแห่งล้านช้าง (พ.ศ. 2063 - 2093) ได้ส่งราชทูตไปขอพระไตรปิฎก 60 คัมภีร์ และพระเทพมณฑลเถระจากเชียงใหม่ สมัยพระเมืองแก้วได้ไปเผยแพร่พระธรรมในอาณาจักรล้านช้างเมื่อ พ.ศ. 2066 วรรณกรรมและตัวอักษรจึงเข้าไปในล้านช้างในครั้งนั้นด้วย และเมื่อชาวล้านช้างขยายกลุ่มชนมาอาศัยที่ภาคอีสาน ได้นำวัฒนธรรมเหล่านั้นมาด้วย จึงพบว่า วรรณกรรมอีสานจำนวนมากมีเนื้อเรื่องเหมือนกับวรรณกรรมทางภาคเหนือ เช่น เรื่องนางผมหมอม จำปาสีตัน สังข์สินชัย และลิ้นทอง เป็นต้น

วรรณกรรมท้องถิ่นเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สำคัญของไทยที่เกิดจากภูมิปัญญาทางภาษาของปราชญ์ชาวบ้านในการคิดสร้างสรรค์ผลงานออกมาเป็นวรรณกรรม รูปแบบต่าง ๆ เช่น เพลง ภาษิต นิทาน ตำนาน ฝน คำ สอย กลอนลำ เป็นต้น วัตถุประสงค์เพื่อความบันเทิงหรือต้องการจะสะท้อนถึงขนบธรรมเนียมประเพณีศิลปวัฒนธรรมความเชื่อและวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่นนั้น ๆ ซึ่งเป็นประโยชน์ต่ออนุชนรุ่นหลังในการศึกษาเรื่องราว ความเป็นมาของท้องถิ่นนั้น ๆ (มนัส สุขสาย, 2544 : 206) นอกจากนี้วรรณกรรมท้องถิ่นยังสามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนได้รับข้อคิด คติธรรมต่าง ๆ ที่ปรากฏในวรรณกรรมนั้น ๆ เป็นอย่างดี โดยครูอาจจะจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยยกรวรรณคดีท้องถิ่นที่มีหลักธรรม สอดแทรกข้อคิด คติเตือนใจให้แก่ผู้เรียน นอกจากผู้เรียนจะสนุกกับการเรียนรู้วรรณคดีดังกล่าวแล้ว ยังทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของตนเอง สำนึกถึงข้อมูลท้องถิ่น รู้จักความเป็นมาของท้องถิ่นตนเอง อีกทั้งยังได้นำคติธรรมคำสอนของตนเองไปใช้ในการพัฒนาผู้เรียน อันจะส่งผลต่อการพัฒนาผู้เรียนได้ในอนาคต สอดคล้องกับ สถิติ ภาคมฤค และคณะ (2553) พบว่าให้คุณค่าด้านภูมิปัญญาคำสอน พบว่า สุวรรณจักรกumar เป็น วรรณกรรมทางพุทธศาสนาซึ่งปรากฏคำสอน ทั้งทางโลกและ ทางธรรมอย่างบริบูรณ์ คำสอนที่ปรากฏในวรรณกรรมเรื่องนี้ล้วนเป็นผลที่เกิดจากการกลั่นกรองจากเหตุการณ์ในอดีต แล้วจดจำและบัญญัติเป็นคำสอน ข้อพึงปฏิบัติและข้อไม่พึง ปฏิบัติ ภูมิปัญญาด้านคำสอนนี้นอกจากจะเกิดจากการเรียนรู้ ในอดีต

แล้วยังรับอิทธิพลจากหลักธรรมทางพุทธศาสนาเป็น หลักสำคัญ คำสอนที่ปรากฏในวรรณกรรมเรื่องนี้ย่อมเป็น ข้อแสดงถึงความต้องการหาทางออกเพื่อหลีกเลี่ยงจากปัญหา ที่จะเกิดขึ้นเพื่อให้ตนและสังคมอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข ภูมิปัญญาคำสอนทางโลก

อย่างไรก็ตามแม้ว่าวรรณกรรมท้องถิ่นจะมีความสำคัญดังกล่าวข้างต้น แต่ทั้งนี้ยังพบว่าครูส่วนใหญ่ก็ยังขาดการนำองค์ความรู้หรือภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน พบว่า ครูส่วนใหญ่ต้องการจัดอบรมเพื่อเพิ่มเติมความรู้ในด้านวรรณกรรมท้องถิ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่ออบรมแล้วสามารถนำมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้ โดยการอบรมในแนวอบรมเชิงปฏิบัติการอีกด้วย เพื่อจะได้ลงมือในการปฏิบัติงานองค์ความรู้สู่แผนการจัดการเรียนรู้ และต้องการให้อาจารย์ผู้เชี่ยวชาญไปติดตามการจัดการเรียนการสอน คอยให้คำชี้แนะในโรงเรียน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ทั้งนี้แนวคิดการพัฒนาวิชาชีพสำหรับครูและบุคลากรทางการศึกษาว่า การพัฒนาวิชาชีพที่ผ่านมาในอดีตและดำเนินการอยู่ในปัจจุบันส่งผลทางบวกต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนน้อยมาก เพราะเป็นแต่เพียงการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการที่มีระยะเวลาสั้น ๆ โดยบุคลากรและหน่วยงานต้นสังกัดขาดการมีส่วนร่วม ความร่วมมือร่วมใจกันของผู้บริหาร คณะครูและนักเรียนในการปฏิบัติงานหรือการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาให้ประสบผลสำเร็จนั้น ควรมีการให้ผู้รู้มาให้คำแนะนำ ชี้แนะแนวทางปฏิบัติเพื่อพัฒนางานให้มีประสิทธิภาพ และวิธีการที่ใช้ในการพัฒนาครูเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงนั้นมีหลากหลาย ได้แก่ การให้ความรู้ การเป็นแบบอย่างในการทำงาน การสืบเสาะอย่างมีวิจารณญาณ การเรียนรู้แบบรวมพลัง และการชี้แนะการดำเนินให้ครูเกิดการเปลี่ยนแปลง ควรพิจารณาในเรื่องเป้าหมายหรือสิ่งที่ต้องการให้ครูเกิดการเปลี่ยนแปลง แล้วจึงเลือกใช้วิธีการที่เหมาะสมที่เอื้อต่อการเปลี่ยนแปลงนั้น จึงจะทำให้บรรลุเป้าหมายตามที่ต้องการแตกต่างจากการพัฒนาครูที่ผ่านมาพบว่าการพัฒนาครูประจำการนั้นมีหลายลักษณะ เช่น การศึกษาต่อเพิ่มเติม การฝึกอบรมระยะสั้น การศึกษางานไปพร้อมกับการปฏิบัติงาน การทัศนศึกษา เยี่ยมชมกิจการ การอบรมสัมมนาหรือประชุมปฏิบัติการ ซึ่งแต่ละลักษณะมีวิธีการที่แตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับความต้องการและนโยบายของหน่วยงานแต่ละแห่ง (รวีวัตร สิริภูบาล, 2543 : 33 - 34)

การพัฒนาครูดังกล่าวข้างต้นว่ายังไม่ประสบผลสำเร็จมากนัก โดยเฉพาะอย่างยิ่งผลสำเร็จในระยะยาว ซึ่งกระบวนการให้คำแนะนำกระบวนการหนึ่งคือ Coaching Approach กล่าวคือ การโค้ชเป็นกระบวนการของบุคคลที่เรียกว่าผู้โค้ช สร้างความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นที่ช่วยให้เขาเรียนรู้ได้ง่ายขึ้น ผู้โค้ชจะช่วยให้บุคคลได้บรรลุเป้าหมายการทำงานในระดับที่สูงขึ้น

กว่าที่เป็นอยู่ กระบวนการนี้เป็นการสร้างให้บุคคลมีความเข้มแข็งขึ้น ภูมิใจในตนเองแสดงความสามารถซึ่งเป็นผลต่อการทำงานที่จะตามมา กระบวนชี้แนะจึงเป็นกระบวนการเสริมพลังอำนาจสอดคล้องกับคำกล่าวของเฉลิมชัย พันธุ์เลิศ (2549 : 23) ที่กล่าวว่า การโค้ชเป็นการดำเนินการที่เน้นปฏิสัมพันธ์รายบุคคลหรือกลุ่มย่อยที่ผู้ที่มีหน้าที่ชี้แนะได้ช่วยเหลือให้ผู้ได้รับการชี้แนะ สามารถวัดกรอบความคิด ทบทวนการทำงานที่ผ่านมา และแสวงหาแนวทางในการพัฒนางาน/แก้ปัญหาการทำงานด้วยตนเอง นอกจากนี้การโค้ชยังเป็นกระบวนการที่เป็นเครื่องมือสำคัญที่ได้รับการยอมรับให้เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการพัฒนาบุคลากรในองค์กรให้ทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้ผู้ได้รับการโค้ชตระหนักรู้ถึงความเป็นไปของตนเองและจุดที่ตนเองยืนอยู่ในทุก ๆ ด้าน อันมีความสำคัญยิ่งต่อการกำหนดเป้าหมายอย่างสร้างสรรค์ รวมถึงการค้นพบศักยภาพและความสามารถของตนเองที่จะนำไปสู่เป้าหมายนั้นด้วยความมุ่งมั่นและตั้งอยู่บนทัศนคติที่ดีผู้ที่มิพบาทอันยิ่งใหญ่นี้ได้แก่ โค้ช (Coach) อาจจะเป็นผู้บังคับบัญชาหรือหัวหน้างานจำเป็นต้องมีความรู้ความสามารถในการโค้ชบุคลากร เริ่มตั้งแต่ความรู้ความเข้าใจในการโค้ชซึ่ง เป้าหมายวัตถุประสงค์ การเรียนรู้เพื่อให้รู้จักธรรมชาติของผู้ที่จะได้รับการโค้ช วิธีการโค้ช (Coach) การวิเคราะห์ถึงปัจจัยต่าง ๆ ในการโค้ช ตลอดจนสามารถมีเทคนิคอันแยบยลเพื่อปฏิบัติการโค้ชซึ่งให้สมบูรณ์จนจบกระบวนการและทรงความมีประสิทธิภาพให้เกิดแก่ผู้ได้รับการโค้ช ซึ่งการโค้ชนี้นับเป็นการพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถ พัฒนางานประจำของตนเอง ตลอดจนนำความรู้ที่ได้ไปใช้ในการพัฒนาองค์กรหรือหน่วยงานต่อไป ดังเช่น สมาน รังสิโยภุชณ์ (2524 : 80) ที่กล่าวว่า การพัฒนาบุคลากรเป็นการดำเนินการเกี่ยวกับการส่งเสริมให้บุคคลมีความรู้ ความสามารถ มีทักษะในการทำงานดีขึ้น ตลอดจนมีทัศนคติที่ดีในการทำงานให้มีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้นหรืออีกนัยหนึ่ง การพัฒนาบุคลากรเป็นกระบวนการที่จะเสริมสร้างและเปลี่ยนแปลงผู้ปฏิบัติงานในด้านต่าง ๆ เช่น ความรู้ ความสามารถ ทักษะ อุปนิสัย ทัศนคติ และวิธีการในการทำงานโดยเฉพาะอย่างยิ่งการโค้ชครูถือว่าเป็นการสร้างความรู้ความเข้าใจ เพิ่มเติมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ให้แก่ครูผู้ที่จะนำกระบวนการต่าง ๆ ไปใช้กับนักเรียน

ดังนั้น คณะผู้วิจัยจึงได้เห็นความสำคัญดังกล่าวจึงได้ดำเนินการวิจัยโดยเป็นการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูภาษาไทยระดับประถมศึกษาเพื่อเสริมสร้างคตินิยมสำหรับนักเรียน ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้วรรณกรรมท้องถิ่นอีสาน ร่วมกับกระบวนการโค้ชโรงเรียนในสังกัดศึกษาธิการจังหวัดขอนแก่น ซึ่งเป็นโรงเรียนระดับประถมศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่

การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ทั้งนี้เพื่อครูจะได้นำความรู้ดังกล่าวไปพัฒนาผู้เรียนให้ผู้เรียนได้น้อมนำหลักคำสอน คติธรรม จากระบบกรรมท้องถิ่นไปใช้ในชีวิตประจำวัน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพและความต้องการจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูภาษาไทยระดับประถมศึกษาเพื่อเสริมสร้างคตินิยมสำหรับนักเรียน ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้วรรณกรรมท้องถิ่นอีสาน ร่วมกับกระบวนการโค้ช โรงเรียนในสังกัดศึกษาธิการจังหวัดขอนแก่น
2. เพื่อพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูภาษาไทยระดับประถมศึกษา เพื่อเสริมสร้างคตินิยมสำหรับนักเรียน ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้วรรณกรรมท้องถิ่นอีสานร่วมกับกระบวนการโค้ช โรงเรียนในสังกัดศึกษาธิการจังหวัดขอนแก่น
3. เพื่อทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรมครูภาษาไทยระดับประถมศึกษาเพื่อเสริมสร้างคตินิยมสำหรับนักเรียน ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้วรรณกรรมท้องถิ่นอีสาน ร่วมกับกระบวนการโค้ช โรงเรียนในสังกัดศึกษาธิการจังหวัดขอนแก่น
4. เพื่อประเมินผลการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูภาษาไทยระดับประถมศึกษา เพื่อเสริมสร้างคตินิยมสำหรับนักเรียน ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้วรรณกรรมท้องถิ่นอีสาน ร่วมกับกระบวนการโค้ช โรงเรียนในสังกัดศึกษาธิการจังหวัดขอนแก่น

วิธีการดำเนินการวิจัย

งานวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mix Method) ประเภท Exploratory Design ดังนี้

1. ประชากร/กลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้ 1) ประชากร ได้แก่ ครูสอนภาษาไทยระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 จำนวน 220 คน 2) กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูสอนภาษาไทยระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 จำนวน 100 คน โดยได้มาด้วยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sample)

2. เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล

การสร้างเครื่องมือและเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) หลักสูตรฝึกอบรมครูภาษาไทยระดับประถมศึกษา 2) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย หน่วยการเรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้ แบบวัดความรู้ความเข้าใจ แบบประเมินโครงร่างของหลักสูตรฝึกอบรม แบบประเมินความสามารถการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ แบบประเมินความสามารถการจัดการเรียนรู้ และแบบวัดคตินิยมสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้ 1) ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐานและหาความต้องการจำเป็น ได้แก่ สํารวจและดำเนินการวิจัย การสร้างเครื่องมือและเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย และการวิเคราะห์ข้อมูล/สถิติที่ใช้ในการวิจัย 2) ขั้นตอนที่ 2 การออกแบบและพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม ได้แก่ สํารวจและดำเนินการวิจัย การสร้างเครื่องมือและเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย และการวิเคราะห์ข้อมูล/สถิติที่ใช้ในการวิจัย 3) ขั้นตอนที่ 3 การนำหลักสูตรไปทดลองใช้ ได้แก่ ใช้แบบแผนการทดลองแบบกลุ่มตัวอย่างกลุ่มเดียว มีการทดสอบก่อนและหลังการทดลอง (One Group Pretest-Posttest Design) มาเป็นแบบแผนในการวิจัย โดยได้ดำเนินการวิจัยเป็น 2 ระยะ ดังนี้ ระยะที่ 1 การอบรม (Training) และระยะที่ 2 การใช้กระบวนการโค้ช (Coach) เพื่อติดตาม 4) ขั้นตอนที่ 4 การประเมินและปรับปรุงหลักสูตร ได้แก่ (1) วิธีดำเนินการทดลอง ดังนี้ (1.1) ผลการแสดงความคิดเห็นของครูภาษาไทยระดับประถมศึกษาเกี่ยวกับหลักสูตรฝึกอบรมฯ (1.2) ผลการแสดงความคิดเห็นของครูภาษาไทยระดับประถมศึกษาเกี่ยวกับหลักคตินิยมสำหรับนักเรียน โดยใช้วรรณกรรมท้องถิ่นอีสาน ร่วมกับกระบวนการโค้ช (1.3) ผลการแสดงความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วรรณกรรมท้องถิ่นอีสาน (2) ทบทวนและปรับปรุงหลักสูตรฝึกอบรมครูภาษาไทยระดับประถมศึกษา เพื่อเสริมสร้างคตินิยมสำหรับนักเรียน ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้วรรณกรรมท้องถิ่นอีสาน ร่วมกับกระบวนการโค้ช โรงเรียนในสังกัดศึกษาธิการจังหวัดขอนแก่นก่อนนำไปขยายผลและเผยแพร่ต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ 1) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยใช้สถิติพื้นฐาน คือ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) 2) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ข้อมูล

สนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ครูภาษาไทยระดับประถมศึกษาหลังจากฝึกอบรมตามหลักสูตร วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูภาษาไทยระดับประถมศึกษาเพื่อเสริมสร้างคตินิยมสำหรับนักเรียน ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้วรรณกรรมท้องถิ่นอีสาน ร่วมกับกระบวนการโค้ช โรงเรียนในสังกัดศึกษาธิการจังหวัดขอนแก่น สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานและความต้องการในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูภาษาไทยระดับประถมศึกษาเพื่อเสริมสร้างคตินิยมสำหรับนักเรียน ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้วรรณกรรมท้องถิ่นอีสาน ร่วมกับกระบวนการโค้ช โรงเรียนในสังกัดศึกษาธิการจังหวัดขอนแก่น ทั้งการศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์คณาจารย์ผู้สอนภาษาไทย และการสนทนากลุ่มย่อยครูภาษาไทยระดับประถมศึกษา พบว่า มีความต้องการที่จะให้มีการฝึกอบรมให้แก่ครูภาษาไทยระดับประถมศึกษา ทั้งนี้หลักสูตรฝึกอบรมที่พัฒนาต้องมียุทธศาสตร์ประกอบครบถ้วน มีจุดมุ่งหมายที่ชัดเจน เป็นหลักสูตรที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ชักถาม แสดงความคิดเห็น โดยครูภาษาไทยระดับประถมศึกษาจะต้องมีความรู้ ความเข้าใจในด้านการจัดการเรียนรู้โดยใช้วรรณกรรมท้องถิ่นอีสานเป็นอย่างดี และต้องนำแนวคิดการเสริมสร้างคตินิยมสำหรับนักเรียน ใช้ในการพัฒนาผู้เรียน ทั้งนี้สอดคล้องกับคำสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม ที่มองว่าการฝึกอบรมมีความสำคัญและมีความต้องการที่จะเข้ารับการอบรมเพื่อเพิ่มพูนความรู้ของตนเอง

2. ผลการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูภาษาไทยระดับประถมศึกษาเพื่อเสริมสร้างคตินิยมสำหรับนักเรียน ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้วรรณกรรมท้องถิ่นอีสาน ร่วมกับกระบวนการโค้ช พบว่าหลักสูตรฝึกอบรมครูภาษาไทยระดับประถมศึกษาเพื่อเสริมสร้างคตินิยมสำหรับนักเรียน ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้วรรณกรรมท้องถิ่นอีสาน ร่วมกับกระบวนการโค้ช ประกอบไปด้วย 1) สภาพปัญหาและความจำเป็นของหลักสูตร 2) หลักการของหลักสูตร 3) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร 4) สารการเรียนรู้ประจำหน่วย ประกอบด้วยหน่วยการเรียนรู้ 4 หน่วยการเรียนรู้ ได้แก่ หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 แนวคิดวรรณกรรมท้องถิ่นอีสาน หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 แนวคิดการเสริมสร้างคตินิยมสำหรับผู้เรียน หน่วยการเรียนรู้ที่ 3

การศึกษาวิเคราะห์หลักสูตรและการเรียนการสอนภาษาไทย หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 การออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยโดยใช้วรรณกรรมท้องถิ่นอีสาน และ 5) กระบวนการฝึกอบรม ซึ่งมีกระบวนการจัดกิจกรรมการอบรม 5 ขั้นตอนหรือ กระบวนการพัฒนาหลักสูตรที่เรียกว่า SBADF ดังนี้ ขั้นที่ 1 เร้าความสนใจ (Stimulation) เป็นขั้นตอนที่มีจุดประสงค์เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมได้เตรียมความพร้อมก่อนที่จะมีการ อบรม ซึ่งวิทยากรต้องหาสิ่งเร้าความสนใจให้ผู้เข้ารับการอบรมโดยอาจให้เล่นเกม หรือดูวิดีโอในเรื่อง ที่เกี่ยวข้องกับ สิ่งที่จะอบรม จากนั้นเป็นการซักถาม อภิปราย แสดงความคิดเห็น แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ซึ่งกันและกัน ขั้นที่ 2 ระดมพลังสมอง (Brain Storming) เป็นขั้นตอนที่มีจุดประสงค์เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมรวมพลังสมอง ระดมความคิดและปรึกษาหารือกันก่อนที่จะลงมือปฏิบัติหรืออบรม แบ่งกลุ่ม แบ่งหน้าที่กันและมอบหมายภาระงานภายในกลุ่ม ขั้นที่ 3 ปฏิบัติงาน (Action) เป็นขั้นตอนที่มีจุดประสงค์เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมลงมือปฏิบัติกิจกรรมตามที่ได้รับมอบหมาย โดยกิจกรรมอาจจะให้ศึกษาเอกสารการเรียนรู้ ทำใบงาน นำเสนอผลงานเกี่ยวกับประเด็นที่วิทยากรมอบหมายให้ขั้นที่ 4 สรุปและอภิปราย (Discussion) เป็นขั้นตอนที่มีจุดประสงค์เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมร่วมกันสรุปบทเรียนที่ได้รับการอบรมในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ อาจสรุปในรูปแบบ การบันทึกลงในกระดานชาร์ต สมุดบันทึก หรือแผนภาพความคิด จากนั้นร่วมกันอภิปรายเกี่ยวกับ ข้อสรุปที่ได้ขั้นที่ 5 สะท้อนผล (Reflection) เป็นขั้นตอนที่มีจุดประสงค์เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรม และวิทยากรร่วมกันสะท้อนผลการอบรมในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ แสดงความคิดเห็น และวิพากษ์วิจารณ์ซึ่งผลที่ได้จะนำไปสู่การปรับปรุงและพัฒนาให้ผู้สอน และผู้เรียนเกิดทักษะ กระบวนการ และเจตคติที่ดีต่อไป 6) กิจกรรมการเรียนรู้ 7) สื่อและแหล่งเรียนรู้ และ 8) การวัดและประเมินผลหลักสูตร

นอกจากนี้ผลการประเมินความสอดคล้องและความเหมาะสมของโครงสร้างหลักสูตร และคู่มือฝึกอบรมครูภาษาไทยระดับประถมศึกษาเพื่อเสริมสร้างคตินิยมสำหรับนักเรียน ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้วรรณกรรมท้องถิ่นอีสาน ร่วมกับกระบวนการโค้ช โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน พบว่า หลักสูตรฝึกอบรมฉบับร่างมีความสอดคล้องในภาพรวม ได้ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 4.63) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D. = 0.05) แสดงว่ามีความสอดคล้องระดับมากที่สุด

และหลักสูตรฝึกอบรมบรู๊ปร่างมีความเหมาะสม ในภาพรวม ได้ค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.53$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D. = 0.06) แสดงว่ามีความเหมาะสม ระดับมากที่สุด

3. ผลการทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรมครูภาษาไทยระดับประถมศึกษาเพื่อเสริมสร้างคตินธรรมสำหรับนักเรียน ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้วรรณกรรมท้องถิ่นอีสาน ร่วมกับกระบวนการโค้ช

3.1 ผลทดสอบความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้วรรณกรรมท้องถิ่นอีสาน ของครูภาษาไทยระดับประถมศึกษา หลังอบรมสูงกว่าก่อนอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ทั้งนี้ ก่อนอบรมมีคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X} = 19.02$) และมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D. = 1.66) เมื่อรับการฝึกอบรม หลักสูตรฝึกอบรมครูภาษาไทยระดับประถมศึกษาเพื่อเสริมสร้างคตินธรรมสำหรับนักเรียน ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้วรรณกรรมท้องถิ่นอีสาน ร่วมกับกระบวนการโค้ช โรงเรียนในสังกัดศึกษาธิการจังหวัดขอนแก่น พบว่าความสามารถด้านการจัดการเรียนรู้โดยใช้วรรณกรรมท้องถิ่นอีสาน ของครูภาษาไทยระดับประถมศึกษา สูงขึ้น โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 27.12$) และมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D. = 1.17)

3.2 ผลการประเมินการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้วรรณกรรมท้องถิ่นอีสานของครูภาษาไทยระดับประถมศึกษา พบว่า การเขียนแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้วรรณกรรมท้องถิ่นอีสานของครูภาษาไทยระดับประถมศึกษา ภาพรวม มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.45$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D. = 0.22) แสดงว่ามีความสามารถในการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้วรรณกรรมท้องถิ่นอีสาน ระดับมาก และถ้าพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีผลการประเมินในระดับมากที่สุดคือ ข้อที่ 4 เนื้อหาในการประเมินสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.57$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D. = 0.52) แสดงว่ามีความสามารถในการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้วรรณกรรมท้องถิ่นอีสาน ระดับมากที่สุด รองลงมา คือ ข้อที่ 6 เกณฑ์การประเมินมีความเหมาะสม มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.50$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D. = 0.56) แสดงว่ามีความสามารถในการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้วรรณกรรมท้องถิ่นอีสาน ระดับมาก รองลงมาคือ ข้อที่ 3 ข้อความมีความชัดเจน เข้าใจง่าย มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.46$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D. = 0.66) แสดงว่ามีความสามารถในการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้วรรณกรรมท้องถิ่นอีสาน ระดับมาก

รองลงมา คือ ข้อที่ 1 มุ่งองค์ประกอบของการประเมินแผนการจัดการเรียนรู้ครบถ้วน มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.45$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($S.D. = 0.50$) แสดงว่ามีความสามารถในการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้วรรณกรรมท้องถิ่นอีสาน ระดับมาก รองลงมา คือ ข้อที่ 2 ครอบคลุมวัตถุประสงค์ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.44$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($S.D. = 0.69$) แสดงว่ามีความสามารถในการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้วรรณกรรมท้องถิ่นอีสาน ระดับมาก รองลงมา คือ ข้อที่ 5 ประเมินพฤติกรรม การเขียนแผนได้เหมาะสม มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.40$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($S.D. = 0.64$) แสดงว่ามีความสามารถในการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้วรรณกรรมท้องถิ่นอีสาน ระดับมาก ส่วนข้อที่มีความสามารถในการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้วรรณกรรมท้องถิ่นอีสาน น้อยที่สุด คือ ข้อที่ 7 การประเมินแผนการจัดการเรียนรู้ครอบคลุมนิยามศัพท์เฉพาะด้านความสามารถในการจัดการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.32$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($S.D. = 0.68$) แสดงว่ามีความสามารถในการเขียนแผนการจัดการ ระดับมาก

3.3 ผลการประเมินความสามารถในการจัดการเรียนรู้โดยใช้วรรณกรรมท้องถิ่นอีสาน ของครูภาษาไทยระดับประถมศึกษา พบว่า ความสามารถในการจัดการเรียนรู้โดยใช้วรรณกรรมท้องถิ่นอีสานของครูภาษาไทยระดับประถมศึกษา ภาพรวม มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.52$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($S.D. = 0.18$) แสดงว่ามีความสามารถในการจัดการเรียนรู้โดยใช้วรรณกรรมท้องถิ่นอีสาน ระดับมากที่สุด และถ้าพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีผลการประเมินในระดับมากที่สุดคือ ข้อที่ 2 แบบประเมินมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.60$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($S.D. = 0.49$) แสดงว่ามีความสามารถในการจัดการเรียนรู้โดยใช้วรรณกรรมท้องถิ่นอีสาน ระดับมากที่สุด รองลงมา คือ ข้อที่ 3 ข้อความมีความชัดเจน เข้าใจง่าย มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.58$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($S.D. = 0.52$) แสดงว่ามีความสามารถในการจัดการเรียนรู้โดยใช้วรรณกรรมท้องถิ่นอีสาน ระดับมากที่สุด รองลงมาคือ ข้อที่ 4 เนื้อหาในการประเมินครอบคลุมพฤติกรรม การประเมิน มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.57$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($S.D. = 0.52$) แสดงว่ามีความสามารถในการจัดการเรียนรู้โดยใช้วรรณกรรมท้องถิ่นอีสาน ระดับมากที่สุด รองลงมา คือ ข้อที่ 6 มีเกณฑ์การประเมินมีความเหมาะสม มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.53$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($S.D. =$

0.50) แสดงว่ามีความสามารถในการจัดการเรียนรู้โดยใช้วรรณกรรมท้องถิ่นอีสาน ระดับมากที่สุด รองลงมา คือ ข้อที่ 5 ประเมินพฤติกรรมการจัดการเรียนรู้ได้เหมาะสม มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.49$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D. = 0.50) แสดงว่ามีความสามารถในการจัดการเรียนรู้โดยใช้วรรณกรรมท้องถิ่นอีสาน ระดับมาก รองลงมา คือ ข้อที่ 1 ประเมินความสามารถในการจัดการเรียนรู้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.46$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D. = 0.50) แสดงว่ามีความสามารถในการจัดการเรียนรู้โดยใช้วรรณกรรมท้องถิ่นอีสาน ระดับมาก ส่วนข้อที่มีความสามารถในการจัดการเรียนรู้โดยใช้วรรณกรรมท้องถิ่นอีสาน น้อยที่สุด คือ ข้อที่ 7 การประเมินความสามารถในการจัดการเรียนรู้สอดคล้องกับนิยามศัพท์ เฉพาะ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.40$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D. = 0.57) แสดงว่ามีความสามารถในการจัดการเรียนรู้โดยใช้วรรณกรรมท้องถิ่นอีสาน ระดับมาก

4. ผลการประเมินผลการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูภาษาไทยระดับประถมศึกษา เพื่อเสริมสร้างคตินธรรมสำหรับนักเรียน ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้วรรณกรรมท้องถิ่นอีสาน ร่วมกับกระบวนการโค้ช โรงเรียนในสังกัดศึกษาธิการจังหวัดขอนแก่น ดังนี้

4.1 ผลการแสดงความคิดเห็นของครูภาษาไทยระดับประถมศึกษาเกี่ยวกับหลักสูตรฝึกอบรมครูภาษาไทยระดับประถมศึกษาเพื่อเสริมสร้างคตินธรรมสำหรับนักเรียน ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้วรรณกรรมท้องถิ่นอีสาน ร่วมกับกระบวนการโค้ช ผลการศึกษาพบว่า 1) ด้านกระบวนการจัดอบรม ครูภาษาไทยระดับประถมศึกษามองว่ามีความสอดคล้องกับจุดประสงค์ ระยะเวลามีความเหมาะสม สถานที่มีความเหมาะสม 2) ด้านความรู้ความเข้าใจ ปรากฏว่า ครูภาษาไทยระดับประถมศึกษามีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้วรรณกรรมท้องถิ่นอีสานเพิ่มมากขึ้น และการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ 3) ด้านการนำไปใช้กับผู้เรียนพบว่า ครูภาษาไทยระดับประถมศึกษาได้นำความรู้ จากการอบรมไปพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้โดยใช้วรรณกรรมท้องถิ่นอีสาน และสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในอนาคตได้ 4) ด้าน ระยะเวลา อาหาร และสถานที่ พบว่า ครูภาษาไทยระดับประถมศึกษาส่วนใหญ่มองว่า ระยะเวลาในการจัดอบรมมีความเหมาะสม อาหารมีรสชาติอร่อย สถานที่มีความเหมาะสม

4.2 การแสดงความคิดเห็นการติดตามการโค้ช (Coaching Approach) ผลการแสดงความคิดเห็นพบว่า ครูภาษาไทยระดับประถมศึกษาเห็นว่ากระบวนการโค้ชนั้นมี

ประโยชน์ ผู้ไ้กับผู้รับการไ้เป็นกัลยาณมิตร ผู้ไ้ คอยให้คำปรึกษาแก่ผู้รับการไ้ได้อย่างใกล้ชิด

อภิปรายผล

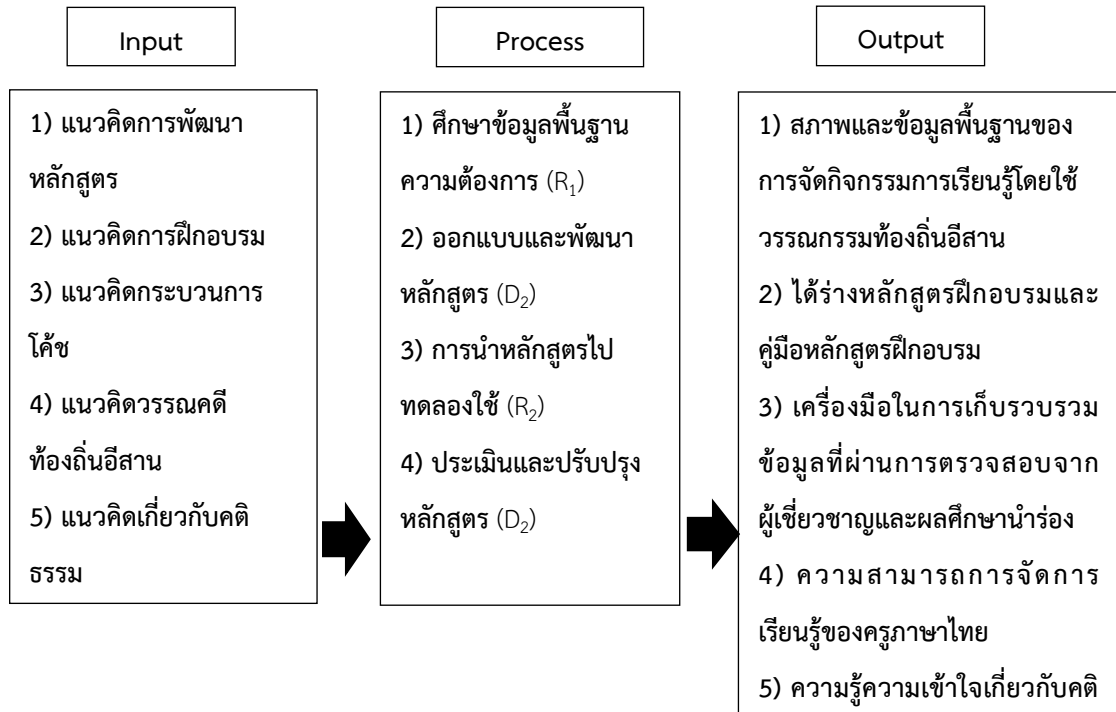
ผลจากการวิจัยเกี่ยวกับหลักสูตรฝึกอบรมครูภาษาไทยระดับประถมศึกษาเพื่อเสริมสร้างคตินธรรมสำหรับนักเรียน ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้วรรณกรรมท้องถิ่นอีสาน ร่วมกับกระบวนการไ้ โดยจากการได้เก็บข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ ได้แก่ ตำรา เอกสาร งานวิจัย การสัมภาษณ์คณาจารย์ สาขาวิชาการสอนภาษาไทย และสนทนากลุ่มย่อยครูภาษาไทยระดับประถมศึกษา เกี่ยวกับความต้องการ ทั้งนี้จากผลการสังเคราะห์ข้อมูลพบว่า ไม่ว่าจะเป็นเอกสารหรือสัมภาษณ์ บุคคลทุกคนเห็นเป็นแนวทางเดียวกันว่ามีความต้องการอย่างยิ่งที่จะให้มีการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม ที่จะทำให้ครูภาษาไทยระดับประถมศึกษา มีความรู้ความสามารถเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การพัฒนาด้านการนำความรู้ไปใช้ในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้โดยใช้วรรณกรรมท้องถิ่นอีสาน เพื่อเสริมสร้างคตินธรรมให้แก่ักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับ Mink, Owen and Mink (1993 : 2) กล่าวว่า การไ้เป็นกระบวนการของบุคคลที่เรียกว่าผู้ไ้ สร้างความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นที่ช่วยให้เขาเรียนรู้ได้ง่ายขึ้น ผู้ไ้จะช่วยให้บุคคลได้บรรลุเป้าหมายการทำงานในระดับที่สูงขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ กระบวนการนี้เป็นการสร้างให้บุคคลมีความเข้มแข็งขึ้น ภูมิใจในตนเองแสดงความสามารถซึ่งเป็นผลต่อการทำงานที่จะตามมา กระบวนชี้แนะจึงเป็นกระบวนการเสริมพลังอำนาจ สอดคล้องกับคำกล่าวของเฉลิมชัย พันธุ์เลิศ (2549 : 23) ที่กล่าวว่า การไ้เป็นการดำเนินการที่เน้นปฏิสัมพันธ์รายบุคคลหรือกลุ่มย่อยที่ผู้ที่มีหน้าที่ชี้แนะได้ช่วยเหลือให้ผู้ได้รับการชี้แนะ สามารถวัดกรอบความคิด ทบทวนการทำงานที่ผ่านมา และแสวงหาแนวทางในการพัฒนางาน/แก้ปัญหาการทำงานด้วยตนเอง นอกจากนี้การไ้ยังเป็นกระบวนการที่เป็นเครื่องมือสำคัญที่ไ้รับการยอมรับให้เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการพัฒนาบุคลากรในองค์กรให้ทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้ผู้ได้รับการไ้ตระหนักถึงความเป็นไปของตนเองและจุดที่ตนเองยืนอยู่ในทุก ๆ ด้าน อันมีความสำคัญยิ่งต่อการกำหนดเป้าหมายอย่างสร้างสรรค์ รวมถึงการค้นพบศักยภาพและความสามารถของตนเองที่จะนำไปสู่เป้าหมายนั้นด้วยความมุ่งมั่นและตั้งอยู่บนทัศนคติที่ดีผู้ที่มีบทบาทอันยิ่งใหญ่นี้ไ้แก่ ไ้ (Coach) อาจจะเป็นผู้บังคับบัญชาหรือหัวหน้างานจำเป็นต้องมีความรู้

ความสามารถในการโค้ชบุคลากร เริ่มตั้งแต่ความรู้ความเข้าใจในการโค้ชซึ่ง เป้าหมายวัตถุประสงค์ การเรียนรู้เพื่อให้รู้จักธรรมชาติของผู้ที่จะได้รับการโค้ช วิธีการโค้ช (Coach) การวิเคราะห์ถึงปัจจัยต่าง ๆ ในการโค้ช ตลอดจนจนสามารถมีเทคนิคอันแยบยลเพื่อปฏิบัติการณ์โค้ชซึ่งให้สมบูรณ์จนจบกระบวนการและทรงความมีประสิทธิภาพให้เกิดแก่ผู้ได้รับการโค้ช ซึ่งการโค้ชนี้นับเป็นการพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถ พัฒนางานประจำของตนเอง ตลอดจนนำความรู้ที่ได้ไปใช้ในการพัฒนาองค์กรหรือหน่วยงานต่อไป ดังเช่น สมาน รังสียกฤษณ์ (2524 : 80) ที่กล่าวว่า การพัฒนาบุคลากรเป็นการดำเนินการเกี่ยวกับการส่งเสริมให้บุคคลมีความรู้ความสามารถ มีทักษะในการทำงานดีขึ้น ตลอดจนมีทัศนคติที่ดีในการทำงานให้มีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้นหรืออีกนัยหนึ่ง การพัฒนาบุคลากรเป็นกระบวนการที่จะเสริมสร้างและเปลี่ยนแปลงผู้ปฏิบัติงานในด้านต่าง ๆ เช่น ความรู้ ความสามารถ ทักษะ อุปนิสัย ทัศนคติ และวิธีการในการทำงานโดยเฉพาะอย่างยิ่งการโค้ชครูถือว่าเป็นการสร้างความรู้ความเข้าใจ เพิ่มเติมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ให้แก่ครูผู้ที่จะนำกระบวนการต่าง ๆ ไปใช้กับนักเรียน

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูภาษาไทยระดับประถมศึกษาเพื่อเสริมสร้างคตินิยมสำหรับนักเรียน ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้วรรณกรรมท้องถิ่นอีสานร่วมกับกระบวนการโค้ช โรงเรียนในสังกัดศึกษาธิการจังหวัดขอนแก่น คณะผู้วิจัยได้องค์ความรู้ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทยได้อย่างมีประสิทธิภาพ และส่งผลกระทบต่อการเรียนของนักเรียนให้สูงขึ้น และสามารถนำไปพัฒนาต่อยอดองค์ความรู้เข้ากับเนื้อหาอื่นต่อไป ดังแผนภาพโมเดลต่อไปนี้

การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูภาษาไทยระดับประถมศึกษาเพื่อเสริมสร้างคตินิยมสำหรับนักเรียน ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้วรรณกรรมท้องถิ่นอีสานร่วมกับกระบวนการโค้ช โรงเรียนในสังกัดศึกษาธิการจังหวัดขอนแก่น

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

สรุป/ข้อเสนอแนะ

1. สรุปผลการวิจัย ดังนี้

1.1 ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานและความต้องการในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูภาษาไทยระดับประถมศึกษาเพื่อเสริมสร้างคตินิยมสำหรับนักเรียน ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้วรรณกรรมท้องถิ่นอีสาน ร่วมกับกระบวนการโค้ช โรงเรียนในสังกัดศึกษาธิการจังหวัดขอนแก่น พบว่า มีความต้องการที่จะให้มีการฝึกอบรมให้แก่ครูภาษาไทยระดับประถมศึกษา

1.2 ผลการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูภาษาไทยระดับประถมศึกษาเพื่อเสริมสร้างคตินิยมสำหรับนักเรียน ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้วรรณกรรมท้องถิ่นอีสาน ร่วมกับกระบวนการโค้ช พบว่า หลักสูตรฝึกอบรม ประกอบด้วย 1) สภาพปัญหาและความจำเป็นของหลักสูตร 2) หลักการของหลักสูตร 3) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร 4) สาระการเรียนรู้

ประจำหน่วย 5) กระบวนการฝึกอบรม 6) กิจกรรมการเรียนรู้ 7) สื่อและแหล่งเรียนรู้ และ 8) การวัดและประเมินผลหลักสูตร ซึ่งมีผลการประเมินความสอดคล้องและความเหมาะสมของ โครงร่างหลักสูตรมีความสอดคล้องในภาพรวม ได้ค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.63$) และค่าส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D. = 0.05) และคู่มือฝึกอบรมฉบับร่างมีความเหมาะสมในภาพรวม ได้ค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.53$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D. = 0.06)

1.3 ผลการทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรมครูภาษาไทยระดับประถมศึกษาเพื่อ เสริมสร้างคตินธรรมสำหรับนักเรียน ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้วรรณกรรมท้องถิ่นอีสาน ร่วมกับกระบวนการโค้ช ดังนี้ 1) ผลทดสอบความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ วรรณกรรมท้องถิ่นอีสาน ของครูภาษาไทยระดับประถมศึกษา หลังอบรมสูงกว่าก่อนอบรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 2) ผลการประเมินการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ วรรณกรรมท้องถิ่นอีสานของครูภาษาไทยระดับประถมศึกษา พบว่า การเขียนแผนการจัดการ เรียนรู้โดยใช้วรรณกรรมท้องถิ่นอีสานของครูภาษาไทยระดับประถมศึกษา ในภาพรวม มี ค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.45$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D. = 0.22) 3) ผลการประเมิน ความสามารถในการจัดการเรียนรู้โดยใช้วรรณกรรมท้องถิ่นอีสาน ของครูภาษาไทยระดับ ประถมศึกษา พบว่า ความสามารถในการจัดการเรียนรู้โดยใช้วรรณกรรมท้องถิ่นอีสานของครู ภาษาไทยระดับประถมศึกษา ภาพรวม มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.52$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D. = 0.18)

1.4 ผลการประเมินผลการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูภาษาไทยระดับ ประถมศึกษาเพื่อเสริมสร้างคตินธรรมสำหรับนักเรียน ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้วรรณกรรม ท้องถิ่นอีสาน ร่วมกับกระบวนการโค้ช โรงเรียนในสังกัดศึกษาธิการจังหวัดขอนแก่น ดังนี้ 1) ผลการแสดงความคิดเห็นของครูภาษาไทยระดับประถมศึกษาเกี่ยวกับหลักสูตรฝึกอบรมครู ภาษาไทยระดับประถมศึกษา ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านกระบวนการจัดอบรม ด้านความรู้ความ เข้าใจ ด้านการนำประโยชน์ไปใช้กับผู้เรียน และด้านระยะเวลา อาหาร และสถานที่ พบว่า มี ความคิดเห็นเป็นไปในทางที่ดี 2) การแสดงความคิดเห็นการติดตามการโค้ช (Coaching Approach) พบว่า ครูภาษาไทยระดับประถมศึกษาเห็นว่ากระบวนการโค้ชนั้นมีประโยชน์ ผู้ โค้ชกับผู้รับการโค้ชเป็นกัลยาณมิตร ผู้โค้ช คอยให้คำปรึกษาแก่ผู้รับการโค้ชอย่างใกล้ชิด

2. ข้อเสนอแนะ ดังนี้

2.1 ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1) จากผลการวิจัยพบว่า หลักสูตรฝึกอบรมเป็นหลักสูตรที่ตอบสนองความต้องการของ ผู้เข้ารับการอบรม โดยผู้เข้ารับการอบรมได้แสดงความคิดเห็นว่าเป็นหลักสูตรที่มุ่งเน้นให้ผู้เข้ารับ การอบรมนำไปใช้ประโยชน์ได้เป็นอย่างดี ดังนั้นเมื่อจะมีการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมใด ๆ ผู้พัฒนา หลักสูตรจำเป็นต้องอย่างยิ่งที่จะต้องมีการศึกษาข้อมูลพื้นฐานและความต้องการของผู้เข้ารับการอบรม อย่างรอบด้าน ไม่ว่าจะเป็นการสอบถาม สัมภาษณ์ สนทนากลุ่มย่อย หรือการวิเคราะห์เอกสาร ที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ ทั้งนี้เพื่อให้หลักสูตรตอบสนองความต้องการของผู้เข้ารับการอบรม ซึ่งจะส่งผลให้ผู้เข้ารับการอบรมสามารถนำความรู้ความเข้าใจจากการอบรมไปใช้ต่อไป

2) จากผลการวิจัยพบว่า หลักสูตรฝึกอบรมครูภาษาไทยระดับประถมศึกษาเพื่อเสริมสร้างคตินิยมสำหรับนักเรียน ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้วรรณกรรมท้องถิ่นอีสานร่วมกับกระบวนการโค้ช เป็นหลักสูตรที่ตรงกับจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ มีองค์ประกอบของหลักสูตรถูกต้องครบถ้วน มีกระบวนการที่เป็นระบบ สามารถพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทยระดับประถมศึกษาได้ ดังนั้น เมื่อนำหลักสูตรไปใช้จะต้องศึกษาองค์ประกอบของหลักสูตร และกระบวนการของหลักสูตรเป็นอย่างดี โดยจะต้องมีการเตรียมสื่อ อุปกรณ์ เอกสารให้ครบถ้วน ทั้งนี้เนื่องจากหากขาดส่วนใดส่วนหนึ่งไปอาจทำให้การฝึกอบรมตามหลักสูตรนั้นไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร

2.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1) หลักสูตรฝึกอบรม สามารถพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทยระดับประถมศึกษาได้ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ดังนั้นควรมีการศึกษาวิจัยเพื่อนำหลักสูตรฝึกอบรมดังกล่าวไปใช้ ในการฝึกอบรมครูประจำการทั้งระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา

2) ควรมีการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่เรียนโดยใช้การจัดการเรียนรู้โดยใช้วรรณกรรมท้องถิ่นอีสาน และการโค้ช ทั้งนี้จะได้นำความคิดเห็นดังกล่าวมาใช้ในการพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- จารุวรรณ ศิลปรัตน์. (2548). การพัฒนารูปแบบเสริมพลังการทำงานเพื่อพัฒนาศักยภาพการเป็นนักวิจัยของครูอนุบาล. ใน ปริญญาการศึกษาดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- เฉลิมชัย พันธุ์เลิศ. (2549). การพัฒนากระบวนการเสริมสมรรถภาพการชี้แนะของนักวิชาการพี่เลี้ยง โดยใช้การเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ในการอบรม โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- มนัส สุขสาย. (2544). วรรณกรรมอีสาน เรื่อง ธรรมดาสอนโลก : จารปรีวรตจากอักษรธรรมโบราณอีสานเป็นอักษรไทย. อุบลราชธานี: โรงพิมพ์มูนมั่งไทยอีสาน.
- รวีวัตร สิริภูบาล. (2543). การพัฒนาแบบจำลองฝึกอบรมครูเชิงทักษะปฏิบัติ. ใน ปริญญาบัณฑิตการศึกษาดุสิตบัณฑิต (เทคโนโลยีทางการศึกษา). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.
- สถิต ภาคมฤค และคณะ. (2553). คุณค่าทางวัฒนธรรมของโหราศาสตร์ชาติพันธุ์ในแง่สกลนคร, วารสารมนุษยสังคมสาร (มสส.) คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์, 15(2), 67 – 74.
- สมาน รังสีโยกฤษณ์. (2524). ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคล. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัย ธรรมศาสตร์.

การสังเคราะห์วรรณกรรมท้องถิ่นอีสาน เพื่อเสริมสร้างคตินธรรม
สำหรับนักเรียนในศตวรรษ ที่ 21*
SYNTHESIZING ISAN LOCAL LITERATURE TO STRENGTHEN MORALS
FOR STUDENTS IN THE 21st CENTURY

บัญชา ธรรมบุตร¹, รัชนิบูรณ์ เนตรภักดี², ณัฐกิตติ์ สิริวัฒนาทากุล³ และ บัญชา เกียรติจรุงพันธ์⁴

Bancha Thammabut¹, Radchaneeboon Nedpakdee², Natthakit Siri wattanatakun³

and Bancha Kiatjarungphan⁴

¹⁻⁴มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

¹⁻⁴Mahamakut Buddhist University, Thailand

Corresponding Author's Email: thammabut.bancha@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อสังเคราะห์วรรณกรรมท้องถิ่นอีสาน เพื่อเสริมสร้างคตินธรรมสำหรับนักเรียนในศตวรรษที่ 21 2) เพื่อพัฒนาคตินธรรมสำหรับนักเรียนในศตวรรษที่ 21 ที่จัดการเรียนรู้โดยใช้วรรณกรรมท้องถิ่นอีสาน 3) เพื่อพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนที่จัดการเรียนรู้โดยใช้วรรณกรรมท้องถิ่นอีสาน 4) เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาไทยโดยใช้วรรณกรรมท้องถิ่นอีสาน เพื่อเสริมสร้างคตินธรรมสำหรับนักเรียนในศตวรรษที่ 21 กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูผู้สอนภาษาไทยระดับประถมศึกษา และนักเรียนระดับประถมศึกษา ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ แบบวัดคตินธรรม แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้วรรณกรรมท้องถิ่นอีสาน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที แบบไม่เป็นอิสระต่อกัน และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) การเขียนแผนการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาไทยโดยใช้วรรณกรรมท้องถิ่นอีสาน เพื่อเสริมสร้างคตินธรรมสำหรับนักเรียนในศตวรรษที่ 21 ของครูภาษาไทยระดับ

* Received 4 March 2024; Revised 14 March 2024; Accepted 21 April 2024

ประถมศึกษาภาพรวม อยู่ในระดับมาก 2) การจัดการเรียนรู้วิชาภาษาไทยโดยใช้วรรณกรรมท้องถิ่นอีสาน เพื่อเสริมสร้างคตินิยมสำหรับนักเรียนในศตวรรษที่ 21 ของครูภาษาไทยระดับประถมศึกษาภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด 3) ความรู้เกี่ยวกับคตินิยม หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 4) ความคิดเห็นของนักเรียน การจัดการเรียนรู้วิชาภาษาไทยโดยใช้วรรณกรรมท้องถิ่นอีสาน เพื่อเสริมสร้างคตินิยมสำหรับนักเรียนในศตวรรษที่ 21 ภาพรวมอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: การสังเคราะห์วรรณกรรมท้องถิ่นอีสาน, เสริมสร้างคตินิยมสำหรับนักเรียน, ศตวรรษที่ 21

Abstract

The objectives of this research article are 1) to synthesize local Isaan literature; To strengthen morals for students in the 21st century. 2) To develop morals for students in the 21st century who organize learning using local Isaan literature. 3) To develop 21st century skills for students who organize learning using local Isaan literature. 4) To study students' opinions on organizing Thai language learning using local Isaan literature. To strengthen morals for students in the 21st century, the target group used in the research consisted of school Thai language teachers and school students, obtained through a purposive selection of the research tools. Including learning management plans morality measurement model questionnaire on students' opinions on learning about local Isaan literature. Statistics used in data analysis include mean and standard deviation. T-test not independent of each other and content analysis.

The research results are: 1) Writing a Thai language learning plan using local Isaan literature. To strengthen morals for students in the 21st century of Thai language teachers at the primary level. Overall, the level was high with an average 2) Thai language learning management using local Isaan literature. To strengthen morality for students in the 21st century of Thai language teachers

at the primary level. It was at the highest level 3) Knowledge about morality. After studying, it was significantly higher than before studying at the .05 level. 4) student opinions Management of Thai language learning using local Isaan literature to strengthen morals for students in the 21st century. Overall, it was at a high level with an average.

Keywords: Synthesizing local Isaan literature, Strengthening morals for students, 21st century

บทนำ

วรรณกรรมเป็นเครื่องมือที่สะท้อนความคิด ความเชื่อ วิถีชีวิตของคนในสมัยต่าง ๆ คำ “วรรณกรรม” นี้ ใช้เป็นครั้งแรกในพระราชบัญญัติคุ้มครองวรรณกรรมและศิลปกรรม พ.ศ. 2475 ซึ่งหมายถึงสิ่งที่เขียนขึ้นทั้งหมด จะใช้รูปแบบใดหรือเพื่อความมุ่งหมายใดก็ได้ เช่น นวนิยาย เรื่องสั้น บทละครพูด บทละครรำ สารคดี บทความ ตำรา ข่าว ประกาศแจ้งความ ฉลากยา คำอธิบายวิธีใช้ต่าง ๆ ฯลฯ (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2540 : 1) ชูติมา สัจจามันท์ และคณะ (2543 : 1) ให้ทรรศนะว่า วรรณกรรมเป็นบันทึกความรู้ ความคิด ประสบการณ์ของมนุษย์ สืบทอดและสร้างความเชื่อมต่อของสังคม เป็นกระจกสะท้อนให้เห็น ภาพชีวิตความเป็นอยู่ สังคม วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ตลอดจนทรรศนะ ความเชื่อ ของผู้คนในสังคม วรรณกรรมท้องถิ่น เป็นข้อมูลในท้องถิ่นที่แสดงออกด้วยภาษาคำพูด และจำ กันได้ภายในท้องถิ่นของตน เช่น ปริศนาคำทายผญา คำสอย เพลงกล่อมเด็ก หมอลำ นิทานพื้นบ้าน เป็นต้น วรรณกรรมจึงมี ความสำคัญอย่างยิ่งในฐานะของศิลปะ และการบันทึกทาง ประวัติศาสตร์

วรรณกรรมท้องถิ่นนับว่าเป็นส่วนหนึ่งของศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 66 ว่า “บุคคลซึ่งอยู่ร่วมกันเป็นชุมชน ชุมชนท้องถิ่น หรือชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม ย่อมมีสิทธิอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นและของชาติและมีส่วนร่วมในการจัดการการบำรุงรักษา และ

การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม รวมทั้งความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุลและยั่งยืน นอกจากนี้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานมุ่งพัฒนาคนไทยให้มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาไทย ส่วนหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กล่าวไว้ในจุดมุ่งหมายของหลักสูตรเมื่อผู้เรียนจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน ข้อ 5 ว่า ผู้เรียนมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย การอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม มีจิตสาธารณะที่มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามในสังคมและอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข

อย่างไรก็ตามแม้ว่าวรรณกรรมท้องถิ่นจะมีความสำคัญดังกล่าวข้างต้น แต่พบว่าส่วนใหญ่การสังเคราะห์งานวิจัยให้สอดคล้องกับคุณธรรมจริยธรรมในการนำไปบูรณาการกับการเรียนการสอนให้แก่ผู้เรียน ทั้งนี้พบแต่เพียงว่าเป็นการสังเคราะห์ประเภทหรือลักษณะของวรรณกรรมท้องถิ่นเท่านั้น ซึ่งการสังเคราะห์นั้นเป็นการนำผลงานวิจัยหลาย ๆ เรื่อง ที่ศึกษาในเรื่องเดียวกันหรือปัญหาเดียวกันมาศึกษาวิเคราะห์ และนำเสนอข้อสรุปอย่างเป็นระบบ ซึ่งเป็นการได้ความรู้ใหม่ (กรมวิชาการ, 2543 : 14) สอดคล้องกับนางลักษณ์ วิรัชชัย (2542 : 15 - 16) กล่าวว่า การสังเคราะห์งานวิจัยเป็นระเบียบวิธีการศึกษาหาข้อเท็จจริงเพื่อตอบปัญหาใดปัญหาหนึ่งโดยการรวบรวมงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัญหานั้นหลาย ๆ เรื่องมาทำการศึกษาวิเคราะห์ และนำเสนอข้อสรุปอย่างมีระบบให้ได้คำตอบปัญหาเป็นที่ยุติโดยที่อุทุมพร จามรมาน (2531 : 1 - 8) ได้แบ่งการสังเคราะห์งานวิจัยออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ การสังเคราะห์เชิงคุณลักษณะและการสังเคราะห์เชิงปริมาณ มีรายละเอียด คือ การสังเคราะห์เชิงคุณลักษณะ คือข้อมูลเชิงคุณลักษณะที่เป็นการบรรยายสภาพการณ์ คุณลักษณะความรู้สึก ความรู้ความสามารถของคน สัตว์ สิ่งของ ปรากฏการณ์ และการสังเคราะห์เชิงปริมาณ คือข้อมูลเชิงคุณลักษณะที่จัดกระทำในรูปตัวเลข เช่น ความสามารถที่จัดกระทำในรูปคะแนนทดสอบ ความรู้ที่จัดกระทำในรูปค่า

นอกจากนี้ทักษะอีกทักษะหนึ่งที่มีความสำคัญเป็นอย่างในการทำให้ทุกทักษะขับเคลื่อนไปด้วยดีนั่นก็คือ Compassion หรือมีคุณธรรม มีเมตตา กรุณา มีระเบียบวินัย ซึ่งเป็นคุณลักษณะพื้นฐานสำคัญของทักษะขั้นต้นทั้งหมด และเป็นคุณลักษณะที่เด็กไทยจำเป็นต้องมี ซึ่งการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานก็ได้มุ่งปลูกฝังด้านปัญญา พัฒนากระบวนการคิดของผู้เรียนให้มีความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ คิดอย่างมีวิจารณญาณ และมุ่งพัฒนาความสามารถทางอารมณ์ โดยการปลูกฝังให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของตนเอง เข้าใจตนเอง เห็นอกเห็นใจผู้อื่น สามารถแก้ปัญหาขัดแย้งทางอารมณ์ได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

กระทรวงศึกษาธิการจึงเห็นสมควรให้ปลูกฝังคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการแก่เยาวชนไทย ได้แก่ ขยัน ประหยัด ซื่อสัตย์ มีวินัย สุภาพ สะอาด สามัคคี มีน้ำใจ โดยมีจุดเน้นเพื่อพัฒนาเยาวชนให้เป็นคนดี มีความรู้ และอยู่ดีมีสุข ด้วยการใช้คุณธรรมเป็นพื้นฐานของกระบวนการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับความร่วมมือของสถาบันครอบครัว ชุมชน สถาบันศาสนา และสถาบัน การศึกษา การปลูกฝังคุณธรรมจึงหมายถึง การจัดสภาพการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนมองเห็นคุณค่าของการมีศีลธรรมและจริยธรรมในด้านต่าง ๆ และนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทัศนคติ ค่านิยม ความเชื่อ และพฤติกรรมที่ดีงาม

คุณธรรมของนักเรียนข้างต้นจะเป็นสิ่งที่ครูจะต้องพัฒนา ปลูกฝัง และส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เกิดทักษะแต่ก็ยังพบว่าครูภาษาไทยหลายคนยังไม่สามารถออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้โดยการบูรณาการวรรณกรรมท้องถิ่นเข้ากับเนื้อหาสาระของตนเองได้เท่าที่ควร ครูขาดแนวทางการจัดการเรียนรู้โดยใช้วรรณกรรมท้องถิ่นมาพัฒนาการเรียนการสอน ทั้งนี้จากการสัมภาษณ์ครูผู้สอนภาษาไทย ได้กล่าวเป็นทำนองเดียวกันว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วรรณกรรมท้องถิ่นอีสานมีความสำคัญสำหรับรายวิชาภาษาไทยเป็นอย่างมาก เพราะนอกจากจะเป็นการเสริมทักษะและคุณธรรมจริยธรรมให้แก่ผู้เรียนแล้ว ยังเป็นการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นของเอง ผู้เรียนจะซาบซึ้งและตระหนักถึงคุณค่าของวรรณกรรมในท้องถิ่น ตลอดจนมองเห็นรากเหง้าภาษาไทยที่บรรพบุรุษได้สั่งสมมาเป็นเวลานาน แต่ในการนำไปใช้การเรียนการสอนนั้นค่อนข้างจะยุ่งยากเพราะนอกจากขาดองค์ความรู้ด้านข้อมูลท้องถิ่นแล้ว ยังขาดทักษะการออกแบบการจัดการจัดการเรียนรู้โดยการนำวรรณกรรมท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ ทั้งนี้ ชลธิชา หอมพุง (2560) ได้ทำวิจัยเรื่องการพัฒนาแนวทางการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาไทยโดยใช้วรรณกรรมท้องถิ่นเป็นฐานร่วมกับการเรียนรู้แบบเชิงรุกเพื่อส่งเสริมความสามารถในศตวรรษที่ 21 ของผู้เรียน ได้ผลการวิจัย ดังนี้ การพัฒนาแนวทางการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาไทยโดยใช้วรรณกรรมท้องถิ่นเป็นฐานร่วมกับการเรียนรู้แบบเชิงรุก เพื่อส่งเสริมความสามารถในศตวรรษที่ 21 ของผู้เรียน ได้ทั้งหมด 58 แนวทางการจัดการเรียนรู้ ซึ่งทุกแนวทางการจัดการเรียนรู้มีค่าประเมินคุณภาพจากผู้ทรงคุณวุฒิ เฉลี่ย 5.00 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.00 และผลการทดลองใช้และการขยายผล ด้านความพึงพอใจพบว่าทั้งครูและนักเรียนโรงเรียนทดลองและโรงเรียนขยายผลมีความพึงพอใจแนวทางการจัดกิจกรรมในระดับมาก

ที่สุด โดยด้านที่พึงพอใจสูงที่สุดคือด้านกิจกรรม รองลงมาคือด้านประโยชน์ และรองลงมาคือด้านเนื้อหา ด้านการเกิดขึ้นของความสามารถในศตวรรษที่ 21 ทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มขยายผลมีความความสามารถในศตวรรษที่ 21 ของผู้เรียนสูงขึ้นทั้ง 4 ด้าน ตามลำดับ คือ ด้านการทำงานร่วมกัน ด้านการใช้วิจารณญาณ ด้านความคิดสร้างสรรค์ และด้านการแก้ปัญหา

ดังนั้น คณะผู้วิจัยจึงได้ดำเนินการสังเคราะห์วรรณกรรมท้องถิ่นอีสาน เพื่อเสริมสร้างคตินิยมสำหรับนักเรียนในศตวรรษที่ 21 ทั้งนี้เมื่อได้ข้อมูลการสังเคราะห์แล้ว จะนำไปใช้ในการพัฒนาแนวการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาไทยโดยใช้วรรณกรรมท้องถิ่นอีสาน เพื่อเสริมสร้างคตินิยมสำหรับนักเรียนในศตวรรษที่ 21 ให้กับครู ซึ่งครูอาจจะนำแนวทางการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวไปพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและทักษะในศตวรรษที่ 21 ของผู้เรียนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสังเคราะห์วรรณกรรมท้องถิ่นอีสาน เพื่อเสริมสร้างคตินิยมสำหรับนักเรียนในศตวรรษที่ 21
2. เพื่อพัฒนาคติธรรมสำหรับนักเรียนในศตวรรษที่ 21 ที่จัดการเรียนรู้โดยใช้วรรณกรรมท้องถิ่นอีสาน
3. เพื่อพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนที่จัดการเรียนรู้โดยใช้วรรณกรรมท้องถิ่นอีสาน
4. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาไทยโดยใช้วรรณกรรมท้องถิ่นอีสาน เพื่อเสริมสร้างคตินิยมสำหรับนักเรียนในศตวรรษที่ 21

วิธีดำเนินการวิจัย

ระยะที่ 1 การสังเคราะห์งานวิจัย

1. การสัมภาษณ์ปราชญ์ชาวบ้าน ได้แก่ ประชากร คือ ปราชญ์ท้องถิ่นอีสานในจังหวัดขอนแก่น กลุ่มเป้าหมาย คือ ปราชญ์ท้องถิ่นอีสานในจังหวัดขอนแก่น จำนวน 30 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

2. การสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญ (Focus Group Discussion) ได้แก่ ประชากร คือ อาจารย์ผู้มีประสบการณ์สอนรายวิชา คติชนวิทยา/ข้อมูลท้องถิ่น/วรรณกรรมท้องถิ่นในสถาบันอุดมศึกษา จังหวัดขอนแก่น ได้แก่ มหาวิทยาลัยขอนแก่น มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

วิทยาลัย และมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จำนวน 15 คน และผู้ให้ข้อมูล คือ อาจารย์ผู้มีประสบการณ์สอนรายวิชา คติชนวิทยา/ข้อมูลท้องถิ่น/วรรณกรรมท้องถิ่น จำนวน 5 ท่าน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

3. การสร้างและหาประสิทธิภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เป็นแบบมีโครงสร้าง และสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ซึ่งจะต้องมีความสอดคล้องที่มีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.50 ขึ้นไป และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานไม่เกิน 1.00 จึงเป็นที่ยอมรับได้

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้ 1) ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยสัมภาษณ์ปราชญ์ชาวบ้านตามอำเภอต่าง ๆ ในจังหวัดขอนแก่น เกี่ยวกับข้อมูลด้านวรรณกรรมท้องถิ่น 6 ประเภท ได้แก่ นิทานพื้นบ้าน ตำนานพื้นบ้าน เพลงพื้นบ้าน คำผญา คำสอย และปริศนาคำทาย 2) คณะผู้วิจัยได้นำข้อมูลวรรณกรรมท้องถิ่นอีสานทั้ง 6 ประเภท มาจำแนกประเภทตามแบบสังเคราะห์ที่ผู้วิจัยกำหนดขึ้นมา ซึ่งผ่านผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบแล้ว 3) คณะผู้วิจัยได้ให้ผู้เชี่ยวชาญสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เพื่อคัดเลือกวรรณกรรมท้องถิ่นอีสาน 3 ประเภท ที่จะนำมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน โดยคัดเลือก นิทานพื้นบ้าน ตำนานพื้นบ้าน เพลงพื้นบ้าน ที่แสดงถึงหลักคตินิยม 8 ประการ ของกระทรวงศึกษาธิการ กำหนด เพื่อนำมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

5. การวิเคราะห์ข้อมูล เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพได้จากการสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis)

ระยะที่ 2 การนำผลไปทดลองใช้

1. ประชากรและกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ประชากร คือ นักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 ศูนย์เครือข่ายที่ 20 ชับสมบูรณ์โพธิ์ไชย อำเภอโคกโพธิ์ไชย จังหวัดขอนแก่น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 จำนวน 215 คน และกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ นักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 30 คน นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 30 คน และนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 40 คน รวมจำนวนทั้งสิ้น 100 คน

2. วิธีดำเนินการวิจัย ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ตามแนวคิดของ Kemmis & Mc Taggart ซึ่งแบ่งเป็น 4 วงจร ดังนี้

1) ขั้นวางแผน (Planning) ได้แก่ ศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และดำเนินการสร้างเครื่องมือและหาประสิทธิภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2) ขั้นปฏิบัติการ (Action) ได้แก่ นำแผนการจัดการเรียนรู้มาใช้กับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 16 แผน แผนละ 1 ชั่วโมง รวมจำนวน 16 ชั่วโมง ไม่นับปฐมนิเทศ/ทดสอบก่อนเรียน และทดสอบหลังเรียน โดยกำหนดวงจรปฏิบัติการ 4 วงจร ดังนี้ วงจรที่ 1 แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 - 4 วงจรที่ 2 แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 5 - 8 วงจรที่ 3 แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 9 - 12 และวงจรที่ 4 แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 13 - 16

3) ขั้นสังเกตการณ์ (Observer) ได้แก่ ครูผู้สอนสังเกตการณ์สิ่งที่เกิดขึ้นขณะปฏิบัติการสอน ซึ่งครูผู้สอนและผู้ช่วยครูจะสังเกตกระบวนการของการปฏิบัติ และผลของการปฏิบัติ โดยใช้เครื่องมือการรวบรวมข้อมูล ดังนี้ แบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้สำหรับครูผู้สอน แบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้สำหรับผู้ช่วยครู แบบบันทึกผลหลังการใช้แผนการจัดการเรียนรู้สำหรับผู้ช่วยครู แบบสัมภาษณ์นักเรียน ภาระงาน/ชิ้นงาน แบบทดสอบย่อยท้ายวงจร แบบวัดคตินิยมสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา และแบบวัดทักษะในศตวรรษที่ 21

4) ขั้นสะท้อนผลการปฏิบัติ (Reflection) ได้แก่ การประเมินหรือตรวจสอบกระบวนการ ปัญหาที่ได้จากการสังเกตการณ์ ดังนี้ 1) นำข้อมูลที่ได้จากการสังเกตการณ์และแบบจดบันทึกต่าง ๆ มาอภิปรายวิเคราะห์ เพื่อนำไปพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น 2) นำข้อสรุปที่ได้มาปรับปรุงแผนการจัดการเรียนรู้ใหม่ 3) สรุปผลการวิจัย นำผลที่ได้จากการปฏิบัติทั้งหมด ซึ่งผ่านการวิเคราะห์ วิเคราะห์มาสรุปและปรับปรุงกิจกรรมการเรียนรู้และแผนการจัดการเรียนรู้ใหม่ ซึ่งจะทำได้แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพที่ส่งผลให้นักเรียนเข้าใจเกี่ยวกับหลักคตินิยม และมีความสามารถด้านทักษะในศตวรรษที่ 21 เพิ่มขึ้น

3. การสร้างและหาประสิทธิภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) เครื่องมือที่ใช้ในการทดลองปฏิบัติ ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 16 แผน แผนละ 1 ชั่วโมง รวมทั้งสิ้น 16 ชั่วโมง ไม่นับปฐมนิเทศ/ทดสอบก่อนเรียน และทดสอบหลังเรียน 2) เครื่องมือที่ใช้ในการสะท้อนผลการปฏิบัติ ได้แก่ (1) แบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ (2) แบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรมการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ (3) แบบบันทึกผลหลังการใช้แผนการจัดการเรียนรู้ (4) แบบสัมภาษณ์นักเรียน (5) แบบประเมินภาระงาน/ชิ้นงาน (6) แบบทดสอบ

ท้ายวงจร 3) เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินประสิทธิภาพ ได้แก่ (1) แบบวัดคติธรรมสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา เป็นแบบวัดชนิดปรนัย จำนวน 4 ตัวเลือก จำนวน 15 ข้อ (2) แบบวัดทักษะในศตวรรษที่ 21 สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา เป็นแบบวัดชนิดปรนัย จำนวน 15 ข้อ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

1) ก่อนการดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ คณะผู้วิจัยทำหนังสือขออนุญาตผู้อำนวยการโรงเรียนในสังกัดศูนย์เครือข่ายชัยภูมิโพธิ์ไชยศูนย์ที่ 20 สพป.ขอนแก่น เขต 2 เพื่อให้ครูผู้สอนภาษาไทยเข้ารับการประชุมเพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับการนำแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้วรรณกรรมท้องถิ่นอีสานเพื่อพัฒนาคติธรรมสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา

2) ครูผู้สอนดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จำนวน 6 แผน แผนการจัดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ แบ่งเป็น 4 วงจรปฏิบัติการ 3) การสะท้อนผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ หลังสิ้นสุดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในแต่ละวงจรปฏิบัติการ จะมีการประเมินพฤติกรรมนักเรียนของนักเรียน พฤติกรรมการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครูผู้สอน การทำแบบทดสอบท้ายวงจรปฏิบัติการ 4) ประเมินผลนักเรียนในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ด้านคติธรรมสำหรับนักเรียนในศตวรรษที่ 21 ด้านทักษะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 และด้านความคิดเห็นของนักเรียน

5. การวิเคราะห์ข้อมูล เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลในช่วงระหว่างดำเนินการปฏิบัติการ และหลังจากสิ้นสุดการปฏิบัติการวิจัยในแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้ มาวิเคราะห์คุณลักษณะของกิจกรรมการเรียนรู้ของนักศึกษา ภายใต้กรอบแนวคิด ทฤษฎี รูปแบบการจัดการเรียนรู้ ซึ่งนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ดังนี้ 1) ข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้จาก แบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ แบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรมกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งผู้ช่วยวิจัยจะเป็นผู้บันทึกการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้วิจัย แบบบันทึกผลหลังการใช้แผนการจัดการเรียนรู้ และแบบสัมภาษณ์นักศึกษา โดยนำผลที่ได้จากการสะท้อนมาวิเคราะห์ อภิปราย สรุปเป็นผลการวิจัยเพื่อให้ได้แนวทางหรือรูปแบบการปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพ 2) ข้อมูลเชิงปริมาณ ได้จาก แบบทดสอบท้ายวงจรปฏิบัติการ แบบวัดความสามารถด้านการเขียนเพื่อการสื่อสาร และแบบวัดความสามารถด้านการเขียนเพื่อการสื่อสาร

6. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าร้อยละ และค่า t-test

ผลการวิจัย

1. ผลการสังเคราะห์วรรณกรรมท้องถิ่นอีสาน เพื่อเสริมสร้างคตินิยมสำหรับนักเรียนในศตวรรษที่ 21 พบว่า บุคคลทุกคนเห็นเป็นแนวทางเดียวกันว่า มีความต้องการอย่างยิ่งที่จะให้มีการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม ที่จะทำให้ครูภาษาไทยระดับประถมศึกษา มีความรู้ความสามารถเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การพัฒนาด้านการนำความรู้ไปใช้ในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้โดยใช้วรรณกรรมท้องถิ่นอีสาน เพื่อเสริมสร้างคตินิยมให้นักเรียน

2. ผลการศึกษาการพัฒนาคตินิยมสำหรับนักเรียนในศตวรรษที่ 21 ที่จัดการเรียนรู้โดยใช้วรรณกรรมท้องถิ่นอีสาน พบว่า 1) ผลการประเมินการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาไทยโดยใช้วรรณกรรมท้องถิ่นอีสาน เพื่อเสริมสร้างคตินิยมสำหรับนักเรียนในศตวรรษที่ 21 ของครูภาษาไทยระดับประถมศึกษา ซึ่งผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้ร้อยละ 90 แสดงว่ามีความสามารถในการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาไทยโดยใช้วรรณกรรมท้องถิ่นอีสาน และ 2) ผลการประเมินความสามารถในการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาไทยโดยใช้วรรณกรรมท้องถิ่นอีสาน เพื่อเสริมสร้างคตินิยมสำหรับนักเรียนในศตวรรษที่ 21 ของครูภาษาไทยระดับประถมศึกษา พบว่า ความสามารถในการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาไทยโดยใช้วรรณกรรมท้องถิ่นอีสาน ซึ่งผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้ร้อยละ 90 แสดงว่ามีความสามารถในการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาไทยโดยใช้วรรณกรรมท้องถิ่นอีสาน

3. ผลการศึกษาการพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนที่จัดการเรียนรู้โดยใช้วรรณกรรมท้องถิ่นอีสาน พบว่า ผลการทดสอบความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาไทยโดยใช้วรรณกรรมท้องถิ่นอีสาน เพื่อเสริมสร้างคตินิยมสำหรับนักเรียนในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนระดับประถมศึกษาที่ทำแบบวัดคตินิยม หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ .05 ทั้งนี้ก่อนเรียนในภาพรวมมีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 15 คะแนน เมื่อเรียนแล้ว ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาไทยโดยใช้วรรณกรรมท้องถิ่นอีสาน เพื่อเสริมสร้างคตินิยมสำหรับนักเรียนในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนระดับประถมศึกษาที่ทำแบบวัดคตินิยม พบว่า มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 25 คะแนน สูงขึ้นกว่าก่อนเรียน

4. ผลการศึกษาความคิดเห็นของนักเรียน การจัดการเรียนรู้วิชาภาษาไทยโดยใช้วรรณกรรมท้องถิ่นอีสาน เพื่อเสริมสร้างคตินิยมสำหรับนักเรียนในศตวรรษที่ 21 พบว่า ความคิดเห็นของนักเรียน การจัดการเรียนรู้วิชาภาษาไทยโดยใช้วรรณกรรมท้องถิ่นอีสาน เพื่อเสริมสร้างคตินิยมสำหรับนักเรียนในศตวรรษที่ 21 ในภาพรวม มีค่าเฉลี่ยในระดับมาก ($\bar{X} = 4.48$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($S.D. = 0.18$)

อภิปรายผล

1. ผลการศึกษาการสังเคราะห์วรรณกรรมท้องถิ่นอีสาน เพื่อเสริมสร้างคตินิยมสำหรับนักเรียนในศตวรรษที่ 21 พบว่า ไม่ว่าจะเป็นเอกสารหรือสัมภาษณ์ บุคคลทุกคนเห็นเป็นแนวทางเดียวกันว่า มีความต้องการอย่างยิ่งที่จะให้มีการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม ที่จะทำให้นักเรียนไทยระดับประถมศึกษา มีความรู้ความสามารถเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การพัฒนาการนำความรู้ไปใช้ในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้โดยใช้วรรณกรรมท้องถิ่นอีสาน เพื่อเสริมสร้างคตินิยมให้นักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับ ชลธิชา หอมฟุ้ง (2560) ได้ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนาแนวการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาไทยโดยใช้วรรณกรรมท้องถิ่นเป็นฐานร่วมกับการเรียนรู้แบบเชิงรุกเพื่อส่งเสริมความสามารถในศตวรรษที่ 21 ของผู้เรียน ผลการวิจัยพบว่า วรรณกรรมมีบทบาทที่สำคัญในการสอนการปฏิบัติตนและคุณธรรม จริยธรรม และสะท้อนภูมิปัญญา ความเชื่อ ค่านิยม และวัฒนธรรม การวิเคราะห์ทางจิตวิทยาพบว่าวรรณกรรมส่งเสริมให้บุคคลมี Super Ego ด้านทฤษฎีการเสริมแรง ปรากฏทั้งตัวเสริมแรงบวกและตัวเสริมแรงลบและการวิเคราะห์ด้านสังคมวิทยา มีการกล่าวถึง บรรทัดฐานทางสังคม 3 ประเภท ได้แก่ วิถีประชา จารีตประเพณี และกฎหมาย สถาบันทางสังคมปรากฏ 3 สถาบัน คือ ครอบครัว ศาสนา และการปกครอง

2. ผลการศึกษาการพัฒนาคตินิยมสำหรับนักเรียนในศตวรรษที่ 21 ที่จัดการเรียนรู้โดยใช้วรรณกรรมท้องถิ่นอีสาน พบว่า ผลการประเมินการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาไทยโดยใช้วรรณกรรมท้องถิ่นอีสาน และ ผลการประเมินความสามารถในการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาไทยโดยใช้วรรณกรรมท้องถิ่นอีสาน ซึ่งผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้ร้อยละ 90 ซึ่งสอดคล้องกับ ชลธิชา หอมฟุ้ง (2560) ได้ทำวิจัยเรื่องการพัฒนาแนวการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาไทยโดยใช้วรรณกรรมท้องถิ่นเป็นฐานร่วมกับการเรียนรู้แบบเชิงรุกเพื่อส่งเสริมความสามารถในศตวรรษที่ 21 ของผู้เรียน ผลการวิจัยพบว่า พัฒนาแนวการจัดการเรียนรู้วิชา

ภาษาไทยโดยใช้วรรณกรรมท้องถิ่นเป็นฐานร่วมกับการเรียนรู้แบบเชิงรุก เพื่อส่งเสริมความสามารถในศตวรรษที่ 21 ของผู้เรียน ได้ทั้งหมด 58 แนวการจัดการเรียนรู้ ซึ่งทุกแนวการจัดการเรียนรู้มีค่าประเมินคุณภาพจากผู้ทรงคุณวุฒิ โดยมีเฉลี่ย ($\bar{X} = 5.00$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D. = 0.00) และนิวัฒน์ ชินเสริม (2565) ได้วิจัยเรื่อง ละครเวทีสร้างสรรค์จากวรรณกรรมท้องถิ่นอีสาน : ลักษณะเด่นและความสัมพันธ์กับการจัดการเรียนรู้รายวิชาภาษาไทย ผลการวิจัยพบว่า การจัดการเรียนรู้รายวิชาภาษาไทยโดยการบูรณาการละครเวทีสร้างสรรค์เพื่อใช้ในการจัดการเรียนรู้ทำให้ผู้เรียนเกิดทักษะต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นทักษะการสื่อสาร ทักษะการอ่าน ทักษะการเขียน ทักษะการคิดวิเคราะห์และแก้ไขปัญหา และทักษะความคิดสร้างสรรค์

3. ผลการศึกษาการพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนที่จัดการเรียนรู้โดยใช้วรรณกรรมท้องถิ่นอีสาน พบว่า ผลการทดสอบความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาไทยโดยใช้วรรณกรรมท้องถิ่นอีสาน เพื่อเสริมสร้างคตินิยมสำหรับนักเรียนในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนระดับประถมศึกษาที่ทำแบบวัดคตินิยม หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ซึ่งสอดคล้องกับ ชลธิชา หอมพุง (2560) ได้ทำวิจัยเรื่องการพัฒนาแนวการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาไทยโดยใช้วรรณกรรมท้องถิ่นเป็นฐานร่วมกับการเรียนรู้แบบเชิงรุกเพื่อส่งเสริมความสามารถในศตวรรษที่ 21 ของผู้เรียน ผลการวิจัยพบว่าความสามารถในศตวรรษที่ 21 ของผู้เรียนสูงขึ้นทั้ง 4 ด้าน ตามลำดับ คือ ด้านการทำงานร่วมกัน ด้านการใช้วิจารณญาณ ด้านความคิดสร้างสรรค์ และด้านการแก้ปัญหา และนิวัฒน์ ชินเสริม (2565) ได้วิจัยเรื่อง ละครเวทีสร้างสรรค์จากวรรณกรรมท้องถิ่นอีสาน : ลักษณะเด่นและความสัมพันธ์กับการจัดการเรียนรู้รายวิชาภาษาไทย ผลการวิจัยพบว่า การจัดการเรียนการสอนแบบละครเวทีนั้นสามารถเปลี่ยนแปลงทักษะของผู้เรียนจากกระบวนทัศน์แบบดั้งเดิมไปสู่กระบวนทัศน์ใหม่ สู่การพัฒนาต่าง ๆ อาทิ ความเชื่อมั่นตนเอง ความยืดหยุ่น การตั้งใจ และความตระหนักในสภาพแวดล้อม

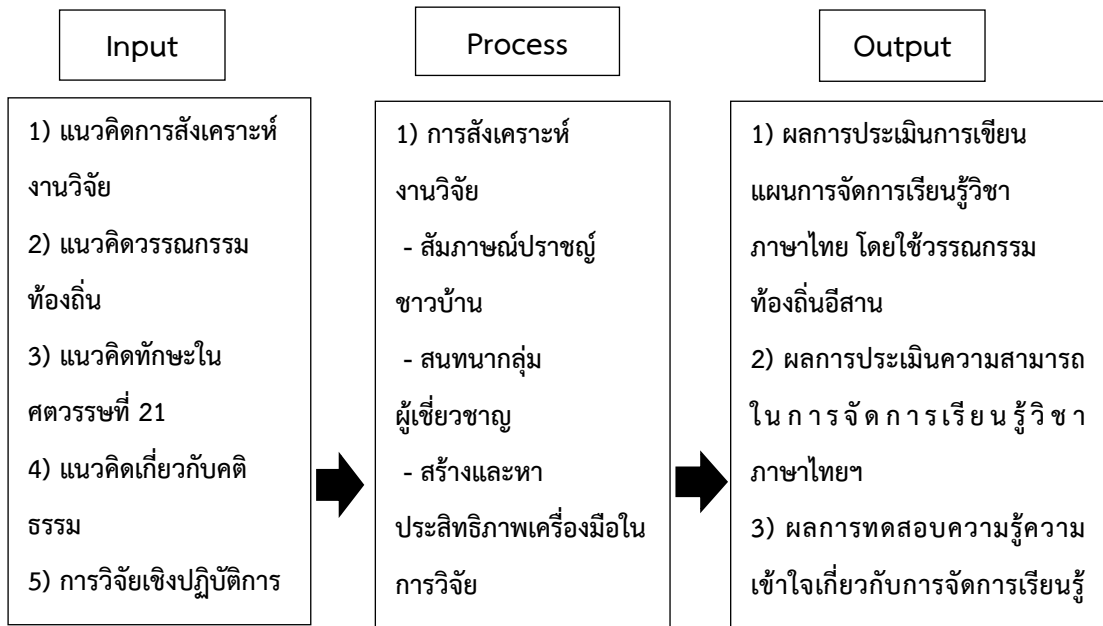
4. ผลการศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาไทยโดยใช้วรรณกรรมท้องถิ่นอีสาน เพื่อเสริมสร้างคตินิยมสำหรับนักเรียนในศตวรรษที่ 21 พบว่าความคิดเห็นของนักเรียน การจัดการเรียนรู้วิชาภาษาไทยโดยใช้วรรณกรรมท้องถิ่นอีสาน ในภาพรวม มีค่าเฉลี่ยในระดับมาก ($\bar{X} = 4.48$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D. = 0.18)

ซึ่งสอดคล้องกับ ชลธิชา หอมฟุ้ง (2560) ได้ทำวิจัยเรื่องการพัฒนาแนวการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาไทยโดยใช้วรรณกรรมท้องถิ่นเป็นฐานร่วมกับการเรียนรู้แบบเชิงรุกเพื่อส่งเสริมความสามารถในศตวรรษที่ 21 ของผู้เรียน ผลการวิจัยพบว่า ทั้งครูและนักเรียนโรงเรียนทดลองและโรงเรียนขยายผลมีความพึงพอใจแนวการจัดกิจกรรมในระดับมากที่สุด และสุดาพร รินสมปาน (2562) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาความสามารถด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ด้วยการปรับใช้รูปแบบการสอนวรรณคดีไทยโดยประยุกต์ใช้อริยสัจสี่กับวรรณกรรมท้องถิ่น ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยการปรับใช้รูปแบบการสอนวรรณคดีไทยโดยประยุกต์ใช้อริยสัจสี่กับวรรณกรรมท้องถิ่นในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยเรื่อง การสังเคราะห์วรรณกรรมท้องถิ่นอีสาน เพื่อเสริมสร้างคตินิยมสำหรับนักเรียนในศตวรรษที่ 21 คณะผู้วิจัยได้องค์ความรู้ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดอบรม การเขียนแผนการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาไทย โดยใช้วรรณกรรมท้องถิ่นอีสานและความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับครูสอนภาษาไทย และส่งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่สูงขึ้นและนักเรียนมีความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาไทยโดยใช้วรรณกรรมท้องถิ่นอีสาน เพื่อเสริมสร้างคตินิยมสำหรับนักเรียนในศตวรรษที่ 21 อยู่ในระดับมาก ดังแผนภาพโมเดลต่อไปนี้

การสังเคราะห์วรรณกรรมท้องถิ่นอีสาน เพื่อเสริมสร้างคตินิยมสำหรับนักเรียนในศตวรรษที่ 21

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

สรุป/ข้อเสนอแนะ

1. สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1.1 ผลการประเมินการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาไทยโดยใช้วรรณกรรมท้องถิ่นอีสาน เพื่อเสริมสร้างคตินิยมสำหรับนักเรียนในศตวรรษที่ 21 ของครูภาษาไทยระดับประถมศึกษา ผลการศึกษา พบว่า การเขียนแผนการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาไทยโดยใช้วรรณกรรมท้องถิ่นอีสาน เพื่อเสริมสร้างคตินิยมสำหรับนักเรียนในศตวรรษที่ 21 ของครูภาษาไทยระดับประถมศึกษา ภาพรวม มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 4.41) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D. = 0.08)

1.2 ผลการประเมินความสามารถในการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาไทยโดยใช้วรรณกรรมท้องถิ่นอีสาน เพื่อเสริมสร้างคตินิยมสำหรับนักเรียนในศตวรรษที่ 21 ของครูภาษาไทยระดับประถมศึกษา ผลการศึกษา พบว่า ความสามารถในการจัดการเรียนรู้วิชา

ภาษาไทยโดยใช้วรรณกรรมท้องถิ่นอีสาน เพื่อเสริมสร้างคตินิยมสำหรับนักเรียนในศตวรรษที่ 21 ภาพรวม มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.54$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($S.D. = 0.10$)

1.3 ผลการทดสอบความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาไทยโดยใช้วรรณกรรมท้องถิ่นอีสาน เพื่อเสริมสร้างคตินิยมสำหรับนักเรียนในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนระดับประถมศึกษาที่ทำแบบวัดคตินิยม ก่อนและหลังเรียน ผลการศึกษา พบว่า ความรู้การจัดการเรียนรู้วิชาภาษาไทยโดยใช้วรรณกรรมท้องถิ่นอีสาน เพื่อเสริมสร้างคตินิยมสำหรับนักเรียนในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนระดับประถมศึกษาที่ทำแบบวัดคตินิยม พบว่า หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ .05

1.4 ผลการศึกษาคำคิดเห็นของนักเรียน การจัดการเรียนรู้วิชาภาษาไทยโดยใช้วรรณกรรมท้องถิ่นอีสาน เพื่อเสริมสร้างคตินิยมสำหรับนักเรียนในศตวรรษที่ 21 ผลการศึกษา พบว่า คำคิดเห็นของนักเรียน การจัดการเรียนรู้วิชาภาษาไทยโดยใช้วรรณกรรมท้องถิ่นอีสาน เพื่อเสริมสร้างคตินิยมสำหรับนักเรียนในศตวรรษที่ 21 ผลการศึกษา พบว่า คำคิดเห็นของนักเรียน การจัดการเรียนรู้วิชาภาษาไทยโดยใช้วรรณกรรมท้องถิ่นอีสาน เพื่อเสริมสร้างคตินิยมสำหรับนักเรียนในศตวรรษที่ 21 ภาพรวม มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.48$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($S.D. = 0.18$)

2. ข้อเสนอแนะ

การสังเคราะห์วรรณกรรมท้องถิ่นอีสาน เพื่อเสริมสร้างคตินิยม สำหรับนักเรียนในศตวรรษ ที่ 21 คณะผู้วิจัยได้มีข้อเสนอแนะดังนี้

2.1 ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ จากผลการวิจัยพบว่า การสังเคราะห์วรรณกรรมท้องถิ่นอีสาน เพื่อเสริมสร้างคตินิยม สำหรับนักเรียนในศตวรรษ ที่ 21 สามารถพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทยระดับประถมศึกษาได้ โดยจะต้องมีการเตรียมสื่ออุปกรณ์ เอกสารให้ครบถ้วน ทั้งนี้เนื่องจากหากขาดส่วนใดส่วนหนึ่งไปอาจทำให้การจัดการเรียนรู้นั้นไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร

2.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาวิจัยเพื่อนำการสังเคราะห์วรรณกรรมท้องถิ่นอีสาน เพื่อเสริมสร้างคตินิยม สำหรับนักเรียนในศตวรรษที่ 21 ไปสร้างเป็นหลักสูตรฝึกอบรมครูประจำการทั้งระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- กรมวิชาการ. (2540). การจัดสาระการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- _____. (2543). กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน/กรมวิชาการ. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- ชลธิชา หอมฟุ้ง. (2560). การพัฒนาแนวการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาไทยโดยใช้วรรณกรรมท้องถิ่นเป็นฐานร่วมกับการเรียนรู้แบบเชิงรุกเพื่อส่งเสริมความสามารถในศตวรรษที่ 21 ของผู้เรียน. วารสารมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์และศิลปะ ฉบับภาษาไทย, 10(3), 332 – 346.
- ชุติมา สัจจานันท์. (2543). การพัฒนาเกณฑ์การประเมินค่าวรรณกรรมไทย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สถาบันภาษาไทย กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ.
- ธวัช ปุณโณทก. (2544). การวิจัยเรื่อง ไทยศึกษาและวรรณกรรมท้องถิ่นอีสาน. วารสารธรรมทรรศน์, 2(1), 43.
- _____. (2522). วรรณกรรมอีสาน. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์โอเดียนสโตร์.
- นงลักษณ์ วิรัชชัย. (2542). สถิติวิเคราะห์สำหรับการวิจัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นิวัฒน์ ชินเสริม. (2565). ละครเวทีสร้างสรรค์จากวรรณกรรมท้องถิ่นอีสาน : ลักษณะเด่นและความสัมพันธ์กับการจัดการเรียนรู้รายวิชาภาษาไทย. ใน ปริญญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาและวรรณกรรมไทย. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- พัชลินจ์ จินนุ่น. (2563). สถานภาพการวิจัยวรรณกรรมท้องถิ่นภาคอีสานในรอบสองทศวรรษ (พ.ศ. 2540 – 2560). วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 37(2) : 174 – 185.
- มนัส สุขสาย. (2544). วรรณกรรมอีสาน เรื่อง ธรรมดาสอนโลก : จารปรีวรตจากอักษรธรรมโบราณอีสานเป็นอักษรไทย. อุบลราชธานี: โรงพิมพ์มูนมั่งไทยอีสาน.
- มหาศिला วีรวงศ์. (2539). ประวัติศาสตร์ลาว. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มติชน.

- สุตาพร รินสมปาน. (2562). การพัฒนาความสามารถด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ด้วยการปรับใช้รูปแบบการสอนวรรณคดีไทยโดยประยุกต์ใช้ร้อยสัจสี่กับวรรณกรรมท้องถิ่น. ใน ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาไทย. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สุวิน ทองปิ่น. (2563). รูปแบบการบริหารจัดการสภาพพลเมืองเชิงพุทธ จังหวัดขอนแก่น. วารสารสถาบันวิจัยพัฒนธรรม, 7(2), 85 – 100.
- อุทุมพร จารมรمان. (2531). การสังเคราะห์งานวิจัย : เชิงปริมาณเน้นวิชาวิเคราะห์เมตต้า. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์พันธ์พิบูลย์.

รูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู*

THE MODEL OF PROFESSIONAL LEARNING COMMUNITY IN PRIMARY
SCHOOL IN PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE IN NONG
BUA LAMPHU

เชวงศักดิ์ พงศเทพเวศ¹, นัสพงษ์ กลิ่นจำปา², จริยา อนันต์สุวรรณชัย³ และ วรรณภา นันทะแสง⁴
Chawengsak Prueksathewet¹, Natsaphong Klinchampa², Jariya Anansuwanchai³ and Wannapa Nantasang⁴

¹⁻⁴วิทยาลัยพิจญ์บัณฑิต

¹⁻⁴Pitchayabundit College, Thailand

Corresponding Author's Email: nuspong.ggg@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยมีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อ 1. เพื่อศึกษาปัจจัยเป็นชุมชนสนับสนุนการแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก 2. เพื่อศึกษาองค์ประกอบที่เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก 3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก และ 4. เพื่อศึกษารูปแบบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ประชากรคือ ผู้บริหารและครู จำนวน 650 คน กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างของยามาเน่ ได้ตัวอย่างจำนวน 286 คน เครื่องมือวิจัยเป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างและพัฒนาขึ้น นำแบบสอบถามไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน ผู้พิจารณาความตรง และทดลองใช้เพื่อนำมาวิเคราะห์ค่า ความเชื่อมั่นแบบครอนบาค 0.895 เคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปวิเคราะห์ค่าสถิติ ร้อยละค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และ การวิเคราะห์สมการถดถอยแบบขั้นตอน

* Received 7 March 2024; Revised 15 March 2024; Accepted 22 April 2024

ผลการวิจัยพบว่า

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอน พบว่า ส่วนมากเป็นครูคิดเป็นร้อยละ 84.20 เพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 69.70 อายุระหว่าง 31-40 ปี คิดเป็นร้อยละ 35.50 ราชการระหว่าง 1-10 ปี คิดเป็นร้อยละ 59.40 การศึกษาระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 71.40 ในโรงเรียนมีการดำเนินกิจกรรมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครู คิดเป็นร้อยละ 85.00 และเข้าร่วมกิจกรรม คิดเป็นร้อยละ 82.50

2. องค์ประกอบของชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครู พบว่า มีระดับปฏิบัติโดยรวมอยู่ในระดับ มาก ($\bar{X}=4.50$) และเมื่อพิจารณาในแต่ละองค์ประกอบพบว่า มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด 2 องค์ประกอบ คือ 1) การสร้างค่านิยมและวิสัยทัศน์ร่วม ($\bar{X}=4.59$) และ 2) การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวย ($\bar{X}=4.51$) และมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก 3 องค์ประกอบ คือ 1) การสนับสนุนและเป็นผู้มีส่วนร่วม ($\bar{X}=4.49$) 2) การเรียนรู้และประยุกต์ใช้ความรู้ ($\bar{X}=4.48$) และ 3) การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ($\bar{X}=4.43$) ตามลำดับ

3. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครูมีระดับปฏิบัติโดยรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด ($\bar{X}=4.51$) และเมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่า มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด 3 ด้าน คือ 1) ด้านวัฒนธรรมองค์กร ($\bar{X}=4.60$) 2) ด้านครูผู้สอน ($\bar{X}=4.58$) และ 3) ด้านภาวะผู้นำ ($\bar{X}=4.52$) และมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก คือ ด้านบรรยากาศองค์กร ($\bar{X}=4.50$) ตามลำดับ

4. ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนในการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครูในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภูมีระดับความคิดเห็นและข้อเสนอแนะโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.54$)

5. องค์ประกอบของชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครูมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครู ($r=.695^{**}$) อยู่ในระดับสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครูมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับข้อเสนอแนะการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครู ($r=.776^{**}$) อยู่ในระดับสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

การศึกษาตัวแปรพยากรณ์หรือตัวแปรทำนายโดยกำหนดให้

การเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครู (Tc) ผันแปรไปตามองค์ประกอบของชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครู (Ta) พบว่า การเรียนรู้และประยุกต์ใช้ความรู้ (Ta3) การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวย (Ta5) และ การสนับสนุนและเป็นผู้เข้าร่วม (Ta2) สามารถร่วมกันทำนายได้อย่างถูกต้อง หรือมีอำนาจการทำนาย (R^2) = .488 หรือ 48.80% ดังสมการทำนายดังนี้

$$Tc = 1.481 + 287(Ta3) + .219(Ta5) + .175(Ta2)$$

การเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครู (Tc) ผันแปรไปตามปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครู (Tb) พบว่า ด้านวัฒนธรรมองค์กร (Tb3) ด้านบรรยากาศองค์กร (Tb4) และ ด้านครูผู้สอน (Tb1) สามารถร่วมกันทำนายได้อย่างถูกต้อง หรือมีอำนาจการทำนาย (R^2) = .607 หรือ 60.70% ดังสมการทำนายดังนี้

$$Tc = .781 + .158(Tb3) + .283(Tb4) + .249(Tb1) + .137(Tb2)$$

คำสำคัญ: รูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้, วิชาชีพ, โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก

Abstract

The objectives of the research were 1.to study the communities factors supported the occupational learning in small Primary Educational schools of teachers, 2. to study the components of being community for teachers occupational learning in the small Primary Educational schools, 3. to study the suggestion on being community for teachers occupational learning in small primary educational schools and , 4. to study the communities model for teachers occupational learning in the small Primary Educational schools. the samples were 286 persons from administrators and teachers. the instruments using for research created and developed from alpha's cronbach with reliability of 0.895, the data analysis by using package program included percentage, mean standard deviation, Pearson correlation and stepwise multiple regression.

The results of findings were as follows :

1. The general data of administrators and teachers were founded that the mainly teachers were on the percentage of 84.20, with female for the percentage of 69:70 with the age of 31- 40 years for the percentage of 35.50, working experience of 1-10 years for the percentage of 59.40, education of bachelor degree for the percentage of 71.40 the schools were operate on communities activities for teachers occupational learning of the percentage for 85.00, activities participation for the percentage of 82.50 communities.

2. Components of the professional learning community for teachers were found to have an overall level of practice at a high level ($\bar{X}=4.50$). When considering each component, it was found that There were 2 components at the highest level of practice: 1) creating shared values and vision ($\bar{X}=4.59$) and 2) providing a conducive environment ($\bar{X}=4.51$). There were 3 components at a high level of practice. namely 1) support and joint leadership ($\bar{X}=4.49$), 2) learning and applying knowledge ($\bar{X}=4.48$), and 3) exchanging experiences ($\bar{X}=4.43$), respectively.

3. Factors that affect being a professional learning community for teachers have the overall level of practice at the highest level ($\bar{X}=4.51$) and when considering each aspect, it is found that There were three highest levels of practice: 1) organizational culture ($\bar{X}=4.60$), 2) teachers ($\bar{X}=4.58$), and 3) leadership ($\bar{X}=4.52$) and had a high level of practice in organizational atmosphere ($\bar{X}=4.50$) respectively.

4. Opinions and suggestions of school administrators and teachers in becoming a professional learning community for teachers in small primary schools. The Nong Bua Lamphu Primary Educational Service Area Office has the overall level of opinions and suggestions at the highest level ($\bar{X}=4.54$).

5. Components of teachers' professional learning communities were positively related to Factors that affect being a professional learning community

for teachers ($r=.695^{**}$) are at a high level of statistical significance at the .01 level. Factors that affect being a professional learning community for teachers are positively related to the recommendation for being a professional learning community for teachers ($r=.776^{**}$) at a significantly high level. Statistical significance at the .01 level.

The being communities for teachers occupational learning changed for matching the communities components for teachers occupational learning (ta) and was founded that learning and knowledge applying (Ta3), the performance of assistant environment (Ta5) and support and co-leader (Ta2) together correctly predicted or having the power of prediction (R^2) =.488 or the percentage of 48.80 as the equation on the following : $Tc=$

$$1.481+287(Ta3)+.219(Ta5)+.175(Ta2)$$

and the change on the component effecting the being of communities for teachers occupational learning (tb),the aspect of organizational culture(tb4) and the aspert of teachers (tb1) together correctly predicted or having the power of prediction (r^2) =.607 or 60,70 for the percentage as the equation on the following :

$$Tc= .781+.158 (Tb3)+.283(Tb4)+.249(Tb1)+.137(Tb2)$$

Keywords: Learning Community Model, Vocational, Small Primary School

บทนำ

การจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 เปลี่ยนรูปแบบการเรียนการสอนจากเน้นการสอนของครูมาเป็นเน้นการเรียนรู้ของนักเรียน เปลี่ยนจากเน้นการเรียนรู้ของบุคคลมาเรียนกันเป็นกลุ่มหรือทีม(team learning) ร่วมมือช่วยเหลือแบ่งปันกัน ครูต้องเปลี่ยนจากผู้สอน (teacher) มาเป็นผู้ฝึก (coach) หรือผู้อำนวยการความสะดวกในการเรียน ทำหน้าที่สร้างแรงบันดาลใจและมีวิสัยทัศน์ในการจัดการศึกษา จนเป็นสถานศึกษาที่มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ สามารถ

จัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพและมาตรฐาน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา
ขั้นพื้นฐาน, 2557)

วิจารณ์ พานิช (2555) กล่าวว่า โรงเรียนต้องพัฒนาตนเอง โรงเรียนต้องให้ครูพัฒนา
เพื่อนครูในโรงเรียน จึงทำให้มีการพัฒนาวิธีการเรียนรู้และพัฒนาองค์กร โดยการนำชุมชนการ
เรียนรู้ทางวิชาชีพครู (Professional Learning Community :PLC) มาใช้ในการขับเคลื่อน
การเรียนรู้ และการพัฒนาวิชาชีพครูร่วมกันบนพื้นฐาน การทำงานในห้องเรียนจริง เป็นชุมชน
การเรียนรู้ครูเพื่อศิษย์ สิ่งที่ครูทำร่วมกันนอกห้องเรียนในการวางแผน การออกแบบการจัดการ
เรียนรู้ และเตรียมการสอน มีความสำคัญในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน และพัฒนา
วิชาชีพครู

ผู้บริหารโรงเรียนเป็นบุคคลที่ต้องรับผิดชอบในการบริหารจัดการโรงเรียนทั้งหมด
ภาวะผู้นำของผู้บริหารส่งผลต่อการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ และช่วยในการ
พัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนสนับสนุนการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนด้วย
สำหรับในโรงเรียนครูทุกคนทำงานร่วมกัน มีปฏิสัมพันธ์กัน ความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหาร ครู
และ ผู้เรียน ผ่านกิจกรรมการเรียนการสอน การรับรู้ความสามารถร่วมกันของครูเป็นความเชื่อ
ร่วมกันของ ผู้บริหาร คณะครู และบุคลากรทุกฝ่ายในโรงเรียน ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นชุมชน
แห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ พบว่าการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ประกอบด้วยปัจจัย
หลายด้าน ได้แก่ ด้านครูผู้สอน ด้านภาวะผู้นำ ด้านระบบองค์กร ด้านโครงสร้าง องค์กร ด้าน
วัฒนธรรมองค์กร ด้านบรรยากาศองค์กร ด้าน ด้านพันธกิจและยุทธศาสตร์การบริหารจัดการ
เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีการศึกษารูปแบบ PLC การดำเนินการในรูปแบบ PLC นำไปสู่การ
เปลี่ยนแปลงเชิงคุณภาพทั้งด้านวิชาชีพและ ผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน ผลดีต่อครูผู้สอน พบว่า
ลดความรู้สึกโดดเดี่ยวในงานสอนของครู เพิ่มความรู้สึกผูกพันต่อ พันธกิจและเป้าหมายของ
โรงเรียนมากขึ้น โดยเพิ่มความกระตือรือร้นที่จะปฏิบัติให้บรรลุพันธกิจ อย่างแข็งขัน จนเกิด
ความรู้สึกว่าต้องการร่วมกันเรียนรู้และรับผิดชอบต่อพัฒนาการโดยรวมของนักเรียน ส่งผลให้
การปฏิบัติการสอนในชั้นเรียนให้มีผลดียิ่งขึ้น ตระหนัก ถึงบทบาทและพฤติกรรมการสอนที่จะ
ช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดีที่สุด อีกทั้งการรับทราบ ข้อมูลสารสนเทศต่างๆที่จำเป็นต่อ
วิชาชีพได้อย่างกว้างขวางและรวดเร็วขึ้น ลดอัตราการลาหยุดงานน้อยลง ผลดีต่อผู้เรียน พบว่า
สามารถลดอัตราการตกซ้ำชั้น และจำนวนชั้นเรียนที่ต้อง เลื่อนหรือชะลอการจัดการเรียนรู้ให้
น้อยลง อัตราการขาดเรียนลดลง ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเป็นส่วนหนึ่งของการบริหาร

ขับเคลื่อนโรงเรียนนั้น เป็นแนวทางที่มีประสิทธิภาพและส่งผลดีต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา เป็นการยกระดับการศึกษาทั้งระบบ และ พัฒนาคุณลักษณะของผู้เรียนให้ทัดเทียมกับสากล เสริมสร้างทักษะการเรียนรู้แห่งอนาคต อีกทั้งเป็น การปฏิรูปครูและบุคลากรทางการศึกษาให้เห็นความสำคัญของการออกแบบการจัดการเรียนการสอน และการประเมินผลผู้เรียนให้ตรงตามความต้องการของผู้เรียนเองและสังคม การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทาง (PLC) จึงควรได้รับการส่งเสริมให้มีขึ้นโดยอาศัยความร่วมมือภายในกลุ่มโรงเรียน โดยมีหัวใจคือ ความร่วมมือกันเพื่อการให้บริการทางการศึกษาแก่ผู้เรียน ตอบสนองความต้องการทางการศึกษาแก่ ประชาชนในพื้นที่ (มินตรา ลายสนิทเสรีกุล, 2557)

ปัจจุบันครูและบุคลากรทางการศึกษาจำเป็นต้องมีคุณภาพและมาตรฐานที่เหมาะสมกับเป็นวิชาชีพชั้นสูง สามารถเข้าใจและเข้าถึงกระบวนการปฏิรูปการเรียนรู้เป็นสำคัญ ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเป็นการพัฒนาวิชาชีพครูเป็นกระบวนการที่เหมาะสมกับการจัดการศึกษาในยุคเปลี่ยนผ่านในศตวรรษที่ 21 ด้วยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และแบ่งปันความรู้ซึ่งกันและกัน การจัดการเรียนรู้อย่างมีอาชีพ สร้างโอกาสในการเรียนรู้และใช้เวลาผู้เรียนทำงานกลุ่มเพิ่มมากขึ้น จัดการเรียนรู้ กระตุ้นให้ผู้เรียนมีความสนใจ กระตือรือร้นที่จะเรียน จัดบรรยากาศส่งเสริมความเป็นเลิศทางวิชาชีพ

ผู้วิจัยมีความมุ่งหมายที่จะศึกษาค้นหาแนวทางการสร้างรูปแบบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เพื่อแสดงให้เห็นว่าครูและบุคลากรทางการศึกษามีความสำคัญต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ของผู้เรียน ที่ทำให้คุณภาพการศึกษาและประสิทธิภาพการเรียนรู้ของนักเรียนเพิ่มมากขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยเป็นชุมชนสนับสนุนการแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู
2. เพื่อศึกษาองค์ประกอบการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู
3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู

4. เพื่อศึกษารูปแบบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ผู้บริหาร และครูในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู ที่มีการดำเนินกิจกรรมชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กจำนวน 80 โรงเรียน ประชากรคือ ผู้บริหารและครู จำนวน 650 คน คิดเป็นกลุ่มตัวอย่างตามตารางการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างของยามานะ ได้ตัวอย่างจำนวน 286 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือวิจัยเป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นและพัฒนา ดังนี้

การสร้างเครื่องมือวิจัย ผู้วิจัยศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินกิจกรรมชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก และนำมาสังเคราะห์เป็นตัวแปรในการศึกษา ได้แก่ ตัวแปรต้นคือ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม และตัวแปรตาม คือ ปัจจัยสนับสนุนการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู องค์ประกอบการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู ข้อเสนอแนะการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู ผู้วิจัยนำตัวแปรมาสร้างเป็นแบบสอบถามประกอบด้วย 4 ตอนคือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย ตำแหน่ง เพศ อายุ อายุราชการ ระดับการศึกษาและการดำเนินกิจกรรมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครูในโรงเรียนและการเข้าร่วมกิจกรรม เป็นแบบสอบถามแบบตรวจสอบรายการ (Check list)

ตอนที่ 2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู ประกอบด้วย 4 ปัจจัยคือ ด้านครูผู้สอน ด้านภาวะผู้นำ ด้านวัฒนธรรมองค์กร ด้านบรรยากาศองค์กร เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ

ตอนที่ 3 องค์ประกอบการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ คือ การสร้างค่านิยมและวิสัยทัศน์ร่วม การสนับสนุนและเป็นผู้มีส่วนร่วม การเรียนรู้และประยุกต์ใช้ความรู้ การแลกเปลี่ยนประสบการณ์การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวย เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู เกี่ยวกับสภาพปัจจัยสนับสนุนการเป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) และแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ

การสร้างและการทดสอบเครื่องมือ

การพัฒนาเครื่องมือวิจัย ผู้วิจัยดำเนินการพัฒนาเครื่องมือวิจัยเป็นสองส่วนคือ

การตรวจสอบความตรง (Validity) ของเครื่องมือวิจัยโดยการนำแบบสอบถามไปให้ผู้เชี่ยวชาญทางด้านการบริหารการศึกษาที่ปฏิบัติงานในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู 5 ท่านประกอบด้วย ผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษา ศึกษาพิเศษ 2 ท่าน และผู้อำนวยการโรงเรียน 2 ท่าน เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) และตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้าง ซึ่งผู้วิจัยกำหนดแนวทางพิจารณา ดังนี้

+ 1 หมายถึง มีความแน่ใจว่าข้อคำถามมีความสอดคล้องกับเนื้อหาและโครงสร้าง

0 หมายถึง มีความไม่แน่ใจข้อคำถามมีความสอดคล้องกับเนื้อหาและโครงสร้าง

- 1 หมายถึง ข้อคำถามไม่มีความสอดคล้องกับเนื้อหาและโครงสร้าง

ผู้วิจัยนำผลการประเมินของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 ท่านมาวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้องพบว่า ได้ค่าคะแนน ระหว่าง 0.50-1.00 และมีข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไขในบางข้อกระทงคำถาม จึงได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วนำเสนอผู้เชี่ยวชาญพิจารณาอีกครั้ง ก่อนนำไปทดสอบไปทดลองใช้

การหาค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นโดยวิธีของครอนบาค (Cronbach Coefficient Reliability) โดยการนำเครื่องมือวิจัยที่ผ่านความเห็นชอบของผู้เชี่ยวชาญแล้ว นำไปทดลองใช้ (Tryout) กับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน เพื่อนำมาวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นโดยวิธีของครอนบาค ได้ค่า 0.895 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่ดี และสามารถนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยได้ทำหนังสือขออนุญาตในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภูทั้ง 2 เขต และผู้อำนวยการโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากที่ประชุม

ผู้อำนวยการโรงเรียน และการสัมมนาครูในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู โดยใช้เวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล 3 สัปดาห์ผู้วิจัยนำแบบสอบถามมาตรวจสอบความถูกต้อง ครบถ้วนสมบูรณ์ พบว่าแบบสอบถามบางส่วนไม่ครบถ้วนสมบูรณ์ จึงได้ขอให้กลุ่มตัวอย่างได้ดำเนินการตอบแบบสอบถามอีกครั้ง ก่อนนำไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย ตำแหน่ง เพศ อายุ อายุราชการ ระดับการศึกษาและการดำเนินกิจกรรมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครูในโรงเรียนและการเข้าร่วมกิจกรรม เป็นแบบสอบถามแบบตรวจสอบรายการ (Check list) ใช้การวิเคราะห์ค่าสถิติ ความถี่ และร้อยละ

ตอนที่ 2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู ประกอบด้วย 4 ปัจจัยคือ ด้านครูผู้สอน ด้านภาวะผู้นำ ด้านวัฒนธรรมองค์กร ด้านบรรยากาศองค์กร เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) ใช้การวิเคราะห์ค่าสถิติ ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ตอนที่ 3 องค์ประกอบการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ คือ การสร้างค่านิยมและวิสัยทัศน์ร่วม การสนับสนุนและเป็นผู้เข้าร่วม การเรียนรู้และประยุกต์ใช้ความรู้ การแลกเปลี่ยนประสบการณ์การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวย เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) ใช้การวิเคราะห์ค่าสถิติ ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู เกี่ยวกับสภาพปัจจัยสนับสนุนการเป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) และแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) ใช้การวิเคราะห์ค่าสถิติ ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครูปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครู และข้อเสนอแนะการเป็นชุมชน แห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครู ใช้การวิเคราะห์ค่าสถิติ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson correlation)

การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครูโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ตัวแปรพยากรณ์หรือตัวแปรทำนาย ใช้สถิติการวิเคราะห์สมการถดถอยแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression)

ผู้วิจัยนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลมาประมวลและสร้างเป็นรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอน พบว่า ส่วนมากเป็นครู (197 คน) คิดเป็นร้อยละ 84.20 เป็นเพศหญิง (163 คน) คิดเป็นร้อยละ 69.70 อายุระหว่าง 31-40 ปี (83 คน) คิดเป็นร้อยละ 35.50 อายุราชการระหว่าง 1-10 ปี (139 คน) คิดเป็นร้อยละ 59.40 การศึกษาระดับปริญญาตรี (167 คน) คิดเป็นร้อยละ 71.40 ในโรงเรียนส่วนมากมีการดำเนินกิจกรรมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครู (199 คน) คิดเป็นร้อยละ 85.00 และบุคลากรเข้าร่วมกิจกรรม (193 คน) คิดเป็นร้อยละ 82.50

2. องค์ประกอบของชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครู พบว่า มีระดับปฏิบัติโดยรวมอยู่ในระดับ มาก ($\bar{X}=4.50$) และเมื่อพิจารณาในแต่ละองค์ประกอบพบว่า มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด 2 องค์ประกอบ คือ 1) การสร้างค่านิยมและวิสัยทัศน์ร่วม ($\bar{X}=4.59$) และ 2) การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวย ($\bar{X}=4.51$) และมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก 3 องค์ประกอบ คือ 1) การสนับสนุนและเป็นผู้ร่วม ($\bar{X}=4.49$) 2) การเรียนรู้และประยุกต์ใช้ความรู้ ($\bar{X}=4.48$) และ 3) การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ($\bar{X}=4.43$) ตามลำดับ

3. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครูมีระดับปฏิบัติโดยรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด ($\bar{X}=4.51$) และเมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่า มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด 3 ด้าน คือ 1) ด้านวัฒนธรรมองค์กร ($\bar{X}=4.60$) 2) ด้านครูผู้สอน ($\bar{X}=4.58$) และ 3) ด้านภาวะผู้นำ ($\bar{X}=4.52$) และมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก คือ ด้านบรรยากาศองค์กร ($\bar{X}=4.50$) ตามลำดับ

4. ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนในการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครูในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู มีระดับความคิดเห็นและข้อเสนอแนะโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.54$)

5. ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครู ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครู และข้อเสนอแนะการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครู พบว่า

5.1 องค์ประกอบด้านการสร้างค่านิยมและวิสัยทัศน์ร่วมมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครูด้านครูผู้สอน ($r=.689^{**}$) และด้านวัฒนธรรมองค์กร($r=.635^{**}$) อยู่ในระดับสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01

5.2 องค์ประกอบด้านการสนับสนุนและการเป็นผู้นำร่วมมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครูด้านวัฒนธรรมองค์กร ($r=.695^{**}$) และ ด้านครูผู้สอน($r=.672^{**}$) อยู่ในระดับสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01

5.3 องค์ประกอบด้านการเรียนรู้และการประยุกต์ใช้ความรู้มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครู ด้านภาวะผู้นำ($r=.685^{**}$) และด้านวัฒนธรรมองค์กร($r=.670^{**}$) อยู่ในระดับสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01

2. องค์ประกอบของชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครูมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับ ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครู ($r=.695^{**}$) อยู่ในระดับสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01

3.ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครูมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับข้อเสนอแนะการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครู ($r=.776^{**}$) อยู่ในระดับสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01

การศึกษาตัวแปรพยากรณ์หรือตัวแปรทำนายโดยกำหนดให้

1. การเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครู (T_c) ผันแปรไปตามองค์ประกอบของชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครู(T_a) พบว่า องค์ประกอบที่ 3 การเรียนรู้และประยุกต์ใช้ความรู้ (T_{a3}) องค์ประกอบที่ 5 การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวย (T_{a5}) และองค์ประกอบที่ 2 การสนับสนุนและเป็นผู้นำร่วม (T_{a2}) สามารถร่วมกันทำนายได้อย่างถูกต้อง หรือมีอำนาจการทำนาย (R^2) = .488 หรือ 48.80%

ดังสมการทำนายดังนี้

$$T_c = 1.481 + .287(T_{a3}) + .219(T_{a5}) + .175(T_{a2})$$

2. การเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครู (T_c) ผันแปรไปตามปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครู(T_b) พบว่า ด้านวัฒนธรรมองค์กร(T_{b3})

ด้านบรรยากาศองค์กร(Tb4) และ ด้านครูผู้สอน (Tb1) สามารถร่วมกันทำนายได้อย่างถูกต้อง หรือมีอำนาจการทำนาย (R^2) = .607 หรือ 60.70% ดังสมการทำนายดังนี้

$$Tc = .781 + .158 (Tb3) + .283(Tb4) + .249(Tb1) + .137(Tb2)$$

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ค้นพบประเด็นสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการสร้างกิจกรรมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครูในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู ผู้วิจัยขอนำมาอภิปรายผลไว้ดังต่อไปนี้

1. องค์ประกอบของชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครู

จากการวิจัยทำให้ค้นพบว่า กิจกรรมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครูในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก มีองค์ประกอบของชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครู ที่สำคัญคือ 1. การสร้างค่านิยมและวิสัยทัศน์ร่วมโดยรวมมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด คือ 1.1 ครูมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะและความรู้ที่ดี 1.2 ครูและผู้บริหารโรงเรียนมีวิสัยทัศน์และอุดมการณ์ทางวิชาชีพร่วมกัน มุ่งหวังการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นสำคัญ และ 1.3 ครูได้รับโอกาสให้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและเป็น ส่วนหนึ่งในการกำหนดข้อปฏิบัติต่างๆในโรงเรียน และ 2. การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวย โดยรวมมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด คือ 2.1 ผู้บริหารครู และนักเรียนมีสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน และ 2.2 มีการจัดสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียนและห้องเรียนให้เกิดบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้และการจัดการเรียนการสอน สอดคล้องกับแนวความคิดของ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2553) วิสัยทัศน์ร่วม (Shared Vision) การเห็นภาพและทิศทางร่วม (Shared Vision) เป้าหมายร่วม (Shared Goals) เป็นทั้งเป้าหมายปลายทาง ระหว่างทาง และเป้าหมาย ชีวิตของสมาชิกแต่ละคนที่สัมพันธ์กันกับเป้าหมายร่วมของชุมชนการเรียนรู้ โดยเฉพาะเป้าหมายสำคัญคือพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน คุณค่าร่วม (Shared Values) เป็นการเห็นทั้งภาพเป้าหมาย การตระหนักถึงคุณค่าของตนเองและของงานจนเชื่อมโยงเป็นความหมายของงานที่เกิดจากการตระหนักรู้ของสมาชิกใน PLC จนเกิดเป็นพันธะสัญญาร่วมกัน ร่วมกันหลอม รวมเป็น “คุณค่าร่วม” ซึ่งเป็นชุมพลังสำคัญที่จะเกิดพลัง ในการไหลรวมกันทำงานในเชิงอุดมการณ์ทางวิชาชีพร่วมกันภารกิจร่วม (Shared Mission) เป็นพันธกิจแนวทางการปฏิบัติร่วมกันเพื่อให้บรรลุตาม

เป้าหมายร่วม รวมถึงการ เรียนรู้ของครูในทุก ๆ การกิจ สิ่งสำคัญคือ การปฏิรูปการเรียนรู้ที่มุ่ง การเรียนรู้ของ ผู้เรียนเป็นหัวใจสำคัญ โดยการเริ่มจากการรับผิดชอบในการพัฒนาวิชาชีพเพื่อ ศิษย์ร่วมกันของครู และงานวิจัยของรัชดาภรณ์ ทวยสุข และกฤษฎาวัฒน์ศักดิ์ (2564) “ความสัมพันธ์ขององค์ประกอบที่เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูในสถานศึกษา พบว่า 1. องค์ประกอบที่ส่งผลต่อการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูมีระดับปฏิบัติ โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ดังนี้ 1) ด้าน โครงสร้างองค์กร 2) ด้านภาวะผู้นำทางวิชาการ 3) ด้านบรรยากาศองค์กร และ 4) ด้าน วัฒนธรรมองค์กร 2. ระดับการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูในสถานศึกษาระดับ มัธยมศึกษา มีระดับปฏิบัติโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมาก ไปน้อย ดังนี้ การสนับสนุนและการเป็นผู้นำร่วมกัน การสร้างค่านิยมและวิสัยทัศน์ร่วมกัน การ เรียนรู้ร่วมกันและการประยุกต์ใช้ความรู้ และการมีเงื่อนไขที่สนับสนุน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ระหว่างบุคคล และ 3. เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบต่อการเป็นชุมชนแห่ง การเรียนรู้ทางวิชาชีพครูในสถานศึกษารายด้าน พบว่า มีความสัมพันธ์ในระดับน้อยถึงสูง ได้แก่ ด้านภาวะผู้นำทางวิชาการ ด้านวัฒนธรรมองค์กร ด้านบรรยากาศองค์กร และ ด้านโครงสร้าง องค์กร ส่งผลต่อการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครู

จากผลการศึกษาผู้วิจัยพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทาง วิชาชีพของครูในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก มีระดับปฏิบัติโดยรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด และรายด้านมีระดับปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด 3 ด้าน คือ 1) ด้านวัฒนธรรมองค์กร ได้แก่ เรื่อง ครูมีส่วนร่วมปลูกฝังทัศนคติที่ดีให้กับนักเรียนให้มีความรักสามัคคี ผูกพันกันและรัก โรงเรียน ครูมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายและทิศทางการจัดการเรียนการสอนให้มี ประสิทธิภาพ และ ครูมีส่วนร่วมในการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เป็นกัลยาณมิตร 2) ด้าน ครูผู้สอน ได้แก่เรื่อง ครูมุ่งมั่นอบรมสั่งสอนนักเรียนให้เกิดการเรียนรู้ที่ดีและมีคุณภาพ ครู มุ่งมั่นส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และปลูกฝังพฤติกรรมที่ดีให้กับนักเรียน และครูตระหนักเห็น ความสำคัญและร่วมกันขับเคลื่อนชุมชนแห่ง การเรียนรู้ทางวิชาชีพในโรงเรียน และ 3) ด้าน ภาวะผู้นำ ได้แก่เรื่อง ครูได้รับแบบอย่างที่ดีจากผู้บริหารในการอุทิศตนเพื่อการศึกษา และ ครู มีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายและทิศทางการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ

ตามลำดับ สอดคล้องกับงานวิจัยของวาสนา ทองทวียังยศ (2560 : 39-41) พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูของสถานศึกษา มี 4 ปัจจัย ดังนี้ 1) ปัจจัยด้านโครงสร้างองค์กร หมายถึง กรอบแนวทางหรือพฤติกรรมใน การปฏิบัติงานของบุคคลในองค์กร เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานกันบรรลุเป้าหมายตามที่องค์กรกำหนด30ไว้ เป็นรูปแบบของความสัมพันธ์ อำนาจหน้าที่ ความรับผิดชอบ สายทางเดินของงาน ช่องทางในการติดต่อสื่อสาร รายงานและควบคุมระหว่างตำแหน่งต่างๆ และผู้ดำรงตำแหน่งนั้นๆ ในองค์กร 2) ปัจจัยด้านบรรยากาศองค์กร หมายถึง ลักษณะภายในของแต่ละองค์กร มีความแตกต่างกัน มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของบุคคลในองค์กร สภาพแวดล้อมในระบบงานและ สถานที่ การรู้หรือรับรู้ถึงสิ่งแวดล้อม การมีส่วนร่วมในการทำงาน หรือบรรยากาศในสถานที่ทำงาน ประกอบไปด้วยการผสมผสานระหว่างบรรทัดฐาน คุณค่า ความคาดหวัง นโยบาย และแนวทางการทำงานที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของบุคคลในองค์กร มีเป้าหมายในการปฏิบัติงานร่วมกันสามารถ ทำงานเป็นทีมได้ และส่งผลต่อพฤติกรรมในการปฏิบัติงานและประสิทธิภาพของการทำงาน 3) ปัจจัยด้านวัฒนธรรมองค์กร หมายถึง ระบบของทัศนคติ ค่านิยม พฤติกรรม และความคาดหวังร่วมกันของสมาชิกในองค์กร และถ่ายทอดให้แก่สมาชิกใหม่ ทำให้เกิด ความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของค่านิยมและความเชื่อขององค์กร องค์กรทุกองค์กรจะสร้างและพัฒนาวัฒนธรรมของตนเองและแสดงถึงวัฒนธรรมผ่านการทำงาน การประพฤติปฏิบัติของสมาชิกในองค์กร ตลอดจนผ่านโครงสร้างองค์กร การออกแบบและจัดสำนักงานองค์กร และ 4) ปัจจัยด้านภาวะผู้นำด้านวิชาการ หมายถึง พฤติกรรมของผู้บริหารใน การนำและการบริหารบุคคลในการปฏิบัติงานของสถานศึกษา ให้กระทำหรือจัดกิจกรรมด้านวิชาการ และกิจกรรมการเรียนการสอนให้บรรลุผลสำเร็จ ทำให้กระบวนการจัดการเรียนการสอนมี ประสิทธิภาพ และในส่วน of ศกคลวรรณ สีนประเสริฐ (2562) ที่พบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อความเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ประกอบด้วยปัจจัย 3 ด้าน คือ 1) ปัจจัยด้านผู้บริหารสถานศึกษา ได้แก่ นโยบายภาวะผู้นำ และการ นิเทศติดตาม 2) ปัจจัยด้านครูผู้สอน ได้แก่ การเตรียมการสอน การจัดกิจกรรมการ เรียนรู้ และการวัดประเมินผล และสะท้อนการปฏิบัติงาน และ 3) ปัจจัยด้านสนับสนุน ได้แก่ บรรยากาศของโรงเรียน อาคารสถานที่ สิ่ง อำนวยความสะดวก และ ผู้ปกครองนักเรียน และ Sandra M. Kaiser (2000 อ้างถึงใน วาสนา ทองทวียังยศ, 2560 : 29-30) พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ที่สำคัญคือ 1) ภาวะผู้นำ (Leadership) พฤติกรรมของบุคคลที่อุทิศตนเพื่อให้สมาชิก เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน ประสาน วิสัยทัศน์ของบุคคล มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ สามารถสอนงาน สอน ทักษะ และเป็น

แบบอย่างด้านคุณธรรม พร้อมเป็นผู้ช่วยเหลือและสนับสนุนสมาชิกให้การปฏิบัติงาน สำเร็จตามเป้าหมายขององค์กร 2) วัฒนธรรมองค์กร (Organization Culture) หมายถึง วิธีการประพฤติ ปฏิบัติงานของสมาชิกที่มีค่านิยมแห่งการแลกเปลี่ยนความรู้ การมีอิสระในการเรียนรู้ กล้าเสี่ยงและ ทดลองสิ่งใหม่ๆ และมีความเป็นเอกภาพในองค์กร โดยยอมรับและเข้าใจเป้าหมายขององค์กร 3) โครงสร้างองค์กร (Organizational Structure) หมายถึง การแบ่งงาน และความร่วมมือระหว่างหน่วยงานการรายงาน การกำหนดความสัมพันธ์ของสมาชิกสายงานบังคับบัญชา ช่วงการบังคับบัญชา การกระจายอำนาจ และการตัดสินใจ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้และ ประสิทธิภาพขององค์กร 4) บรรยากาศในการทำงาน (Working Climate) หมายถึง สภาพแวดล้อม ภายในองค์กรที่สร้างความประทับใจ และความรู้สึกที่ดีของสมาชิก มีลักษณะบรรยากาศการเรียนรู้ ด้วยตนเอง และการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และมีการปฏิสัมพันธ์ที่เอื้อให้สมาชิกมีความก้าวหน้าและ ประสบความสำเร็จในการปฏิบัติงาน และ 5) การจูงใจ (Motivation) หมายถึง พฤติกรรมของสมาชิกที่การกระตุ้นให้ เกิดการอุทิศตน มีความกระตือรือร้น มีความผูกพันในการปฏิบัติงาน และความเพียรพยายามในการ เรียนรู้ เพื่อบรรลุความสำเร็จตามเป้าหมายขององค์กร

3. ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครู ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครู และข้อเสนอแนะการเป็นชุมชน แห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครู

จากการศึกษาวิจัยพบว่า พบว่า. องค์ประกอบของชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครูมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับ ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครู ($r=.695^{**}$) อยู่ในระดับสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ 3.ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครูมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับข้อเสนอแนะการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครู ($r=.776^{**}$) อยู่ในระดับสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 สอดคล้องกับงานวิจัยของ นิพล อินนอก. 2562. พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ความเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก มีความสัมพันธ์ทางบวกกับแรงจูงใจใฝ่รู้ของครู ($r=.389$) แรงจูงใจใฝ่รู้ของครูมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความรักในหน้าที่ของครู การพัฒนาตนเองของครู ความเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน และ การบริหารจัดการเรียนรู้โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ การพัฒนาตนเองของครูมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนและ การ

บริหารจัดการเรียนรู้โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ และ ความเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้อำนวยการโรงเรียนส่งผลต่อความเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สอดคล้องกับงานวิจัยของศุภลักษณ์ ชัยอาวุธและเพียงแข ภูผายาง (2564) การเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ อยู่ในระดับมากทั้งโดยภาพรวมและรายด้านประกอบด้วยด้านวิสัยทัศน์ร่วม ด้านการทำงานร่วมกันเป็นทีม ด้านภาวะผู้นำและด้านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการ อยู่ในระดับมากทั้งโดยภาพรวมและรายด้าน ประกอบด้วย ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ด้านการวัดผลประเมินผลและดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน และด้านการนิเทศการศึกษา การเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพกับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับค่อนข้างสูง ถึงระดับสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01ทุกด้าน และมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง .655-.859 และ นิพล อินนอก. 2562. ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ความเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก มีความสัมพันธ์ทางบวกกับแรงจูงใจใฝ่รู้ของครู ($r=.389$) แรงจูงใจใฝ่รู้ของครูมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความรับผิดชอบในหน้าที่ของครู การพัฒนาตนเองของครู ความเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้อำนวยการโรงเรียน และ การบริหารจัดการเรียนรู้โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ การพัฒนาตนเองของครูมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้อำนวยการโรงเรียนและ การบริหารจัดการเรียนรู้โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ผู้บริหารโรงเรียนควรกำหนดนโยบายการพัฒนาบุคลากรครูให้สอดคล้องกับการจัดกิจกรรมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครู และแสดงความเป็นผู้นำทางวิชาการอย่างมีประสิทธิภาพ
2. ผู้บริหารและครูร่วมกันกำหนดกลยุทธ์และแนวทางการสร้างและพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ในโรงเรียนโดยกำหนดปัจจัยสนับสนุนอย่างเพียงพอและต่อเนื่อง
3. ผู้บริหารและครูควรกำหนดเป้าหมายและผลลัพธ์ของชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครูเพื่อส่งเสริมการเรียนการสอนและพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครูและนักเรียนเป็นสำคัญ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาปัจจัยสนับสนุนการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครูในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก
2. ควรศึกษาบทบาทภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีอิทธิพลต่อการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครูในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- มินตรา ลายสนิทเสรีกุล. (2557). กลยุทธ์การบริหารโรงเรียนสู่การเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนมัธยมศึกษาในสหวิทยาเขตเบญจบุรพา กรุงเทพมหานคร. วารสารอิเล็กทรอนิกส์ ทางการศึกษา, 9(3), 392-406.
- นิพล อินนอก. (2556). ตัวแปรที่ส่งผลต่อระดับความเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้อำนวยการโรงเรียน. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล.
- วาสนา ทองทวีงยศ. (2560). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ครูในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา. ใน วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- ศกลวรรณ สีนประเสริฐ. (2562). ปัจจัยที่ส่งผล ต่อความเป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 7. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2557). รายงานการวิจัยสมรรถนะครูและแนวทาง การพัฒนาครูในสังคมที่เปลี่ยนแปลง. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2557). เอกสารประกอบการศึกษาด้วยตนเอง
หลักสูตรผู้ช่วยผู้บริหารสถานศึกษาและผู้บริหารสถานศึกษา ตามหลักเกณฑ์และ
วิธีการพัฒนาข้าราชการครูเพื่อเข้าสู่ตำแหน่งสายงานผู้บริหารในสถานศึกษา.
กรุงเทพมหานคร: สำนักงาน.

Yamane, Taro. (1973). Statistics : An Introductory Analysis. 2rd ed. New York :
Harper. and. Row.

หลักการธรรมาภิบาลที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการบริหารงาน
ขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดปทุมธานี*
STUDENTS' SATISFACTION WITH THE BACHELOR
GOOD GOVERNANCE PRINCIPLES AFFECTING THE EFFECTIVENESS OF
THE ADMINISTRATION OF SUB-DISTRICT MUNICIPALITIES IN
PATHUM THANI PROVINCE

ธนกฤต โพธิ์เงิน¹, กัญจน์ณัฐ สังข์นาค² และ พรพรรณ กสิบุตร³

Thanakrit Pho-ngurn¹, Kanchanat Sangnak² and Pornpan Kasibutr³

¹⁻³รัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยปทุมธานี

¹⁻³ Faculty of Political Science, Pathum Thani University, Thailand

Corresponding author E-mail: Dr_thanakrit@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับประสิทธิผลการบริหารงาน 2) วิเคราะห์หลักการธรรมาภิบาล ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงาน 3) เสนอแนวทางการพัฒนา ประสิทธิผลการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล เป็นวิจัยแบบผสมวิธี กรอบแนวคิดใช้ ของ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ และกูกลิคและเออร์วิก กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 332 คน สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 16 คน เครื่องมือได้แก่ และแบบสัมภาษณ์ แบบสอบถาม นำข้อมูลคุณภาพมาวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท สถิติได้แก่ แจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ

ผลการวิจัย พบว่า 1) ระดับประสิทธิผลการบริหารงาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยมากไปน้อย พบว่า อยู่ในระดับมากทั้ง 7 ด้าน ได้แก่ ด้านการจัดองค์การมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านการจัดบุคคลเข้าทำงาน ด้านการ

* Received 7 March 2024; Revised 21 April 2024; Accepted 28 April 2024

รายงานผลการปฏิบัติงาน ด้านการประสานงาน งบประมาณ ด้านการวางแผน และ ด้านการสั่งการหรืออำนวยการ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด 2) ผลการวิเคราะห์หลักธรรมาภิบาล พบว่า ตัวแปรจำนวน 7 ตัว ได้แก่ หลักความพร้อมที่จะรับผิดชอบ หลักการกระจายอำนาจ หลักมุ่งเน้นฉันทามติหลักนิติธรรม หลักความเสมอภาค หลักการมีส่วนร่วม หลักความโปร่งใส หลักประสิทธิภาพ หลักการตอบสนอง และหลักประสิทธิผล ร่วมกันพยากรณ์ประสิทธิผลการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลได้ ร้อยละ 60.7 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 3) แนวทางการพัฒนาประสิทธิผลการบริหารงาน อบต. องค์การมีวิธีประหยัดทรัพยากรที่ส่งผลให้ประหยัดต้นทุน การจัดทำโครงการต่าง ๆ ประชาชนได้ประโยชน์คุ้มค่าและประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมกิจกรรม เน้นถึงความสำคัญและความจำเป็นของการรายงานและการประเมินผลภายในและภายนอกขององค์การ

คำสำคัญ: หลักธรรมาภิบาล, ประสิทธิผลการบริหารงาน, องค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดปทุมธานี

Abstract

The objectives of this research article are to 1) study the level of administrative effectiveness 2) analyze the principles of good governance. Affects the effectiveness of administration and 3) proposes guidelines for developing the effectiveness of administration of the Subdistrict Administrative Organization. It is mixed methods research. Conceptual framework for using Office of the Public Sector Development Commission and Gulick and Erwick A sample group of 332 people interviewed 16 district chiefs/community leaders. The tools included: Interviews and questionnaires and qualitative data were analyzed for content. Statistics include frequency distribution, percentage, mean, standard deviation. and multiple regression analysis.

The results of the research found that 1) the level of administrative effectiveness Overall, it is at a high level. When considering each aspect in

order of average values from highest to lowest, it was found that all 7 aspects were at a high level, namely the organizational aspect with the highest average value, followed by the aspect of organizing people to work. Performance reporting Coordination, budgeting, planning, and ordering or administration. has the lowest average 2) The results of the analysis of good governance principles found that there were 7 variables, including the principle of readiness to accept responsibility. Principles of decentralization the principles focus on consensus, the rule of law, and the principle of equality. Participation principles of transparency efficiency principles Response principle and effectiveness principles Together they can predict the administrative effectiveness of the Subdistrict Administrative Organization at 60.7 percent with statistical significance at the .05 level and 3) guidelines for developing the administrative effectiveness of the Subdistrict Administrative Organization. The organization has ways to save resources that result in cost savings. Creating various projects brings worthwhile benefits to the people and publicizes them for people to participate in the activities. Emphasizes the importance and necessity of internal and external reporting and evaluation of the organization.

Keywords: Good Governance, Administrative Effectiveness, Subdistrict Administrative Organization in Pathum Thani Province

บทนำ

การบริหารการปกครองของประเทศไทยตามโครงสร้างการบริหารราชการแผ่นดิน ประกอบด้วยการบริหารราชการส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น ที่ผ่านมาการบริหารการปกครองของไทยมักรวมศูนย์อำนาจไว้ที่การบริหารราชการส่วนกลาง ทำให้การปกครองท้องถิ่นของไทยมีความอ่อนแอ และส่งผลให้การบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่มี

ประสิทธิภาพ ไม่สามารถสนองต่อการแก้ไขปัญหาให้กับท้องถิ่นได้มากนัก องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นของไทยมีลักษณะที่ไม่เหมือนกันโดยเฉพาะอย่างยิ่งมีขนาดและรายได้ที่แตกต่างกัน การที่องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นมีขนาดที่แตกต่างกันนั้น ทำให้ระดับความใกล้ชิดกับประชาชนก็แตกต่างกัน องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดใหญ่มีระดับความใกล้ชิดกับประชาชนน้อยกว่าองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดเล็ก ดังนั้น องค์การบริหารส่วนตำบลเป็นองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดเล็กที่สุด จึงมีความใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุดประชาชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการพัฒนาตำบล การตรวจสอบการกำกับดูแลได้ง่ายที่สุด ตลอดจนเป็นเวทีประชาธิปไตยของประชาชนในการระดมความรู้และความคิด การตัดสินใจวางแผนพัฒนา การดำเนินการ และการระดมทุน ทรัพยากร เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาท้องถิ่นของตนเองที่มีทั้งความเหมาะสมเชิงโครงสร้างขององค์กรและการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยสรุปองค์การบริหารส่วนตำบลมีคุณค่าต่อการพัฒนาการเมืองและประชาธิปไตย ดังนี้ 1) เป็นเวทีประชาธิปไตยของประชาชนในการเลือกสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่นเข้าไปใช้อำนาจในการบริหารจัดการ การตัดสินใจในการจัดสรรงบประมาณ รายได้ ทรัพย์สิน และการระดมทุนเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาท้องถิ่น 2) ก่อให้เกิดการพัฒนาทางด้านการเมืองในเรื่องของการกระจายอำนาจให้กับท้องถิ่นในระดับตำบล การพัฒนาทางการบริหารของประชาชนโดยให้ประชาชนเป็นผู้บริหารให้เกิดความก้าวหน้าของชุมชนตนเอง ตามนโยบายการกระจายอำนาจให้แก่ท้องถิ่นในการบริหารกิจการของตำบล ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม 3) ส่งเสริมการใช้สิทธิและหน้าที่ของพลเมืองในการมีส่วนร่วมพัฒนาท้องถิ่นและตรวจสอบการทำงาน และการใช้สิทธิเข้าชื่อถอดถอนสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลที่ไม่โปร่งใส ตามบทบาทหน้าที่ในการเลือกตั้ง กำกับควบคุม ตรวจสอบ และการถอดถอนสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลที่ไม่โปร่งใส องค์การบริหารส่วนตำบลยังเป็นรูปแบบการปกครองที่สะท้อนการกระจายอำนาจให้หน่วยการปกครองพื้นฐานของประเทศ โดยแท้จริง อันเป็นการสนองตอบนโยบายการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นของรัฐบาลที่จะให้อำนาจการบริหารงานแก่หน่วยการปกครองท้องถิ่น เพื่อให้ท้องถิ่นสามารถบริหารงานที่แก้ไขปัญหาและพัฒนาท้องถิ่นด้วยตนเองตามอำนาจหน้าที่ และมีอิสระในการตัดสินใจในสิ่งที่เกี่ยวข้องกับประชาชนในท้องถิ่น ในปัจจุบันองค์การบริหารส่วนตำบลมีสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลและนายกองค์การบริหารส่วนตำบลที่มาจากการเลือกตั้งทั้งหมด และองค์การบริหารส่วนตำบลยังมีฐานะเป็นนิติบุคคลจึงมีความสามารถในการทำนิติกรรมสัญญาโดยไม่ต้องผ่านทางราชการ เป็นผลทำให้องค์การบริหารส่วนตำบลมีความคล่องตัวในการ

ดำเนินการ ขณะเดียวกันองค์การบริหารส่วนตำบลยังสามารถจัดเก็บภาษีได้มากขึ้นกว่าเดิม และผู้บริหารก็มีขอบเขตอำนาจหน้าที่ที่มากขึ้น มีผลทำให้องค์การบริหารส่วนตำบลเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่สามารถสนองตอบต่อการแก้ไขปัญหาให้กับประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลได้มากขึ้น อันทำให้ประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลมีความพึงพอใจ นอกจากนั้นองค์การบริหารส่วนตำบลซึ่งอยู่ในเขตพื้นที่ชนบทมีส่วนสำคัญในการพัฒนาพื้นที่ในเขตความรับผิดชอบทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม รวมทั้งโครงสร้างพื้นฐาน รวมทั้งยังเป็นหน่วยปฏิบัติการเชื่อมเครือข่ายหน่วยงานราชการต่าง ๆ ให้ทำงานหรือบริการประชาชนในพื้นที่อย่างมีบูรณาการ (สถาบันพระปกเกล้า, 2547)

ประสิทธิผลขององค์การหมายถึง ระดับที่คนงานสามารถปฏิบัติงานได้บรรลุเป้าหมายได้มากน้อยเพียงใด (ติน ปรัชญพฤทธิ์, 2552) และ Daft (2001) กล่าวว่าประสิทธิผลขององค์การตามแนวคิดทรัพยากร (resource-based approach) หมายความว่าหมายถึง องค์การที่ประสบความสำเร็จทรัพยากรที่มีคุณค่าใช้ ประโยชน์จากทรัพยากรนั้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ และได้ให้คำจำกัดความของประสิทธิผลของ องค์การตามแนวคิดกระบวนการภายใน (internal process approach) หมายความว่า หมายถึง องค์การที่มีการจัดการภายในที่ดีมีสุขภาพและทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและราบรื่นสมาชิกในองค์การมี ความสุขและพึงพอใจกับองค์การ หน่วยงานต่าง ๆ ในองค์การสามารถประสานการทำงานซึ่งกันและกันได้ดี ส่งเสริมให้ได้ผลผลิตสูง

ธรรมาภิบาลเป็นแนวคิดที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นหลักการที่เกื้อหนุนสังคมประชาธิปไตย โดยมีการเสนอและกล่าวถึงแนวคิดนี้อย่างกว้างขวาง ตัวอย่างที่เห็นอย่างเป็นรูปธรรมคือ กฎหมายรัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2540 ที่ใช้ในขณะนั้น ได้บัญญัติมาตราต่าง ๆ ที่สัมพันธ์กับหลักธรรมาภิบาล หากมีการนำแนวคิดธรรมาภิบาลไปสู่การปฏิบัติอย่างจริงจังจะทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ มีการตรวจสอบการทำงานของรัฐบาลโดยประชาชนและองค์กรที่เกี่ยวข้องและระบบบริหารของรัฐบาลมีความยุติธรรมและเป็นที่น่าเชื่อถือทั้งในและต่างประเทศ อีกทั้งนำไปสู่การลดการทุจริตซึ่งเป็นปัญหาเรื้อรังของบ้านเมืองได้ (บุษบง ชัยเจริญวัฒน์ และบุญมี ลี, 2544) หมวด 6 แนวนโยบายแห่งรัฐ มาตรา ๗๖ รัฐพึงพัฒนาระบบการบริหารราชการแผ่นดินทั้งราชการส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค ส่วนท้องถิ่น และงานของรัฐบาลอื่น ให้เป็นไปตามหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี โดยหน่วยงานของรัฐ ต้องร่วมมือและช่วยเหลือกันในการปฏิบัติหน้าที่ เพื่อให้การบริหารราชการแผ่นดิน การจัดทำบริการสาธารณะ

และการใช้จ่ายเงินงบประมาณมีประสิทธิภาพสูงสุด เพื่อประโยชน์สุขของประชาชน รวมตลอดทั้งพัฒนา เจ้าหน้าที่ของรัฐให้มีความซื่อสัตย์สุจริต และมีทัศนคติเป็นผู้ให้บริการประชาชนให้เกิดความสะดวกรวดเร็ว ไม่เลือกปฏิบัติ และปฏิบัติหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ รัฐพึงดำเนินการให้มีกฎหมายเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลของหน่วยงานของรัฐ ให้เป็นไปตามระบบคุณธรรม โดยกฎหมายดังกล่าวอย่างน้อยต้องมีมาตรการป้องกันมิให้ผู้ใดใช้อำนาจหรือกระทำการ โดยมีขอบที่เป็นการก้าวก่ายหรือแทรกแซงการปฏิบัติหน้าที่ หรือกระบวนการแต่งตั้งหรือการพิจารณา ความดีความชอบของเจ้าหน้าที่ของรัฐ (รัฐธรรมนูญ, 2560)

พระราชบัญญัติสภาตำบล และองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ.2537 บังคับใช้แล้วนั้นพบว่ามีการร้องเรียน และตรวจพบการทุจริต คอร์รัปชันหลายรูปแบบในองค์การบริหารส่วนตำบล ด้วยเหตุดังกล่าวทำให้เกิดปัญหาขึ้นในการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นเหตุในการบริหารการปกครองส่วนท้องถิ่นหย่อนประสิทธิภาพในการบริหารไม่สามารถพัฒนาท้องถิ่นให้เจริญก้าวหน้าตามเจตนารมณ์ของการกระจายอำนาจ ส่งผลให้สังคมเกิดความเคลือบแคลงใจในกระบวนการกระจายอำนาจ ซึ่งปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน เป็นปัญหาที่ ฝังรากลึก และมีมาช้านานแล้วจนทำให้เราชินกับคำดังกล่าว และไม่ได้คิดถึงผลเสียที่นอกจากจะทำให้สูญเสียงบประมาณของแผ่นดินไปอย่างที่ไม่ควรจะเสียแล้ว แต่อาจคาดไม่ถึงว่าปัญหาทุจริตคอร์รัปชันนั้นได้ทำลายทั้งสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของเราได้ทีเดียว นอกจากนี้ปัญหาทุจริตคอร์รัปชัน ความไม่โปร่งใสในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลที่ไม่ได้ผ่านการร้องเรียน หรือไม่ได้รับการตรวจสอบจากหน่วยงานต่าง ๆ ก็ยังมีอีกมากซึ่งล้วนแต่เป็นปัญหาสำคัญที่ต้องเร่งดำเนินการแก้ไขโดยด่วน เช่น ปัญหาด้านการบริหารซึ่งเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการสร้างความเป็นธรรมาภิบาลในองค์การบริหารส่วนตำบล เช่น 1) การแบ่งแยกบทบาทและการกิจระหว่างสภาองค์การบริหารส่วนตำบล และคณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล ทำให้แต่ละฝ่ายไม่ปฏิบัติตามขอบเขต อำนาจหน้าที่ของตน ซึ่งเป็นเหตุที่ทำให้เกิดความขัดแย้งในองค์การบริหารส่วนตำบล 2) สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ยังไม่เข้าใจบทบาท และหน้าที่ของกิจการสภาองค์การบริหารส่วนตำบลที่ต้องดำเนินการ ทั้งในเรื่องกฎ ระเบียบข้อบังคับ การประชุมสภาองค์การบริหารส่วนตำบล การควบคุมการประชุมสภา การหาข้อมูลสนับสนุนการประชุมของสมาชิกสภา รวมทั้ง การจัดบันทึกรายงานการประชุมสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งยังขาดการบันทึกอย่างเป็นทางการ และถูกต้อง สภาองค์การบริหารส่วนตำบลบางแห่งมีการแก้ไขรายงานการประชุมโดยไม่ถูกต้องตามระเบียบ และข้อบังคับ ลักษณะปัญหานี้จะเกิดกรณีปัญหาความ

ถูกต้องตามกฎหมาย ถ้ารายงานประชุมสภาองค์การบริหารส่วนตำบลมีผลต่อมติของสภาที่เกี่ยวกับการอนุมัติการอนุญาต การให้ความเห็นชอบในกิจการสาธารณะขององค์การบริหารส่วนตำบล 3) คณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล ขาดทักษะในการบริหารจัดการองค์การ องค์การบริหารส่วนตำบลบางแห่ง คณะกรรมการบริหาร โดยเฉพาะประธานกรรมการบริหารที่เคยเป็นกำนัน บริหารงานแบบอำนาจนิยม บริหารตามใจตัวเองและพวกพ้อง ไม่ยึดกฎ ระเบียบ และข้อบังคับในการบริหาร โดยเฉพาะเกี่ยวกับเรื่องการเงิน การคลัง การบัญชี การจัดซื้อ – จัดจ้าง หากปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลที่บรรจุใหม่ขาดประสบการณ์ทางการบริหาร มักจะตกอยู่ใต้อำนาจการบริหารแบบอำนาจนิยมของคณะกรรมการบริหาร หรือไม่ก็มีความขัดแย้งกับปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลอย่างรุนแรง และ 4) ปัญหาการบริหารภายใต้กฎหมาย และระเบียบปฏิบัติที่มีมาก ยุ่งยาก ซับซ้อน จนสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล คณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลหรือแม้แต่พนักงานองค์การบริหารส่วนตำบล ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล (บรรจุใหม่) ไม่สามารถสร้างความเข้าใจกับกฎระเบียบต่าง ๆ ได้ เป็นเหตุให้การปฏิบัติงานมีความบกพร่องและผิดกฎหมาย ผิดระเบียบในหลาย ๆ เรื่อง โดยเฉพาะเรื่องการเงิน การบัญชี การพัสดุ (โกวิทย์ พวงงาม, 2539)

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาเรื่อง หลักธรรมาภิบาลที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดปทุมธานี เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปเป็นแนวทางในการปรับปรุงการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลและส่งเสริมความเป็นธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับประสิทธิผลการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดปทุมธานี
2. วิเคราะห์หลักธรรมาภิบาล ที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดปทุมธานี
3. เสนอแนวทางการพัฒนาประสิทธิผลการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดปทุมธานี

สมมติฐานของการวิจัย

1. หลักธรรมาภิบาล หลักประสิทธิผล มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดปทุมธานี
2. หลักธรรมาภิบาล หลักประสิทธิภาพ มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดปทุมธานี
3. หลักธรรมาภิบาล หลักการตอบสนอง มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดปทุมธานี
4. หลักธรรมาภิบาล หลักความพร้อมที่จะรับผิดชอบ มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดปทุมธานี
5. หลักธรรมาภิบาล หลักความโปร่งใส มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดปทุมธานี
6. หลักธรรมาภิบาล หลักการมีส่วนร่วม มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดปทุมธานี
7. หลักธรรมาภิบาล หลักการกระจายอำนาจ มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดปทุมธานี
8. หลักธรรมาภิบาล หลักนิติธรรม มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดปทุมธานี
9. หลักธรรมาภิบาล หลักความเสมอภาค มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดปทุมธานี
10. หลักธรรมาภิบาล หลักมุ่งเน้นฉันทามติ มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดปทุมธานี
11. หลักธรรมาภิบาล มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดปทุมธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “หลักธรรมาภิบาล ที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดปทุมธานี” ซึ่งการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (mixed methods research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและเสริมด้วยการวิจัยแบบคุณภาพ โดยได้กำหนดวิธีการดำเนินการวิจัยไว้ ดังนี้

1. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

1.1 ประชากร ได้แก่ พนักงานองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดปทุมธานี จำนวน 6 อำเภอ 35 องค์การบริหารส่วนตำบล มีประชากร จำนวน 2,410 คน (สำนักงานท้องถิ่นจังหวัดปทุมธานี, 2565)

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยใช้คำนวณขนาดตัวอย่างโดยใช้วิธีเปิดตารางของเครซี และมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970:608) ได้กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 332 คน และใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling)

1.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 16 คน แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

1. นายอำเภอ จำนวน 6 คน
2. ผู้นำชุมชน จำนวน 10 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยเชิงปริมาณ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ คือ เครื่องมือแบบสอบถาม (questionnaire) ซึ่งเป็นแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพ และข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่ง รายได้

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับประสิทธิภาพการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดปทุมธานี จำนวน 7 ด้าน ได้แก่ 1.ด้านการวางแผน 2.ด้านการจัดองค์การ 3.ด้านการจัดบุคคลเข้าทำงาน 4.ด้านการสั่งการหรืออำนวยการ 5.ด้านการประสานงาน 6.ด้านการรายงานผลการปฏิบัติงาน 7. ด้านงบประมาณ

ตอนที่ 3 หลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดปทุมธานี จำนวน 10 หลัก ได้แก่ 1.หลักประสิทธิภาพ 2.หลักประสิทธิผล 3.หลักการตอบสนอง 4.หลักความโปร่งใส 5.หลักความมีส่วนร่วม 6.หลักความซื่อสัตย์ 7.หลักการกระจายอำนาจ 8.หลักนิติธรรม 9.หลักความเสมอภาค 10.หลักมุ่งเน้นฉันทามติ

คำถามเป็นคำถามเชิงบวก (Positive) คือ คำถามสนับสนุน โดยแบบสอบถามส่วนนี้มีลักษณะของข้อคำถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่าของลิเคิร์ต (Likert Scale) กำหนด

น้ำหนักคะแนน (scoring) ของตัวเลือกสำหรับแบบสอบถามที่เป็นเชิงบวก ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2543)

ระดับประสิทธิผลการบริหารงาน	ค่าคะแนนเชิงบวก	ค่าคะแนนเชิงลบ
ระดับประสิทธิผลการบริหารงานมากที่สุด	5	1
ระดับประสิทธิผลการบริหารงานมาก	4	2
ระดับประสิทธิผลการบริหารงานปานกลาง	3	3
ระดับประสิทธิผลการบริหารงานน้อย	2	4
ระดับประสิทธิผลการบริหารงานน้อยที่สุด	1	5

กำหนดวิธีการแปลความหมายของข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนาโดยใช้ค่าเฉลี่ยประชากรและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของประชากร และกำหนดความหมายตามขอบเขตของค่าเฉลี่ย ดังนี้

คะแนน	ระดับประสิทธิผลการบริหารงาน
ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.00 – 1.80 หมายถึง	ระดับประสิทธิผลการบริหารงานน้อยที่สุด
ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.81 – 2.60 หมายถึง	ระดับประสิทธิผลการบริหารงานน้อย
ค่าเฉลี่ยระหว่าง 2.61 – 3.40 หมายถึง	ระดับประสิทธิผลการบริหารงานปานกลาง
ค่าเฉลี่ยระหว่าง 3.41 – 4.20 หมายถึง	ระดับประสิทธิผลการบริหารงานมาก
ค่าเฉลี่ยระหว่าง 4.21 – 5.00 หมายถึง	ระดับประสิทธิผลการบริหารงานมากที่สุด

การทดสอบความสัมพันธ์โดยใช้สถิติสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson product-moment correlation coefficient) สำหรับการพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน โดยทั่วไปอาจใช้เกณฑ์ดังนี้

ค่า r	ระดับความสัมพันธ์
.90 – 1.00	มีความสัมพันธ์กันสูงมาก
.70 – .90	มีความสัมพันธ์กันในระดับสูง
.50 – .70	มีความสัมพันธ์กันในระดับปานกลาง
.30 – .50	มีความสัมพันธ์กันในระดับต่ำ

.00 – .30

มีความสัมพันธ์กันในระดับต่ำมาก

เครื่องหมาย+,- หน้าตัวเลขสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ จะบอกถึงทิศทางของความสัมพันธ์ โดยที่หาก

r มีเครื่องหมาย + หมายถึงการมีความสัมพันธ์กันไปในทิศทางเดียวกัน (ตัวแปรหนึ่งมีค่าสูง อีกตัวแปรหนึ่งจะมีค่าสูงไปด้วย)

r มีเครื่องหมาย - หมายถึงการมีความสัมพันธ์กันไปในทิศทางตรงกันข้าม (ตัวแปรหนึ่งมีค่าสูง อีกตัวแปรหนึ่งจะมีค่าต่ำ)

การวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสัมภาษณ์ ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับข้อมูลของผู้ให้ข้อมูล

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับประสิทธิผลการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดปทุมธานี

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

เพื่อให้ได้รับความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามและได้ข้อมูลตามความเป็นจริง ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูลดังต่อไปนี้

1. ทำหนังสือขอความอนุเคราะห์องค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดปทุมธานี จำนวน 2 ฉบับ ฉบับที่ 1 ขอความอนุเคราะห์ เพื่อขอเก็บรวบรวมข้อมูลจากบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดปทุมธานีที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ฉบับที่ 2 ขอความร่วมมือจากองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ทดสอบเครื่องมือ (try out)

2. ผู้วิจัยนำแบบสอบถาม จำนวน 332 ชุด พร้อมหนังสือขอความอนุเคราะห์ เพื่อขอความอนุเคราะห์จากบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดปทุมธานี ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยจัดส่ง และขอรับคืนทางไปรษณีย์ และเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง

3. พิจารณาความสมบูรณ์แบบสอบถามที่ได้รับคืนทำการลงรหัสนำข้อมูลไปวิเคราะห์ข้อมูล

4. การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองโดยเริ่มจากการนำหนังสือขออนุญาตทำการสัมภาษณ์ ด้วยแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง โดยขออนุญาตผู้ให้สัมภาษณ์ในการจัดบันทึก ใช้เวลาในการสัมภาษณ์ประมาณ 30-50 นาที และรวบรวมข้อมูลวิเคราะห์เชิงบูรณาการต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูลและประมวลผล

การวิเคราะห์ข้อมูลและการประมวลผลข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

1. ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่ได้รับคืนแต่ละฉบับ

2. วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

2.1 การวิจัยสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ และหาค่าร้อยละ

2.2 การวิจัยระดับประสิทธิภาพการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดปทุมธานี

วิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและเปรียบเทียบกับเกณฑ์

2.3 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของหลักธรรมาภิบาล ที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดปทุมธานี ด้วยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)

3. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสร้างข้อสรุปในการวิจัย เชิงคุณภาพ ซึ่งส่วนใหญ่ข้อมูลที่น่ามาวิเคราะห์จะเป็นข้อความบรรยาย (Descriptive) ซึ่งได้จากการสังเกต สัมภาษณ์และการจัดบันทึก

5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติที่ใช้ในการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Coefficient Alpha) ของครอนบาค (Cronbach)

2. สถิติพื้นฐาน ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย Mean ($\bar{X}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน Standard deviation (S. D.)

3. สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน

การทดสอบความสัมพันธ์ใช้การวิเคราะห์สมการถดถอย หรือสมการพยากรณ์หลักธรรมาภิบาล ที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดปทุมธานี วิธีที่เหมาะสมที่สุดเป็นวิธีการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) โดยอาศัยตัวแปรอิสระเป็นตัวแปรพยากรณ์ใช้วิธีการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ด้วยวิธีการเลือกแบบคัดเลือกเข้า(Enter Method) ตามลำดับความสำคัญของตัวแปรที่นำเข้าสู่สมการ

ผลการวิจัย

1) ระดับประสิทธิผลการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดปทุมธานี

ภาพรวม

N=332

ประสิทธิผลการบริหารงานขององค์การบริหารส่วน ตำบล	ระดับประสิทธิผลการบริหารงาน			
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับที่
1. ด้านการวางแผน	3.96	0.41	มาก	6
2. ด้านการจัดองค์การ	4.09	0.43	มาก	1
3. ด้านการจัดบุคคลเข้าทำงาน	4.05	0.47	มาก	2
4. ด้านการสั่งการหรืออำนวยการ	3.94	0.49	มาก	7
5. ด้านการประสานงาน	4.02	0.47	มาก	4
6. ด้านการรายงานผลการปฏิบัติงาน	4.06	0.40	มาก	3
7. ด้านงบประมาณ	4.03	0.40	มาก	5
ภาพรวม	4.02	0.33	มาก	

พบว่า ประสิทธิผลการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดปทุมธานีโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.02$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านค่าเฉลี่ยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย พบว่า อยู่ในระดับมากทั้ง 7 ด้าน ได้แก่ ด้านการจัดองค์การ ($\bar{X} = 4.09$) ด้านการจัดบุคคลเข้าทำงาน ($\bar{X} = 4.05$) ด้านการรายงานผลการปฏิบัติงาน ($\bar{X} = 4.06$) ด้านการ

ประสานงาน ($\bar{X} = 4.02$) ด้านงบประมาณ ($\bar{X} = 4.03$) ด้านการวางแผน ($\bar{X} = 39.41$) และ ด้านการสั่งการหรืออำนวยการ ($\bar{X} = 3.94$)

2) วิเคราะห์หลักธรรมาภิบาล ที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการบริหารงานขององค์กรบริหารส่วนตำบลในจังหวัดปทุมธานี

	unstandardized		standardized	T	Sig.
	coefficients		coefficients		
	B	Std. Error	Beta		
(ค่าคงที่)	1.818	.332		8.753	.000*
หลักความพร้อมที่จะรับผิดชอบ(x_4)	1.893	.316	2.138	6.572	.000*
หลักความโปร่งใส(x_5)	1.124	.306	1.394	4.514	.001*
หลักการกระจายอำนาจ(x_7)	1.311	.289	1.372	6.331	.000*
หลักมุ่งเน้นฉันทามติ(x_{10})	1.209	.302	1.359	6.801	.000*
หลักประสิทธิภาพ(x_2)	1.192	.264	1.308	3.525	.001*
หลักนิติธรรม(x_8)	1.167	.245	1.197	3.657	.000*
หลักการตอบสนอง(x_3)	.889	.253	1.171	2.025	.002*
หลักความเสมอภาค(x_9)	1.017	.270	1.022	4.141	.000*
หลักการมีส่วนร่วม(x_6)	1.008	.261	1.014	3.216	.000*
หลักประสิทธิผล(x_1)	.774	.234	.884	3.291	.003*
R=.892 R ² = .607 Ad R ² = F= 118.449 Sig. = .000*					
.806					

* นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

พบว่า สมการเชิงเส้นของหลักธรรมาภิบาล ที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการบริหารงานขององค์กรบริหารส่วนตำบลในจังหวัดปทุมธานี สามารถพยากรณ์ได้ ร้อยละ 60.07 (Ad R²= .806) ซึ่งเรียงลำดับการเข้าสู่สมการได้ดังนี้ ลำดับที่ 1 คือ หลักความพร้อมที่จะรับผิดชอบ (x_4) ซึ่งมีค่าที่ เท่ากับ 6.572 ลำดับที่ 2 คือ หลักความโปร่งใส (x_5) ซึ่งมีค่าที่ เท่ากับ 4.514 ลำดับที่ 3 คือหลักการกระจายอำนาจ (x_7) ซึ่งมีค่าที่ เท่ากับ 6.331 ลำดับที่ 4 คือหลักมุ่งเน้นฉันทามติ (x_{10}) ซึ่งมีค่าที่ เท่ากับ 6.801 ลำดับที่ 5 คือหลักประสิทธิภาพ (x_2) ซึ่งมีค่า ที่ เท่ากับ 3.525 ลำดับที่ 6 คือ หลักนิติธรรม (x_8) ซึ่งมีค่า ที่เท่ากับ 3.657 ลำดับที่ 7 คือ หลักการตอบสนอง (x_3) ซึ่งมีค่าที่ เท่ากับ 2.025 ลำดับที่ 8 คือ หลักความเสมอภาค (x_9) ซึ่งมี ค่าที่ เท่ากับ 4.141

ค่าที่เท่ากับ 4.141 ลำดับที่ 9 คือ หลักการมีส่วนร่วม (x_6) ซึ่งมีค่าที่ เท่ากับ 3.216 ลำดับที่ 10 คือหลักประสิทธิภาพ (x_1) ซึ่งมีค่า ที่ เท่ากับ 3.291 มีความสัมพันธ์เท่ากับ .892 ($R = .892$) และมีค่าสถิติทดสอบเอฟเท่ากับ 118.449 ($F = 118.449$) ค่า $R^2 = .607$ ซึ่งแสดงคะแนนดิบสมการได้ดังนี้

$$\hat{Y} = 1.818 + 1.008(x_6) + 1.017(x_9) + 1.312(x_7) + 1.209(x_{10}) + 1.311(x_7) + 1.893(x_4) + 1.124(x_5) + 1.192(x_{10}) + .889(x_3) + .774(x_1)$$

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน คือ

$$\hat{Z} = 2.138(x_4) + 1.394(x_5) + 1.372(x_7) + 1.359(x_{10}) + 1.308(x_2) + 1.197(x_8) + 1.171(x_3) + 1.022(x_9) + 1.014(x_6) + .884(x_1)$$

3) แนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดปทุมธานี องค์การบริหารส่วนตำบลมีวิธีการจัดการประหยัทรัพยากรที่ส่งผลให้ประหยัต้นทุน การจัดทำโครงการต่าง ๆ ประชาชนได้ใช้ประโยชน์จากโครงการอย่างคุ้มค่า (Value for money) โดยมุ่งเน้นสร้างความพึงพอใจในการให้บริการและคำนึงถึงผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (stakeholders) ต้องมอบอำนาจและความรับผิดชอบในการตัดสินใจให้บุคลากร และประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนเข้ามีส่วนร่วม (participation) กิจกรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลให้มากที่สุด คณะผู้บริหาร และสมาชิกสภา ปฏิบัติหน้าที่โดยยึดหลักของประโยชน์ส่วนรวม พนักงานเจ้าหน้าที่บุคลากรสามารถปฏิบัติงานได้อย่างเท่าเทียมกัน รวมทั้งจัดคนเข้าทำงานตามกรอบที่ระบุไว้ในแผนบุคลากร ตรงตามตำแหน่ง และส่งเสริมการฝึกอบรมและการศึกษาให้แก่บุคลากร เน้นถึงความสำคัญและความจำเป็นของการรายงานและการประเมินผลภายในและภายนอกขององค์การบริหารส่วนตำบล

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยเรื่อง “หลักธรรมาภิบาลที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดปทุมธานี” พบประเด็นที่ควรนำมาอภิปราย ดังนี้

1. ระดับประสิทธิภาพการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดปทุมธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.02$) ทั้งนี้เนื่องจากผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลให้ความสำคัญการบริหารจัดการงบประมาณใช้จ่ายอย่างคุ้มค่าเป็นไปตามระเบียบ มีการวางแผน

งานที่เป็นระบบรวมทั้งการบริหารงานบุคคลยึดหลักธรรมาภิบาล ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนกฤต โพธิ์เงิน (2556) ได้วิจัยเรื่อง ปัจจัยด้านการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลมีผลต่อ ประสิทธิภาพการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตจังหวัดปทุมธานี ผลสำรวจ ความคิดเห็นพบว่า 1) การบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลใน เขตจังหวัดปทุมธานี โดยรวมคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย 4.02 เมื่อพิจารณา เป็นรายด้านตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยที่สุด อันดับแรก คือหลักการมีส่วนร่วม รองลงมา คือ หลักคุณธรรม และ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือหลักนิติธรรม และหลักความ รับผิดชอบ 2) ประสิทธิภาพการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตจังหวัดปทุมธานี โดยรวมคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย 3.87 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านตามลำดับ ค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยที่สุด อันดับแรก คือ ความสามารถในการสร้างความพึงพอใจ รองลงมา การพัฒนาองค์กร และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ผลลัพธ์การดำเนินการ

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านค่าเฉลี่ยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย พบว่า

1) ด้านการจัดองค์การ ($\bar{X} = 4.09$) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากผู้บริหารมีความรอบรู้เกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลกำหนดหน้าที่ขอบเขตงาน มอบหมายงาน ให้เจ้าหน้าที่ ผู้ที่ปฏิบัติงานชัดเจนเหมาะสมกับตำแหน่งและความสามารถสามารถทำให้งานบรรลุเป้าหมาย ตามวัตถุประสงค์ขององค์การ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ณธิวิญญ์ วรชาติตรีจันทร์ ธนกฤต โพธิ์เงิน และ วิทยา สุจริตธนารักษ์ (2566) ได้วิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานตาม หลักการบริหารกิจการ บ้านเมืองที่ดีของกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า 1. ระดับการ บริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า อยู่ในระดับมากทั้ง 7 ด้าน ได้แก่ด้านไม่มีขั้นตอนในการปฏิบัติงานเกินความจำเป็น มี ค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ด้านเพื่อให้เกิดประโยชน์สุขของประชาชน ด้านมีการติดตาม ประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอ ด้านประชาชนได้รับความอำนวยความสะดวกและ ได้รับการตอบสนองต่อความต้องการ ด้านมีประสิทธิภาพและเกิดความคุ้มค่าในเชิงภารกิจของ รัฐ ด้านเกิดผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจของรัฐ และด้านมีการปรับปรุงภารกิจของส่วนราชการให้ทัน ต่อสถานการณ์ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด 2. ผลการวิเคราะห์ปัจจัยการบริหารงาน พบว่า ปัจจัยด้าน ความสำเร็จ ด้านการมีส่วนร่วม ด้านสถานภาพและ ด้านสถานการณ์ ร่วมกันพยากรณ์การ บริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีได้ร้อยละ 34.5 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ 3. แนว ทางการพัฒนาการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีต้องจัดโครงการอบรมคุณธรรมจริยธรรมให้กับ

ข้าราชการอย่างสม่ำเสมอและ ต้องการพัฒนาความรู้ ความสามารถและทักษะในการทำงานตลอดเวลา

2) ด้านการจัดบุคคลเข้าทำงาน ($\bar{X} = 4.05$) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากผู้บริหาร ยึดกรอบการจัดอัตรากำลัง การสรรหา การพัฒนาและการใช้บุคลากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด ตามกรอบที่วางไว้ทำให้การบริหารจัดการคล่องตัวเกิดประโยชน์สูงสุด ตามหลักที่ว่า “Put right man into the right job” ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พรพรรณ กสิบุตร ธนกฤต โพธิ์เงินและ วิทยา สุจริตธนาธิกร(2566) ได้วิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ที่ส่งผลต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารท้องถิ่นในจังหวัดนครปฐม ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า อยู่ในระดับมากทั้ง 6 ด้าน ได้แก่ ด้านหลักคุณธรรม มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา ด้านหลักความรับผิดชอบ ด้านหลักการมีส่วนร่วมด้านหลักความโปร่งใส ด้านหลักนิติธรรม และด้านหลักความคุ้มค่า มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด 2) ผลการวิเคราะห์ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ พบว่า ปัจจัยด้านภาวะผู้นำด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านภาวะผู้นำด้านการศึกษา ด้านภาวะผู้นำด้านเชิงสัญลักษณ์ และ ด้านภาวะผู้นำด้านวัฒนธรรมร่วมกัน อธิบายการบริหารงานของผู้บริหารท้องถิ่นได้ ร้อยละ 51.8 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ 3) แนวทางการพัฒนาการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล ต้องพัฒนาองค์ความรู้ตลอดเวลา และประพัตติตนเป็นแบบอย่างที่ดีโปร่งใสมีคุณธรรม ประชุมชี้แจงการปฏิบัติงานองค์กรให้ทราบโดยทั่ว

3) ด้านการรายงานผลการปฏิบัติงาน ($\bar{X} = 4.06$) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะผู้บริหารประชุมบุคลากรทุกฝ่ายเพื่อกำหนดการเสนอผลการรายงานเป็นช่วงระยะเวลาที่แน่นอน เพื่อป้องกันการงานซ้ำซ้อนและ ไม่เป็นระบบ ทำให้ง่ายต่อการตรวจสอบงานเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล ทุกฝ่ายทราบผลการปฏิบัติงานในฝ่ายของตนว่าต้องแล้วเสร็จเมื่อใด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาศิริ ทองหล่อ, ธนกฤต โพธิ์เงิน และ วิทยา สุจริตธนาธิกร (2566) ได้วิจัยเรื่อง กลยุทธ์การนำนโยบายการบริหารกิจการคณะสงฆ์สู่การปฏิบัติที่ส่งผลต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอวัดสิงห์จังหวัดชัยนาท ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า อยู่ในระดับมากทั้ง 6 ด้าน ได้แก่ด้านหลักการมีส่วนร่วมมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา ด้านหลักคุณธรรมด้านหลักความ

รับผิดชอบด้านหลักความคุ้มค่า ด้านหลักความโปร่งใสและ ด้านหลักนิติธรรม มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด 2) ผลการวิเคราะห์กลยุทธ์การนำนโยบายการบริหารกิจการคณะสงฆ์ พบว่า ปัจจัยด้านการปกครอง ด้านการศึกษาสงเคราะห์และ ด้านการสาธารณูปการ ร่วมกันพยากรณ์การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล ได้ ร้อยละ 89.7 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ 3) แนวการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลในอำเภอวัดสิงห์ ต้องจัดโครงการพัฒนาความรู้ทักษะผู้บริหารให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง ต้องยึดหลักความเสมอภาค มีความยุติธรรม ติดตามตรวจสอบและประเมินผลการปฏิบัติงาน

4) ด้านการประสานงาน ($\bar{X} = 4.02$) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากผู้บริหารให้ความสำคัญกับความสามัคคีในหมู่คณะ สร้างมนุษยสัมพันธ์ที่รวมทั้งเป็นแบบอย่างที่ดี ทำให้องค์กรการการขัดความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างฝ่ายหรือ หน่วยงานต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เสาวนารถ เล็กเลอลินธุ์ (2560) ได้วิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพการบริหารงานของผู้บริหารงานในองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดนนทบุรี ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพการบริหารงานของผู้บริหารตามความคิดเห็นของบุคลากรในองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดนนทบุรี ค่าเฉลี่ยโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ค่าเฉลี่ยรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านงบประมาณ ด้านการจัดบุคคลเข้าทำงาน ด้านการประสานงาน ด้านการวางแผน ด้านการรายงานผลการปฏิบัติงาน ด้านการสั่งการหรืออำนวยการ และด้านการจัด

5) ด้านงบประมาณ ($\bar{X} = 4.03$) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากผู้บริหารผ่านการอบรมด้านงบประมาณยึดระเบียบในการจัดสรรงบประมาณเพื่อการบริหารงานในแต่ละส่วนมีระเบียบปฏิบัติชัดเจน นโยบายในการบริหารยึดความคุ้มค่าเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชน เน้นย้ำความถูกต้องตามระเบียบการใช้ภาษีของประชาชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุพจน์ บุญวิเศษ (2561) ได้วิจัยเรื่องประสิทธิผลในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี พบว่า ประสิทธิผลในการบริหารงานของ องค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอเมือง จังหวัดชลบุรีโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ปัจจัยแวดล้อมภายในทางการบริหารที่ส่งผล ต่อประสิทธิผลในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี อยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณา เป็นรายด้าน พบว่า ด้านทักษะ ความรู้ ความสามารถ ด้านโครงสร้างองค์กร ด้านบุคลากร ด้านกลยุทธ์ด้านรูปแบบการบริหารจัดการ ด้านระบบการปฏิบัติงาน ด้านค่านิยมร่วมอยู่ในระดับมาก

ที่สุด ปัจจัยแวดล้อมภายนอกทางการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลในการบริหารงาน ขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ปัจจัยทางนโยบายและการเมือง อยู่ในระดับมาก

6) ด้านการวางแผน ($\bar{X} = 39.41$) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะผู้บริหารจัดประชุมบุคลากรเพื่อจัดการวางแผนโครงการ แผนปฏิบัติการ รวมทั้ง วิธีปฏิบัติการไว้ล่วงหน้า เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของงาน ตามภารกิจขององค์การเกิดความคล่องตัวทุกฝ่าย จัดเตรียมทรัพยากรตามบทบาทหน้าที่ จึงทำให้กิจกรรมเกิดประโยชน์สูงสุดและคุ้มค่ากับเม็ดเงินที่ใช้จ่ายไปกับนโยบายต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนกฤต โพธิ์เงิน (2556) ได้วิจัยเรื่อง ปัจจัยด้านการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลมีผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตจังหวัดปทุมธานี ผลสำรวจความคิดเห็นพบว่า 1) การบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตจังหวัดปทุมธานี โดยรวมคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย 4.02 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยที่สุด อันดับแรก คือหลักการมีส่วนร่วม รองลงมา คือ หลักคุณธรรม และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือหลักนิติธรรม และหลักความรับผิดชอบ 2) ประสิทธิภาพการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตจังหวัดปทุมธานี โดยรวมคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย 3.87 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยที่สุด อันดับแรก คือ ความสามารถในการสร้างความพึงพอใจ รองลงมา การพัฒนาองค์การ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ผลลัพธ์การดำเนินการ

7) ด้านการสั่งการหรืออำนวยการ ($\bar{X} = 3.94$) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะผู้บริหารมีภาวะความเป็นผู้นำหรือ มีความเป็นผู้บริหารมืออาชีพ ทำให้การบริหารองค์การเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล เกิดแรงจูงใจของบุคลากรในการปฏิบัติงาน กิจกรรมต่าง ๆ บรรลุผลตามวัตถุประสงค์คุ้มค่ากับงบประมาณ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วันดี ยวงเงิน (2561) ได้วิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับประสิทธิผลการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสิงห์บุรี ผลการวิจัยพบว่า 1) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ด้านการคำนึงถึงปัจเจกบุคคล ด้านการกระตุ้นให้ใช้ปัญญา 2) ประสิทธิภาพการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล ภาพรวม พบว่า อยู่ใน

ระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ด้านสาธารณสุขชุมชน ด้านการบริการสาธารณสุขชุมชน ด้านการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ด้านการประกอบอาชีพ ด้านเศรษฐกิจ 3)ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับประสิทธิผลการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสิงห์บุรี พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับประสิทธิผลการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสิงห์บุรี มีความสัมพันธ์ในระดับน้อย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 4)ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่มีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสิงห์บุรีที่ได้จากผลการสัมภาษณ์เชิงลึกฝ่ายบริหาร ฝ่ายนิติบัญญัติ และพนักงานส่วนตำบล เกี่ยวกับการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสิงห์บุรี พบว่ามีการดำเนินการแล้วเสร็จในงบประมาณที่กำหนดไว้ซึ่งโครงการดำเนินการตามที่กำหนดแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลทั้งในแผนประจำปีและแผน 5 ปี ซึ่งพบว่าปัจจัยด้านการสร้างแรงบันดาลใจและด้านการคำนึงถึงปัจเจกบุคคล ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสิงห์บุรี

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่า ทางการพัฒนาประสิทธิผลการบริหารงาน อบต. องค์การมีวิธีประหยัดทรัพยากรที่ส่งผลให้ประหยัดต้นทุน การจัดทำโครงการต่าง ๆ ประชาชนได้ประโยชน์คุ้มค่าและประชาชนสัมพันธ์ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมกิจกรรม เน้นถึงความสำคัญและความจำเป็นของการรายงานและการประเมินผลภายในและภายนอกขององค์การ ส่วน **ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย** ได้แก่ 1) ด้านการบริหารจัดการ ผลการวิจัยพบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลควรเพิ่มศักยภาพความรู้ความเข้าใจ ทักษะคิด และความคิดสร้างสรรค์ในทางบวกเกี่ยวกับเกณฑ์ประสิทธิผลการบริหารงานแก่บุคลากร เพื่อปฏิบัติงานกิจกรรมด้านต่าง ๆ แก่ประชาชนเกิดประสิทธิผล ควรมีการจัดทำแผนปฏิบัติการฝึกอบรม และการพัฒนาบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบล เกี่ยวกับหลักประสิทธิผลการบริหารงานให้ครอบคลุมแต่ละฝ่าย ตามระดับตำแหน่งหน้าที่รับผิดชอบ โดยเน้นความรู้ความเข้าใจบูรณาการหลักประสิทธิผลการบริหารงานทั้ง 7 ข้อให้เข้ากับการปฏิบัติหน้าที่ และสอดคล้องกับสภาพการณ์ปัจจุบันของ องค์การบริหารส่วนตำบล รวมทั้งเป็นการยกระดับการพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลให้สูงขึ้น ทำให้การทำงานตอบสนองประชาชนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ 2) ด้านบุคลากร ผู้บริหารควร

สร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากร ส่งเสริมในการเพิ่มทักษะศักยภาพบุคลากร เช่น การอบรมภายในและภายนอก การให้รางวัล ยึดหลักธรรมาภิบาลในการบริหารงาน 3) ด้านทรัพยากร อาคารสถานที่ อุปกรณ์ เครื่องใช้สำนักงาน ให้มีสภาพแวดล้อมเหมาะสมกับการปฏิบัติงานมีความทันสมัยในยุคดิจิทัล และต้องจัดหากฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับต่าง ๆ ให้ทันสมัย **ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายปฏิบัติ** ได้แก่ 1) ด้านบุคลากรในองค์การบริหารส่วนตำบล ต้องพัฒนาตนเองให้เหมาะสมกับงานที่รับผิดชอบ เช่น กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับต่าง ๆ มีจิตสาธารณะในงานบริการ “ประชาชน” ตอบสนองความต้องการและต้องการพัฒนาในพื้นที่ในทุกด้านให้เจริญมากยิ่งขึ้น 2) ด้านภาษีหรืองบประมาณ ต้องใช้จ่ายอย่างคุ้มค่า โปร่งใส ตรวจสอบได้ การจัดลำดับความเดือดร้อนหรือโครงการ (กิจกรรม) ใช้งบประมาณตรงกับความต้องการของประชาชน 3) ด้านประชาชนต้องเน้นย้ำให้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลให้มากที่สุด โดยการประชาสัมพันธ์ในทุกกิจกรรมหรือโครงการที่ได้รับประโยชน์และผลกระทบอย่างไร ยึดหลักความเสมอภาค เสรีภาพ เปิดเผยข้อมูลข่าวสารอย่างตรงไปตรงมา เช่น เสี่ยงตามสาย Facebook, Line, Apps ต่าง ๆ **ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป** 1) หลักธรรมาภิบาล ที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดปทุมธานี ควรเพิ่มพื้นที่ในการวิจัย 2) หลักธรรมาภิบาล ที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดปทุมธานี ควรเพิ่มตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย 3) หลักธรรมาภิบาล ที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดปทุมธานี ควรเพิ่มเทคนิคและสถิติในการวิจัย

เอกสารอ้างอิง

- โกวิท พวงงาม. (2539). ศักยภาพการบริหารงานของ อบต. ปัญหาอุปสรรค. กรุงเทพมหานคร: เสมาธรรม.
- ณัฐวิชัย วรชาติตรีจันทร์, ธนกฤต โพธิ์เงิน และ วิทยา สุจริตธนารักษ์. (2566). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานตามหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีของกรุงเทพมหานคร. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์. มหาวิทยาลัยปทุมธานี.
- ติน ปรัชญพฤทธิ. (2552). การบริหารการพัฒนา ความหมาย เนื้อหา แนวทางและปัญหา. (พิมพ์ครั้งที่ 13). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- ชนกฤต โพธิ์เงิน. (2556). ปัจจัยด้านการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลมีผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตจังหวัดปทุมธานี. ใน ปริญญา รัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยปทุมธานี.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2543). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- บุษบง ชัยเจริญวัฒนะและบุญมี ลี. (2544). ตัวชี้วัดธรรมาภิบาล. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า.
- พรพรรณ กสิบุตร ชนกฤต โพธิ์เงินและวิทยา สุจริตนารักษ์. (2566). ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ที่ส่งผลต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารท้องถิ่นในจังหวัดนครปฐม. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปริญญา รัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยปทุมธานี.
- พระมหาศิริ ทองหล่อ ชนกฤต โพธิ์เงินและ วิทยา สุจริตนารักษ์. (2566). กลยุทธ์การนำนโยบายการบริหารกิจการคณะสงฆ์สู่การปฏิบัติที่ส่งผลต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอวัดสิงห์จังหวัดชัยนาท. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปริญญา รัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยปทุมธานี.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560
- วันดี ยวงเงิน. (2561). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับประสิทธิภาพการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสิงห์บุรี. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปริญญา รัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยปทุมธานี.
- สถาบันพระปกเกล้า. (2547). วัดระดับการบริหารจัดการที่ดี. นนทบุรี: สถาบันพระปกเกล้า.
- สุพจน์ บุญวิเศษ. (2561). ประสิทธิภาพในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี. วารสารการเมืองการบริหารและกฎหมาย, 10(2), 183.
- เสาวนารถ เล็กเลอสินธุ์. (2560). รายงานการวิจัยเรื่องประสิทธิภาพการบริหารงานของผู้บริหารงานในองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดนนทบุรี. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยธนบุรี, 12(28), 187-196.
- Daft, Richard L. (2001). Essentials of Organization: Theory and Design. Ohio: South Western College.
- Krejcie, R.V. & Moran, D.W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. Educational and Measurement, 30(30), 607-610.

ปัจจัยเงื่อนไขที่ทำให้เกิดการปฏิบัติงานของครู กรณีศึกษา: ครูผู้เข้าร่วม โครงการผลิตครูเพื่อพัฒนาท้องถิ่น*

THE FACTORS CONDITION ASSOCIATED WITH JOB PERFORMANCE, A CASE STUDY OF TEACHER WHO HAD PARTICIPATED KRU LOVE HOME PROJECT

ภาวิช ทิรลانون¹, พีรเดช ประคองพันธ์² และ อมราพร สุรการ³

Pawat Tiralanon¹ Peeradet Prakongpan² and Amaraporn Surakarn³

¹⁻³ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

¹⁻³ Graduate School of Srinakharinwirot University, Thailand

Corresponding Author's Email: pawat.ming@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อทำความเข้าใจการปฏิบัติงานของครูผู้เข้าร่วมโครงการผลิตครูเพื่อพัฒนาท้องถิ่น(ครูคืนถิ่น) และเพื่อศึกษาปัจจัยเงื่อนไขที่ทำให้คุณครูเกิดการปฏิบัติงาน ไม่ตัดสินใจลาออกจากโครงการผลิตครูเพื่อพัฒนาท้องถิ่น (ครูคืนถิ่น) และไม่ทำการโยกย้ายหรือลาออกจากโรงเรียนที่ตนบรรจุราชการครู แม้ว่าคุณครูได้บรรจุข้าราชการครบกำหนดเงื่อนไขของโครงการฯ ระยะเวลาไม่ต่ำกว่าห้าปี กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักคือคุณครูผู้เข้าร่วมโครงการครูคืนถิ่น บรรจุราชการครูในโรงเรียนขนาดเล็กและขนาดกลาง ได้มาจากการเลือกในรูปแบบเฉพาะเจาะจงที่ผ่านเกณฑ์ตามกำหนดไว้จำนวน 12 คน การศึกษาใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยวิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหาจากการสัมภาษณ์เชิงลึกและสังเกตการณ์ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบด้วย ตัวผู้วิจัยเอง เอกสารที่เกี่ยวข้อง และแนวคำถามสัมภาษณ์รูปแบบกึ่งโครงสร้าง

ผลการวิจัยพบว่า การปฏิบัติงานแบ่งออกได้เป็น 3 ลักษณะ คือ 1) การปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ ได้แก่ การสอนหนังสือ ระบบดูแล สนับสนุนและพัฒนานักเรียน การบริหารองค์กร: รักษาการแทนผู้อำนวยการโรงเรียน 2) การปฏิบัติงานนอกเหนือบทบาทหน้าที่ ได้แก่

* Received 1 March 2024; Revised 19 March 2024; Accepted 23 April 2024

การมีความกระตือรือร้นและเป็นอาสาสมัคร การปฏิบัติตามกฎระเบียบและแนวทางปฏิบัติขององค์กร การให้ความร่วมมือสนับสนุนตามวัตถุประสงค์ขององค์กร และ 3) การปฏิบัติงานที่เชื่อมโยงกับชุมชนเป็นกิจกรรมการทำงานที่ผ่านความเชื่อ ศาสนาและวัฒนธรรมโดยค่านึงนักเรียนเป็นหลัก และปัจจัยเงื่อนไขที่ทำให้ครูเกิดการปฏิบัติงานโดยไม่ตัดสินใจลาออกจากโครงการฯ และหน่วยงานที่ตนอยู่ ประกอบด้วย 1) ปัจจัยด้านแรงจูงใจ ได้แก่ ลักษณะของงานที่ทำ การได้รับการยอมรับ และความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน และ 2) ปัจจัยด้านสุขอนามัย/ปัจจัยค่าจ้าง ได้แก่ นโยบายองค์กร ความสัมพันธ์กับคนในองค์กร สภาพการทำงาน และค่าตอบแทนและเงินเดือน

คำสำคัญ: การปฏิบัติงาน, กรณีศึกษา, โครงการผลิตครูเพื่อพัฒนาท้องถิ่น (ครูคืนถิ่น), ปัจจัยด้านแรงจูงใจและปัจจัยด้านสุขอนามัย

Abstract

The research aimed understanding the job performance of teachers who participating in the Kru Love Home Project and studying the factors condition that leads to their engagement and retention in the Kru Love Home project, as well as their decision not to resign from their teaching positions or transfer from their appointed schools, despite completing the stipulated five-years tenure requirement of the project. The Key informants were Teachers who participated in the Kru Love Home project, were employed in small and medium-sized schools, purposively collected, and passed the criteria were 12 persons. The study used qualitative methodology, data analysis relied on content analysis of in-depth interviews and observations. The research instrument consists of the researcher, documentary relatives, and semi-structure interview.

The research findings reveal three categories of job performance: 1) Task performance, including teaching, student supervision support and development, and organizational management; 2) Extra-role performance, such as voluntary activities, adherence to organizational regulations and guidelines, and

collaboration in achieving organizational objectives; and 3) Community-linked work, which integrates beliefs, religion, and culture, prioritizing student-centric activities. Factors contributing to teachers' engagement and retention in the project and their respective institutions include 1) Motivation factors related to job characteristics, recognition, and career advancement opportunities and 2) Hygiene factors, including organizational policies, interpersonal relationships, working conditions, and remuneration.

Keywords: Job performance, Case study, Kru Love Home Project, The two factors theory

บทนำ

จากการวางแผนระดับชาติที่สำคัญอย่างประเทศไทย 4.0 ให้เป็นประเทศที่มีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน รวมทั้งแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) ว่าด้วยให้คนไทยทุกช่วงวัยมีทักษะ ความรู้ ความสามารถและพัฒนาตนเองได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตจนเชื่อมโยงมาสู่การปฏิรูปการศึกษา อันได้แก่ ยกระดับคุณภาพการศึกษา ลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา มุ่งความเป็นเลิศและสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศให้เท่าเทียมนานาประเทศ และปรับปรุงระบบการศึกษาปัญหาให้มีประสิทธิภาพในการใช้ทรัพยากร (สำนักงานสภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2564) แต่ทว่าสภาพปัญหาในปัจจุบันยังพบว่าการศึกษาของประเทศไทยยังมีความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ได้แก่ การเข้าถึงทรัพยากรของโรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลางซึ่งส่งผลต่อคุณภาพของผู้เรียน กลไกระบบผลิตและคัดกรองครูที่มีคุณภาพและปริมาณที่เหมาะสมตามความต้องการในสาขาที่ขาดแคลน ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของครูซึ่งได้รับอิทธิพลมาจากหลายปัจจัย เช่น ภาระงานนอกเหนือจากการจัดการเรียนรู้ให้แก่ นักเรียนที่มากเกินไป การขาดจิตวิญญาณในความเป็นครู การไม่ปรับตัวให้ทันต่อเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลง และเศรษฐกิจที่ซบเซาทำให้ครูมุ่งหารายได้เสริมจากการสอนเพิ่มเติม เป็นต้น (ยุวรี ผลพันธ์, 2555; วีระยุทธ พรพจน์ธนาศ, 2558) นอกจากนี้ยังพบว่าคุณครูส่วนใหญ่ที่มีความสามารถทางด้านวิชาการและมีศักยภาพ มีความพยายามโยกย้ายสถานศึกษาไปยังโรงเรียนขนาดใหญ่ที่มีความพร้อมในการจัดการเรียนการสอนมากกว่า เนื่องจากการปฏิบัติงานอยู่ใน

โรงเรียนขนาดเล็กทำให้ครูขาดขวัญและกำลังใจ ท้อแท้ สิ้นหวัง ตกอยู่ในสภาพสิ่งแวดล้อมที่ขาดแคลนและไร้อนาคต (อิทธิพล พลเยี่ยมหาญ, 2562)

จากปัญหาข้างต้น จึงก่อให้เกิดตัวโครงการที่ผลิตครูให้มีคุณภาพหลายโครงการ ตั้งแต่ช่วงก่อนยุคลปฏิรูปการศึกษาในปี พ.ศ. 2542 จนถึงปัจจุบัน โครงการผลิตครูเพื่อพัฒนาท้องถิ่น หรือที่หลายคนเรียกสั้นๆ ว่าโครงการครูคืนถิ่น ถือว่าเป็นอีกหนึ่งโครงการโดยดำเนินการในปี พ.ศ. 2559 ถึงปี พ.ศ. 2572 มีวัตถุประสงค์เพื่อคัดเลือกคนเก่งคนดีเข้ามาเรียนในระบบผลิตครู โดยเป็นการรับแบบจำนวนจำกัด และสถาบันผลิตครูที่มีคุณภาพเพื่อตอบสนองปัญหาความขาดแคลนบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญในวิชาชีพ และเมื่อสำเร็จการศึกษาสามารถบรรจุข้าราชการครูในพื้นที่ภูมิลำเนาของตน (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2559) ในการศึกษาเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของครูพบว่า มีความคล้ายคลึงกับการปฏิบัติงานในองค์กรทั่วไป กล่าวคือเป็นการกระทำ หรือพฤติกรรมที่ทำให้องค์กรซึ่งในที่นี้หมายถึงโรงเรียนบรรลุเป้าหมายได้ (กวีศุภณัฐ วิกรมยารม, 2564; ชนาธิป หุ้ยแป, 2551; ธิติยพัทธ์ อยู่จิตร, 2558; ยური ผลพันธิน, 2555; รัชนิวรรณ เทียนทอง, 2557; สุนทรี ศรีศักดิ์, 2561) ซึ่งการที่ครูจะปฏิบัติงานได้อย่างดีนั้นมาจาก 2 ปัจจัยตามทฤษฎีของ Herzberg (1959) ที่ระบุว่า ลักษณะของปัจจัยที่นำไปสู่แรงจูงใจของพนักงาน ประกอบด้วย 1) ปัจจัยด้านแรงจูงใจ เป็นปัจจัยภายในหรือความต้องการภายในของบุคลากรที่มีอิทธิพลในการสร้างความพึงพอใจในการทำงาน ปัจจัยนี้สามารถนำไปสู่ทัศนคติทางบวกและการจูงใจที่แท้จริง ได้แก่ ความสำเร็จในการทำงาน การได้รับการยอมรับ ลักษณะงานที่ทำความรับผิดชอบ ความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน และ 2) ปัจจัยด้านสุขอนามัย/ปัจจัยค้ำจุน เป็นปัจจัยที่สกัดกั้นไม่ให้เกิดความไม่พอใจ โดยส่วนใหญ่เป็นปัจจัยพื้นฐานในองค์กรที่ต้องได้รับการตอบสนอง เพราะหากไม่เพียงพอจะทำให้บุคลากรเกิดความไม่พึงพอใจในงาน ได้แก่ นโยบายบริษัท การบังคับบัญชาและการดูแลของหัวหน้างาน ความสัมพันธ์กับหัวหน้างาน และเพื่อนร่วมงาน สภาพการทำงาน ค่าตอบแทนเงินเดือนความมั่นคง ปลอดภัยในการทำงาน โอกาสที่จะได้รับความก้าวหน้า (ฐิติกาญจน์ คงชัย, 2560; ธนพรรธ อนุเวช, 2564; ศศินันท์ สะสม, 2563)

จากประเด็นปัญหาที่ว่าครูในโรงเรียนขนาดเล็กและขนาดกลางส่วนหนึ่งพยายามมองหาโอกาสให้ตนเองด้วยการย้ายไปอยู่ในสถานศึกษาขนาดใหญ่ที่มีความพร้อมมากกว่า จึงนำมาสู่คำถามของผู้วิจัยว่าเหตุใดกลุ่มครูผู้เข้าร่วมโครงการครูคืนถิ่นส่วนหนึ่งถึงไม่ทำการโยกย้ายหรือลาออกจากสถานศึกษาที่ตนปฏิบัติงาน ถึงแม้ว่าหมดเงื่อนไขในสัญญาโครงการระยะเวลา 5 ปีมาแล้ว ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาลักษณะของการปฏิบัติงานของคุณครูผู้เข้าร่วมโครงการครูคืน

ถือว่าเป็นอย่างไรบ้าง รวมถึงปัจจัยเงื่อนไขที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของครูผู้เข้าร่วมครุคีนถิ่น เพื่อนำข้อค้นพบที่ได้มาปรับใช้กับนโยบายกระทรวงฯ หรือองค์กรเพื่อสร้างแรงจูงใจให้แก่คุณครู ได้มีขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อทำความเข้าใจการปฏิบัติงานของครูผู้เข้าร่วมโครงการครุคีนถิ่น
2. เพื่อศึกษาปัจจัยเงื่อนไขที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของครูผู้เข้าร่วมโครงการครุคีนถิ่น

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้ให้ข้อมูลหลัก

การศึกษาในครั้งนี้ผู้วิจัยได้เลือกผู้ให้ข้อมูลหลักในรูปแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling) คัดเลือกจากเกณฑ์ (Criteria) ดังต่อไปนี้ ผู้ให้ข้อมูลหลักต้อง 1) เป็นข้าราชการครูผู้เข้าร่วมโครงการผลิตครูเพื่อพัฒนาท้องถิ่น 2) เป็นผู้สอนในรายวิชาใดวิชาหนึ่งซึ่งปฏิบัติงานอยู่ในโรงเรียนต่างจังหวัดมิได้อยู่ในสังกัดกรุงเทพมหานคร 3) เป็นผู้อยู่ในสังกัดในหน่วยงานสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน(สพฐ.) และ 4) เป็นผู้มีโครงการที่เกี่ยวข้องกับชุมชนหรือมีผลงานในระดับเขตขึ้นไปอย่างน้อย 1 โครงการ/รางวัล โดยการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้คัดเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวน 12 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. ตัวผู้วิจัยเอง เนื่องจากการศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งเป็นการศึกษาความจริงภายใต้สถานการณ์ที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติโดยใช้หลักการอุปนัย กล่าวคือ เป็นศึกษาแบบเปิดกว้าง ไม่ตั้งสมมติฐาน ไม่ด่วนสรุปจนกว่าได้ข้อมูลอิ่มตัว
2. เอกสารที่เกี่ยวข้อง การศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องล่วงหน้าเพื่อเป็นเครื่องมือหรือเลนส์ในการสร้างความเข้าใจที่นำไปสู่คำตอบหรือประเด็นที่ผู้วิจัยต้องการศึกษา
3. แนวคำถามสำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึก ใช้เป็นรูปแบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structure interview) ประกอบด้วย แนวคำถามข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ เพศ ระยะเวลาการทำงาน ขนาดโรงเรียนที่สังกัด และแนวคำถามสัมภาษณ์เกี่ยวกับการปฏิบัติงานและปัจจัยเงื่อนไขที่ทำให้เกิดการปฏิบัติงาน

คุณภาพของเครื่องมือ

ผู้วิจัยเริ่มจากการทบทวนวรรณกรรมเรื่องการปฏิบัติงาน และทบทวนวรรณกรรม ทฤษฎีสองปัจจัยหรือทฤษฎีแรงจูงใจในการทำงาน จากนั้นได้ทำการสร้างและทดลองนำไปใช้กับ ครูผู้เข้าร่วมโครงการครูคืนถิ่น 2 คน แล้วผู้วิจัยนำข้อคำถามและข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ไป ปรับปรุงแก้ไขกับผู้เชี่ยวชาญด้านจิตวิทยาและด้านการศึกษา 3 ท่าน จนได้เครื่องมือที่เหมาะสม ต่อการนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลวิจัยจริงวิเคราะห์ข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยใช้การเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นหลักกับผู้ให้ข้อมูลหลักจนข้อมูล อิ่มตัว โดยแต่ละครั้งจะใช้เวลาประมาณ 45-90 นาทีต่อการสัมภาษณ์ เพื่อศึกษาลักษณะของการ ปฏิบัติงานและปัจจัยเงื่อนไขที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของครูผู้เข้าร่วมโครงการครูคืนถิ่น โดย ผู้วิจัยทำการเตรียมประเด็นสำคัญที่ต้องการศึกษา นำแนวข้อคำถาม มาถามโดยไม่เรียงลำดับ เป็นประเด็นที่ศึกษาใช้ข้อคำถามแบบยืดหยุ่น มีการสรุปการสัมภาษณ์ และการสะท้อนยืนยัน คำตอบเพื่อเป็นความตรวจสอบความถูกต้องของผู้ให้ข้อมูลหลัก นอกจากนี้ยังมีการสังเกต พฤติกรรมขณะทำการสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูล เช่น การแสดงสีหน้า ท่าทาง น้ำเสียง เป็นต้น เพื่อนำมาประกอบในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) เริ่ม จากการถอดเทปแบบคำต่อคำ หลังจากนั้นแบ่งข้อมูลออกเป็นส่วนๆ จากนั้นผู้วิจัยกำหนดรหัส แทนความหมายของกลุ่มข้อความ โดยข้อความที่ให้ความหมายเดียวกันจะใช้รหัสที่เหมือนกัน ต่อมาผู้วิจัยจัดแสดงข้อมูลโดยการนำเข้ารหัสเรียบร้อยแล้วนำมาเชื่อมโยงกับความสัมพันธ์รวม เป็นกลุ่มของประเด็นในการวิเคราะห์ โดยประเภทของข้อความที่มีความสัมพันธ์กันทาง ความหมาย และสุดท้ายผู้วิจัยนำข้อมูลที่เป็นรหัสเดียวกันมาวิเคราะห์ สรุปและตีความ โดยนำ รายละเอียดของแนวคิดทฤษฎีมาเทียบเคียงกับข้อค้นพบที่ได้

ผลการวิจัย

ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลหลัก

ผู้ให้ข้อมูลหลักในการวิจัยครั้งนี้เป็นข้าราชการครูที่เข้าร่วมโครงการครูคืนถิ่น สังกัดอยู่โรงเรียนขนาดเล็กและขนาดกลาง จำนวนทั้งสิ้น 12 คน โดยผู้วิจัยใช้รหัสชื่อของผลไม้เป็นนามสมมติแทนชื่อจริง ซึ่งข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลหลักมีรายละเอียดสำคัญ ดังนี้

ตารางที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลหลัก

คนที่	ชื่อสมมติ	เพศ	ประสบการณ์ทำงาน (ปี)	ขนาดโรงเรียนที่สังกัด
1	ส้ม	หญิง	6	เล็ก
2	แตงโม	หญิง	6	เล็ก
3	เงาะ	หญิง	5	กลาง
4	แอปเปิ้ล	หญิง	6	กลาง
5	กล้วย	หญิง	6	เล็ก
6	พีช	หญิง	6	เล็ก
7	มะนาว	หญิง	6	เล็ก
8	มะพร้าว	ชาย	7	กลาง
9	พลับ	ชาย	5	กลาง
10	ตาล	หญิง	7	กลาง
11	องุ่น	หญิง	7	เล็ก
12	ชมพู่	หญิง	5	กลาง

วัตถุประสงค์ที่ 1 การทำความเข้าใจการปฏิบัติงานของครูผู้เข้าร่วมโครงการครูคืนถิ่น

จากการการเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกและสังเกตการณ์ สามารถวิเคราะห์ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 1 ได้ว่าคุณครูผู้เข้าร่วมโครงการครูคืนถิ่นมีการปฏิบัติงานแบ่งออกเป็น 3 ลักษณะ ได้แก่ การปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ การปฏิบัติงานนอกเหนือบทบาทหน้าที่ และการปฏิบัติงานที่เชื่อมโยงกับชุมชน โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1.1 การปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่

การปฏิบัติงานที่เป็นงานหลักที่ผู้ประกอบวิชาชีพครูต้องปฏิบัติโดยสามารถวิเคราะห์ออกได้เป็น 3 ประเภท ได้แก่ การสอนหนังสือ ระบบดูแล สนับสนุนและพัฒนานักเรียน และงานบริหารองค์กรหรือรักษาการแทนผู้อำนวยการ มีสาระสำคัญดังนี้

การสอนหนังสือ

การสอนหนังสือเป็นการถ่ายทอดองค์ความรู้ของตัวบุคลากรที่เรียกว่าครูให้แก่นักเรียน เป็นการจัดการเรียนรู้ โดยขึ้นอยู่กับสาขาวิชาที่ตนศึกษาและมีความเชี่ยวชาญ ส่วนในการทำงานเหมือนคุณครูคนอื่นทั่วไปที่บรรจุในโรงเรียน คือทำการสอนหนังสืออิงตามหลักสูตรแกนกลางขั้นพื้นฐาน นอกจากนี้กลุ่มคุณครูคืนถิ่นบางคนได้ได้ประสบกับปัญหาเรื่องบุคลากรไม่เพียงพอทำให้ต้องมีครูตู้ หรือ DLTV (Distance Learning Television) จากโรงเรียนวังไกลกังวลเข้ามาเป็นทรัพยากรเสริมในการจัดการเรียนรู้ ดังคำบอกเล่าของสัมาว่า “หน้าที่หลัก หลักๆ คือสอนแน่นอน สอนหนังสือแต่ว่าสอนสองชั้นค่ะ สอนชั้นป.3 กับป.4 ตอนนี้นะคะ เราต้องรับหน้าที่ในการดูแลทุกวิชาเลยแล้วก็สอนเองเฉพาะวิชาคณิตศาสตร์และวิชาภาษาอังกฤษ วิชาที่เหลือเราจะให้เด็กๆ เนียศึกษาจาก DLTV ก็คือจากโรงเรียนต้นทางโรงเรียนวังไกลกังวลค่ะ”

ระบบดูแล สนับสนุนและพัฒนานักเรียน

ระบบดูแลนักเรียนเป็นหน้าที่ของคุณครูที่ต้องอำนวยความสะดวกทุกประการไม่เฉพาะแต่การจัดการเรียนรู้ แต่ยังรวมไปถึงเรื่องทักษะชีวิต คอยประสานงานช่วยเหลือและพัฒนานักเรียนให้รอบด้าน รวมไปถึงการทำหน้าที่เป็นเหมือนพื้นที่ปลอดภัยให้กับนักเรียน เนื่องจากครูเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ชีวิตที่สามารถแบ่งปันให้กับนักเรียนได้ ตามตัวอย่างการบอกกล่าวของพลับว่า “ในส่วนตัวผมคิดว่าเราจะต้อง inspired นักเรียนให้ได้ประมาณว่าเราควรจะเป็นแบบเพื่อนที่คอยช่วยเหลือเขา แล้วเรื่องการเรียนหรือว่าในเรื่องอื่นๆ เป็นที่ปรึกษาให้เขาได้อย่างนี้ครับ”

งานบริหารองค์กรหรือรักษาการแทนผู้อำนวยการ

คุณครูบางคนถูกรับตำแหน่งนี้อย่างไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ซึ่งต้องเป็นหัวหน้าในบริหารงานทั้ง 4 ฝ่ายที่คุณครูเรียกติดปากกันว่างานพิเศษ ซึ่งในความเป็นจริงคุณครูไม่สามารถปฏิเสธได้ว่างานพิเศษเหล่านี้ส่งผลกระทบต่องานหลักที่ต้องทำคือ การสอนหนังสือและดูแลนักเรียน ซึ่งการที่ต้องปฏิบัติงานหลายอย่างร่วมกันที่มีปริมาณงานมากเกินไปย่อมส่งผลกระทบต่อคุณภาพของงานด้านอื่นที่จำเป็น ดังคำสัมภาษณ์ของกล้วยว่า “อีกบริบทหนึ่งก็คือเป็นรักษาการผู้อำนวยการโรงเรียน เท่ากับว่าเพิ่มงานบริหารเข้าไป เออ เราการรักษาการ เพราะฉะนั้นโรงเรียน

จะเดินหน้าได้เราต้องทำทั้งสี่ฝ่ายพร้อมๆ กับหน้าที่สอนพร้อมกับการบริหารงานทุกอย่างไปด้วยกัน แต่ถ้าพูดถึงภาระการสอนเนี่ยลดลงเลยอย่างเห็นได้ชัด”

1.2 การปฏิบัติงานนอกเหนือบทบาทหน้าที่

การปฏิบัติงานนอกเหนือบทบาทหน้าที่ที่เป็นลักษณะของงานส่วนหนึ่งที่คุณครูต้องบริหารจัดการงานเพื่อให้โรงเรียนดำรงอยู่ได้ด้วยความปลอดภัยซึ่งเป็นพฤติกรรม การกระทำ หรือการปฏิบัติงานที่เป็นไปตามนโยบายขององค์กรเพื่อให้ทุกอย่างดำเนินไปได้อย่างราบรื่น ผู้วิจัยจำแนกการปฏิบัติงานนอกเหนือบทบาทหน้าที่ของคุณครูนี้ออกได้เป็น 3 ลักษณะย่อย ได้แก่ การมีความกระตือรือร้นและเป็นอาสาสมัคร การปฏิบัติตามกฎระเบียบและแนวทางปฏิบัติขององค์กร และการให้ความร่วมมือสนับสนุนตามวัตถุประสงค์ขององค์กร มีสาระสำคัญดังนี้

การมีความกระตือรือร้นและเป็นอาสาสมัคร

การให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันเป็นคุณลักษณะสำคัญอันหนึ่งที่จะทำให้บุคคลเกิดความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกัน การสร้างสิ่งแวดล้อมทำให้คนในพื้นที่เหล่านั้นรู้สึกได้ถึงความเป็นมิตรไมตรีซึ่งกันและกัน และการที่คุณครูรู้สึกชื่นชอบ มีความรู้สึกเชิงบวกต่อสถานที่ทำงาน ทำให้คุณครูสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีความสุขซึ่งสะท้อนออกมาในรูปแบบของความพร้อมที่จะปฏิบัติงานรวมถึงความพร้อมที่จะช่วยเหลือเพื่อนๆ ร่วมอาชีพด้วยกัน แม้ว่าบทบาทหน้าที่นั้นอาจไม่ใช่บทบาทของตนเองก็ตาม เช่นเดียวกับคำบอกเล่าของมะนาวว่า “ตอนนี้งานล่าสุดก็ห้องสมุด ความจริงไม่ใช่ครูห้องสมุดหรอกแต่ว่า ก็มาช่วยเขา(ข้า) เพราะว่าครูเขาเป็นครูผู้ช่วยเนาะอาจจะแบบไม่ค่อยถนัดทางด้านนี้ แล้วเราเคยมีประสบการณ์การทำงานมาก่อน ก็เลยมาช่วยเขา”

การปฏิบัติตามกฎระเบียบและแนวทางปฏิบัติขององค์กร

การปฏิบัติตามกฎระเบียบและแนวทางปฏิบัติขององค์กรที่เป็นทางการถือว่าเป็นข้อบังคับที่อยู่ในข้อกำหนด หากฝ่าฝืนจะมีบทลงโทษจำแนกเป็น 2 ประเภทคือ ความผิดไม่ร้ายแรงและความผิดร้ายแรง คำสั่งในการปฏิบัติงานของโรงเรียนมีทั้งในรูปแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ หากครูไม่ปฏิบัติตามคำสั่งที่ไม่เป็นทางการหรือที่หัวหน้าสั่ง ถึงแม้จะไม่ผิดข้อกำหนดหรือถูกลงโทษตามวินัย แต่อาจส่งผลให้เกิดความขัดแย้งกันได้ เพราะฉะนั้นคุณครูจึงต้องคำนึงถึงผลกระทบที่อาจจะเกิดกับเพื่อนร่วมงานอยู่เสมอ เพื่อให้อยู่ร่วมกันในองค์กรได้อย่างมีความสุข จากคำอธิบายของมะนาวว่า “ก็มีนะ[บทลงโทษหากฝ่าฝืน] เราต้องทำตามคำสั่งหัวหน้าอะ ในที่นี้คือ ผอ.ถ้าอย่างเค้าไม่ทำตามก็จะถูกลงโทษตามที่เขากำหนดไว้ในของข้าราชการอะ แต่

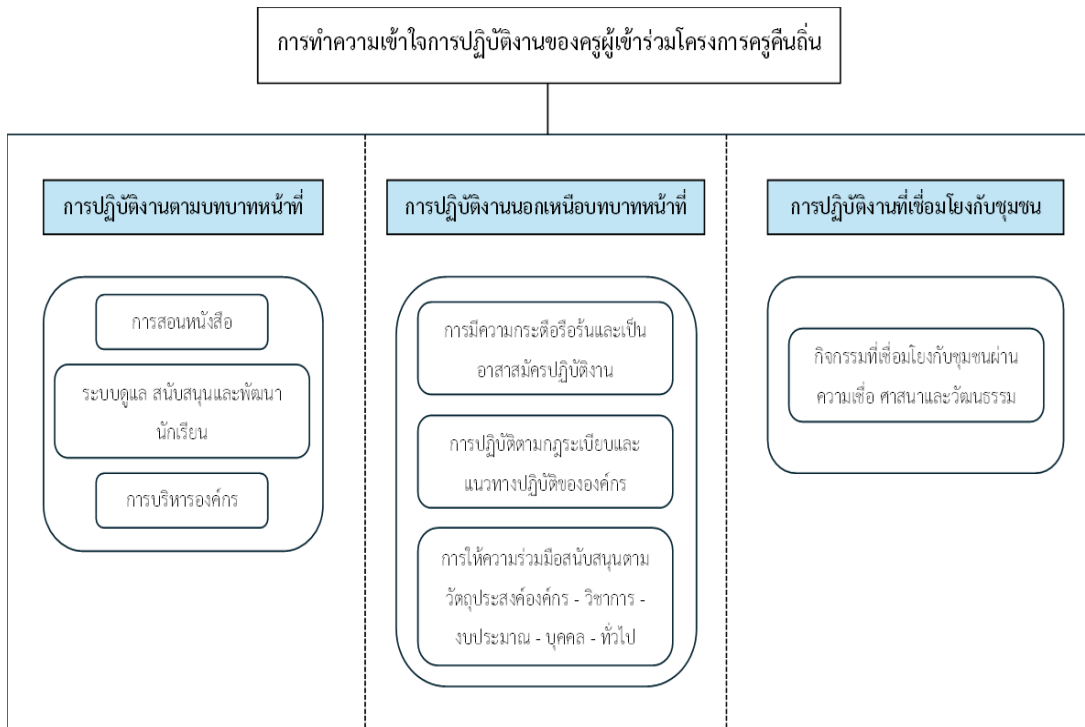
เค้าโชคดีหน่อยที่ผอ. เป็นคนใจดีและมีความอะลุ่มอล่วยให้ การทำงานเลยไม่เครียด แต่เราก็ต้องปฏิบัติตามที่เขากำหนดไว้ ประมาณนี้...”

การให้ความร่วมมือสนับสนุนตามวัตถุประสงค์ขององค์กร

งานฝ่ายหรืองานพิเศษทั้ง 4 กลุ่มงาน ได้แก่ การบริหารงานด้านวิชาการ การบริหารงานงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานทั่วไป เป็นการปฏิบัติงานที่ให้ความร่วมมือสนับสนุนตามวัตถุประสงค์ของโรงเรียนซึ่งคุณครูได้แสดงทัศนคติไปในทิศทางเดียวกันคือ งานค่อนข้างรบกวนการทำงานตามบทบาทหน้าที่หลักโดยเฉพาะอย่างยิ่งการสอนหนังสือให้นักเรียน เพราะฉะนั้นเมื่อต้องทำงานพิเศษด้านอื่นๆ ร่วมด้วย ทำให้คุณครูไม่ค่อยมีเวลาอยู่ในชั้นเรียน ให้ความสนใจนักเรียนได้มากนัก ดังคำสัมภาษณ์ของพี่ว่า “งานทุกอย่างส่วนใหญ่ก็จะ เป็นเรา การเงิน พัสดุ เป็นของเราหมดเลย...มันเป็นงานพิเศษ มันรบกวนการสอนอยู่แล้วค่ะ เพราะว่าในการทำบัญชีครั้งหนึ่งมันก็ต้องใช้เวลาเนอะ การทำบัญชีมันต้องใช้สถิติหรือตัวเลข เพราะฉะนั้นผู้เรียนจะมารบกวนไม่ได้อย่างจ้ แล้วรบกวนทั้งเวลาของนักเรียนและเวลาส่วนตัวทุกอย่างเลย”

1.3 การปฏิบัติงานที่เชื่อมโยงกับชุมชน

การปฏิบัติงานที่เชื่อมโยงกับชุมชนมักจะถูกเชื่อมโยงกับความเชื่อ ศาสนาและวัฒนธรรมของคนในพื้นที่ คุณครูจึงต้องมีภาระหน้าที่สำคัญเกี่ยวกับการทำงานร่วมกับชุมชนด้วย อย่างเช่น งานบุญขึ้นบ้านใหม่ งานศพ งานพิธีสมรส นอกจากนี้คุณครูที่ให้สัมภาษณ์ส่วนหนึ่งที่เป็นครูบรรจุในโรงเรียนขนาดเล็ก ในบางโรงเรียนต้องจัดงานทอดผ้าป่าสามัคคีทุกๆ ปี เพื่อนำเงินหรือทุนทรัพย์ดังกล่าวมาจัดซื้อจัดจ้างพนักงานหรือบุคลากรให้เพียงพอต่อความต้องการในโรงเรียน ซึ่งปฏิเสธไม่ได้ว่าคุณครูมีความมุ่งมั่นในการทำงานส่วนนี้เพราะเชื่อว่าเป็นผลประโยชน์ต่อตัวนักเรียนและชุมชน ดังคำกล่าวของแตงโมว่า “อย่างกิจกรรมผ้าป่าอะไรอย่างงี้ก็หาเงินเพื่อมาจ้างครูสอนใช้ไหมคะ ประโยชน์ก็จะมาตกอยู่ที่เด็ก[นักเรียน]เองด้วย ในหมู่บ้านเขาก็จะมีครุฑทากับโรงเรียนมากยิ่งขึ้น เขา[ชุมชน]ก็ไว้ว่างใจส่งลูกหลานมาเรียนนะคะ”

ภาพที่ 1 ภาพสรุปการปฏิบัติงานของครูผู้เข้าร่วมโครงการครูคืนถิ่น

วัตถุประสงค์ที่ 2 ปัจจัยเงื่อนไขที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของครูผู้เข้าร่วมโครงการครูคืนถิ่น

2.1 ปัจจัยเงื่อนไขด้านแรงจูงใจ

ปัจจัยเงื่อนไขด้านแรงจูงใจของครูผู้เข้าร่วมโครงการครูคืนถิ่นพบว่า มีอยู่ 3 ปัจจัย ได้แก่ ลักษณะของงานที่ทำ การได้รับการยอมรับ และความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน มีสาระสำคัญดังนี้

ลักษณะของงานที่ทำ

ลักษณะของงานที่ทำในที่นี้เป็นงานที่คุณครูสามารถทำได้ตั้งแต่ต้นจนจบด้วยความรู้สึกในเชิงบวก ซึ่งลักษณะหน้าที่หลักที่เป็นงานสอน คุณครูสามารถออกแบบเองได้อย่างอิสระ โดยทำวิธีการอย่างไรก็ได้เพื่อให้นักเรียนเกิดความสนใจ กระตุ้นความต้องการที่จะเรียนรู้ของนักเรียนในรายวิชาของตนเองได้ แม้ว่าอาจดูเหมือนเป็นเรื่องเล็กๆ แต่ก็ถือว่าคุณครูได้ประสบความสำเร็จในอาชีพของตน เหมือนตัวอย่างคำสัมภาษณ์ของชมพู่ว่า “เด็กก็เหมือนเขาสนใจภาษาอังกฤษ

มากขึ้นกว่าเดิมค่ะ ด้วยความที่เขาเคยให้เหตุผลกับเราว่าแต่ก่อนไม่ชอบภาษาอังกฤษเพราะว่าอ่านไม่ออก แล้วก็ครูด้วยเนาะ ครู[เก่า]เขาแบบ อืมม สอนไม่รู้เรื่องอะไรแบบนี้ เด็กๆ ก็เลยแบบ แค่เข้าไปในห้องเรียนเฉยๆ อะค่ะ แต่พอแบบมาเรียนกับเราด้วย แล้วแบบ ได้รู้ว่าตัวนี้อ่านยังงี้ๆ นักเรียนก็เริ่มสนใจภาษาอังกฤษเยอะขึ้น”

การได้รับการยอมรับ

ในการประกอบวิชาชีพครูเป็นการได้รับการยอมรับจากบริบทสิ่งแวดล้อมที่ทำงานจากนักเรียน หัวหน้างาน เพื่อนร่วมงาน รวมไปถึงผู้ปกครองของนักเรียนหรือจากคนในชุมชน บางทีไม่ได้มาจากการได้รับรางวัลแต่มาในรูปแบบทางจิตใจผ่านคำพูด เช่น การยกย่องชมเชย การเอ่ยปากขอไม่ให้คุณครูย้ายหรือลาออก หรือรูปแบบของการกระทำ เช่น มีสิ่งของเล็กๆ น้อยๆ มาให้คุณครู เป็นต้น ดังคำอธิบายของสัมาว่า “รู้สึกว่าการที่เราอยู่ที่นี่เราเป็นคนที่ถูกทุกคนให้ความสำคัญ มันสัมผัสได้ว่าเราเป็นคนสำคัญ บางท่านเห็นว่าเราเหนื่อยเราทุ่มเทให้ลูกหลานเขา บางคนก็เอาผลหมากรากไม้มาให้เราก็กิน เหมือนเป็นการตอบแทน แม้ว่าเขาจะไม่พูดก็ตามแต่เขาก็แบบเอาของมาให้เรากินแทน เรา รู้สึกว่าการทุ่มเทมันก็ได้รับผลตอบแทนมาเหมือนกัน แม้ว่าไม่ได้สิ่งของแพงๆ แต่ก็คุ้มค่าทางจิตใจอะเนาะ”

ความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน

ความก้าวหน้าในหน้าที่การงานอาจมีความแตกต่างในมุมมองของคุณครูแต่ละคน อาทิ เช่น การได้รับโอกาสในการศึกษาต่อระดับที่สูงขึ้น การทำวิทยฐานะ โดยภายใต้ความก้าวหน้า ความสบายใจก็เป็นสิ่งสำคัญซึ่งการอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ไม่ต้องปรับตัวมาก และมีโอกาสในความก้าวหน้าเพิ่มขึ้นระหว่างการดำเนินงาน ดังคำบอกเล่าของแตงโมว่า “พอดีส่วนตัวเองอะของครูคืนถิ่นจะมีโครงการเรียนต่อทุน ป.โทใช้ไหมคะ ที่นี้เพิ่งสมัครไปตอนนี้ก็เรียนโทอยู่ค่ะ ของทุนจะได้ในสายการสอนค่ะ” และคำบอกเล่าของมะนาวว่า “มันก็มีสิ่งที่เราอยากจะทำต่อคือวิทยฐานะเนาะ เพราะว่าที่นี่เป็นสถานที่ที่เราคุ้นเคยอยู่แล้ว เราก็น่าจะทำอะไรแบบรับบริบทของเราอยู่แล้วน่าจะทำได้โอเคกว่าที่ต้องย้ายไปข้างนอก”

2.2 ปัจจัยเงื่อนไขด้านสุขอนามัย/แรงจูงใจ

ปัจจัยเงื่อนไขด้านสุขอนามัยที่ทำให้ครูผู้เข้าร่วมโครงการครูคืนถิ่นที่เกิดจากภายนอกหรือองค์กรโดยจะป้องกันความไม่พึงพอใจให้คุณครูส่วนหนึ่งไม่คิดตัดสินใจโยกย้ายหรือลาออกเพื่อเปลี่ยนสถานที่ทำงาน ได้แก่ นโยบายองค์กร ความสัมพันธ์กับคนในองค์กร สภาพการทำงาน และค่าตอบแทนและเงินเดือน ซึ่งมีสาระสำคัญดังนี้

นโยบายองค์กร

ระบบการศึกษาของไทยไม่ว่าครูจะย้ายไปยังโรงเรียนแห่งอื่นๆ ระบบการปฏิบัติงานนโยบายต่างๆ ยังถูกครอบคลุมจากกระทรวงศึกษาธิการ คุณครูจึงคิดว่าหากให้ปรับเปลี่ยนสถานที่ทำงานไปที่อื่น ตนเองก็ต้องปรับตัวในการใช้ชีวิตมากกว่า ดังนั้นคุณครูจึงเลือกทำงานอยู่ในที่แห่งเดิมเพราะใกล้บ้าน ได้ดูแลคนในครอบครัว ไม่ต้องปรับตัวมาก ซึ่งได้มีการให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับนโยบายที่ทางรัฐบาลต้องคำนึงและพัฒนาให้ดีกว่านี้ อย่างเช่น ลดการทำงานเอกสารที่ซ้ำซ้อน จัดสรรหาบุคลากรฝ่ายสนับสนุนให้เพียงพอ ให้ครูกลับไปอยู่ห้องเรียนอย่างจริงจัง เป็นต้น ดังคำสัมภาษณ์ของพี่ชว “มันจะต้องพยายาม ถ้าได้คนมาเพิ่มมาช่วยมันก็จะดีขึ้นนะคะ อย่างงานธุรการก็จะมีครูธุรการมาช่วย หรือบางทีจะแบบมีพนักงานบัญชีที่แบบมาช่วยทำงานบัญชีให้กับโรงเรียนมาทำเอกสารอย่างอื่น เหมือนเพิ่มบุคลากรมากกว่าค่ะ อาทิเป็น ที่เป็นเหมือนสายงานหลักของเขาเลยอะ จะช่วยลดภาระการปฏิบัติงานเพิ่มการสอนให้มันดีขึ้นค่ะ”

ความสัมพันธ์กับคนในองค์กร

ความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนร่วมงานกับคุณครูเป็นเงื่อนไขปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานเป็นอย่างมาก เพราะนอกจากช่วยลดภาระหน้าที่มากเกินไป ยังสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันด้วยความเข้าใจ มีความเห็นอกเห็นใจกัน มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และคอยร่วมสุขร่วมทุกข์ด้วยกัน ทำให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เมื่องานประสบความสำเร็จทำให้ทุกคนเกิดความภาคภูมิใจร่วมกัน เพราะไม่ใช่งานของบุคคลใดคนหนึ่ง ดังคำอธิบายของมะพร้าวว่า “เราต้องเข้าใจว่าเค้าเป็นผู้ใหญ่อายุเยอะแล้ว งานที่แบบเอกสารที่ต้องฝากให้ทำ เขาก็จะแบบอาจจะทำไม่ได้เทคโนโลยีอย่างนี้ เราก็เข้าใจว่า เออ ก็ทำเราทำทางนี้ไปส่วนเขาก็ไปซ่อมท่อ ซ่อมไฟ ตัดหญ้า ซื่อของทำอาหารเตรียมนั่นเตรียมนี่อะไรอย่างนี้ไป เขาก็ซัพพอร์ทตรงนี้แทน”

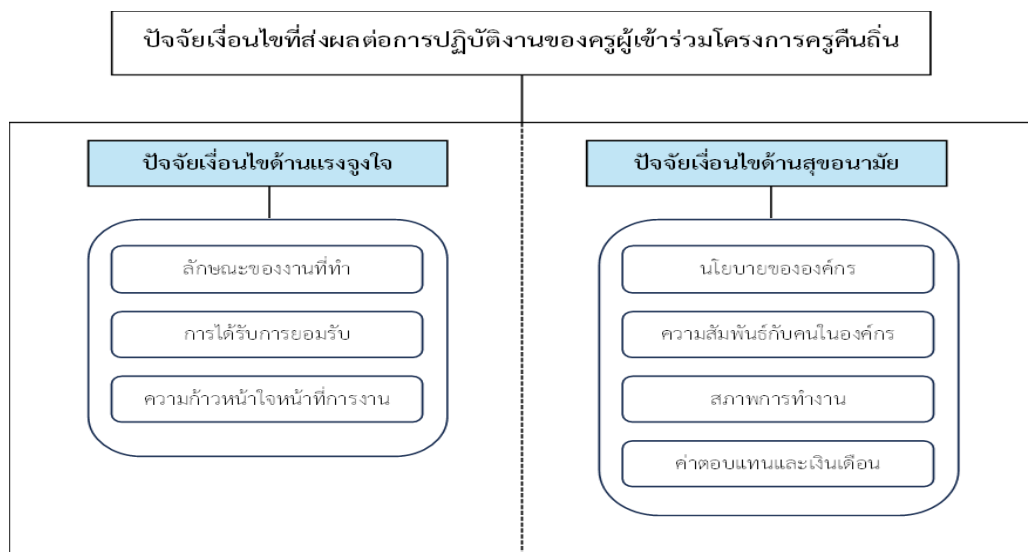
สภาพการทำงาน

สภาพการทำงานที่ปลอดภัยหรือสิ่งแวดล้อมที่ดีเป็นสิ่งขั้นพื้นฐานในการทำให้คนปฏิบัติงานเกิดความสุขหรือลดความคับข้องใจได้ ซึ่งสภาพแวดล้อมของโรงเรียนในแต่ละที่ทางกายภาพมักไม่ได้แตกต่างกันมาก แต่ปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดสภาพแวดล้อมการส่งเสริมและนำพาสุขภาพจิตของคุณครูให้ดีขึ้น ช่วยลดความเครียดและความกังวล มาจากการอยู่ในสิ่งแวดล้อมของเด็กนักเรียนที่มีความสดใส ดังคำบอกกล่าวของแอปเปิ้ลว่า “อยู่กับเด็กมีความสุข จะให้ขอเปรียบเทียบกับอาชีพที่เป็นกระแสอย่างหมอ พยาบาล ไปอยู่ในโรงบาลอะ เราไปเจอสิ่งที่ไม่สบายสิ่งที่เป็นลบใช้ไหม แต่เรามาโรงเรียนอะเรามาเจอสดใสวัยกระเตาะเป็นนักเรียนอะ เขาก็ครูขา ครู

นั่นนั้ มั้สนุกทำัให้เราร่าเร้งแจ่มใส ทำัให้เร่าไม่เครียต แต่มันก็มีเครียตบ้าง แต่มันก็ไม่ได้แบบที่เร่าต้องไปเจอคนใช้คนป่วย”

ค่าตอบแทนและเงินเดือน

ค่าตอบแทนและเงินเดือนของข้าราชการครูเมื่อมีข้อดีก็ต้องมีข้อจำกัด สิ่งที่ทำให้คุณครูเกิดความรู้สึกดีและยังอยากทำงานต่อไปซึ่งเรื่องของสวัสดิการที่สามารถรักษาพยาบาลของตนเองและคนในครอบครัวได้ ทำให้ครูรู้สึกว่าสวัสดิการต่างๆ มีประโยชน์เป็นอย่างมากเมื่อถึงคราวที่จำเป็นต้องใช้ อีกทั้งมีประโยชน์ในเรื่องการกู้เงินมาเพื่อตอบสนองปัจจัยสี่อย่างที่พักอาศัยได้ง่าย ทำให้คุณครูมีแรงจูงใจในการทำงานและพึงพอใจต่อสวัสดิการ แต่ในขณะเดียวกันครูบางท่านก็รู้สึกว่าเงินเดือนหรือค่าตอบแทนที่ได้รับ ไม่คุ้มค่าต่อลักษณะงานที่ปฏิบัติอยู่ เนื่องจากการงานได้กินเวลาชีวิตตนเองเกินไป ดังคำสัมภาษณ์ของตาลว่า “อันดับแรกก็เรื่องสวัสดิการละกัน พ่อแม่ไปโรงพยาบาลบ่อยก็เลยรู้ว่ามันมีประโยชน์มาก อีกอย่างคือการกู้เงินมันง่าย ก็เลยทำให้เราสะดวกสบายในการเงิน อืม อันนี้เป็นแรงจูงใจหลัก แต่มาเป็นครูเพราะจิตวิญญาณในการรักเด็ก (ข้า) แบบนี้ไม่ใช่เสมอไปเพราะว่าทุกคนก็ต้องทำงานในการแลกเงินนี้แหละ” และคำบอกกล่าวของพีชว่า “มองเรื่องเงินเดือน(ข้า) ถ้าเรื่องเงินในลักษณะนี้อะนะ ได้เงินเดือน ณ ปัจจุบันนี้ตอนนี้คิดว่าเหนื่อยเกินไป เพราะค่าตอบแทนน้อย น้อย จากที่บรรจุมาเนี่ยเราต้องรอรัฐบาลใหม่ในการปรับ”

ภาพที่ 2 ภาพสรุปปัจจัยเงื่อนไขที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของครูผู้เข้าร่วมโครงการครูคืนถิ่น

อภิปรายผล

จากการศึกษาปัจจัยเงื่อนไขที่ทำให้เกิดการปฏิบัติงานของครู กรณีศึกษา: ครูผู้เข้าร่วมโครงการผลิตครูเพื่อพัฒนาท้องถิ่น สามารถอภิปรายตามวัตถุประสงค์โดยแบ่งเป็น 2 ประเด็น โดยมีใจความสำคัญดังนี้

ประเด็นที่ 1 การทำความเข้าใจการปฏิบัติงานของครูผู้เข้าร่วมโครงการครูคืนถิ่น

การปฏิบัติงานของคุณครูผู้เข้าร่วมโครงการครูคืนถิ่นมีอยู่ 3 ลักษณะ ประกอบไปด้วย การปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ การปฏิบัติงานนอกเหนือบทบาทหน้าที่ และการปฏิบัติงานที่เชื่อมโยงกับชุมชน โดยสามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังต่อไปนี้

การปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของครูผู้เข้าร่วมโครงการครูคืนถิ่น ได้แก่ การสอนหนังสือ กับระบบดูแล สนับสนุนและพัฒนานักเรียนซึ่งมีความสอดคล้องกับงานของ รัชนิวรรณ เทียนทอง (2557) ในองค์ประกอบการปฏิบัติงานด้านการจัดการเรียนรู้ซึ่งครูต้องจัดประสบการณ์เรียนรู้ให้นักเรียน โดยมุ่งเน้นส่งเสริมพัฒนานักเรียนด้วยวิธีการที่หลากหลาย แต่มีความแตกต่างกันในเรื่องของการปฏิบัติงานด้านบริหารองค์กรหรือรักษาการแทนผู้อำนวยการโรงเรียน เนื่องจากมีสภาพบริบทแวดล้อมที่แตกต่างกัน ทำให้กลุ่มครูอยู่ในโครงการครูคืนถิ่นบรรจุในโรงเรียนขนาดเล็กและขนาดกลางมีบุคลากรไม่เพียงพอ จึงต้องมีการปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าว เมื่อพิจารณาการปฏิบัติงานตามแนวคิดทฤษฎีของ Campbell (1990) พบว่า การทำงานตามบทบาทหน้าที่สอดคล้องกับองค์ประกอบในหัวข้อศักยภาพในการทำงานเฉพาะ ซึ่งคุณครูต้องมีสมรรถนะในด้านการสอนหนังสือหรือการจัดการเรียนรู้ มีทักษะการสื่อสารทั้งการพูดและการเขียนเป็นอย่างดี เพราะต้องนำไปถ่ายทอดองค์ความรู้ให้นักเรียน

การปฏิบัติงานนอกเหนือบทบาทหน้าที่ของครูผู้เข้าร่วมโครงการครูคืนถิ่น ประกอบด้วย การมีความกระตือรือร้นและเป็นอาสาสมัคร การปฏิบัติตามกฎระเบียบและแนวทางปฏิบัติขององค์กร และการให้ความร่วมมือสนับสนุนตามวัตถุประสงค์ขององค์กรซึ่งมีความสอดคล้องกับงานของ รัชนิวรรณ เทียนทอง (2557) ในองค์ประกอบการปฏิบัติงานด้านการพัฒนาตนเองและด้านการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น ประเด็นการพัฒนาตนเองคือ การพัฒนาหาความรู้ ทักษะ ความสามารถเพื่อให้ตนเองเป็นครูมืออาชีพในสายวิชาชีพ นอกจากนี้ในประเด็นการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นมีความสอดคล้องกับคู่มือในราชการครู ระบุว่า ครูมีหน้าที่ประสานงานร่วมมือกับผู้ปกครอง บุคคลในชุมชน และหรือหน่วยงานต่างๆ เพื่อร่วมกันพัฒนานักเรียน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, 2552)

การปฏิบัติงานที่เชื่อมโยงกับชุมชนเป็นการทำงานที่มุ่งให้นักเรียนเป็นผู้ได้ประโยชน์สูงสุด ผ่านความเชื่อ ศาสนา วัฒนธรรมของคนในท้องถิ่น อย่างเช่น การทอดผ้าป่าสามัคคี งานบุญต่างๆ ที่วัดจัดขึ้นมา เป็นต้น เพื่อให้ได้เงินมาจ้างบุคลากรให้เพียงพอต่อองค์กร และเพื่อตัวนักเรียนได้มีครูมาจัดการเรียนการสอน สอดคล้องกับกฏบัตร 2558) ระบุว่า การมีส่วนร่วมของโรงเรียน ผู้ปกครอง และชุมชนควรตระหนักถึงการจัดกิจกรรมที่สร้างความสัมพันธ์อันดีต่อโรงเรียนและชุมชน บุคลากรและชุมชนร่วมกันเป็นอาสาสมัคร ส่งเสริมสนับสนุนวิทยากรและภูมิปัญญาในท้องถิ่นซึ่งผลลัพธ์เกิดต่อตัวนักเรียนเอง นอกจากนี้ยังเป็นไปตามกรอบของคู่มือในราชการครู การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนช่วยพัฒนาคนในบริบทนั้นให้มีคุณภาพ สามารถแก้ปัญหาต่างๆ ในชุมชนได้ นำไปสู่การพัฒนาชีวิตที่ดีของชุมชนนั้นๆ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, 2552)

ประเด็นที่ 2 ปัจจัยเงื่อนไขที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของครูผู้เข้าร่วมโครงการครูคืนถิ่น

ปัจจัยเงื่อนไขที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของครูผู้เข้าร่วมโครงการครูคืนถิ่น ได้แก่ ปัจจัยเงื่อนไขด้านแรงจูงใจ และปัจจัยเงื่อนไขด้านสุขอนามัย เป็นปัจจัยที่นำไปสู่ความพึงพอใจและไม่พึงพอใจต่อการปฏิบัติงาน อีกทั้งส่งผลต่อการคงอยู่ในงานหรือไม่ตัดสินใจลาออก โดยสามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

ปัจจัยเงื่อนไขด้านแรงจูงใจที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของครูผู้เข้าร่วมโครงการครูคืนถิ่น ได้แก่ ลักษณะของงานที่ทำ การได้รับการยอมรับ และความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน เนื่องจากในการทำงานของครูโดยส่วนใหญ่จะมีอิสระในการปฏิบัติหน้าที่ของตนอย่างการสอนหนังสือ ซึ่งการทำงานในส่วนนี้มักเชื่อมโยงกับตัวนักเรียน หากครูท่านใดมีความมุ่งมั่นหรือความพยายามสูง ผลสำเร็จของงานมักประจักษ์ให้เป็นที่ยอมรับในหน่วยงานได้ อย่างผลการสอบ NT, O-NET หรือ แม้แต่การนำนักเรียนส่งเข้าร่วมการแข่งขันต่างๆ แล้วได้รางวัลกลับมาสอดคล้องกับจิตวิญญาณ คงชัย (2560) ระบุว่าปัจจัยเงื่อนไขด้านแรงจูงใจที่ส่งผลต่อคุณภาพงานของครูในศตวรรษที่ 21 คือความสำเร็จในงาน และลักษณะของงานที่ทำ ซึ่งหากการปฏิบัติงานที่มีความสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี มักได้รับแรงจูงใจเพิ่มเติม อาทิเช่น ได้การยอมรับนับถือ ได้คำยกย่องชมเชยจากหัวหน้างานและบุคคลรอบข้าง (พัลลภ จิระโร, 2563) นอกจากนี้การที่หัวหน้างานหรือองค์กรเปิดโอกาสให้คุณครูได้ปฏิบัติหน้าที่ที่สูงขึ้น เช่น เป็นหัวหน้ากลุ่มสาระ เป็นหัวหน้างานโครงการ เป็นหัวหน้าฝ่าย เป็นต้น ทำให้คุณครูรู้สึกถึงการได้รับความไว้วางใจจากสถานที่ทำงาน และองค์กรได้ส่งเสริมสนับสนุนให้คุณครูได้มีโอกาสพัฒนาตนเอง อย่างการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นเพื่อพัฒนาในสาย

วิชาชีพ หรือเพิ่มโอกาสการเลื่อนขั้นเงินเดือนก็เป็นอีกแรงจูงใจที่สร้างขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครู (ธนพรธ อนุเวช, 2564)

ปัจจัยเงื่อนไขด้านสุขอนามัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของครูผู้เข้าร่วมโครงการครูคืนถิ่น ได้แก่ นโยบายองค์กร ความสัมพันธ์กับคนในองค์กร สภาพการทำงาน และค่าตอบแทนและเงินเดือน ซึ่งสิ่งต่างๆ เป็นปัจจัยจากสิ่งแวดล้อมขององค์กรหากคุณครูไม่ได้รับความพึงพอใจจากปัจจัยด้านนี้มีแนวโน้มที่จะนำไปสู่การโยกย้ายลาออกได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของฐิติกาญจน์ คงชัย (2560) ที่ระบุว่า ปัจจัยดังกล่าวมาจากสิ่งภายนอก ได้แก่ เงินเดือนค่าตอบแทน ความสัมพันธ์กับหัวหน้าบังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงาน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการสื่อสาร หรือปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน มีความเข้าใจซึ่งกันและกันอย่างดี มีการสื่อสารที่ดีต่อกัน ย่อมส่งผลให้บุคลากรในโรงเรียนเกิดความพึงพอใจในองค์กรที่ตนอยู่ นอกจากนี้นโยบายองค์กรก็มีส่วนสำคัญเป็นอย่างยิ่ง หากองค์กรใดที่มีการบริหารงานและบอกแนวทางการปฏิบัติงานที่ชัดเจนจะทำให้คุณครูสามารถรับรู้หน้าที่ของตนได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งประเด็นการมอบหมายงานจากหัวหน้างานที่มีมาตรฐานเดียวกันกับกระทรวงศึกษาธิการ ทำให้งานไม่มีความซ้ำซ้อนย่อมนำไปสู่การทำงานที่เข้าใจกัน และการปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้องชัดเจน (ศศินันท์ ฮะสม, 2563)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยในครั้งนี้สรุปได้ว่าการปฏิบัติงานของคุณครูคืนถิ่นมีการปฏิบัติงานไม่ได้แตกต่างจากกลุ่มครูบรรจุทั่วไปมากนัก แต่มีความพิเศษในการจัดทำงานที่เชื่อมโยงต่อชุมชนหรือเห็นคุณค่าของชุมชน เนื่องจากกลุ่มคุณครูเหล่านี้มีจิตวิญญาณสำนึกรักบ้านเกิดหรือจังหวัดของตนเอง จึงนำไปสู่ความต้องการพัฒนาท้องถิ่นตนให้ดีขึ้น

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1 ปัจจัยเงื่อนไขด้านแรงจูงใจที่สำคัญต่อการปฏิบัติงานของครูพบว่า เป็นเรื่องลักษณะของงานที่ทำซึ่งครูทุกท่านในการศึกษารั้วนี้รู้สึกมีความสุขทุกครั้งที่ได้ปฏิบัติงานอยู่กับนักเรียน อันได้แก่ การจัดการเรียนการสอน การมุ่งพัฒนานักเรียน ดังนั้นแล้วฝ่ายบริหารหรือผู้วางนโยบายควรมุ่งมั่นให้คุณครูได้ปฏิบัติงานอยู่ในชั้นเรียนอย่างจริงจัง

1.2 ปัจจัยเงื่อนไขด้านสุขอนามัยที่สำคัญต่อการปฏิบัติงานของครูพบว่า เป็นเรื่องของนโยบายองค์กรในการปฏิบัติงาน ให้มุ่งเน้นการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่หรือมีการวัดและ

ประเมินผลงาน การเลื่อนขั้นตำแหน่ง การทำวิทยฐานะที่ทำให้คุณครูไม่ต้องทำงานอย่างซ้ำซ้อน นอกจากนี้ประเด็นนโยบายขององค์กรควรมีการแก้ไขปัญหาเรื่องการจัดหาบุคลากรสนับสนุนงาน นอกเหนือบทบาทหน้าที่ อย่างเช่น งานธุรการ งานบัญชี/การเงิน งานพัสดุ เป็นต้น ให้เพียงพอ หรือเป็นรูปธรรม

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาโครงการอื่นๆ เช่น โครงการช้างเผือก โครงการคุรุทายาท โครงการเร่งรัดผลิตและพัฒนาบัณฑิตระดับปริญญาตรีสาขาวิชาคณิตศาสตร์ของประเทศ (รพค.) โครงการเพชรในตม โครงการผลิตครูที่มีความรู้ความสามารถพิเศษทางวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ (สควค.) และโครงการคุรุรักษ์ถิ่น เพื่อนำข้อค้นพบที่ได้มาเปรียบเทียบกับเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร

2.2 ควรศึกษากลุ่มคุณครูที่บรรจุข้าราชการครู รอบทั่วไปโดยไม่ได้อยู่ในบ้านเกิดของตนเอง เพื่อให้ทราบถึงปัจจัยเงื่อนไขต่างๆ ของคุณครูผู้ได้ปฏิบัติงานในสถานที่แห่งอื่นว่ามีความคิดความรู้สึกในการปฏิบัติงานอย่างไร และมีความต้องการย้ายกลับสู่บ้านเกิดตนเองหรือไม่ ทั้งการศึกษาในรูปแบบเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เพื่อจะได้นำข้อค้นพบมาส่งเสริมและพัฒนากิจการปฏิบัติงานบุคลากรทางการศึกษา และนำไปสู่แนวทางการวางแผนนโยบายองค์กรหรือหน่วยงานของระบบการศึกษาไทยให้ดียิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กวีศุภณัฐ วิกรมวยากรม. (2564). ประสิทธิภาพของโปรแกรมพัฒนาผลการปฏิบัติงานของครู อาชีวศึกษาที่ใช้การปฏิบัติงานตามแนวทาง PDCA และการเสริมสร้างการรับรู้ความสามารถร่วมของกลุ่มเป็นฐาน. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต สาขาจิตวิทยาประยุกต์. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ชนาธิป ท้ายแป. (2551). การพัฒนาการประเมินผลการปฏิบัติงานสำหรับครูผู้สอนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน: การประยุกต์ใช้การประเมินที่มุ่งเน้นผลลัพธ์ตามระดับความเชี่ยวชาญ. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต สาขาการวัดและประเมินผลการศึกษา. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- ฐิติกาญจน์ คงชัย. (2560). ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพการปฏิบัติงานของครูในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษาในจังหวัดเพชรบุรี สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. วารสารอิเล็กทรอนิกส์ Veridian มหาวิทยาลัยศิลปากร (มนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์และศิลปะ), 10(2), 351-364.
- ณณิธรรัตน์ ทัพขวา. (2558). การมีส่วนร่วมของโรงเรียน ผู้ปกครอง และชุมชนเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 38(2), 23-33.
- ธนพรธ อนุเวช. (2564). แนวทางการส่งเสริมแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด. วารสารมหาจุฬานาครทรรศ, 8(7), 185-198.
- ธิตติยพัทธ์ อยู่จิตร. (2558). การปฏิบัติงานของครูโรงเรียนชะอำคุณหญิงเนื่องบุรี ตามข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ พ. ศ. 2556. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- พัลลภ จิระโร. (2563). แรงจูงใจในการทำงานของครูและบุคลากรทางการศึกษาที่ส่งผลต่อคุณภาพของผู้เรียนในโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดชุมพร. วารสารการวัดและประเมินผล สถิติและการวิจัยทางสังคมศาสตร์, 1(2), 33-44.
- ยุวรี ผลพันธุ์. (2555). บทบาทการส่งผ่านของความเชื่อในประสิทธิภาพของตน ความเหนื่อยหน่ายและความพึงพอใจงาน ในโมเดลผลการปฏิบัติงานของครู. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาวิธีวิทยาการวิจัยศึกษา. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. Retrieved from <http://doi.org/10.14457/CU.the.2012.1502>.
- รัชนิวรรณ เทียนทอง. (2557). การเปรียบเทียบการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนไทยกับครูในโรงเรียนชั้นนำระดับโลก. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาวิธีวิทยาการวิจัยศึกษา. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. Retrieved from <http://doi.org/10.14457/CU.the.2014.1310>.
- วีระยุทธ พรพจน์ธนาศ. (2558). ปัญหาการศึกษาไทย: การสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการศึกษา. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ, 15(2), 48-55.

- ศศินันท์ ะสม. (2563). ปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนสมุทรสาครวิทยาลัย สังกัดสำนักงานพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา สมุทรสาคร สมุทรสงคราม. ใน สารนิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการการศึกษา. มหาวิทยาลัยหอการค้า.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. (2552). คู่มือการปฏิบัติงานข้าราชการครู. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2559). โครงการผลิตครูเพื่อพัฒนาท้องถิ่น (พ.ศ. 2559 – 2572). กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานสภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2564). แผนการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานสภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สุนทร ศรีศักดิ์. (2561). ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของครู โดยมีพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีเป็นตัวแปรคั่นกลาง. วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี, 7(1), 125-143.
- อิทธิพล พลเยี่ยมหาญ. (2562). โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก ปัญหาใหญ่ของการศึกษาไทย. วารสารสถาบันวิจัยพินลธรรม, 6(2), 93-102.
- Campbell, J. P. (1990). Modeling the performance prediction problem in industrial and organizational psychology. In Handbook of industrial and organizational psychology, 1,(2),687-732.
- Herzberg, F., Mausner, B., & Snyderman, B. B. (1959). The motivation to work. New York: John Wiley & Sons. In.

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร
สถานศึกษากับการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษา
ภายในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาพิจิตร เขต 1*

A STUDY OF THE RELATIONSHIP BETWEEN TRANSFORMATIONAL
LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS AND IMPLEMENTATION
OF EDUCATIONAL QUALITY ASSURANCE WITHIN EDUCATIONAL
INSTITUTIONS UNDER THE PHICHIT PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE
AREA OFFICE 1

ภาพิมล นามบัวน้อย¹, เยาวเรศ ภักดีจิตร² และ ทินกร ชอัมพงษ์³

Papimon Nambuanoi¹, Yaowares Pakdeejit² and Thinnakorn Cha-umpong³

¹⁻³มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

¹⁻³Nakhon Sawan Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author's Email: papimon286@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของ
ผู้บริหาร 2) ศึกษาระดับการประกันคุณภาพภายใน 3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำ
การเปลี่ยนแปลงกับการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ใน
การวิจัย คือ ครูผู้บริหาร จำนวน 274 คน ได้มาจากการเปิดตารางเครจซี่มอร์แกน ทำการสุ่ม
แบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง มี
ค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.98 และแบบสอบถามการประกันคุณภาพภายใน ที่มีค่าความเที่ยง

* Received 20 March 2024; Revised 27 March 2024; Accepted 24 April 2024

เท่ากับ 0.99 สถิติใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าเฉลี่ย

ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงพบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.40$, S.D. = 0.61) 2) ระดับการประกันคุณภาพภายใน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.40$, S.D. = 0.58) 3) ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับการประกันคุณภาพภายใน มีความสัมพันธ์กันในทางบวก โดยภาพรวมอยู่ในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง, การประกันคุณภาพการศึกษาภายใน, ผู้บริหาร

Abstract

The objectives of this research were 1) to study of level the transformation leadership of administrators, 2) to study of level the implementation of quality assurance within, and 3) to study the relationship between the transformation leadership of school administrators the implementation of educational quality assurance within educational institutions. The sample used in this research were 274 people by using the Krejcie and Morgan that obtained cluster random sampling method. The instruments of this research were the questionnaire on the transformational leadership of school administrators with the reliability at 0.98 and the questionnaire on the implementation of quality assurance within with the reliability at 0.99. The statistics used for data analysis were mean, standard deviation and Pearson's product moment correlation coefficient.

The research findings were as follows: The level of transformational leadership in overall was at the high level ($\bar{x} = 4.40$, S.D. = 0.61). The level of the quality assurance within overall was at the high level ($\bar{x} = 4.40$, S.D. = 0.58). 3) The relationship between the transformational leadership and the quality

assurance within for positive relationship in overall was the a high level with statistically significance at the .05 level.

Keywords: Transformational Leadership, Educational Quality Assurance, Administrators

บทนำ

ประเทศไทยให้ความสำคัญอย่างมากต่อวาระการพัฒนาที่ยั่งยืนของโลก โดยได้มีการจัดทำนโยบายยุทธศาสตร์และแผนพัฒนาชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579) บนฐานหลักของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 เพื่อบรรลุวิสัยทัศน์ประเทศไทย มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน ยึดแนวทางการพัฒนาบนฐานความต้องการของคนทุกช่วงวัยตั้งแต่แรกเกิดจนถึงช่วงบั้นปลายชีวิตเป็นหลักการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี มีประเด็นด้านการศึกษาสู่การยกระดับคุณภาพชีวิตของคนไทยและลดความเหลื่อมล้ำในสังคมที่สนองตอบการพัฒนาที่ยั่งยืนของโลกในเป้าหมายของการศึกษาคือการได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างเท่าเทียม ส่งเสริมโอกาสในการเรียนรู้ตลอดชีวิตแก่ทุกคน มีการแต่งตั้งคณะกรรมการนโยบายการศึกษามีหน้าที่ขับเคลื่อน กำกับ ดูแล ติดตาม บูรณาการประสานความร่วมมือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างเป็นระบบ มีความเป็นเอกภาพเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการพัฒนาการศึกษายกระดับคุณภาพการศึกษาการเรียนรู้ตามกรอบนโยบายและทิศทางการจัดการศึกษาของประเทศกระบวนกรสำคัญของการพัฒนาการศึกษาตามกรอบนโยบายและทิศทางการจัดการศึกษาให้บรรลุวิสัยทัศน์ประเทศไทย มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน รวมทั้งตอบสนอง ต่อทิศทางการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของโลกภายในปี ค.ศ. 2030 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560: 8-10)

การประกันคุณภาพการศึกษาภายใน เป็นการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่องจะต้องยึดหลักการมีส่วนร่วมกับชุมชนกับประชาสังคมที่อยู่ในท้องถิ่นกับหน่วยงานอื่น ๆ ในพื้นที่ซึ่งถือเป็นหัวใจสำคัญในการประกันคุณภาพภายใน หลักการในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาต้องมีการวางแผน (Plan) คือ ข้อกำหนดที่วางเอาไว้ล่วงหน้าอาจจะเป็นระยะเวลานานและอาจจะไม่ได้ปฏิบัติในเวลานั้นแต่จะมีการปฏิบัติตามแผน มีการทบทวนแผนอีกครั้งหนึ่งแล้วกำหนดเป็นคำสั่ง แล้วจึงนำคำสั่งไปปฏิบัติ (Do) เมื่อปฏิบัติแล้วผลเป็นอย่างไรต้องมีการเก็บและตรวจสอบข้อมูลจากสิ่งที่ไปปฏิบัติ ซึ่งเป็นการตรวจสอบ (Check) และเมื่อ

ตรวจสอบ แล้วก็จะนำข้อมูลมาวิเคราะห์หรือการปรับปรุง (Act) การบริหารให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในขึ้นอยู่กับหลายปัจจัย อีกทั้งการเปลี่ยนแปลงต่อกระแสโลกาภิวัตน์ในยุคปัจจุบันทำให้การจัดการศึกษาต้องปรับเปลี่ยนให้สนองและรองรับความท้าทายที่เกิดขึ้น ผู้บริหารจึงมีความจำเป็นที่จะต้องเข้าใจบริบทและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในการดำเนินงาน พัฒนาครูและบุคลากรให้มีความเชี่ยวชาญทางวิชาชีพ จัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพและสังคมให้เอื้อต่อการเรียนรู้ มีกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยจัดการเรียนการสอนตามมาตรฐานและตัวชี้วัดของหลักสูตร สร้างโอกาสให้มีส่วนร่วมในการเรียนรู้ผ่านกระบวนการคิด และการปฏิบัติจริง (ชาญณรงค์ พรรุ่งโรจน์, 2558: 12-15)

จากการรายงานผลการดำเนินงานของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิจิตร เขต 1 เป็นหน่วยงานในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการขั้นพื้นฐาน มีภารกิจในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานทั้งหมดจำนวน 132 โรงเรียน มุ่งพัฒนาคุณภาพทางการศึกษาสอดคล้องกับนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการและสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ พันธกิจ ที่มุ่งเน้นและส่งเสริมการจัดการศึกษาเพื่อสร้างคุณภาพทุนมนุษย์ สู่สังคมอนาคตที่ยั่งยืน ส่งเสริมศักยภาพและคุณภาพผู้เรียนให้มีสมรรถนะตามหลักสูตร มีลักษณะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 จากสรุปผลการประเมินตนเองของการพัฒนาคุณภาพการศึกษาโดยรวม มีระดับคุณภาพอยู่ในระดับคุณภาพดีเลิศ แต่ยังมีจุดที่ควรพัฒนาและจุดที่ควรได้รับการปรับปรุง แก้ไขและพัฒนาให้มีคุณภาพมากขึ้น คือความสามารถในการวิเคราะห์ และคิดอย่างมีวิจารณญาณ อภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และแก้ปัญหา (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิจิตร เขต 1, 2564: 2-4)

จากหลักการและเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับการประกันคุณภาพภายใน เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาผู้บริหารให้มีศักยภาพในการประกันคุณภาพภายใน เกิดประโยชน์สูงสุดและยังเป็นแนวทางในการเสริมสร้างผู้บริหาร ให้มีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการประกันคุณภาพภายใน ให้มีคุณภาพมาตรฐานและบรรลุเป้าหมายตามสถานการณ์ของโลกที่เปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิจิตร เขต 1
2. เพื่อศึกษาระดับการประกันคุณภาพภายใน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา พิจิตร เขต 1
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับการประกันคุณภาพภายใน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิจิตร เขต 1

สมมติฐานการวิจัย

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 มีความสัมพันธ์กันทางบวก

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา โดยการศึกษาเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูและผู้บริหาร ทั้งหมด 132 โรงเรียน จำนวน 949 คน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิจิตร เขต 1 (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1. 2564: 2-4)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูและผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิจิตร เขต 1 ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ตารางของเครจซ์เมอร์แกน ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 274 คน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multistage random sampling) (May : 1997, กัลยา วาณิชบัญชา : 2556)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับการประกันคุณภาพภายใน โดยศึกษาเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบบสอบถาม กำหนดเนื้อหาด้านภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง และไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา ด้านภาษาและด้านวิจัย ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา มีค่าความสอดคล้อง IOC

ระหว่าง 0.67 – 1.00 มีค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.98 และกำหนดเนื้อหาด้านการประกันคุณภาพภายในจำนวน 50 ข้อ การประกันคุณภาพภายใน และไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา ด้านภาษา และด้านวิจัย มีค่าความสอดคล้อง IOC ระหว่าง 0.67 – 1.00 มีค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.99 และปรับปรุงแก้ไขและจัดทำเป็นฉบับสมบูรณ์

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยขอหนังสือรับรองจากคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ ถึงครูและผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิจิตร เขต 1 เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล จากครูและผู้บริหาร
2. ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามถึงผู้บริหารโดยผ่านช่องทางไปรษณีย์ไทยเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากครูและผู้บริหาร ในระหว่างวันที่ 12 – 22 ธันวาคม 2566
3. ผู้วิจัยได้รับแบบสอบถามคืนกลับครบทั้ง 274 ฉบับ และตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของการตอบแบบสอบถามเพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation) ดำเนินการโดยใช้คอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูป โดยการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับขั้นตอนดังนี้

- ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพทั่วไปผู้ตอบแบบสอบถาม
- ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1
- ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ระดับการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1
- ตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1

ผลการวิจัย

1. ระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.40$, S.D. = 0.61) เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการคาดหวังผลการปฏิบัติงานที่เป็นเลิศ ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ ด้านการกระตุ้นทางปัญญา ด้านการท้าทายกระบวนการ ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ด้านการสร้างแรงบันดาลใจและด้านการเป็นแบบอย่างในการปฏิบัติ

ตารางที่ 1 ระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง โดยภาพรวม

ข้อ	ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง	$\bar{X}$	S.D.	ระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง	อันดับ
1	ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์	4.43	0.67	มาก	2
2	ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ	4.37	0.65	มาก	6
3	ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล	4.38	0.64	มาก	5
4	ด้านการกระตุ้นทางสติปัญญา	4.40	0.66	มาก	3
5	ด้านการเป็นแบบอย่างในการปฏิบัติ	4.36	0.47	มาก	7
6	ด้านการท้าทายกระบวนการ	4.39	0.56	มาก	4
7	ด้านการคาดหวังผลการปฏิบัติงานที่เป็นเลิศ	4.50	0.62	มากที่สุด	1
	รวมเฉลี่ย	4.40	0.61	มาก	

2. ระดับการประกันคุณภาพภายใน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.40$, S.D. = 0.58) เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการจัดทำแผนการจัดการศึกษาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา ด้านการติดตามผลการดำเนินการให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา ด้านการกำหนดมาตรฐานการศึกษาด้านการประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายใน ด้านการจัดทำรายงานผลการประเมินตนเอง ด้านการดำเนินการตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ระดับการประกันคุณภาพภายใน โดยภาพรวม

ข้อ	การประกันคุณภาพภายใน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับการดำเนินงาน การประกันคุณภาพ ภายใน	อันดับ
1	ด้านการกำหนดมาตรฐานการศึกษา	4.41	.58	มาก	3
2	ด้านการจัดทำแผนการจัดการศึกษาที่มุ่งคุณภาพตาม มาตรฐานการศึกษา	4.43	.59	มาก	1
3	ด้านการดำเนินการตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของ	4.37	.55	มาก	6
4	ด้านการประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษา ภายใน	4.40	.62	มาก	4
5	ด้านการติดตามผลการดำเนินการให้มีคุณภาพตาม มาตรฐานการศึกษา	4.42	.60	มาก	2
6	ด้านการจัดทำรายงานผลการประเมินตนเอง	4.39	.57	มาก	5
	รวมเฉลี่ย	4.40	.58	มาก	

3. ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับการประกันคุณภาพภายในพบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง มีความสัมพันธ์ทางบวก ($r_{xy} = 0.82$) กับการประกันคุณภาพภายใน โดยภาพรวมอยู่ในระดับสูง ($r_{xy} = 0.82$) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่มีความสัมพันธ์สูงสุดคือ ด้านการคาดหวังผลการปฏิบัติงานที่เป็นเลิศ ($r_{xy} = 0.75$) รองลงมา คือ ด้านการกระตุ้นทางปัญญา ($r_{xy} = 0.73$) ด้านการทำหายกระบวนกร ($r_{xy} = 0.72$) ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ($r_{xy} = 0.71$) ด้านการเป็นแบบอย่างในการปฏิบัติ ($r_{xy} = 0.71$) ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ ($r_{xy} = 0.69$) และด้านที่มีค่าความสัมพันธ์ต่ำที่สุดคือ ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ อยู่ในระดับปานกลาง ($r_{xy} = 0.69$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผล

1. ระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการคาดหวังผลการปฏิบัติงานที่เป็นเลิศ ด้านการกระตุ้นทางปัญญา ด้านการทำหายกระบวนกร ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ด้านการเป็นแบบอย่างใน

การปฏิบัติ ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ มีประเด็นอภิปราย ดังนี้

1.1 ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก พิจารณารายข้อพบว่า ผู้บริหารน่านวัตกรรมและเทคโนโลยีดิจิทัลใหม่ ๆ มาใช้ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ทั้งนี้เป็นเพราะว่าผู้บริหารประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีต่อผู้ใต้บังคับบัญชา เป็นที่น่าเคารพนับถือและได้รับความไว้วางใจ เป็นผู้นำแนวคิด วิธีการ นำความรู้ด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยีดิจิทัลใหม่ ๆ มาใช้สร้างโอกาสด้านการจัดการศึกษาอย่างเป็นระบบทันต่อการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุทธิดา ทับจาก (2564) ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำ การเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา กับประสิทธิผลการประกันคุณภาพการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์โดยรวมอยู่ในระดับมาก

1.2 ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก พิจารณารายข้อพบว่า ผู้บริหารเน้นการทำงานแบบมีส่วนร่วมในองค์กร มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ทั้งนี้เป็นเพราะว่าผู้บริหารมี สร้างแรงบันดาลใจให้แก่ผู้ใต้บังคับบัญชา ขับเคลื่อนสู่ความเป็นเลิศ เน้นการทำงานแบบมีส่วนร่วมในองค์กรผลักดันให้เป็นหน่วยงานที่ทันสมัยต่อโลกที่เปลี่ยนแปลงไปในศตวรรษที่ 21 ส่งเสริมและเปิดโอกาสให้ผู้ใต้บังคับบัญชาที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ภัชรพร เจตีย์ (2559) ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาระดับประถมศึกษา พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงด้านการสร้างแรงบันดาลใจโดยรวมอยู่ในระดับมาก

1.3 ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก พิจารณารายข้อพบว่า ผู้บริหารดูแลเอาใจใส่ผู้ใต้บังคับบัญชาโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ทั้งนี้เป็นเพราะว่าผู้บริหารดูแลเอาใจใส่ผู้ใต้บังคับบัญชาเท่าเทียมกัน ส่งเสริมศักยภาพผู้ใต้บังคับบัญชาให้มีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 สนับสนุนเปิดโอกาสให้ผู้ใต้บังคับบัญชาได้เรียนรู้สิ่งใหม่ตามความถนัดของตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กัลยาณี ฤทธิเจริญ (2560) ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา กลุ่มนิคมพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต 1 พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล โดยรวมอยู่ในระดับมาก

1.4 ด้านการกระตุ้นทางปัญญา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก พิจารณารายข้อพบว่า ผู้บริหารกระตุ้นให้ผู้ใต้บังคับบัญชาตระหนักถึงจุดแข็งจุดอ่อนและปัญหาต่าง ๆ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ทั้งนี้เป็นเพราะว่าผู้บริหารสะท้อนปัญหาที่เกิดขึ้นให้เป็นเรื่องที่ท้าทายแก่ผู้ใต้บังคับบัญชาสร้างโอกาสที่ดีต่อการพัฒนาระบบการบริหารร่วมกับผู้ใต้บังคับบัญชาส่งเสริมกระตุ้นผู้ใต้บังคับบัญชาขับเคลื่อนการจัดการศึกษาขึ้นพื้นฐานสู่ความเป็นเลิศแบบมีส่วนร่วม ใช้เหตุผลและข้อมูลหลักฐานในการวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาและให้กำลังใจผู้ใต้บังคับบัญชา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ยุพาภักดิ์ อินนุ่ (2564) ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงด้านการกระตุ้นทางสติปัญญา โดยรวมอยู่ในระดับมาก

1.5 ด้านการเป็นแบบอย่างในการปฏิบัติ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก พิจารณารายข้อพบว่า ผู้บริหารพัฒนาหน่วยงานให้มีความทันสมัย ยืดหยุ่นและทันต่อการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ทั้งนี้เป็นเพราะว่า ผู้บริหารปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างด้วยความสม่ำเสมอ กระจายอำนาจในการบริหารอย่างเป็นอิสระ มีความคล่องตัวสูงทันต่อการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 เป็นต้นแบบด้านมาตรฐานทางจริยธรรม ประพฤติตนตามหลักธรรมภิบาลมีความสามารถในการอดทน อดกลั้น และควบคุมอารมณ์ได้เป็นอย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปิยนันท์ จันทรลักษณ์ (2558) ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต 19 พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงด้านการเป็นแบบอย่างในการปฏิบัติ โดยรวมอยู่ในระดับมาก

1.6 ด้านการทำทหายกระบวนการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก พิจารณารายข้อพบว่า ผู้บริหารจัดการอย่างเป็นระบบ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ทั้งนี้เป็นเพราะว่า ผู้บริหารสร้างโอกาสและความท้าทายให้มีกระบวนการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพได้มาตรฐานตามบริบทมุ่งมั่นในการทำงาน ซึ่งก่อให้เกิดความเป็นเลิศขององค์กรนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีมาใช้เพิ่มประสิทธิภาพ บริหารสอดคล้องกับสถานการณ์ความเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธเนศ ทองน้อย (2557) ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา กับการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 7 พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงด้านการทำทหายกระบวนการ โดยรวมอยู่ในระดับมาก

1.7 ด้านการคาดหวังผลการปฏิบัติงานที่เป็นเลิศ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก พิจารณารายข้อพบว่า ผู้บริหารขับเคลื่อนสู่ความเป็นเลิศแบบมีส่วนร่วม มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ทั้งนี้ เป็นเพราะว่าผู้บริหารในยุคปัจจุบันผู้บริหารต้องแสดงออกถึงความคาดหวังในการปฏิบัติงานที่เป็นเลิศ มีการพัฒนาระบบการบริหารให้รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของโลกและทักษะที่จำเป็น ในศตวรรษที่ 21 มีการวางแผนและตัดสินใจร่วมกันในองค์กร ทำให้เกิดการขับเคลื่อนสู่การเป็นเลิศแบบมีส่วนร่วม สร้างสรรค์ผลงานที่ได้มาตรฐานตามบริบทรวมถึงการทำงานร่วมกับ ผู้ได้บังคับบัญชาได้อย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธเนศ ทองน้อย (2557) ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา กับการบริหารงานวิชาการของ โรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 7 พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงด้านการคาดหวังผลการปฏิบัติงานที่เป็นเลิศ โดยรวมอยู่ในระดับมาก

2. ระดับการประกันคุณภาพภายใน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการจัดทำแผนการจัดการศึกษาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา ด้านการติดตามผลการดำเนินงานเพื่อพัฒนาให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา ด้านการกำหนดมาตรฐานการศึกษาด้านการประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายใน ด้านการจัดทำรายงานผลการประเมินตนเอง และด้านการดำเนินการตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษามี ประเด็นอภิปรายดังนี้

2.1 ด้านการกำหนดมาตรฐานการศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก พิจารณารายข้อพบว่า การสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับครูและผู้มี เกี่ยวข้อง เกี่ยวกับมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อการประกันคุณภาพการศึกษา มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ทั้งนี้เป็นเพราะว่า ผู้บริหารสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับผู้มีเกี่ยวข้อง ดำเนินการแต่งตั้งคณะกรรมการกำหนดมาตรฐานการศึกษา ตรวจสอบความเหมาะสมของร่างมาตรฐานการศึกษาโดยตัวแทนนักเรียน ครู ผู้ปกครอง และ คณะกรรมการมีการพิจารณาความเหมาะสมที่ปรับปรุงแล้ว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เมธาวิ คัมภีรานนท์ (2562) ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในโรงเรียนในสังกัด สหวิทยาเขตชลบุรี 2 พบว่า ผู้บริหารส่งเสริมสนับสนุนให้ครู/บุคลากรได้รับรู้และเข้าใจเรื่องการประกันคุณภาพ อยู่ในระดับมาก

2.2 ด้านการจัดทำแผนการจัดการศึกษาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก พิจารณารายข้อพบว่า การประเมินสถานภาพโดยกำหนดให้มี

วิสัยทัศน์พันธกิจ เป้าประสงค์ กลยุทธ์แผนงาน โครงการ กิจกรรม และงบประมาณ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ทั้งนี้เป็นเพราะว่าผู้บริหารจัดทำแผนพัฒนาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐาน จัดทำแผนพัฒนาการศึกษาสอดคล้องกับสภาพปัญหา โดยวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน ของปัจจัยภายในและวิเคราะห์โอกาสอุปสรรคของปัจจัยภายนอก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เมธาวิ คัมภีรานนท์ (2562) ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในโรงเรียนในสังกัด สหวิทยาเขตชลบุรี 2 พบว่า ผู้บริหารกำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ/ เป้าหมายและดัชนีชี้วัด ความสำเร็จในแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาอยู่ในระดับมาก

2.3 ด้านการดำเนินการตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก พิจารณารายข้อพบว่า การพัฒนาระบบการจัดการสภาพแวดล้อม ระบบเทคโนโลยีและสารสนเทศเพื่อการจัดการเรียนการสอนให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ทั้งนี้เป็นเพราะว่าผู้บริหารพัฒนารูปแบบการบริหารดำเนินการตามแผนงาน โครงการ และกิจกรรมเป็นไปตามระยะเวลาที่กำหนด ติดตาม ตรวจสอบ กิจกรรมให้บรรลุเป้าหมาย อย่างมีคุณภาพอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุธิดา ทับจาก (2564) ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลการประกันคุณภาพการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร พบว่า จัดระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อสนับสนุน การบริหารจัดการและการจัดการเรียนอยู่ในระดับมาก

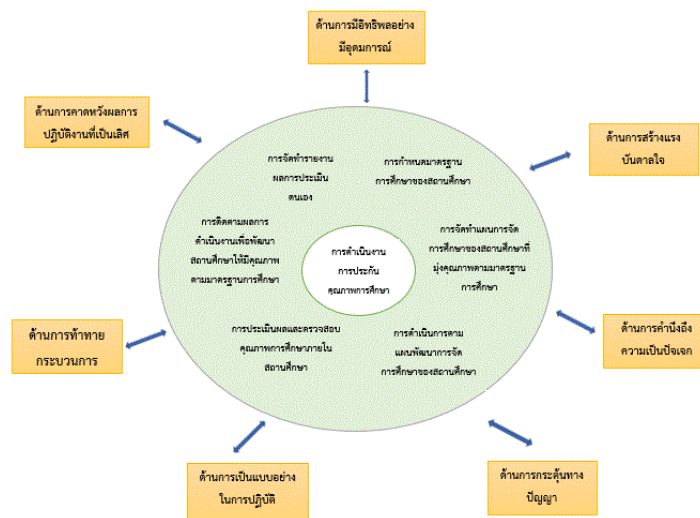
2.4 ด้านการประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายใน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก พิจารณารายข้อพบว่า การประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายในอย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้ง มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ทั้งนี้เป็นเพราะว่าผู้บริหารมีการประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพภายในตามมาตรฐานอย่างเป็นระบบ กำหนดวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลและเครื่องมือในการดำเนินการประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพภายใน วิเคราะห์มาตรฐานและเป้าหมายตามมาตรฐาน วิเคราะห์สะท้อนจุดเด่น และจุดควรพัฒนา ประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพภายในอย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้ง สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปิยนันท์ จันทราลักษณ์ (2558) ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 19 พบว่า ของท่านมีการนำข้อมูลและนำผลการประเมินมาใช้ในการตัดสินใจและปรับปรุงงานอยู่ในระดับมาก

2.5 ด้านการติดตามผลการดำเนินงานเพื่อพัฒนาให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก พิจารณารายข้อพบว่า มีการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษารวบรวม ข้อมูล ร่องรอย หลักฐานการดำเนินงานทั้งหมดในภาพรวมและรายงานผลการติดตามอย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้ง มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ทั้งนี้เป็นเพราะว่าผู้บริหารติดตามผลการดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาและแผนปฏิบัติการประจำปี รวบรวมข้อมูล ร่องรอย หลักฐานการดำเนินงานทั้งหมดในภาพรวมและรายงานผลการติดตามอย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้ง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ยุพากต์ อินุ่น (2564) ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 พบว่า ผู้บริหารดำเนินการติดตาม ตรวจสอบ ปรับปรุง พัฒนาการประเมินคุณภาพภายในอย่างต่อเนื่องเพื่อนำไปสู่การประกันคุณภาพการศึกษาภายนอก อยู่ในระดับมาก

2.6 ด้านการจัดทำรายงานผลการประเมินตนเอง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก พิจารณารายข้อพบว่า การเผยแพร่รายงานผลการประเมินตนเองต่อสาธารณชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ทั้งนี้เป็นเพราะว่า มีการจัดทำรายงานผลการประเมินตนเองโดย สะท้อนคุณภาพของผู้เรียนและผลสำเร็จของการบริหารจัดการศึกษาสอดคล้องกับงานวิจัยของ ภัชรพร เจริญ (2559) ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาระดับประถมศึกษา พบว่า ผู้บริหารมีการรายงานผลการประกันคุณภาพการศึกษาให้สาธารณชนทราบ อยู่ในระดับมาก

3. ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับการประกันคุณภาพภายใน มีความสัมพันธ์กันในทางบวก โดยภาพรวมอยู่ในระดับสูง ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัย เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าความสัมพันธ์ทางบวกมากที่สุด คือ ด้านการคาดหวังผลการปฏิบัติงานที่เป็นเลิศ อยู่ในระดับสูง รองลงมา คือ ด้านการกระตุ้นทางปัญญา อยู่ในระดับสูง และด้านที่มีค่าความสัมพันธ์ต่ำที่สุด คือ การสร้างแรงบันดาลใจ อยู่ในระดับปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เมธาวิ คัมภีรานนท์ (2562) พบว่า มีความสัมพันธ์กันทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.1

องค์ความรู้ใหม่

ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ ผู้บริหารสถานศึกษานำนวัตกรรมและเทคโนโลยีดิจิทัลใหม่ ๆ มาใช้ในสถานศึกษาสร้างโอกาสด้านการจัดการศึกษาอย่างเป็นระบบและยั่งยืนมีความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 และบริหารสถานศึกษาโดยใช้คุณธรรมจริยธรรมตามหลักธรรมภิบาล

ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ผู้บริหารสถานศึกษามีกระบวนการจัดการที่ทำให้ผู้ร่วมงานมีแรงจูงใจภายในสถานศึกษา พร้อมทุ่มเทในการทำงาน สร้างแรงบันดาลใจให้แก่ผู้ใต้บังคับบัญชา ขับเคลื่อนสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ เน้นการทำงานแบบมีส่วนร่วมในองค์กรผลักดันให้สถานศึกษาเป็นหน่วยงานที่ทันสมัยต่อโลกที่เปลี่ยนแปลงไปในศตวรรษที่ 21

ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ผู้บริหารสถานศึกษาดูแลเอาใจใส่ผู้ใต้บังคับบัญชาโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลมีการปฏิบัติต่อผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างเท่าเทียมกัน ส่งเสริมศักยภาพและคุณภาพผู้ใต้บังคับบัญชาให้มีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ให้คำแนะนำและสนับสนุนเปิดโอกาสให้ผู้ใต้บังคับบัญชาได้เรียนรู้สิ่งใหม่ตามความถนัดของตนเอง

ด้านการกระตุ้นทางปัญญา ผู้บริหารสถานศึกษาสะท้อนปัญหาที่เกิดขึ้นให้เป็นเรื่องที่ทำลายแก่ผู้ใต้บังคับบัญชาสร้างโอกาสที่ดีต่อการพัฒนาระบบการบริหารร่วมกับผู้ใต้บังคับบัญชาในสถานศึกษาการสนับสนุนกระบวนการคิดและการวางแผนในแก้ปัญหาในการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบใช้เหตุผลและข้อมูลหลักฐานในการวิเคราะห์สาเหตุของปัญหา

ด้านการเป็นแบบอย่างในการปฏิบัติ ผู้บริหารสถานศึกษาพัฒนาหน่วยงานให้มีความทันสมัย ยืดหยุ่นและทันต่อการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ปฏิบัติตนให้เกิดความเลื่อมใสศรัทธา แก่ผู้ใต้บังคับบัญชาเป็นต้นแบบด้านมาตรฐานทางจริยธรรม ประพฤติตนตามหลักธรรมภิบาล

ด้านการทำทนายกระบวนการ ผู้บริหารสถานศึกษาสร้างโอกาสและความท้าทายในสถานศึกษาให้มีกระบวนการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพได้มาตรฐานตามบริบทของสถานศึกษา จัดการสถานศึกษาอย่างเป็นระบบส่งเสริมทักษะ กระบวนการคิด วิเคราะห์สอดคล้องกับสถานการณ์ความเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21

ด้านการคาดหวังผลการปฏิบัติงานที่เป็นเลิศ ผู้บริหารสถานศึกษาขับเคลื่อนสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศแบบมีส่วนร่วมมีการพัฒนาระบบการบริหารสถานศึกษาให้รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของโลกและทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 มีการวางแผนและตัดสินใจร่วมกันในองค์กรโดยมีขอบเขตการทำงานที่ไม่ซับซ้อนทำให้เกิดการขับเคลื่อนสถานศึกษาสู่การเป็นเลิศ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากสรุปผลการวิจัย เรื่อง การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษาและทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. จากการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก จึงควรส่งเสริมสนับสนุนทุกด้านให้สอดคล้องกับนโยบายและแนวทางการปฏิบัติงานของโรงเรียน

2. จากการวิจัยพบว่า การประกันคุณภาพภายในทั้ง 6 ด้านสามารถส่งผลต่อการดำเนินงานต่อครู ผู้บริหารและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายสามารถนำผลการวิจัยในครั้งนี้ไปใช้เพื่อปรับปรุงและพัฒนาการบริหารงานต่อไป

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิจิตร เขต 1 ใช้เป็นข้อมูลในการวางกำหนดนโยบายและแผนเพื่อพัฒนา ครูและผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิจิตร เขต 1
2. ผู้บริหารใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนและกำหนดนโยบายการบริหารงานพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิจิตร เขต 1
3. ครูและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องด้านการประกันคุณภาพภายใน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิจิตร เขต 1 สามารถนำผลวิจัยไปสังเคราะห์ พัฒนาปรับปรุง แก้ไขต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค.
- กัลยาณี ฤทธิเจริญ. (2564). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงโรงเรียนกับการบริหารงานวิชาการ กลุ่มนิคมพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ระยอง เขต 1. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต การบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์. (2558). ก้าวข้ามขีดจำกัดสู่สู่สัทธิสวราชแห่งคุณภาพ. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพ (องค์กรมหาชน).
- ธเนศ ทองน้อย. (2557). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่นครราชสีมา เขต 7. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต การบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ปิยนันท์ จันทราลักษณ์. (2558). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับการบริหารงานวิชาการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่มัธยมศึกษา เขต 19. ใน การค้นคว้าอิสระศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต การบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.
- ภัชรพร เจริญ. (2559). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับการบริหารงานวิชาการระดับประถม. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต การบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์.
- เมธาวี คัมภีรานนท์. (2562). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในโรงเรียนในสังกัดสทวิทยาเขตชลบุรี 2. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต การบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา.

- ยุพาทัก อินนุ่น. (2564). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับการบริหารงานวิชาการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่พัทลุง เขต 2. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต การบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- สุทธิดา ทับจาก. (2564). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับประสิทธิผลการประกันคุณภาพการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่มัธยมศึกษากำแพงเพชร. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต การบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏ นครสวรรค์.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิจิตรเขต 1. (2564). แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐานของสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิจิตร เขต 1 พ.ศ. 2563 - 2565. พิจิตร: ผู้แต่ง.

การประเมินหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู
(หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2562) คณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยสันตพล^{*}
AN EVALUATION OF GRADUATE DIPLOMA IN TEACHER PROFESSION
(PROGRAM IMPROVED IN 2019) FACULTY OF EDUCATION,
SANTAPOL COLLEGE

สถิตย์ กุลสอน¹, โสภา ชัยพัฒน์² และ จูติวัสน์ หมั่นกิจ³

Sathit Koonsorn¹, Sopha Chaiyapat² and Thitiwat Mankit³

¹⁻³คณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยสันตพล

¹⁻³Faculty of Education, Santapol College, Thailand

Corresponding Author's Email: kulsorn@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อประเมินหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2562) คณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยสันตพล ด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิต โดยใช้การประเมินแบบ CIPP Model ของ Danial L.Stuffle Beam กลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย อาจารย์ผู้สอน เลือกแบบเจาะจง จำนวน 21 คน นักศึกษา จำนวน 123 คน บัณฑิต จำนวน 123 คน และผู้ใช้บัณฑิต จำนวน 123 คน โดยเลือกสุ่มอย่างง่าย รวมทั้งสิ้น จำนวน 390 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตรวจสอบความเที่ยงตรงจากผู้เชี่ยวชาญได้ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง 0.60 -1.00 มีความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.96 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์หาค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า ผลการประเมินหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2562) คณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยสันตพล พบว่าด้านบริบท อาจารย์ผู้สอน มีความเห็นเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.32$) นักศึกษามีความเห็นเหมาะสมอยู่ในระดับมาก

^{*} Received 9 March 2024; Revised 20 March 2024; Accepted 25 April 2024

($\bar{X} = 3.98$) และบัณฑิตมีความเห็นเหมาะสมอยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X} = 3.87$) ด้านปัจจัยนำเข้า หลักสูตร อาจารย์ผู้สอน มีความเห็นเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.23$) นักศึกษามีความเห็นเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.12$) และบัณฑิตมีความเห็นเหมาะสมในระดับมาก ($\bar{X} = 4.22$) ด้านกระบวนการหลักสูตร อาจารย์ผู้สอนมีความเห็นเหมาะสมในระดับมาก ($\bar{X} = 4.18$) นักศึกษามีความเห็นในระดับมาก ($\bar{X} = 4.22$) และบัณฑิตมีความเห็นในระดับมาก ($\bar{X} = 4.20$) การประเมินผลผลิตด้านคุณลักษณะโดยนักศึกษามีความเห็นเหมาะสมระดับมาก ($\bar{X} = 4.45$) บัณฑิต มีความเห็นเหมาะสมในระดับมาก ($\bar{X} = 4.50$) และการประเมินผลผลิตด้านผลกระทบหลักสูตรโดยผู้ใช้บัณฑิตเกี่ยวกับการปฏิบัติงานตามสภาพจริงของบัณฑิต โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.39$)

คำสำคัญ : การประเมินหลักสูตร, หลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู, คณะศึกษาศาสตร์

Abstract

The objective of this research was to evaluate the Graduate Diploma in Teacher Profession (Program Improved in 2019) of the Faculty of Education, Santapol College. This Curriculum Evaluation was applied the Danial L.Stuffle Beam Evaluation Method in terms of context, input, process, and outcome of the program (CIPP Model). The sample groups of this research were 390 respondents consisting of 21 lecturers, 123 university students, 123 graduate students, and 123 employers of graduate students. The research instruments were the five-rating scale questionnaires based on the Likert Scale and its criterions of evaluation consisted of 5 levels. The data analyses were administered by computer program by means of percentage, mean, Standard deviation.

The research findings for the evaluation of the Graduate Diploma in Teacher Profession (Program Improved in 2019) of the Faculty of Education, Santapol College were revealed that the lecturers were curriculum context at the high suitable

level ($\bar{X} = 4.32$), university students were at the high suitable level ($\bar{X} = 3.98$) and graduate students were at the highest suitable level ($\bar{X} = 3.87$). Lecturers were the curriculum inputs program at the high level ($\bar{X} = 4.23$), university students were at the high suitable level ($\bar{X} = 4.12$) and graduate students were at the high suitable level ($\bar{X} = 4.23$). Lecturers were the curriculum the process at the high suitable level ($\bar{X} = 4.18$), university students were at high suitable level ($\bar{X} = 4.22$) and graduate students were at the high suitable level ($\bar{X} = 4.20$). An evaluation of the curriculum outcomes was revealed that university students at high suitable level ($\bar{X} = 4.45$) and graduate students were at the high suitable level ($\bar{X} = 4.45$). Examining of impact aspect of graduate curriculum in real performance found that it were at the high suitable level as a whole ($\bar{X} = 4.39$).

Keywords: Evaluation of Curriculum, Graduate Diploma Program, Faculty of Education

บทนำ

ประเทศไทยให้ความสำคัญกับการศึกษาซึ่งเป็นรากฐานของการพัฒนาประเทศทุกด้านมาอย่างยาวนาน สะท้อนให้เห็นถึงวิวัฒนาการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง และได้มีการปรับโครงสร้างสำคัญของกระทรวงศึกษาธิการเพื่อตอบสนองการศึกษาศตวรรษที่ 21 ที่นำสู่การเป็นประเทศไทย 4.0 ที่เน้นด้านวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2564) ซึ่งสถาบันอุดมศึกษามีบทบาทสำคัญในการพัฒนา ให้สอดคล้องตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 ที่ส่งเสริมระบบกระบวนการผลิต การพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพและมาตรฐาน ที่เหมาะสมกับการเป็นวิชาชีพชั้นสูง โดยการกำกับและประสานสถาบันที่ทำหน้าที่ผลิตและพัฒนาครู ให้มีความพร้อมและมีความเข้มแข็งในการผลิตครูได้อย่างต่อเนื่อง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553)

หลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู วิทยาลัยสันตพล ได้รับอนุมัติใช้หลักสูตรครั้งแรก พ.ศ. 2556 และได้มีการปรับปรุงหลักสูตรในปี พ.ศ. 2562 เป็นหลักสูตร

ประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู (หลักสูตรปรับปรุงพ.ศ. 2562) โดยมุ่งผลิตบัณฑิตวิชาชีพครูผู้สอนตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีคุณภาพ มีมาตรฐานตามจรรยาบรรณวิชาชีพครู มีจิตวิญญาณความเป็นครู และพัฒนาคุณลักษณะของบัณฑิตทั้งด้านตรรกะเชิงความคิดสร้างสรรค์ พัฒนาการความรู้ศาสตร์ทางวิชาชีพครู และมีความรู้ความเข้าใจในทฤษฎี แนวคิด สารศาสตร์การสอน อีกทั้งมีทักษะคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ ประเมิน และการสื่อสารรวมทั้งใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ สามารถพัฒนาความคิดเป็นระบบและประยุกต์ความรู้นำไปปฏิบัติให้เกิดประโยชน์ต่อวิชาชีพและการดำรงชีวิต (วิทยาลัยสันตพล, 2562)

การประเมินหลักสูตรเป็นระบบและกลไกที่สำคัญในการปรับปรุงหลักสูตรให้ตรงตามสภาพปัญหาและพัฒนานักศึกษาให้มีความรู้ ความสามารถ มีคุณธรรม จริยธรรมและทักษะวิชาชีพ สามารถจัดการเรียนรู้ ท้นต่อการเปลี่ยนแปลงยุคดิจิทัล ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการกำหนดให้มีการประเมินหลักสูตรอุดมศึกษาทุกหลักสูตรอย่างต่อเนื่องทุก 5 ปี เพื่อตรวจสอบระบบการบริหารจัดการหลักสูตรให้สอดคล้องกับกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา และเป็นแนวทางในการพัฒนาปรับปรุงรายละเอียดของหลักสูตรให้มีความเหมาะสมอย่างต่อเนื่อง (มารุต พัฒพล, 2558) ผู้วิจัยจึงมีความประสงค์ศึกษาการประเมินหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตสาขาวิชาชีพครู (หลักสูตรปรับปรุงพ.ศ. 2562) เพื่อเป็นข้อเสนอแนะพื้นฐานในการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยนำรูปแบบ CIPP Model (Stufflebeam, 1973) ซึ่งเป็นรูปแบบการศึกษาที่เหมาะสมกับการประเมินหลักสูตร ซึ่งครอบคลุมทั้งด้านบริบทหลักสูตร ด้านปัจจัยนำเข้าของหลักสูตร ด้านกระบวนการของหลักสูตร และด้านผลผลิตหลักสูตร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อประเมินหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2562) คณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยสันตพล ในด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิต

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้แนวคิดการประเมินแบบ CIPP Model (Stufflebeam, 1973) ประเมินหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2562) คณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยสันตพล ใน 4 ด้านคือ ด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิต

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ อาจารย์ผู้สอน จำนวน 21 คน บัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาปีการศึกษา 2564 จำนวน 180 คน นักศึกษาที่กำลังศึกษา ปีการศึกษา 2565 จำนวน 180 คน และผู้ใช้บัณฑิต จำนวน 180 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 540 คน (วิทยาลัยสันตพล, 2562)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ อาจารย์ผู้สอน จำนวน 21 คน โดยเลือกสุ่มแบบเจาะจง และนักศึกษา จำนวน 123 คน บัณฑิต จำนวน 123 คน ผู้ใช้บัณฑิต จำนวน 123 คน โดยใช้ตารางเครจชีและมอร์แกน รวมทั้งสิ้น จำนวน 390 คน โดยวิธีเลือกสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) (สถิตย์ กุลสอน, 2562)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือวิจัยเป็นแบบสอบถาม จำนวน 3 ชุด คือ แบบสอบถามอาจารย์ นักศึกษา ผู้ใช้บัณฑิต เป็นแบบมาตราส่วน 5 ระดับ ตรวจสอบความเที่ยงตรง โดยผู้เชี่ยวชาญ 3 คน ผลการวิเคราะห์ค่าความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.6–1.00 นำเครื่องมือไปทดลองกับกลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาที่สำเร็จการศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู ปีการศึกษา 2563 วิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นแบบสอบถาม ด้วยการหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาช (บุญชม ศรีสะอาด, 2556) มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ 0.96

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการแจกแบบสอบถามและเก็บคืนด้วยตนเอง จากอาจารย์ 21 ชุด นักศึกษา 123 ชุด บัณฑิต 123 ชุด และผู้ใช้บัณฑิตได้มอบให้นักศึกษาไปเก็บข้อมูลและส่งคืนด้วยตนเอง จำนวน 123 ชุด โดยดำเนินการเก็บข้อมูลระหว่างเดือนตุลาคม 2565 – พฤศจิกายน 2565

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลเชิงปริมาณ วิเคราะห์ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์วิเคราะห์หาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

1. ผลการประเมินหลักสูตรด้านบริบท โดยอาจารย์ นักศึกษา และบัณฑิต ดังตาราง ที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการประเมินหลักสูตรด้านบริบทของอาจารย์ นักศึกษาและบัณฑิต โดยรวมและรายด้าน

การประเมินหลักสูตรด้านบริบท	อาจารย์			นักศึกษา			บัณฑิต		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
ด้านหลักการและเหตุผลของหลักสูตร	4.43	0.58	มาก	3.96	0.59	มาก	3.94	0.70	มาก
ด้านวัตถุประสงค์ของหลักสูตร	4.21	0.63	มาก	3.90	0.73	มาก	4.04	0.58	มาก
ด้านโครงสร้างของหลักสูตร	4.18	0.48	มาก	3.86	0.86	มาก	3.82	0.63	มาก
ด้านเนื้อหารายวิชาของหลักสูตร	4.47	0.59	มาก	4.20	0.63	มาก	4.27	0.57	มาก
รวม	4.32	0.55	มาก	3.98	0.63	มาก	3.87	0.64	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า อาจารย์ผู้สอน มีความเห็นด้านบริบท มีความเหมาะสมโดยรวมในระดับมาก ($\bar{X}=4.32$) ด้านที่มีความเห็นเหมาะสมมากที่สุดคือ เนื้อหารายวิชาหลักสูตร ($\bar{X}=4.47$) นักศึกษา มีความเห็นด้านบริบท มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.98$) ด้านที่มีความเหมาะสมมากที่สุดคือ เนื้อหารายวิชาของหลักสูตร ($\bar{X}=4.20$) และบัณฑิต มีความเห็นด้านบริบท มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.87$) ส่วนด้านที่มีความเหมาะสมมากที่สุดได้แก่ เนื้อหารายวิชาของหลักสูตร ($\bar{X}=4.27$)

2. ผลการประเมินปัจจัยนำเข้า โดยอาจารย์ผู้สอน นักศึกษา และบัณฑิต ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลประเมินปัจจัยนำเข้า โดยอาจารย์ผู้สอน นักศึกษาและบัณฑิต โดยรวมและรายด้าน

การประเมินปัจจัยนำเข้า	อาจารย์ผู้สอน			นักศึกษา			บัณฑิต		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
ด้านอาจารย์ผู้สอน	4.24	0.54	มาก	4.17	0.46	มาก	4.33	0.46	มาก
ด้านผู้เรียน	4.04	0.69	มาก	4.04	0.42	มาก	4.26	0.43	มาก
ด้านสถานที่เรียน	4.48	0.56	มาก	4.35	0.59	มาก	4.46	0.42	มาก
ด้านสื่อการเรียนการสอน	4.19	0.79	มาก	3.97	0.63	มาก	3.87	0.61	มาก
ด้านวัสดุและครุภัณฑ์	4.22	1.16	มาก	3.98	0.52	มาก	4.20	0.49	มาก
รวม	4.23	0.84	มาก	4.12	0.48	มาก	4.22	0.47	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า อาจารย์ผู้สอนมีความเห็นปัจจัยนำเข้ามีความเหมาะสมในระดับมาก ($\bar{X}=4.23$) ด้านที่เหมาะสมมากที่สุดคือ ด้านสถานที่เรียน ($\bar{X}=4.48$) นักศึกษามีความเห็นปัจจัยนำเข้า มีความเหมาะสมระดับมาก ($\bar{X}=4.12$) และด้านที่เหมาะสมมากที่สุดคือ สถานที่เรียน ($\bar{X}=4.35$) บัณฑิต มีความเห็นปัจจัยนำเข้า มีความเหมาะสมในระดับมาก ($\bar{X}=4.22$) ด้านที่เหมาะสมมากที่สุดคือ สถานที่เรียน ($\bar{X}=4.46$)

3. ผลประเมินกระบวนการ ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงผลประเมินกระบวนการ โดยอาจารย์ผู้สอน นักศึกษาและบัณฑิต

กระบวนการ	อาจารย์			นักศึกษา			บัณฑิต		
	$\bar{X}$	S.D	ระดับ	$\bar{X}$	S.D	ระดับ	$\bar{X}$	S.D	ระดับ
ด้านการบริหารจัดการหลักสูตร	4.18	0.54	มาก	3.67	1.18	มาก	4.15	0.63	มาก
ด้านกระบวนการเรียนการสอน	4.23	0.48	มาก	4.19	1.30	มาก	4.28	0.57	มาก
ด้านพฤติกรรมการเรียนรู้ผู้เรียน	3.92	0.61	มาก	4.44	0.59	มาก	4.25	0.68	มาก
ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้	4.47	0.48	มาก	4.38	0.75	มาก	4.20	0.62	มาก
ด้านการวัดและประเมินผล	4.14	0.53	มาก	3.62	1.30	มาก	4.11	0.57	มาก
รวม	4.18	0.61	มาก	4.22	0.73	มาก	4.20	0.60	มาก

จากตาราง 3 อาจารย์ผู้สอน มีความเห็นด้านกระบวนการ โดยภาพรวมมีความเหมาะสมในระดับมาก ($\bar{X}=4.18$) ด้านที่เหมาะสมมากที่สุดคือ ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ ($\bar{X}=4.47$) นักศึกษา มีความเห็นด้านกระบวนการ มีความเห็นเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.22$) ด้านที่มีความเหมาะสมมากที่สุดคือ ด้านการจัดการเรียนการสอน ($\bar{X}=4.38$) และบัณฑิต มีความเห็นปัจจัยนำเข้ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.20$) ส่วนด้านที่เหมาะสมมากที่สุดได้แก่ กระบวนการเรียนการสอน ($\bar{X}=4.28$)

4. ผลประเมินผลผลิตหลักสูตรด้านคุณลักษณะ

4.1 ผลประเมินผลผลิตหลักสูตรด้านคุณลักษณะ โดยบัณฑิตและผู้ใช้บัณฑิต ดังตาราง 4

ตารางที่ 4 แสดงผลประเมินผลผลิต โดยบัณฑิต และผู้ใช้บัณฑิต

คุณลักษณะบัณฑิต	นักศึกษา (n=123)			บัณฑิต (n=123)		
	$\bar{X}$	S.D	ระดับ	$\bar{X}$	S.D	ระดับ
ด้านพุทธิพิสัย	4.41	0.65	มาก	4.32	0.66	มาก
ด้านเจตคติ	4.46	0.58	มาก	4.56	0.54	มากที่สุด
ด้านทักษะพิสัย	4.49	0.59	มาก	4.62	0.59	มาก
รวม	4.45	0.61	มาก	4.50	0.59	มาก

จากตารางที่ 4 ผลการประเมินหลักสูตรด้านผลผลิตตามความเห็นของนักศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.45$) ด้านที่มีความเห็นมากที่สุดคือ ด้านทักษะพิสัย ($\bar{X} = 4.49$) บัณฑิตมีความเห็นเหมาะสมโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.50$) ด้านที่มีความเห็นมากที่สุดคือ ทักษะพิสัย ($\bar{X} = 4.62$)

4.2 ประเมินผลผลิตหลักสูตรด้านผลกระทบ โดยผู้ใช้บัณฑิต ดังตารางที่ 5
ตารางที่ 5 แสดงผลประเมินด้านผลกระทบของหลักสูตรเกี่ยวกับการปฏิบัติงาน โดยผู้ใช้บัณฑิต

รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D	ระดับ
มีความสามารถในการสื่อสารการสอน	4.47	0.58	มาก
มีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้	4.46	0.65	มาก
มีภาวะผู้นำในการปฏิบัติงาน	4.28	0.57	มาก
มีปฏิสัมพันธ์ทางบวกกับเพื่อนร่วมงาน	4.30	0.65	มาก
มีบุคลิกภาพเหมาะสมกับความเป็นครู	4.41	0.53	มาก
รวม	4.39	0.59	มาก

จากตารางที่ 5 พบว่า ผู้ใช้บัณฑิต มีความเห็นด้านผลกระทบเกี่ยวกับการปฏิบัติงาน ของบัณฑิตโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.39$) ด้านที่เหมาะสมมากที่สุดคือ ความสามารถในการสื่อสารการสอน ($\bar{X} = 4.47$) รองลงมาได้แก่ มีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ ($\bar{X} = 4.46$) และมีบุคลิกภาพเหมาะสมกับความเป็นครู ($\bar{X} = 4.29$) ส่วนด้านที่มีระดับความเห็นระดับต่ำสุดได้แก่ มีปฏิสัมพันธ์ทางบวกกับเพื่อนร่วมงาน ($\bar{X} = 4.30$)

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายได้ว่า

1. การประเมินด้านบริบท อาจารย์ผู้สอน นักศึกษา และบัณฑิต มีความเห็นด้านบริบท มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องการวิจัยของ ธนวัฒน์ วรรณประภา และคณะ (2565) พบว่า ผลการประเมินหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ซึ่งอาจารย์ผู้สอน นักศึกษาและบัณฑิต มีความเห็นสอดคล้องกันว่าด้านที่มีความเหมาะสมมากที่สุดคือเนื้อหารายวิชาหลักสูตร ทั้งนี้เนื่องจาก คณะศึกษาศาสตร์ได้จัดโครงสร้างหลักสูตรมีจำนวนหน่วยกิตในเกณฑ์มาตรฐาน และโครงสร้างเนื้อหาวิชา มีความชัดเจนสอดคล้องวัตถุประสงค์ของหลักสูตรและเป็นไปตามเกณฑ์คุรุสภากำหนด อย่างไรก็ตามมีข้อเสนอแนะจากกลุ่มตัวอย่างควรมีการปรับปรุงเนื้อหาบางรายวิชา ควรรวบเนื้อหาวิชาที่มีการทับซ้อนเป็นวิชาเดียว และปรับลดจำนวนหน่วยกิตลง อีกทั้งจัดลำดับรายวิชาให้เหมาะสมเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์หลักสูตร ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด มาร์ต พัฒนาผล (2558) ที่ว่า ผู้มีหน้าที่ร่างหลักสูตรควรมีการปรึกษาร่วมกัน ในการกำหนดโครงสร้างหลักสูตรและเนื้อหาวิชาเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการซ้ำซ้อน

2. การประเมินปัจจัยนำเข้า อาจารย์ นักศึกษา และบัณฑิต มีความเห็นว่าด้านปัจจัยนำเข้า โดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีความเหมาะสมมากที่สุดคือ ด้านสถานที่เรียน ซึ่งสอดคล้องการวิจัยของ ปิยะธิดา ปัญญา (2562) ที่พบว่า การประเมินหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิจัยและประเมินผลการศึกษา ด้านปัจจัยนำเข้า มีความเหมาะสมในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก สถาบันได้จัดห้องเรียนมีความพร้อมทั้งด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพ สื่อ วัสดุและสิ่งอำนวยความสะดวกเหมาะสมเพียงพอ มีประสิทธิภาพ และเอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร มีคุณสมบัติ คุณวุฒิ ประสบการณ์ และความสามารถเหมาะสมตามเกณฑ์ที่สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษากระทรวงอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมกำหนด อีกทั้งได้มีการกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการคัดเลือกผู้เข้าศึกษาในหลักสูตรตรงตามที่คุรุสภากำหนด อย่างไรก็ตามมีข้อเสนอแนะจากกลุ่มตัวอย่างควรมีการส่งเสริมอาจารย์ผู้สอนให้ทำตำราเรียน เพื่อให้เกิดความเชี่ยวชาญในศาสตร์ของวิชาที่สอน และส่งเสริมให้อาจารย์ผู้สอนศึกษาค้นคว้า พัฒนาศาสตร์การสอน เพื่อหาประสบการณ์และนำความรู้ วิทยาการที่ทันสมัย มาพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ ส่วนด้านวัสดุครุภัณฑ์การศึกษาและอาคารสถานที่ เช่น เครื่องฉายสไลด์ เครื่องเสียง โต๊ะ เก้าอี้ ควรมีการสำรวจเพื่อซ่อมแซมบำรุงรักษาให้สามารถใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. การประเมินกระบวนการ อาจารย์ผู้สอน นักศึกษาและบัณฑิต มีความคิดเห็น สอดคล้องในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องการวิจัยของเจษฎา จันทรเปล่ง (2562) ที่พบว่า ผลการประเมินหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ด้านกระบวนการในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องจากคณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยสันตพล กำหนดกระบวนการใช้หลักสูตรประกอบด้วยการจัดการหลักสูตร การจัดการเรียนรู้ การประเมินผลการเรียนรู้ และมีการเตรียมการใช้หลักสูตรโดยให้ผู้เกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วมในการปรับปรุงหลักสูตรให้ทันสมัย จัดประชุมชี้แจงอาจารย์ผู้สอนให้สามารถบูรณาการความรู้ตรงตามวัตถุประสงค์หลักสูตร อาจารย์ผู้สอนมีคุณสมบัติตรงตามเกณฑ์ทั้งด้านความรู้ ประสบการณ์ ความสามารถ มีการวัดประเมินผลสอดคล้องเนื้อหารายวิชาและตรงตามวัตถุประสงค์หลักสูตร ในการบูรณาการความรู้ให้นักศึกษานำไปใช้ในชีวิตจริงอย่างเหมาะสม สอดคล้องงานของวิจัย ธนะวัฒน์ วรรณประภาและคณะ (2565) ที่พบว่า ผลการประเมินหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ด้านกระบวนการมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก และด้านกระบวนการประกอบด้วย 1) การบริหารจัดการหลักสูตร 2) การจัดการเรียนการสอน 3) การวัดการประเมินผล และ 4) การให้คำปรึกษาทางวิชาการ อย่างไรก็ตามมีข้อเสนอแนะจากกลุ่มตัวอย่างควรมีการประเมินหลักสูตร เพื่อปรับปรุงให้ทันสมัย รวมทั้งการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับสถาบันการศึกษาอื่นเพื่อแลกเปลี่ยนเสริมทักษะให้นักศึกษาก่อนสำเร็จการศึกษา

4. การประเมินผลผลิต

4.1 การประเมินผลผลิต โดยบัณฑิต มีความเห็นด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมาก โดยเรียงตามลำดับ ได้แก่ ทักษะพิสัย เจตคติ และพุทธิพิสัย ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากกระบวนการจัดการเรียนรู้ ส่งเสริมบัณฑิตมีความสามารถในการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับบริบทและการเปลี่ยนแปลงสังคมโลกในศตวรรษที่ 21 บัณฑิตมีคุณธรรม จริยธรรม และเจตคติที่ดีต่อการพัฒนาตนเองสู่การเป็นบัณฑิต มีความรับผิดชอบ ตรงเวลา มีทักษะในการวางแผนศึกษาค้นคว้าผลงานทางวิชาการด้วยตนเอง โดยใช้ความรู้ทั้งภาคทฤษฎี ภาคปฏิบัติ เพื่อพัฒนา การเรียนรู้และประเมินผลการดำเนินงานตนเองได้ถูกต้องตรงความเป็นจริง มีเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพ นำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน และปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพ มีคุณลักษณะ คุณภาพด้านความรู้ความสามารถ ตามมาตรฐานวิชาชีพ ซึ่งสอดคล้องงานวิจัย เจษฎา จันทรเปล่ง (2562) พบว่า ผลการประเมินหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ด้านผลผลิต มีความเหมาะสมในระดับมาก บัณฑิตได้รับ

การยอมรับด้านคุณธรรม จริยธรรม มีความรู้ ทักษะทางปัญญา มีความสามารถนำความรู้และประสบการณ์ไปใช้ในการปฏิบัติงาน และวิชาชีพของตนเอง มีทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล เป็นผู้นำทางด้านวิชาการ และเป็นผู้นำการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีการเรียนการสอน

4.2 การประเมินโดยผู้ใช้บัณฑิต ผู้ใช้บัณฑิต ประเมินผลกระทบเกี่ยวกับการปฏิบัติงาน ตามสภาพจริงโดยรวมอยู่ในระดับมากโดยมีความสามารถในการสอนและความสามารถในการบูรณาการความรู้อยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ นพพร แหยมแสง (2560) พบว่า ผลการประเมินหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ของผู้ใช้บัณฑิต พบว่า คุณลักษณะบัณฑิตในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องจาก บัณฑิตสามารถปรับตัวเข้ากับสถานการณ์และวัฒนธรรมของบริบทสถานศึกษา แต่ละแห่งอย่างเหมาะสม มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ร่วมงาน สามารถทำงานเป็นทีม มีความสามารถ ด้านศาสตร์การสอนและมีประสิทธิภาพในการทำงานที่แตกต่างกันตามบริบทของแต่ละสถานศึกษา และควรให้โอกาสบัณฑิตได้ใช้ระยะเวลาในการเรียนรู้งานที่เป็นข้อจำกัดบางประการของสถานศึกษา ได้ฝึกประสบการณ์สามารถปฏิบัติงานให้มีทักษะ แก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ สร้างปฏิสัมพันธ์ดี เป็นที่ยอมรับของผู้ร่วมงานและผู้บังคับบัญชา มีคุณธรรม แสวงหาความรู้ พัฒนาตนเองให้ก้าวหน้า ทันต่อการเปลี่ยนแปลง มีความมุ่งมั่นในการประกอบวิชาชีพ มีทักษะในการใช้เทคโนโลยี จัดระบบ ความรู้ และสามารถนำผลการวิจัยไปใช้ในการแก้ปัญหาการจัดการเรียนการสอนได้อย่างเหมาะสม

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผลการประเมินทำให้ได้สารสนเทศเกี่ยวกับหลักสูตรและรายวิชาตอบสนองความต้องการของผู้เรียนได้ตามจุดมุ่งหมาย ซึ่งเป็นประโยชน์ในการทบทวนเพื่อปรับหลักสูตรให้มีความเหมาะสม สอดคล้องกับนโยบายและแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาวิชาชีพครูให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง ยุค เทคโนโลยีดิจิทัล ซึ่งผลการประเมินหลักสูตรพบว่า ด้านบริบท อาจารย์ผู้สอน นักศึกษาและบัณฑิต มีความเห็นสอดคล้องระดับมาก ด้านปัจจัยนำเข้า อาจารย์ผู้สอน นักศึกษา และบัณฑิต มีความเห็นสอดคล้องในระดับมาก ด้านกระบวนการ อาจารย์ผู้สอน นักศึกษาและบัณฑิต มีความเห็นสอดคล้องในระดับมาก ผลการประเมินผลผลิตด้านคุณลักษณะบัณฑิตอยู่ในระดับมาก และผลการประเมิน คุณลักษณะบัณฑิตตามความเห็นผู้ใช้บัณฑิตอยู่ในระดับมากและผลประเมินผลกระทบโดยผู้ใช้บัณฑิต พบว่า บัณฑิตมีความรู้ในศาสตร์การสอนและมีความสามารถถ่ายทอดความรู้ระดับมาก จากการวิจัยดังกล่าว จึงมีข้อเสนอแนะเพื่อการนำไปใช้คือ 1) คณะศึกษาศาสตร์ ควรนำไปใช้เป็นข้อมูลใน

การปรับปรุงหลักสูตรในครั้งต่อไปให้ทันสมัยมีคุณภาพสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงยุคเทคโนโลยี ดิจิทัล 2) ควรส่งเสริมให้อาจารย์ผู้สอนได้ปรับปรุงและพัฒนาสาระในหลักสูตร สื่อ นวัตกรรม การจัดการเรียนรู้สอดคล้องกับมาตรฐาน และข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป 1) สถาบันการศึกษา ควรมีการประเมินเพื่อการพัฒนาหลักสูตรให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างน้อย 3 ปีต่อครั้ง 2) ควรมี การวิจัยเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องทั้งนักศึกษา บัณฑิตที่สำเร็จการศึกษา ผู้ใช้บัณฑิต และผู้แทนกรรมการสถานศึกษาเพื่อศึกษารูปแบบที่สอดคล้องกับความต้องการผู้เกี่ยวข้อง

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2553. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.).
- เจษฎา จันทรเปล่ง. (2562). การประเมินหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ธนวัฒน์ วรรณประภา และคณะ. (2565). การประเมินหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (หลักสูตรฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2561) คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา. วารสาร HRD Journal มหาวิทยาลัยบูรพา, 13(1), 95-103.
- นพพร แหยมแสง. (2560). การประเมินหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาคณิตศาสตร์ศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง. วารสารวิจัยและพัฒนาโดยองค์กรในพระบรมราชูปถัมภ์, 12(1), 3668-3680.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2556). วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- ปิยะธิดา ปัญญา. (2562). การประเมินหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิจัยและประเมินผลการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม. ใน รายงานวิจัยคณะครุศาสตร์. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- มารุต พัฒพล. (2558). การประเมินหลักสูตรเพื่อการเรียนรู้และพัฒนา. กรุงเทพมหานคร: จรัสสินทวงศ์การพิมพ์.

วิทยาลัยสันตพล. (2562). หลักสูตรหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2562) คณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยสันตพล. อุตรธานี: วิทยาลัยสันตพล. สติธย์ กุลสอน. (2562). การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้. อุตรธานี: ภาคอีสานการพิมพ์ (999). สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2564). รายงานการศึกษาไทย พ.ศ. 2562-2564. กรุงเทพมหานคร: พรักหวานกราฟฟิค.

Stufflebeam, Daniel L. (1973). Education Evaluation and Decision Making. In Educational Evaluation: Theory and Practice. Belmont, California: Wadsworth Publishing Comp.

**แนวทางพัฒนาประสิทธิภาพการสอนของครูในโรงเรียน
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต 2***

**GUIDELINES DEVELOPMENT OF TEACHING EFFICIENCY OF TEACHERS
UNDER THE PHRAE PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2**

ศุภางค์ เสาะใส¹ และ ชีรศักดิ์ อุปไมยอริชัย²

Supang Sorsai¹ and Thirasak Uppamaiathichai²

¹⁻²คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

¹⁻²Faculty of Education Naresuan University

Corresponding Author's Email: supangs65@nu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาประสิทธิภาพการสอนของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต 2 และ 2) ศึกษาแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการสอนของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต 2 วิธีดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน ขั้นที่ 1 การศึกษาประสิทธิภาพการสอนของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต 2 ประชากรที่ใช้ในงานวิจัย ได้แก่ ครูผู้สอนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต 2 จำนวน 726 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ ครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต 2 จำนวน 254 คน เครื่องมือที่ใช้การวิจัยเป็นแบบสอบถามวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ขั้นที่ 2 การศึกษาแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการสอนของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต 2 จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน โดยเลือกแบบเจาะจงวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท ผลการวิจัยพบว่า

* Received 31 March 2024; Revised 8 April 2024; Accepted 26 April 2024

1. ประสิทธิภาพการสอนของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต 2 ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านการใช้สื่อการเรียนการสอน

2. แนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการสอนของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต 2 พบว่าสำนักงานเขตพื้นที่ควรจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ สร้างเครือข่ายครูในการพัฒนาประสิทธิภาพการสอน ผู้บริหารส่งเสริมสนับสนุนและให้คำแนะนำช่วยเหลือทุกด้าน ศึกษาวิเคราะห์ให้กรณีแบบช่วยเหลือ และครูต้องพัฒนาตนเองให้มีความรู้ความเข้าใจ เพื่อเกิดประสิทธิภาพในการสอน ครูพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอมีการเข้าร่วมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC)

คำสำคัญ: ประสิทธิภาพการสอน, การพัฒนาประสิทธิภาพการสอน, แนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการสอน

Abstract

The objective of this research was to 1) study the teaching efficiency of teachers under the Phrae Primary Educational Service Area Office 2 and 2) study guidelines for the development of teaching efficiency of teachers under the Phrae Primary Educational Service Area Office 2. The research method is divided into 2 steps. The first step was to study the teaching efficiency of teachers under the Phrae Primary Educational Area Office Service 2. The research population includes 726 teachers under the Phrae Primary Educational Service Area Office 2, academic year 2023. The sample group used in this study was 254 teachers in schools under the Phrae Primary Educational Service Area Office 2. The research instrument was a questionnaire. The statistics used for data analysis were mean and standard deviation. The second step was to study the guidelines of development and the teaching efficiency of teachers under the Phrae Primary Educational Service Area Office 2. The informant group consisted of five experts acquired by purposive sampling. The

data were collected by interview and were analyzed by content analysis. The results of the study were as follows

1. The teaching efficiency of teachers under the Phrae Primary Educational Service Area Office 2 overall were at a high level. The highest mean aspect was the organization of learning activities and the lowest average was the use of teaching materials.

2. The guidelines for the development of the teaching efficiency of teachers under the Phrae Primary Educational Service Area Office 2 found that Primary Educational Service Area Office organized workshop to improve teachers' teaching efficiency, build a network of teachers to improve teaching efficiency. School administrators support teachers in all aspects. An educational supervisor provides assistive supervision and recommendation. Teachers must develop themselves to have knowledge and understanding in order to be effective in teaching. It leads to an increase in academic achievement.

Keywords: Teaching Efficiency, Development of Teaching Efficiency, Guidelines Development of Teaching Efficiency

บทนำ

การจัดการเรียนรู้เปรียบเสมือนเครื่องมือที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจ เรียน ช่วยทำให้เกิดการเรียนรู้ที่แท้จริง ผู้เรียนมีความสุขและความภาคภูมิใจในตนเอง รวมทั้งมีคุณลักษณะที่ดี และมีทักษะชีวิต การเรียนของผู้เรียนจะไปสู่ความสำเร็จในชีวิตมากน้อยเพียงใดนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับจัดการเรียนรู้ที่ดีของผู้สอน หากผู้สอนรู้จักเลือกใช้วิธีการจัดการเรียนรู้ที่ดีและเหมาะสมแล้ว ย่อมจะมีผลดีต่อการเรียนของผู้เรียน ดังที่ รัฐมนตรีกระทรวงศึกษาธิการของกลุ่มประเทศโออีซีดี กล่าวว่า “ครูที่มีความเชี่ยวชาญมีแรงจูงใจและความยืดหยุ่นเป็นส่วนประกอบที่สำคัญที่สุดในการจัดการเรียนการสอนที่มีคุณภาพสูง” ซึ่งความสำคัญของการพัฒนาคุณภาพการศึกษา สาเหตุอาจไม่ได้มาจากตัวผู้เรียนเพียงอย่างเดียว อาจมีสาเหตุจากองค์ประกอบที่เกี่ยวกับผู้เรียน เช่น ผู้บริหาร ครูผู้สอน หลักสูตรและสภาพแวดล้อม

จากทิศทางการพัฒนาการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต 2 กำหนดกรอบกลยุทธ์ เพื่อพัฒนาคณะผู้บริหารในระดับต่าง ๆ การพัฒนาศักยภาพและสมรรถนะบุคลากร เพื่อให้การขับเคลื่อนการจัดการศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ดังที่ปรากฏในพันธกิจ ต้องการพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะในศตวรรษที่ 21 ผ่านหลักสูตรสถานศึกษาที่เชื่อมโยงบริบทจริง ส่งเสริมให้ครูจัดการเรียนรู้เชิงรุกและพัฒนาผู้เรียนให้เป็นนวัตกรรมแสดงให้เห็นว่า สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต 2 มีความต้องการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนให้เกิดทักษะที่สำคัญในศตวรรษที่ 21 รวมถึงส่งเสริมครูให้จัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต 2, 2564)

จากการศึกษารายงานผลทดสอบระดับชาติ สพป.แพร่ เขต 2 ปีการศึกษา 2565 พบว่ามีมาตรฐานการเรียนรู้ได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละต่ำกว่าร้อยละ 50 บริบทของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานการศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต 2 เป็นโรงเรียนขนาดเล็ก ครูสอนไม่ตรงสาขาวิชา ครูมีภาระงานนอกเหนือจากงานสอนมากเกินไป และหลักสูตรยังไม่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลง ดังนั้นการศึกษาถึงประสิทธิภาพการสอนของครูจึงเป็นสิ่งที่ครู บุคลากรทางการศึกษา หรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาจะต้องให้ความสนใจ สอดพันธกิจของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ต้องการส่งเสริมการจัดการศึกษาเพื่อความเป็นเลิศของผู้เรียนให้มีสมรรถนะตามศักยภาพ และเพิ่มขีดความสามารถ ในการแข่งขัน และพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้มีสมรรถนะตามหลักสูตร และทักษะที่จำเป็นต่ออนาคตในศตวรรษที่ 21 รวมถึง พัฒนาผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษา ให้มีความเชี่ยวชาญในการจัดการศึกษาที่ตอบสนอง ทิศทางการพัฒนาประเทศ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2565)

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการสอนของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต 2 เพื่อครูสามารถใช้เป็นแนวทางในการพัฒนา ปรับปรุง และส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ของตนเอง ผู้บริหารสามารถนำผลการวิจัยไปเป็นแนวทางในการวางแผนการพัฒนาครู และนำข้อมูลไปยกระดับการดำเนินการให้ครูมีประสิทธิภาพการสอน และสำนักงานเขตพื้นที่ที่สามารถนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมครู เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ และการพัฒนาวิชาชีพครูให้เจริญก้าวหน้า

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาประสิทธิภาพการสอนของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต 2
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการสอนของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต 2

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการสอนของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต 2 ผู้วิจัยแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาประสิทธิภาพการสอนของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต 2

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูผู้สอน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต 2 ปีการศึกษา 2566 โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างจากตารางสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกน จำนวน 254 คน จำแนกเป็นครูผู้สอนโดยการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified random sampling) ตามสัดส่วนของครูในแต่ละอำเภอในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต 2

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามประสิทธิภาพการสอนของครู ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต 2 โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน รวมทั้งสิ้นจำนวน 37 ข้อ ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) โดยนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และหาดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถาม ผลการวิเคราะห์ความตรงเชิงเนื้อหา พบว่า มีค่า IOC 0.67 – 1.00 นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try Out) กับครูที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยจำนวน 30 คน เพื่อหาความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามด้วยการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha-Coefficient) ของครอนบัค ผลปรากฏว่า ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับมีค่าเท่ากับ 0.969

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ความถี่ และร้อยละ และวิเคราะห์ระดับประสิทธิภาพการสอนของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต 2 ด้วยค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการสอนของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต 2

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน โดยการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection)

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์แนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการสอนของครู ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต 2 โดยเลือกจากข้อที่มีค่านี้น้อยที่สุด ของแต่ละด้าน ในขั้นตอนที่ 1 มาสร้างแบบสัมภาษณ์ แบ่งออกเป็น 2 ตอน มีลักษณะเป็นแบบสัมภาษณ์ชนิดกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) จำนวน 5 ด้าน ด้านละ 1 ข้อ รวมทั้งสิ้น 5 ข้อ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์สรุปประเด็นเนื้อหาข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เป็นความเรียง

ผลการวิจัย

การวิจัยแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการสอนของครู ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต 2 ผู้วิจัยนำข้อมูลมาวิเคราะห์ แบ่งเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาประสิทธิภาพการสอนของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต 2

ตาราง 1 แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของประสิทธิภาพการสอนของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต 2 ในภาพรวม

ที่	ประสิทธิภาพการสอนของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต 2	กลุ่มตัวอย่าง (n = 254)		ระดับ
		$\bar{X}$	S.D.	
1	ด้านการสร้างความชัดเจนในบทเรียน	4.51	0.41	มากที่สุด
2	ด้านการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้	4.57	0.40	มากที่สุด
3	ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	4.60	0.33	มากที่สุด
4	ด้านการใช้สื่อการเรียนการสอน	4.38	0.47	มาก
5	ด้านการวัดและการประเมินผลการเรียนรู้	4.44	0.47	มาก
รวม		4.50	0.32	มาก

จากตาราง 1 ประสิทธิภาพการสอนของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต 2 ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.50, S.D. = 0.32) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.60, S.D. = 0.33) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านการใช้สื่อการเรียนการสอน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.38, S.D. = 0.47) ตามลำดับ

ตอนที่ 2 ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการสอนของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต 2

ผู้วิจัยศึกษาแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการสอนของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต 2 ดังนี้

1. ด้านการสร้างความชัดเจนในบทเรียน

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจัดการประชุมเชิงปฏิบัติการพัฒนาครู เพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจ และส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนการสอนที่ให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้แบบผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ผู้บริหารสถานศึกษาจัดการอบรมในหน่วยงาน มีการประชุมครูผ่านกระบวนการเรียนรู้แห่งวิชาชีพ (PLC) เพื่อช่วยให้ครูมีความก้าวหน้า มีการนิเทศติดตามการจัดการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาบุคลากรให้เกิดประสิทธิภาพการเรียนการสอนที่มุ่งสู่เป้าหมายได้อย่างชัดเจน ครูผู้สอนแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้วยกระบวนการ PLC เรื่องหลักสูตรสถานศึกษา

มาตรฐาน ตัวชี้วัด ที่จะทำให้คณะครูจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ที่มีจุดประสงค์การเรียนรู้ สอดคล้องกัน นำไปสู่การเพิ่มประสิทธิภาพผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

2. ด้านการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้

สำนักงานเขตพื้นที่จัดอบรมวิชาการ การประชุมเชิงปฏิบัติการ เพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจด้านการจัดทำหลักสูตร การจัดทำแผนการเรียนรู้สู่ห้องเรียน ผู้บริหารสถานศึกษา หรือครูวิชาการตรวจสอบแผนการจัดการเรียนก่อนการจัดการเรียนการสอนและตรวจสอบ บันทึกล้างสอนของครูผู้สอน ผู้บริหารและศึกษานิเทศก์ นิเทศติดตาม การเยี่ยมชั้นเรียน การ สะท้อนผลนิเทศติดตาม เพื่อพัฒนาแผนการเรียนรู้ของครูให้มีประสิทธิภาพ ผู้บริหารเป็นผู้นำ ทางวิชาการ ส่งเสริมครู และเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับครู และบุคลากรในสถานศึกษา

3. ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

สำนักงานเขตพื้นที่จัดอบรมส่งเสริมและพัฒนาครูเรื่องการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยเน้นกระบวนการเรียนรู้รูปแบบ Active learning และผู้บริหารส่งเสริมให้ครูเข้าร่วมอบรม ผู้อำนวยการ ครูวิชาการ และศึกษานิเทศก์ เข้านิเทศการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้ ข้อเสนอแนะ สร้างแรงบันดาลใจให้เกิดขึ้นกับครู รวมถึงให้การสนับสนุนต่างๆ เพื่อจัดการเรียน การสอนให้มีประสิทธิภาพ ผู้อำนวยการสถานศึกษาส่งเสริมให้ครูนำผลสัมฤทธิ์มาพัฒนาการ จัดการเรียนการสอนของครู ให้เหมาะสมกับผู้เรียน และความต้องการของสังคมในปัจจุบัน ครู ต้องมีการวางแผนการจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับมาตรฐานตัวชี้วัด บรรลุตามวัตถุประสงค์ โดยเน้นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติ ได้เคลื่อนไหว สามารถสืบค้นและสร้างองค์ ความรู้ได้ด้วยตนเอง

4. ด้านการใช้สื่อการเรียนการสอน

สำนักงานเขตพื้นที่จัดการอบรม การประชุมเชิงปฏิบัติการ เพื่อพัฒนาด้านการใช้ สื่อการเรียนการสอน รวมถึงการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในการจัดการเรียนการสอน ผู้อำนวยการสร้างแรงบันดาลใจแก่ครูผู้สอน ส่งเสริมครูผู้สอนจัดทำสื่อที่ทันสมัย เพื่อนำไป พัฒนาการจัดการเรียนการสอนของครู จัดทำสื่อการสอนให้เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา ตอบสนองความต้องการของผู้เรียนและสามารถบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ผู้อำนวยการ สนับสนุนครูในเรื่องของงบประมาณ บุคลากรให้เพียงพอ เพื่อให้ครูได้ใช้เวลาใน การพัฒนาการสอนของตนเอง และส่งเสริมให้ครูใช้สื่อและเทคโนโลยีที่ทันสมัย

5. ด้านการวัดและการประเมินผลการเรียนรู้

สำนักงานเขตพื้นที่อบรม การประชุมเชิงปฏิบัติการด้านการวัดประเมินการเรียนรู้ เพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจ และเกิดแนวคิดด้านการวัดประเมินการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้อำนวยการจัดให้มีการนิเทศการสอนแบบมีส่วนร่วม เพื่อพัฒนาการวัดและประเมินผล โดยใช้การนิเทศแบบช่วยเหลือ แนะนำ ปรับปรุง กิจกรรมการเรียนรู้อย่างแท้จริง สถานศึกษาสร้าง รูปแบบโมเดล (MODEL) ของโรงเรียน ในการพัฒนาเครื่องมือวัดและการประเมินผลการเรียนรู้สู่การยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สร้างความเข้าใจกับคณะครูและบุคลากรในการนำสารสนเทศของโรงเรียนมาวิเคราะห์เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ พัฒนาเครื่องมือวัดผลประเมินผลการเรียนรู้ ด้วยวิธีการที่หลากหลาย และสามารถวัดผู้เรียนได้จริง

อภิปรายผล

1. จากการศึกษาประสิทธิภาพการสอนของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต 2 พบว่า ประสิทธิภาพการสอนของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต 2 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะครูบางส่วนมีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องของการจัดทำแผนการเรียนรู้ วิเคราะห์หลักสูตร ออกแบบการจัดการเรียนรู้ ใช้สื่อในการจัดการเรียนการสอน และวัดและประเมินการจัดการเรียนรู้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ขวลิต เกิดทิพย์ (2564) พบว่า ประสิทธิภาพการสอนที่เป็นจริง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2. จากการศึกษาแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการสอนของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต 2 สามารถอภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

2.1 ด้านการสร้างความรู้ความเข้าใจในบทเรียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจัดการอบรม การประชุมเชิงปฏิบัติการพัฒนาครู เพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจ และส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนการสอนที่ทำให้นักเรียนเกิดความเปลี่ยนแปลง ผู้อำนวยการสถานศึกษาจัดให้มีการอบรมในหน่วยงาน มีการประชุมครูผ่านกระบวนการ PLC เพื่อช่วยให้ครูมีความก้าวหน้า นิเทศติดตามการจัดการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาบุคลากรให้เกิดประสิทธิภาพการเรียนการสอนที่มุ่งสู่เป้าหมายได้อย่างชัดเจน ครูผู้สอนแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้วยกระบวนการกระบวนการ เรียนรู้แห่งวิชาชีพ (PLC) เรื่อง หลักสูตรสถานศึกษา มาตรฐาน ตัวชี้วัด ที่จะทำให้นักครูจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ที่มีจุดประสงค์การเรียนรู้สอดคล้องกัน

นำไปสู่การเพิ่มประสิทธิภาพผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ซึ่งสอดคล้องกับ ธนาพล บัวคำโคตร (2563) กล่าวว่า ผู้บริหารควรส่งเสริมให้ครูได้ร่วมกันวิเคราะห์หลักสูตรและปรับปรุงเนื้อหาให้สอดคล้องกับตัวชี้วัด และส่งเสริมการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) และสอดคล้องกับจิตติมา วรณศรี (2557) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้แต่ละรายวิชา ควรคำนึงถึงการวางแผนและการดำเนินการให้มีความสอดคล้องกับหลักสูตร ในการกำหนดจุดมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์การเรียนรู้ต้องมีความสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตรและมาตรฐาน เพื่อให้สามารถพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้และมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์บรรลุตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

2.2 ด้านการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ สำนักงานเขตพื้นที่จัดอบรมวิชาการ การประชุมเชิงปฏิบัติการ เพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจด้านการจัดทำหลักสูตร การจัดทำแผนการเรียนรู้สู่ห้องเรียน ผู้บริหารสถานศึกษาหรือครูวิชาการตรวจสอบแผนการจัดการเรียน ก่อนการจัดการเรียนการสอนและตรวจสอบบันทึกหลังสอนของครูผู้สอน ผู้บริหารและศึกษานิเทศก์ นิเทศติดตาม การเยี่ยมชั้นเรียน การสะท้อนผลนิเทศติดตาม เพื่อพัฒนาแผนการเรียนรู้ของครูให้มีประสิทธิภาพ ผู้บริหารเป็นผู้นำทางวิชาการ ส่งเสริมครู และเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับครู และบุคลากรในสถานศึกษา สอดคล้องกับ รังสรรค์ แสงแก้ว (2557) กล่าวว่า ควรมีการนิเทศการสอนอย่างต่อเนื่อง มีการตรวจสอบแผนการสอน ส่งเสริมให้ครูนำข้อเสนอแนะจากการนิเทศการสอนไปปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนรู้ และสอดคล้องกับโรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัย นครปฐม (พระตำหนักสวนกุหลาบมอญ) (2563) กล่าวว่า แผนการจัดการเรียนรู้ที่ดีควรเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยมีการวิเคราะห์หลักสูตร สารการเรียนรู้ ให้สอดคล้องกับผู้เรียน ชุมชน และท้องถิ่น นำเทคโนโลยีที่ทันสมัย มาใช้ในการจัดการเรียนรู้ที่จะเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียน มีการวิเคราะห์ผู้เรียน โดยเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ตามศักยภาพของผู้เรียนเพื่อเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

2.3 ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต 2 จัดอบรมส่งเสริมและพัฒนาครูเรื่องการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยเน้นกระบวนการเรียนรู้รูปแบบ Active learning และผู้บริหารส่งเสริมให้ครูเข้าร่วมอบรม ครูวิชาการ และศึกษานิเทศก์ เข้านิเทศการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้ข้อเสนอแนะ สร้างแรงบันดาลใจให้เกิดขึ้นกับครู รวมถึงให้การสนับสนุนต่างๆ เพื่อจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ ผู้อำนวยการสถานศึกษาส่งเสริมให้ครูนำผลสัมฤทธิ์มาพัฒนาการจัดการเรียน การสอนของครู ให้เหมาะสมกับผู้เรียน และความต้องการของสังคมในปัจจุบัน ครูต้องมีการ

วางแผนการจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับมาตรฐานตัวชี้วัด บรรลุตามวัตถุประสงค์ โดยเน้นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติ ได้เคลื่อนไหว สามารถสืบค้นและสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง สอดคล้องกับ วนิดา ประคัลภ์กุล (2558) กล่าวว่า ครูพัฒนาตนเองศึกษาหาความรู้อยู่เสมอ จัดหากิจกรรมที่น่าสนใจเป็นประโยชน์ต่อการจัดการเรียนการสอน โดยมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเพื่อนครูด้วยกันเอง โดยผู้บริหารต้องส่งเสริมให้ครูได้พัฒนาความรู้และทักษะในการจัดกิจกรรม และสำนักงานเขตพื้นที่จัดสรรงบประมาณในการจัดอบรมเพื่อพัฒนาครูให้จัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และสอดคล้องกับวัชรรา เล่าเรียนดี และคณะ (2560) ได้กล่าวว่า การพัฒนาการเรียนรู้ นักเรียนต้องมีส่วนร่วมในการเรียนอย่างกระตือรือร้น (Active Learning) การจัดการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 จึงจำเป็นต้องมีการตอบโต้ ตอบสนอง มีส่วนร่วม เพื่อชี้แนะสนับสนุนให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เชิงลึกในสาระความรู้ต่างๆ จนพัฒนาและประยุกต์ใช้ได้อย่างสร้างสรรค์

2.4 ด้านการใช้สื่อในการจัดการเรียนการสอน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาแพร่ เขต 2 จัดการอบรม การประชุมเชิงปฏิบัติการ เพื่อพัฒนาด้านการใช้สื่อการเรียนการสอน รวมถึงการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในการจัดการเรียนการสอน ผู้อำนวยการสร้างแรงบันดาลใจแก่ครูผู้สอน ส่งเสริมครูผู้สอนจัดทำสื่อที่ทันสมัย เพื่อนำไปพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของครู จัดทำสื่อการสอนให้เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา ตอบสนองความต้องการของผู้เรียนและสามารถบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ผู้อำนวยการ สนับสนุนครูในเรื่องของงบประมาณ บุคลากรให้เพียงพอ เพื่อให้ครูได้ใช้เวลาในการพัฒนาการสอนของตนเอง และส่งเสริมให้ครูใช้สื่อและเทคโนโลยีที่ทันสมัย สอดคล้องกับ ขวลิต เกิดทิพย์ (2564) กล่าวว่า ครูควรมีการจัดทำสื่อที่ทันสมัย ประหยัด คุ่มค่า มีการประเมินการใช้สื่อและนำมาวิเคราะห์เพื่อปรับปรุงวางแผนพัฒนาสื่อให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และสอดคล้องกับ จิตมาวรรณศรี (2557) กล่าวว่า การเลือกใช้สื่อ ครูผู้สอนต้องพิจารณาจากหลายองค์ประกอบทั้งด้านตัวผู้เรียน ความถนัดความสนใจในการเรียนของผู้เรียน เนื้อหา สภาพแวดล้อม ความพร้อมด้านต่าง ๆ ซึ่งจะนำไปสู่วิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และการกำหนดประเภทของสื่อที่ควรเลือกใช้ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ได้ง่ายและรวดเร็ว

2.5 ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาแพร่ เขต 2 จัดอบรม การประชุมเชิงปฏิบัติการเรื่องวัดประเมินผลการเรียนรู้ เพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจ และเกิดแนวคิดด้านการวัดประเมินการเรียนรู้อย่างมี

ประสิทธิภาพ ผู้อำนวยการจัดให้มีการนิเทศการสอนแบบมีส่วนร่วม เพื่อพัฒนาการวัดและประเมินผล โดยใช้การนิเทศแบบช่วยเหลือ แนะนำ ปรับปรุง กิจกรรมการเรียนรู้อย่างแท้จริง สถานศึกษาสร้างรูปแบบโมเดล (MODEL) ของโรงเรียน ในการพัฒนาเครื่องมือวัดและการประเมินผลการเรียนรู้สู่การยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สร้างความเข้าใจกับคณะครูและบุคลากรในการนำเสนอเทศของโรงเรียนมาวิเคราะห์เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ พัฒนาเครื่องมือวัดผลประเมินผลการเรียนรู้ ด้วยวิธีการที่หลากหลาย และสามารถวัดผู้เรียนได้จริง สอดคล้องกับ สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2553) กล่าวว่า การวัดและประเมินผล การเรียนรู้ เป็นกระบวนการเก็บรวบรวม ตรวจสอบ ตีความผลการเรียนรู้ และพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของผู้เรียนตามมาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัดของหลักสูตร นำผลไปปรับปรุงพัฒนาการจัดการเรียนรู้และใช้เป็นข้อมูลสำหรับการตัดสินผลการเรียน สถานศึกษาต้องมีกระบวนการจัดการที่เป็นระบบ เพื่อให้การดำเนินการวัดและประเมินผลการเรียนรู้เป็นไปอย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ประกอบด้วย 1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ ประกอบด้วย 1.1 ครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต 2 ควรออกแบบสื่อ และเลือกใช้สื่อในการจัดการเรียนการสอนให้ตรงกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ใช้สื่ออุปกรณ์ เทคโนโลยีที่หลากหลาย และทันสมัยมาใช้ประกอบการสอน ศึกษาเพิ่มเติมในกระบวนการจัดการเรียนการสอน รวมถึงเข้าร่วมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในกระบวนการจัดการเรียนการสอน ส่งผลให้ครูมีประสิทธิภาพการสอนสูงขึ้น 1.2 ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต 2 ควรมีการส่งเสริมให้ครูผู้สอนได้เข้าร่วมการอบรมในหลักสูตรการจัดการเรียนการสอนผ่านระบบอินเทอร์เน็ต และดิจิทัลแพลตฟอร์มรูปแบบต่าง ๆ รวมถึงนิเทศกำกับติดตามให้ครูนำความรู้ที่ได้รับมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเพื่อนครูเพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นรูปธรรม 1.3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต 2 ควรจัดอบรมเชิงปฏิบัติการในการพัฒนาครูผู้สอน ให้มีความรู้ ความเข้าใจในการจัดการเรียนการสอน ตั้งแต่การวางแผนการจัดการเรียนรู้จนสิ้นสุดการประเมินผลการเรียนรู้ สร้างเครือข่ายครูใน

การพัฒนาประสิทธิภาพการสอน 2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาบทบาทของผู้บริหารที่ส่งเสริมประสิทธิภาพสอนของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต 2 เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต 2

เอกสารอ้างอิง

- จิตติมา วรณศรี. (2557). การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา. พิษณุโลก: รัตนสุวรรณพิมพ์3.
- ชลิต เกิดทิพย์. (2564). แนวทางการพัฒนาและความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพการสอนของหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพครูของครูในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนา ในจังหวัดยะลา. วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์, 8(2), 269-285.
- ธนาพล บัวคำโคตร. (2563). แนวทางพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 33. วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์, 7(8), 89-103.
- รังสรรค์ แสงแก้ว. (2557). แนวทางพัฒนาการบริหารงานเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากำแพงเพชร เขต 2. วารสารนาคบุตรปริทรรศน์, 6(1), 102- 113.
- โรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัย นครปฐม (พระตำหนักสวนกุหลาบมัธยม). (2563). รูปแบบของแผนการจัดการเรียนรู้. โรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัย นครปฐม (พระตำหนักสวนกุหลาบมัธยม). เรียกใช้เมื่อ 25 มีนาคม 2567 จาก <https://kjn.ac.th/>
- วัชร เล่าเรียนดี, ปรณัฐ กิจรุ่งเรือง, และอรพิน ศิริสัมพันธ์. (2560). กลยุทธ์การจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อพัฒนาการคิดและยกระดับคุณภาพการศึกษาสำหรับศตวรรษที่ 21. (พิมพ์ครั้งที่ 12). นครปฐม: เพชรเกษมพรินต์ติ้ง กรุ๊ป จำกัด.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต 2. (2566). แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน (พ.ศ. 2566 - 2570). เรียกใช้เมื่อ 3 สิงหาคม 2566 จาก <http://www.ictphrae2.com/>

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกระทรวงศึกษาธิการ. (2555). นโยบายของ
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567. เรียกใช้
เมื่อ 10 สิงหาคม 2566 จาก <https://www.obec.go.th/>.

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2553). ชุดฝึกอบรมการวัดและประเมินผลการเรียนรู้
หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร: ชุมชม
สหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลกับการส่งเสริมการใช้
เทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียน
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 *

THE RELATIONSHIP BETWEEN DIGITAL LEADERSHIP AND
PROMOTING TO USE TECHNOLOGY FOR LEARNING MANAGEMENT
OF SCHOOL ADMINISTRATORS IN SCHOOL UNDER TAK PRIMARY
EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1

สริษา คำหนัก¹, สธิรพร เชาวนชัย² และ กฤษฎากาญจน์ โตพิทักษ์³

Sarisa Khamnak¹, Sathiraporn Chaowachai² and Krittayakan Topithak³

¹⁻³คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

¹⁻³Faculty of Education Naresuan University

Corresponding Author's Email: napasonk65@nu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา 2) ศึกษาการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา และ 3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลกับการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่ปฏิบัติการสอนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 274 คน เลือกกลุ่มตัวอย่างโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามชนิดมาตราประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 48 ข้อ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน

ผลการวิจัยพบว่า 1) ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการสื่อสารด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล อยู่ในระดับมาก รองลงมาได้แก่ ด้านการสร้างสภาพแวดล้อมเชิงดิจิทัล อยู่ในระดับมาก

* Received 27 March 2024; Revised 8 April 2024; Accepted 26 April 2024

และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ด้านวิสัยทัศน์ อยู่ในระดับมาก 2) การส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก รองลงมา ได้แก่ ด้านการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียน อยู่ในระดับมาก และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ด้านการสร้างสื่อเทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ และด้านบริการสืบค้นข้อมูลสำหรับครูและนักเรียน อยู่ในระดับมาก 3) ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลกับการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 พบว่า มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา, การส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา

Abstract

The purposes of this research were 1) study digital leadership of school administrators, 2) study the promoting to use technology for learning management of school administrators, and 3) investigate the relationship between digital leadership and promoting to use technology for learning management of school administrators in school under Tak primary educational service area office 1. The sample group includes 274 school administrators and teachers in the academic year 2566. The research tools consist of a questionnaire with a 5-point Likert scale. Data analysis involves calculating the mean, standard deviation, and Pearson's correlation coefficient.

The results showed that: 1) overall, the digital leadership of school administrators is at a high level. When considering various aspects, it is found that the aspect with the highest average score is communication with digital technology, which is at a high level. Following that is creating a digital environment, which is also at a high level, and creativity is at a high level. The aspect with the lowest average score is vision, which is at a high level, in order.

2) Overall, the promoting to use technology for learning management of school administrators is at a high level. When considering various aspects, it is found that the aspect with the highest average score is measuring and evaluating learning outcomes, which is at a high level. Following that is classroom learning management, which is also at a high level, and the aspect with the lowest average score are creating technological media for learning management and information search service for teachers and students, which are at high level, in order. 3) There is a positive relationship between the relationship between digital leadership and promoting to use technology for learning management of school administrators in school under Tak primary educational service area office 1, at a statistically significant level of .01

Keywords: The Digital Leadership of School Administrators, The Promoting to Use Technology for Learning Management of School Administrators

บทนำ

ปัจจุบันสังคมมีความเปลี่ยนแปลงไปตามระยะเวลาหรือยุคสมัย ทำให้สิ่งต่าง ๆ นั้นเกิดการเปลี่ยนแปลงตาม ทั้งทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ โดยเฉพาะทางการศึกษา ซึ่งเป็นการท้าทายใหม่ที่เป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของบริบทในการจัดการศึกษาในยุคดิจิทัล ที่มีเทคโนโลยีเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและแตกต่างไปอย่างมากจากอดีตเพียงไม่กี่ปีที่ผ่านมาของโลกยุคดิจิทัล ซึ่งส่งผลกระทบต่อการบริหารองค์การทุกรูปแบบ โดยเฉพาะสถานศึกษาที่ต้องรับมือกับการจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนซึ่งได้ชื่อว่าเป็นพลเมืองดิจิทัลอย่างสมบูรณ์แบบ มีความเป็นผู้เชี่ยวชาญในการใช้เทคโนโลยีต่าง ๆ เป็นอย่างดี (สุกัญญา แซ่มซ้อย, 2560) เช่นเดียวกันนี้ การพัฒนาประเทศไทยในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570) กำลังอยู่ในช่วงเวลาที่ประเทศไทยมีแนวโน้มของการพัฒนาของเทคโนโลยีอย่างก้าวกระโดด ดังนั้น การขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศท่ามกลางกระแสแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว จึงต้องให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างความเข้มแข็งจากภายในให้สามารถเติบโตต่อไปได้อย่างมั่นคง ท่ามกลางความผันแปรที่เกิดขึ้น

รอบด้าน และคำนึงถึงผลประโยชน์ของประเทศทั้งทางเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน ให้ประเทศสามารถก้าวข้ามความท้าทายต่าง ๆ สู่การเป็นประเทศที่มีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน และเป็นประเทศพัฒนาแล้ว (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565) อีกทั้งกระทรวงศึกษาธิการ องค์กรหลักที่มีหน้าที่ในการรับผิดชอบเพื่อที่จะสร้างคนให้มี ศักยภาพและมีคุณภาพ ด้วยการพยายามพัฒนาคุณภาพการศึกษาด้วยนวัตกรรมที่หลากหลาย สอดคล้องกับบริบททางสังคมโลกในรูปแบบของยุคข้อมูลข่าวสาร ซึ่งการพัฒนาคุณภาพที่ แท้จริงนั้นสถานศึกษาสำคัญที่สุดในการขับเคลื่อน ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาจึงมีบทบาทที่ สำคัญที่ในการเป็นผู้นำในยุคดิจิทัล ซึ่งเป็นภาวะผู้นำที่แสดงออกทางด้านความเจริญก้าวหน้า ทางเทคโนโลยี ที่จะช่วยสร้างความสำเร็จให้กับองค์กร และทำให้บริบทของการจัดการศึกษา ปรับตัวให้ทันกับสถานการณ์ในยุคแห่งการเปลี่ยนแปลง

ภาวะผู้นำดิจิทัล เป็นพฤติกรรมของผู้บริหารที่แสดงออกและมีอิทธิพลต่อบุคลากร ภายในองค์กรในการนำระบบเทคโนโลยีดิจิทัลหรือนวัตกรรมดิจิทัลมาประยุกต์ใช้ในการบริหาร องค์กร เพื่อขับเคลื่อนองค์กรให้บรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ทินกร บัวชู และทิพภากร บัวชู, 2562) เนื่องจากการศึกษาในยุคดิจิทัลนั้นมุ่งเน้นไปที่การพัฒนา ทักษะการเรียนรู้ดิจิทัลของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้ที่มีบทบาท สำคัญอย่างยิ่งในการนำองค์กรไปสู่ความสำเร็จตามวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าประสงค์ ซึ่ง ทิศทางของการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 จะเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงเครือข่ายทั่วโลก โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้การศึกษา ในยุคการ ปฏิรูปการศึกษาของไทยปัจจุบันมีจุดเน้นสำคัญที่ต้องสร้างเยาวชนเพื่อให้เป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ มีคุณภาพก้าวทันเทคโนโลยีของโลก สามารถก้าวสู่ความเป็นสากลอย่างมั่นคง ด้วยเครื่องมือสำคัญ คือ เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (Information and Communication Technology: ICT) ประเทศไทยได้นำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร มาประยุกต์ใช้ในกิจกรรมแขนงต่าง ๆ ในวงการศึกษาก็มีการนำมาใช้ในการผลิตและการพัฒนา ความสามารถของบุคลากรในการปฏิบัติงาน ซึ่งเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมี ความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาการศึกษา และเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร จะทวี ความสำคัญมากขึ้นในการจัดการศึกษาในอนาคต การดำรงชีวิตในสังคมยุคใหม่ที่ใช้เทคโนโลยี สารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการเรียนรู้ ครุจึงควรมีทักษะในการพัฒนาหลักสูตรและ กระบวนการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยใช้สื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีที่ทันสมัย ซึ่ง ผู้บริหารเป็นผู้นำในการเปลี่ยนแปลงให้โรงเรียนมีการบริหารจัดการที่ดีมีความรู้ ความสามารถ

ในการพัฒนาวิชาการ หลักสูตรนวัตกรรมการเรียน ให้เป็นโรงเรียนที่มีคุณภาพ ที่ได้รับการยอมรับและเชื่อถือจากผู้ปกครองและชุมชน

ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล ต้องมีทักษะเกี่ยวกับการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีและสารสนเทศ โดยการมีวิสัยทัศน์ในการใช้ข้อมูลจากเทคโนโลยีและสารสนเทศให้เกิดประโยชน์ โดยการสร้างมูลค่าเพิ่มในการบริหารจัดการสถานศึกษาและการจัดการเรียนการสอน ส่งเสริมให้ครูนำเทคโนโลยีและสารสนเทศใหม่ๆ มาสร้างความโดดเด่นที่แตกต่างจากสถานศึกษาอื่น ๆ ให้ประสบการณ์ที่เหนือความคาดหมายกับผู้เรียน ผู้ปกครอง และผู้เกี่ยวข้อง จัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมการทำงาน วัฒนธรรมองค์กร ที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ ผลักดันให้ครูและผู้เรียน คิดค้นนวัตกรรมการบริหารจัดการ และนวัตกรรมการจัดการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งมีการใช้ประโยชน์จากความรู้ ความเชี่ยวชาญ และศักยภาพของครู ผู้เรียน และผู้เกี่ยวข้อง (ศศิมา สุขสว่าง, 2562) สอดคล้องกับแผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน (พ.ศ. 2566 - 2570) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 ที่ได้ดำเนินการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม (SWOT Analysis) ด้านคุณภาพพบว่า โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 มีจุดแข็งได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษามีความรู้ความสามารถด้านเทคโนโลยีและมีภาวะผู้นำในการบริหาร ครูผู้สอนมีการจัดการเรียนการสอนทันสมัย ใช้สื่อเทคโนโลยีและนวัตกรรมในการจัดการเรียนรู้และการจัดการชั้นเรียน มีการสนับสนุนสื่ออุปกรณ์การจัดการเรียนการสอนให้โรงเรียนได้ครบทุกโรงเรียน

ความสำคัญดังกล่าวทำให้เห็นว่า ภาวะผู้นำเป็นจุดเริ่มต้นที่ดีที่สุดสำหรับการปฏิบัติหน้าที่ในฐานะผู้รับนโยบายสู่การปฏิบัติ โดยเฉพาะภาวะผู้นำดิจิทัล อันแสดงให้เห็นว่าสถานศึกษาที่มีการใช้เทคโนโลยีต่าง ๆ นั้น เริ่มเปลี่ยนแปลงตามบริบทของสังคมโดยนำไปประยุกต์ใช้กับการบริหาร ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลกับการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหาร อันเพื่อให้เกิดการส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาครูในการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1
2. เพื่อศึกษาการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลกับการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลกับการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการ คือ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 904 คน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 274 คน จากการเทียบตารางของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan) และสุ่มกลุ่มตัวอย่างด้วยการสุ่มแบบแบ่งชั้น

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลกับการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน รวมทั้งสิ้นจำนวน 48 ข้อ ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) โดยนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และหาดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถาม ผลการวิเคราะห์ความตรงเชิง

เนื้อหา พบว่า มีค่า IOC 0.67 – 1.00 นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try Out) กับครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยจำนวน 30 คน หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งชุดโดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha – Coefficient) โดยได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.98

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามโดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าความถี่ และ ค่าร้อยละ การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 วิเคราะห์โดยใช้ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยกำหนดเกณฑ์การแปลความหมายของค่าเฉลี่ย การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 วิเคราะห์โดยใช้ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยกำหนดเกณฑ์การแปลความหมายของค่าเฉลี่ย การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ แบบเพียร์สัน (Pearson Product-Moment-Correlation Coefficient)

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลกับการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลกับการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 แบ่งเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

สภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยจำแนกตาม วุฒิการศึกษาและประสบการณ์การทำงานของผู้ตอบแบบสอบถาม ผลปรากฏว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีวุฒิด้านการศึกษา ระดับสูงกว่าปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 53.30 และมีวุฒิด้านศึกษาระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 42.30 และจำแนกตามประสบการณ์ในการทำงานพบว่า มีประสบการณ์ในการทำงานส่วน

ใหญ่ 10 – 20 ปี คิดเป็นร้อยละ 29.90 รองลงมา มีประสบการณ์ในการทำงาน น้อยกว่า 10 ปี คิดเป็นร้อยละ 29.90 และมีประสบการณ์ในการทำงาน มากกว่า 20 ปี คิดเป็นร้อยละ 27.70

ตอนที่ 2 ผลการศึกษาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1

ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการสื่อสารด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล อยู่ในระดับมาก รองลงมาได้แก่ ด้านการสร้างสภาพแวดล้อมเชิงดิจิทัล อยู่ในระดับมาก และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ด้านวิสัยทัศน์ อยู่ในระดับมาก

ตอนที่ 3 ผลการศึกษาการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1

การส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ รองลงมา ได้แก่ ด้านการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียน และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ได้แก่ ด้านการสร้างสื่อเทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ และด้านบริการสืบค้นข้อมูลสำหรับครูและนักเรียน โดยมีผลการศึกษารายด้าน

ตอนที่ 4 ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลกับการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1

ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลกับการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 พบว่า โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกด้าน เมื่อพิจารณารายด้าน โดยเรียงลำดับจากความสัมพันธ์มากไปน้อย ดังนี้ ด้านการส่งเสริมการพัฒนาในวิชาชีพ ด้านความรู้และทักษะดิจิทัล ด้านการสื่อสารด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล ด้านการสร้างสภาพแวดล้อมเชิงดิจิทัล และด้านวิสัยทัศน์

อภิปรายผล

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลกับการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 มีประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก ผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลมีพฤติกรรมในการบริหารองค์กรในยุคดิจิทัล โดยนำเทคโนโลยีหรือนวัตกรรมดิจิทัลเข้ามาประยุกต์ใช้ในการบริหารองค์กร เพื่อขับเคลื่อนองค์กรให้บรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับแนวคิดของ สุกัญญา แซ่มซ้อย (2562) ที่ได้กล่าวไว้ว่า ภาวะผู้นำดิจิทัลเป็นการนำของผู้บริหารองค์กรในยุคดิจิทัล ที่มีพฤติกรรมสามารถนำองค์กรโดยใช้เทคโนโลยีหรือนวัตกรรมดิจิทัลเพื่อเป็นกลไกสำคัญที่จะขับเคลื่อนผลลัพธ์ของสถานศึกษา ทำให้การบริหารงานเป็นไปอย่างมีระบบส่งผลให้งานเกิดประสิทธิภาพยิ่งขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ จุฑามาศ กมล และสุภาวดี ลาภเจริญ (2565) ได้ทำวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในสังกัดสภวิทยเขตปทุมธานี พบว่า ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนในสังกัดสภวิทยเขตปทุมธานี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี ตามความคิดเห็นของครูโดยภาพรวมและรายด้านมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ รุจาภรณ์ ลักษณะดี (2565) ได้ศึกษาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในสภวิทยเขตบ้านบึง 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1 พบว่า ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในสภวิทยเขตบ้านบึง 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการสื่อสารด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก ผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลมีความสามารถในการสื่อสารข้อมูล แสดงความคิดเห็น เจตคติ และค่านิยม วัตถุประสงค์ขององค์กร ที่เกี่ยวข้องกับครู ผู้เรียนหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง รวมทั้งการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร การเผยแพร่ข่าวสารผ่านช่องทางการสื่อสารที่หลากหลาย ทันสมัย และมีประสิทธิภาพ ในการสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องระหว่างองค์กรกับสาธารณชน และตอบสนองความต้องการของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในยุคดิจิทัลได้อย่างทันทีทันใด สอดคล้องกับแนวคิดของ

ชาติ พุทธลา (2561) ที่ได้กล่าวไว้ว่า การนำเอาข้อมูล ข่าวสารจากบุคคลหรือองค์กรใด ๆ ไปสู่อีกคนเพื่อให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับความคิดเห็น เจตคติ และค่านิยม ตลอดจนบรรลุมรรคผลประสงคฺ์ขององค์กร ซึ่งจะทำให้เกิดการพัฒนาและเปลี่ยนแปลง ดังนั้น หัวใจสำคัญของการประชาสัมพันธ์จึงหนีไม่พ้นการสร้าง ความเข้าใจที่ถูกต้องระหว่างองค์กรกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุขญา โกมลวานิชและคณะ (2563) ได้ทำการวิจัยเรื่อง องค์ประกอบของภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 พบว่า ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 มี 3 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ การสื่อสารดิจิทัล ซึ่งประกอบด้วย ตัวชี้วัด 3 ตัว คือ การสื่อสารผ่านสื่อดิจิทัล การประชาสัมพันธ์ด้วยสื่อดิจิทัล และการสร้างเครือข่ายผ่านสื่อดิจิทัล

2. ผลการศึกษาการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก ผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลเห็นความสำคัญของการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาประยุกต์ใช้ในการจัดการศึกษา โดยการส่งเสริมให้ครู ผู้เรียน ผู้ปกครองและผู้เกี่ยวข้องสามารถเข้าถึงเทคโนโลยี ข้อมูลข่าวสาร สื่อการเรียนรู้และบริการของสถานศึกษาได้ สอดคล้องกับแนวคิดของ ปุณณัฐฐา มาเชต (2565) ที่ได้กล่าวว่า การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล มีหลักการสำคัญประการหนึ่งในการพัฒนาระบบบริหารจัดการสถานศึกษา เพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนโดยใช้เทคโนโลยีและการสื่อสาร ส่งเสริมให้ครู ผู้เรียน ผู้ปกครอง และผู้เกี่ยวข้องสามารถเข้าถึงเทคโนโลยี ข้อมูลข่าวสาร สื่อการเรียนรู้และบริการของสถานศึกษา โดยมีการวางแผนและดำเนินการพัฒนาระบบเทคโนโลยีดิจิทัลให้พร้อมไปสู่การดำเนินการให้บริการผู้เกี่ยวข้องต่อไป สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศรุตตา แวสุวรรธณ และอุไร สุทธิแย้ม (2564) ได้ทำวิจัยเรื่อง บทบาทผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีทางการศึกษาของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1 พบว่า ครูมีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทผู้บริหารในการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีทางการศึกษาของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้บริหารเห็นความสำคัญการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารจัดการศึกษานำเทคโนโลยีมาใช้วิเคราะห์ประเมินผลเพื่อใช้วางแผนงานส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีของครูมาใช้ในการจัดการศึกษาให้หลากหลายเพื่อให้การบริหารจัดการในสถานศึกษาพัฒนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ กัลยาณี บังสี (2566) ได้

ทำวิจัยเรื่อง บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการเรียนรูตามธรรมชาติของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตคลองสามวา กรุงเทพมหานคร พบว่า บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการเรียนรูตามธรรมชาติของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตคลองสามวา กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษาได้ให้ความสำคัญกับการนำเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาใช้บริหารจัดการเรียนรู เนื่องจากสภาพบริบททางสังคมโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทำให้ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ มีวิสัยทัศน์และเป็นผู้ดำเนินการส่งเสริม สนับสนุนให้ครูสามารถนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาบูรณาการในการจัดการศึกษา และในการทำงานภายในสถานศึกษาได้อย่างสอดคล้องกับสภาพบริบทและความต้องการของผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ทั้งนี้อาจเนื่องจาก ผู้บริหารสถานศึกษาได้ส่งเสริมให้ครูนำเทคโนโลยีทางการศึกษามาใช้วัดและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน และนำผลการวัดและประเมินผลมาประมวลผลด้วยระบบคอมพิวเตอร์เพื่อใช้ในการปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ รวมไปถึงการส่งเสริมการพัฒนาความรู้ความสามารถของครูเกี่ยวกับเทคโนโลยีเพื่อการวัดและประเมินผลผู้เรียน สอดคล้องกับแนวคิดของ ณัฏฐา บุตระติวงศ์ (2561) ที่ได้กล่าวว่า การส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา เป็นสิ่งสำคัญในด้านการบริหารวิชาการ สอดคล้องกับแนวคิดของ บรรจง เจริญสุข, สถาพร สังข์ขาวสุทธิรักษ์ และวัชรภรณ์ คงเกิด (2561) ที่ได้กล่าวว่า การนำเทคโนโลยีทางการศึกษามาใช้วัดและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน และทำการติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานนั้น เป็นการส่งเสริมการสร้างบรรยากาศในการจัดการศึกษาและพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาให้มีคุณภาพ และนำสถานศึกษาไปสู่ความสำเร็จ สอดคล้องกับงานวิจัยของ วรวรรณ อินทร์ชู (2565) ได้ทำวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กำแพงเพชร เขต 2 พบว่า ด้านการประเมินผล โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก

3. ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลกับการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ประถมศึกษาตาก เขต 1 ในภาพรวม มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกด้าน ทั้งนี้อาจเนื่องจาก ผู้บริหารสถานศึกษาในยุคปัจจุบันมีภาวะผู้นำดิจิทัล สามารถนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ในการจัดการศึกษา เพื่อก่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของ ภูริรัตน์ สุกใส (2565) ได้ทำวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับความเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมของสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดอุดรดิตถ์ พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับความเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมของสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดอุดรดิตถ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิษณุโลก อุตรดิตถ์ มีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ โดยภาพรวมมีค่าความสัมพันธ์อยู่ในระดับสูง

สำหรับคู่ที่มีความสัมพันธ์กันสูงสุด คือ การสร้างวัฒนธรรมดิจิทัลกับโครงสร้างองค์กร ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากในยุคดิจิทัลที่เทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามามีบทบาทต่อการบริหารงานในสถานศึกษาเป็นอย่างมาก การนำพาสถานศึกษาไปสู่ความเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมได้อย่างหนึ่งผู้บริหารสถานศึกษาจึงจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบโครงสร้างองค์กรให้มีความยืดหยุ่นและมีอิสระเพื่อความคล่องตัวในการขับเคลื่อนการดำเนินงานภายในสถานศึกษา ให้มีการกระจายอำนาจที่สูงขึ้นตลอดจนมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนานวัตกรรมภายในสถานศึกษาโดยเฉพาะ ผ่านการสร้างวัฒนธรรมดิจิทัลในองค์กรที่ทำให้วัฒนธรรมการใช้ดิจิทัลและการสร้างนวัตกรรมเป็นเรื่องปกติภายในสถานศึกษา

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลกับการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ มีดังต่อไปนี้

1.1. จากผลการวิจัย พบว่า ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 ในด้านวิสัยทัศน์ มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสำคัญกับการแสวงหาวิถีทางที่จะนำไปสู่ความสำเร็จ

ของเป้าหมายและการเปลี่ยนแปลงในโลกอนาคต ขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงทางด้านดิจิทัลที่แปลกใหม่ โดยการนำเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามามีใช้ในการวางแผนการบริหารงาน การสร้างนวัตกรรม การปรับปรุงและพัฒนาองค์กรอย่างต่อเนื่อง

1.2. จากผลการวิจัย พบว่า การส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 ในด้านการสร้างสื่อเทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ และด้านบริการสืบค้นข้อมูลสำหรับครูและนักเรียน มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสำคัญกับการส่งเสริมให้ครูสร้าง ผลิต และพัฒนาสื่อเทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ รวมไปถึงการจัดอบรมให้ความรู้แก่ครูในการสร้าง ผลิต และพัฒนาสื่อเทคโนโลยี พร้อมทั้งสนับสนุนงบประมาณสำหรับการจัดหาเทคโนโลยีทางการศึกษาที่ทันสมัยมาใช้ในสถานศึกษา

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1. ควรมีการศึกษาปัจจัยอื่นที่สัมพันธ์กับการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ เช่น ประสิทธิภาพของการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้ได้ข้อค้นพบเพิ่มเติมที่เป็นประโยชน์ในการขับเคลื่อนสถานศึกษาต่อไป

2.2. ควรศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- กัลยาณี บังสี. (2566). บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตคลองสามวา กรุงเทพมหานคร. วารสารครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย, 17(1), 1-10.
- จุฑามาศ กมล และสุภาวดี ลาภเจริญ. (2565). ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนในสังกัดสทวิทยาเขต ปิยมิตร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี. วารสารวิชาการร้อยแก่นสาร, 7(8), 388-403.

- ชูชาติ พุทธลา. (2561). องค์ประกอบของภาวะผู้นำทางดิจิทัลสำหรับผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดหนองบัวลำภู. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ณัทชลิดา บุตรดีวงศ์. (2561). การใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนแสนสุข สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเกริก.
- ทินกร บัวชู และทิพภาพร บัวชู. (2562). ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา. วารสารครูศาสตร์สาร, 13(2), 285-294.
- บรรจง เจริญสุข และคณะ. (2561). บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีทางการศึกษาของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.
- ปณณัฐ มาชช. (2565). การบริหารองค์การทางการศึกษาในยุคดิจิทัล. ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ภูริรัตน์ สุกใส. (2564). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับความเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมของสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดอุดรธานี. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- รุจากรณ์ ลักษณะดี. (2565). ภาวะผู้นำการดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในสหวิทยาเขตบ้านบึง 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเกริก.
- วรวรรณ อินทร์ชู. (2565). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ศศิมา สุขสว่าง. (2562). VUCA World ความท้าทายสำหรับผู้ในยุคใหม่. เรียกใช้เมื่อ 15 มกราคม 2565 จาก <https://www.sasimasuk.com/16768188/vuca-world>
- ศรุตตา แวสุวรรณ และอุไร สุทธิรัมย์. (2564). บทบาทผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีทางการศึกษาของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรีเขต 1. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

สุกัญญา แซ่ม้อย. (2560). การบริหารการศึกษาในยุคดิจิทัล. พิษณุโลก: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยนเรศวร.

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13. เรียกใช้เมื่อ 21 ตุลาคม 2565 จาก <https://www.nesdc.go.th>

สุชนา โกมลวานิช และคณะ. (2563). องค์ประกอบของภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 23. ใน สุรศักดิ์ วงศ์รัตนชีวิน (บ.ก.) การประชุมวิชาการเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษาแห่งชาติ ครั้งที่ 21 . มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

สภาพและแนวทางพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนรู้
ของครูผู้สอนภาษาอังกฤษในโรงเรียน
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุโขทัย*

CONDITIONS AND GUIDELINES FOR THE DEVELOPMENT OF
LEARNING MANAGEMENT ABILITIES OF ENGLISH LANGUAGE
TEACHERS UNDER THE SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA
OFFICE SUKHOTHAI

ปณณภา วรชานันท์¹ และ ทศนะ ศรีปัตตา²

Pananapa Warachananan¹ Tussana Siputta²

¹⁻²คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

¹⁻²Faculty of Education, Naresuan University, Thailand

Corresponding Author's Email: pananapaw65@nu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพและแนวทางพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนภาษาอังกฤษ ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุโขทัย มีวิธีการดำเนินการวิจัย 2 ขั้นตอน ได้แก่ 1. การศึกษาสภาพความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนภาษาอังกฤษ ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุโขทัย โดยใช้แบบสอบถามสภาพความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนภาษาอังกฤษ 130 คน ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง จากโรงเรียนมัธยมศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุโขทัย 27 โรงเรียน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2. การศึกษาแนวทางพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนภาษาอังกฤษ ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุโขทัย ข้อมูลได้จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ 3 คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์แนวทางพัฒนาความสามารถใน

* Received 1 April 2024; Revised 10 April 2024; Accepted 27 April 2024

การจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนภาษาอังกฤษในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
มัธยมศึกษาสุโขทัย วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนภาษาอังกฤษ ในโรงเรียนสังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุโขทัย ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการสร้างและ
พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการพัฒนาความรู้ความสามารถ
ของครูผู้สอนภาษาอังกฤษ

2. แนวทางพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนภาษาอังกฤษใน
โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุโขทัย ได้แก่ 1) สำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษา ควรกำหนดให้มีการนิเทศ ติดตามและประเมินผลด้วย สื่อ เครื่องมือ หรือนวัตกรรม
การนิเทศที่มีคุณภาพเพื่อการพัฒนาและใช้หลักสูตรสถานศึกษาของครูผู้สอนภาษาอังกฤษ 2)
โรงเรียนควรมีการจัดตั้งเครือข่ายชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ทั้งจากภายในโรงเรียน
เดียวกัน ต่างโรงเรียน และต่างเขตพื้นที่การศึกษา 3) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควร
สนับสนุนและส่งเสริมให้มีการอบรมเชิงปฏิบัติการจากครูต้นแบบหรือผู้เชี่ยวชาญ เพื่อ
แลกเปลี่ยนเรียนรู้ สร้างและเลือกใช้สื่อ นวัตกรรมที่ทันสมัยและมีประสิทธิภาพ 4) สำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษาและโรงเรียนควรส่งเสริมการพัฒนาความรู้ด้านการทำวิจัยเชิงปฏิบัติการของ
ครูผู้สอน และจัดประกวดผลงานวิจัย 5) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรจัดให้มีศูนย์ส่งเสริม
และกำกับดูแลความรู้ด้านกฎหมายการศึกษาและระบบการรักษามาตรฐานวิชาชีพครูอย่าง
ต่อเนื่อง

คำสำคัญ: แนวทางพัฒนา, ความสามารถในการจัดการเรียนรู้, ครูผู้สอนภาษาอังกฤษ

Abstract

The objective of this research was to study conditions and guidelines for the development of learning management abilities of English language teachers under the Secondary Educational Service Area Office Sukhothai. The research methodology was divided into 2 steps; the first step was the study of English learning management abilities of teachers under the Secondary Educational

Service Area Office Sukhothai. Data were collected using a questionnaire from 130 English teachers from 27 schools under the Secondary Educational Service Area Office Sukhothai, obtained through the purposive selection method. The data were analyzed using basic statistics including mean and standard deviation. The second step was the study of guidelines for the development of learning management abilities of English language teachers under the Secondary Educational Service Area Office Sukhothai. The in-depth interview was used for collecting information. The informants were 3 English skill experts, selected by purposive selection. Data were analyzed by content analysis.

The results were as follows:

1. The study of conditions of learning management abilities of English language teachers under the Secondary Educational Service Area Office Sukhothai was found that the highest mean was the aspect of creating and developing school curriculum and the lowest mean was the development of English language teachers' knowledge and abilities.

2. The guidelines for the development of learning management abilities of English language teachers found that 1) the Educational Service Area Office should monitor and evaluate English language teachers using innovative supervision, supervision process, and media for the development of school curriculum and the use of the curriculum. 2) Schools should establish a professional learning community (PLC) network of English language teachers from within the same school, different schools, and different educational areas. 3) The Educational Service Area Office should provide workshops by model teachers or experts to exchange knowledge, create and choose innovative and efficient media and technologies. 4) The Educational Service Area Office and schools should promote the development of teachers' knowledge in action research and organize teachers' research competitions. 5) The Educational Service Area Office should establish a center to promote and supervise

knowledge in education laws and a system for maintaining teaching professional standards continuously.

Keywords: Guidelines for Development, Learning Management Abilities, English Language Teacher

บทนำ

ภาษาเป็นเครื่องมือสื่อสารที่สำคัญของมนุษย์ ก่อให้เกิดวิวัฒนาการต่างๆ ที่มีความหลากหลายจำเป็นต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ และยังเป็นปัจจัยหลักที่ส่งผลต่อการเจริญเติบโตของสังคม เป็นมรดกทางวัฒนธรรมและเป็นเครื่องหมายที่แสดงออกถึงภูมิปัญญาตลอดจนเป็นเครื่องหมายแสดงความเป็นเอกลักษณ์ประจำชาติ เป็นศูนย์กลางของการศึกษา อันเป็นพื้นฐานสำคัญต่อการพัฒนาสังคมมนุษย์โดยตรง เกิดกระบวนการถ่ายทอดความรู้จากครอบครัว สังคม และครูอาจารย์ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน และเกิดการส่งเสริมความรู้ประสบการณ์ ส่งผลให้เกิดการพัฒนาบุคลากรที่มีคุณภาพ เพื่อประโยชน์ต่อการพัฒนาสังคมและประเทศชาติสืบต่อไป (สุวิทย์ ขาวนอก และคณะ, 2551 : 4-7) นอกจากนี้ภาษายังสะท้อนให้เห็นความเจริญรุ่งเรืองของสังคมวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิตความเป็นอยู่ ศาสนา การเมืองการปกครอง รวมทั้งการศึกษา ภาษาเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ มีระดับภาษาและลีลา สร้างความงดงามด้านวรรณกรรม (วิรัช วงศ์ภินันท์วัฒนา, 2564 : 6) ซึ่งตามข้อมูลของ Ethnologue.com พบว่าภาษาสากลที่คนใช้กันมากที่สุด ปี 2023 คือ ภาษาอังกฤษในฐานะภาษาที่ 1 และภาษาที่ 2 มีจำนวนกว่า 1.456 พันล้านคนจากทั่วโลก (Ethnologue, 2023) ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ภาษาอังกฤษมีอิทธิพลและจำเป็นอย่างยิ่งต่อการติดต่อสื่อสารกันของคนที่ภาษาแม่แตกต่างกัน ภาษาอังกฤษยังมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการแสวงหาความรู้ การศึกษา การทำงาน สร้างความบันเทิง ทั้งยังสร้างมิตรและความร่วมมือกับชาวต่างชาติ ทำให้นักเรียนเข้าใจความแตกต่างทางวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ทศนคติ สังคม เศรษฐกิจ การเมืองการปกครอง (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2551 : 1) ทั้งนี้จากความสำคัญของภาษาอังกฤษดังกล่าวข้างต้นแสดงให้เห็นว่าประชากรของประเทศจำเป็นต้องมีทักษะพื้นฐานทางการสื่อสารภาษาอังกฤษที่สามารถนำมาใช้ในชีวิตประจำวันได้

ปัจจุบันพบว่าปัญหาคนไทยขาดทักษะทางภาษาอังกฤษเป็นอย่างมาก ซึ่ง อีเอฟ เอ็ดดูเคชันเฟิร์ส (EF Education First) พบว่าคนไทยมีความสามารถในการทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษ

อยู่อันดับที่ 97 จาก 111 ประเทศทั่วโลกจัดอยู่ในกลุ่มประเทศที่มีทักษะระดับต่ำมาก (Very low) โดยมีคะแนน 423 จาก 800 คะแนน (EF Education First, 2022, p. 6) ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความล้มเหลวในการจัดการศึกษาของประเทศในภาพรวม สอดคล้องกับคำกล่าวของ ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์ (2564 : 84 - 85) ที่ว่าการศึกษาของประเทศไทยต้องมีการแก้ไขอย่างเร่งด่วนหลายประการ ได้แก่ ปัญหาการเตรียมคน คุณภาพคน คุณภาพโรงเรียน คุณภาพการบริหารจัดการและปัญหาคุณภาพผู้เรียน โดยชี้ให้เห็นว่าการศึกษาไทยขาดการเตรียมคนที่มีทักษะในอนาคตและไม่ตรงกับความต้องการ ขาดการผลิตครูที่มีทักษะเพื่อการเรียนรู้ในอนาคต โรงเรียนมีคุณภาพต่างกัน ขาดการสร้างแรงบันดาลใจในการเรียน ผู้ปกครองมีบทบาทน้อยในการพัฒนาการเรียนรู้แก่ลูกหลาน ไม่มีการปฏิรูปผู้บริหารสถานศึกษาและครูอย่างจริงจัง และผลิตคนได้คุณภาพการเรียนรู้ต่ำ ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาประเทศอย่างยิ่ง สอดคล้องกับสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2562 : 12) กล่าวถึงสภาพปัญหาครูในปัจจุบัน พบว่า 1) ยังไม่มีหน่วยงาน หรือเจ้าภาพหลักที่ทำหน้าที่ดูแล กำกับ ติดตาม วางระบบ และวางแผนระบบการพัฒนาครูของประเทศในภาพรวม 2) ยังขาดกลไกในการรวมพลังขับเคลื่อนเพื่อพัฒนาวิชาชีพของครูประจำการให้เป็นวิชาชีพชั้นสูง ขาดระบบการบริหารจัดการนิเทศติดตามผลที่จะช่วยในการพัฒนาครู 3) ยังขาดการวิเคราะห์สภาพปัญหาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาครู ทำให้กระบวนการพัฒนา ไม่ตอบสนองต่อความต้องการของครู หลักสูตรการพัฒนาครูยังไม่สอดคล้องกับความเป็นจริงของห้องเรียน ฝ่ายจัดอบรมและพัฒนาครูมักจะกำหนดหลักสูตรตามความจำเป็นของตนเอง ขาดการค้นหา ความจำเป็นในการพัฒนาครูที่แท้จริง 4) การพัฒนาครูไม่ตรงกับความต้องการของครูเนื่องจากยังใช้รูปแบบและนวัตกรรมเดิม ๆ มีระยะเวลาน้อยในการพัฒนา ไม่เหมาะสมกับเนื้อหา ใช้การบรรยาย ผูกอบรมและพัฒนาในห้องประชุมเป็นส่วนใหญ่ ขาดการเชื่อมโยงกับกิจกรรมการเรียนการสอนในห้องเรียน เน้น หลักการ/ทฤษฎี มากกว่าการลงมือปฏิบัติ 5) การดึงครูออกจากห้องเรียนเพื่อไปอบรม ส่งผลกระทบต่อการจัดการเรียนการสอน โดยเฉพาะในโรงเรียนที่มีครูไม่ครบชั้น 6) แต่ละหน่วยงานขาดระบบ การติดตามผลการพัฒนาครูอย่างต่อเนื่อง 7) ครูยังขาดแรงจูงใจในการศึกษาค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเองเพื่อ พัฒนาตนเองทั้งด้านความรู้ และทักษะด้านการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

ผลทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษาสุโขทัย พบว่าคะแนนเฉลี่ยวิชาภาษาอังกฤษ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 6 ปีการศึกษา 2562 เทียบกับปีการศึกษา 2561 อยู่ที่ ร้อยละ 26.28 ซึ่งต่ำกว่า

ระดับประเทศ และผลการทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐาน คะแนนเฉลี่ยวิชาภาษาอังกฤษ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในปีการศึกษา 2562 เทียบกับปีการศึกษา 2563 มีผลทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ต่ำกว่าระดับประเทศ โดยมีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 27.21 และจากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม (SWOT Analysis) กำหนดยุทธศาสตร์พัฒนาการศึกษา ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุโขทัยเพื่อจัดทำยุทธศาสตร์พัฒนาการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุโขทัยในระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566 - 2570) พบว่ามีจุดอ่อน (Weakness) ได้แก่ ข้อ 4. ครูขาดความเชี่ยวชาญในการจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ คิดริเริ่ม สร้างสรรค์ เป็นนวัตกรรม และ ข้อ 5. ผู้บริหาร ครู บุคลากรทางการศึกษา และนักเรียนขาดทักษะการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุโขทัย, 2566)

จากความสำคัญและปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยในฐานะครูผู้สอนภาษาอังกฤษในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุโขทัย จึงมีความสนใจศึกษาสภาพและแนวทางพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนภาษาอังกฤษ ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุโขทัย เพื่อเป็นข้อมูลสารสนเทศให้แก่ ครู ผู้บริหารสถานศึกษา และโรงเรียนที่มีความสนใจ สามารถปรับเป็นแนวปฏิบัติ เพื่อนำไปส่งเสริมและพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนภาษาอังกฤษต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนภาษาอังกฤษ ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุโขทัย
2. เพื่อศึกษาแนวทางพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนภาษาอังกฤษ ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุโขทัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยมีวิธีการดำเนินการวิจัยแบ่งเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนภาษาอังกฤษในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุโขทัย

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

ผู้ให้ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย คือ ครูผู้สอนภาษาอังกฤษ จำนวน 130 คน จากโรงเรียนมัธยมศึกษา 27 โรงเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุโขทัย ปีการศึกษา 2566 ได้จากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามสภาพความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนภาษาอังกฤษ ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุโขทัย มีลักษณะเป็นแบบสอบถามมาตราประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ดำเนินการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ดังนี้

1. ศึกษาค้นคว้าเอกสาร ตำรา วารสาร บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนของครูผู้สอนภาษาอังกฤษ

2. กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยทั้งในและต่างประเทศ แบ่งออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการสร้างและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา 2) ด้านการออกแบบและการจัดการเรียนรู้ 3) ด้านการพัฒนานวัตกรรมและเทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ 4) ด้านการวัดผลและประเมินผล การเรียนรู้ของผู้เรียน และ 5) ด้านการพัฒนาความรู้ความสามารถของครูผู้สอนภาษาอังกฤษ

3. กำหนดนิยามศัพท์เฉพาะ เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

4. สร้างแบบสอบถามฉบับร่างตามนิยามศัพท์เฉพาะ แล้วนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อพิจารณาและปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำ

5. ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยนำแบบสอบถามเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างนิยามศัพท์เฉพาะกับข้อความคำถามและหาค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบสอบถาม (Index of Item Objective Congruence: IOC) และความเหมาะสมของภาษาของแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

6. คัดเลือกข้อคำถามที่ผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าเหมาะสมและสอดคล้องกับนิยามศัพท์เฉพาะ โดยประยุกต์ใช้ค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC และพิจารณาข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป ปรากฏว่ามีค่าอยู่ระหว่าง 0.67 – 1.00 จำนวน 29 ข้อ

7. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขเรียบร้อยแล้ว เสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความถูกต้องอีกครั้ง

8. นำแบบสอบถามที่ได้รับการตรวจสอบแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (try out) กับครูผู้สอนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุโขทัย ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย จำนวน 30 คน แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Reliability) ด้วยการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha-Coefficient) ของครอนบัก (Cronbach) พบว่า มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.971

9. นำแบบสอบถามมาปรับปรุงแก้ไขและจัดพิมพ์เป็นแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์เพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ติดต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร เพื่อขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูล จากครูผู้สอนภาษาอังกฤษในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุโขทัย

2. นำหนังสือราชการจากมหาวิทยาลัยนเรศวร ไปติดต่อขออนุญาตและประสานขอความร่วมมือจากสถานศึกษา ด้วยวิธีการ 3 วิธี ดังนี้

2.1 ทางออนไลน์ ด้วยวิธีการกรอกแบบสอบถามอิเล็กทรอนิกส์ (Google Forms)

2.2 ทางไปรษณีย์ ส่งแบบสอบถามพร้อมสอตของเปล่าติดแสตมป์และเจ้าหน้าที่ของถึงผู้วิจัยเพื่อความสะดวกในการจัดส่งกลับคืนให้ผู้วิจัย

2.3 ส่งแบบสอบถามและรับกลับคืนด้วยตนเอง

3. ผู้วิจัยตรวจสอบจำนวนและความถูกต้องของแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืน ซึ่งผู้วิจัยได้รับคืน จำนวน 130 ฉบับ

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ข้อมูลสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์ด้วยการแจกแจงความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

2. ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนภาษาอังกฤษในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุโขทัย วิเคราะห์ด้วยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาแนวทางพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนภาษาอังกฤษ ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุโขทัย

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีประสบการณ์ในการบริหารการศึกษา และเป็นผู้ที่มีประสบการณ์เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ 3 คน ได้แก่ ครูผู้สอนภาษาอังกฤษศึกษานิเทศก์ และผู้บริหารสถานศึกษา

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แนวทางพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนภาษาอังกฤษในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุโขทัย มีลักษณะเป็นแบบสอบถามกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured or guided interviews) เพื่อเก็บข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางในการพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนภาษาอังกฤษในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุโขทัย

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. ศึกษาเอกสาร วิจัย แนวคิด หลักการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ เพื่อนำผลที่ได้มาเป็นแนวทางในการสร้างแบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยเลือกศึกษาแนวทางในการพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนภาษาอังกฤษ โดยนำข้อมูลจากตอนที่ 1 ที่มีสภาพการปฏิบัติที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ในแต่ละด้าน มาสร้างแบบสัมภาษณ์

2. ศึกษาวิธีสร้างแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง

3. ร่างข้อคำถามตามนิยามศัพท์ที่กำหนดไว้เสนออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของการใช้ภาษาและพิจารณาให้ข้อเสนอแนะ

4. ปรับปรุงแก้ไขแบบสัมภาษณ์ตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา

5. จัดพิมพ์แบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปสัมภาษณ์กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ขอนหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยนเรศวร เพื่อขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์

2. ผู้วิจัยติดต่อนัดหมายกับผู้ทรงคุณวุฒิที่ให้สัมภาษณ์เป็นรายบุคคล นัดวัน เวลา และสถานที่ในการสัมภาษณ์

3. ดำเนินการสัมภาษณ์ประเด็นที่กำหนดไว้ในแบบสัมภาษณ์

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาสังเคราะห์ข้อมูลเป็นความเรียงแบบพรรณนา แล้วสรุปประเด็นเนื้อหาข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

สภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยจำแนกตาม ระดับการศึกษาและ ประสบการณ์การทำงานของผู้ตอบแบบสอบถาม ผลปรากฏว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีวุฒิ การศึกษา ระดับสูงกว่าปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 39.20 และมีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 60.80 และจำแนกตามประสบการณ์ในการทำงานพบว่า มีประสบการณ์ในการ ทำงานมากกว่า 10 ปี คิดเป็นร้อยละ 63.80 รองลงมา มีประสบการณ์ในการทำงาน 5 – 10 ปี คิดเป็นร้อยละ 27.70 และมีประสบการณ์ในการทำงาน น้อยกว่า 5 ปี คิดเป็นร้อยละ 8.50

ตอนที่ 2 ผลการศึกษาสภาพความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอน ภาษาอังกฤษ ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุโขทัย

1. ความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนภาษาอังกฤษ ในโรงเรียนสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุโขทัย ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.57$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการสร้างและพัฒนา หลักสูตรสถานศึกษา อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.68$) รองลงมา คือ ด้านการออกแบบและ การจัดการเรียนรู้ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.60$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการ พัฒนาความรู้ความสามารถของครูผู้สอนภาษาอังกฤษ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.46$) เมื่อ พิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า

1.1 ด้านการสร้างและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ครูผู้สอนภาษาอังกฤษมี ความสามารถในการออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ได้เป็นไปตามที่หลักสูตรสถานศึกษา กำหนด อยู่ในระดับมากที่สุด และข้อที่มีค่าเฉลี่ย ต่ำสุด คือ ครูผู้สอนภาษาอังกฤษได้รับการ

นิเทศติดตามและประเมินผลการใช้หลักสูตรสถานศึกษาจากผู้บริหารสถานศึกษา อยู่ในระดับมากที่สุด

1.2 ด้านการออกแบบและการจัดการเรียนรู้ ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ครูผู้สอนภาษาอังกฤษสามารถออกแบบหน่วยการเรียนรู้ ให้สอดคล้องกับสาระการเรียนรู้ ตามมาตรฐานตัวชี้วัดของหน่วยการเรียนรู้ ผู้เรียน และบริบทของสถานศึกษา อยู่ในระดับมากที่สุด และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ครูผู้สอนภาษาอังกฤษสามารถวางแผนการใช้สื่อ นวัตกรรม ใช้เทคโนโลยี ใช้แหล่งเรียนรู้ และใช้การวัดและประเมินผลที่ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ สอดคล้องกับมาตรฐานและตัวชี้วัด อยู่ในระดับมาก

1.3 ด้านการพัฒนานวัตกรรมและเทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ครูผู้สอนภาษาอังกฤษสามารถแนะนำการศึกษาค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเองให้แก่ผู้เรียน อยู่ในระดับมากที่สุด และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ครูผู้สอนภาษาอังกฤษสามารถสร้างและพัฒนา สื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษา ที่มีคุณภาพตามมาตรฐานและตัวชี้วัด อยู่ในระดับมาก

1.4 ด้านการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ครูผู้สอนภาษาอังกฤษสามารถออกแบบวิธีการวัดและประเมินผลผลการเรียนของผู้เรียน อยู่ในระดับมากที่สุด และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ครูผู้สอนภาษาอังกฤษสามารถนำปัญหาการจัดการเรียนรู้ที่ค้นพบจากการวัดและประเมินผลไปใช้ในการทำวิจัยในชั้นเรียน อยู่ในระดับมาก

1.5 ด้านการพัฒนาความรู้ความสามารถของครูผู้สอนภาษาอังกฤษ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ครูผู้สอนภาษาอังกฤษสามารถนำความรู้และทักษะทางภาษาไปใช้ในชั้นเรียนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาของผู้เรียน ได้เป็นอย่างดี อยู่ในระดับมากที่สุด ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ครูผู้สอนภาษาอังกฤษหมั่นศึกษาหาความรู้ด้านปรัชญาการศึกษา นโยบายทางการศึกษา กฎหมายการศึกษา มาตรฐานวิชาชีพครู มาตรฐานการศึกษา จิตวิทยาการศึกษาและหลักสูตรการจัดการเรียนการสอน อยู่ในระดับมาก

ตอนที่ 3 ผลการศึกษาแนวทางพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษของครูผู้สอนภาษาอังกฤษ ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุโขทัย

จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 คน มีแนวทางพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษของครูผู้สอนภาษาอังกฤษ ดังนี้

1. ด้านการสร้างและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา พบว่า สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กำหนดให้มีการนิเทศ ติดตามและประเมินผลด้วยนวัตกรรมการนิเทศ กระบวนการนิเทศ สื่อ เครื่องมือที่มีคุณภาพ เพื่อการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาและการใช้หลักสูตรของครูผู้สอน ภาษาอังกฤษ

2. ด้านการออกแบบและการจัดการเรียนรู้ พบว่า โรงเรียนควรมีการจัดตั้งเครือข่าย ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ของครูผู้สอนภาษาอังกฤษ ทั้งจากภายในโรงเรียนเดียวกัน ต่างโรงเรียน และต่างเขตพื้นที่การศึกษา

3. ด้านการพัฒนาคุณธรรมและเทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ พบว่า สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสนับสนุนและส่งเสริมให้มีการอบรมเชิงปฏิบัติการจากครูต้นแบบหรือผู้เชี่ยวชาญ เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สร้างและเลือกใช้สื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีที่ทันสมัยและมีประสิทธิภาพ

4. ด้านการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน พบว่า สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและโรงเรียนควรส่งเสริมการพัฒนาคำวาทกิจด้านการทำวิจัยเชิงปฏิบัติการของครูผู้สอน และจัดประกวดผลงานวิจัยของครู

5. ด้านการพัฒนาความรู้ความสามารถของครูผู้สอนภาษาอังกฤษ พบว่า สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรจัดให้มีศูนย์ส่งเสริมและกำกับดูแลความรู้ด้านกฎหมายการศึกษาและระบบการรักษามาตรฐานวิชาชีพครูอย่างต่อเนื่อง

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง สภาพและแนวทางพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนภาษาอังกฤษ ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุโขทัย มีประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. จากการศึกษาสภาพความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนภาษาอังกฤษ ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุโขทัย ในภาพรวม พบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการสร้างและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาและด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการพัฒนาความรู้ความสามารถของครูผู้สอนภาษาอังกฤษ

1.1 ด้านการสร้างและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยกว่าร้อยละ 63.80 มีประสบการณ์การทำงานตำแหน่งปัจจุบันมากกว่า 10 ปี ซึ่งถือว่าเป็นครูที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในวิชาชีพครู ที่ปฏิบัติงานภายใต้หลักสูตรสถานศึกษาและหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พิมพ์พิศา พลอยแหวน (2554) ที่ได้ทำวิจัย เรื่อง การศึกษาปัญหาของครูศูนย์การเรียนชุมชนในการจัดการเรียนการสอนวิชาภาษาอังกฤษระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดชลบุรี โดยผลการวิจัยพบว่า ปัญหาของครูศูนย์การเรียนชุมชนในการจัดการเรียนการสอนวิชาภาษาอังกฤษระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดชลบุรี ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ 1. หลักสูตร 2. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน 3. สื่อการเรียนการสอน 4. การวัดผลและประเมินผล โดยพบว่าทุกด้านมีปัญหาในระดับปานกลาง และด้านหลักสูตรเป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยสุดหรือมีปัญหาที่น้อยที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ มะसानู สี อาลี (2562) ที่ได้ทำวิจัยเรื่อง ความต้องการพัฒนาตนเองตามมาตรฐานความรู้ผู้ประกอบวิชาชีพครูในสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายมายอพัฒนา จังหวัดปัตตานี พบว่าระดับความต้องการพัฒนาตนเองตามมาตรฐานความรู้ ของผู้ประกอบวิชาชีพครูในสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายมายอพัฒนา จังหวัดปัตตานีเรียงลำดับความต้องการพัฒนาตนเอง ตามมาตรฐานความรู้ ผู้ประกอบวิชาชีพครู 11 มาตรฐาน โดยมาตรฐานที่ 5 ด้านหลักสูตร มีความต้องการพัฒนาอยู่ในลำดับที่ 10 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าครูมีความรู้ในด้านหลักสูตรที่ดี มีความต้องการพัฒนาตนเองด้านหลักสูตรอยู่ในระดับน้อย

1.2 ด้านการพัฒนาความรู้ความสามารถของครูผู้สอนภาษาอังกฤษ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานของครูที่มีปริมาณมากและหลายด้าน จึงทำให้ครูผู้สอนภาษาอังกฤษไม่มีเวลาและไม่มีความต้องการในการพัฒนาตนเอง สอดคล้องกับแนวคิดของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2558) กล่าวถึงปัญหาที่เกิดกับครูผู้สอนจากรายงานสภาพปัญหาและแนวทางแก้ปัญหาการจัดการเรียนการสอนที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2552) พบว่า ครูมีภาระงานมาก ครูต้องสอน

หลายกลุ่มสาระการเรียนรู้ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ เจตน์สฤกษ์ สักขพันธ์ (2558) ได้ทำวิจัยเรื่อง สภาพ และปัญหาการเรียนรู้อังกฤษของโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดเทศบาลในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่า ปัญหาการเรียนรู้อังกฤษเกิดจากภาระงานในความรับผิดชอบของครูมากที่สุด ปัญหาการจัดการเรียนรู้อังกฤษ ด้านภาระงานในความรับผิดชอบของครูมีชั่วโมงสอนมากเกินไป และครูไม่มีเวลาจัดหาและเตรียมการใช้สื่อช่วยสอน เพราะต้องรับผิดชอบหน้าที่หลายอย่าง

2. แนวทางพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนภาษาอังกฤษ ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุโขทัย จากการศึกษา พบว่า ครูผู้สอนภาษาอังกฤษ ผู้บริหารสถานศึกษา และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ควรมีการพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนภาษาอังกฤษ ดังนี้

2.1 ด้านการสร้างและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา พบว่า สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรกำหนดให้มีการนิเทศ ติดตามและประเมินผลด้วยนวัตกรรมการนิเทศ กระบวนการนิเทศ สื่อ เครื่องมือที่มีคุณภาพ เพื่อการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาและการใช้หลักสูตรของครูผู้สอนภาษาอังกฤษ ทั้งนี้หลักสูตรสถานศึกษามีความสำคัญต่อการจัดการเรียนรู้ของครู ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ จิตมา วรรณศรี (2566) ที่กล่าวว่า หลักสูตรทำให้ครูเข้าใจถึงจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาของสถานศึกษา เป็นแนวปฏิบัติในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียน นำไปวางแผนพัฒนาผู้เรียนตามจุดมุ่งหมายของสถานศึกษา อันได้แก่ เนื้อหา สาระการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล สื่อและแหล่งเรียนรู้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปราณปรียา ผ่องจิต (2562) กล่าวว่า ควรมีการสนับสนุนให้ครูได้อบรมสัมมนาศึกษาหลักสูตร การใช้หลักสูตร การประเมินหลักสูตร รวมถึงการพัฒนาหลักสูตรให้ทันสมัย ตรงตามความต้องการและบริบทของท้องถิ่นนั้นๆ รวมถึงการศึกษานโยบายการจัดการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ รวมถึงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา และหลักสูตรอยู่เสมอ ทั้งนี้การใช้กระบวนการการนิเทศ ติดตามและประเมินผลมาใช้ดำเนินงานด้านการพัฒนาความสามารถด้านการสร้างและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ดังที่ จิตมา วรรณศรี (2566) กล่าวถึง การนิเทศภายในสถานศึกษาว่า การนิเทศอย่างเป็นระบบและดำเนินการอย่างสม่ำเสมอมีความสำคัญต่อผู้บริหารสถานศึกษา คือได้เพื่อนำไปสู่การพัฒนา ปรับปรุง แก้ปัญหาการจัดการเรียนรู้ และเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการศึกษา สอดคล้องกับแนวคิดของ อิศักดิ์

(อุปรมัย) อุปไมยอชชัย (2563) กล่าวว่า ควรมีการพัฒนาครูและบุคลากรในสถานศึกษาให้มีความรู้ความเข้าใจในการจัดทำหลักสูตร โดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

2.2 ด้านการออกแบบและการจัดการเรียนรู้ พบว่า โรงเรียนควรมีการจัดตั้งเครือข่ายชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ของครูผู้สอนภาษาอังกฤษ ทั้งจากภายในโรงเรียนเดียวกันต่างโรงเรียน และต่างเขตพื้นที่การศึกษา สอดคล้องกับแนวคิดของ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2560) กล่าวถึง แนวทางการพัฒนาครู ดังนี้ 1. พัฒนาให้โรงเรียนเป็นหน่วยพัฒนาตนเอง (Self-development unit) ด้วยการสร้างชุมชนนักปฏิบัติ (Community of practice) ใช้ปัญหาของโรงเรียนเป็นฐาน กระบวนการแก้ปัญหาที่ประสบความสำเร็จของแต่ละโรงเรียนอาจแตกต่างกันได้ 2. การพัฒนาครูต้องเปิดโอกาสให้ครูได้มีโอกาสเลือกประเด็นที่ตนเองมีความต้องการจำเป็น ตามบริบทของแต่ละคน 3. การพัฒนาครูจะต้องเปลี่ยนจากการฝึกอบรม (Training mode) เป็นการทำให้ครูเกิดการเรียนรู้ร่วมกัน (Learning mode) ครูจะต้องเป็นผู้สรุปวิธีการปฏิบัติที่ดี เพื่อการแก้ปัญหาที่มีประสิทธิภาพด้วยตนเอง หรือต้องใช้กระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community : PLC) เป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาครู ทำให้ครูได้มีโอกาสเรียนรู้ร่วมกัน สร้างสรรค์ ร่วมแก้ปัญหา ร่วมกันค้นหาแนวปฏิบัติที่ดีในการแก้ปัญหาของแต่ละโรงเรียน

2.3 ด้านการพัฒนานวัตกรรมและเทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ พบว่า สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสนับสนุนและส่งเสริมให้มีการอบรมเชิงปฏิบัติการจากครูต้นแบบหรือผู้เชี่ยวชาญ เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สร้างและเลือกใช้สื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีที่ทันสมัยและมีประสิทธิภาพ ซึ่งแนวทางการพัฒนาวิชาชีพแบบฝึกอบรมตามแนวคิดของ อีริคส์คัลด์ (อุปรมัย) อุปไมยอชชัย (2563) จะช่วยให้ครูพัฒนาการจัดการเรียนรู้ได้ดีขึ้น ได้แก่ 1. การมีส่วนร่วมของผู้เข้ารับการอบรมวางแผนการฝึกอบรม โดยมีการกำกับติดตามตามโครงการ 2. การจัดกิจกรรมที่ได้ฝึกปฏิบัติจริง มีเป้าหมายเพื่อการเรียนรู้ 3. ฝึกปฏิบัติจริงร่วมกับเพื่อน พร้อมกับถ่ายทอดความรู้ 4. ครูผู้เข้ารับการอบรมอภิปรายร่วมกัน นอกจากนี้ยังใช้ระบบพี่เลี้ยง (Mentoring) หรือตัวแบบระบบพี่เลี้ยงเพื่อการพัฒนาวิชาชีพครู คือการให้ครูผู้มีประสบการณ์มาช่วยเหลือผู้ที่ยังไม่ประสบความสำเร็จ

2.4 ด้านการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน พบว่า สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและโรงเรียนควรส่งเสริมการพัฒนาความรู้ด้านการทำวิจัยเชิงปฏิบัติการของครูผู้สอน และจัดประกวดผลงานวิจัยของครู การวิจัยนับว่าเป็นเครื่องมือที่สำคัญอย่างหนึ่งในการพัฒนาวิชาชีพครู ซึ่งตามแนวคิดของ อีริคส์คัลด์ (อุปรมัย) อุปไมยอชชัย (2563) กล่าวว่า การทำ

วิจัยในชั้นเรียนเป็นการสร้างองค์ความรู้ใหม่ในการจัดการเรียนการสอน ยังช่วยเพิ่มความรู้ทักษะการวิจัย การทำงานเป็นระบบ และเกิดความก้าวหน้าในวิชาชีพครู

2.5 ด้านการพัฒนาความรู้ความสามารถของครูผู้สอนภาษาอังกฤษ พบว่า สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรจัดให้มีศูนย์ส่งเสริมและกำกับดูแลความรู้ด้านกฎหมายการศึกษาและระบบการรักษามาตรฐานวิชาชีพครูอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับผลของงานวิจัยของ ปรานปรียา ผ่องจิต (2562) ที่กล่าวว่าครูศึกษานิเทศก์นโยบายการจัดการศึกษาของกระทรวง กฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาหลักสูตรอยู่เสมอ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ มีดังต่อไปนี้

1.1 จากผลวิจัยพบว่า ด้านการสร้างและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ในการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนภาษาอังกฤษมี อยู่ในระดับสูงสุด ดังนั้น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและโรงเรียนควรส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาความรู้ในด้านหลักสูตรสถานศึกษา เช่น ระบบการนิเทศกำกับและติดตามการใช้หลักสูตรการจัดการเรียนรู้ ทั้งจากภายในโรงเรียนและจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอย่างสม่ำเสมอ

1.2 จากผลวิจัยพบว่า ด้านการพัฒนาความรู้ความสามารถของครูผู้สอนภาษาอังกฤษ ในการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนภาษาอังกฤษอยู่ในระดับต่ำสุด ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาควรสำรวจความต้องการในการพัฒนาตนเองที่สอดคล้องกับความต้องการของครูผู้สอน โดยจัดให้มีการตั้งศูนย์พัฒนาบุคลากรในโรงเรียน ให้ความรู้และระบบกำกับ ติดตามความก้าวหน้าในการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนอย่างต่อเนื่อง และประเมินผลเป็นระยะๆ

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษของครูผู้สอนภาษาอังกฤษ

2.2 ควรศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษของครูผู้สอนภาษาอังกฤษ

เอกสารอ้างอิง

- จิตติมา วรณศรี. (2566). การบริหารจัดการสู่คุณภาพผู้เรียนและสถานศึกษา. พิษณุโลก: รัตนสุวรรณการพิมพ์ 3.
- เจตน์สฤษฎ์ สังขพันธ์. (2558). สภาพ และปัญหาการเรียนรู้ภาษาอังกฤษของโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดเทศบาลในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้. การประชุมหาดใหญ่วิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 6 มหาวิทยาลัยหาดใหญ่, 270-284.
- ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์. (2564). การจัดการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง. นนทบุรี: เอ็ม ดี ออลกราฟิก.
- ธีรศักดิ์ (อุปมัย) อุปไมยอริชัย. (2563). ความเป็นครู: แนวทางการพัฒนาเชิงทฤษฎีสู่การปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปราณปรียา ผ่องจิต. (2562). การพัฒนาแนวทางพัฒนาครูในการจัดกระบวนการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารสำหรับสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21. ใน ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- พิมพ์พิศา พลอยแหวน. (2554). การศึกษาปัญหาของครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชนในการจัดการเรียนการสอนวิชาภาษาอังกฤษระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดชลบุรี. ใน ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- มะसानุสี อาลี. (2562). ความต้องการพัฒนาตนเองตามมาตรฐานความรู้ผู้ประกอบการในสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายมายอพัฒนา จังหวัดปัตตานี. ใน ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์. มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- วิรัช วงศ์ภินันท์วัฒนา. (2564). ภาษากับการสื่อสารมวลชน. ขอนแก่น: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สุวิทย์ ขาวนอก และคณะ. (2551). ภาษากับการสื่อสาร (Language and Communication). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุโขทัย. (2566). แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา 5 ปี (พ.ศ. 2566-2570). สุโขทัย: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุโขทัย.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2558). สถานภาพการผลิตและพัฒนาครูในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: บริษัท 프리ทวานกราฟฟิค จำกัด.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). ระบบและรูปแบบการพัฒนาครูที่เหมาะสมกับสังคมไทยและความเป็นสากล. กรุงเทพมหานคร: 프리ทวานกราฟฟิค จำกัด.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2562). การพัฒนากระบวนการพัฒนารูปแบบและกลไกการพัฒนาครูในลักษณะเครือข่ายเชิงพื้นที่ 5 พื้นที่. กรุงเทพมหานคร: บริษัท 프리ทวานกราฟฟิค จำกัด.

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2551). แนวทางการบริหารจัดการหลักสูตรตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

EF Education First. (2022). EF EPI EF English Proficiency Index: A Ranking of 111 Countries And Regions by English skills เรียกใช้เมื่อ 10 กันยายน 2566 จาก [https://www.ef.com/assetscdn/WIBlwq6RdJvcD9bc8RMd/cefcom-epi-site/reports/2022/ef-epi-2022-english.pdf?_ga=2.262942351.200144011.1668764151-1376681897.1668764151&utm_source=\(direct\)&utm_medium=\(none\).](https://www.ef.com/assetscdn/WIBlwq6RdJvcD9bc8RMd/cefcom-epi-site/reports/2022/ef-epi-2022-english.pdf?_ga=2.262942351.200144011.1668764151-1376681897.1668764151&utm_source=(direct)&utm_medium=(none).)

Ethnologue. (2023). *What are the top 200 most spoken languages?* เรียกใช้เมื่อ 10 กันยายน 2566 จาก <https://www.ethnologue.com/insights/ethnologue200/>.

ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะด้านเทคโนโลยี
สารสนเทศและการสื่อสารของครูภาษาอังกฤษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษามัธยมศึกษาพิษณุโลก อุตรดิตถ์ จังหวัดพิษณุโลก*

NEEDS FOR ENHANCING COMPETENCY IN INFORMATION
TECHNOLOGY AND COMMUNICATION OF ENGLISH TEACHERS
UNDER THE SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE
PHITSANULOK UTTARADIT PHITSANULOK

ณัฐธยาน์ เพ็งสุวรรณ¹ และ ทศนะ ศรีปัตตา²

Natthaya Pengsuwan¹ and Tussana Siputta²

¹⁻²คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

¹⁻²Faculty of Education Naresuan University, Thailand

Corresponding Author's Email: natthayap65@nu.ac.th

บทคัดย่อ

สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ทำให้ครูประสบปัญหาในการจัดการเรียนการสอน ทำให้นักเรียนและครูต้องปรับตัวสู่การเรียนการสอนแบบออนไลน์ ครูต้องมีความทักษะในการนำสื่อ นวัตกรรมทางเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน และการปฏิบัติงาน การวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของครูภาษาอังกฤษสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิษณุโลก อุตรดิตถ์ จังหวัดพิษณุโลก วิธีดำเนินการวิจัย คือ ศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของครูภาษาอังกฤษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิษณุโลก อุตรดิตถ์ จังหวัดพิษณุโลก กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูผู้สอนภาษาอังกฤษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิษณุโลก อุตรดิตถ์ จังหวัดพิษณุโลก ปีการศึกษา 2566 จำนวน 39 โรงเรียน จำนวน 123 คน เก็บรวบรวมข้อมูลด้วย แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลด้วย ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

* Received 3 April 2024; Revised 10 April 2024; Accepted 28 April 2024

ผลการวิจัยพบว่า การศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของครูภาษาอังกฤษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา พิษณุโลก อุตรดิตถ์ จังหวัดพิษณุโลก ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าสมรรถนะที่มีความต้องการในการพัฒนาสูงสุด คือ ด้านทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการจัดการเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก รองลงมา ได้แก่ ด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการพัฒนาวิชาชีพ และการปฏิบัติงาน อยู่ในระดับมาก ด้านความรู้ทางเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร อยู่ในระดับมาก และด้านที่มีความต้องการในการพัฒนาต่ำสุด คือ ด้านเจตคติในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารตามกฎหมาย จริยธรรมและความปลอดภัย อยู่ในระดับน้อยที่สุด

คำสำคัญ: ความต้องการจำเป็น, สมรรถนะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

Abstract

The outbreak situation of the coronavirus disease 2019 has caused teachers to encounter problems in organizing teaching and learning. This causes students and teachers to adapt to online teaching. Teachers must have skills in using media. Technological innovations are used in teaching, learning, and operations

The purpose of this research was to investigate the needs for enhancing competency in information technology and communication of English teachers under the Secondary Educational Service Area Office Phitsanulok Uttaradit Phitsanulok Province. To study the necessary needs for developing technological competencies information and communication of English teachers under the Secondary Educational Service Area Office, Phitsanulok, Uttaradit, Phitsanulok Province. The research methodology was to investigate the need to enhance competency in information technology and communication of English teachers under the Secondary Educational Service Area Office, Phitsanulok, Uttaradit, Phitsanulok. The sample consisted of 39 schools, 123 English teachers under the Secondary Educational Service Area Office, Phitsanulok, Uttaradit, Phitsanulok, which

are in the academic year 2023. The research tool was a questionnaire about the needs of enhancing competency in information technology and communication of English teachers under the Secondary Educational Service Area Office, Phitsanulok, Uttaradit, Phitsanulok. Data were analyzed by using frequency, percentage, and standard deviation.

The results showed that: The needs of enhancing competency in information technology and communication of English teachers under the Secondary Educational Service Area Office, Phitsanulok, Uttaradit, Phitsanulok was found as follows: the aspect with the highest average value was the skill of using information and communication technology in organizing learning, then the knowledge of information and communication technology and the aspect with the lowest average was attitude in using information technology and legal communication Ethics and Safety.

Keywords: Needs, Competency in Information Technology and Communication

บทนำ

ในยุคปัจจุบันการจัดการศึกษานับได้ว่าเป็นความจำเป็นต้องมีช่องทางในการเรียนรู้และช่องทางในการเรียนการสอนและการวัดผลที่มีความหลากหลายและมีประสิทธิภาพโดยคำนึงถึงความต้องการของผู้เรียน วัตถุประสงค์ของรายวิชา เนื้อหาการเรียนรู้ของรายวิชา และการเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยีในปัจจุบันและโดยช่องทางในการสื่อเนื้อหาการเรียนรู้ของครูผู้สอนไปยังผู้เรียนในทุกแพลตฟอร์ม และทุกรูปแบบการเรียนรู้ เพื่อให้ตรงกับวัตถุประสงค์ในการกำหนดเงื่อนไขประมวลผลของรายวิชา เงื่อนไขการเรียนรู้ของหลักสูตร และเพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนทั้งในชั้นเรียน และในรูปแบบออนไลน์ให้มีประสิทธิภาพตอบสนองต่อการศึกษายุคใหม่ ตรงกับความต้องการของผู้เรียน สื่อองค์ความรู้ ของผู้สอนได้อย่างครอบคลุมโดยการนำเอาเทคโนโลยีการศึกษามาใช้ ส่วนใหญ่นำมาใช้ในการแก้ปัญหาในด้านการศึกษา เช่น ปัญหาผู้สอน ปัญหาผู้เรียน ปัญหาด้านเนื้อหา ปัญหาด้านเวลา ปัญหาเรื่องระยะทาง นอกจากนั้นการนำเทคโนโลยีการศึกษามาใช้ในการเรียนการสอนเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพทางการเรียนการสอนและเพิ่มประสิทธิผลทางการศึกษา ซึ่งแสดงให้เห็นถึงสมรรถนะของครูในการจัดการเรียนรู้ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2561 : 107)

สมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูจะเป็นตัวบ่งชี้ที่สำคัญในการจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เป็นพฤติกรรมที่บ่งชี้ถึงความสามารถในการใช้ความรู้ความเข้าใจ และทักษะปฏิบัติในการจัดการเรียนรู้โดยใช้กลวิธีการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมและหลากหลาย มีความสามารถในการใช้สื่อ แหล่งเรียนรู้ตลอดจนการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ (ประยูร บุญใช้, 2564 : 242) อีกทั้งยังเป็นเครื่องมือในการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา ทำให้เกิดมาตรฐานในการประกอบวิชาชีพของครูและบุคลากรทางการศึกษาทำให้ครูทราบถึงระดับความสามารถของตนเอง และเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองได้ ด้วยเหตุนี้ครูจึงจำเป็นต้องมีความกระตือรือร้น มีทักษะและความสามารถในการหลาย ๆ ด้าน เพื่อสามารถปฏิบัติงานในวิชาชีพของตน และเพื่อเป็นการส่งเสริมและสนับสนุนผู้เรียนได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพโดยเฉพาะอย่างยิ่งในการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในทักษะต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการฟัง (Listening) การพูด (Speaking) การอ่าน (Reading) และการเขียน (Writing) หรือในเรื่องอื่น ๆ ได้แก่ คำศัพท์ (Vocabulary) ไวยากรณ์ (Grammar) การออกเสียง (Pronunciation) แม้แต่ในเรื่องของวัฒนธรรม (Culture) เกม และปริศนาต่าง ๆ (Games and Puzzles) หรือเพลง (Songs) ก็ตาม (สุพจน์ย์ พัดจาด , 2554 : 21)

กระทรวงศึกษาธิการได้ขับเคลื่อนและพัฒนาการศึกษา โดยกำหนดนโยบายและจุดเน้นประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 ดังนี้ 1. การจัดการศึกษาเพื่อความปลอดภัย 2. การยกระดับคุณภาพการศึกษา 3. การสร้างโอกาส ความเสมอภาคและความเท่าเทียมทางการศึกษาทุกช่วงวัย 4. การศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน 5. การส่งเสริมสนับสนุนวิชาชีพครู บุคลากรทางการศึกษาและบุคลากรสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ 6. การพัฒนาระบบราชการ และการบริการภาครัฐยุคดิจิทัล 7. การขับเคลื่อนกฎหมายการศึกษาและแผนการศึกษาแห่งชาติ จากนโยบายและจุดเน้นประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 ในด้านการส่งเสริมสนับสนุนวิชาชีพครู บุคลากรทางการศึกษา และบุคลากรสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ โดยมุ่งเน้นการส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินการ พัฒนาสมรรถนะทางด้านเทคโนโลยีดิจิทัลตามกรอบระดับสมรรถนะดิจิทัล (Digital Competency) สำหรับครูและบุคลากรทางการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และระดับอาชีวศึกษา และการพัฒนาครูให้มีความพร้อมด้านวิชาการและทักษะการจัดการเรียนรู้ การใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ต่าง ๆ รวมทั้งให้เป็นผู้วางแผนเส้นทางการเรียนรู้ การประกอบอาชีพ และการดำเนินชีวิตของผู้เรียนได้ตามความสนใจและความถนัดของแต่ละ

บุคคล ทั้งนี้ การพัฒนาสมรรถนะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของครูเป็นเรื่องสำคัญ และเป็นสิ่งที่ทุกภาคส่วนต้องให้ความสำคัญ และร่วมกันพัฒนาครูให้มีสมรรถนะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของครู เนื่องจากครูในปัจจุบันมีความจำเป็นที่จะต้องใช้สื่อ เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอน การปฏิบัติงานเพื่อให้การสอนมีความน่าสนใจและเท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกในศตวรรษที่ 21 นอกจากนี้ในการปฏิบัติงานยังมีการใช้สื่อ นวัตกรรม หรือแอปพลิเคชันต่าง ๆ มาใช้เพื่อส่งเสริม สนับสนุนให้การปฏิบัติงานมีความรวดเร็ว มีประสิทธิภาพมากขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มสารสนเทศ, 2561)

จากนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิษณุโลก อุตรดิตถ์ จึงสนองนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ โดยการออกประกาศนโยบายในการยกระดับความสามารถทางภาษาอังกฤษของผู้เรียน จัดให้มีการดำเนินโครงการพัฒนาครู ภาษาอังกฤษและการนิเทศ ติดตาม เพื่อการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษทั้งระบบและการดำเนินการขับเคลื่อนการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิษณุโลก อุตรดิตถ์ มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพในทุกมิติ เกิดผลสัมฤทธิ์ในภาพรวมมีความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์โดยได้กำหนดนโยบายในเรื่องของการใช้พื้นที่เป็นฐาน ใช้นวัตกรรมในการขับเคลื่อนตาม แนวทางการขับเคลื่อน “สพม.พิษณุโลก อุตรดิตถ์พัฒนาวิถีใหม่ ได้วิถีคุณภาพ” ดังนั้น ด้านคุณภาพพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้เป็นครูยุคใหม่มีศักยภาพในการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรฐานสมรรถนะ มีทักษะในการปฏิบัติหน้าที่ได้ดี มีความรู้ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล มีการพัฒนาตนเองทางวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งมีจิตวิญญาณความเป็นครู โดยต้องการพัฒนาการสมรรถนะของผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษาทางด้านเทคโนโลยีในยุคดิจิทัลให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงของสังคม ครูจึงเป็นกลไกสำคัญที่จะทำให้การจัดการศึกษา การจัดการเรียนรู้ บรรลุวัตถุประสงค์ ทั้งนี้ครูจำเป็นต้องมีสมรรถนะด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร จากการศึกษาเอกสารแนวคิดทฤษฎีที่สอดคล้องเหมาะสมกับการเป็นครูที่มีสมรรถนะของผู้บริหารในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ยุคดิจิทัล (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิษณุโลกอุตรดิตถ์, 2565)

พระวัตร จันทกุล (2560) ได้กล่าวว่า ครูต้องมีความสามารถในการใช้เทคโนโลยี ตั้งแต่การออกแบบการจัดทำฐานข้อมูล การพัฒนาปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ รวมทั้งการทำวิจัยเกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารจะช่วยให้เกิดเทคนิควิธีการจัดการเรียนรู้ใหม่

ๆ ครูสามารถค้นหาโปรแกรมที่หลากหลายเพื่อสนองต่อความต้องการของผู้เรียน รวมทั้งยังทำให้มีสื่อและแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายในการช่วยแก้ปัญหาด้านการจัดการเรียนรู้ ทำให้เกิดประสิทธิภาพในการจัดการเรียนรู้ พงษ์พัชรินทร์ พุทธิวัฒน์ (2561 : 6) การสอนในยุคดิจิทัลครูผู้สอนจะต้องปรับเปลี่ยนบทบาทหน้าที่ให้สามารถจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนในยุคดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนี้

1. สอนโดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ คือ ครูทำหน้าที่เป็น ผู้ช่วยเหลือสนับสนุนให้ผู้เรียนพัฒนาตนได้เต็มศักยภาพ โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นเครื่องมือช่วย
2. ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตโดยใช้เทคโนโลยี สารสนเทศเป็นผู้ช่วย คือ ผู้สอนต้องฝึกนิสัยให้ผู้เรียนรักการเรียนรู้ รักการค้นคว้า และการปรับเปลี่ยนความคิดได้ตามเหตุและผล
3. ผู้สอนต้องทำหน้าที่เป็นผู้จัดการสารสนเทศและการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่เหมาะสม
4. ผู้สอนต้องสร้างให้ผู้เรียน รู้อย่างเท่าทันกับสื่อและเทคโนโลยีสารสนเทศ
5. ผู้สอนต้องสร้างสมรรถนะให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียน คือ ความสามารถด้านไอทีที่จำเป็นให้มีความรู้ ทักษะ ความคิด การสื่อสาร เพื่อให้สามารถอยู่ได้ในสภาวะการดำรงชีวิตและการทำงานภายใต้สังคมพหุวัฒนธรรม
6. พัฒนาผู้เรียนให้พร้อมที่จะรับบทบาทใหม่ ๆ ในสังคมโลกาภิวัตน์ ให้มีการเตรียมตนเองตลอดเวลา

ปาริชาติ เกสัชชา (2560 : 98) ได้กล่าวถึง สมรรถนะครูผู้นำด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 สมรรถนะด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT competency) ประกอบด้วย 1) การเป็นผู้รอบรู้สารสนเทศ (information literacy) ได้แก่ ความสามารถในการเข้าถึงและใช้สารสนเทศ การมีวิจารณญาณและรู้เท่าทันสารสนเทศ การมีคุณธรรมและจริยธรรมในการเข้าถึงและใช้สารสนเทศ 2) การเป็นผู้รู้ทันไอซีที (ICT literacy) ได้แก่ การใช้ภาษาที่ใช้กับคอมพิวเตอร์/เทคโนโลยี การใช้งานระบบคอมพิวเตอร์ การใช้ซอฟต์แวร์ประยุกต์ การใช้งานเครือข่ายและอินเทอร์เน็ต การใช้งานอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ และ 3) การเป็นผู้รู้ทางเทคโนโลยี (technological literacy) ได้แก่ ความสามารถในการออกแบบสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้และประสบการณ์โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อสนับสนุนทักษะในศตวรรษที่ 21 ความในการประเมินความก้าวหน้าและการปฏิบัติการวิจัยในชั้นเรียน รุ่งหทัย บุญพรม

(2563 : 84) การเปลี่ยนแปลงของระบบการเรียนรู้เป็นรูปแบบที่ตอบโจทย์ของคนในยุคดิจิทัลที่มีพฤติกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเองตลอดเวลา เพื่อพัฒนาความรู้ความสามารถและทักษะต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน ทักษะชีวิต และการทำงาน อีกทั้ง การตอบสนองความต้องการและการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ จะขึ้นอยู่กับความสามารถและวัตถุประสงค์ในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลของแต่ละบุคคล เช่น การสร้างองค์ความรู้ การเข้าถึงความรู้ และการแลกเปลี่ยนความรู้ ซึ่งในปัจจุบันได้มีเทคโนโลยีดิจิทัลเป็นเครื่องมือที่ช่วยในการเรียนรู้ที่เรียกว่าแพลตฟอร์มการเรียนรู้ดิจิทัล ปิยาภรณ์ อัครลาวัณย์ (2562 : 34-37) ทักษะการใช้สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศและนวัตกรรมเป็นด้านที่ครูสอนภาษาอังกฤษมีความจำเป็นในการใช้ในการจัดการเรียนการสอน และครูผู้สอนภาษาอังกฤษควรได้รับการพัฒนาสูงสุด

ในช่วงของสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ระหว่าง พ.ศ. 2563-2566 ทำให้การจัดการเรียนการสอนของครู และนักเรียนประสบกับปัญหา ส่งผลกระทบให้สถาบัน การศึกษาทั่วประเทศปิดเพื่อป้องกันการแพร่ระบาดของโรคเชื้อไวรัส โคโรนา 2019 (COVID-19) ทำให้ทั้งนักเรียน และครูและบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิษณุโลก อุตรดิตถ์ ต้องปรับตัวเข้าสู่การเรียนการสอนโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบออนไลน์ (On Line) ต้องนำสื่อ นวัตกรรมทางเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน และการปฏิบัติงาน ครูจำเป็นต้องเตรียมความพร้อมในการเรียนการสอนด้านอุปกรณ์และเทคโนโลยี เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามหลักสูตรอย่างต่อเนื่องและจบการศึกษาการศึกษาตามหลักสูตร และตามรายงานงานผลการดำเนินงาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิษณุโลก อุตรดิตถ์ ประจำปีงบประมาณ 2565 และประกาศสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิษณุโลก อุตรดิตถ์ เรื่อง นโยบาย จุดเน้น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิษณุโลก อุตรดิตถ์ ประจำปีงบประมาณ 2566 ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิษณุโลก อุตรดิตถ์ พบว่า สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิษณุโลก อุตรดิตถ์ ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญและปัญหาที่จะใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและนวัตกรรมในการขับเคลื่อนให้สอดคล้องกับการทำงานการบริหารจัดการศึกษาและการเรียนรู้ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิษณุโลกอุตรดิตถ์, 2565)

จากความเป็นมาและปัญหาดังกล่าวข้างต้น จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาความต้องการจำเป็นและแนวทางการพัฒนาสมรรถนะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของครู ภาษาอังกฤษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิษณุโลก อุตรดิตถ์ จังหวัดพิษณุโลก เพื่อนำผลการวิจัยมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนา ปรับปรุง และส่งเสริมสมรรถนะ

ของครูภาษาอังกฤษด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ตลอดจนใช้เป็นเครื่องมือในการประเมินสมรรถนะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของครูภาษาอังกฤษต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของครูภาษาอังกฤษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิษณุโลก อุตรดิตถ์ จังหวัดพิษณุโลก

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของครูภาษาอังกฤษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิษณุโลก อุตรดิตถ์ จังหวัดพิษณุโลก มีขอบเขตการวิจัย ดังนี้

ด้านเนื้อหา

ในการวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของครูภาษาอังกฤษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิษณุโลก อุตรดิตถ์ จังหวัดพิษณุโลก โดยผู้วิจัยได้ส่งเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสมรรถนะด้านเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา ประกอบด้วย 4 สมรรถนะ ดังนี้

1. ด้านความรู้ ทางเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร
2. ด้านทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการจัดการเรียนรู้
3. ด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการพัฒนาวิชาชีพ
4. ด้านเจตคติในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารตามกฎหมาย

จริยธรรมและความปลอดภัย

ด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ ครูผู้สอนภาษาอังกฤษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิษณุโลก อุตรดิตถ์ จังหวัดพิษณุโลก ปีการศึกษา 2566 จำนวน 39 โรงเรียน จำนวน 184 คน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูผู้สอนภาษาอังกฤษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก อุตรดิตถ์ จังหวัดพิษณุโลก ปีการศึกษา 2566 จำนวน 39 โรงเรียน จำนวน 123 คน โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างด้วยการเปิดตาราง เครจซี่และมอร์แกน (Kerjcie & Morgan อ้างถึงใน

สถิรพร เชาวชัย, 2561) และเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratied Random Sampling)

ด้านตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะครูผู้สอนภาษาอังกฤษด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิษณุโลก อุตรดิตถ์ จังหวัดพิษณุโลก

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะครูผู้สอนภาษาอังกฤษด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิษณุโลก อุตรดิตถ์ จังหวัดพิษณุโลก โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน จำนวน 4 ด้าน ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) โดยนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และหาดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถาม ผลการวิเคราะห์ความตรงเชิงเนื้อหา พบว่า มีค่า IOC 0.67 – 1.00 นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try Out) กับครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิษณุโลก อุตรดิตถ์ ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยจำนวน 30 คน หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งหมดโดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha – Coefficient) โดยได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.98

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามโดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าความถี่ และ ค่าร้อยละ การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะครูผู้สอนภาษาอังกฤษด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิษณุโลก อุตรดิตถ์ จังหวัดพิษณุโลก วิเคราะห์โดยใช้ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยกำหนดเกณฑ์การแปลความหมายของค่าเฉลี่ย

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การศึกษาความต้องการจำเป็นและแนวทางการพัฒนาสมรรถนะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของครูภาษาอังกฤษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิษณุโลก อุตรดิตถ์ จังหวัดพิษณุโลก แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ครูภาษาอังกฤษที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 123 คน แบ่งเป็น เพศชาย จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 10.57 และเพศหญิง จำนวน 110 คน คิดเป็นร้อยละ 89.43 การศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 65 คน คิดเป็นร้อยละ 52.85 และสูงกว่าระดับปริญญาตรี จำนวน 58 คน คิดเป็นร้อยละ 47.15 ประสบการณ์การทำงานน้อยกว่า 5 ปี จำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 15.45 ประสบการณ์การทำงาน 5-10 ปี จำนวน 47 คน คิดเป็นร้อยละ 38.21 และประสบการณ์การทำงานมากกว่า 10 ปี จำนวน 57 คน คิดเป็นร้อยละ 46.34

ตอนที่ 2 ผลการศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของครูภาษาอังกฤษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิษณุโลก อุตรดิตถ์ จังหวัดพิษณุโลก

ความต้องการในการพัฒนาสมรรถนะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของครูภาษาอังกฤษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิษณุโลก อุตรดิตถ์ จังหวัดพิษณุโลก ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการจัดการเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ ด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการพัฒนาวิชาชีพ และการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก และด้านด้านเจตคติในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารตามกฎหมาย จริยธรรมและความปลอดภัย ที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ อยู่ในระดับน้อยที่สุด

อภิปรายผล

การศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของครูภาษาอังกฤษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิษณุโลก อุตรดิตถ์ จังหวัดพิษณุโลก มีประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. ผลการศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของครูภาษาอังกฤษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

พิษณุโลก อุตรดิตถ์ จังหวัดพิษณุโลก ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจ เนื่องจากปัจจุบันครูเห็นความ สำคัญและตระหนักถึงการนำเทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอนในยุคดิจิทัล ด้วยการนำเอาเทคโนโลยีทางการศึกษาเข้ามามีใช้ในการศึกษาจะช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้เนื้อหาสาระได้มากยิ่งขึ้น เรียนรู้ได้รวดเร็วขึ้นและยังทำให้ครูมีเวลาให้กับผู้เรียนได้มากขึ้น และช่วยให้เกิดมีการแลกเปลี่ยนทัศนคติความคิดต่าง ๆ ระหว่างครูกับนักเรียนเป็นไปอย่างดีมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และทำให้การจัดการเรียนรู้เป็นไปอย่างน่าสนใจและผู้เรียนเกิดความสุขในบทเรียนนั้น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิษณุโลก อุตรดิตถ์ (2566, น.3) ได้กำหนดจุดเน้นประจำปีงบประมาณ 2566 ข้อที่ 8 มุ่งเน้นการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและนวัตกรรมในการขับเคลื่อนให้สอดคล้องกับการทำงาน การบริหารการศึกษาและการเรียนรู้ เมื่อพิจารณาในแต่ละสมรรถนะ พบว่า ด้านทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการจัดการเรียนรู้มีความต้องการในการพัฒนาสูงสุด อยู่ในระดับมาก และด้านเจตคติในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารตามกฎหมาย จริยธรรมและความปลอดภัย มีความต้องการในการพัฒนาต่ำสุด อยู่ในระดับน้อยที่สุด

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ด้านทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการจัดการเรียนรู้ มีความต้องการในการพัฒนาสูงสุด ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากปัจจุบันความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและการสื่อสาร สื่ออุปกรณ์ดิจิทัล มีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาไปอย่างรวดเร็ว มีการพัฒนาปรับเปลี่ยนรูปแบบและวิธีการที่ยู่งยากและทันสมัยมากขึ้น ส่งผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างมากต่อพฤติกรรมในการใช้ชีวิตรวมถึงการเรียนรู้ โลกแห่งการเรียนรู้ได้พัฒนาไปอย่างมาก จากการที่มีระบบอินเทอร์เน็ตและการพัฒนาของเทคโนโลยีดิจิทัล มีนวัตกรรมเทคโนโลยีที่เกิดขึ้น และในการจัดการเรียนการสอนช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา (โควิด-19) ส่งผลให้ครูก้าวเข้าสู่ชีวิตวิถีใหม่ (New Normal) เพื่อปรับตัวให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงไปสู่ยุคดิจิทัล ซึ่งบทบาทของครูมีความสำคัญยิ่งต่อการนำเทคโนโลยีเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้แก่ผู้เรียนได้อย่างมีคุณภาพและปลอดภัยการจัดการเรียนรู้ไม่เพียงเฉพาะแต่ในห้องเรียน แต่ปรับเปลี่ยนรูปแบบออนไลน์และออฟไลน์ โดยใช้สื่อเทคโนโลยีในรูปแบบต่าง ๆ ที่ทันสมัยและสามารถเข้าถึงได้อย่างง่ายและรวดเร็ว อีกทั้งมีรูปแบบที่ยากต่อการคัดลอก ซึ่งมีความแตกต่างจากการจัดการเรียนรู้ในแบบเดิมที่เคยมีมา เทคโนโลยีเป็นปัจจัยที่สำคัญและถูกนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนมากขึ้น และเป็นส่วนหนึ่งในการดำรงชีวิตประจำวัน อีกทั้งปัจจุบันการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตและเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมีความสะดวกและง่าย

มากยิ่งขึ้น ทำให้การเรียนการสอนผ่านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมีความสะดวกและรวดเร็ว สอดคล้องกับแนวคิดของ พระวัตร จันทกุล (2560) ได้กล่าวว่า ครูต้องมีความสามารถในการใช้เทคโนโลยี ตั้งแต่การออกแบบการจัดทำฐานข้อมูล การพัฒนาปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ รวมทั้งการทำวิจัยเกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารจะช่วยให้เกิดเทคนิควิธีการจัดการเรียนรู้ใหม่ ๆ ครูสามารถค้นหาโปรแกรมที่หลากหลายเพื่อสนองต่อความต้องการของผู้เรียน รวมทั้งยังทำให้มีสื่อและแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายในการช่วยแก้ปัญหาด้านการจัดการเรียนรู้ ทำให้เกิดประสิทธิภาพในการจัดการเรียนรู้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปิยาภรณ์ อัครลาวัณย์ (2562) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาความต้องการและแนวทางในการพัฒนาสมรรถนะของครูสอนภาษาอังกฤษ ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 40 พบว่า ทักษะการใช้สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศและนวัตกรรมเป็นด้านที่ครูสอนภาษาอังกฤษมีความต้องการในการพัฒนาสูงสุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ ภาณุมาศ เกษรสุริวงศ์ (2565) ได้ทำวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลของครู ภาษาอังกฤษในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2 พบว่า สมรรถนะการจัดการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลของครูภาษาอังกฤษ ด้านการใช้ดิจิทัลแพลตฟอร์มในการจัดการเรียนรู้ อยู่ในระดับ ปานกลาง

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของครูภาษาอังกฤษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิษณุโลก อุตรดิตถ์ จังหวัดพิษณุโลก ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ มีดังต่อไปนี้

1.1 จากผลการวิจัย พบว่า การศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของครูภาษาอังกฤษ ด้านทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการจัดการเรียนรู้ มีความต้องการสูงสุด ผู้บริหารสถานศึกษาจึงควรนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาสมรรถนะครูภาษาอังกฤษด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารไปใช้ในการวางแผนปรับปรุง พัฒนاتตนเอง นำไปสู่การฝึกปฏิบัติโดยจัดโครงการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการการพัฒนาสมรรถนะของครูภาษาอังกฤษในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และมีการติดตาม ประเมินผลอย่างต่อเนื่อง

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาแนวทางในการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูภาษาอังกฤษ ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิษณุโลก อุตรดิตถ์

2.2 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อทักษะทางเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของ ครูภาษาอังกฤษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิษณุโลก อุตรดิตถ์ ที่มุ่งสู่การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

เอกสารอ้างอิง

- บุญชม ศรีสะอาด. (2556). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- ปาริชาติ เกษชชา. (2560). การพัฒนาสมรรถนะครูผู้นำด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ศตวรรษที่ 21. วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, 12(59), 95.
- ปิยาภรณ์ อัครลาวัณย์. (2562). การศึกษาความต้องการและแนวทางในการพัฒนาสมรรถนะของครูสอนภาษาอังกฤษ ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 40. ใน วิทยานิพนธ์ ปริญญาโทบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- พงษ์พัชรินทร พุฒินัน. (2561). การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนในยุคดิจิทัล. วารสาร นวัตกรรมการเรียนรู้และเทคโนโลยี.
- พิระวัตร จันทกุล. (2559). รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ภาณุมาศ เกษสุริวงศ์. (2565). แนวทางการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลของครูภาษาอังกฤษในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 2. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- เยาวลักษณ์ มูลสระคู. (2558). การพัฒนาตัวบ่งชี้สมรรถนะครูสอนภาษาอังกฤษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- รุ่งหทัย บุญพรม. (2563). Digital Learning Platform: เทรนด์การเรียนรู้ในยุคดิจิทัล. วารสารปัญญาพัฒนา, 39 (1), 84-89

- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิษณุโลกอุตรดิตถ์. (2565). แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิษณุโลก อุตรดิตถ์. อุตรดิตถ์: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิษณุโลกอุตรดิตถ์.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2561). สมรรถนะครูและแนวทางการพัฒนาครูในสังคมที่เปลี่ยนแปลง. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค.
- สุพจน์ย์ พัดจาด. (2554). รูปแบบการบริหารงานเสริมสร้างสมรรถนะการปฏิบัติงานของครูใหม่ในโรงเรียนสังกัดเทศบาล. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 13(3), 57-77.
- อมรรัตน์ ทับทิมทอง. (2562). ความต้องการจำเป็นและแนวทางการพัฒนาสมรรถนะด้านทักษะของครูภาษาอังกฤษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 39 จังหวัดพิษณุโลก. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- อุบลรัตน์ หริณวรรณ. (2563). การเสริมสร้างสมรรถนะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษาโดยใช้การเรียนรู้แบบแลกเปลี่ยนเรียนรู้. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.

การจัดการห่วงโซ่คุณค่าของผลิตภัณฑ์แป้งกล้วย
อำเภอเก้าเลี้ยว จังหวัดนครสวรรค์*

VALUE CHAIN MANAGEMENT OF BANANA FLOUR PRODUCT
KAO LIAO DISTRICT, NAKHON SAWAN PROVINCE

สว่าง แป้นจันทร์¹, กรรณิการ์ มิ่งเมือง², ปิยะกิจ กิจติตุลาภานนท์³, ภาริตา พิมพันธ์⁴, ววัชร ชัยสงคราม⁵,
มาศศกุล ภักดีอาษา⁶, พรพรรณ จิอุ⁷ และ ณัฐวุฒิ เนียมสอน⁸

Sawang Panjun¹, Kannika Mingmuang², Piyakit Kittitulakanon³, Parita Pimphan⁴, Watchara Chaisongkram⁵,
Massakul Pukdee-asa⁶, Phornpan Ji-U⁷ and Natawut Niamsorn⁸

¹⁻⁷คณะเทคโนโลยีการเกษตรและเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

¹⁻⁷ Faculty of Agricultural Technology and Industrial Technology, Nakhon Sawan Rajabhat University,
Thailand

⁸คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

⁸ Faculty of Engineering Chiang Mai University, Thailand
Corresponding Author's Email: sawang.p@nsru.ac.th

บทคัดย่อ

กลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีผลิตภัณฑ์กล้วยที่หลากหลายและสามารถสร้างรายได้ให้กับสมาชิกในกลุ่ม ในการพัฒนาศักยภาพสินค้าให้ตอบสนองความต้องการของลูกค้าที่นับพบว่าศักยภาพการแข่งขันต่ำกว่าคู่แข่งปัญหาจากขาดแคลนเครื่องจักรและเทคโนโลยีสมัยใหม่และรูปแบบการจัดการห่วงโซ่คุณค่า งานวิจัยมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ความเชื่อมโยงของกิจกรรมการผลิตที่สร้างมูลค่าเพิ่มและกิจกรรมที่สูญเสียไปทั้งหมดภายในห่วงโซ่คุณค่าของผลิตภัณฑ์จากกล้วย 2) เพื่อคัดเลือกผลิตภัณฑ์จากกล้วยเพื่อการพัฒนาห่วงโซ่คุณค่า 3) เพื่อพัฒนาห่วงโซ่คุณค่าผลิตภัณฑ์จากกล้วย และ 4) เพื่อศึกษาผลกระทบของเทคโนโลยีที่มีต่อวิสาหกิจชุมชน ซึ่งใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบด้วย การวิจัยเอกสาร และการสัมภาษณ์เชิงลึกจากสมาชิกวิสาหกิจชุมชนจำนวน 25 คน วิเคราะห์ข้อมูล

* Received 23 March 2024; Revised 31 March 2024; Accepted 20 April 2024

โดยใช้การวิเคราะห์แก่นสาระจากการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อวิเคราะห์ปัญหา ความเชื่อมโยง และรูปแบบการปรับปรุงตามหลักแนวคิดห่วงโซ่คุณค่า

ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลิตภัณฑ์กล้วยมีความเชื่อมโยงห่วงโซ่คุณค่าของผลิตภัณฑ์ ตั้งแต่เกษตรกร พ่อค้ารายย่อย ผู้รวบรวม วิสาหกิจชุมชน ตลาดท้องถิ่น ตลาดออนไลน์ และร้านค้าส่ง 2) ผลิตภัณฑ์แปงกล้วยได้ถูกคัดเลือกเพื่อปรับปรุงกิจกรรมการผลิต เนื่องจากมีศักยภาพในการแข่งขันและสร้างกำไรต่อหน่วยได้สูงสุด มีกิจกรรมการแปรรูปผลิตภัณฑ์แปงกล้วยทั้งหมด 18 กิจกรรม และกิจกรรมที่สร้างมูลค่าเพิ่ม คือ ตรวจสอบกล้วยดิบและตัดแยกผล เตรียม น้ำเกลือ ปอกเปลือก สไลด์กล้วยดิบเป็นแผ่นบาง อบ บดละเอียด ร่อนในตะแกรง และบรรจุในบรรจุภัณฑ์ 3) มีการพัฒนาเครื่องอบกล้วยด้วยลมร้อนเพื่อลดระยะเวลาการอบแห้งได้ร้อยละ 81.25 และ 4) ผลกระทบของการพัฒนากิจกรรมแปรรูปผลิตภัณฑ์ คือ ได้รับการรับรองมาตรฐานคุณภาพอาหาร ลดระยะเวลาการผลิตได้ 6 เท่าของการผลิตแบบเดิม และเพิ่มผลิตภาพแรงงานขึ้นร้อยละ 70.65

คำสำคัญ: การจัดการห่วงโซ่คุณค่า, ผลิตภัณฑ์แปงกล้วย, ห่วงโซ่อุปทาน

Abstract

The community enterprise has a variety of banana products and could generate income for the members of the group. The develop product potential according to customer needs it was found that the competitive potential was lower than that of competitors. This is a result of the lack of machinery as modern technology and an appropriate value chain management model. The research aims: 1) To study and analyze the linkages of all value-added production activities and waste activities within the banana product value chain, 2) To select banana products for value chain development, 3) To develop banana product value chains and 4) To study the impact of technology on community enterprises. Which used qualitative research methods to collect data consisting of research and in-depth interviews with 25 community enterprise members. The data were analyzed using essence

analysis from data collection to analyze problems, connection, and improvement models based on the value chain concept.

In summary: 1) Banana products were connected to the product value chain of farmers, retailers, integrators, community enterprises, local markets, online markets, and wholesale stores, 2) Banana flour products have been selected to improve production activities because they are competitive and maximize unit profits. There are a total of 18 activities for processing banana flour, there are value-added activities including inspecting raw bananas, cutting, preparing saltwater, peel, thin slices, drying, grind, sieve, and packed in packaging, 3) The dryer with hot air was developed to reduce the drying time by 81.25 % and 4) The impact of the development of product processing activities is receiving food standard certification, reduce processing time by 6 times than traditional production and increased labor productivity by 70.65 %

Keywords: Value Chain Management, Banana flour Product, Supply Chain

บทนำ

วิสาหกิจชุมชนเป็นพื้นฐานเศรษฐกิจที่สำคัญต่อเศรษฐกิจของประเทศ เนื่องจากผู้ผลิตมีการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติภายในท้องถิ่นเพื่อสร้างรายได้และโอกาสการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ให้กับชุมชน ส่งผลให้วิสาหกิจชุมชนสามารถจำหน่ายสินค้าได้เพิ่มมากขึ้น (ภรณ์หลาวทอง, 2560) กลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มพัฒนาอาชีพแบบยั่งยืนบ้านเขาดิน มีสินค้าที่ผลิตจากกล้วยอยู่หลายผลิตภัณฑ์ เช่น กล้วยตาก กล้วยเบรคแตก กล้วยฉาบ และแป้งกล้วย ซึ่งมีความต้องการเป็นจำนวนมากจากผู้บริโภคที่ชื่นชอบรสชาติ ราคา และความปลอดภัย ทำให้ได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนการปรับปรุงกิจกรรมการผลิตจากภาครัฐอยู่เสมอ โดยผู้ผลิตมุ่งให้ความสำคัญกับการส่งเสริมกิจกรรมที่สร้างมูลค่าเพิ่มและลดกิจกรรมที่สูญเสียไปภายในกระบวนการผลิต เนื่องจากปัจจุบันขาดประสิทธิภาพการผลิต ผลผลิตไม่เพียงพอต่อความต้องการ สินค้าไม่ได้มาตรฐาน ต้นทุนการผลิตสูง และแรงงานอยู่ในวัยผู้สูงอายุ

การวิเคราะห์ห่วงโซ่คุณค่าเป็นการศึกษาความเชื่อมโยงของกระบวนการผลิตสินค้าและศักยภาพการแข่งขันของวิสาหกิจชุมชน มีการเก็บรวบรวมข้อมูลกระบวนการผลิตตั้งแต่ต้นน้ำ

จนถึงปลายน้ำ ทั้งกิจกรรมหลักและกิจกรรมสนับสนุน (กานต์กนก ผุดวัฒน์ และคณะ, 2566) ซึ่งนำมาใช้กำหนดรูปแบบการพัฒนา เสริมสร้างความเข้มแข็ง และยกระดับความสามารถในการแข่งขัน โดยการวิเคราะห์จุดแข็งและจุดอ่อนของทุกกิจกรรมการผลิตตลอดทั้งห่วงโซ่อุปทานได้เป็นอย่างดี (ยรรยง ศรีสม, 2555) ทั้งนี้การเพิ่มมูลค่าสินค้าและลดต้นทุนการผลิตเป็นเป้าหมายหลักของการพัฒนา กิจกรรมการผลิต การลดความสูญเสีย และการเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของวิสาหกิจชุมชน (โกศล ดีศีลธรรม, 2547) องค์กรที่ยกระดับห่วงโซ่คุณค่าได้สำเร็จจะสามารถปรับเปลี่ยนกิจกรรมการผลิตได้เหมาะสม ทั้งความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านและการจัดสรรงานได้อย่างเหมาะสม เพื่อลดต้นทุนการผลิตและรักษาคุณภาพตามที่ต้องการ (รัฐชนา สินธวาลัย, 2560) ซึ่งเป็นการสร้างจุดแข็งขององค์กรร่วมกับความเชื่อมโยงของทุกกิจกรรมการผลิตตลอดห่วงโซ่อุปทานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ดังนั้นการศึกษาห่วงโซ่คุณค่าจึงเป็นแนวทางสำคัญที่สามารถนำมายกระดับศักยภาพการผลิตของวิสาหกิจชุมชนได้ (Porter, 1985) เพื่อสำรวจปัญหา ความเชื่อมโยง และคัดแยกกิจกรรมที่สูญเสียไป ตั้งแต่กิจกรรมการต้นน้ำไปจนถึงปลายน้ำ นำไปสู่การพัฒนาปรับปรุงตามหลักวิศวกรรมได้ ด้วยเหตุนี้ทำให้ผู้วิจัยได้เห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาและปรับปรุงกิจกรรมการผลิตร่วมกับการวิเคราะห์ห่วงโซ่คุณค่าเพื่อทำให้ผู้ผลิตเกิดความได้เปรียบทางการแข่งขันสามารถสร้างรายได้ ลดต้นทุน และเพิ่มศักยภาพด้านการแข่งขันได้ ทำให้วิสาหกิจชุมชนกลุ่มพัฒนาอาชีพแบบยั่งยืนบ้านเขาดินเกิดการพัฒนาวางอย่างยั่งยืนต่อไปได้

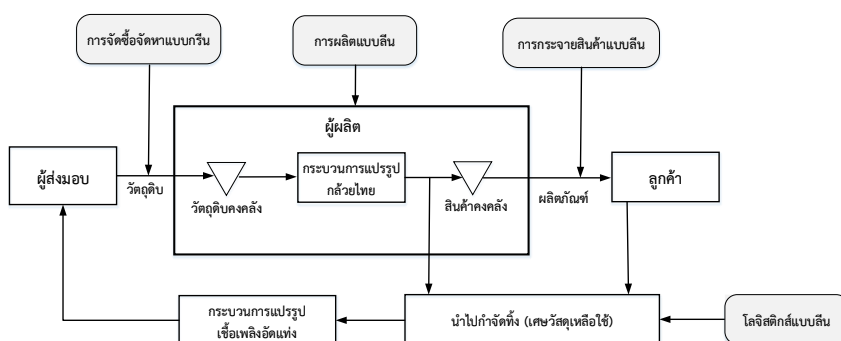
วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ความเชื่อมโยงของกิจกรรมการผลิตที่สร้างมูลค่าเพิ่มและกิจกรรมที่สูญเสียไปทั้งหมดภายในห่วงโซ่คุณค่าของผลิตภัณฑ์จากกล้วย สำหรับวิสาหกิจชุมชนกลุ่มพัฒนาอาชีพแบบยั่งยืนบ้านเขาดิน
2. เพื่อคัดเลือกผลิตภัณฑ์จากกล้วยเพื่อการพัฒนาห่วงโซ่คุณค่า
3. เพื่อพัฒนาห่วงโซ่คุณค่าผลิตภัณฑ์จากกล้วย
4. เพื่อศึกษาผลกระทบของเทคโนโลยีที่มีต่อวิสาหกิจชุมชน

การทบทวนวรรณกรรม

1) การศึกษาห่วงโซ่อุปทานของผลิตภัณฑ์กล้วย

ห่วงโซ่อุปทานเป็นแนวคิดการเชื่อมโยงกิจกรรมทั้งหมดที่ทำงานประสานกัน ตั้งแต่กระบวนการจัดซื้อจัดหา การแปรรูป การเคลื่อนย้าย การจัดเก็บ และการกระจายสินค้า รวมถึงการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้สนับสนุนกิจกรรมการผลิตให้ปฏิบัติงานประสานกันได้อย่างต่อเนื่อง สามารถตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีต้นทุนตลอดอายุสินค้าที่น้อยที่สุด โดยห่วงโซ่อุปทานของผลิตภัณฑ์กล้วยได้มีผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องและเชื่อมโยงกันอยู่หลายกลุ่ม (ภาพที่ 1) เช่น เกษตรกร ผู้รวบรวม กลุ่มวิสาหกิจชุมชน ร้านค้าปลีก และร้านค้าส่ง เป็นต้น ซึ่งมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันดังนี้

ภาพที่ 1 แผนภาพห่วงโซ่อุปทาน (Chen and Paulraj, 2004)

การบริหารตามแนวคิดห่วงโซ่อุปทานนั้น จะมุ่งเน้นแนวทางการปฏิบัติงานที่ยั่งยืน และเกิดประโยชน์ร่วมกัน ซึ่งวิสาหกิจชุมชนได้นำเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาสนับสนุนด้านการบริหารจัดการและเชื่อมโยงข้อมูลภายในกลุ่มสมาชิกทำให้สามารถขับเคลื่อนกิจกรรมการผลิตและการประชาสัมพันธ์สินค้าได้อย่างรวดเร็วและครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย

2) การวิเคราะห์ห่วงโซ่คุณค่า (Value Chain Analysis)

การวิเคราะห์ห่วงโซ่คุณค่าเป็นการวิเคราะห์ความสัมพันธ์และความเชื่อมโยงของกิจกรรมการผลิต ทั้งการสร้างมูลค่าและไม่สร้างมูลค่าเพิ่มให้กับองค์กร นำมาใช้เป็นเครื่องมือศึกษา วิเคราะห์ และคัดแยกกิจกรรมที่สร้างคุณค่าและสูญเสียเปล่าให้กับผู้ผลิต (Porter, 1985) มุ่งให้ความสำคัญกับกิจกรรมทั้งหมดภายในห่วงโซ่คุณค่า โดยมุ่งพัฒนาศักยภาพและความสามารถทางธุรกิจร่วมกับการเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างหน่วยงานไปพร้อมกันเพื่อลดความสูญเสียเปล่าและสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้า ซึ่งสามารถประเมินจากรูปแบบการ

ปฏิบัติงานที่มีต้นทุนการผลิตต่ำกว่าคู่แข่งชั้นเพื่อสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันของผู้ผลิต และการปฏิบัติหน้าที่ของแรงงานให้มีความสอดคล้องกัน (จรรยาโรจน์ สุทธนะ, 2552)

ห่วงโซ่คุณค่าได้แบ่งกิจกรรมการดำเนินงานออกเป็น 2 กิจกรรม คือ กิจกรรมพื้นฐาน เป็นกิจกรรมที่ดำเนินงานเพื่อผลิตสินค้าส่งมอบให้กับลูกค้า และกิจกรรมสนับสนุน เป็นกิจกรรมที่ดำเนินงานเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานของกิจกรรมหลัก (พัคตร์ผจง วัฒนสินธุ์ และ พสุ เดชะรินทร์, 2545) โดยกิจกรรมพื้นฐานประกอบด้วย 5 กิจกรรม คือ การวางแผนจัดหาปัจจัยการผลิต การปฏิบัติงาน การกระจายสินค้า การขายและการตลาด และการให้บริการ ส่วนกิจกรรมสนับสนุนมี 4 กิจกรรม คือ การจัดซื้อจัดหาทรัพยากร การพัฒนาเทคโนโลยี การบริหารทรัพยากรมนุษย์ โครงสร้างพื้นฐานขององค์กร (Michael E. Porter, 1985)

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยครั้งนี้ได้นำหลักการที่เกี่ยวข้องกับห่วงโซ่คุณค่า และการลดความสูญเปล่า (ยรรยง ศรีสม, 2553) มาประยุกต์ใช้ในการเพิ่มประสิทธิภาพและลดระยะเวลาการผลิตสินค้าของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพและมีวิธีการศึกษาซึ่งมีขั้นตอนการดำเนินงานวิจัยดังนี้

1) กลุ่มเป้าหมาย

ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักโดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง เพื่อให้เข้าถึงและได้ข้อมูลที่ตรงตามวัตถุประสงค์และมีความน่าเชื่อถือ โดยมีการกำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักของการสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 25 คน คือ ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน รองประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน และสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

2) เครื่องมือในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก ใช้ในการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 และข้อที่ 3 ลักษณะเป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างเพื่อใช้ในการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักคือกลุ่มสมาชิกวิสาหกิจชุมชน คำถามเป็นแบบปลายเปิด โดยมีเนื้อหาในการสัมภาษณ์ที่มุ่งค้นหาปัญหา ต้นทุนการผลิต และความเชื่อมโยงของแต่ละกิจกรรม รวมทั้งปัจจัยที่ส่งผลต่อการคัดเลือกผลิตภัณฑ์กล้วยและแนวทางการพัฒนาห่วงโซ่คุณค่าผลิตภัณฑ์จากกล้วยของวิสาหกิจชุมชน

3) การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือในการวิจัย

ผู้วิจัยได้จัดทำร่างแบบสัมภาษณ์และตรวจสอบข้อคำถามเกี่ยวกับความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาและภาษาที่ใช้ เพื่อให้ข้อคำถามครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย จากนั้นนำเสนอผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกที่เป็นผู้เชี่ยวชาญทางด้านการจัดการเทคโนโลยีและด้านที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อวิจัยเพื่อให้ข้อเสนอแนะ นำแบบสัมภาษณ์ที่แก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิเป็นที่เรียบร้อยแล้ว นำเสนอผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกเพื่อให้ข้อเสนอแนะอีกครั้ง ก่อนนำไปใช้เพื่อการเก็บรวบรวมข้อมูลจริงของการวิจัย

4) วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลแบ่งเป็น 2 ส่วน ได้แก่

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งทุติยภูมิ ได้ศึกษาค้นคว้าข้อกำหนดการขอรับรองมาตรฐานคุณภาพอาหารและความปลอดภัยจากเอกสารภาครัฐบาล เอกสารจากส่วนราชการ วิทยาสหกิจชุมชน และสมาคมผู้ประกอบการในภาคอุตสาหกรรมอาหาร ตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อวิจัย

2. การเก็บข้อมูลภาคสนาม ผู้วิจัยได้ดำเนินการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักด้วยตนเอง เพื่อให้ข้อมูลที่รวบรวมได้มีเนื้อหาครอบคลุม ครบถ้วนตามประเด็น และสามารถตอบคำถามการวิจัยที่ได้ตั้งไว้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์ แล้วนำข้อมูลที่ได้มาดำเนินการศึกษาปัญหา ต้นทุนการผลิต ความเชื่อมโยงของกิจกรรมการผลิต แนวทางการคัดเลือกผลิตภัณฑ์จากกล้วย และความเป็นไปได้ของปัญหาที่จะนำมาพัฒนาปรับปรุงห่วงโซ่คุณค่าผลิตภัณฑ์จากกล้วยของวิทยาสหกิจชุมชน รวมถึงการยืนยันข้อตกลงสำหรับรูปแบบการพัฒนากิจกรรมการผลิตตลอดห่วงโซ่คุณค่าผลิตภัณฑ์จากกล้วย

5) การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ข้อมูลการวิจัยที่รวบรวมได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกจะถูกวิเคราะห์โดยใช้การวิเคราะห์แก่นสาระ ซึ่งเป็นวิธีการที่กำหนดรูปแบบ สาระสำคัญ และข้อมูลเชิงลึกที่สำคัญจากข้อมูลเชิงคุณภาพ เพื่อวิเคราะห์ความเชื่อมโยงของกิจกรรมการผลิตที่สร้างมูลค่าเพิ่มและกิจกรรมที่สูญเสียเปล่าทั้งหมดภายในห่วงโซ่คุณค่าของผลิตภัณฑ์จากกล้วย

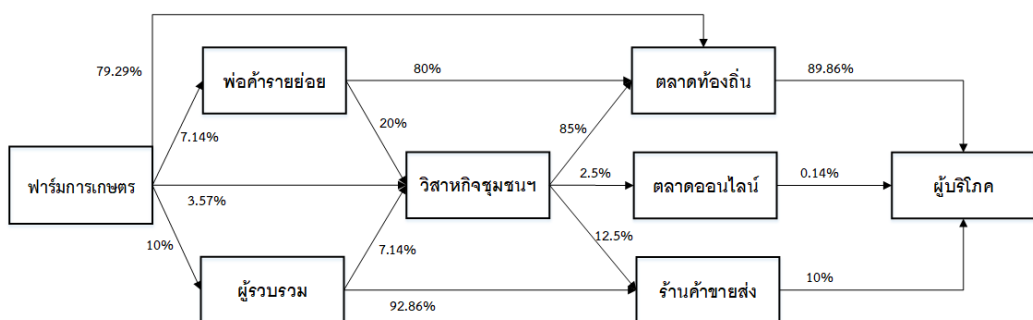
2. การตรวจสอบข้อมูล ได้บูรณาการข้อมูลที่ได้จากวิธีการทั้ง 2 วิธี ได้แก่ การวิจัยเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึก ถูกนำมาใช้เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลเพื่อเสริมสร้างผลการวิจัย การตกลงร่วมกันของผลลัพธ์จากแหล่งข้อมูลต่างๆ ทำให้เพิ่มความน่าเชื่อถือของผลการวิจัยได้

3. ดำเนินการคัดเลือกผลิตภัณฑ์จากกล้วยเพื่อการพัฒนาห่วงโซ่คุณค่าในการปรับปรุงกิจกรรมการผลิต โดยเปรียบเทียบจากอัตราการเพิ่มมูลค่าต่อหน่วยผลิตภัณฑ์
4. ดำเนินการปรับปรุงขั้นตอนการทำงานที่ได้รับการคัดเลือกผลิตภัณฑ์จากกล้วยจากข้อที่ 3 เพื่อลดหรือกำจัดความสูญเสียที่เกิดขึ้น โดยนำแนวความคิดระบบการผลิตแบบลีนเข้ามาปรับใช้
5. กำหนดรูปแบบการพัฒนาและปรับปรุงกระบวนการผลิตที่เหมาะสมร่วมกับกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ซึ่งจะให้ความสำคัญกับแนวทางการลดความสูญเสียและต้นทุนการผลิต
6. วิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาเทคโนโลยีที่มีต่อวิสาหกิจชุมชน โดยนำความเชื่อมโยงกิจกรรมการผลิตและการพัฒนาปรับปรุงกระบวนการผลิต เพื่อตรวจสอบผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงาน

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาวิจัยสามารถสรุปผลได้ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ความเชื่อมโยงของกิจกรรมการผลิตที่สร้างมูลค่าเพิ่มและกิจกรรมที่สูญเสียทั้งหมดภายในห่วงโซ่คุณค่าของผลิตภัณฑ์จากกล้วย พบว่า ผู้ผลิตส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับกิจกรรมที่สร้างมูลค่าเพิ่มและกำจัดกิจกรรมที่สูญเสียเป็นหลัก ซึ่งนำไปสู่ความเชื่อมโยงของห่วงโซ่คุณค่าผลิตภัณฑ์จากกล้วยได้ (ภาพที่ 2) ตั้งแต่เกษตรกร พ่อค้ารายย่อย ผู้รวบรวม ตลาดท้องถิ่น ตลาดออนไลน์ และร้านค้าส่ง โดยทุกกลุ่มได้มีกิจกรรมและความเกี่ยวข้องดังนี้

ภาพที่ 2 ความเชื่อมโยงของห่วงโซ่คุณค่าผลิตภัณฑ์จากกล้วย

1.1 เกษตรกร ทำหน้าที่เพาะปลูกและเก็บเกี่ยวกล้วยดิบไปจำหน่ายให้กับพ่อค้ารายย่อย (ร้อยละ 7.14) วิสาหกิจชุมชน (ร้อยละ 3.57) ผู้รวบรวม (ร้อยละ 10) และลูกค้าทั่วไปจากตลาดท้องถิ่น (ร้อยละ 79.29) ซึ่งทุกกิจกรรมมีผลต่อระดับต้นทุนและคุณภาพของผลผลิต ตั้งแต่กระบวนการจัดหาวัตถุดิบไปจนถึงการเก็บเกี่ยวและส่งมอบผลผลิตให้กับลูกค้า

1.2 ผู้รวบรวม ทำหน้าที่รวบรวมผลผลิตจากเกษตรกรไปจำหน่ายให้กับวิสาหกิจชุมชน (ร้อยละ 7.14) และร้านค้าขายส่ง (ร้อยละ 92.86) ซึ่งต้องทราบความต้องการผลผลิตทั้งหมดจากลูกค้าก่อนการจัดหาผลผลิต เพื่อนำมาวางแผนแหล่งการจัดซื้อและรูปแบบการขนส่งสินค้า เนื่องจากส่วนใหญ่มีความต้องการรับซื้อผลผลิตจำนวนมากจึงต้องรวบรวมผลผลิตจากแหล่งผลิตหลายราย และต้องดำเนินการส่งมอบผลผลิตไปยังกลุ่มลูกค้าให้เร็วที่สุด ซึ่งมีกิจกรรมหลัก คือ การจัดการคลังสินค้า การส่งมอบสินค้า และการแลกเปลี่ยนข้อมูลสารสนเทศ

1.3 พ่อค้ารายย่อย ทำหน้าที่รวบรวมผลผลิตจากเกษตรกรเพื่อนำไปจำหน่ายยังตลาดท้องถิ่น (ร้อยละ 80) และวิสาหกิจชุมชน (ร้อยละ 20) เพื่อกระจายผลผลิตสู่ลูกค้าภายในชุมชน โดยมีกิจกรรมหลักที่ดำเนินการ ได้แก่ การบริหารจัดการคุณภาพสินค้า การจัดเก็บรูปแบบการจำหน่ายสินค้า และการจัดส่งสินค้า

1.4 วิสาหกิจชุมชน ทำหน้าที่แปรรูปผลิตภัณฑ์จากวัตถุดิบที่มีอยู่ในชุมชนแล้วนำไปจำหน่ายยังตลาดท้องถิ่น (ร้อยละ 85) ตลาดออนไลน์ (ร้อยละ 0.14) และร้านค้าขายส่ง (ร้อยละ 10) เพื่อนำส่งสินค้าเข้าสู่ตลาดขายปลีกและขายส่งภายในตลาดชุมชน มีกิจกรรมหลัก ได้แก่ กระบวนการจัดซื้อจัดหา แปรรูปผลิตภัณฑ์ บรรจุลงบรรจุภัณฑ์ เก็บรักษา และกระจายสินค้า โดยส่วนใหญ่มีการจ้างแรงงานเพียงเล็กน้อย แต่ใช้ระยะเวลาการผลิตนาน

1.5 ตลาดท้องถิ่น ทำหน้าที่เป็นแหล่งกระจายสินค้าของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ไปยังผู้บริโภคผ่านกระบวนการแลกเปลี่ยนซื้อขายสินค้า (ร้อยละ 89.86) โดยมีกิจกรรมหลักและสนับสนุน ได้แก่ การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร กลยุทธ์การจำหน่ายสินค้า การกระจายสินค้า การรักษาความสะอาด และความปลอดภัย

1.6 ร้านค้าส่ง ทำหน้าที่เป็นแหล่งรวบรวมและกระจายสินค้าไปยังกลุ่มผู้บริโภค (ร้อยละ 10) ซึ่งต้องการสินค้าจำนวนมาก มีผลผลิตสม่ำเสมอ และราคาจำหน่ายสินค้าที่ไม่สูงเกินไป โดยมีกิจกรรมหลัก คือ การส่งเสริมการขาย การสร้างความสัมพันธ์กับลูกค้า การนำเสนอผลิตภัณฑ์ใหม่ การจัดส่งสินค้า และการจัดเก็บสินค้า เป็นต้น

1.7 ตลาดออนไลน์ ทำหน้าที่รวบรวมสินค้าไว้บนสื่อออนไลน์เพื่อโฆษณาและจำหน่ายสินค้าผ่านการใช้งานระบบอินเทอร์เน็ต (ร้อยละ 0.14) ทำให้ลูกค้าสามารถจัดหาสินค้าได้สะดวก เข้าถึงลูกค้าได้อย่างกว้างขวาง และมีต้นทุนการตลาดต่ำที่สุด ซึ่งมีกิจกรรมหลักของการปฏิบัติงาน คือ การประชาสัมพันธ์ การจำหน่าย การจัดส่งสินค้า และการจัดการคลังสินค้า เป็นต้น

1.8 ผู้บริโภค ทำหน้าที่จัดซื้อจัดหาผลิตภัณฑ์จากกล้วยที่ได้วางจำหน่ายตามตลาดท้องถิ่น ร้านค้าขายส่ง และตลาดออนไลน์ ซึ่งส่วนใหญ่จัดซื้อจากตลาดที่สามารถจัดหาได้ง่าย

2. ผลการคัดเลือกผลิตภัณฑ์จากกล้วยเพื่อการพัฒนาห่วงโซ่คุณค่า มีการคัดเลือกผลิตภัณฑ์สู่การพัฒนากิจกรรมการผลิตให้ได้มาตรฐานอุตสาหกรรม เพิ่มความสามารถในการผลิต และลดต้นทุนการผลิต โดยมีการพิจารณาจากอัตราการเพิ่มมูลค่าต่อหน่วยผลิตภัณฑ์สูงสุด มีรายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบอัตราการเพิ่มมูลค่าต่อหน่วยผลิตภัณฑ์ของกล้วยตลอดห่วงโซ่อุปทาน

ผลิตภัณฑ์	อัตราผลผลิตต่อกล้วยดิบ 10 kg	ราคาต่อหน่วย (บาท/kg)	มูลค่าผลิตภัณฑ์ (บาท)	มูลค่าต่อกล้วยดิบ (บาท/kg)
กล้วยตาก	4.17 kg	180	750.60	75.06
กล้วยเบรคแตก	2.40 kg	270	648.00	64.80
กล้วยฉาบ	2.25 kg	270	594.00	59.40
แป้งกล้วย	2.00 kg	400	800.00	80.0

จากผลการเปรียบเทียบอัตราการเพิ่มมูลค่าต่อหน่วยผลิตภัณฑ์ของกล้วยตลอดห่วงโซ่อุปทานเพื่อการพัฒนาห่วงโซ่คุณค่า พบว่า ผลิตภัณฑ์ที่มีมูลค่าต่ออัตรากล้วยดิบ 1 กิโลกรัมสูงสุด คือ แป้งกล้วย (80 บาท/กิโลกรัม) รองลงมา คือ กล้วยตาก และกล้วยเบรคแตก ตามลำดับ ดังนั้นจึงได้มีการคัดเลือกผลิตภัณฑ์แป้งกล้วย เพื่อนำไปพัฒนาปรับปรุงกิจกรรมการผลิตสินค้าให้ประสิทธิภาพมากขึ้น ทั้งการลดต้นทุนการผลิต เพิ่มอัตราผลผลิต การนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในกิจกรรมการผลิต และการลดเวลาการผลิต เนื่องจากเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีศักยภาพทางการแข่งขันและมีความสามารถในการสร้างกำไรสูงสุด ทำให้มีความคุ้มค่าต่อการลงทุนเพื่อพัฒนาปรับปรุงกิจกรรมการผลิตสินค้า

3. ผลการวิเคราะห์กิจกรรมสูญเสียและกิจกรรมที่สร้างมูลค่าเพิ่มของผลิตภัณฑ์แปงกล้วย โดยมีการเก็บรวบรวมข้อมูลและสังเกตการณ์กิจกรรมการผลิตแปงกล้วยแล้วนำมาคัดแยกกิจกรรมที่สูญเสียของผลิตภัณฑ์ ตั้งแต่ต้นน้ำจนถึงปลายน้ำ ซึ่งผลการศึกษาพบว่ากิจกรรมที่สร้างมูลค่าเพิ่มและกิจกรรมที่สูญเสียภายในกระบวนการผลิตแปงกล้วยมีอยู่หลายกิจกรรม ตั้งแต่การจัดซื้อจัดหาวัตถุดิบจนถึงการกระจายสินค้า ซึ่งมีรายละเอียดดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 กิจกรรมการผลิตแปงกล้วยของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มพัฒนาอาชีพแบบยั่งยืนบ้านเขาติน อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครสวรรค์ (สำหรับการผลิตแปงกล้วย 1.5 กิโลกรัม)

กิจกรรมที่	กิจกรรม	เวลา (นาที)	ต่อหน่วย	ระยะทาง (เมตร)	ประเภท	การเพิ่ม คุณค่า
1	จัดหากล้วยดิบ	60	ครั้ง	2,000	เคลื่อนที่	สูญเสีย
2	ตรวจสอบกล้วยดิบ ตัดแยกเป็นลูก	30	ครั้ง	-	ตรวจสอบ	เพิ่มคุณค่า
3	จัดเตรียมน้ำต้มเดือด	15	ครั้ง	-	ปฏิบัติงาน	สูญเสีย
4	นำกล้วยดิบแช่น้ำร้อน	10	ครั้ง	-	รองาน	สูญเสีย
5	จัดเตรียมน้ำเกลือ	20	ครั้ง	-	ปฏิบัติงาน	เพิ่มคุณค่า
6	ปอกเปลือกกล้วย	60	ครั้ง	-	ปฏิบัติงาน	เพิ่มคุณค่า
7	สไลด์กล้วยดิบเป็นแผ่นบาง	60	ครั้ง	-	ปฏิบัติงาน	เพิ่มคุณค่า
8	แช่น้ำเกลือ	5	ครั้ง	-	รองาน	สูญเสีย
9	สะเด็ดน้ำ	5	ครั้ง	-	ปฏิบัติงาน	สูญเสีย
10	นำกล้วยดิบไปอบยังเครื่องอบ พลังงานแสงอาทิตย์	1,440	ครั้ง	3	เคลื่อนที่ รองาน	เพิ่มคุณค่า/ สูญเสีย
11	นำมาบดละเอียด	120	ครั้ง	-	ปฏิบัติงาน	เพิ่มคุณค่า
12	ร่อนในตะแกรง 100 mesh	10	ครั้ง	-	ปฏิบัติงาน	เพิ่มคุณค่า
13	ตรวจสอบคุณภาพ	15	ครั้ง	-	ตรวจสอบ	สูญเสีย
14	บรรจุลงภาชนะ	6.15	บรรจุภัณฑ์	0.3	ปฏิบัติงาน	เพิ่มคุณค่า
15	ซังน้ำหนัก	1.2	บรรจุภัณฑ์	0.3	ตรวจสอบ	สูญเสีย
16	นำแปงกล้วยไปห้องเก็บสินค้า	0.5	ครั้ง	20	เคลื่อนที่	สูญเสีย
17	จัดเก็บสินค้า	1,080	ครั้ง	-	รองาน	สูญเสีย
18	กระจายสินค้า	25	ครั้ง	2,000	เคลื่อนที่	สูญเสีย
รวมทั้งหมด		3,063.65		4,023.6	-	-

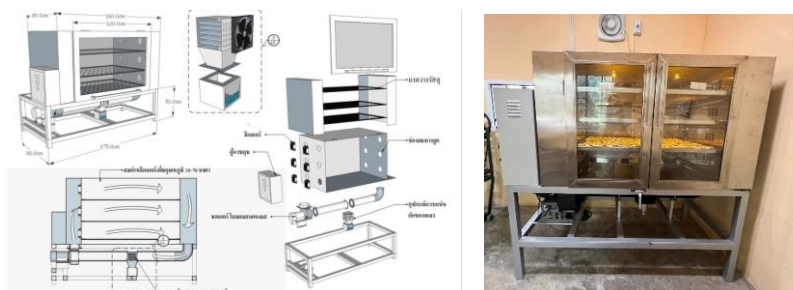
จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่ากลุ่มวิสาหกิจชุมชนได้มีกิจกรรมการแปรรูปผลิตภัณฑ์แปงกล้วยทั้งหมด 18 กิจกรรม มีกิจกรรมที่สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มได้ จำนวน 9 กิจกรรม (ร้อยละ 50) และกิจกรรมที่สูญเสีย จำนวน 9 กิจกรรม (ร้อยละ 50) โดยกิจกรรมที่สร้างมูลค่าเพิ่มประกอบด้วย ตรวจสอบกล้วยดิบและตัดแยกเป็นลูก จัดเตรียมน้ำเกลือ ปอกเปลือก สไลด์เป็น

แผ่นบาง บดละเอียด ร้อนในตะแกรง และบรรจุลงภาชนะ ซึ่งมีระยะเวลาการแปรรูปทั้งหมด 3,063.65 นาทีต่อครั้ง เวลาการผลิตส่วนใหญ่ คือ กิจกรรมการอบแห้ง จำนวน 1,440 นาทีต่อครั้ง (ร้อยละ 47) ทำให้มีระยะเวลาการอบแห้งนานที่สุดในกระบวนการผลิต มีระยะทางการเคลื่อนที่ทั้งหมด 4,023.60 เมตร กิจกรรมที่มีระยะทางการเคลื่อนที่มากที่สุด คือ กิจกรรมจัดหากล้วยดิบและกิจกรรมกระจายสินค้า จำนวน 2,000 เมตร (ร้อยละ 49.71) เท่ากัน เนื่องจากแหล่งวัตถุดิบและพื้นที่กระจายสินค้าอยู่ห่างจากวิสาหกิจชุมชนมาก ทำให้มีระยะทางการเคลื่อนที่มากที่สุด

ทั้งนี้ รูปแบบการยกระดับห่วงโซ่คุณค่าของผลิตภัณฑ์แป้งกล้วยเพื่อเพิ่มมูลค่าและความสามารถในการแข่งขันนั้นมีอยู่หลายรูปแบบ ทั้งการขอรับการส่งเสริมจากหน่วยงานภาครัฐ การลดต้นทุนการผลิต และการจัดหาวัตถุดิบด้วยการส่งเสริมกลไกด้านการเกษตรแบบพันธสัญญา รวมถึงการยกระดับกระบวนการผลิตด้วยเทคโนโลยีสมัยใหม่ร่วมกับการวิจัยและพัฒนากระบวนการผลิต เพื่อให้สินค้ามีคุณภาพตามมาตรฐานสากล และมีศักยภาพการแข่งขันที่เพิ่มสูงขึ้น

4. ผลการพัฒนาห่วงโซ่คุณค่าผลิตภัณฑ์จากกล้วย โดยการสำรวจปัญหาและข้อจำกัดภายในกิจกรรมการผลิตแป้งกล้วยตลอดห่วงโซ่อุปทานตั้งแต่ต้นน้ำจนถึงปลายน้ำ พบว่า มีหลายกิจกรรม เช่น กิจกรรมการจัดหาวัตถุดิบ (กล้วยน้ำว้าดิบ) ที่ขาดการวางแผนการจัดซื้อจัดหาเพื่อจัดหากล้วยดิบในทุกช่วงเวลา เนื่องจากกล้วยมีอายุการเก็บรักษาสั้น (3-5 วัน ณ อุณหภูมิห้อง) และมีแหล่งเพาะปลูกที่จำกัด ทำให้มีวัตถุดิบไม่เพียงพอต่อความต้องการ และกิจกรรมการอบกล้วยให้แห้งที่ใช้เวลาดำเนินการนาน (2-3 วัน ขึ้นอยู่กับสภาพอากาศ) เพื่อให้มีความชื้นที่เหมาะสม โดยเฉพาะช่วงฤดูฝนและหนาวที่ไม่สามารถควบคุมสภาพอากาศได้ ทำให้แป้งกล้วยไม่มีคุณภาพและสูญเสียศักยภาพด้านการแข่งขันได้ รวมถึงกิจกรรมการจำหน่ายสินค้าที่ขาดความรู้ความเข้าใจการทำตลาดออนไลน์ทำให้มียอดขายลดลงกว่าเป้าหมาย จึงนำมาสู่การกำหนดแนวทางการพัฒนาปรับปรุงกระบวนการผลิตจากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อลดต้นทุนการผลิต ลดการสูญเสีย และการสร้างมูลค่าเพิ่มของสินค้า ส่งผลให้ผู้วิจัยได้ดำเนินการพัฒนาเครื่องอบลมร้อน (ภาพที่ 3) โดยใช้พลังงานความร้อนจากขดลวดความร้อน และเพิ่มการควบคุมระบบผ่านทางช่องทางออนไลน์ได้ด้วย โดยเครื่องอบลมร้อนมีขนาดบรรจุภายใน กว้าง x ยาว ขนาด 100 x 120 เซนติเมตร จำนวนชั้นของตะแกรงสามารถบรรจุได้ 3 ถาด ให้พลังงานความร้อนผ่านขดลวดความร้อนขนาด 2,400 วัตต์ โดยมี

มอเตอร์พัดลมเพื่อกระจายลมร้อนขนาด 0.33 แรงม้า สามารถควบคุมอุณหภูมิได้ 30-70 องศาเซลเซียส

ภาพที่ 3 การพัฒนาเครื่องอบกล้วยด้วยลมร้อน

หลังการปรับปรุงกิจกรรมการอบกล้วยดิบแล้วพบว่า การพัฒนาปรับปรุงเครื่องอบลมร้อนเพื่อนำมาอบกล้วยดิบในกระบวนการผลิตแป้งกล้วย สามารถลดระยะเวลาในกิจกรรมการอบให้แห้งจาก 1,440 นาที ลดลงเหลือ 270 นาที คิดเป็นร้อยละ 81.25 และยังสามารถเพิ่มกำลังการผลิตแป้งกล้วยต่อครั้งจากเดิมได้ผลิตภัณฑ์แป้งกล้วย 1.5 กิโลกรัม สามารถเพิ่มผลผลิตได้เป็น 3 กิโลกรัม เพิ่มขึ้นร้อยละ 100 โดยสามารถคิดเป็นต้นทุนในการผลิตแป้งกล้วย ดังนี้ ต้นทุนผันแปรสำหรับการผลิตแป้งกล้วย 1 กิโลกรัม คิดเป็น 228.87 บาทต่อกิโลกรัมแป้งกล้วย ต้นทุนเครื่องอบลมร้อนและอุปกรณ์ในการผลิตแป้งกล้วย 80,000 บาท สามารถวิเคราะห์จุดคุ้มทุนในการผลิตแป้งกล้วยโดยมีการลงทุนเกี่ยวกับเครื่องอบลมร้อนได้กับแป้งกล้วยปริมาณ 295 กิโลกรัม หรือในกรณีที่มิรอบการผลิต 99 รอบการผลิต

5. ผลการศึกษาผลกระทบของเทคโนโลยีที่มีต่อวิสาหกิจชุมชน พบว่า การพัฒนาปรับปรุงกระบวนการอบแห้งกล้วยดิบด้วยเครื่องอบลมร้อนเพื่อนำไปผลิตแป้งกล้วยนั้น ทำให้สามารถลดระยะเวลาการอบให้แห้งได้แล้ว ยังส่งผลกระทบต่อกลุ่มวิสาหกิจชุมชนได้ดังนี้

5.1 ผลิตภัณฑ์แป้งกล้วยได้ผ่านการรับรองมาตรฐานจากสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา เลขสารบนาอาหารที่ 60-2-00564-6-0014 ทำให้ผลิตภัณฑ์มีความน่าเชื่อถือ มีคุณภาพ ปลอดภัย และได้รับความไว้วางใจจากกลุ่มลูกค้าเพิ่มขึ้น ส่งผลให้ลูกค้ามีการสั่งซื้อสินค้าเพิ่มมากขึ้น

5.2 ลดระยะเวลาการผลิตแป้งกล้วย จากการพัฒนาเครื่องอบลมร้อนในกิจกรรมอบกล้วยดิบทำให้สามารถลดระยะเวลาการผลิตได้ 6 เท่าของการผลิตแบบเดิม ส่งผลให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีรายได้และคุณภาพชีวิตที่ดีมากขึ้น

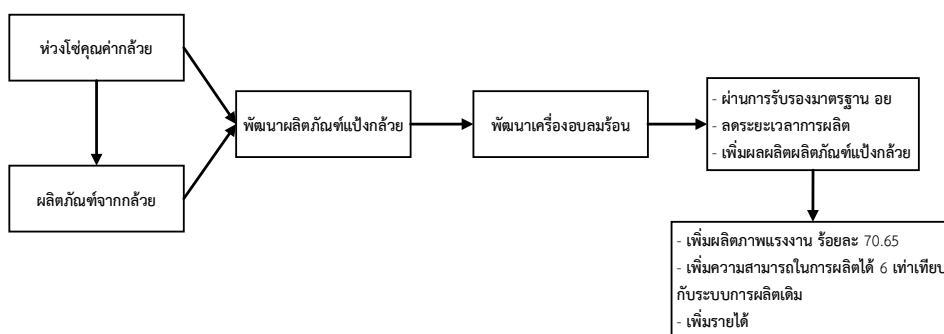
5.3 เพิ่มผลิตภาพแรงงาน การพัฒนาเครื่องอบลมร้อนทำให้แรงงานมีผลิตภาพแรงงานเพิ่มขึ้นร้อยละ 70.65 เนื่องจากลดระยะเวลาการรอคอยวัตถุดิบจากการอบแห้งได้

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาห่วงโซ่คุณค่าผลิตภัณฑ์แปงกล้วย อำเภอเก้าเลี้ยว จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า ห่วงโซ่คุณค่าของผลิตภัณฑ์กล้วยมีความเชื่อมโยงกัน ตั้งแต่เกษตรกร พ่อค้ารายย่อย ผู้รวบรวม วิสาหกิจชุมชน ตลาดท้องถิ่น ตลาดออนไลน์ และร้านค้าส่ง โดยผู้ผลิตทุกภาคส่วนจะให้ความสำคัญกับกิจกรรมที่สร้างมูลค่าเพิ่มและกำจัดกิจกรรมที่สูญเสียเปล่าเป็นหลัก ส่วนการคัดเลือกผลิตภัณฑ์กล้วยเพื่อพัฒนาปรับปรุงกิจกรรมการผลิตสินค้าให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น พบว่า คัดเลือกผลิตภัณฑ์แปงกล้วยเนื่องจากเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีศักยภาพด้านการแข่งขันและสามารถสร้างกำไรต่อหน่วยได้สูงสุด สอดคล้องกับงานวิจัยของจุฑา พิรพัชระ (2550) ได้กล่าวว่า มีการคัดเลือกรายการสินค้าเพื่อพัฒนาบรรจุภัณฑ์จากข้อมูลยอดขายในการจัดนิทรรศการและจำหน่ายผลิตภัณฑ์ได้สูงสุดเป็นหลัก โดยมีกิจกรรมที่สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์แปงกล้วยตลอดห่วงโซ่อุปทานดังนี้ กลุ่มเกษตรกรมี 4 กิจกรรม คือ การเพาะปลูก ดูแลรักษา เก็บเกี่ยวผลผลิต และคัดแยกขนาด กลุ่มผู้รวบรวมและพ่อค้ารายย่อยมี 2 กิจกรรม คือ การคัดแยกคุณภาพ และการบรรจุสินค้า และกลุ่มวิสาหกิจชุมชนมี 6 กิจกรรม คือ การปอกเปลือก การแช่น้ำเกลือ การอบแห้ง การบด บรรจุลงภาชนะ และการจำหน่ายสินค้า ซึ่งมีกิจกรรมที่สูญเสียเปล่าอยู่หลายกิจกรรม ทำให้ต้องมีการพัฒนาปรับปรุงกิจกรรมการผลิตภายในห่วงโซ่อุปทาน ด้านการพัฒนาห่วงโซ่คุณค่าผลิตภัณฑ์จากกล้วยนั้น มีการพัฒนาเครื่องอบกล้วยด้วยลมร้อนเพื่อลดระยะเวลาการอบกล้วย สามารถลดระยะเวลาการตากกล้วยได้ ทำให้ผลิตสินค้าได้รวดเร็วและปลอดภัยมากขึ้น และผลกระทบของการพัฒนากิจกรรมผลิตภัณฑ์ พบว่า ผลิตภัณฑ์แปงกล้วยได้ผ่านการรับรองมาตรฐานคุณภาพและความปลอดภัยลดระยะเวลาการผลิตได้ และสามารถเพิ่มผลิตภาพแรงงานได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของกฤษฎาจาริตส และกุสุมา (2564) ได้กล่าวว่า การพัฒนาคุณภาพสินค้าที่ดีขึ้นสามารถลดเวลาการผลิตสินค้าได้ ทำให้เวลาในกระบวนการผลิตลดลงและสามารถผลิตสินค้าได้เพิ่มมากขึ้น

องค์ความรู้ใหม่

จากรูปแบบการพัฒนาห่วงโซ่คุณค่าผลิตภัณฑ์แปงกล้วยจากการพัฒนากิจกรรมการผลิตด้วยเทคโนโลยีสมัยใหม่เพื่อความยั่งยืนของวิสาหกิจชุมชนนั้น แสดงให้เห็นถึงกระบวนการวิเคราะห์ห่วงโซ่คุณค่าเพื่อศึกษาปัญหาและข้อจำกัดภายในกระบวนการผลิตสู่การคัดเลือกผลิตภัณฑ์ที่มีผลกระทบต่อวิสาหกิจชุมชน รวมถึงการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาใช้เป็นเครื่องมือการผลิตผลิตภัณฑ์แปงกล้วยนำไปสู่ได้รับการรับรองเลขสารบอาหาร การลดระยะเวลาการผลิต และการเพิ่มผลผลิตผลิตภัณฑ์แปงกล้วย ส่งผลกระทบบั้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนสามารถเพิ่มผลิตภาพแรงงานได้ร้อยละ 70.65 เพิ่มความสามารถในการผลิตได้ 6 เท่า เทียบกับระบบการผลิตเดิม และสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีรายได้และคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น โดยทุกกิจกรรมภายในห่วงโซ่คุณค่าของกล้วยจะมีความสัมพันธ์กัน และร่วมกันส่งผลกระทบต่อรายได้และคุณภาพชีวิตของวิสาหกิจชุมชนอย่างยั่งยืน สอดคล้องกับการจัดการห่วงโซ่คุณค่าของผลิตภัณฑ์แปงกล้วยและการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีสมัยใหม่ในทศวรรษที่ 21 แบบจำลององค์ความรู้ใหม่การพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อความยั่งยืนของวิสาหกิจชุมชน แสดงได้ดังภาพที่ 4

ภาพที่ 4 แบบจำลององค์ความรู้ใหม่การพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อความยั่งยืนของวิสาหกิจชุมชน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

สรุปผล

การวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่า ห่วงโซ่คุณค่าของผลิตภัณฑ์กล้วยมีความเชื่อมโยงกัน ตั้งแต่เกษตรกร พ่อค้ารายย่อย ผู้รวบรวม วิสาหกิจชุมชน ตลาดท้องถิ่น ตลาดออนไลน์ และร้านค้าส่ง โดยผู้ผลิตทุกภาคส่วนจะให้ความสำคัญกับกิจกรรมที่สร้างมูลค่าเพิ่มและกำจัดกิจกรรมที่

สูญเสียเป็นหลัก ส่วนการคัดเลือกผลิตภัณฑ์กล้วยเพื่อพัฒนาปรับปรุงกิจกรรมการผลิตนั้น คัดเลือกผลิตภัณฑ์แปงกล้วยเนื่องจากเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีศักยภาพด้านการแข่งขันและสามารถสร้างกำไรต่อหน่วยได้สูงสุด โดยมีกิจกรรมการแปรรูปผลิตภัณฑ์แปงกล้วยทั้งหมด 18 กิจกรรม ซึ่งมีกิจกรรมที่สร้างมูลค่าเพิ่ม จำนวน 9 กิจกรรม การพัฒนาห่วงโซ่คุณค่าผลิตภัณฑ์จากกล้วย พบว่า มีการพัฒนาเครื่องอบกล้วยด้วยลมร้อนเพื่อลดระยะเวลาการอบกล้วย สามารถลดระยะเวลาการอบกล้วยได้ร้อยละ 81.25 ทำให้ผลิตสินค้าได้รวดเร็วและปลอดภัยมากขึ้น และผลกระทบของการพัฒนากิจกรรมผลิตภัณฑ์ พบว่า ผลิตภัณฑ์แปงกล้วยได้ผ่านการรับรองมาตรฐานคุณภาพและความปลอดภัยจากสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา ลดระยะเวลาการผลิตได้ 6 เท่าเทียบกับการผลิตแบบเดิม และสามารถเพิ่มผลิตภาพแรงงานขึ้นร้อยละ 70.65 เนื่องจากลดระยะเวลาการรอคอยวัตถุดิบของการอบแห้งได้

ข้อเสนอแนะของการประยุกต์ใช้นวัตกรรมวิจัย

สำหรับวิสาหกิจชุมชน ควรนำแบบจำลองที่ได้จากผลการวิเคราะห์ห่วงโซ่คุณค่าผลิตภัณฑ์แปงกล้วยไปประยุกต์ใช้เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาปรับปรุงรูปแบบการผลิตและการบริหารจัดการห่วงโซ่คุณค่าของผลิตภัณฑ์อื่นๆ ที่มีบริบทเหมือนกันหรือคล้ายคลึงกันได้ เพื่อลดกิจกรรมที่สูญเสีย เพิ่มศักยภาพการแข่งขัน และเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีภายในห่วงโซ่อุปทานของผลิตภัณฑ์ให้มีความเข้มแข็งอย่างยั่งยืน อันส่งผลให้สถานประกอบการมีความได้เปรียบด้านการแข่งขันที่เพิ่มสูงขึ้นได้

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาวิจัยถึงความต้องการจำเป็นในการพัฒนาและการสนับสนุนด้านการพัฒนาปรับปรุงรูปแบบการผลิตและการบริหารจัดการห่วงโซ่คุณค่าของผลิตภัณฑ์จากกล้วย
2. ผลกระทบที่เกิดขึ้นในห่วงโซ่คุณค่าของผู้ผลิตแปงกล้วยมากที่สุด คือ ปัจจัยด้านการเพาะปลูกที่มีการปรับราคาของปุ๋ย สารกำจัดวัชพืช และวัสดุอุปกรณ์เพิ่มสูงขึ้น กลุ่มเกษตรกรควรดำเนินการศึกษาแนวทางการลดการใช้สารเคมีเพื่อการเพาะปลูกกล้วยลดลง
3. ควรศึกษาการพัฒนาผลิตภัณฑ์แปงกล้วยรูปแบบอื่น เพื่อพัฒนาการสร้างมูลค่าเพิ่มและเผยแพร่อาหารสุขภาพที่ทำจากแปงกล้วยเพิ่มมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กานต์กนก ผุดวัฒน์, โสภณ แยมกลิ่น และเออวดี เปรมัษเฐียร. (2566). การศึกษาห่วงโซ่คุณค่าของกล้วยหอมทองในจังหวัดเพชรบุรีภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019. วารสารแก่นเกษตร, 51(2), 271-287.
- กฤษณ์ชาคริตส ณ วัฒนประเสริฐ และกสุมา ผลาพรหม. (2564). การพัฒนาคุณภาพและห่วงโซ่อุปทานผลิตภัณฑ์กล้วยตาก ชุมชมบ้านหนองปลาไหล ตำบลท่าดินดำ อำเภอยะบาดาล จังหวัดลพบุรี ตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง. วารสารวิชาการคณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม, 16(2), 97-107.
- โกศล ดีศีลธรรม. (2547). เทคนิคและการจัดการโลจิสติกส์และซัพพลายเชนในโลกธุรกิจใหม่. กรุงเทพมหานคร: อินฟอร์มีเดีย บุ๊คส์.
- พัคตร์ผจง วัฒนสินธุ์ และพสุ เดชะรินทร์. (2545). การจัดการเชิงกลยุทธ์และนโยบายธุรกิจ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จรรยาโรจน์ สุทชนะ. (2552). ห่วงโซ่คุณค่าด้านการบริการสาธารณสุขของเทศบาลตำบลสันทรายหลวง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่. ใน การค้นคว้าแบบอิสระ ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- จุฑา พิรพัชระ. (2550). การพัฒนาบรรจุภัณฑ์ขนมอบจากแป้งกล้วย. วารสารวิชาการและวิจัย มทร.พระนคร, 1(1), 67-78.
- ภรณี หลาวทอง. (2560). ตัวแบบการพัฒนาเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขันของวิสาหกิจชุมชนประเภทผลิตภัณฑ์ผ้าและเครื่องแต่งกายในประเทศไทย. ใน วิทยานิพนธ์การจัดการดุฎิบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการธุรกิจ วิทยาลัยบัณฑิตศึกษาด้านการจัดการ. มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- ยรรยง ศรีสม. (2553). ห่วงโซ่คุณค่าในงานโลจิสติกส์. นิตยสาร Technology, 37, 39-44.
- รัฐชนา สินธวาลัย. (2560). การปรับปรุงคุณภาพ. สงขลา: สำนักพิมพ์ไอคิว มีเดีย.
- Chen, I.J. and Paulraj, A. (2004). Towards a theory of supply chain management: the constructs and measurements. Journal of operations management, 22(2), 119-151.
- Porter, M.E. (1985). Competitive Advantage. New York: Free Press.

Kaplinsky R. and Morris M. (2000). A handbook for value chain research. Bellagio:
Prepared to the IDRC meeting.

PRE-ANALYSIS OF THE 4th EDUCATIONAL QUALITY ASSESSMENT ON CHILD CENTER LEARNING MANAGEMENT*

Chaiwat Waree¹ and Suwattana Sanguanrat²

¹⁻²Faculty of Education Thepsatri Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author's Email: suwattana.s@lawasri.tru.ac.th

Abstract

This research is a qualitative study originating from the educational quality assurance according to the National Education Act, B.E. 2542 (1999) Article 47, which mandates "a system of educational quality assurance to enhance the quality and standards of basic education and higher education, comprising internal quality assurance systems and external quality assurance systems." School A has conducted internal quality assurance annually. This research gathered data from on-site fieldwork following the review of School A's internal quality assurance. The aim was to examine the actual educational management using observation, interviews, and document analysis, following assessment criteria and indicators in various aspects to verify correctness, appropriateness, feasibility, and usefulness. This research has chosen to discuss and disseminate the findings regarding ability in organizing student-centered learning. This research is a qualitative research conducted by conducting field survey for 3 days. The objective of this research is to conduct the 4th Educational Quality Assessment on Child Center Learning Management: Case Study of a School. The populations consisted of 19 teachers of A School in basic education level. The target group consisted of 5 teachers obtained from

* Received 20 March 2024; Revised 4 April 2024; Accepted 21 April 2024

voluntariness to receive instructional supervision. Methods for analyzing data are percentages and content analysis. The results of assessment revealed that the strength was application of local songs and Lamtad to support project-based learning in learning area of science and learning community under the Philosophy of Sufficiency Economy. The issue requiring development was that some teachers still establish instructional plans that are not child center learning and they were not based on the same standard without consecutive and systematical project result assessment as defined by PDCA (P=Plan, D=Do, C=Check, A=Action) Cycle. Suggestions were that all teachers should establish instructional plans emphasizing on child center learning plan under the same standard format with consecutive and systematical measurement and assessment under PDCA Cycle. Various instruction techniques were applied based on characteristics of subjects and students, for example, utilization of games, project-based instruction, etc. Improvement based on suggestions was scheduled to be operated within 2 years.

Keywords: Educational Quality Assessment, Learning Management, Child Center

Introduction

In order to provide quality education, it is necessary that the educational institutions must have clear standards and indicators of educational quality, develop operations to meet the specified standards and report to the public or related parties. In the new paradigm of Thai education reform, educational institutions are learning resources that are responsible for driving education quality development based on diversity and individual differences, creating mechanisms to drive development forward continually with an internal quality assurance system to create social confidence for the quality of learners (Department of Academic Affairs., 2002).

Internal evaluation or self-assessment is a process in educational management which will enable the information to reflect the performance of the school which will lead to the development and self-improvement to meet the educational standards. Therefore, if the school has a continuous self-assessment, it will give information about their own performance regarding what needs to be improved. Prawat said that the internal quality assurance system is responsible for controlling and monitoring the development of work in accordance with educational standards. However, when entering the educational reform in 2001, those who are directly involved in educational management and all stakeholders began to worry about how much educational reform would be successful. In order to achieve educational reform, the Whole School Approach (WSA) must be adopted, i.e. the reform of the management system, teacher and educational personnel, and educational quality assurance, to develop educational institutions. Therefore, the results of educational quality assessment from external neutral agencies with serious examination mechanisms should be promoted because it will provide accurate and reliable information that can be continuously used in the schools development (Prawat, 2001). Waraporn said that educational quality assurance is divided into internal and external quality assurance of educational institutions with different objectives and actions (Waraporn, 2005). Wirot and Peera said that internal quality assurance aims to improve the quality of educational institutions, while external quality assurance aims to support the standards of education. The evaluation of educational management and quality inspection of educational institutions was carried out by the Office for National Education Standards and Quality Assessment (ONESQA), which is an independent organization that performs the assessment according to the provisions of the National Education Act BE 2542, Section 47-51. The educational institution must provide a quality assurance system within the educational institution and shall consider educational quality assurance as part

of the educational management process that must be carried out continuously by preparing Annual reports and proposing to the original affiliation department (Wirot and Rattanawijit, 2001). According to Section 4 9 of the National Education Act BE 2542, it can be concluded that educational institutions that have received external quality assessment from the Office for National Education Standards and Quality Assessment (ONESQA) in the first round must have internal quality assurance continuously to prepare for external quality assessment in the second and next round at least once every five years. Therefore, in order to be in accordance with the spirit of the National Education Act BE 2 5 4 2 in the development of educational quality, the educational institutions must hurry to have internal quality assurance continuously because the education quality assurance will bring good results to many stakeholders as follows. Firstly, learners and parents will be secured and confident that the school will provide quality education and meet the standards. Secondly, administrators and teachers will work according to professional principles: systematic work, work planning, clear accountability, validation, so they must develop themselves and have lifelong learning to create faith for students, parents and communities. Thirdly, the management must have a leadership role in managing the school to implement the internal quality assurance system in order to develop the learners to meet the goals of the curriculum. Finally, students in schools that have passed the external quality assessment will have the opportunity to graduate, be good, talented and happy, and more importantly, they will be a human resource that is an important force in the development of the community, society and nation. Educational quality assurance is therefore an urgent need for schools to accelerate systematically (Wantana, 2000).

School A must undergo an assessment Office for National Education Standards and Quality Assessment (Public Organization). Generally according to

the National Education Act, B.E. 2542 (1999) Article 47, which mandates "a system of educational quality assurance to enhance the quality and standards of basic education and higher education, comprising internal quality assurance systems and external quality assurance systems." School A has conducted internal quality assurance annually. School A is situated in a rural area where there is no regular public transportation available, requiring the use of private cars, motorcycle taxis, or private motorcycles for commuting. The school has access to electricity and tap water. It is approximately 7 kilometers away from government offices and the market. Some surrounding areas consist of farmland, and the local population practices both Buddhism and Islam. The school is located near a temple, which provides educational support and serves as a learning resource for the school. It also promotes moral and ethical training. The community members mainly engage in agriculture, including farming rice, vegetables, and fruits, as well as working in industrial factories as laborers.

From the above, it shows that the educational quality assurance system is an important process for the development of education in the country. In the quality improvement, the educational institutions must integrated internal quality assurance to management process and instructional management at all times. It will make the school management system more efficient, work with clear goals and operational plans, which will ensure that schools will be able to provide quality education in accordance with national standards, encouraging Thai children to be good, capable and able to live happily with others in society.

Research Objectives

1. To assess the 4th Educational Quality on Child Center Learning Management: Case Study of A School.
2. To obtain the results of the 4th Educational Quality Assessment on Child Center Learning Management: Case Study of A School.
3. To gain knowledge from this research that would be beneficial for teachers or any-one interested in assessing educational quality or receiving educational quality assessment.

Research Process

Scope of the Researchs

The populations of this research were 19 teachers of A School in basic education level.

The target group of this research consisted 5 teachers of A School in basic education level obtained from voluntariness to receive instructional supervision.

Research Tools

Online AQA Assessment System

The 4th Educational Quality Assessment Form. Research Tool Creation and Quality Inspection was performed by Office for National Education Standards and Quality Assessment (Public Organization) below in Figure 1.

Fig. 1. Online AQA Assessment System

Office for National Education Standards and Quality Assessment 2020 Data Collection

The 4th external educational quality assessment was conducted to collect qualitative data covering systematicity, reliability, and efficiency.

For external quality assessment of educational institutions in Thailand, educational quality assessments of educational institutions will be conducted every 5 years by assessors from the Office for National Education Standards and Quality Assessment (Public Organization). Currently, the assessment is the 4th round.

1. Educational institutions must conduct self-assessments and provide SAR to ONESQA.
2. The evaluator studied on self-assessment report of the school.
3. The assessors from ONESQA must jointly assess the SAR with the following points – systematicness, reliability, efficiency. This is a meta-analysis and there is a conclusion on how many days it will be for field data collection.
4. Field data collection was scheduled and Pre-Analysis was input into AQA System.

Research Methodology

The research methodology in this study is a mixed-method approach, emphasizing qualitative research methodology. The details are as follows:

1. Problem Definition: Assessing whether internal quality assurance adheres to principles of correctness, appropriateness, feasibility, and usefulness, and whether it is systematic and continuous.
2. Educational Document Analysis: Establishing a framework for research.
3. Objective Definition.
4. Target Group Definition, selected through purposive sampling.

5. Selection of Research Tools, including assessment forms (field observation forms) and triangulation.
6. Data Analysis, encompassing both quantitative and qualitative analysis.
7. Research Conclusion.

Process of Student-Centered Teaching Management or Other Aspects according to the Name given by the Schools

Guidelines for Consideration: Considering the quality of teaching and learning processes that affect the quality of the students on the issue below:

1. System: Consider the effective teaching and learning process. Focus on learners. Manage learning and organizing extra-curricular activities that are consistent with the local context and community according to the interests of the learners, by which students participate in determining content and extra-curricular activities. Create opportunities for creative exchange between learners. Class management. Create a learning atmosphere in the classroom. Define methods and design tools for measuring and evaluating learning. Use the evaluation results as a feedback for the learners and teachers to continuously improve themselves.

2. Reliability: Consider the process and results of the evaluation of the teaching and learning of teachers and the examination results from real or empirical evidence based on multiple sources and consider the consistency of the results, reflecting the reliability of the assessment. (Under the condition: If the quality level of the assessment results differ not more than 1 level, it is considered consistent.)

3. Effectiveness: Consider the teachers' performance in teaching management, class management, self-development, professional development according to the goals or objectives set by the school. Consider innovation/being a good model, based on new ideas, methods or activities

applied to improve, change, solve problems or develop instruction management for more efficient and effective, and act as a good model for others.

Summary of Analysis Results and Discussion on Student-Centered Teaching Process

SAR of A School showed that teachers were developed their ability in organizing student-centered learning experience, as the following details.

Considering system aspect from 5W1H process, we found no trace and evidence who was reasonable, involved, affected in organizing projects or activities in both quantitative and qualitative. Only project names were found. There were no traces of what the teachers and the involved persons have done. Only 95% of teachers prepared their lesson plans, while there should be 100% of teacher preparing their lesson plans and class research. There were no traces of operation places. There were only some pictures in some projects. There were no traces of duration, date and time of school operation from starting to the end of project. There were no traces of principles and reasons of operations. There were no traces of how the school achieved the action plan, for example, applying assessment results to provide feedback to enable students to develop themselves in concrete ways. This corresponds to the findings of Rattinan, a study on conditions and problems of quality assurance operation in schools in Khu Mueang School Group under Buriram Primary Educational Service Area Office 4. The results showed that the conditions and problems of quality assurance operation in schools in Khu Mueang School Group under Buriram Primary Educational Service Area Office 4, overall was at a high level (Rattinan, 2014).

Considering reliability aspect, annual plan projects were fully completed, but there were no clear performance evaluations, both quantitative and

qualitative. It was found that 95 percent of teachers prepared their lesson plan, while other projects were found only the project name. No standard data collection process was found and no tools were used to collect information from a variety of data sources, such as administrators, students, teachers, experts, school committee, parents, alumni association, community, etc. No presentation of data, statistics, important projects, as well as various evidence supporting performance, both quantitative and qualitative, with accuracy, completion and easy check, were found. No evidence to show that the operation meet the standards/goals as plan clearly, concretely and continuously for at least 2-3 years, especially the projects that follow the recommendations of ONESQA from the external quality assessment, Round 3 : “Teachers should be assessed on the progress of learners in a variety of ways. Teachers should record after teaching by detailing learners' learning, the number of learners who are unable to learn and how to solve problems on an individual basis, in order to know how to arrange remedial teaching and apply for further class research.” This corresponds to the findings of Sudarat, a study on internal quality assurance in in schools in Khu Mueang School Group under Buriram Primary Educational Service Area Office 3. The results showed that the operation of quality assurance operation in basic education institutions under Buriram Primary Educational Service Area Office 3 according to personnel opinions, overall was at a high level (Sudarat, 2014).

Considering effectiveness aspect, No performance indicating achievement as plan, both quantitative and qualitative was found. It was found that 95 percent of teachers prepared their lesson plan (they all should have done), while other projects were found only the project name. Unable to maintain quality. Performance was not improved. Problems in organizing student-centered learning experience were not reduced. Learning achievement in some subject areas is lower than the assessment criteria set at 75 percent. Comparing

between academic year 2017 and 2018, O-NET scores of Second Education Level 3 students decreased in mathematics and English subject, NT scores of Primary Education Level 3 students decreased in reasoning ability. No trace of school performance as a good model or developed for school innovation was found. This corresponds to the findings of Chaiwat, a study on a design and guidelines that would be useful for the improvement of the university with regard to the environmental activities, resource utilization, and the university's services. "Quality Function Deployment for the Environment Technique (QFDE)" was employed as the analytic instrument in examining the needs and the satisfaction (Chaiwat, 2019).

Teachers should record after teaching by detailing learners' learning, the number of learners who are unable to learn and how to solve problems on an individual basis, in order to know how to arrange remedial teaching and apply for further class research.

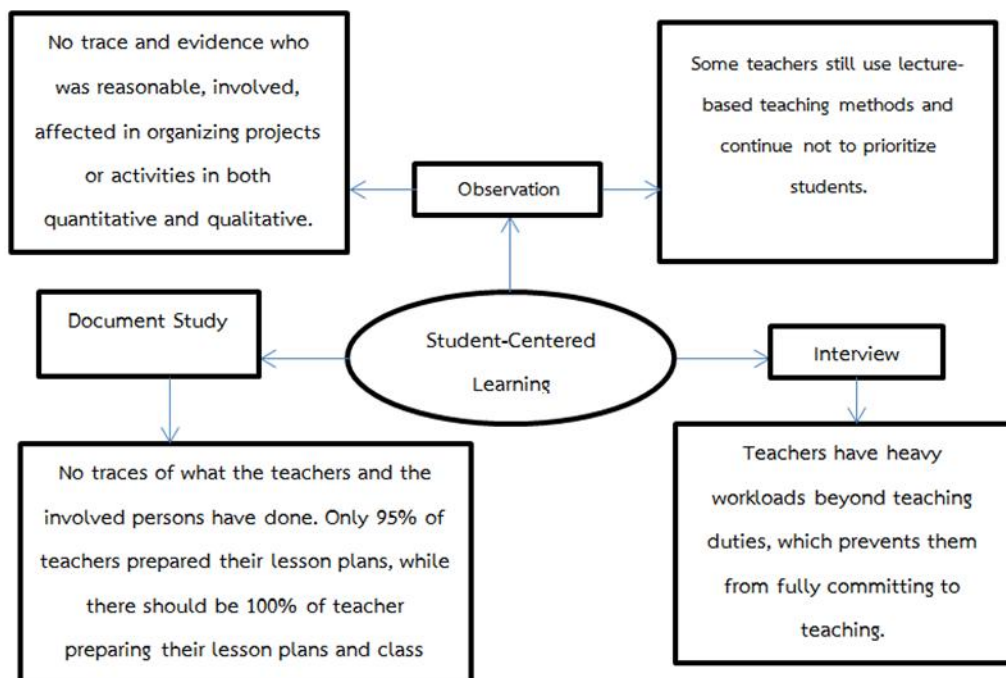

Fig. 2. Summary

Suggestions

1. It should spend more than 3 days collecting data to obtain comprehensive information.
2. Continuous monitoring is essential to track outcomes after the school accepts assessment results and implements recommendations.

Acknowledgment

This research was supported by Thepsatri Rajabhat University and Office for National Education Standards and Quality Assessment (Public Organization). Special thanks is given to all experts and teachers of A School who helped and supported this project.

References

- Waree, C. (2019). "Application of Quality Function Deployment for the Environment in Service Education: A Case Study of SSRU by Google Forms." ICETC 2019: Proceedings of the 2019 11th International Conference on Education Technology and Computers, (10), 96–99.
<https://doi.org/10.1145/3369255.3369261>, 2019.
- Department of Academic Affairs, (2002). Education Quality Assurance Guidelines. Bangkok: Department.
- Wasi, P. (2001). Intellectual Strategy and Education Reform, Bangkok: Wattana Panich.
- Thaweeksathien, R. (2014). Situation Problems in Implementing Educational Quality Assurance in Schools Khu Mueang School Group 1 under the Office of Buriram Primary Educational Service Area 4, Buriram: Buriram Rajabhat University.

- Chimmalee, S. (2014). Internal Quality Assurance in Basic Education Schools Under the Office of Buriram Primary Educational Service Area 4, Buriram: Buriram Rajabhat University.
- Boonjam, W. (2005). Factors affecting the utilization of external evaluation results for quality development of basic education institutions. Bangkok: Chulalongkorn University.
- Muangchan, W. (2000). Vision of Educational Administrators. Bangkok: Pimluck.
- Sripoka, W. & Rattanawijit, P. (2001). From principles to external quality assessment guidelines in accordance with national education standards. Bangkok: Thammasat Printing House.

ความต้องการจำเป็นและแนวทางการส่งเสริมความสามารถในการ
จัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขต
พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์เขต 1*

NEEDS AND GUIDELINES FOR PROMOTING THE DIGITAL LEARNING
MANAGEMENT CAPACITY OF PRIMARY SCHOOL TEACHERS
AFFILIATED WITH PHETCHABUN PRIMARY EDUCATION AREA OFFICE
DISTRICT 1

เก้ ทองสาธิต¹, สติพร เขวัญชัย² และ กฤษฎาภานุจน์ โตพิทักษ์³

Ke Tongsaard¹, Sathiraporn Chaowachai² and Krittayakan Topithak³

¹⁻³มหาวิทยาลัยนเรศวร

¹⁻³Narasuan University, Thailand

Corresponding Author's Email: ket65@nu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นของความสามารถในการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์เขต 1 2) เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์เขต 1 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ ครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1 จำนวน 285 คน โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างตามตารางของเครจซี่ และมอร์แกน และผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 คน ได้มาโดยการคัดเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของความสามารถในการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลของครู วิเคราะห์ข้อมูลด้วย ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าดัชนีความต้องการจำเป็นการปรับปรุง และแบบสัมภาษณ์แนวทางการส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลของครู วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

* Received 11 March 2024; Revised 7 April 2024; Accepted 22 April 2024

ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการศึกษาความต้องการจำเป็นของความสามารถในการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลของครูโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์เขต 1 ในภาพรวมเท่ากับ 0.105 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีดัชนีความต้องการจำเป็นสูงสุด คือ ด้านการออกแบบการจัดการเรียนรู้แนวดิจิทัล 2) แนวทางการส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลของครูโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์เขต 1 ว่า สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรจัดอบรมเชิงปฏิบัติการพัฒนาครูให้มีความรู้ความเข้าใจในการใช้แอปพลิเคชัน ทั้งแบบออนไลน์และออฟไลน์ ผู้บริหารสถานศึกษากำหนดนโยบาย วิสัยทัศน์สถานศึกษา สร้างเครือข่ายสังคมการเรียนรู้ สนับสนุนงบประมาณ และจัดสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียนให้มีแหล่งเรียนรู้ที่ทันสมัย กำกับ นิเทศ ติดตามการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการใช้เทคโนโลยี

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้, ยุคดิจิทัล, ส่งเสริมความสามารถ

Abstract

This research the objective are as follow: 1) To study the needs of primary school teachers' ability to manage learning in the digital age; Under the Office of Phetchabun Primary Education Area District 1 2) To study ways to promote the ability to manage learning in the digital age of primary school teachers. Affiliated with Phetchabun Primary Education Area Office District 1. The sample used in the research was 285 teachers in schools under Phetchabun Primary Education Area Office District 1. The samples were determined according to Krejci and Morgan's table. Research tools include: questionnaire on Current and Desirable Conditions of Digital Learning Management Ability of Primary School Teachers Affiliated with Phetchabun Primary Education Area Office District 1 analyze the data with Frequency distribution, percentage, mean, standard deviation Analyze the essential demand index and interview form for promoting digital learning management abilities of primary school teachers. Under the Phetchabun Primary Education Area Office District 1, analyze data with content.

The research results were found: 1) The results of the study on the need for digital learning management abilities of primary school teachers under the Phetchabun Primary Education Area Office District 1 on a per-side basis, it was found that the area with the highest demand index was digital learning management design. 2) Guidelines for promoting the ability to manage learning in the digital age of primary school teachers under the Phetchabun Primary Education Area Office District 1 The school district office should organize workshops to develop teachers to have knowledge and understanding of using the application, both online and offline. Create a learning social network, support the budget, and provide the school environment with modern learning resources.

Keywords: Learning Management, Digital Age, Empowerment

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วในยุคดิจิทัล ส่งผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างมากต่อพฤติกรรมในการใช้ชีวิตรวมถึงการจัดการศึกษาให้กับผู้เรียน โดยการจัดการศึกษาในยุคดิจิทัล เป็นการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาประเทศสู่ “ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน” จัดการศึกษา ทั้งระบบตั้งแต่ในระดับปฐมวัย ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมสร้างศักยภาพสูงสุดของเยาวชน ตอบสนองตลาดแรงงาน และเป็นที่ต้องการของสังคม ซึ่งมีผู้บริหาร ครูผู้สอนและบุคลากรทางการศึกษา เป็นบุคคลสำคัญที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ (เพ็ญจันทร์ สินธุเขต, 2560) ความเป็นโลกาภิวัตน์ของโลกในยุคปัจจุบัน ที่มีความเจริญก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วสู่โลกยุคดิจิทัลที่มีคุณลักษณะของการเป็น โลกที่ใช้พรมแดน คือ การไม่มีขอบเขตที่แท้จริงในการเข้าถึงข้อมูล ข่าวสาร และสารสนเทศ เป็นโลกที่แคบลง คือ การเดินทางติดต่อสื่อสารที่รวดเร็วมากขึ้น ประหยัดและมีประสิทธิภาพมากขึ้น และเป็นโลกที่หมุนเร็วมากขึ้น คือ การดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของมนุษย์มีความหลากหลาย และสะดวกยิ่งขึ้น ทำให้การใช้เวลาในแต่ละวันของมนุษย์เองสามารถทำกิจกรรมต่าง ๆ ได้มากกว่า ในยุคที่ผ่านมาอย่างมากมาย โดยคุณลักษณะที่เปลี่ยนแปลงไป

ดังกล่าวนั้น เกิดขึ้นมาได้เนื่องจาก มีตัวเร่งปฏิริยาการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ คือ เทคโนโลยี (สฤัญญา แซ่มซ้อย, 2558)

การจัดการเรียนรู้ที่ผ่านมามีการพัฒนาครูยังเป็นสิ่งที่ต้องมีการพัฒนาค่อนข้างมาก กล่าวกันว่า การพัฒนาครูนั้นนอกจากจะพิจารณาบริบทสังคมที่เปลี่ยนแปลงแล้ว จะต้องมีการพัฒนาครูด้วย สภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วในปัจจุบัน ทำให้ครูจำเป็นต้องพัฒนาตนเองให้มีสมรรถนะที่สูงขึ้น แต่การพัฒนาครูที่ผ่านมาประเทศไทยยังประสบปัญหา ในด้านการพัฒนาครูบางประการ จากการศึกษาวิจัยที่ยืนยันว่าการพัฒนาครู ยังขาดการพัฒนาที่มีประสิทธิภาพเพราะงบประมาณจำกัด ไม่ตรงกับความต้องการของครูและขาดการติดตาม ประเมินผลการพัฒนา และยังพบว่าการพัฒนาครู ในปัจจุบัน ยังไม่มีเอกภาพด้านนโยบาย และมาตรฐานที่ชัดเจน แม้ว่าหน่วยงานต่าง ๆ จะจัดโครงการพัฒนาครูเป็นจำนวนมาก แต่ก็ยังซ้ำซ้อน ไม่เป็นระบบ ขาดประสิทธิภาพและขาดความ ต่อเนื่อง พบว่าส่วนใหญ่ หน่วยงานกลางเป็นผู้จัด วิธีการส่วนใหญ่ใช้การอบรม บรรยาย ประชุมกลุ่มย่อยและสรุปความ เห็นต่อที่ประชุมใหญ่ อีกทั้งมีผู้เข้าประชุมค่อนข้างมาก และที่สำคัญคือครูต้องละทิ้งการสอน ค่าใช้จ่ายสูงและไม่สามารถติดตามผลการพัฒนาได้อย่างต่อเนื่อง นำไปเป็นผลการนำความรู้ที่ได้รับจากการอบรม ไปปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม และไม่สามารถแก้ไขปัญหายของโรงเรียนได้ อย่างตรงประเด็น (สรศักดิ์ ปาเฮ, 2556)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์เขต 1 ได้จัดทำแผนปฏิบัติการ ประจำปี 2566 พบว่า ในปีงบประมาณ 2565 การดำเนินงานตามแผนพัฒนาการศึกษา และ แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ แผนการนิเทศติดตามประเมินผล และนโยบายของ กระทรวงศึกษาธิการ ยุทธศาสตร์ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคอุบัติใหม่ (COVID 19) ส่งผลให้การขับเคลื่อน แผนโครงการ ลงสู่สถานศึกษา ต้องมีการปรับในเรื่องเวลาของการดำเนินการและรูปแบบ กิจกรรมที่ลดการรวมกลุ่มการเว้นระยะห่างทางสังคมและผนวกกับเงื่อนไขระยะเวลา ในการดำเนินงานตามกรอบของการเบิกจ่ายงบประมาณประจำปีงบประมาณ 2565 ไม่สอดคล้องกับระยะเวลาในการจัดการเรียนการสอน ส่งผลให้เกิดการนำนวัตกรรมในการใช้ เทคโนโลยี มาบริหารจัดการในการพัฒนาการศึกษาทั้งระบบ ทุกหน่วยงานและสถานศึกษา มีความจำเป็นต้องพัฒนาในเรื่องเทคโนโลยีในรูปแบบใหม่ๆ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาเพชรบูรณ์เขต 1, 2566)

จากความเป็นมาดังกล่าว จะเห็นได้ว่า ความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครูในยุคปัจจุบัน เป็นสิ่งที่จำเป็นในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้ก้าวทันต่อเทคโนโลยี และการพัฒนาทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ของผู้เรียน ตลอดจนนโยบายการพัฒนาการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1 พันธกิจข้อที่ 7 พัฒนาระบบการบริหารจัดการศึกษาทุกระดับ และจัดการศึกษาโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อให้หน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องนำผลการวิจัยไปใช้เป็นปัจจัยสนับสนุนการดำเนินงานและการตัดสินใจของทางการบริหาร ตลอดจนนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาครูผู้สอน ให้มีความรู้ ทักษะ และ ความสามารถในการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นของความสามารถในการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์เขต 1
2. เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์เขต 1

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นรูปแบบการวิจัยเชิงสำรวจผู้วิจัยมีวิธีการดำเนินการเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาความต้องการจำเป็นและแนวทางการส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์เขต 1

กลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ ครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 1,085 คน กลุ่มตัวอย่าง คือ ครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์เขต 1 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 285 คน โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างตามตารางของเครจซี่ และมอร์แกน เลือกกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified random sampling) ตามสัดส่วนขนาดของสถานศึกษา

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของความสามารถ ในการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์เขต 1 จำนวน 1 ฉบับ แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ วิทยฐานะ ประสบการณ์การทำงาน และขนาดโรงเรียน มีลักษณะเป็นแบบเติมคำตอบและแบบตรวจสอบรายการ (Check list)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามการจัดการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลของครู ประกอบด้วย 5 ด้าน ข้อคำถาม จำนวน 35 ข้อ

2. แบบสอบถามสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของความสามารถ ในการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์เขต 1 มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.67-1.00 และค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ .986

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ส่งลิงค์แบบสอบถามใน Google form พร้อมกับหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลไปยังโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามและนำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์มาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ โดยดำเนินการดังนี้ วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าความถี่ และค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และดัชนีความต้องการจำเป็น

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาแนวทางการส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่ใช้ในการสัมภาษณ์ เป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้และประสบการณ์ ในการจัดการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล จำนวน 3 คน โดยการคัดเลือกแบบเจาะจง (purposive Selection)

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. แบบสัมภาษณ์ โดยการเลือกจากข้อที่มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็น (PNI modified) ที่มีค่าสูงที่สุด ในแต่ละด้านมาเป็นกรอบในแนวทางการส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์เขต 1 แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ เป็นลักษณะแบบเติมคำตอบ

ตอนที่ 2 แนวทางการส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์เขต 1 มีลักษณะเป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง จำนวน 5 ด้าน รวมทั้งสิ้น 5 ข้อ

2. นำผลค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างนิยามศัพท์เฉพาะกับผลจากการศึกษาในขั้นตอนที่ 1 ของผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน คำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ผลปรากฏว่า แบบสัมภาษณ์ เรื่อง แนวทางการส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์เขต 1 ได้ข้อคำถามที่สามารถนำไปใช้ได้ รวมทั้งสิ้น 5 ข้อ ได้ค่า IOC 1.00 ทุกข้อ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยติดต่อนัดหมายกับผู้ทรงคุณวุฒิที่ให้สัมภาษณ์เป็นรายบุคคล นัดวัน และเวลาในการสัมภาษณ์ ดำเนินการสัมภาษณ์ด้วยตนเองตามแนวประเด็นที่กำหนดไว้ในแบบสัมภาษณ์

การวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลที่ได้จากวิธีการจดบันทึกและการบันทึกเสียงมาจัดพิมพ์เป็นข้อมูลเป็นความเรียงแบบพรรณนา แล้วสรุปประเด็นเนื้อหาข้อมูลตามวัตถุประสงค์ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาความต้องการจำเป็นของการส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1 ทั้ง 5 ด้าน ในภาพรวม พบว่า ความต้องการจำเป็นในการส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1 ในภาพรวมเท่ากับ 0.105 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีดัชนีความต้องการจำเป็นสูงสุด คือ ด้านการออกแบบการจัดการเรียนรู้แนวดิจิทัล และด้านที่มีดัชนีความต้องการจำเป็นรองลงมา คือ ด้านการใช้สื่อ และเทคโนโลยีดิจิทัล

2. ผลการศึกษาแนวทางการส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์เขต 1 พบว่า

2.1 ด้านการเป็นผู้แนะนำ พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการกำกับ นิเทศ ติดตาม การจัดการเรียนรู้ของครูให้มีการจัดการเรียนรู้ในช่องทางที่หลากหลาย และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรมีจัดอบรมเชิงปฏิบัติการในการพัฒนาครูให้มีความรู้ความเข้าใจ และวิธีการใช้แอปพลิเคชัน ทั้งแบบออนไลน์และออฟไลน์ที่หลากหลาย ในสร้างและขยายองค์ความรู้ของครูให้กับผู้เรียน

2.2 ด้านการออกแบบการจัดการเรียนรู้แนวดิจิทัล พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมให้มีการตรวจสอบ และประเมินบทเรียนที่ครูสร้างขึ้น เพื่อพัฒนาทักษะที่จำเป็นของผู้เรียนได้ด้วยโปรแกรมและแอปพลิเคชันต่างๆ อีกทั้งสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรจัดอบรม/สัมมนาประชุมเชิงปฏิบัติการในการพัฒนาครูให้มีความรู้ความเข้าใจ และวิธีการใช้โปรแกรม แอปพลิเคชัน ในการสร้างบทเรียน

2.3 ด้านการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมการจัดสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียนให้มีแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน และในห้องเรียน จัดหาวัสดุ อุปกรณ์ เพื่อส่งเสริม สนับสนุนการใช้เทคโนโลยี ในการจัดการเรียนรู้ของครู และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรมีการดำเนินการกำกับ นิเทศ ติดตามการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ของโรงเรียนให้มีการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มีโอกาสพัฒนาด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างต่อเนื่อง

2.4 ด้านการใช้สื่อ และเทคโนโลยีดิจิทัล พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรสนับสนุนส่งเสริมให้ครูจัดการเรียนรู้ผ่านการใช้โปรแกรมหรือแอปพลิเคชัน เพื่อให้นักเรียนได้พัฒนาทักษะการใช้เทคโนโลยี และกำกับ นิเทศ ติดตามครูอย่างต่อเนื่อง อีกทั้ง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรมีการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ ในการพัฒนาครูให้มีความรู้ความเข้าใจ การใช้โปรแกรมหรือแอปพลิเคชัน

2.5 ด้านการเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรกำหนดนโยบาย วิสัยทัศน์และจุดเน้นของสถานศึกษาให้ชัดเจน และมีการสนับสนุนงบประมาณในการสร้างเครือข่ายสังคมการเรียนรู้ระหว่างผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชน โดยใช้เทคโนโลยีเป็นสื่อกลาง

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาความต้องการจำเป็นและแนวทางการส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์เขต 1 ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. การศึกษาความต้องการจำเป็นในการส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์เขต 1 ในภาพรวม พบว่า ด้านการออกแบบการจัดการเรียนรู้แนวดิจิทัล ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก การออกแบบการจัดการเรียนรู้ โดยใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือในการออกแบบกิจกรรม และสอดแทรกเป็นเนื้อหาในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ทั้งในรูปแบบออฟไลน์และออนไลน์ เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนได้สร้างองค์ความรู้ และฝึกพัฒนาตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับวิจัยธีรภัทร์ วรคำ (2565) เรื่อง แนวทางการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้โดยใช้การรู้ดิจิทัล ของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า ด้านการออกแบบและจัดการเรียนรู้โดยใช้การรู้ดิจิทัล มีระดับความพึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด

2. ผลการศึกษาแนวทางการส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์เขต 1 พบว่า

2.1 ด้านการออกแบบการจัดการเรียนรู้แนวดิจิทัล พบว่า ข้อที่มีดัชนีความต้องการจำเป็นสูงสุด โดยผู้ทรงคุณวุฒิได้ให้แนวทางการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลของครูไว้ว่า

ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมให้มีการตรวจสอบ และประเมินบทเรียนที่สร้างขึ้น เพื่อพัฒนาทักษะที่จำเป็นของผู้เรียนได้ด้วยโปรแกรมและแอปพลิเคชันต่างๆ และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจัดให้มีการอบรมเชิงปฏิบัติการในการพัฒนาครูให้มีความรู้ความเข้าใจ และวิธีการใช้โปรแกรม แอปพลิเคชัน ในการสร้างบทเรียน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก ครูต้องมีความสามารถในการสร้างและออกแบบบทเรียน ด้วยโปรแกรมและแอปพลิเคชัน เพื่อพัฒนาทักษะที่จำเป็นของผู้เรียนในด้านเทคโนโลยี ตอบสนองความต้องการของผู้เรียนในยุคดิจิทัล ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นวพจน์ เก็มกาแมน (2563) เรื่อง แนวทางการพัฒนาการรู้ดิจิทัลสำหรับครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 ผลการวิจัยพบว่า การออกแบบ สื่อและรูปแบบการจัดการเรียนรู้มาอย่างดีในเชิงสร้างสรรค์เป็นสิ่งที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความสนใจใคร่รู้ ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ที่ดีขึ้นได้และส่งผลให้ผู้เรียนมีความสุขในการเรียนรู้ ผู้บริหารควรส่งเสริมและพัฒนาการสร้างสรรค์ผลงาน หรือเทคนิค วิธีการใหม่ให้กับครู เพื่อนำไปจัดการเรียนรู้ให้มีความน่าสนใจและกระตุ้นต่อการเรียนรู้ของนักเรียน

2.2 ด้านการเป็นผู้แนะนำ พบว่า เป็นข้อที่มีดัชนีความต้องการจำเป็นรองจากด้านการใช้สื่อ และเทคโนโลยี โดยผู้ทรงคุณวุฒิได้ให้แนวทางการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลของครู ไว้ดังนี้ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรดำเนินการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการในการพัฒนาครูให้เป็นครูโค้ชสามารถเป็นผู้ชี้แนะ เป็นที่ปรึกษา ในการจัดการเรียนรู้ผ่านการใช้แอปพลิเคชัน แบบออนไลน์และออฟไลน์ และวิธีการใช้เทคโนโลยีให้กับผู้เรียน อีกทั้งผู้บริหารสถานศึกษาควรกำกับ นิเทศ ติดตามการจัดการเรียนรู้ ของครูให้มีการจัดการเรียนรู้ในช่องทางที่หลากหลาย ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก บทบาทของครูยุคใหม่ มีหน้าที่คอยชี้แนะ เป็นที่ปรึกษา และช่วยเหลือผู้เรียนในการจัดการเรียนรู้ผ่านเทคโนโลยีเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เต็มตามศักยภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย ปรียา ไตรยะพันธ์ และรชฏ สุวรรณภู (2565) เรื่อง สภาพปัญหาและแนวทางพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครูในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 1 ได้กล่าวว่า การปฏิรูปการศึกษายุคใหม่ การเตรียมครูและบุคลากรทางการศึกษาให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ให้มีทักษะที่จำเป็นของโลกอนาคต สามารถแก้ปัญหา ปรับตัว สื่อสาร และทำงานร่วมกับผู้อื่นอย่างมีประสิทธิภาพ ครูต้องปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้มีความฉลาดรู้เท่าทันดิจิทัล ครูต้องเป็นผู้สร้างสรรค์ เป็นที่ปรึกษา เป็นโค้ช

2.3 ด้านการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล พบว่า ข้อที่มีดัชนีความต้องการจำเป็นรองจาก ด้านการเป็นผู้แนะนำ โดยผู้ทรงคุณวุฒิได้ให้แนวทางการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลของครู ไว้ดังนี้ ผู้บริหารสถานศึกษาควรจัดสภาพแวดล้อมภายใน

โรงเรียนให้มีแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน และในห้องเรียนจัดให้มีวัสดุ อุปกรณ์ เพื่อส่งเสริมสนับสนุนการใช้เทคโนโลยี ในการจัดการเรียนรู้ของครู โดยมีสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาคอยกำกับ นิเทศ ติดตามการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่มีการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มีโอกาสพัฒนา ด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก การจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ทั้งในห้องเรียน และนอกห้องเรียน มีส่วนช่วยในการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มีโอกาสพัฒนา ด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องสนับสนุน ส่งเสริมให้ครูมีการจัด สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เหมาะสม และจัดหาวัสดุ อุปกรณ์ งบประมาณในการจัด สภาพแวดล้อมที่มีการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย รวมทั้งสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาต้องนิเทศ กำกับ ติดตามโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับงานวิจัย สิวราช อินตะ วิชัย (2563) เรื่อง การศึกษาสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของ โรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8 จังหวัดราชบุรี ผลการวิจัย พบว่า สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ด้านกายภาพที่มีอย่างพอเพียงอยู่ในสภาพพร้อมใช้งาน สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ด้านบรรยากาศการเรียนรู้ที่เน้นการสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับ นักเรียนมีบรรยากาศที่เป็นกันเองและสื่อสารที่เป็นมิตร และสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ด้านการ มีส่วนร่วมของผู้เรียน มีหลักการที่ยึดนักเรียนเป็นสำคัญ และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เลือกศึกษา เรียนรู้

2.4 ด้านการใช้สื่อ และเทคโนโลยีดิจิทัล พบว่า ข้อที่มีดัชนีความต้องการจำเป็นสูงสุด รองมาจาก ด้านการออกแบบการจัดการเรียนรู้แนวดิจิทัล โดยผู้ทรงคุณวุฒิได้ให้แนวทางการ ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลของครู ไว้ดังนี้ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรมีการจัด อบรมเชิงปฏิบัติการ ในการพัฒนาครูให้มีความรู้ความเข้าใจ การใช้โปรแกรมหรือแอปพลิเคชัน เพื่อพัฒนาทักษะการคิดของผู้เรียน และผู้บริหารสถานศึกษาควรกำกับ นิเทศ ติดตามครูในการ ส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาทักษะการคิด ผ่านการใช้โปรแกรมหรือแอปพลิเคชันครูส่งเสริม ให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาทักษะการคิด ผ่านการใช้โปรแกรมหรือแอปพลิเคชันต่างๆ ทั้งนี้อาจ เนื่องมาจาก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเป็นหน่วยงานที่มีบทบาทในการส่งเสริมพัฒนาครูให้ มีความรู้ความสามารถในการใช้โปรแกรม แอปพลิเคชัน ในการจัดการเรียนรู้ และผู้บริหาร สถานศึกษาเป็นผู้สนับสนุน ส่งเสริมให้ครูใช้โปรแกรม แอปพลิเคชันในการจัดการเรียนรู้ให้กับ ผู้เรียน รวมทั้งจัดหาอุปกรณ์ เทคโนโลยีที่ทันสมัย และคอยนิเทศ กำกับ ติดตามอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศลินธร พิงเมือง (2565) เรื่อง แนวทางส่งเสริมการใช้สื่อดิจิทัล

เพื่อการสอนของครูโรงเรียนกีฬาสังกัดองค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลการวิจัยว่า แนวทางส่งเสริมการใช้สื่อดิจิทัลเพื่อการสอนของครูโรงเรียนกีฬาสังกัดองค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ควรส่งเสริมการเข้า ร่วมโครงการฝึกอบรม เรียนรู้และพัฒนาทักษะด้านการสร้างและใช้สื่อดิจิทัลเพื่อการเรียน การสอนของครูอย่างต่อเนื่อง และควรกำหนดมาตรการให้ครูนำสื่อดิจิทัลมาใช้ในการ จัดการเรียนการสอนอย่างจริงจัง

2.5 ด้านการเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล พบว่า ข้อที่มีดัชนีความต้องการ จำเป็นต่ำสุด โดยผู้ทรงคุณวุฒิได้ให้แนวทางการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลของครู ไว้ดังนี้ ผู้บริหารสถานศึกษาควรกำหนดนโยบาย วิสัยทัศน์ของหน่วยงานต้นสังกัดและจุดเน้น ของสถานศึกษา ให้มีเครือข่ายสังคมการเรียนรู้ และสนับสนุนงบประมาณในการสร้างเครือข่าย และสร้างสังคมการเรียนรู้ระหว่างผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชน โดยใช้เทคโนโลยีเป็นสื่อกลาง ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจาก ผู้บริหารสถานศึกษามีหน้าที่กำหนดทิศทางในการบริหารสถานศึกษา ซึ่งการ ส่งเสริมให้ครูสร้างเครือข่ายสังคมการเรียนรู้ ระหว่างโรงเรียน ผู้ปกครองนักเรียน และนักเรียน เป็นส่วนหนึ่งในการสื่อสาร สร้างสัมพันธ์ โดยผ่านโปรแกรม แอปพลิเคชัน เทคโนโลยีที่สะดวกและ เข้าถึงง่าย เพื่ออำนวยความสะดวกในการติดต่อ สื่อสาร และสอดคล้องกับงานวิจัยของ วราพินทร์ ชาววิวัฒน์ (2565) เรื่อง แนวทางการส่งเสริมทักษะดิจิทัลของครู สำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลกเขต 2 ผลวิจัยพบว่า ผู้บริหารควรสนับสนุนการสร้างองค์ ความรู้ใหม่ๆ ให้กับครูส่งเสริมให้เกิดการทำงานในรูปแบบดิจิทัลในสถานศึกษา ให้ครูนำความรู้ และทักษะดิจิทัลไปใช้ในการปฏิบัติงานและการจัดการเรียนการสอน รวมทั้งสนับสนุน งบประมาณและอุปกรณ์ให้สถานศึกษาอย่างทั่วถึง

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการวิจัยพบว่า ด้านการออกแบบการจัดการเรียนรู้แนวดิจิทัล มีค่าดัชนีความ ต้องการจำเป็นสูงสุด ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริม สนับสนุนให้ครูผู้สอนได้รับการ พัฒนาการออกแบบการเรียนรู้ เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการ และรูปแบบของการเรียนรู้ ของผู้เรียนในยุคดิจิทัล ดำเนินการตรวจสอบ ประเมินบทเรียนที่สร้างขึ้น เพื่อพัฒนาทักษะที่ จำเป็นของผู้เรียนได้ด้วยโปรแกรมและแอปพลิเคชันต่างๆ และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควร

จัดให้มีการอบรมเชิงปฏิบัติการในการพัฒนาครูให้มีความรู้ความเข้าใจ และวิธีการใช้โปรแกรม แอปพลิเคชัน ในการสร้างบทเรียน

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์เขต 1
2. ควรศึกษารูปแบบการส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์เขต 1

เอกสารอ้างอิง

- นวพัฒน์ เก้มกาแมน. (2563). แนวทางการพัฒนาการรู้ดิจิทัลสำหรับครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- เพ็ญจันทร์ สินธุเขต. (2560). การศึกษายุคนี้(ยุคดิจิทัล): THAILAND 4.0 ในปรารภนาโกวิยางกูร (บ.ก.) สาขาบริหารการศึกษา การประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติครุศาสตร์วิจัย เรียกใช้เมื่อ 20 สิงหาคม 2566 จาก <https://www.edu.lpru.ac.th/eduresearch/nace2017/NACE2017.pdf>.
- พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์ และเพียว ยินดีสุข. (2562). ทักษะ 7C ของครู 4.0. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วรารินทร์ ชาววิวัฒน์. (2565). แนวทางการส่งเสริมทักษะดิจิทัลของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ศลินธร พึ่งเมือง. (2565). แนวทางส่งเสริมการใช้สื่อดิจิทัลเพื่อการสอนของครูโรงเรียนกีฬา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิทยาการสารสนเทศและเทคโนโลยี. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- สิวราช อินตะวิชัย. (2563). การศึกษาสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8 จังหวัดราชบุรี. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพัฒนศึกษา. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

- สุกัญญา แซ่มซ้อย. (2558). ภาวะผู้นำทางเทคโนโลยี: การนำเทคโนโลยีสู่ห้องเรียนและโรงเรียนในศตวรรษที่ 21. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 16(4), 216-224
- สุรศักดิ์ ปาเฮ. (2556). การพัฒนาสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21. เรียกใช้เมื่อ 6 พฤศจิกายน 2566 จาก <http://www.addkute3.com>.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์เขต 1. (2567). แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567. เพชรบูรณ์: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์เขต 1.

แนวทางการพัฒนาสมรรถนะครูปฐมวัยในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขต
พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2*

GUIDELINES FOR THE COMPETENCE DEVELOPMENT OF EARLY
CHILDHOOD EDUCATION TEACHERS IN SCHOOLS UNDER
PHITSANULOK PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2

ปุนณภา ธาระรักษ์¹ และ อีรศักดิ์ อุปไมยอริชัย²

Punnapa Tanarak¹ and Thirasak Uppamaiathichai²

¹⁻²คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

¹⁻²Faculty of Education Naresuan University, Thailand

Corresponding Author's Email: punnapat65@nu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสมรรถนะครูปฐมวัยในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2 และ 2) ศึกษาแนวทางการพัฒนาสมรรถนะครูปฐมวัยในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2 โดยใช้แบบสอบถามสมรรถนะครูปฐมวัยในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2 วิธีดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน ขั้นที่ 1 การศึกษาสมรรถนะครูปฐมวัยในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2 ประชากรที่ใช้ในงานวิจัย ได้แก่ ครูปฐมวัยในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2 จำนวน 135 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ ครูปฐมวัยในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2 จำนวน 103 คน เครื่องมือที่ใช้การวิจัยเป็นแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ขั้นที่ 2 การศึกษาแนวทางการพัฒนาสมรรถนะครูปฐมวัยในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2 จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 คน โดยเลือกแบบเจาะจง วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท

* Received 29 March 2024; Revised 10 April 2024; Accepted 24 April 2024

ผลการวิจัยพบว่า

1. สมรรถนะครูปฐมวัยในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2 พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการสื่อสารและการมีปฏิสัมพันธ์เชิงบวกกับชุมชน และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านการประยุกต์ใช้สื่อเทคโนโลยีและนวัตกรรมการเรียนรู้ได้แก่ปฐมวัย

2. แนวทางการพัฒนาสมรรถนะครูปฐมวัยในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2 พบว่า สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรจัดอบรมสัมมนา ประชุมเชิงปฏิบัติการ ในการพัฒนาสมรรถนะครูปฐมวัย ซึ่งได้รับการส่งเสริมสนับสนุนจากผู้บริหารสถานศึกษาในการเข้าร่วมการอบรม และครูปฐมวัยควรเข้าร่วมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อพัฒนาสมรรถนะ

คำสำคัญ: แนวทางการพัฒนา, สมรรถนะ, ครูปฐมวัย

Abstract

The objectives of this research were 1) to investigate the competency of early childhood teachers in schools under the Phitsanulok Primary Educational Service Area Office 2. and 2) to study guidelines for the competence development of early childhood education teachers in schools under the Phitsanulok Primary Educational Service Area Office 2. The research methodology was divided into two steps: the first step was the study of early childhood teacher competencies in schools under the Phitsanulok Primary Educational Service Area Office 2. The population was 135 teachers in schools under the Phitsanulok Primary Educational Service Area Office 2. The sample group consisted of 103 teachers. Data were collected using a questionnaire on the competency of early childhood teachers in schools under the Phitsanulok Primary Educational Service Area Office 2. The data were analyzed using the mean and standard deviation. The second step was a study of guidelines for the competence development of early childhood education teachers in schools under the Phitsanulok Primary Educational Service Area Office 2. The

data were obtained from 5 experts using an interview form regarding the development of early childhood teacher competency in schools under the Phitsanulok Primary Educational Service Area Office 2. The data were analyzed by content analysis.

The research results were as follows.

1. The competency of early childhood teachers in schools under the Phitsanulok Primary Educational Service Area Office 2 was found that the highest mean was the aspect of communication and community contact. The lowest mean was the use of teaching materials for early childhood students.

2. Results of the study of guidelines for the competence development of early childhood education teachers in schools under the Phitsanulok Primary Educational Service Area Office 2 was found that the Educational Service Area Office should organize training, seminars, and workshops for early childhood teachers to improve their skills. Moreover, school administrators should encourage and support early childhood teachers to join the Professional Learning Community (PLC) to exchange knowledge and enhance competencies.

Keywords: Development direction, Performance, Preschool teacher

บทนำ

ครูปฐมวัยเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาและส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็ก ต้องมีความรู้ความเข้าใจในการดูแลและส่งเสริมพัฒนาการของเด็กปฐมวัย เพื่อเตรียมความพร้อมให้กับเด็กก่อนเข้าสู่การศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้งนี้งานศึกษาวิจัยจำนวนมากที่แสดงให้เห็นว่าการเตรียมความพร้อมให้กับเด็กในปฐมวัยอย่างมีคุณภาพจะส่งผลดีในระยะยาว ต่อพัฒนาการทางสติปัญญา รวมถึงความสำเร็จทางด้านวิชาการในระดับที่สูงขึ้น ครูปฐมวัยซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงต่อการเตรียมความพร้อม ให้กับเด็กปฐมวัยจึงควรได้รับการเตรียมการและพัฒนาทางวิชาชีพเพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจ มีประสบการณ์และทักษะที่สำคัญจำเป็นต่อ

การจัดสภาพแวดล้อมและกิจกรรม การเรียนรู้ที่เหมาะสมกับพัฒนาการของเด็กปฐมวัย (เยาวลักษณ์ มูลสระคู, 2558)

จากรายงานการศึกษาแนวทางการยกระดับคุณภาพการผลิตและพัฒนาครูปฐมวัยในสถาบันอุดมศึกษาของไทย พบว่า สภาพการพัฒนาครูปฐมวัยในปัจจุบันในหน่วยงานต้นสังกัดที่ต่างกันล้วนได้รับการพัฒนาทั้งในเรื่องของความรู้ความเข้าใจ การเสริมสร้างสมรรถนะในการจัดกิจกรรมการพัฒนาผู้เรียนปฐมวัย แต่มีบางส่วนที่มีปัญหาในเรื่องของสิ่งสนับสนุนทั้งงบประมาณอัตรากำลัง และภาระงานที่มาก ทำให้การพัฒนาตนเองของครูปฐมวัยไม่เป็นไปตามความต้องการ โดยสภาพปัญหาในการพัฒนาครูปฐมวัยเกิดจากภาระงานที่มากและจำนวนครูปฐมวัยในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยที่ค่อนข้างน้อย เป็นอุปสรรคต่อการไปเข้าร่วมการพัฒนา นอกจากนั้นยังพบว่าผู้บริหารส่วนหนึ่งที่ยังไม่เข้าใจในบทบาทหน้าที่ของครูปฐมวัยซึ่งยังเข้าใจว่าเด็กปฐมวัยสอนง่ายไม่ต้องอบรมก็สอนได้ ทำให้ครูส่วนหนึ่งไม่ได้รับการสนับสนุนให้ไปเข้าร่วมการพัฒนา (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2564) นอกจากนี้รายงานผลการติดตามการดำเนินงานตามมาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 พบว่า ปัญหาและอุปสรรคการดำเนินงานตามมาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ ในมาตรฐานด้านที่ 2 ครู/ผู้ดูแลเด็กให้การดูแลและจัดประสบการณ์การเรียนรู้และการเล่นเพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัย ประกอบด้วย การส่งเสริมพัฒนาการเด็กและการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ไม่มีความหลากหลายรอบด้าน และไม่ตรงตามที่หลักสูตรกำหนด ครูผู้ดูแลเด็กขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้สื่อและเทคโนโลยี ครู/ผู้ดูแลเด็กขาดสื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ใหม่ ๆ ให้เด็ก ครูผู้ดูแลเด็กไม่สามารถจัดกิจกรรมได้ครบเนื่องจากเวลาจำกัด ครู/ผู้ดูแลเด็กไม่สามารถดูแลเด็กได้อย่างทั่วถึงและเต็มที่ เนื่องจากมีภาระอื่นที่ได้รับมอบหมาย เด็กบางกลุ่มได้รับการคัดกรองให้เป็นเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ส่งผลให้สถานพัฒนาเด็กปฐมวัยต้องจัดการเรียนการสอนเพิ่มเติมเป็นพิเศษ ครูระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดการเรียนการสอนระดับปฐมวัยในช่วงรอยเชื่อมต่อ และมีความคาดหวังในด้านวิชาการมากเกินไปโดยเฉพาะการอ่านออกเขียนได้ ซึ่งขัดแย้งกับการจัดการเรียนการสอนตามหลักการจัดการศึกษาปฐมวัย การใช้สื่อและเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการดูแลเด็กอย่างไม่เหมาะสม ส่งผลให้เด็กไม่มีสมาธิกับการเรียน และมีพฤติกรรมไม่อยู่นิ่ง ผู้ปกครองไม่ให้ความร่วมมือในการนำเด็กที่มีพัฒนาการสงสัยล่าช้าเข้าพบแพทย์ และ สถานพัฒนาเด็กปฐมวัยขาดแนวทางการจัดการเรียนการสอนที่เชื่อมต่อระดับปฐมวัยไปสู่ระดับชั้นประถมศึกษา (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2566)

จากที่กล่าวมาข้างต้นผู้วิจัยเห็นว่า ครูปฐมวัยเป็นบุคคลที่มีความสำคัญ เนื่องจากมีความใกล้ชิด และมีหน้าที่อบรมเลี้ยงดู รวมถึงมีบทบาทในการจัดการเรียนรู้เพื่อวางพื้นฐานในการพัฒนาเด็กในด้านต่าง ๆ ครูปฐมวัยจึงจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาให้มีสมรรถนะ ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ด้านการส่งเสริมและพัฒนาเด็กปฐมวัย ด้านการบริหารจัดการในชั้นเรียน ด้านการพัฒนาตนเองด้านการสร้างความร่วมมือกับชุมชน เพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้และมีความสามารถในการพัฒนาตนเองได้อย่างเหมาะสม ประกอบกับผู้วิจัยเป็นบุคลากรทางการศึกษาที่ปฏิบัติการสอนในระดับปฐมวัย จึงมีความสนใจที่จะศึกษาแนวทางในการพัฒนาสมรรถนะครูปฐมวัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2 เพื่อนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนา ปรับปรุง และส่งเสริมให้ครูปฐมวัยมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสมรรถนะครูปฐมวัยในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาสมรรถนะครูปฐมวัยในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2

วิธีดำเนินการวิจัย

แนวทางการพัฒนาสมรรถนะครูปฐมวัยในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2 ผู้วิจัยแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสมรรถนะครูปฐมวัยในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูปฐมวัยในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2 ปีการศึกษา 2566 โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างจากตารางสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกน จำนวน 103 คน จำแนกเป็นครูผู้สอนโดยการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified random sampling) ตามสัดส่วนของครูในแต่ละอำเภอในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามสมรรถนะครูปฐมวัยในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2 โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน รวมทั้งสิ้นจำนวน 34 ข้อ ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) โดยนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และหาดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถาม ผลการวิเคราะห์ความตรงเชิงเนื้อหา พบว่า มีค่า IOC 0.67 – 1.00 นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try Out) กับครูที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยจำนวน 30 คน เพื่อหาความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามด้วยการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha-Coefficient) ของครอนบัค ผลปรากฏว่า ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับมีค่าเท่ากับ 0.960

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ความถี่ และร้อยละ และวิเคราะห์ระดับสมรรถนะครูปฐมวัยในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2 ด้วยค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาแนวทางสมรรถนะครูปฐมวัยในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน โดยการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection)

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์แบบสัมภาษณ์แนวทางการพัฒนาสมรรถนะครูปฐมวัยในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2 โดยเลือกจากข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ของแต่ละด้าน ในขั้นตอนที่ 1 มาสร้างแบบสัมภาษณ์ แบ่งออกเป็น 2 ตอน มีลักษณะเป็นแบบสัมภาษณ์ชนิดกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) จำนวน 5 ด้าน ด้านละ 1 ข้อ รวมทั้งสิ้น 5 ข้อ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์สรุปประเด็นเนื้อหาข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เป็นความเรียง

ผลการวิจัย

การวิจัยแนวทางการพัฒนาสมรรถนะครูปฐมวัยในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2 ผู้วิจัยนำข้อมูลมาวิเคราะห์ แบ่งเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาสมรรถนะครูปฐมวัยในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2

ตาราง 1 แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสมรรถนะครูปฐมวัยในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2 ในภาพรวม

ที่	ประสิทธิภาพการสอนของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาแพร่ เขต 2	กลุ่มตัวอย่าง (n = 254)		ระดับ
		$\bar{X}$	S.D.	
1	ด้านความรู้ที่เสริมสร้างพัฒนาการเด็กปฐมวัย	3.33	0.44	ปานกลาง
2	ด้านการสื่อสารและการมีปฏิสัมพันธ์เชิงบวก กับชุมชน	4.06	0.45	มาก
3	ด้านการพัฒนาตนเองตามมาตรฐานวิชาชีพ	3.26	0.45	ปานกลาง
4	ด้านการประยุกต์ใช้สื่อเทคโนโลยีและ นวัตกรรมการเรียนรู้เด็กปฐมวัย	3.25	0.39	ปานกลาง
รวม		3.48	0.48	ปานกลาง

จากตาราง 1 สมรรถนะครูปฐมวัยในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2 ในภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.48$, S.D.= 0.48) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการสื่อสารและการมีปฏิสัมพันธ์เชิงบวกกับชุมชน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.06$, S.D.= 0.45) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านการประยุกต์ใช้สื่อเทคโนโลยีและนวัตกรรมการเรียนรู้เด็กปฐมวัย อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.25$, S.D.= 0.39) ตามลำดับ

ตอนที่ 2 ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาสมรรถนะครูปฐมวัยในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2

ผู้วิจัยศึกษาแนวทางการพัฒนาสมรรถนะครูปฐมวัยในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2 ดังนี้

1. ด้านความรู้ที่เสริมสร้างพัฒนาการเด็กปฐมวัย

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลกเขต 2 ควรมีการจัดทำแผนงานโครงการพัฒนาครูปฐมวัย โดยจัดอบรมเพื่อให้ครูปฐมวัย มีความรู้ ในการวิเคราะห์หลักสูตร ออกแบบวิธีการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา ท้องถิ่นเพื่อให้สามารถจัดประสบการณ์การเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสมจัดให้มีการอบรม พัฒนาครูผู้สอนเกี่ยวกับวิเคราะห์หลักสูตร และนำหลักสูตรมาใช้ในการจัดประสบการณ์อย่างเหมาะสม ศึกษาวิเคราะห์ ควรจัดทำคลังความรู้ผ่านเว็บไซต์ของสำนักงานเขตพื้นที่ เพื่อให้ครูปฐมวัยได้เข้าไปศึกษาเรียนรู้เพิ่มเติมอีกหนึ่งช่องทางเพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการนำหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยมาใช้ในการจัดประสบการณ์ ผู้บริหารควรส่งเสริมให้ครูพัฒนาตนเองได้เรียนรู้เพิ่มเติมจากช่องทางต่าง ๆ อย่างหลากหลาย มีการสร้างขวัญกำลังใจครูที่ได้พัฒนาสมรรถนะของตนเองและนิเทศ กำกับ ติดตามครูปฐมวัยอย่างสม่ำเสมอ และครูต้องตระหนักให้ ความสำคัญในการพัฒนาสมรรถนะของตนเองด้านการนำหลักสูตรมาใช้ในการจัดประสบการณ์ และปฏิบัติอย่างจริงจัง

2. ด้านการสื่อสารและการมีปฏิสัมพันธ์เชิงบวกกับชุมชน

สำนักงานเขตพื้นที่ซึ่งเป็นหน่วยงานต้นสังกัดควรจัดให้มีการอบรม พัฒนาครูผู้สอน ในการสร้างเครือข่ายความร่วมมือและ 5. ควรมีการนิเทศ ติดตามกำกับดูแลอย่างต่อเนื่อง โรงเรียนซึ่งเกี่ยวข้องโดยตรงกับผู้ปกครอง ชุมชน และองค์กรอื่น ๆ ต้องให้ความสำคัญกับการให้ผู้ปกครองได้เข้ามามีส่วนร่วม ส่งเสริม พัฒนาและแก้ปัญหาเด็กปฐมวัย ควรมีการสร้างเครือข่ายชั้นเรียน มอบหมายให้ครูได้มีการจัดทำสารประชาสัมพันธ์ระหว่างบ้านกับโรงเรียน ผู้บริหารโรงเรียนควรเป็นผู้นำครูผู้สอนเป็นต้นแบบและแนะนำแนวทางการสร้างเครือข่ายให้กับครูปฐมวัย และครูผู้สอนควรพัฒนาตนเองด้านการสื่อสารและการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน เพื่อให้ผู้ปกครองหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้รับรู้และตระหนักในการร่วมกัน แก้ไขปัญหาเด็กปฐมวัยและส่งเสริมพัฒนาทั้ง 4 ด้านกับเด็กปฐมวัย

3. ด้านการพัฒนาตนเองตามมาตรฐานวิชาชีพ

สำนักงานเขตพื้นที่ต้นสังกัดซึ่งเป็นหน่วยงานต้นสังกัดควรจัดให้มีฐานข้อมูล แหล่งความรู้ หลักสูตรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับผู้ปฏิบัติงานเพื่อให้ครูได้ศึกษาหาความรู้ ศึกษาวิเคราะห์ ควรส่งเสริมให้ครูพัฒนาตนเอง ได้เรียนรู้เพิ่มเติมจากคลังความรู้ของเขต หรือหน่วยงานอื่น ๆ เพื่อพัฒนาตนเอง ส่งเสริมให้ครูได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ โรงเรียนควรสร้างแรงจูงใจเพื่อให้ครูเกิดความมุ่งมั่นในการพัฒนาตนเอง ผู้บริหารโรงเรียนควรส่งเสริมสนับสนุนให้ครูพัฒนาตนเองตามมาตรฐานวิชาชีพ เสริมสร้างสมรรถนะวิชาชีพ มีการสร้างขวัญกำลังใจ เป็นแกนนำการจัดชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพร่วมกันแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และครูผู้สอนควรที่จะศึกษาควรพัฒนาตนเอง หมั่นศึกษาหาความรู้เพื่อพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอ

4. ด้านการประยุกต์ใช้สื่อเทคโนโลยีและนวัตกรรมการเรียนรู้เด็กปฐมวัย

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต 2 ควรพัฒนาครูปฐมวัยด้านการใช้สื่อและเทคโนโลยี กำหนดนโยบายส่งเสริมให้ครูปฐมวัย จัดการเรียนรู้ที่เด็กปฐมวัยได้ฝึกฝนผ่านการใช้สื่อเทคโนโลยี ศึกษาวิเคราะห์ควรส่งเสริมให้ครูปฐมวัยพัฒนาจัดการเรียนรู้โดยใช้สื่อและเทคโนโลยี โดยจัดให้มีการอบรมเชิงปฏิบัติการทั้งที่หน่วยงานต้นสังกัด หรือหน่วยงานอื่นจัด รวมถึงส่งเสริมให้ครูได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ แบ่งปันสื่อ ผู้บริหารโรงเรียน สนับสนุนงบประมาณในการจัดหาสื่อเทคโนโลยี และส่งเสริมให้ครูนำสื่อเทคโนโลยี และนวัตกรรมมาใช้ในการออกแบบการจัดการเรียนรู้และจัดประสบการณ์ให้กับนักเรียน ควรเป็นผู้นำในการนำสื่อและเทคโนโลยีมาใช้ และส่งเสริมให้ครูได้ออกแบบจัดการเรียนรู้โดยใช้สื่อและเทคโนโลยี โดยสนับสนุนงบประมาณในการจัดหาสื่อและเทคโนโลยีมีการนิเทศกำกับติดตามอย่างต่อเนื่อง และครูผู้สอนควรที่จะศึกษาควรพัฒนาตนเอง หมั่นศึกษาหาความรู้เพื่อพัฒนาตนเองด้านสื่อและเทคโนโลยีอย่างสม่ำเสมอ

อภิปรายผล

1. จากการศึกษาสมรรถนะครูปฐมวัยในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2 ในภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้เพราะประสบการณ์ในการทำงานของครูปฐมวัย ส่วนใหญ่มีประสบการณ์การทำงานน้อยกว่า 5 ปี จึงมีความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาสมรรถนะครูปฐมวัย สอดคล้องกับ การศึกษาวิจัยของ สุพรรณิ คะหวางค์ (2565)

ที่พบว่ามีความจำเป็นต้องพัฒนาสมรรถนะครูปฐมวัยของโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดกำแพงเพชร

2. จากการศึกษาแนวทางการพัฒนาพัฒนาสมรรถนะครูปฐมวัยในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2 สามารถอภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

2.1 ด้านความรู้ที่เสริมสร้างพัฒนาการเด็กปฐมวัย พบว่า สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลกเขต 2 ควรมีการจัดทำแผนงาน โครงการพัฒนาครูปฐมวัย โดยจัดอบรม เพื่อให้ครูปฐมวัย มีความรู้ ในการสร้างและพัฒนาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย วิเคราะห์ ออกแบบเนื้อหาและวิธีการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการให้สอดคล้องกับหลักสูตรท้องถิ่นอย่างเป็นระบบ เพื่อตอบสนองกับความต้องการของเด็กแต่ละบุคคล และเหมาะสมกับพัฒนาการของเด็ก จัดให้มีการอบรม พัฒนา ครูผู้สอนเกี่ยวกับการสร้างและพัฒนาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยและการนำไปประยุกต์ใช้อย่างต่อเนื่อง จัดทำคลังความรู้ผ่านเว็บไซต์ของสำนักงานเขตพื้นที่ เพื่อให้ครูปฐมวัยได้เข้าไปศึกษาเรียนรู้เพิ่มเติมอีกหนึ่งช่องทางเพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างและพัฒนาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยและผู้บริหารควรนิเทศ กำกับ ติดตามครูปฐมวัยอย่างสม่ำเสมอ ผู้บริหารควรส่งเสริมให้ครูพัฒนาตนเอง ได้เรียนรู้เพิ่มเติมจากช่องทางต่าง ๆ อย่างหลากหลาย มีการสร้างขวัญกำลังใจครูที่ได้พัฒนาสมรรถนะของตนเอง ส่งเสริมให้ครูได้พัฒนาสมรรถนะของตนเองด้านความรู้ที่เสริมสร้างพัฒนาการเด็กปฐมวัยด้วยวิธีการที่หลากหลาย มีการสำรวจความต้องการของครูปฐมวัยว่ามีความต้องการพัฒนาตนเองรูปแบบใด สอดคล้องกับ กันตวรรณ มีสมสาร (2560) ที่ได้เสนอแนวทาง การพัฒนาสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ของครูปฐมวัยในศตวรรษที่ 21 โดยหน่วยงานต้นสังกัดควรส่งเสริมการให้โอกาสอย่างเสมอภาคในการพัฒนาครู จัดอบรม สนับสนุนการพัฒนาาระบบสารสนเทศและสร้างคลังข้อมูล ส่งเสริมให้มีการถอดบทเรียนครูที่ประสบความสำเร็จและประสานความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ผู้บริหารสถานศึกษาควรกระตุ้นและส่งเสริมให้ครูได้พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง จัดระบบครูพี่เลี้ยง จัดระบบการฝึกอบรมพัฒนาในงาน จัดระบบนิเทศในรูปแบบต่างๆ ทั้งจัดคลินิกครูและจัดระบบเพื่อนช่วยเพื่อน จัดตั้งชุมชนแห่งการเรียนรู้ จัดระบบการกำกับติดตาม และประสานความร่วมมือ

2.2 ด้านการสื่อสารและการมีปฏิสัมพันธ์เชิงบวกกับชุมชน พบว่า สำนักงานเขตพื้นที่ซึ่งเป็นหน่วยงานต้นสังกัดควรจัดให้มีการอบรม พัฒนา ครูผู้สอนในการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ ผู้บริหารโรงเรียนควรเป็นผู้นำครูผู้สอนเป็นต้นแบบและแนะนำแนวทางการสร้างเครือข่ายให้กับครูปฐมวัย โรงเรียนซึ่งเกี่ยวข้องโดยตรงกับผู้ปกครอง ชุมชน และองค์กรอื่น ๆ

ให้เข้ามามีส่วนร่วม ส่งเสริม พัฒนาและแก้ปัญหาเด็กปฐมวัย ควรมีการสร้างเครือข่ายชั้นเรียน มอบหมายให้ครูได้มีการจัดทำสารประชาสัมพันธ์ระหว่างบ้านกับโรงเรียน ส่งเสริมให้ครู พัฒนาตนเอง ได้เรียนรู้เพิ่มเติมจากคลังความรู้ของเขต หรือหน่วยงานต่าง ๆ หรือศึกษา สถานศึกษาที่เป็นแบบอย่าง และมีการนิเทศ กำกับติดตาม และพัฒนาครูหลากหลายรูปแบบ สอดคล้องกับผลการศึกษาของ ปรียาภรณ์ หนองบัวและประภาพร บุญรอด (2565) ที่ได้เสนอ แนวทางการพัฒนาสมรรถนะครูปฐมวัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สุรินทร์ เขต 3 ด้านการสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนเพื่อการจัดการเรียนรู้ แนวทาง คือ ครูปฐมวัยควรให้ความร่วมมือระหว่างผู้ปกครอง เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ นำมา ปรับปรุงการจัดประสบการณ์ให้กับผู้เรียนเพื่อส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก

2.3 ด้านการพัฒนาตนเองตามมาตรฐานวิชาชีพ พบว่า สำนักงานเขตพื้นที่ต้นสังกัด ซึ่งเป็นหน่วยงานต้นสังกัดควรจัดให้มีฐานข้อมูล แหล่งความรู้ หลักสูตรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับ ปฐมวัยเพื่อให้ครูได้ศึกษาหาความรู้ ผู้บริหารโรงเรียนควรส่งเสริมสนับสนุนให้ครูพัฒนาตนเอง ตามมาตรฐานวิชาชีพ มีการสร้างขวัญกำลังใจ เป็นแกนนำการจัดชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพ ร่วมกันแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โรงเรียนซึ่งเกี่ยวข้องโดยตรงกับผู้ปกครอง ชุมชน และองค์กรอื่น ๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วม ส่งเสริม พัฒนาและแก้ปัญหาเด็กปฐมวัย ควรมีการสร้างเครือข่ายชั้นเรียน มอบหมายให้ครูได้มีการจัดทำสารประชาสัมพันธ์ระหว่างบ้านกับโรงเรียน ผู้บริหารควร ส่งเสริมให้ครูพัฒนาตนเอง ได้เรียนรู้เพิ่มเติมจากคลังความรู้ของเขต หรือหน่วยงานอื่น ๆ เพื่อ พัฒนาตนเอง ส่งเสริมให้ครูได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และครูผู้สอนเองควรที่จะศึกษาควรพัฒนา ตนเอง หมั่นศึกษาหาความรู้เพื่อพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุพรรณิ คะหาวงศ์ (2565) ที่ได้เสนอแนวทางพัฒนาสมรรถนะปฐมวัยของโรงเรียนสังกัด องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดกำแพงเพชร คือ จัดอบรมเชิงปฏิบัติการให้กับครูทุกคนได้ พัฒนาตนเองและมีความรู้ความเข้าใจเด็กปฐมวัยมากยิ่งขึ้น มีการกระตุ้นให้ครูพัฒนางานและ พัฒนาตนเองอยู่เสมอ อีกทั้งครูควรมีการศึกษาหาความรู้ใหม่ ๆ ด้วยตนเอง นำความรู้เรื่อง เทคโนโลยีใหม่ ๆ ที่ได้จากการอบรม สื่อออนไลน์ทุกช่องทางมาพัฒนาและสร้างสรรค์ผลงาน ด้านนวัตกรรม

2.4 ด้านการประยุกต์ใช้สื่อเทคโนโลยีและนวัตกรรมการเรียนรู้เด็กปฐมวัย พบว่า สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา พัฒนาครูปฐมวัยด้านการใช้สื่อและเทคโนโลยี กำหนดนโยบาย ส่งเสริมให้ครูปฐมวัย จัดการเรียนรู้ที่เด็กปฐมวัยได้ฝึกฝนผ่านการสื่อเทคโนโลยี ผู้บริหาร

โรงเรียน สนับสนุนงบประมาณในการจัดหาสื่อเทคโนโลยี และส่งเสริมให้ครูนำสื่อเทคโนโลยี และนวัตกรรม มาใช้ในการจัดประสบการณ์ให้กับนักเรียน เป็นผู้นำในการนำสื่อและเทคโนโลยี มาใช้ และส่งเสริมให้ครูได้จัดการเรียนรู้โดยใช้สื่อและเทคโนโลยี โดยสนับสนุนงบประมาณในการจัดหาสื่อและเทคโนโลยีมีการนิเทศกำกับติดตามอย่างต่อเนื่อง ส่งเสริมให้ครูบูรณาการพัฒนา จัดการเรียนรู้โดยใช้สื่อและเทคโนโลยี โดยให้ครูเข้าอบรม ทั้งที่หน่วยงานต้นสังกัด หรือ หน่วยงานอื่นจัด รวมถึง ส่งเสริมให้ครูได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ แบ่งปันสื่อ และครูผู้สอนเองควรที่จะศึกษาควรพัฒนาตนเอง หมั่นศึกษาหาความรู้เพื่อพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอ ทั้งนี้อาจเป็น เพราะว่าสื่อเทคโนโลยีและนวัตกรรมการสอนนับว่าเป็นสิ่งที่มีบทบาทอย่างมากในการเรียนการสอน นับแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน เนื่องจากเป็นตัวกลางที่ช่วยให้การสื่อสารระหว่างผู้สอนและผู้เรียน ดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้ผู้เรียนมีความเข้าใจความหมายของเนื้อหาบทเรียนได้ตรงกับที่ผู้สอนต้องการ ไม่ว่าสื่อชิ้นนั้นจะเป็นสื่อในรูปแบบใดก็ตาม ล้วนแต่เป็นทรัพยากรที่สามารถอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ได้ทั้งสิ้นในยุคดิจิทัลสื่อเทคโนโลยีเป็นเครื่องมือสำคัญอีกรูปแบบหนึ่งที่ช่วยให้ครูจัดการเรียนการสอน รวมไปถึงเป็นการพัฒนาผู้เรียนให้ดียิ่งขึ้นสอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ สุพรรณิ คะหางค์ (2565) ที่เสนอแนวทางการพัฒนาสมรรถนะครูบูรณาการโดยครูควรนำความรู้เรื่องเทคโนโลยีใหม่ ๆ ที่ได้จากการอบรม สื่อออนไลน์ ทุกช่องทางมาพัฒนาและสร้างสรรค์ผลงานด้านนวัตกรรม

สรุป/ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ มีดังต่อไปนี้

1.1 จากผลวิจัยพบว่า ด้านการสื่อสารและการมีปฏิสัมพันธ์เชิงบวกกับชุมชน อยู่ในระดับสูงสุด ดังนั้น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและ โรงเรียนควรส่งเสริมพัฒนาครูผู้สอนในการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ เพราะโรงเรียนมีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงกับผู้ปกครอง ชุมชน และองค์กรอื่น ๆ ต้องให้ความสำคัญกับการให้ผู้ปกครองได้เข้ามามีส่วนร่วม ส่งเสริม พัฒนา และครูผู้สอนควรพัฒนาตนเองด้านการสื่อสารและการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน เพื่อให้ผู้ปกครองหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้รับรู้และตระหนักในการร่วมกันแก้ไขปัญหาเด็กปฐมวัยและส่งเสริมพัฒนาทั้ง 4 ด้านกับเด็กปฐมวัย

1.2 จากผลวิจัยพบว่า ด้านการประยุกต์ใช้สื่อเทคโนโลยีและนวัตกรรมการเรียนรู้ เด็กปฐมวัย อยู่ในระดับต่ำสุด ดังนั้น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรพัฒนาครูปฐมวัยด้านการใช้สื่อและเทคโนโลยี โดยกำหนดนโยบายส่งเสริมให้ครูปฐมวัย จัดการเรียนรู้ที่ได้แก่ปฐมวัยได้ฝึกฝนผ่านการสื่อเทคโนโลยี ส่งเสริมให้ครูปฐมวัยพัฒนาจัดการเรียนรู้โดยใช้สื่อและเทคโนโลยี โดยจัดให้มีการอบรมเชิงปฏิบัติการทั้งที่หน่วยงานต้นสังกัด หรือหน่วยงานอื่นจัด รวมถึงส่งเสริมให้ครูได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ แบ่งปันสื่อ รวมถึงครูผู้สอนควรที่จะศึกษาและพัฒนาตนเอง หมั่นศึกษาหาความรู้เพื่อพัฒนาตนเองด้านสื่อและเทคโนโลยีอย่างสม่ำเสมอ

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1. ควรศึกษาสภาพปัญหาและพัฒนารูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูปฐมวัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2

2.2. ควรศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูปฐมวัย

เอกสารอ้างอิง

- กันตวรรณ มีสมสาร. (2560). แนวทางการพัฒนาสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ของครูปฐมวัยในศตวรรษที่ 21. วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทัศน์, 7(2), 45-56.
- ณัฐภัตสร ชื่นสุขสมหวัง และคณะ. (2557). การประเมินความต้องการจำเป็นเพื่อพัฒนาสมรรถนะทางวิชาชีพของครูปฐมวัย. วารสารอิเล็กทรอนิกส์ทางการศึกษา, 9(1), 713-727.
- ปรียาภรณ์ หนองบัว. (2565). แนวทางการพัฒนาสมรรถนะครูปฐมวัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3. วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์, 7(3), 797-810.

- เยาวลักษณ์ มูลสระคู. (2558). การพัฒนาตัวบ่งชี้สมรรถนะครูสอนภาษาอังกฤษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด. วารสารการวัดผลการศึกษา, 21(2), 250-265
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2564). รายงานการศึกษา : แนวทางการยกระดับคุณภาพการผลิตและพัฒนาครูปฐมวัยในสถาบันอุดมศึกษาของไทย. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2566). รายงานผลการติดตาม : การดำเนินงานตามมาตรฐาน สถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2564. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: เซ็นจูรี่.
- สุพรรณิ คะหวางศ์. (2565). ความต้องการจำเป็นและแนวทางการพัฒนาสมรรถนะครูปฐมวัยของโรงเรียน สังกัดองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดกำแพงเพชร. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- Mirjam, A. (2010). Professional competence of English teachers in Indonesia, A profile of exemplary teachers. Indonesian Journal of English Language Teaching, 2(2), 107-118.

การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาไทยตามแนวคิดสเต็มศึกษา
(STEAM Education) เพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการเขียนเรื่อง
ตามจินตนาการของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5*

THE DEVELOPMENT OF THAI LANGUAGE LEARNING ACTIVITY
PACKAGE BY STEAM EDUCATION FOR IMPROVING THE CREATIVE
WRITING ABILITY FOR GRADE 5 STUDENTS

อัศวินท์ คำตัน¹ และ ทรงภพ ขุนมธุรส²

Akarawin Kamtan¹ and Songphop Khunmathurot²

¹⁻²สาขาวิชาภาษาไทย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

¹⁻²Thai language Major, Faculty of Education, Naresuan University, Thailand

Corresponding Author's Email: easso42@gmail.com

บทคัดย่อ

การจัดการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นความคิดสร้างสรรค์ยังมีไม่มากพอ ส่งผลให้
ความสามารถเขียนเรื่องตามจินตนาการของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ไม่ได้เป็นไปตาม
เกณฑ์ที่เขตพื้นที่การศึกษากำหนดไว้ การวิจัยครั้งนี้จึงมีจุดมุ่งหมาย 1) เพื่อพัฒนาชุดกิจกรรม
การเรียนรู้ภาษาไทยตามแนวคิดสเต็มศึกษา (STEAM Education) เพื่อส่งเสริมความสามารถ
ด้านการเขียนเรื่องตามจินตนาการของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ให้มีประสิทธิภาพตาม
เกณฑ์ 80/80 2) เพื่อเปรียบเทียบความสามารถการเขียนเรื่องตามจินตนาการระหว่างก่อน
และหลังเรียน 3) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่มีต่อการจัดการ
เรียนรู้ด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้ ประชากร คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จากกลุ่ม
โรงเรียนคณิต 82 คน กลุ่มตัวอย่าง คือนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านท่าเสด็จ
13 คน ได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบอย่างง่ายด้วยวิธีการจับสลาก เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 1) ชุด
กิจกรรมการเรียนรู้ 2) แผนการจัดการเรียนรู้ 3) แบบทดสอบการเขียนเรื่องตามจินตนาการ 4)
แบบประเมินความพึงพอใจ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าความ

* Received 9 April 2024; Revised 17 April 2024; Accepted 28 April 2024

เชื่อมั่น ค่าความยากง่าย ค่าอำนาจจำแนกของข้อสอบอัตนัย ประสิทธิภาพ E_1/E_2 และค่าสถิติ ที แบบไม่เป็นอิสระ

ผลการวิจัยพบว่า 1) ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาไทยตามแนวคิดสเต็มศึกษา (STEAM Education) เพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการเขียนเรื่องตามจินตนาการของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 5 มีประสิทธิภาพเท่ากับ 81.54/81.15 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ ที่กำหนดไว้คือ 80/80 2) คะแนนการทดสอบหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) ความพึงพอใจในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: การเขียนเรื่องตามจินตนาการ, ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาไทย, แนวคิดสเต็มศึกษา

Abstract

The learning management doesn't focus on a creative thinking much, it effected to the creative writing skill of grade 5 students lower than the standard of the education service area. There are 3 purposes of the research which are 1) To develop the Thai learning activity kits by concepts of STEAM Education for the creative Thai writing skill of grade 5 students, to be effective according to the 80/80 criteria, 2) To compare the creative writing skill between pre-studying and post-studying skills of grade 5 students and 3) To study satisfaction of grade 5 students to the Thai learning activity kits by concepts of STEAM Education for developing creative writing skill. The 82 grade 5 students from Khonthee school are sample population. The sample group of the research is the 13 grade 5 students of Baan Thasaliang school by random draw lots choosing. The research tools are 1) the Thai learning activity kits, 2) The learning management plan, 3) The creative writing test and 4)The satisfaction evaluate forms. The research was analyzed by average, standard deviation, precision value, difficulty, index of discrimination of write-up examination, E_1/E_2 efficiency and t-test dependent static.

The results found that 1) The Thai learning activity kit following STEAM Education for improving the creative writing skill of grade 5 students, the efficiency is 81.54/81.15 following the 80/80 set standard . 2) The post test score is higher than pretest score, the statistical significant at level .05 3) The satisfaction of students is high level.

Keywords: Creative writing, The Thai learning activity kits, STEAM Education

บทนำ

ภาษาไทยเป็นเครื่องมือสำคัญที่ใช้ในการติดต่อสื่อสาร จึงจำเป็นต้องมีความรู้ ความเข้าใจในภาษาไทยให้ถูกต้อง เพื่อให้การสื่อสารบรรลุวัตถุประสงค์ เป็นการสร้าง ความเข้าใจ และเกิดความสัมพันธ์อันดีต่อกันอีกทั้งยังเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการแสวงหาความรู้จาก แหล่งข้อมูลต่าง ๆ เพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมและความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีตลอดจนนำไปพัฒนาอาชีพได้ ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนภาษาไทยในปัจจุบันจึงจำเป็นต้องมีการเน้นไปที่การเรียนรู้อย่างแท้จริงที่สามารถประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันโดยสามารถใช้ทักษะการอ่าน การเขียน การฟัง การดู การพูด เพื่อใช้ในการสื่อสารได้อย่างถูกต้อง หนึ่งในทักษะที่สำคัญในการสื่อสาร คือ ทักษะการเขียน ดังที่ กระทรวงศึกษาธิการ (2553) กล่าวว่า การเขียน เป็นการแสดงความรู้ ความคิด ความต้องการของผู้ส่งสารออกไปเป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อให้ผู้รับสารสามารถอ่านเข้าใจ ได้รับทราบความรู้ ความคิด ความรู้สึกและความต้องการเหล่านั้นถ้ามนุษย์ไม่รู้จักเขียนก็ไม่สามารถถ่ายทอดความรู้ ความคิด และประสบการณ์ให้แก่บุคคลรุ่นหลังได้โดยถูกต้องสมบูรณ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเขียนเรื่องตามจินตนาการเป็นการเขียนที่ต้องมีการฝึกฝนเพื่อให้เกิดความชำนาญเป็นการฝึกให้ผู้เขียนรู้จักการคิดการสังเกตและนำมาเชื่อมโยงกับองค์ความรู้ของตน ดังที่ เกษม สุขช่วย (2561) กล่าวว่า การเขียนเรื่องตามจินตนาการเป็นการเขียนเรื่องที่มาจากความคิด ความรู้สึก ความใฝ่ฝัน ของผู้เขียนเองเป็นการเขียนแบบอิสระผู้เขียนควรมีความคิดสร้างสรรค์ และช่างสังเกต

ด้วยหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยได้ให้ความสำคัญของการเขียนเรื่องตามจินตนาการ จึงมีการกำหนดมาตรฐานและตัวชี้วัด ท.2.1 ป.5/8 เขียนเรื่องตามจินตนาการ (สำนักวิชาการ

และมาตรฐานการศึกษา, 2551) แต่ทั้งนี้การจัดการเรียนการสอนภาษาไทยเรื่องการเขียนตามจินตนาการยังไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร ดังจะเห็นได้จากการทดสอบ L.A.S (Local Assessment System) เป็นการประเมินคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับเขตพื้นที่การศึกษาสำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ประถมศึกษาปีที่ 5 มัธยมศึกษาปีที่ 2 และมัธยมศึกษาปีที่ 5 ของทุกโรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษา โดยผลการทดสอบด้านการเขียนเรื่องตามจินตนาการของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านท่าเสด็จอำเภอมือง จังหวัดกำแพงเพชรซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยมีคะแนนเฉลี่ย ด้านการเขียนเรื่องตามจินตนาการของปีการศึกษา 2564 - 2565 ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงผลประเมิน L.A.S. ด้านการเขียนเรื่องตามจินตนาการชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านท่าเสด็จ อำเภอมือง จังหวัดกำแพงเพชร

ปีการศึกษา	ผลการประเมิน L.A.S. ด้านการเขียนเรื่องตามจินตนาการ (เฉลี่ยร้อยละ)
2564	66.25
2565	71.66

ที่มา : กลุ่มบริหารงานวิชาการโรงเรียนบ้านท่าเสด็จ (2565)

จากผลการประเมินข้างต้น จะเห็นได้ว่าผลการทดสอบของทั้ง 2 ปีการศึกษานักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านท่าเสด็จ อำเภอมือง จังหวัดกำแพงเพชรได้คะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าร้อยละ 80 ตามที่ระดับเขตพื้นที่ศึกษากำหนดไว้

สภาพปัญหาการเขียนเรื่องตามจินตนาการข้างต้น อาจเกิดจากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ไม่ได้กระตุ้นความคิดของนักเรียนให้เกิดทักษะการคิดอย่างสร้างสรรค์และมีจินตนาการพอ ดังนั้นควรมีการคิดค้นเทคนิควิธีการสอนที่ช่วยแก้ปัญหาหนึ่งแนวคิดที่ผู้วิจัยสนใจคือ แนวคิดสเต็มศึกษา (STEAM Education) เพราะเป็นแนวคิดในการเรียนรู้ที่มีลักษณะสหวิทยาการและส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ ช่วยให้ผู้เรียนได้คิดหลากหลายสามารถองค์ความรู้มาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับบริบทและสถานการณ์ ต่าง ๆ ได้ (Yakman, 2008) อีกทั้งยังมีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความคิดสร้างสรรค์ของ สุกัญญา รุจิเมธาภาส และคณะ (2565) ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนาหนังสือเรียนภาษาไทยสร้างสรรค์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ พบว่าหนังสือเรียนภาษาไทยเชิงสร้างสรรค์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏ

อุดรดิตถ์มีประสิทธิผลเท่ากับ 80.25/80.38 ตามเกณฑ์ 80/80 ที่กำหนด การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยเฉลี่ยวิชาภาษาไทยเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ด้วยเกณฑ์ 70% ตามเกณฑ์การประกันคุณภาพการศึกษา ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนสูงกว่าเกณฑ์ที่ระดับ 0.01 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติและความพึงพอใจของผู้เรียนต่อตำราไทยเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์อยู่ในระดับสูงสุด

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะทำวิจัยเรื่อง การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาไทยตามแนวคิดสเต็มศึกษา (STEAM Education) เพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการเขียนเรื่องตามจินตนาการสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เป็นแนวทางหนึ่งในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้รายวิชาภาษาไทยให้มีประสิทธิภาพเหมาะสมกับยุคศตวรรษที่ 21 และพัฒนาความสามารถผู้เรียนด้านการเขียนเรื่องตามจินตนาการให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาไทยตามแนวคิดสเต็มศึกษา (STEAM Education) เพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการเขียนเรื่องตามจินตนาการของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80
2. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถการเขียนเรื่องตามจินตนาการของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามกระบวนการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยมีขั้นตอนและรายละเอียดในการดำเนินงานดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 กำลังศึกษาอยู่ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 กลุ่มโรงเรียนคณที อำเภอมือง จังหวัดกำแพงเพชร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 จำนวน 6 โรงเรียนรวมนักเรียนทั้งสิ้น 82 คน

(แผนบริหารการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1, 2566)

1.2 กลุ่มตัวอย่าง นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านท่าเสด็จ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 ซึ่งกำลังเรียน อยู่ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 13 คน ได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบอย่างง่าย (Simple random sampling) ด้วยวิธีการจับสลาก 1 โรงเรียนจากทั้งหมด 6 โรงเรียน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาไทยตามแนวทางสเต็มศึกษา (STEAM Education) เพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการเขียนเรื่องตามจินตนาการของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์เนื้อหาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และพุทธศักราช 2560 รวมถึงหลักสูตรสถานศึกษา จากนั้นดำเนินการพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาไทยเพื่อนำไปให้เชี่ยวชาญประเมิน พบว่า ชุดกิจกรรมมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.76 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.15 จากนั้น นำชุดกิจกรรมไปทดสอบหาประสิทธิภาพตามแนวคิด ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2556) ในการทดสอบประสิทธิภาพแบบเดี่ยว (1:1), การทดสอบประสิทธิภาพแบบกลุ่ม (1:10), การทดสอบประสิทธิภาพภาคสนาม (1:100)

2.2 แผนการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยตามแนวคิดสเต็มศึกษา (STEAM Education) เพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการเขียนเรื่องตามจินตนาการของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาวิเคราะห์หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และพุทธศักราช 2560 รวมถึงแนวคิดและหลักการที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้เพื่อนำมาสร้างแผนการจัดการเรียนรู้เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระและปรับปรุงแก้ไข จากนั้นนำแผนการจัดการเรียนรู้เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเหมาะสม พบว่า มีผลรวมการพิจารณาความเหมาะสมระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.73 และค่า ส่วนเบี่ยงเบนเท่ากับ 0.06

2.3 แบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนแบบอัตนัยเรื่องการเขียนตามจินตนาการ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 หลักการสร้างแบบทดสอบการเขียนเรื่องตามจินตนาการและเกณฑ์การตรวจให้คะแนนการเขียนเรื่องตามจินตนาการ เพื่อสร้างแบบทดสอบการเขียนเรื่องตามจินตนาการก่อนและหลังเรียนแบบอัตนัย จากนั้นเสนอแบบทดสอบต่ออาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ และผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน พบว่าแบบทดสอบการเขียนเรื่องตามจินตนาการมีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง 0.80 – 1.00

ค่าดัชนีความยากง่าย 0.43 – 0.60 ค่าดัชนีอำนาจจำแนก 0.09 - 0.20 และค่าความเชื่อมั่นตามสูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค 0.96

2.4 แบบประเมินความพึงพอใจ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการสร้าง แบบประเมินความพึงพอใจ เพื่อนำมาสร้างแบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาไทย ตามแนวคิดสเต็มศึกษา (STEAM Education) จากนั้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระและผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ผลการประเมินพบว่าแบบประเมินความพึงพอใจ มีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1.00 สามารถนำไปใช้ได้ทุกข้อ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็นขั้นตอนดังนี้

3.1 นักเรียนทำแบบทดสอบก่อนเรียนแบบอัตนัยจำนวน 2 ข้อ โดยใช้เวลา 1 ชั่วโมง และครูแนะนำการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

3.2 ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

3.3 นักเรียนทำแบบทดสอบหลังเรียนแบบอัตนัยจำนวน 2 ข้อที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยใช้เวลา 1 ชั่วโมง

3.4 ให้นักเรียนตอบแบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยตามแนวคิดสเต็มศึกษา (STEAM Education) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

3.5 นำคะแนนที่ได้ไปแทนค่าสถิติ และทำการสรุปผลวิเคราะห์ข้อมูล

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การวิเคราะห์ผลการพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาไทยตามแนวคิดสเต็มศึกษา (STEAM Education) เพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการเขียนเรื่องตามจินตนาการ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ด้วยการหาค่าประสิทธิภาพ E_1/E_2 โดยใช้เกณฑ์ 80/80

4.2 การวิเคราะห์ผลการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ โดยการวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แปลผลตามระดับคุณภาพกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้ตามแบบประเมินมาตรฐานค่า 5 ระดับ

4.3 เปรียบเทียบความสามารถในการเขียนเรื่องตามจินตนาการก่อนเรียน และหลังเรียนโดยใช้สถิติการทดสอบค่าที (t-test) แบบไม่เป็นอิสระ (t-test dependent)

4.4 การวิเคราะห์ความพึงพอใจของนักเรียนตามแบบประเมิน 5 ระดับ

ผลการวิจัย

1. ผลการหาประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาไทยตามแนวคิดสเต็มศึกษา (STEAM Education) เพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการเขียนเรื่องตามจินตนาการของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 กับนักเรียนภาคสนาม (กลุ่ม 1:100)

ตารางที่ 2 ผลการหาประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมการเรียนรู้ตามเกณฑ์ 80/80

การทดสอบ	คะแนนกระบวนการ (E_1)						รวม (E_1)	หลังเรียน (E_2)
	1	2	3	4	5	6		
เฉลี่ยร้อยละ	74.23	77.31	82.69	83.08	85.77	86.15	81.54	81.15
$E_1/E_2 = 81.54/81.15$								

จากตารางที่ 2 พบว่า ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาไทยตามแนวคิดสเต็มศึกษา (STEAM Education) เพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการเขียนเรื่องตามจินตนาการของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 นักเรียนได้ทำบัตรแบบฝึกหัด จำนวน 6 ชิ้นงาน ค่าคะแนนเฉลี่ยที่นักเรียนทำได้ คิดเป็นร้อยละ 81.54 และค่าคะแนนรวมเฉลี่ยจากแบบทดสอบหลังเรียน คิดเป็นร้อยละ 81.15 ซึ่งหมายความว่า ชุดกิจกรรมการเรียนรู้มีประสิทธิภาพอยู่ในเกณฑ์ 81.54/81.15 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้คือ 80/80

2. ผลการเปรียบเทียบความสามารถการเขียนเรื่องตามจินตนาการของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ระหว่างก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ด้วยชุดกิจกรรม ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 3 การเปรียบเทียบความสามารถการเขียนเรื่องตามจินตนาการของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน

การทดสอบ	n	คะแนนเต็ม	$\bar{x}$	S.D.	$\overline{D}$	S.D. _D	t	Sig.
ก่อนเรียน	13	40	22.77	3.37	2.08	1.04	7.22*	0.0000
หลังเรียน	13	40	24.85	3.63				

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 3 พบว่า การทดสอบก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาไทยตามแนวคิดสเต็มศึกษา (STEAM Education) เพื่อส่งเสริมความสามารถ

ด้านการเขียนเรื่องตามจินตนาการของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 13 คน มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 22.77 คะแนน และ 24.85 คะแนนตามลำดับและเมื่อเปรียบเทียบระหว่างคะแนนการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน พบว่าคะแนนการทดสอบหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. แสดงผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้

ตารางที่ 4 ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้

รายการประเมิน	ค่าเฉลี่ย	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับความพึงพอใจ
ด้านเนื้อหา	4.27	0.64	มาก
ด้านกิจกรรมการเรียนรู้	4.57	0.68	มากที่สุด
ด้านประโยชน์ที่ได้รับ	4.61	0.43	มากที่สุด
รวม	4.48	0.58	มาก

จากตารางที่ 4 พบว่า ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยชุดกิจกรรมภาษาไทยตามแนวคิดสเต็มศึกษา (STEAM Education) เพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการเขียนเรื่องตามจินตนาการในภาพรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก

อภิปรายผล

1. การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาไทยตามแนวคิดสเต็มศึกษา (STEAM Education) เพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการเขียนเรื่องตามจินตนาการของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 พบว่า ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาไทยตามแนวคิดสเต็มศึกษา (STEAM Education) เพื่อส่งเสริมความสามารถ ด้านการเขียนเรื่องตามจินตนาการของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีประสิทธิภาพเท่ากับ 81.54/81.15 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้คือ 80/80 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างชุดกิจกรรมการเรียนรู้ตามลำดับขั้นตอนของการสร้างชุดกิจกรรมการเรียนรู้

และได้พัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญและอาจารย์ที่ปรึกษา ประกอบกับผู้วิจัยได้ออกแบบชุดกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาไทยตามแนวคิดสเต็มศึกษา ดังนี้ **ภาษาไทย** ใช้กำหนดองค์ความรู้เรื่องการเขียนตามจินตนาการ, **S (Science)** วิทยาศาสตร์ใช้กำหนดเรื่องของชุดกิจกรรมการเรียนรู้, **T (Technology)** เทคโนโลยีใช้สืบค้น/จัดทำข้อมูล, **E (Engineering)** วิศวกรรมศาสตร์ใช้ออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้, **A (Arts)** ศิลปะใช้จัดองค์ประกอบศิลป์ของชุดกิจกรรมการเรียนรู้, **M (Mathematics)** คณิตศาสตร์ใช้ในการกำหนดเกณฑ์การวัดประเมินผล นอกจากนี้อาจเนื่องมาจากชุดกิจกรรมการเรียนรู้มีคู่มือการใช้ที่ครบถ้วนประกอบด้วยคำชี้แจงสำหรับครู คำชี้แจงสำหรับนักเรียน และมีการกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ให้ผู้เรียนทราบ มีบัตรความรู้ให้ผู้เรียนได้ค้นคว้าเพิ่มเติม มีบัตรกิจกรรมและบัตรแบบฝึกหัดให้นักเรียนได้พัฒนาความสามารถอีกทั้งมีบัตรเฉลยเพื่อให้ผู้สอนใช้ในการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนสอดคล้องกับ Marksub (2012, อ้างถึงใน วิเชียร อารังโสทธิสกุล, 2560) ที่ได้ให้ความหมายของชุดกิจกรรมการเรียนรู้ไว้ว่าชุดกิจกรรมการเรียนรู้เป็นสื่อการเรียนที่จัดลำดับขั้นตอนของเนื้อหาและกิจกรรมให้เป็นระบบรัดกุมกำหนดจุดประสงค์ของกิจกรรม กำหนดกิจกรรม เวลาและสื่อการสอนไว้อย่างชัดเจนเพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนได้ด้วยตัวเองและบรรลุจุดมุ่งหมายอย่างมีประสิทธิภาพภายในระยะเวลาอันสั้น อีกทั้งผลการหาประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมการเรียนรู้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ อัจฉรา ตาเล๊ะเจ๊ะชะ (2560) ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนาชุดกิจกรรมการเขียนเรื่องตามจินตนาการวิชาภาษาไทยโดยใช้สื่อประสมสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ผลการวิจัยพบว่า 1) ชุดกิจกรรมการเขียนเรื่องตามจินตนาการวิชาภาษาไทยโดยใช้สื่อประสม มีประสิทธิภาพเท่ากับ 81.76/84.76 2) นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีผลสัมฤทธิ์การเขียนเรื่องตามจินตนาการวิชาภาษาไทยหลังเรียนด้วยชุดกิจกรรมการเขียนเรื่องตามจินตนาการ วิชาภาษาไทยโดยใช้สื่อประสมสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 รวมทั้งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทศนุทยา บังวัน และคณะ (2566) ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนาชุดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ภาษาไทย เรื่อง หลักการใช้ภาษาเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการอ่านและเขียนภาษาไทยสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการวิจัยพบว่า 1) ชุดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ภาษาไทย เรื่อง หลักการใช้ภาษาเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการอ่านและการเขียนภาษาไทยสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากและมีประสิทธิภาพ 82.79/81.44 2) ความสามารถในการอ่านและเขียนภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยชุดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยมีคะแนนหลังเรียนสูง

กว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาไทยมีคะแนนสอบหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 4) ความพึงพอใจของนักเรียนอยู่ในระดับมาก

2. การเปรียบเทียบความสามารถการเขียนเรื่องตามจินตนาการของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาไทยตามแนวคิดสเต็มศึกษา (STEAM Education) เพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการเขียนเรื่องตามจินตนาการของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ผลการทดสอบความสามารถหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ทั้งนี้เป็นเพราะปัจจัยดังต่อไปนี้

ประการที่หนึ่ง ผู้เรียนได้รับการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยตามแนวคิดสเต็มศึกษา (STEAM Education) อย่างเป็นระบบและเป็นขั้นตอน ผ่านกระบวนการตั้งคำถามและค้นหาคำตอบด้วยวิธีที่หลากหลาย จนนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง อีกทั้งได้นำผลงานของตนเองร่วมอภิปรายแลกเปลี่ยนกับเพื่อนร่วมชั้นเรียนเพื่อให้ได้เห็นมุมมองที่แตกต่างกัน และนำไปพัฒนาต่อยอดในผลงานของตนในครั้งต่อไปได้ สอดคล้องกับศูนย์สะเต็มศึกษาแห่งชาติ (2557) กล่าวถึงขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสเต็มศึกษา (STEAM Education) ออกเป็น 5 ขั้นตอน ไว้ดังนี้ 1) การระบุปัญหา 2) รวบรวมข้อมูลเพื่อพิจารณาหาแนวทางที่เหมาะสม 3) ออกแบบวางแผนพัฒนา 4) ประเมินผล 5) การนำเสนอผลลัพธ์เป็น การนำเสนอข้อมูลที่เข้าใจง่ายและน่าสนใจเพื่อให้เกิดการใช้งานในวงกว้างต่อไป

ประการที่สอง ผู้เรียนได้ฝึกกระบวนการทางภาษาด้านการเขียนเรื่องตามจินตนาการ อีกทั้งผู้สอนได้พยายามชี้ให้เห็นว่าการฝึกเขียนเรื่องตามจินตนาการไม่ได้เป็นเรื่องที่ไกลตัว ผู้เรียนสามารถนำทักษะด้านการเขียนเรื่องตามจินตนาการต่อยอดในงานเขียนอื่น ๆ หรืองานเขียนชั้นสูงต่อไปได้โดยเริ่มจากเรียนรู้คำศัพท์ที่ใช้ในชีวิตประจำวัน และคำที่ปรากฏในงานเขียนต่าง ๆ จากนั้นนำมาฝึกเขียนและใช้คำให้ถูกต้องตามหลักภาษา แต่งประโยคและฝึกขยายความจากประโยค นำไปสู่การฝึกวางโครงเรื่องคิดลำดับเหตุการณ์และร้อยเรียงเป็นภาษาเขียนของตนเองในรูปแบบการเขียนเรื่องตามจินตนาการ สอดคล้องกับ วรรณรี วุ่นนุรักษ์ (2563) ที่กล่าวถึงหลักในการเขียนเรื่องตามจินตนาการต้องมีการคิดโครงเรื่องวางโครงเรื่องของเรื่องที่จะเขียนคิดลำดับเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นในเรื่องให้สอดคล้องและสัมพันธ์กัน

ประการที่สาม ผู้เรียนได้รับการส่งเสริมการคิดจินตนาการอย่างสร้างสรรค์ด้วยองค์ความรู้ทั้งด้านศาสตร์และศิลป์ ได้เรียนรู้หลากหลายมิติตามแนวคิดสเต็มศึกษา (STEAM Education) โดยศึกษาค้นคว้าหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ไม่จำกัดเฉพาะในหนังสือหรือใบความรู้เท่านั้นแต่ยังสามารถสืบค้นได้จากแหล่งเรียนรู้ออนไลน์ มาออกแบบงานเขียนของตนเองเกี่ยวกับเรื่องที่คุ้นเคยหรือเรื่องที่อยู่รอบตัวอย่างมีตรรกะด้วยหลักของเหตุและผล และเรียบเรียงเป็นภาษาเขียนของตนเองอย่างมีศิลปะสร้างสรรค์ออกมาในรูปแบบการเขียนเรื่องตามจินตนาการ สอดคล้องกับ สุภัค โอฬารพิริยกุล (2562) ได้ให้ความหมายของ สเต็มศึกษา (STEAM Education) ว่าเป็นแนวทางการจัดการเรียนรู้โดยการบูรณาการวิชาวิทยาศาสตร์ (Science) เทคโนโลยี (Technology) วิศวกรรมศาสตร์ (Engineering) ศิลปะ (Arts) และคณิตศาสตร์ (Mathematics) เข้าด้วยกันโดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดองค์ความรู้และสามารถนำองค์ความรู้ที่ได้ไปพัฒนาจนเกิดทักษะในการแก้ปัญหาหรือสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ ในการดำเนินชีวิต

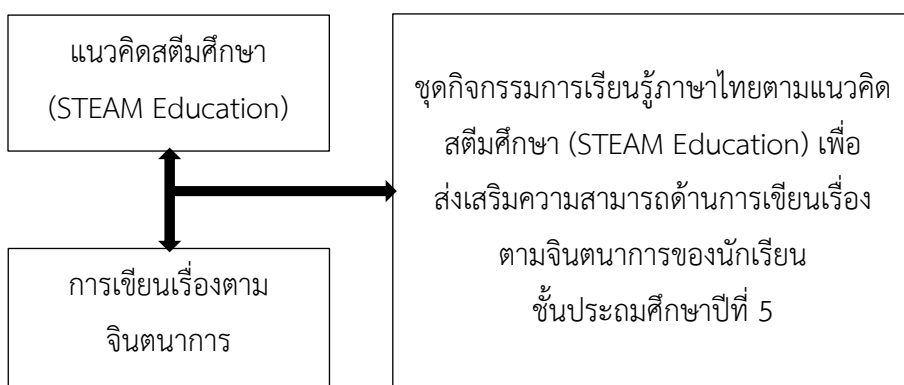
นอกจากนี้ผลการวิจัยข้างต้น ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ภิญโญ วงษ์ทอง (2563) ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนาความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ด้วยการจัดการเรียนรู้บูรณาการสเต็มศึกษาสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนประถมศึกษา ขนาดเล็ก ผลการวิจัยพบว่า 1) นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยการคิดสร้างสรรค์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดร้อยละ 60 2) นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในระดับมาก

3. การศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยชุดกิจกรรมภาษาไทยตามแนวคิดสเต็มศึกษา (STEAM Education) เพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการเขียนเรื่องตามจินตนาการ ในภาพรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากการจัดการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยตามแนวคิดสเต็มศึกษา (STEAM Education) เพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการเขียนเรื่องตามจินตนาการ เป็นกิจกรรมที่มีความหลากหลายและน่าสนใจซึ่งในขั้นนำมีการกระตุ้นความพร้อมในการเรียนรู้ของนักเรียนด้วยเพลงและฝึกสมองด้วยกิจกรรม Brain gym อีกทั้งในขั้นกิจกรรมการเรียนรู้ นักเรียนสามารถปฏิบัติกิจกรรมเป็นตามลำดับขั้นตอน ค้นคว้าหาความรู้จากหลายแหล่งการเรียนรู้ ฝึกคิดจากเรื่องที่อยู่รอบตัวและออกแบบชิ้นงานตนเอง ด้วยการใช้ศิลปะการวาดภาพระบายสีและศิลปะการใช้ภาษาทำให้ไม่เกิดความเบื่อหน่ายด้วยกิจกรรมเดี่ยวและร่วมกันทำกิจกรรมแบบกลุ่ม รวมทั้งในขั้นสรุปนักเรียนได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ทำให้ได้พัฒนาต่อยอดองค์ความรู้เดิมของ

ตนเองได้และได้เห็นความคิดที่หลากหลายมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับ พัฒนา พรหมดี และคณะ (2563) กล่าวถึงความหมายของความพึงพอใจ ไว้ว่า ความพึงพอใจหมายถึงสิ่งที่เกิดจากแรงจูงใจซึ่งเป็นพฤติกรรมภายในที่ผลักดันให้เกิดความรู้สึกชอบ, ไม่ชอบ, เห็นด้วย, ไม่เห็นด้วย, ยินดี, ไม่ยินดี เมื่อได้รับการตอบสนองความต้องการและความคาดหวังที่เกิดจากการประเมินค่าอันเป็นการเรียนรู้ประสบการณ์จากการกระทำกิจกรรมเพื่อให้เกิดการตอบสนองความต้องการตามเป้าหมายของแต่ละบุคคล อีกทั้งยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ปิยาภัสร์ จารุสวัสดิ์ (2563) ทำวิจัยเรื่อง การศึกษาความพึงพอใจในการสอนวิชาการรู้สารสนเทศ ด้วยวิธีการเรียนแบบมีส่วนร่วมและการสอนแบบร่วมมือเพื่อพัฒนาทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาในการเรียนกระบวนวิชา 009103 การรู้สารสนเทศและการนำเสนอสารสนเทศด้วยการเรียนแบบมีส่วนร่วม (Collaborative Learning) และการสอนแบบร่วมมือ (Collaborative Teaching) ผลการศึกษาพบว่า ผู้เรียนมีความพึงพอใจโดยรวม อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับ สุรรัตน์ อักษรกาญจน์ และอัญชิษฐา จันเอียด (2565) ทำวิจัยเรื่อง การศึกษาความพึงพอใจและความต้องการในการจัดการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยด้วยระบบการสอนทางไกลผ่านดาวเทียมของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานีเขต 2 ผลการวิจัย พบว่า 1) นักเรียนมีความพึงพอใจในการจัดการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยด้วยระบบการสอนทางไกลผ่านดาวเทียมอยู่ในระดับมาก 2) นักเรียนมีความต้องการ ในการจัดการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยด้วยระบบการสอนทางไกลผ่านดาวเทียมอยู่ในระดับปานกลาง อีกทั้งสอดคล้องกับ ภิญญ วังษ์ทองและสมเสมอ ทักษิณ (2565) ทำวิจัยเรื่อง การศึกษาความพร้อมพฤติกรรมการเรียนรู้และความพึงพอใจของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ องครักษ์ ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ออนไลน์ในช่วงการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ผลการวิจัยพบว่า 1) นักเรียนมีความพร้อมของเครื่องมือสำหรับการเรียนออนไลน์อยู่ในระดับมากที่สุด มีพฤติกรรมการเรียนรู้ออนไลน์อยู่ในระดับมากและมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ออนไลน์อยู่ในระดับมาก

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดสเต็มศึกษา (Yakman, 2008) และได้ทำการสังเคราะห์วิธีการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดสเต็มศึกษา อีกทั้งหลักการเขียนเรื่องตามจินตนาการ จนได้มาซึ่งชุดกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาไทยตามแนวคิดสเต็มศึกษา (STEAM Education) ที่มีลักษณะการจัดการเรียนรู้โดยบูรณาการภาษาไทย ด้านการเขียนเรื่องตามจินตนาการร่วมกับวิทยาศาสตร์ (Science) เทคโนโลยี (Technology) วิศวกรรมศาสตร์ (Engineering) ศิลปะ (Arts) และคณิตศาสตร์ (Mathematics) เข้าด้วยกัน โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดองค์ความรู้ในเชิงลักษณะทั้งด้านศาสตร์และศิลป์เพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการเขียนเรื่องตามจินตนาการของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ซึ่งแสดงได้ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่า การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ดี ที่คำนึงถึงหลักวิชาการ สอดคล้องกับบริบทและความสนใจของผู้เรียน มีจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการที่เป็นระบบ ขั้นตอน อีกทั้งมีแหล่งเรียนรู้และกิจกรรมที่หลากหลายทำให้รู้สึกไม่เบื่อหน่าย สนุกสนาน ส่งผลให้ผู้เรียนสนใจเรียนและเข้าใจในสาระบทเรียนมากยิ่งขึ้นมีความสามารถในการเขียนเรื่องตามจินตนาการได้ ย่อมทำให้เกิดความพึงพอใจในการจัดการเรียนรู้ ส่วนข้อเสนอแนะในการวิจัย ประกอบด้วย 1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ ประกอบด้วย 1.1 จากการทดลองพบว่า นักเรียนบางคนไม่ถนัดการทดสอบแบบอัตนัยมองว่าการเขียนเป็นเรื่องที่ยาก ครูผู้สอนควรอธิบายเกณฑ์การให้คะแนนการทดสอบ เพื่อให้ผู้เรียนรู้เป้าหมายมีแนวทางใน

การเขียนและมีทัศนคติที่ดีต่อการทำแบบทดสอบแบบอัตนัย 1.2 ครูผู้สอนควรกระชับเวลาในช่วงชั้นนำ เพื่อไปยืดหยุ่นเวลาในช่วงทำกิจกรรมกลุ่มเนื่องจากว่ากิจกรรมกลุ่มนักเรียนต้องใช้เวลาร่วมกันในการระดมความคิดเพื่อให้การจัด การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

1.3 ครูผู้สอนควรทำความเข้าใจกระบวนการสอนตามแนวคิดสเต็มศึกษา (STEAM Education) และทำความเข้าใจเนื้อหาของชุดกิจกรรมการเรียนรู้ ศึกษาคู่มือ เพื่อให้เหมาะสมกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ประกอบด้วย 1.1 ควรพัฒนาชุดกิจกรรมการจัด การเรียนรู้ภาษาไทยตามแนวคิดสเต็มศึกษา (STEAM Education) ปรับใช้กับเนื้อหาอื่น ๆ ในรายวิชาภาษาไทย เช่น การเขียนเรียงความ เป็นต้น 1.2 ควรพัฒนาชุดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยตามแนวคิดสเต็มศึกษา (STEAM Education) ทดลองใช้กับนักเรียนระดับชั้นอื่น ๆ เพื่อส่งเสริมความสามารถการเขียนเรื่องตามจินตนาการ 1.3 ควรพัฒนานวัตกรรมที่ส่งเสริมความสามารถด้านการเขียนเรื่องตามจินตนาการในรูปแบบอื่นเพิ่มอีก เช่น หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ ห้องเรียนเสมือนจริง (Metaverse) เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กลุ่มบริหารงานวิชาการโรงเรียนบ้านท่าเสด็จ. (2565). รายงานผลการประเมินตนเองของสถานศึกษา (Self-Assessment Report : SAR). (พิมพ์ครั้งที่ 1). กำแพงเพชร: โรงเรียนบ้านท่าเสด็จ.
- เกษม สุขช่วย. (2561). การเขียนเรื่องจากจินตนาการ ป.6. เรียกใช้เมื่อ 26 มีนาคม 2566 จาก https://www.classstart.org/classes/29795?fbclid=IwAR0xmlbeKGo_94YY6-wi8NPi0ekRKvMoHUQBMArolKGMChIDj_FdGSt_7QY
- ชัยยงค์ พรหมวงศ์. (2556). การทดสอบประสิทธิภาพของสื่อหรือชุดการสอน. วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย, 5(1), 7-20.
- ทัศนทยา บังวัน และคณะ (2566). การพัฒนาการพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาไทย เรื่องหลักการใช้ภาษาเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการอ่านและเขียนภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. วารสารการบริหารนิเทศบุคคลและนวัตกรรมท้องถิ่น, 9(4), 272-286.

- ปิยาภัสร์ จารุสวัสดิ์. (2563). การศึกษาความพึงพอใจในการสอนวิชาการรู้สารสนเทศด้วยวิธีการเรียนแบบมีส่วนร่วมและการสอนแบบร่วมมือเพื่อพัฒนาทักษะแห่งศตวรรษที่ 21. มนุษยศาสตร์สาร, 21(3), 43-62.
- พัฒนา พรหมดี และคณะ. (2563). แนวคิดเกี่ยวกับความพึงพอใจและการสร้างแบบสอบถามความพึงพอใจในงาน. วารสารวิชาการสมาคม สถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย (สสอท.), 26(1), 59-66.
- ภิญโญ วงษ์ทอง และคณะ. (2563). การพัฒนาความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ด้วยการจัดการเรียนรู้บูรณาการสเต็มศึกษาสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 14(3), 151-169.
- _____. (2565). การศึกษาความพร้อมพฤติกรรมการเรียนรู้และความพึงใจของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ องค์กรักษ์ ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ออนไลน์ในช่วงการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม, 12(2), 166-180.
- สุกัญญา รุจิเมธภาส และคณะ. (2565). การพัฒนาหนังสือเรียนภาษาไทยสร้างสรรค์สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์. วารสารสหวิทยาการวิจัยและวิชาการ, 2(5), 877-894.
- วรรณรี วุ่นนุรักษ์. (2563). เอกสารประกอบการสอนเรื่องสร้างจินตนาการด้วยการเขียน.(พิมพ์ครั้งที่ 1). ประจวบคีรีขันธ์: กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยโรงเรียนวังไกลกังวล.
- วิเชียร อ่างโสดิสกุล. (2560). บทสะท้อนแนวคิดด้วยชุดการสอนชุดกิจกรรมการเรียนรู้และชุดการเรียนรู้. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 19(3), 356-369.
- ศูนย์สะเต็มศึกษาแห่งชาติ. (2557). คู่มือหลักสูตรอบรมครูสะเต็มศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: ศูนย์สะเต็มศึกษาแห่งชาติ.
- สุภัค โอพาพิริยกุล. (2562). STEAM EDUCATION นวัตกรรมการศึกษาบูรณาการสู่การเรียนรู้. วารสารวิจัยและพัฒนาหลักสูตร, 9(1), 1-16.

สุรรัตน์ อักษรกาญจน์ และ อัญชิษฐา จันเอียด. (2565). การศึกษาความพึงพอใจและความต้องการในการจัดการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยด้วยระบบการสอนทางไกลผ่านดาวเทียมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานีเขต 2. วารสารราชภัฏสุราษฎร์, 9(1), 159-186.

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2559). เรียกใช้เมื่อ 20 มิถุนายน 2566 จาก <https://liketoreadsk1.files.wordpress.com/2016/01/e0b884e0b8b3e0b88ae0b8b5e0b989e0b981e0b888e0b887e0b881e0b8b2e0b8a3e0b980e0b882e0b8b5e0b8a2e0b899-e0b89b-e0b995.pdf>

อัจฉรา ตาเล๊ะเจ๊ะโซ๊ะ. (2560). การพัฒนาชุดกิจกรรมการเขียนเรื่องตามจินตนาการวิชาภาษาไทยโดยใช้สื่อประสมสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย. มหาวิทยาลัยทักษิณ.

แผนบริหารการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชรเขต 1. (2566). เรียกใช้เมื่อ 1 มีนาคม 2566 จาก <https://sites.google.com/view/kpt1-actionplan/คอมลโรงเรียน?authuser=0>

Yakman, G. (2008). STEAM Education: An Overview of creating a model of Integrative education. Retrieved on May 27, 2023, from www.researchgate.net/profile/Georgette-Yakman-2

การพัฒนาความสามารถด้านการอ่านจับใจความของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้วิธีสอนอ่านแบบ MIA
ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think-Pair-Share)*

THE DEVELOPMENT OF THE READING COMPREHENSION ABILITY
OF PRATHOMSUKSA 6 STUDENTS BY USING MIA READING TEACHING
METHOD WITH THINK-PAIR-SHARE TECHNIQUE

เอกศิษฐ์ สมักรเขตการณ์¹ และ ทรงภพ ขุนมธุรส²
Aekasit Samakhetkan¹ and Songphop Khunmathurot²
¹⁻²มหาวิทยาลัยนเรศวร
¹⁻² Naresuan University, Thailand
Corresponding Author's Email: aekasits65@nu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบความสามารถด้านการอ่านจับใจความของนักเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนโดยใช้วิธีสอนอ่านแบบ MIA ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think-Pair-Share) 2) เปรียบเทียบความสามารถด้านการอ่านจับใจความของนักเรียนหลังเรียนโดยใช้วิธีสอนอ่านแบบ MIA ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think-Pair-Share) กับเกณฑ์ร้อยละ 70 และ 3) ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีสอนอ่านแบบ MIA ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think-Pair-Share) กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดเขาหินเทียน ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 19 คน ได้มาโดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้ 2) แบบทดสอบวัดความสามารถด้านการอ่านจับใจความ และ 3) แบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีสอนอ่านแบบ MIA ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think-Pair-Share) สถิติที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที่

* Received 9 April 2024; Revised 19 April 2024; Accepted 29 April 2024

ผลการวิจัยพบว่า 1) นักเรียนมีคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) คะแนนการทดสอบหลังเรียนของนักเรียน สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 3) นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีสอนอ่านแบบ MIA ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think-Pair-Share) อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: การอ่านจับใจความ, วิธีสอนอ่านแบบ MIA, เทคนิคเพื่อนคู่คิด

Abstract

The purposes of this research are to 1) compare the reading comprehension abilities of students before and after studying by using the MIA reading teaching method combined with the Thinking-Pair-Share technique. 2) Compare students' reading comprehension abilities. After studying using the MIA reading teaching method combined with the Thinking- Pair-Share technique with the criteria of 70 percent and 3) Study student satisfaction with learning management using the MIA reading teaching method combined with the Thinking-Pair-Share technique. The sample group was 6th grade students at Wat Khao Hin Toen School, semester 2, academic year 2023, a total of 19 people, obtained by simple random sampling. The tools used in the research include 1) a learning management plan for reading comprehension using the MIA reading teaching method combined with the Thinking-Pair-Share technique. 2) a reading comprehension ability test and 3) a satisfaction assessment form of student to learning management using the MIA reading teaching method combined with the thinking-Pair-Share technique. Statistics used in the research include the average standard deviation T-test

The results of the research found that 1) students' scores after studying were significantly higher than before studying at the .05 level. 2) students' post-test scores were significantly higher than before. Higher than the 70 percent threshold with statistical significance at the .05 level and 3) students were at the highest

level of satisfaction with the learning management using the MIA reading teaching method combined with the Thinking - Pair - Share technique.

Keywords: Reading comprehension, MIA reading teaching method, Think-Pair-Share technique

บทนำ

ในสังคมปัจจุบันการอ่านนับว่าเป็นพื้นฐานที่สำคัญของการเรียนรู้และการพัฒนาสติปัญญาของคนในสังคม การอ่านทำให้เกิดการพัฒนาด้านสติปัญญา ความรู้ความสามารถ และค่านิยมต่าง ๆ การอ่านมีหลายประเภท การอ่านที่จะทำให้เกิดความเข้าใจแก่ผู้อ่านนั้นต้องมีการเข้าใจและเข้าถึงเนื้อหา นั่นคือ การอ่านจับใจความ การอ่านจับใจความนั้นถือว่าเป็นหัวใจสำคัญของการอ่าน เพราะเป็นทักษะที่สำคัญอย่างยิ่งที่จะนำผู้อ่านไปสู่ความเข้าใจในเนื้อหาสาระเรื่องที่อ่าน และเป็นทักษะสำคัญที่จะนำไปสู่ความสำเร็จในการอ่านได้

ปัจจุบันพบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชาภาษาไทยลดลง โดยเฉพาะในสาระที่หนึ่งการอ่าน ทำให้ผู้สอนทราบว่านักเรียนมีความสามารถด้านอ่านอยู่ในเกณฑ์ที่ต่ำกว่าที่หลักสูตรสถานศึกษาได้กำหนดไว้ โดยเฉพาะความสามารถด้านการอ่านจับใจความ นักเรียนอ่านแล้วไม่เข้าใจความหมาย ไม่สามารถสรุปใจความสำคัญได้ เมื่อครูให้นักเรียนเขียนสรุปความจากเรื่องที่อ่าน นักเรียนจะไม่เขียนจากความเข้าใจของตน แต่จะลอกเนื้อเรื่องบางส่วนออกมา ไม่สามารถบอกได้ว่าใจความใดเป็นใจความหลัก ใจความใดเป็นใจความรอง ไม่สามารถเขียนสรุปความออกมาเป็นภาษาของตนเองได้ สาเหตุที่ทำให้นักเรียนมีปัญหาในการอ่านจับใจความ อาจมีปัจจัยหลายประการ ทั้งในส่วนของนักเรียนและผู้สอน และที่สำคัญคือรูปแบบและเทคนิคการสอนของครูที่มักจะมุ่งเน้นไปที่การสอนอ่านให้ถูกต้องตามหลักการอ่าน และเน้นการอ่านออกเสียงมากกว่าการพัฒนาความสามารถด้านการอ่านจับใจความ ทำให้ความสามารถด้านการอ่านจับใจความของนักเรียนอยู่ในระดับต่ำ กระทบต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระภาษาไทย และจากการวิเคราะห์ผังการสร้างข้อสอบ (Test Blueprint) พบว่าในสาระการอ่าน ใช้ตัวชี้วัด และสาระการเรียนรู้แกนกลางเกี่ยวกับเรื่องการอ่านจับใจความเป็นจำนวนมาก จึงส่งผลกระทบต่อผลทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านขั้นพื้นฐาน (O-NET) รายวิชาภาษาไทย สาระการอ่าน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดเขาหินเทียน ปีการศึกษา 2561-2564 มีคะแนนผลการทดสอบ ดังนี้

ตารางที่ 1 คะแนนผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติดั้งพื้นฐาน (O-NET) รายวิชาภาษาไทย สารการอ่าน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดเขาหินเทิน ปีการศึกษา 2561-2564

ปีการศึกษา	คะแนนเต็ม	ระดับโรงเรียน	
		$\bar{X}$	S.D.
2561	100.00	53.75	16.15
2562	100.00	50.91	13.11
2563	100.00	60.00	23.24
2564	100.00	43.75	23.48

ที่มา : สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (2561, 2562, 2563, 2564)

จากตาราง 1 จะเห็นได้ว่าผลคะแนนการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติดั้งพื้นฐาน (O-NET) รายวิชาภาษาไทย สารการอ่าน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดเขาหินเทิน ปีการศึกษา 2561-2564 ย้อนหลัง 4 ปี มีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง และคะแนนเฉลี่ยในแต่ละปีไม่ถึงร้อยละ 70 จึงไม่ถึงเกณฑ์มาตรฐานที่หลักสูตรโรงเรียนได้กำหนดไว้

จากสภาพปัญหาที่กล่าวไปในข้างต้น ในการพัฒนาความสามารถด้านการอ่านจับใจความจำเป็นต้งนำเทคนิคและวิธีการสอนที่มีประสิทธิภาพสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความสนใจของนักเรียน มาใช้ในการพัฒนาความสามารถด้านการอ่านจับใจความได้อย่างมีประสิทธิภาพ วิธีการสอนที่จะนำมาแก้ไขปัญหการอ่านจับใจความมีอยู่หลากหลายวิธี ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลการแก้ปัญหาเกี่ยวกับการอ่านจับใจความพบว่า มีวิธีสอนหนึ่งที่น่าสนใจและมีความเหมาะสมกับผู้เรียนในวัยประถมศึกษา คือ วิธีสอนอ่านแบบ MIA ตามแนวคิดของ เมอร์ด็อค (Murdoch, 1986 อ้างอิงใน อรพัท ศิริแสง, 2558) ได้เสนอแนวการสอนอ่านที่บูรณาการทักษะต่าง ๆ คือ ฟัง พูด อ่าน และเขียนควบคู่กันไป โดยเฉพาะทักษะการอ่านและการเขียนซึ่งมีความสัมพันธ์กันอย่างมาก ทักษะการเขียนจะช่วยทำให้ผู้เรียนอ่านได้เข้าใจมากขึ้น และการอ่านที่ดีจะส่งผลให้ทักษะการเขียนพัฒนาตามไปด้วยเช่นกัน วิธีสอนอ่านแบบ MIA เป็นนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุก (Active learning) ที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ เน้นให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ สามารถคิดแก้ปัญหาและดำเนินกิจกรรมด้วยตนเองตาม

กระบวนการที่ครูกำหนดให้ โดยครูเปลี่ยนบทบาทจากผู้สอนเป็นโค้ช (Coach) คอยให้คำแนะนำและคอยอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้เรียนในบางครั้งที่ยังไม่เข้าใจในเนื้อหา ซึ่งในกิจกรรมการเรียนรู้ของวิธีสอนอ่านแบบ MIA มีทั้งหมด 7 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นที่ 1 ถูมนำก่อนการอ่าน (Priming questions) ขั้นที่ 2 ทำความเข้าใจคำศัพท์ (Understanding vocabulary) ขั้นที่ 3 การอ่านเนื้อเรื่อง (Reading the text) ขั้นที่ 4 ทำความเข้าใจเนื้อเรื่อง (Understanding the text) ขั้นที่ 5 ถ่ายโอนข้อมูล (Transferring information) ขั้นที่ 6 ต่อชิ้นส่วนประโยค และเรียงโครงสร้างอนุเฉท (Jigsaw exercise and paragraph structure) และขั้นที่ 7 ประเมินผลและแก้ไข (Evaluation and correction) จากขั้นตอนดังกล่าวจะเห็นได้ว่า ผู้เรียนจะได้รับการฝึกฝนอย่างเป็นขั้นตอน ส่งเสริมกระบวนการอ่าน และสามารถร่วมกันอภิปรายแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเพื่อนในชั้นเรียนได้ และจุดเด่นของวิธีสอนอ่านแบบ MIA คือเป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบผสมผสาน (Integrated) กล่าวคือ วิธีสอนอ่านแบบ MIA ไม่ได้พัฒนาเพียงแค่ทักษะการอ่าน แต่ยังช่วยพัฒนาทักษะอื่น ๆ ของผู้เรียน เช่น ทักษะการฟัง ทักษะการพูด และทักษะการเขียนควบคู่กันไปตลอดอีกด้วย โดยมีขั้นตอนที่เป็นไปตามลำดับเพื่อพัฒนาทักษะการอ่านเป็นหลัก นอกจากนั้นขั้นตอนของวิธีสอนอ่านแบบ MIA เป็นการจัดการเรียนรู้ที่ใช้กิจกรรมกลุ่ม โดยเปิดโอกาสให้นักเรียนช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีส่วนร่วมในการคิดและทำกิจกรรม ทำให้ผู้เรียนมีความสุขและสนใจที่จะเรียนรู้อยู่ตลอดเวลา อีกทั้งยังเป็นการส่งเสริมทักษะทางสังคม การทำงานเป็นทีมให้กับผู้เรียนอีกด้วย ซึ่งจากการศึกษางานวิจัยของ สุภรณ์ หนูกุ่ม (2544) เรื่องการสร้างชุดการสอนอ่านภาษาไทยเพื่อความเข้าใจ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ตามขั้นตอนกระบวนการสอนอ่านแบบ MIA พบว่า ชุดการสอนอ่านภาษาไทยเพื่อความเข้าใจสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ใช้ขั้นตอนตามวิธีการสอนอ่านแบบ MIA มีประสิทธิภาพ 84.41/87.00 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้ และผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนหลังใช้ชุดการสอนสูงกว่าก่อนใช้ชุดการสอนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เช่นเดียวกับ อรพัทธ ศิริแสง (2558) ได้ศึกษาเรื่องการศึกษาความสามารถด้านการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่ใช้วิธีสอนอ่านแบบ MIA พบว่า ความสามารถด้านการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 หลังการจัดการเรียนรู้ที่ใช้วิธีสอนอ่านแบบ MIA สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับ เสาวนีย์ ธาระสาร (2553) ได้ศึกษาเรื่องการศึกษาความสามารถอ่านจับใจความและความสนใจในการอ่านภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ด้านการอ่าน จากการสอนอ่านตามแนวการสอนแบบบูรณาการของเมอร์

ด็อก พบว่า ความสามารถอ่านจับใจความภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ด้านการอ่าน หลังการสอนอ่านตามแนวการสอนแบบบูรณาการของเมอร์ ด็อกสูงขึ้น

นอกจากการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีสอนอ่านแบบ MIA ที่ได้กล่าวในข้างต้น ยังมีอีกหนึ่งเทคนิคที่ช่วยส่งเสริมความสามารถด้านการอ่านจับใจความได้ดี คือ เทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think-Pair-Share) เทคนิคนี้ถูกพัฒนาขึ้นโดยพัฒนาโดย Frank Lyman แห่งมหาวิทยาลัยแมรีแลนด์ ในปี ค.ศ. 1981 เป็นรูปแบบหนึ่งของการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) ระหว่างผู้เรียนสองคนที่จับคู่กัน โดยเริ่มจากปัญหาหรือโจทย์คำถามที่ครูได้กำหนดให้ จากนั้นแต่ละคนหาคำตอบด้วยตนเองก่อน แล้วแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับคู่ของตนเอง จากนั้นนำความรู้ที่ได้ไปนำเสนอหน้าชั้นเรียนให้เพื่อนได้รับฟัง ซึ่งในกิจกรรมการเรียนรู้ของเทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think-Pair-Share) มีทั้งหมด 3 ขั้นตอน ดังนี้ 1) ขั้น Think (การคิด) ผู้สอนตั้งประเด็นคำถามเพื่อกระตุ้นความคิดของนักเรียนในประเด็นคำถามที่ครูได้กำหนดให้ ซึ่งจะเป็นคำถามที่จะเชื่อมโยงไปสู่สาระสำคัญในบทเรียน ในขั้นตอนนี้ผู้สอนจะต้องกระตุ้นให้นักเรียนได้คิดร่วมกันตามเวลาที่กำหนดให้ 2) ขั้น Pair (การจับคู่) เมื่อนักเรียนคิดหาคำตอบได้ตามประเด็นคำถามที่ผู้สอนกำหนดไว้แล้ว ในขั้นตอนนี้นักเรียนต้องจับคู่กับเพื่อนแล้วแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน และ 3) ขั้น Share (การแลกเปลี่ยน) หลังจากทีนักเรียนได้ไปจับคู่กับเพื่อนเพื่อและเปลี่ยนความคิดเห็นของตนเองเรียบร้อยแล้ว ในขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนสุดท้ายนักเรียนต้องอภิปรายแลกเปลี่ยนสะท้อนความคิดร่วมกันในชั้นเรียน เพื่อสรุปเป็นองค์ความรู้ที่ได้ โดยผู้สอนจะเป็นผู้จัดบันทึกคำตอบของนักเรียนบนกระดานหน้าชั้นเรียน และร่วมสรุปคำตอบกับนักเรียนอีกครั้ง

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับการนำเทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think-Pair-Share) มาใช้ในการจัดการเรียนรู้อย่างกล่าว ผู้วิจัยจึงเห็นว่า เทคนิคเพื่อนคู่คิดสามารถนำมาสอดแทรกในขั้นที่ 5 ถ่ายโอนข้อมูล (Transferring Information) ของวิธีสอนอ่านแบบ MIA ได้ จะช่วยส่งเสริมให้ขั้นตอนการถ่ายโอนความรู้เกิดความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ดังนั้นผู้วิจัยจึงเห็นว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีสอนอ่านแบบ MIA ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think-Pair-Share) เป็นวิธีที่มีกระบวนการในการจัดการเรียนรู้ที่จะช่วยส่งเสริมความสามารถด้านการอ่านจับใจความของนักเรียนให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลได้ดียิ่งขึ้น จึงสนใจที่จะนำวิธีสอนอ่านแบบ MIA ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think-Pair-Share) มาใช้ในการพัฒนาความสามารถด้าน

การอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ให้มีความสามารถด้านการอ่านจับใจความที่สูงขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถด้านการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีสอนอ่านแบบ MIA ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think-Pair-Share)
2. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถด้านการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีสอนอ่านแบบ MIA ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think-Pair-Share) กับเกณฑ์ร้อยละ 70
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีสอนอ่านแบบ MIA ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think-Pair-Share)

สมมติฐานการวิจัย

1. ความสามารถด้านการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีสอนอ่านแบบ MIA ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think-Pair-Share) สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้
2. ความสามารถด้านการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีสอนอ่านแบบ MIA ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think-Pair-Share) สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70
3. นักเรียนมีความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีสอนอ่านแบบ MIA ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think - Pair - Share) อยู่ในระดับมากขึ้นไป

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 กลุ่มโรงเรียนสว่างสมบุรณ์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 1 จำนวน 8 โรงเรียน ได้แก่ 1) โรงเรียนบ้านหนองก่ 2) โรงเรียนบ้านหนอง

ตะเคียน 3) โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป 4) โรงเรียนบ้านเขาผาลาด 5) โรงเรียนวัดเขาหินเทิน 6) โรงเรียนบ้านหนองชุมเห็ด 7) โรงเรียนบ้านหนองสมบูรณ์ 8) โรงเรียนบ้านบ่อยาง รวมมีนักเรียนทั้งหมด 88 คน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2566)

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 19 คนที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 โรงเรียนวัดเขาหินเทิน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 1 ได้มาโดยวิธีสุ่มอย่างง่าย (Sample random sampling) ด้วยวิธีการจับสลาก 1 โรงเรียน จากทั้งหมด 8 โรงเรียน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แผนการจัดการเรียนรู้เรื่องการอ่านจับใจความโดยใช้วิธีสอนอ่านแบบ MIA ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think-Pair-Share) จำนวน 5 แผน แผนละ 2 ชั่วโมง มีขั้นตอนการสร้างดังนี้

2.1.1 ศึกษามาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดสาระการเรียนรู้แกนกลางกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

2.1.2 ศึกษาแนวความคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการอ่านจับใจความ วิธีสอนอ่านแบบ MIA และเทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think-Pair-Share)

2.1.3 กำหนดเนื้อหา ดำเนินการคัดเลือกบทอ่านโดยคำนึงถึงพัฒนาการและความสามารถของเด็ก ที่จะใช้ในการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนรู้ตามวิธีสอนอ่านแบบ MIA ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think-Pair-Share) สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 5 แผน แผนละ 2 ชั่วโมง

2.1.4 นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นทั้ง 5 แผน เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความถูกต้องด้านเนื้อหา การใช้ภาษา และในส่วนที่ยังบกพร่อง นำมาปรับปรุงแก้ไข

2.1.5 นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา เสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาสาระ และความเหมาะสมระหว่างเนื้อหาสาระกับจุดประสงค์การเรียนรู้ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ โดยพิจารณาความเหมาะสมในองค์ประกอบของแผนการจัดการเรียนรู้ ใช้เกณฑ์การให้คะแนนตามแบบประเมินของลิเคิร์ท เป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ (บุญชม ศรีสะอาด, 2556)

2.1.6 นำผลความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงแก้ไขรายละเอียดของแผนการจัดการเรียนรู้เพื่อให้แผนการจัดการเรียนรู้มีความถูกต้องสมบูรณ์

2.1.7 นำแผนการจัดการเรียนรู้ ที่ผ่านการตรวจจากผู้เชี่ยวชาญ และแก้ไขแล้วนำไปทดลองใช้ (Try out) กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านบ่อทราย จำนวน 29 คน เพื่อพิจารณาความเหมาะสมของภาษา เวลา และสื่อที่ใช้ในแผนการจัดการเรียนรู้ จากนั้นนำข้อบกพร่องมาปรับปรุงแก้ไข

2.1.8 นำแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการสอนอ่านแบบ MIA ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think-Pair-Share) เพื่อพัฒนาความสามารถด้านการอ่านจับใจความที่ปรับปรุงแก้ไข จัดพิมพ์นำไปใช้เป็นเครื่องมือในการวิจัยกับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

2.2 แบบทดสอบวัดความสามารถด้านการอ่านจับใจความ เป็นแบบทดสอบปรนัย ชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ มีขั้นตอนในการสร้างดังนี้

2.2.1 ศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย และศึกษาวิธีการสร้างแบบทดสอบแบบปรนัย

2.2.2 นำข้อมูลสาระสำคัญที่ได้จากการศึกษาทั้งในด้านทฤษฎีและแนวคิดมาเป็นแนวทางในการจัดทำแบบทดสอบวัดความสามารถด้านการอ่านจับใจความ

2.2.3 สร้างแบบทดสอบวัดความสามารถด้านการอ่านจับใจความ เป็นแบบทดสอบแบบปรนัยจำนวน 40 ข้อ นำไปใช้จริง จำนวน 30 ข้อ โดยสร้างแบบทดสอบให้ครอบคลุมเนื้อหาและจุดประสงค์การเรียนรู้

2.2.4 นำแบบทดสอบเสนอให้อาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความถูกต้องและปรับปรุงแก้ไขแบบทดสอบวัดความสามารถด้านการอ่านจับใจความ

2.2.5 เสนอแบบทดสอบให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน โดยให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินแบบทดสอบเพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) หาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างเนื้อหาของข้อสอบกับจุดประสงค์การเรียนรู้ (IOC) ใช้เกณฑ์การประเมิน 3 ระดับ (ปรกรณ์ ประจันบาน, 2552) โดยข้อสอบต้องมีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไปพบว่า แบบทดสอบมีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง 0.60-1.00

2.2.6 นำแบบทดสอบที่ได้รับการปรับปรุงแล้วนำไปทดลองใช้ (Try out) กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 โรงเรียนวัดเขาหินเทียน จำนวน 15 คน

2.2.7 จากนั้นนำผลมาวิเคราะห์หาคุณภาพรายข้อของแบบทดสอบ ดังนี้ 1) ค่าความยากง่าย (p) พบว่า แบบทดสอบมีค่าความยากง่ายตั้งแต่ 0.27-0.80 2) ค่าอำนาจจำแนก (r) พบว่า แบบทดสอบมีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.25-0.88

2.2.8 จากนั้นผู้วิจัยพิจารณาคัดเลือกข้อสอบข้อที่ค่าความยากง่าย (p) และอำนาจจำแนก (r) ที่มีค่าเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด เพื่อนำไปใช้ในการทดลอง จำนวน 30 ข้อ นำมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบทั้งฉบับ โดยใช้สูตร KR-20 ของคูเดอร์ริชาร์ดสัน (Kuder-Richardson) โดยกำหนดค่าความเชื่อมั่นตั้งแต่ 0.70 ขึ้นไป ซึ่งผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า แบบทดสอบมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.91

2.2.9 นำแบบทดสอบวัดความสามารถด้านการอ่านจับใจความที่ปรับปรุงตามเกณฑ์จนสมบูรณ์แล้ว จำนวน 30 ข้อ ไปจัดพิมพ์เพื่อนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ทดสอบก่อนเรียนและทดสอบหลังเรียน

2.3 แบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีสอนอ่านแบบ MIA ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think-Pair-Share) จำนวน 12 ข้อ มีขั้นตอนการสร้างดังนี้

2.3.1 ศึกษาวิธีสร้างแบบประเมินความพึงพอใจจากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยต่าง ๆ

2.3.2 นำข้อมูลสาระสำคัญที่ได้จากการศึกษามาวิเคราะห์เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีสอนอ่านแบบ MIA ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think-Pair-Share)

2.3.3 สร้างแบบประเมินความพึงพอใจ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ โดยแบ่งเป็น 3 ด้าน คือ 1) ด้านบรรยากาศในการเรียน 2) ด้านการจัดการเรียนการสอน 3) ด้านประโยชน์ที่ได้รับ รวมทั้งสิ้น 12 ข้อ

2.3.4 นำแบบประเมินความพึงพอใจ เสนอให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบแก้ไขความถูกต้อง และปรับปรุงแก้ไขข้อความให้สอดคล้องกับแบบประเมินความพึงพอใจ จากนั้นนำแบบประเมินความพึงพอใจที่ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา จากนั้นให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้อง และความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (IOC)

2.3.5 นำความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป พบว่า แบบประเมินความพึงพอใจมีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1.00 สามารถนำไปใช้ได้ทุกข้อ

2.3.6 นำแบบประเมินความพึงพอใจไปใช้ประเมินความพึงพอใจของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างหลังจากการจัดกิจกรรมตามแผนการจัดการเรียนรู้ครบทั้ง 5 แผน

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการทดลองและเก็บรวบรวมข้อมูลจากนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง เป็นระยะเวลา 5 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 2 ชั่วโมง รวม 10 ชั่วโมง และการทดสอบก่อนเรียน 1 ชั่วโมง การทดสอบหลังเรียน 1 ชั่วโมง รวมทั้งสิ้น 12 ชั่วโมง ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 ผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็นขั้นตอนดังนี้

3.1 ขึ้นก่อนการทดลอง ผู้วิจัยได้ทดสอบก่อนเรียน โดยใช้แบบทดสอบวัดความสามารถด้านการอ่านจับใจความ เป็นแบบทดสอบแบบปรนัย ชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ ใช้เวลาในการทำข้อสอบ 1 ชั่วโมง แล้วตรวจให้คะแนน

3.2 ดำเนินการทดลอง ผู้วิจัยเป็นผู้สอนด้วยตนเองโดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้เรื่องการอ่านจับใจความโดยใช้วิธีสอนอ่านแบบ MIA ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think-Pair-Share) จำนวน 5 แผน รวมทั้งสิ้น 10 ชั่วโมง

3.3 หลังการทดลอง ผู้วิจัยดำเนินการทดสอบหลังเรียน โดยใช้แบบทดสอบวัดความสามารถด้านการอ่านจับใจความโดยใช้วิธีสอนอ่านแบบ MIA ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think-Pair-Share) เป็นแบบทดสอบแบบปรนัย ชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อซึ่งเป็นข้อสอบชุดเดียวกับก่อนเรียนแต่นำมาสลับข้อและตัวเลือก ใช้เวลาในการทำข้อสอบ 1 ชั่วโมง และนำประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีสอนอ่านแบบ MIA ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think-Pair-Share) ไปประเมินนักเรียน

3.4 นำข้อมูลมาวิเคราะห์ด้วยวิธีการทางสถิติเพื่อตรวจสอบสมมติฐานต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 นำคำตอบจากแบบทดสอบวัดความสามารถด้านการอ่านจับใจความ มาตรวจให้คะแนน โดยให้ข้อที่ตอบถูกต้องได้ 1 คะแนน ข้อที่ตอบผิด ไม่ตอบ หรือตอบมากกว่าตัวเลือกได้ 0 คะแนน

4.2 เปรียบเทียบความสามารถด้านการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีสอนอ่านแบบ MIA ร่วมกับเทคนิค

เพื่อนคู่คิด (Think-Pair-Share) ด้วยค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ย ด้วยการทดสอบค่าที่แบบไม่เป็นอิสระต่อกัน (t-test Dependent) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป

4.3 เปรียบเทียบความสามารถด้านการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีสอนอ่านแบบ MIA ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think-Pair-Share) กับเกณฑ์ร้อยละ 70 ด้วยการทดสอบค่าที่แบบกลุ่มเดียว (t-test one sample) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป

4.4 ความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีสอนอ่านแบบ MIA ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think-Pair-Share) นำคะแนนที่ได้จากแบบประเมินความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการเรียนรู้การจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีสอนอ่านแบบ MIA ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think-Pair-Share) โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และนำไปเทียบกับเกณฑ์

ผลการวิจัย

1. ผลการเปรียบเทียบความสามารถด้านการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีสอนอ่านแบบ MIA ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think-Pair-Share)

ตารางที่ 2 แสดงผลการเปรียบเทียบความสามารถด้านการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีสอนอ่านแบบ MIA ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think-Pair-Share)

การทดสอบ	n	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{D}$	S.D. _D	t	Sig.
ก่อนเรียน	19	30	17.11	3.65	8.00	2.44	14.23*	.000
หลังเรียน	19	30	25.11	2.62				

*อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

จากตารางที่ 2 พบว่า ความสามารถด้านการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีสอนอ่านแบบ MIA ร่วมกับเทคนิค

เพื่อนคู่คิด (Think-Pair-Share) มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 25.11 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 2.62 สูงกว่าก่อนจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีสอนอ่านแบบ MIA ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think-Pair-Share) ซึ่งมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 17.11 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 3.65 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ผลการเปรียบเทียบความสามารถด้านการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีสอนอ่านแบบ MIA ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think-Pair-Share) กับเกณฑ์ร้อยละ 70

ตารางที่ 3 แสดงผลการเปรียบเทียบความสามารถด้านการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีสอนอ่านแบบ MIA ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think-Pair-Share) กับเกณฑ์ร้อยละ 70

การทดสอบ	n	คะแนนเต็ม	คะแนนเกณฑ์ร้อยละ 70	$\bar{X}$	S.D.	% of Mean	t	Sig.
หลังเรียน	19	30	21	25.11	2.62	83.70	6.82*	.000

*อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

จากตารางที่ 3 พบว่า ผลการพัฒนาความสามารถด้านการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้วิธีสอนอ่านแบบ MIA ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think-Pair-Share) กับเกณฑ์ร้อยละ 70 เทียบเท่ากับ 21 คะแนน ผลการทดสอบ พบว่า คะแนนการทดสอบหลังการจัดการเรียนรู้ของนักเรียนมีคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 25.11 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 83.70 และเมื่อเปรียบเทียบระหว่างเกณฑ์กับคะแนนการทดสอบของนักเรียนหลังเรียน พบว่า คะแนนการทดสอบหลังเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สูงกว่าเกณฑ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีสอนอ่านแบบ MIA ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think-Pair-Share)

ตารางที่ 4 แสดงผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีสอนอ่านแบบ MIA ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think-Pair-Share)

รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความเหมาะสม
ด้านบรรยากาศในการเรียน	4.54	0.60	มากที่สุด
ด้านการจัดการเรียนการสอน	4.59	0.63	มากที่สุด
รวมด้านประโยชน์ที่ได้รับ	4.61	0.59	มากที่สุด
รวมทั้งหมด	4.58	0.61	มากที่สุด

จากตารางที่ 4 พบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีสอนอ่านแบบ MIA ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think-Pair-Share) ในภาพรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.58$, S.D. = 0.61) โดยเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่นักเรียนพึงพอใจสูงสุด คือ ด้านประโยชน์ที่ได้รับ ($\bar{X} = 4.61$, S.D. = 0.59) ด้านที่นักเรียนมีความพึงพอใจรองลงมา คือ ด้านการจัดการเรียนการสอน ($\bar{X} = 4.59$, S.D. = 0.63) และด้านที่นักเรียนมีความพึงพอใจรายด้านน้อยที่สุด คือ ด้านบรรยากาศในการเรียน ($\bar{X} = 4.54$, S.D. = 0.60)

อภิปรายผล

1. การเปรียบเทียบความสามารถด้านการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีสอนอ่านแบบ MIA ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think-Pair-Share) พบว่า ผลการทดสอบหลังการจัดการเรียนรู้ของนักเรียนสูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับสมมติฐานของงานวิจัยที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เป็นเพราะว่าวิธีสอนอ่านแบบ MIA มีขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ชัดเจน มีการจัดกิจกรรมที่เป็นขั้นตอนและแต่ละขั้นตอนจะมีใบงานประกอบให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติเพื่อเป็นการสร้างความเข้าใจในการอ่านตามลำดับโดยมีทั้งหมด 7 ขั้น ดังนี้ ขั้นที่ 1 ถามนำก่อนการอ่าน (Priming questions) ขั้นที่ 2 ทำความเข้าใจคำศัพท์ (Understanding vocabulary) ขั้นที่ 3 การอ่านเนื้อเรื่อง (Reading the text) ขั้นที่ 4 ทำความเข้าใจเนื้อเรื่อง

(Understanding the text) ขั้นที่ 5 ถ่ายโอนข้อมูล (Transferring information) ขั้นที่ 6 ต่อชิ้นส่วนประโยค และเรียงโครงสร้างอนุเฉท (Jigsaw exercise and paragraph structure) และขั้นที่ 7 ประเมินผลและแก้ไข (Evaluation and correction) จากขั้นตอนดังกล่าวจะเห็นได้ว่า ผู้เรียนจะได้รับการฝึกฝนอย่างเป็นขั้นตอน ส่งเสริมกระบวนการอ่าน และสามารถร่วมกันอภิปรายแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเพื่อนในชั้นเรียนได้ โดยมีขั้นตอนการสอนที่เป็นไปตามลำดับเพื่อพัฒนาทักษะการอ่านเป็นหลัก สอดคล้องกับงานวิจัยของเสาวนีย์ ธนะสาร (2553) ได้ศึกษาเรื่องการศึกษาความสามารถอ่านจับใจความและความสนใจในการอ่านภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ด้านการอ่าน จากการสอนอ่านตามแนวการสอนแบบบูรณาการของเมอร์ต็อค พบว่า ความสามารถอ่านจับใจความภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ด้านการอ่าน หลังการสอนอ่านตามแนวการสอนแบบบูรณาการของเมอร์ต็อคสูงขึ้น และยังสอดคล้องกับอรรถพร ศิริแสง (2558) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาความสามารถด้านการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่ใช้วิธีสอนอ่านแบบ MIA พบว่า ความสามารถด้านการอ่านจับใจความของนักเรียนหลังการจัดการเรียนรู้ที่ใช้วิธีการสอนอ่านแบบ MIA สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. การเปรียบเทียบความสามารถด้านการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีสอนอ่านแบบ MIA ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think-Pair-Share) กับเกณฑ์ร้อยละ 70 พบว่า คะแนนการทดสอบหลังเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สูงกว่าเกณฑ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับสมมติฐานของงานวิจัยที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เป็นเพราะว่าผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีสอนอ่านแบบ MIA ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think-Pair-Share) โดยผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารแนวคิด รูปแบบ ขั้นตอนของการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีสอนอ่านแบบ MIA และเทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think-Pair-Share) เป็นเทคนิคที่ให้นักเรียนได้ช่วยเหลือกันซึ่งกันและกัน ทั้งในเรื่องการคิด การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ฝึกทักษะการทำงานเป็นกลุ่ม ทำให้นักเรียนรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งในชั้นเรียน มีความกล้าที่จะแสดงความคิดเห็น รู้สึกมั่นใจในตนเอง และส่งผลให้นักเรียนมีผลการเรียนที่ดีขึ้น ผู้วิจัยจึงเห็นว่า เทคนิคเพื่อนคู่คิดสามารถนำมาสอดแทรกในขั้นที่ 5 ถ่ายโอนข้อมูล (Transferring information) ของวิธีสอนอ่านแบบ MIA ได้ จะช่วยส่งเสริมให้ขั้นตอนการถ่ายโอนความรู้เกิดความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น การนำเทคนิคเพื่อนคู่คิดมาใช้ถ่ายโอนความรู้ในการสรุปสาระสำคัญจากเรื่องที่อ่าน โดยการให้นักเรียนได้ช่วยกันคิดแลกเปลี่ยนความคิดเห็น

ซึ่งกันและกัน ทำให้นักเรียนได้เห็นกระบวนการคิดที่หลากหลายมากยิ่งขึ้น มีกระบวนการในการจัดการเรียนรู้ที่จะช่วยส่งเสริมความสามารถด้านการอ่านจับใจความของนักเรียนให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลได้ดี สอดคล้องกับงานวิจัยของ กรวิภา ททรัพย์พร้อม (2563) ได้ศึกษาการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนภาษาไทยเพื่ออาชีพ โดยใช้กลวิธีการสอนแบบ MIA ตามแนวคิดของเมอร์ต็อค เพื่อพัฒนาทักษะการเรียนรู้ภาษาไทย ของนักเรียนระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ชั้นปีที่ 1 พบว่า ผลการเปรียบเทียบการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ทางภาษาไทย หลังการจัดการเรียนรู้สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 มีค่าเฉลี่ย 21.46 คิดเป็นร้อยละ 1.07 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสอดคล้องกับ ธันยพร อุดคำมี (2565) ได้ศึกษาการพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบเพื่อนคู่คิด (Think-Pair-Share) ร่วมกับแนวคิดการใช้คำถามสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 พบว่า ทักษะการอ่านจับใจความของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนร้อยละ 86.92 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 80 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยความพึงพอใจของนักเรียนอยู่ในระดับมากที่สุด

3. การศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีสอนอ่านแบบ MIA ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think-Pair-Share) ผู้วิจัยได้จัดทำแบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนแบ่งออกเป็น 3 ด้าน ประกอบด้วย ด้านบรรยากาศในการเรียน ด้านการจัดการเรียนการสอน และด้านประโยชน์ที่ได้รับ พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เป็นเพราะว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีสอนอ่านแบบ MIA ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think-Pair-Share) มีลำดับขั้นตอนในการทำกิจกรรมที่ชัดเจนต่อเนื่อง นักเรียนปฏิบัติตามขั้นตอนได้ไม่ยากจนเกินไป และทุกขั้นตอนมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับเรื่องที่อ่าน และสามารถสร้างความเข้าใจในเรื่องที่อ่านให้เกิดแก่นักเรียนได้เป็นอย่างดี อีกทั้งเทคนิคเพื่อนคู่คิดยังช่วยให้นักเรียนเรียนรู้ได้อย่างเข้าใจมากยิ่งขึ้นร่วมกับเพื่อนในชั้นเรียน ได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน เกิดแรงจูงใจใฝ่เรียนรู้ มีความสนุกสนานกับกิจกรรมการเรียน ส่งผลให้นักเรียนประสบผลสำเร็จในการอ่านสามารถเข้าใจเรื่องที่อ่านได้ จนสามารถจับใจความในเรื่องที่อ่านได้อย่างถูกต้อง ซึ่งตรงกับแนวคิด พัฒนา พรหมณี, ยุพิน พิทยาวัฒน์ชัย และจิรศักดิ์ ทัพพา (2563) กล่าวไว้ว่า ความรู้สึกที่มีต่อการเรียนรู้ประสบการณ์ที่เกิดจากแรงจูงใจ อันเป็นความสัมพันธ์ระหว่างเป้าหมายที่คาดหวังต้องการนำไปสู่การค้นหาล้างที่ต้องการมาตอบสนอง เมื่อได้รับการ

ตอบสนองความต้องการ จะเกิดความรู้สึกรู้สึกมีความสุข ก่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการกระทำที่นำไปสู่เป้าหมายนั้นสำเร็จตามที่กำหนดไว้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ แววัน มนุชาราม (2564) ศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีการสอนอ่านของเมอร์ต็อก (MIA) ร่วมกับเทคนิคหมวก 6 ใบ พบว่า ความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีการสอนอ่านของเมอร์ต็อก (MIA) ร่วมกับเทคนิคหมวก 6 ใบ มีความคิดเห็นในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และสอดคล้องกับ ปฏิญญา โกมลภิติสกุล (2565) ได้ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีผลต่อการจัดการเรียนรู้แบบ OK5R ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจหลังการจัดการเรียนรู้แบบ OK5R ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด อยู่ในระดับมากที่สุด

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีสอนอ่าน MIA ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think-Pair-Share) ส่งผลให้ความสามารถด้านการอ่านจับใจความของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 และนักเรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนข้อเสนอแนะในการวิจัย ประกอบด้วย 1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ ประกอบด้วย 1.1 การจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีสอนอ่านแบบ MIA ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think-Pair-Share) เป็นการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยให้นักเรียนได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ถ้าแสดงความคิดเห็น ดังนั้นครูผู้สอนควรเปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็นอย่างเต็มที่ 1.2 การจัดการเรื่องเวลาในแต่ละกิจกรรม ครูควรจับเวลาในทุกช่วงของกิจกรรม จะทำให้นักเรียนเกิดความกระตือรือร้นในทุกชั่วโมง และมีวินัยในตนเองมากยิ่งขึ้น 1.3 ครูผู้สอนควรศึกษาเนื้อหาบทเรียนอย่างละเอียด และทำความเข้าใจบทอ่านหรือคำศัพท์ ที่ปรากฏในบทอ่านและบทเรียน เพื่อให้คำแนะนำแก่นักเรียนได้มากที่สุด 2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ประกอบด้วย 2.1 ควรมีการวิจัยเพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านจับใจความที่จัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีสอนอ่านแบบ MIA ร่วมกับแบบฝึกทักษะหรือร่วมกับเทคนิควิธีสอนอื่นๆ เช่น ทฤษฎีปัญหา, OK5R, SQ5R เป็นต้น 2.2 ควรนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีสอนอ่านแบบ MIA ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think - Pair - Share) ไปทดลองใช้กับนักเรียน

ในระดับชั้นอื่นได้ตามความเหมาะสม เพื่อพัฒนาความสามารถด้านการอ่านในระดับต่าง ๆ 2.3 ในกรณีที่ชั้นเรียนมีจำนวนนักเรียนที่น้อยเกินไปอาจจะมีข้อจำกัดในการแบ่งกลุ่ม (เก่ง กลาง อ่อน) ซึ่งจะส่งผลต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วิธีสอนอ่านแบบ MIA ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think-Pair-Share)

เอกสารอ้างอิง

- กรวิภา ททรัพย์พร้อม. (2563). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยเพื่ออาชีพ โดยใช้กลวิธีการสอนแบบ MIA ตามแนวคิดของเมอร์ดีค เพื่อพัฒนาทักษะการเรียนรู้ทางภาษาไทยของนักเรียนระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ชั้นปีที่ 1. ใน การค้นคว้าอิสระการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย. มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ธัญพร อุดคำมี. (2565). การพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบเพื่อนคู่คิด (Think-Pair-Share) ร่วมกับแนวคิดการใช้คำถามสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2. ใน การค้นคว้าอิสระการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย. มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2556). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- ปกรณ์ ประจัญบาน. (2552). ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์ (Research Methodology in Social Science). พิษณุโลก: รัตนสุวรรณการพิมพ์.
- ปฎิญา โกมลภิติสกุล. (2565). การพัฒนาความสามารถด้านการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบ OK5R ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด. ใน การค้นคว้าอิสระการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย. มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- พัฒนา พรหมณี, ยุพิน พิทยาวัฒนชัย และจิรศักดิ์ ทัพพา. (2563). แนวคิดเกี่ยวกับความพึงพอใจและการสร้างแบบสอบถามความพึงพอใจในงาน. วารสารวิชาการสมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย (สสอท.), 26(1), 59-66.
- แวววัน มนุชาราม. (2564). การพัฒนาความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ โดยใช้วิธีการสอนอ่านของเมอร์ดีค (MIA) ร่วมกับเทคนิคหมวก 6 ใบ ของนักเรียน

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ. (2561). รายงานผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน (O-NET) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. เรียกใช้เมื่อ 15 มิถุนายน 2566 จาก <http://www.newonetestresult.niets.or.th>

_____. (2562). รายงานผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน (O-NET) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. เรียกใช้เมื่อ 15 มิถุนายน 2566 จาก <http://www.newonetestresult.niets.or.th>

_____. (2563). รายงานผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน (O-NET) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. เรียกใช้เมื่อ 15 มิถุนายน 2566 จาก <http://www.newonetestresult.niets.or.th>

_____. (2564). รายงานผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน (O-NET) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. เรียกใช้เมื่อ 15 มิถุนายน 2566 จาก <http://www.newonetestresult.niets.or.th>

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2566). ระบบจัดเก็บข้อมูลนักเรียนรายบุคคล (Data Management Center) ปีการศึกษา 2566. เรียกใช้เมื่อ 8 พฤศจิกายน 2566 จาก <https://portal.boppobec.info/obec66/publicstat/report?areaCode=61010000&schoolCode=>

สุภรณ์ หนูกิ่ง. (2544). การสร้างชุดการสอนอ่านภาษาไทยเพื่อความเข้าใจ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ตามกระบวนการสอนอ่านแบบ MIA. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย. มหาวิทยาลัยทักษิณ.

เสาวนีย์ ณะสาร. (2553). การศึกษาความสามารถอ่านจับใจความและความสนใจการอ่านภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ด้านการอ่านจากการสอนอ่านตามแนวการสอนแบบบูรณาการของเมอร์ดีอค. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาศาสตร์. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

อรพัทธ์ ศิริแสง. (2558). การศึกษาความสามารถด้านการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่ใช้วิธีสอนอ่านแบบ MIA. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาภาษาไทย. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์

ในอำเภอห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมา*

THE USE OF MODERN TECHNOLOGY MEDIA FOR THE PROPAGATION
OF BUDDHISM BY MONKS IN HUAI THALAENG DISTRICT
NAKHON RATCHASIMA PROVINCE

พระครูกิตติประชาทร (ละออง กิตติธโร)¹, พระสมุห์ธงชัย สุนทรจาโร² และ สุริยะ มาตรฐาน³

Phrakru Kittiprachathorn (Laong Kittitharo)¹, Phrasamuh Thongchai Sundarācāro² and Suriya Matham³

¹⁻³มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา

¹⁻³Mahachulalongkornrajavidyalaya University. Nakhon Ratchasima Campus, Thailand

Corresponding author E-mail: neung1976@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. เพื่อศึกษาระดับบทบาท 2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ 3. เพื่อนำเสนอแนวทางการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ในอำเภอห้วยแถลง ระเบียบวิธีวิจัยเป็นแบบผสมวิธี ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถาม ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.929 จากกลุ่มตัวอย่างได้แก่ พระสงฆ์ จำนวน 360 รูป วิเคราะห์ข้อมูลโดยสถิติ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ และการวิจัยเชิงคุณภาพ สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 10 รูปหรือคน วิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1. พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ในอำเภอห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ =3.10, S.D.=0.63) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน 2. ผลการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ในอำเภอห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวม พบว่ามี

* Received 10 April 2024; Revised 24 April 2024; Accepted 28 April 2024

ความสัมพันธ์กันระดับสูงมาก ($r=0.844^{**}$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีความสัมพันธ์กันระดับมากทุกด้าน 3. แนวทางการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ในอำเภอห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมา ด้านอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ ใช้เทคโนโลยีและสื่อสารช่วยแพร่ความรู้เพื่อประโยชน์สังคม ด้านบุคลากร ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีและพัฒนาสื่อการสอนที่ทันสมัย ด้านข้อมูล การใช้ไลน์กลุ่มเพื่อสื่อสารและเผยแผ่พระพุทธศาสนาผ่านเฟซบุ๊ก และไลน์ ช่วยให้ผู้รับได้มากยิ่งขึ้น ด้านกระบวนการ การเลือกใช้เนื้อหาที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย การนำเสนอข้อมูลในรูปแบบที่น่าสนใจช่วยให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลได้อย่างง่ายดาย

คำสำคัญ: เทคโนโลยีสารสนเทศ, การเผยแผ่พระพุทธศาสนา, พระสงฆ์

Abstract

The objectives of this research are 1. to study the level of roles 2. to study relationships 3. to present guidelines for using information technology for the propagation of Buddhism by monks in Huai Thalaeng District. The research method is a combined method. During the quantitative research, a questionnaire was used. The reliability was 0.929 from a sample group of 360 monks. Data were analyzed using statistics, frequency, percentage, mean, standard deviation, and correlation coefficient. and qualitative research Interviews with 10 key informants or people were analyzed descriptively.

The results of the research found that: 1. Monks have opinions on the use of information technology for the propagation of Buddhism by monks in Huai Thalaeng District. Nakhon Ratchasima Province Overall, it was at a moderate level ($\bar{X}=3.10$, S.D.=0.63). When considering each aspect, it was found that it was at a moderate level in every aspect. 2. The results of finding the correlation coefficient between the use of information technology and Propagating Buddhism among monks in Huai Thalaeng District Nakhon Ratchasima Province, as a whole, it was found that there was a very high level of relationship ($r=0.844^{**}$). When considering each aspect, it was found that

there was a high level of relationship in every aspect. 3. Guidelines for using information technology for the propagation of Buddhism. of monks in Huai Thalaeng District Nakhon Ratchasima Province Computer Equipment Use technology and communication to help share knowledge for the benefit of society. On the personnel side, promote the use of technology and develop modern teaching media. On the information side, using LINE groups to communicate and spread Buddhism through Facebook and Line helps to get more recipients. Process side Selecting content that is appropriate for the target group Presenting information in an attractive format helps citizens access information easily.

Keywords: Information Technology, Propagation of Buddhism, Monks.

บทนำ

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาสมัยพุทธการนั้นมีรูปแบบการเผยแผ่อยู่หลายรูปแบบได้แก่ การปฏิบัติตนให้น่าเลื่อมใส การสนทนา การแนะนำ การตอบปัญหาข้อข้องใจ และการแสดงธรรม ในช่วงแรกการเผยแผ่พระพุทธศาสนานั้นภายหลังจากที่พระพุทธเจ้าทรงปรินิพพานแล้ว พระสาวกทั้งหลายได้ดำเนินการสืบทอดคำสอนของพระพุทธเจ้าในแบบมุขปาฐะ ต่อมาเมื่อมีการจารึกคำสอนของพระพุทธศาสนาหรืออันเป็นหลักธรรมคำสอนต่าง ๆ ของพระพุทธศาสนาลงในใบลาน เรียกว่า “คัมภีร์ใบลาน” ในคัมภีร์ใบลานเหล่านี้ได้จารึกเรื่องราวของพุทธศาสนาหรืออันหลักธรรมคำสอนต่าง ๆ และได้สอดแทรกความรู้ทางโลกไว้ด้วย (เสถียรพงษ์ วรณปก, 2563)

ปัจจุบัน ประชาชนในโลกใบนี้สามารถติดต่อสื่อสารกันอย่างไรพรหมแดน ได้รับข่าวสารต่าง ๆ ด้วยความเร็ว และทันสมัย ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่า แพร่หลายได้อย่างรวดเร็วและเข้าถึงทุกพื้นที่ หรือจะเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าเป็นยุคการสื่อสารไร้พรหมแดนก็ไม่ผิด และได้รับความนิยมจากประชาชน เพราะเป็นการสื่อสารที่มีรูปภาพเสียง รวมถึงคลิปวิดีโอสั้น ๆ ที่สามารถทำให้ผู้รับชมเข้าใจได้ง่าย (พระอธิการสุรศักดิ์ สุขุมโล, 2561) การใช้อินเทอร์เน็ตที่มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตคนรุ่นใหม่ ได้แก่ เครือข่ายสังคมออนไลน์ (Social Network Sites) เช่น เฟสบุ๊ก (Facebook ทวิตเตอร์ (Twitter) Line (ไลน์) มาปรับใช้หลายวงการทั้ง

ภาครัฐ และภาคเอกชน เนื่องจากลักษณะการสื่อสารที่มีความสะดวกรวดเร็ว เป็นยอตนิยมของคนรุ่นใหม่ในสังคม ที่ใช้การสื่อสารผ่านอินเทอร์เน็ตมากที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับช่วงวัยอื่น เข้ามามีบทบาทในการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต มุมมอง รวมทั้งค่านิยมทางสังคมและวัฒนธรรมของผู้ใช้อีกด้วย เมื่อยุคสมัยเปลี่ยนไป โลกได้มีวิวัฒนาการอย่างรวดเร็ว ปัจจุบันโลกได้อาศัยเทคโนโลยีเพื่อให้เกิดความสะดวกสบายรวดเร็ว สื่อออนไลน์มีความจำเป็นในการดำเนิน (ธนกร ธีระวุฒิชัยกิจ, 2562) ทำให้การดำรงชีวิตในสังคมปัจจุบันเปลี่ยนไปจากเมื่อก่อนมาก จากสังคมที่เรียบง่ายกลายเป็นสังคมแห่งการบริโภคสื่อ เพื่อต้องการรับรู้ข่าวสารแต่ละวันที่สื่อมวลชนรายงาน ซึ่งมีหลายประเด็นที่เราคือผู้บริโภคสื่อจะต้องคำนึงถึงเนื้อหาสาระที่ได้รับ เพราะสื่อแต่ละสื่อผลิตขึ้นมาเพื่อให้ตนได้รับความนิยมให้ทันสมัยสมกับเป็นยุคไอทีจึงสร้างสรรค์ในรูปแบบต่าง ๆ ที่หลากหลาย (ภุริทัต ศรีอร่าม, 2563) และฉีกแนวจากรูปแบบเดิม ๆ ของการรายงานข่าว เพื่อเป็นที่หน้าสนใจของแต่ละรายการ ไม่เว้นแม้พระพุทธศาสนา ก็ได้มีวิวัฒนาการสร้างสรรค์ให้มีรูปแบบการนำเสนอสื่อให้มีความน่าสนใจไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าสื่ออื่น ๆ สื่อทางพระพุทธศาสนาก็มีอิทธิพลทำให้พฤติกรรมของคนเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีได้ เพราะสื่อทางพระพุทธศาสนา เป็นสื่อที่เป็นไปในทางบวก เป็นการเผยแพร่หลักธรรมคำสอน และแนะนำให้คนใช้ชีวิตให้มีศิลปะในการดำรงชีวิตให้อยู่ด้วยความไม่ประมาท ใช้สติปัญญาไตร่ตรองถึงเหตุผลด้วยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะสังคมปัจจุบัน กับการบริโภคสื่อ เช่น พระพยอมกัลยาโณ ได้จัดรายการสนทนาธรรมคู่กับดีเจรายการวิทยุเป็นประจำ พระมหาสมปอง ตาลปุตโต และ พระมหาวุฒิชัย วชิรเมธี หรือ ว.วชิรเมธี พระสงฆ์ทั้ง 2 รูปเป็นพระนักวิชาการ นักคิด นักเขียน และนักบรรยายธรรม ได้จัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในแบบแนวรุก คือ การเข้าไปถึงที่ของผู้ปรารถนาในธรรม นอกจากนั้นยังมีพระนักจัดรายการวิทยุอีกเป็นจำนวนมาก (ธนกร ชูสุขเสริม, 2562)

ปัจจุบันสภาพสังคมไทยได้มีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงทางสังคมมากขึ้น ทำให้บทบาทวัดและพระสงฆ์ที่มีต่อสังคมปัจจุบันลดน้อยลงไม่เหมือนในอดีตที่ให้ความสำคัญกับวัดและพระสงฆ์ ชุมชนและประชาชนทั่ว ๆ ไป ส่วนใหญ่จะมุ่งแต่การทำงานของตนเอง ตามสภาพความเจริญและการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง จึงทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างวัด พระสงฆ์ และประชาชน พุทธศาสนิกชนห่างเหินจากกันโดยปริยาย ส่งผลให้ไม่มีเวลาเข้าวัดฟังธรรมเหมือนแต่ก่อน วัดและพระสงฆ์จำเป็นต้องปรับตัวเข้าสังคมในยุคปัจจุบันให้ได้ การเผยแผ่จำเป็นต้องมีการนำเอาระบบสื่อเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาร่วมพัฒนาในด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เพราะสังคมในยุคปัจจุบันเป็นยุคของข้อมูลข่าวสาร สามารถส่งหากันได้อย่าง

ไร้พรหมแดนและรวดเร็ว แต่ในขณะเดียวกันพระสงฆ์ซึ่งเป็นผู้ส่งสารหากยังไม่ปรับตัวให้เข้ากับสังคมยุคใหม่ และไม่เรียนรู้พัฒนาตนเองด้านการสื่อสารและเทคโนโลยีสารสนเทศ การเตรียมความพร้อมของอุปกรณ์ ข้อมูล บุคลากร รวมถึงการทักษะในการใช้เครื่องมือสื่อสารในการถ่ายทอดหรือเผยแผ่พระพุทธศาสนา (วรัญญา เตชพงษ์ และคณะ, 2564) ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษา การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ในอำเภอห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมา เพื่อให้ทราบวิธีการเผยแผ่ตลอดจนทำให้ทราบปัญหาและอุปสรรคในการเผยแผ่ของพระสงฆ์อีกด้วย อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางการเผยแผ่พระพุทธศาสนาและเป็นที่ขัดเกลาจิตใจของพุทธศาสนิกชนต่อไป และเพื่อนำไปวางแผนพัฒนากิจการคณะสงฆ์ในพื้นที่อื่น ๆ ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ในอำเภอห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมา
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศกับการการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ในอำเภอห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมา
3. เพื่อนำเสนอแนวทางการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ในอำเภอห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมา

สมมติฐานการวิจัย

- 1 ปัจจัยการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านผู้ส่งสาร (Source) กับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศมีความสัมพันธ์กับการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ในอำเภอห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมา มีความสัมพันธ์กัน
- 2 ปัจจัยการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านเนื้อหาของสาร (Message) กับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศมีความสัมพันธ์กับการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ในอำเภอห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมา
- 3 ปัจจัยการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านช่องทางการสื่อสาร (Channel) กับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศมีความสัมพันธ์กับการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ในอำเภอห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมา

4 ปัจจัยการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านผู้รับสาร (Receiver) กับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศมีความสัมพันธ์กับการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ในอำเภอห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมา

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

งานวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) ซึ่งเป็นการผสมผสานวิธีระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

1. ประชากรเป้าหมาย

ประชากร ได้แก่ พระสงฆ์ ในเขตพื้นที่อำเภอห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 360 รูป (สำนักงานเจ้าคณะอำเภอห้วยแถลง, 2565)

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ พระสงฆ์ ในเขตพื้นที่อำเภอห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 189 รูป (สำนักงานเจ้าคณะอำเภอห้วยแถลง, 2565)

2.1 การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการกำหนดขนาดตัวอย่างในการวิจัย ทำการสุ่มจากกลุ่มประชากร โดยใช้สูตรของ ทาโร่ ยามาเน่ (Yamane, 1973)

$$n = \frac{N}{1 + N(e)^2}$$

โดย	N	=	จำนวนประชากรทั้งหมด
	e	=	ความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ (นิยมใช้ 0.05)
	n	=	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง

เมื่อแทนค่าสูตรข้างต้นจะได้

$$n = \frac{360}{1 + 360(0.05)^2}$$

$$= 189.47 \text{ รูป}$$

ดังนั้น ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้เท่ากับ 189 รูป ผู้วิจัยจึงนำมาคำนวณตามสัดส่วนที่เหมาะสมของประชากรแต่ละตำบล โดยใช้เทคนิคการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่มหลายชั้น ประกอบด้วยการสุ่มแบบกลุ่มหรือการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ

3. การกำหนดวิธีการเก็บและรวบรวมข้อมูล

3.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นโดยศึกษาจากเอกสาร หนังสือ ตำรา วารสาร สิ่งพิมพ์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะประเด็นศึกษาเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ในอำเภอห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมา ได้แก่ 1. การวิเคราะห์ความตรงเชิงเนื้อหา (Contents Validity) โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้องของประเด็นคำถามการวิจัยกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยในรูปแบบของเทคนิคการวิเคราะห์ IOC (Index of Congruence) โดยผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบไม่น้อยกว่า 5 ท่าน ได้ผลการหาค่า IOC เท่ากับ 1.00 ทุกข้อ 2. การหาค่าความเที่ยง (Reliability) นำแบบสอบถามที่ได้ไปปรับปรุงจากขั้นตอนการหาค่า IOC แล้วไปแจกให้กลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างของงานวิจัยหรือพื้นที่ในการวิจัย จำนวน 30 ชุด ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา ของความเชื่อมั่นแบบสอบถาม (Try out) ทั้งฉบับเท่ากับ 0.929

3.2 วิธีการเก็บและรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการจัดเก็บข้อมูลเชิงปริมาณตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1) จัดเตรียมเครื่องมือตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างโดยใช้แบบสอบถาม ตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการแจกแบบสอบถาม

2) ผู้วิจัยเสนอติดต่อขอหนังสือจากหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา เพื่อขออนุญาตและขอความร่วมมือถึงเจ้าคณะตำบล ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเพื่อเข้าแจกแบบสอบถาม (Questionnaire)

3) ตรวจสอบความสมบูรณ์ครบถ้วนของแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่รับกลับมาก่อนนำไปวิเคราะห์ข้อมูลตามวิธีการทางสังคมศาสตร์

3.3 การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ข้อมูลที่ได้ทั้งหมดไปทำการตรวจสอบความถูกต้อง การลงรหัส และประมวลผลข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติศาสตร์เพื่อทำการคำนวณค่าสถิติต่าง ๆ ที่ใช้ในการวิเคราะห์การนำเสนอและสรุปผลการวิจัย โดย 1) สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ สถิติ ค่าร้อยละ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2) สถิติอนุมาน (Inferential Statistics) (สิน พันธุ์พินิจ, 2557)

3.4 การทดสอบสมมติฐานในการวิจัยใช้สถิติสหสัมพันธ์ (Correlation) โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Pearson Product Moment Correlation) เพื่อบอกทิศทางและขนาดความสัมพันธ์ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีเกณฑ์การแปลค่า ดังนี้

1.00	หมายถึง มีความสัมพันธ์เต็มที่
0.76 – 0.99	หมายถึง มีความสัมพันธ์กันสูงมาก
0.56 – 0.75	หมายถึง มีความสัมพันธ์กันมาก
0.26 – 0.55	หมายถึง มีความสัมพันธ์กันปานกลาง
0.01 – 0.25	หมายถึง มีความสัมพันธ์กันน้อย
0.00	หมายถึง ไม่มีความสัมพันธ์กัน

การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

1. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้านการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ในการวิจัยครั้งนี้ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงกับผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านต่าง ๆ เป็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการวิจัย จำนวน 10 รูปหรือคน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งมีโครงสร้าง (Semi-Structured Interview Form) โดยสัมภาษณ์เกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ในอำเภอห้วยแถลง

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลมีขั้นตอน ดังนี้

3.1 ขอนหนังสือจากหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา ถึงผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการให้สัมภาษณ์

3.2 ทำการนัดวัน เวลาและสถานที่กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) และดำเนินการสัมภาษณ์ตามวัน เวลา และสถานที่ที่กำหนดนัดไว้ จนครบทุกประเด็น โดยใช้วิธีการจดบันทึกและการบันทึกเสียงประกอบการสัมภาษณ์

3.3 นำข้อมูลดิบที่ได้มารวบรวมเพื่อวิเคราะห์โดยวิธีการที่เหมาะสมและนำเสนอต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์โดยวิธีการ ดังนี้

4.1 นำข้อมูลที่ได้จากสัมภาษณ์ ทำการถอดเสียงและบันทึกเป็นข้อความ จำแนกเป็นประเด็น แล้วเรียบเรียงเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย

4.2 วิเคราะห์คำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบท (Context)

4.3 สังเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัยและนำเสนอต่อไป

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับระดับความคิดเห็นที่มีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ในอำเภอยางตลาด จังหวัดนครราชสีมา ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1. ข้อที่ 2. และข้อที่ 3 ตามลำดับดังนี้

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ที่ 1

ตารางที่ 1 ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ในอำเภอยางตลาด จังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวม

(n=134)

การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการเผยแผ่			
พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ในอำเภอห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมา	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1) การจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนา	3.13	0.61	ปานกลาง
2) การใช้สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการเผยแผ่ พระพุทธศาสนา	3.06	0.69	ปานกลาง
รวม	3.10	0.63	ปานกลาง

จากตารางที่ 1 พบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ในอำเภอห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.10$, $S.D.=0.63$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ที่ 2.

ตารางที่ 2 การวิจัยความสัมพันธ์ระหว่างการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ในอำเภอห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมา

ที่	สมมติฐานการวิจัย	ความสัมพันธ์		ผลการทดสอบ	
		มี	ไม่มี	เชิง ระดับ	ยอมรับ ปฏิเสธ
1	ปัจจัยด้านการจัดการเผยแผ่ พระพุทธศาสนา โดยรวม มี ความสัมพันธ์เชิงบวก กับการใช้ เทคโนโลยีเพื่อการเผยแผ่ พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ใน อำเภอห้วยแถลง จังหวัด นครราชสีมา โดยภาพรวม	✓	-	บวก มาก	✓ -

จากตารางที่ 2 ผลการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ในอำเภอห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวม พบว่า การจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์เชิงบวก กับ การใช้เทคโนโลยีเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ในอำเภอห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์กันระดับสูงมาก ($r=0.844^{**}$) จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ที่ 3

พบว่า แนวทางการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ในอำเภอห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมา 1) ด้านอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในปัจจุบันมีความสำคัญ เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจและความสนใจในศาสนา การใช้เทคโนโลยีและสื่อสารช่วยเพิ่มพูนความรู้และสามารถแชร์ความรู้เพื่อประโยชน์สังคม 2) ด้านบุคลากร เทคโนโลยีมีบทบาทสำคัญในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุคปัจจุบัน การส่งเสริมให้บุคลากรมีความรู้ในการใช้เทคโนโลยีและพัฒนาสื่อการสอนที่ทันสมัย จะช่วยเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงประชาชนและสร้างความเข้าใจในพระพุทธศาสนาได้อย่างกว้างขวาง 3) ด้านข้อมูล การใช้เทคโนโลยีในการพัฒนาการศึกษาของพระภิกษุสามเณรมีประโยชน์ในหลายด้าน เช่น การใช้ Projector ในการสอนและการจัดการกิจกรรม การใช้ไลน์กลุ่มเพื่อสื่อสารภายในคณะสงฆ์ เผยแพร่พระพุทธศาสนาผ่านสื่อออนไลน์ เช่น เฟสบุ๊ก และไลน์ ช่วยให้พระสงฆ์สามารถเข้าถึงผู้ฟังและผู้ติดตามได้มากยิ่งขึ้น 4) ด้านกระบวนการ การสื่อสารที่ดีต้องคำนึงถึงความแตกต่างของผู้ฟังที่มีพื้นฐานและความรู้ที่แตกต่างกัน เลือกใช้เนื้อหาที่เหมาะสมและเข้ากับกลุ่มเป้าหมาย การนำเสนอข้อมูลในรูปแบบที่น่าสนใจช่วยให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลได้อย่างง่ายดาย

อภิปรายผล

1. พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ในอำเภอห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.10$, $S.D.=0.63$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูวิสิฐสรภาน (2560) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของสถานีวิฑูรย์ชุมชนวัดเนินมะคึกวนาราม ตำบลน้ำริน อำเภอเมือง จังหวัด

ตาก” ผลการวิจัยพบว่า 1. การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของสถานีวิฑูษณ์ชุมชนวัดเนินมะคึกวนาราม ตำบลน้ำรั่ม อำเภอเมือง จังหวัดตาก โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 3.45 และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน และยังไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระจิรวรรค์ สุธมโม (2563) ได้ศึกษาเรื่อง “การบริหารจัดการระบบบริจาควิถีชีวิตของวัดในอำเภอเมืองจังหวัดนนทบุรี” ผลการวิจัยพบว่าพระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการระบบบริจาควิถีชีวิตในวัด อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.05, S.D.=0.743$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน แต่ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระอธิการสมชาย อินทโชโต (2561) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ในอำเภอบ้านหมอ จังหวัดสระบุรี” ผลการวิจัยพบว่า 1. พระสงฆ์ในอำเภอบ้านหมอ จังหวัดสระบุรี มีความคิดเห็นต่อระดับการพัฒนาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ในอำเภอบ้านหมอ จังหวัดสระบุรี ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย 3.96 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน

2 ผลการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ในอำเภอยะแยง จังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวม พบว่า การจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์เชิงบวก กับ การใช้เทคโนโลยีเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ในอำเภอยะแยง จังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์กันระดับสูงมาก ($r=0.844^{**}$) จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระธงชัย สุนทรจากร (2561) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการใช้สื่อออนไลน์เพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ในอำเภอนนไทย จังหวัดนครราชสีมา” ผลการวิจัยพบว่า มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาการใช้สื่อออนไลน์เพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ อำเภอนนไทย จังหวัดนครราชสีมา แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย และยังไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูปลัดเฉลิมพร อภิวิโร (2562) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ของคณะสงฆ์วัดประยุรวงศาวาสวรวิหาร กรุงเทพมหานคร” ผลการวิจัยพบว่า มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการเผยแผ่พระพุทธศาสนาแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัย

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัยแสดงให้เห็นถึง การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ในอำเภอห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมา

1. ในการจัดการอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ พระสงฆ์จึงจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจในการใช้คอมพิวเตอร์และระบบสารสนเทศจึงต้องศึกษาวิธีการใช้ควบคู่กันไปกับการศึกษาทางธรรม และมีการจัดตั้งศูนย์พัฒนาเรียนรู้ให้แก่พระสงฆ์ได้เข้ามาศึกษาค้นคว้าหาข้อมูลเทคนิควิธีใช้การฝึกอบรมการใช้คอมพิวเตอร์เพื่อใช้ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้กับพระสงฆ์ร่วมกับองค์กรเครือข่ายรวมถึงการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวิชาการกับภาคเอกชน

2. บุคลากรทางคอมพิวเตอร์ ต้องมีความรู้ความเชี่ยวชาญในการใช้คอมพิวเตอร์ร่วมถึงการสืบค้นข้อมูลสารสนเทศ การจัดเก็บข้อมูลต่าง ๆ ในรูปแบบและแนวทางเดียวกันเพื่อสะดวกต่อการใช้งาน และคำนึงถึงความปลอดภัยของข้อมูลที่จัดเก็บด้วย บุคลากรทางคอมพิวเตอร์สามารถแยกแยะสิ่งต่าง ๆ เพื่อถ่ายทอดให้ผู้รับผ่านสื่อออนไลน์ได้รับรู้และเข้าถึงข้อมูลได้โดยง่าย

3. ข้อมูลการเผยแพร่ ผู้ทำการเผยแพร่จะต้องทำการแยกแยะข้อมูลและตรวจสอบความถูกต้องก่อนทำการเผยแพร่ข้อมูลผ่านสื่อออนไลน์ ระวังในการทำข้อมูลสื่อที่ก่อให้เกิดความแตกแยกทางความคิดในสังคม เพราะสื่ออินเทอร์เน็ตเมื่อมีการนำข้อมูลขึ้นเผยแพร่แล้ว ข้อมูลนั้นจะมีการแพร่กระจายไปอย่างรวดเร็ว จึงต้องพิจารณาข้อมูลที่ต้องการเผยแพร่ให้ถี่ถ้วนก่อนการเผยแพร่ข้อมูลหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาต้องถูกต้องตามหลักคำสอน และเหมาะสมต่อกลุ่มเป้าหมาย

4. กระบวนการทำงาน ในการทำงานเผยแพร่พระพุทธศาสนาผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศให้เข้าถึงผู้รับ ต้องกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายในการทำงาน แนวทางในการเผยแพร่ที่ชัดเจน และเป็นไปในแนวทางเดียวกันในทีมงาน หรือเครือข่ายอื่น ๆ การพัฒนาระบบให้สามารถทำงานได้ ต้องมีความรับผิดชอบต่องานที่ทำ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการทำงาน มีการจัดการวางแผน การลงมือทำ การตรวจสอบ และแก้ไขปรับปรุงให้ดีขึ้น เปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการทำงาน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ ความเข้าใจในการใช้เทคโนโลยีและระบบสารสนเทศเป็นสิ่งจำเป็น มีการจัดตั้งศูนย์พัฒนาเรียนรู้เพื่อพระสงฆ์ศึกษาเทคนิคและการใช้คอมพิวเตอร์เพื่อเผยแพร่พระพุทธศาสนา บุคลากรทางคอมพิวเตอร์จะต้องมีความเชี่ยวชาญในการสืบค้นและจัดเก็บข้อมูลอย่างปลอดภัย เมื่อเผยแพร่ข้อมูลผ่านสื่อออนไลน์ต้องพิจารณาให้ถี่ถ้วน เพื่อไม่เกิดความแตกแยกในสังคม การเผยแพร่ข้อมูลต้องเป็นไปตามหลักธรรมและเหมาะสมต่อกลุ่มเป้าหมาย การทำงานเผยแพร่พระพุทธศาสนาผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศต้องมีเป้าหมายชัดเจนและแนวทางเดียวกัน การพัฒนาระบบต้องมีความรับผิดชอบและการปรับปรุงต่อเนื่องโดยเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วม

การวิจัยเรื่อง “การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ในอำเภอห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมา” ผู้วิจัยขอเสนอแนะดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) ข้าราชการหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องควรให้การช่วยเหลือด้านเทคโนโลยีสารสนเทศในการเผยแพร่พระพุทธศาสนาโดยดำเนินการร่วมกับคณะสงฆ์เพื่อให้เป็นไปในแนวทางเดียวกันทั้งอำเภอ

2) คณะสงฆ์อำเภอห้วยแถลงควรมีวางแผนการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้เป็นไปตามลำดับขั้นตอนที่ได้วางแผนไว้

3) คณะสงฆ์ในอำเภอห้วยแถลงควรมีการวางนโยบายในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรม

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1) คณะสงฆ์ควรจัดให้มีการอบรมพระสงฆ์นักเผยแผ่ในเขตการปกครองทั้งในหลักสูตรระยะสั้น ระยะกลาง และระยะยาว เพื่อให้เกิดความเข้าใจในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

2) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องมีการจัดอบรมถวายความรู้แก่พระสงฆ์ในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

3) คณะสงฆ์ส่งเสริมความรู้ให้บุคลากรสามารถใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นและมีความเชี่ยวชาญ

3. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรศึกษาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ในเขตการปกครองคณะสงฆ์อื่น

2) ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา รวมถึงปัญหา อุปสรรค ข้อเสนอแนะ ในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการเผยแผ่

3). ควรศึกษาแนวทางการพัฒนาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาทั้งระยะสั้นและระยะยาว

เอกสารอ้างอิง

ธนกร ชุสุขเสริม, (2562). ปัจจัยที่เป็นปัญหาในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสังฆาธิการ: ศึกษาเฉพาะกรณีพระนักศึกษาลัทธิทางไกลมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน รุ่น 1-4. วารสารวิชาการแสงอีสาน, 16(1), 195-212.

ธนกร ธีระวุฒิชัยกิจ. (2562), ปัจจัยการใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการอ่านนวนิยายในกลุ่มเจนเอเรชั่นเบบี้บูมเมอร์และเจนเอเรชั่นเอ็กซ์. ใน วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. คณะบริหารธุรกิจ: มหาวิทยาลัยนเรศวร.

- พระครูปลัดเฉลิมพร อภิวิโร (แป้นกลม). (2562). ประสิทธิภาพการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ของ คณะสงฆ์วัดประยุรวงศาวาสวรวิหาร กรุงเทพมหานคร. ใน สารนิพนธ์พุทธศาสตร มหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูวิสิฐสรภาน. (2560). การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของสถานีวิฑูษณมนวัดเนินมะคึกวนาราม ตำบลน้ำร้อน อำเภอนมเมือง จังหวัดตาก. ใน สารนิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการ จัดการเชิงพุทธ. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระจิรวรรษ์ สุมนโม พิชากกร. (2563). การบริหารจัดการระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์ของวัดในอำเภอ เมืองจังหวัดนนทบุรี. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิง พุทธ. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธงชัย สุนทราจาโร ธนวัฒนกุล. (2561). การพัฒนาการใช้สื่อออนไลน์เพื่อการเผยแผ่ พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ในอำเภอนนไทย จังหวัดนครราชสีมา. ใน วิทยานิพนธ์พุทธ ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช วิทยาลัย.
- พระอธิการสมชาย อินทโชโต. (2561). การพัฒนาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ในอำเภอบ้านหมอ จังหวัดสระบุรี. ใน สารนิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิง พุทธ. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระอธิการสุรศักดิ์ สุขุมโกล. (2561). เทคนิควิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ อำเภอสาย ให้ จังหวัดสระบุรี. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ ราชวิทยาลัย.
- ภูริทัต ศรีอร่าม. (2563). แนวทางการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์เพื่อการสื่อสารและเผยแผ่ พระพุทธศาสนาสำหรับพระภิกษุ-สามเณรในจังหวัดฉะเชิงเทรา. วารสาร มจร การ พัฒนาสังคม, 5(3), 69-79.
- วรัญญา เดชพงษ์ และคณะ. (2564). อิทธิพลของสื่อสังคมออนไลน์ที่มีผลต่อการพัฒนาความรู้ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร. วารสารนิเทศศาสตร์ ปรีทัศน์, 25(2), 199-215.
- สำนักงานเจ้าคณะอำเภอห้วยแถลง. (2565). เอกสารประกอบการประชุมพระสังฆาธิการ. นครราชสีมา: สำนักงานเจ้าคณะอำเภอห้วยแถลง.
- สิน พันธุ์พินิจ. (2557). เทคนิคการวิจัยทางสังคมศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: บริษัทจูนพับลิชชิง จำกัด.

เสถียรพงษ์ วรรณปก. (2563). สิ่งแรกในพระพุทธศาสนา. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: ศยาม.
Yamane, T. (1973). Statistics an introduction analysis. New York: Harper & Row.

บทบาทการพัฒนาชุมชนของพระสงฆ์ในอำเภอพุทไธสง
จังหวัดบุรีรัมย์*

THE ROLE OF COMMUNITY DEVELOPMENT OF MONKS IN
PHUTTHAISONG DISTRICT BURIRAM PROVINCE

พระอภิชาติ ยตินโร (บุญรักษ์)¹, พระสมุห์ธงชัย สุนทรจาโร² และ สุริยะ มาธรรม³

Phra Apichart Yatintaro (Boonyarak)¹, Phrasamuh Thongchai Sundarācāro² and Suriya Matham³

¹⁻³มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา

¹⁻³Mahachulalongkornrajavidyalaya University. Nakhon Ratchasima Campus, Thailand

Corresponding author E-mail: neung1976@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. เพื่อศึกษาระดับบทบาท 2. เพื่อศึกษาผลการเปรียบเทียบ 3. เพื่อนำเสนอแนวทางการส่งเสริมบทบาทการพัฒนาชุมชนของพระสงฆ์ในอำเภอพุทไธสง จังหวัดบุรีรัมย์ ระเบียบวิธีวิจัยเป็นแบบผสมวิธี การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถาม ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.978 จากกลุ่มตัวอย่างได้แก่ พระสงฆ์ จำนวน 134 รูป วิเคราะห์ข้อมูลโดยสถิติ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้แบบสัมภาษณ์เก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 10 รูปหรือคน วิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา สรุปเป็นความเรียง

ผลการวิจัยพบว่า 1. บทบาทการพัฒนาชุมชนของพระสงฆ์ในอำเภอพุทไธสง จังหวัดบุรีรัมย์ โดยภาพรวมและรายข้อ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.96$, S.D.=0.19) 2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาทการพัฒนาชุมชนของพระสงฆ์ในอำเภอพุทไธสง จังหวัดบุรีรัมย์ โดยภาพรวม พบว่า พระสงฆ์ที่มีอายุ พรรษา วุฒิการศึกษา สามัญ และวุฒิการศึกษานักรธรรม ต่างกัน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ 3. แนวทางการส่งเสริมบทบาทการพัฒนาชุมชนของพระสงฆ์ในอำเภอพุทไธสง จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า ด้านการพัฒนาจิตใจ ด้านการส่งเสริมการศึกษา ด้านการเป็นที่ปรึกษา

* Received 10 April 2024; Revised 24 April 2024; Accepted 29 April 2024

ด้านการเป็นครู ด้านผู้นำชุมชน ด้านการสงเคราะห์ชุมชน เป็นตัวส่งเสริมให้เกิดบทบาทการพัฒนาชุมชน ทั้ง 5 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านการศึกษา สนับสนุนคุณธรรมจริยธรรมสู่ ปุถุฆังกล่อมเกลียดด้วยหลักธรรม 2) ด้านสาธารณสุข การฝึกอบรมรู้จักสุขอนามัย 3) ด้านเศรษฐกิจและอาชีพ การประกอบสัมมาอาชีพ 4) ด้านสังคมและวัฒนธรรม การรักษาและอนุรักษ์ การให้ความรู้และคำแนะนำ 5) ด้านการเมืองการปกครอง สนับสนุนส่งเสริมการมีส่วนร่วม

คำสำคัญ: บทบาทพระสงฆ์, การพัฒนาชุมชน, พระสังฆาธิการ

Abstract

The objectives of this research are 1. to study the level of roles 2. to study comparative results 3. to present guidelines for promoting the role of community development of monks in Phutthaisong District. Buriram Province The research method is a combined method between Quantitative research used questionnaires with a reliability value of 0.978 from a sample group of 134 monks. Data were analyzed using statistics, frequencies, percentages, means, standard deviations and qualitative research. Use an interview form to collect data from 10 key informants or people and analyze the content descriptively. Summarized in an essay.

The results of the research found that: 1. The community development role of the monks in Phutthaisong District Buriram Province Overall and each item is at a moderate level ($\bar{X}=2.96$, S.D. = 0.19) 2. Results of comparing the opinions of monks on the community development role of the monks in Phutthaisong District Buriram Province, as a whole, it was found that the monks with the age of Lent and general education qualifications and the educational qualifications of Dhamma monks are different. They have different opinions. Therefore, the hypothesis was rejected. 3. Guidelines for promoting the community development role of the Sangha in Phutthaisong District. Buriram Province found that in terms of mental development Educational promotion In

terms of being a consultant Being a teacher Community leaders Community assistance It is a promoter of community development roles in all 5 areas as follows: 1) Education: supporting morality and ethics towards Cultivate and socialize with Dhamma principles 2) Public health Training on hygiene 3) economics and careers Practicing right livelihood 4) Social and cultural aspects Preservation and conservation Providing knowledge and advice 5) Politics and government Support and promote participation.

Keywords: Role of monks, Community Development, Monks

บทนำ

สถาบันพระสงฆ์นับว่าเป็นสถาบันที่สำคัญอย่างยิ่งสถาบันหนึ่ง ซึ่งเป็นองค์ประกอบหลักของสถาบันพระพุทธศาสนาเพราะเป็นผู้ทำให้เกิดความเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลง เป็นผู้ที่ทำให้พระพุทธศาสนายังคงฝังลึกลงในสังคม ในการให้ความช่วยเหลือต่อสังคมไทยและจะขาดไม่ได้มาแต่โบราณกาล เห็นได้จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์คนไทยในสมัยโบราณส่วนมากจะนำลูกหลานชายไปเล่าเรียนหนังสือ เพื่อให้มีความรู้อ่านออกเขียนได้ เมื่ออายุครบก็จะได้รับการอุปสมบทเป็นพระภิกษุ ศึกษาเล่าเรียนวิชาการขั้นสูงต่อไป (พระครูปริยัติกิตติธำรง, 2551)

กระแสโลกาภิวัตน์เป็นสาเหตุสำคัญของการเกิดขึ้นของการเกิดวิกฤตการณ์ทางสังคมและส่งผลกระทบต่อประชาชนอย่างต่อเนื่อง รัฐบาลได้กำหนดทิศทางและแนวทางการพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ โดยในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 ได้กล่าวถึงการพัฒนานี้เน้นให้ประชาชนเป็นศูนย์กลางเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมและมีบทบาทในกระบวนการ พัฒนา มีการส่งเสริมสนับสนุนให้เข้มแข็งและส่งเสริมประชาคม (อุดร ปาณะศรี, 2555)

นับตั้งแต่รัฐบาลได้เริ่มนำเอาแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติมาใช้จะเห็นได้ว่าการพัฒนาเป็นแบบอย่างทางตะวันตก เทคโนโลยีมีความก้าวหน้าทันสมัยมากขึ้น แต่ความสำคัญของวัดเริ่มลดน้อยลง บทบาทของพระสงฆ์ในชนบทอาจเสื่อมลงเพราะชุมชนในชนบทกำลังเปลี่ยนแปลงไปตามเมืองใหญ่ เช่น กรุงเทพมหานคร (พระสุรินทร์ จิตตกาโร, 2555) อำเภอพุทไธสง จังหวัดบุรีรัมย์ เป็นอีกหนึ่งอำเภอที่ประสบปัญหาดังกล่าว การพัฒนา

ชุมชนของพระสังฆาธิการยังขาดการร่วมมือ ขาดงบประมาณในการดำเนินงาน และขาดความร่วมมือจากประชาชนในชุมชนในการทุ่มเทเพื่อการพัฒนาวัดได้ไม่เต็มที่ ขณะเดียวกันองค์กรฝ่ายพระสงฆ์ก็กระตือรือร้นที่จะฟื้นฟูบทบาทและสถานภาพของพระสงฆ์เพื่อให้มีบทบาทในการพัฒนาและสร้างประโยชน์แก่สังคมอย่างจริงจัง

จากปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทการพัฒนาชุมชนของพระสังฆาธิการในอำเภอพุทไธสง จังหวัดบุรีรัมย์” เพื่อเสนอแนวทางการส่งเสริมบทบาทการพัฒนาชุมชนของพระสังฆาธิการให้มีความชัดเจนยิ่งขึ้นและเพื่อให้เป็นประโยชน์สำหรับการนำเสนอแบบอย่างการพัฒนาต่อพระสงฆ์และองค์กรที่เกี่ยวข้องต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1 เพื่อศึกษาระดับของบทบาทการพัฒนาชุมชนของพระสังฆาธิการในอำเภอพุทไธสง จังหวัดบุรีรัมย์
- 2 เพื่อศึกษาผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาทการพัฒนาชุมชนของพระสังฆาธิการในอำเภอพุทไธสง จังหวัดบุรีรัมย์ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
- 3 เพื่อนำเสนอแนวทางการส่งเสริมบทบาทการพัฒนาชุมชนของพระสังฆาธิการในอำเภอพุทไธสง จังหวัดบุรีรัมย์

สมมติฐานการวิจัย

- 1 พระสงฆ์ที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทการพัฒนาชุมชนของพระสังฆาธิการในอำเภอพุทไธสง จังหวัดบุรีรัมย์ แตกต่างกัน
- 2 พระสงฆ์ที่มีพรรษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทการพัฒนาชุมชนของพระสังฆาธิการในอำเภอพุทไธสง จังหวัดบุรีรัมย์ แตกต่างกัน
- 3 พระสงฆ์ที่มีการศึกษาชั้นสามัญต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทการพัฒนาชุมชนของพระสังฆาธิการในอำเภอพุทไธสง จังหวัดบุรีรัมย์ แตกต่างกัน
- 4 พระสงฆ์ที่มีการศึกษาทางธรรมแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทการพัฒนาชุมชนของพระสังฆาธิการในอำเภอพุทไธสง จังหวัดบุรีรัมย์ แตกต่างกัน

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

งานวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ซึ่งเป็นการผสมผสานวิธีการระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

1. ประชากรเป้าหมาย

ประชากร ได้แก่ พระสงฆ์ ในเขตพื้นที่อำเภอพุทธไธสง จังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 200 รูป (สำนักงานเจ้าคณะจังหวัดบุรีรัมย์, 2565)

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ พระสงฆ์ ในเขตพื้นที่อำเภอพุทธไธสง จังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 200 รูป (สำนักงานเจ้าคณะจังหวัดบุรีรัมย์, 2565)

2.1 การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการกำหนดขนาดตัวอย่างในการวิจัย ทำการสุ่มจากกลุ่มประชากร โดยใช้สูตรของ ทาโร่ ยามาเน่ (Yamane, 1973)

$$n = \frac{N}{1 + N(e)^2}$$

โดย	N	=	จำนวนประชากรทั้งหมด
	e	=	ความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ (นิยมใช้ 0.05)
	n	=	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง

เมื่อแทนค่าสูตรข้างต้นจะได้

$$n = \frac{200}{1 + 200(0.05)^2}$$

$$= 133.3 \text{ รูป}$$

ดังนั้น ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้เท่ากับ 134 รูป ผู้วิจัยจึงนำมาคำนวณตามสัดส่วนที่เหมาะสมของประชากรแต่ละตำบล โดยใช้เทคนิคการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่มหลายชั้น ประกอบด้วยการสุ่มแบบกลุ่มหรือการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ ใช้โปรแกรม

สำเร็จรูปทางสถิติได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา ของความเชื่อมั่นแบบสอบถาม ทั้งฉบับเท่ากับ 0.978

3. การกำหนดวิธีการเก็บและรวบรวมข้อมูล

3.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นโดยศึกษาจากเอกสาร หนังสือ ตำรา วารสาร สิ่งพิมพ์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะประเด็นศึกษาเกี่ยวกับบทบาทการพัฒนาชุมชนของพระสังฆาธิการในอำเภอพุทธไธสง จังหวัดบุรีรัมย์ ได้แก่ 1. การวิเคราะห์ความตรงเชิงเนื้อหา (Contents Validity) โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้องของประเด็นคำถามการวิจัยกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยในรูปแบบของเทคนิคการวิเคราะห์ IOC (Index of Congruence) โดยผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบไม่น้อยกว่า 5 ท่าน ได้ผลการหาค่า IOC เท่ากับ 0.6-1.00 ทุกข้อ 2. การหาค่าความเที่ยง (Reliability) นำแบบสอบถามที่ได้ไปปรับปรุงจากขั้นตอนการหาค่า IOC แล้วไปแจกให้กลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่ประชากรของงานวิจัยหรือพื้นที่ในการวิจัย จำนวน 30 ชุด ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา ของความเชื่อมั่นแบบสอบถาม (Try out) ทั้งฉบับเท่ากับ 0.978

3.2 วิธีการเก็บและรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการจัดเก็บข้อมูลเชิงปริมาณตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1) จัดเตรียมเครื่องมือตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างโดยใช้แบบสอบถาม ตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการแจกแบบสอบถาม

2) ผู้วิจัยเสนอติดต่อขอหนังสือจากหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา เพื่อขออนุญาตและขอความร่วมมือถึงเจ้าคณะตำบล ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเพื่อเข้าแจกแบบสอบถาม (Questionnaire)

3) ตรวจสอบความสมบูรณ์ครบถ้วนของแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่รับกลับมา ก่อนนำไปวิเคราะห์ข้อมูลตามวิธีการทางสังคมศาสตร์

3.3 การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ข้อมูลที่ได้ทั้งหมดไปทำการตรวจสอบความถูกต้อง การลงรหัส และประมวลผลข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์เพื่อทำการคำนวณค่าสถิติต่าง ๆ ที่ใช้ในการวิเคราะห์การนำเสนอและสรุปผลการวิจัย โดย 1) สถิติพรรณนา

(Descriptive Statistics) ได้แก่ สถิติ ค่าร้อยละ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2) สถิติอนุมาน (Inferential Statistics) ได้แก่ การทดสอบค่าที (t-test) การทดสอบค่าเอฟ (f-test) การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ในกรณีตัวแปรต้นตั้งแต่สามกลุ่มขึ้นไป เมื่อพบว่ามีความแตกต่างจะทำการเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีผลต่างเป็นสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference: LSD.) (สิน พันธ์พินิจ, 2557)

การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

1 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้านการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ในการวิจัยครั้งนี้ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงกับผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านต่าง ๆ ที่เป็นผู้มีความเกี่ยวข้องกับการวิจัย จำนวน 10 รูปหรือคน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งมีโครงสร้าง (Semi-Structured Interview Form) โดยสัมภาษณ์เกี่ยวกับบทบาทการพัฒนาชุมชนของพระสงฆ์ในอำเภอพุทธไธสง

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลมีขั้นตอน ดังนี้

3.1 ขออนุญาตจากหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา ถึงผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการให้สัมภาษณ์

3.2 ทำการนัดวัน เวลาและสถานที่กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) และดำเนินการสัมภาษณ์ตามวัน เวลา และสถานที่ที่กำหนดนัดไว้ จนครบทุกประเด็นโดยขออนุญาติใช้วิธีการจดบันทึกและการบันทึกเสียงประกอบการสัมภาษณ์

3.3 นำข้อมูลดิบที่ได้มารวบรวมเพื่อวิเคราะห์โดยวิธีการที่เหมาะสมและนำเสนอต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์โดยวิธีการ ดังนี้

4.1 นำข้อมูลที่ได้จากสัมภาษณ์มาถอดเสียงและบันทึกเป็นข้อความ จำแนกเป็นประเด็น แล้วเรียบเรียงเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย

4.2 วิเคราะห์คำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบท (Context)

4.3 สังเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัยและนำเสนอต่อไป

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับระดับการปฏิบัติที่มีต่อบทบาทการพัฒนาชุมชนของพระสังฆาธิการในอำเภอพุทไธสง จังหวัดบุรีรัมย์ ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1. ข้อที่ 2. และข้อที่ 3 ตามลำดับดังนี้

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตาม วัตถุประสงค์ที่ 1

ตารางที่ 1 ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทการพัฒนาชุมชนของพระสังฆาธิการในอำเภอพุทไธสง จังหวัดบุรีรัมย์ โดยภาพรวม (n=134)

บทบาทการพัฒนาชุมชนของพระสังฆาธิการ ในอำเภอพุทไธสง จังหวัดบุรีรัมย์	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1) ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ใน สังคมไทย	2.80	0.16	ปานกลาง
2) บทบาทการพัฒนาชุมชนของพระสังฆาธิการในอำเภอ พุทไธสง จังหวัดบุรีรัมย์	2.69	0.24	ปานกลาง
โดยภาพรวม	2.96	0.19	ปานกลาง

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทการพัฒนาชุมชนของพระสังฆาธิการในอำเภอพุทไธสง จังหวัดบุรีรัมย์ โดยภาพรวมอยู่ระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.96, S.D. = 0.19$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ในสังคมไทย อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.80, S.D. = 0.16$) ส่วนบทบาทการพัฒนาชุมชนของพระสังฆาธิการในอำเภอพุทไธสง จังหวัดบุรีรัมย์ ($\bar{X} = 2.69, S.D. = 0.24$) ตามลำดับ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ที่ 2

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาทการพัฒนาชุมชนของ พระสังฆาธิการในอำเภอพุทไธสง จังหวัดบุรีรัมย์ โดยภาพรวม

สมมติฐานที่	ผลการศึกษา		T	F	Sig
	ยอมรับ	ปฏิเสธ			
สมมติฐานที่ 1 พระสงฆ์ที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทการพัฒนาชุมชนของพระสังฆาธิการในอำเภอพุทไธสง จังหวัดบุรีรัมย์ แตกต่างกัน		✓	--	1.551	0.205
สมมติฐานที่ 2 พระสงฆ์ที่มีพรรษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทการพัฒนาชุมชนของพระสังฆาธิการในอำเภอพุทไธสง จังหวัดบุรีรัมย์ แตกต่างกัน		✓		1.906	0.132
สมมติฐานที่ 3 พระสงฆ์ที่มีการศึกษาชั้นสามัญต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทการพัฒนาชุมชนของพระสังฆาธิการในอำเภอพุทไธสง จังหวัดบุรีรัมย์ แตกต่างกัน		✓		3.027	0.032*
สมมติฐานที่ 4 พระสงฆ์ที่มีการศึกษาทางธรรมแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทการพัฒนาชุมชนของพระสังฆาธิการในอำเภอพุทไธสง จังหวัดบุรีรัมย์ แตกต่างกัน		✓		1.483	0.222

จากตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาทการพัฒนาชุมชนของ พระสังฆาธิการในอำเภอพุทไธสง จังหวัดบุรีรัมย์ โดยภาพรวม พบว่า พระสงฆ์ที่มีอายุต่างกัน พรรษาต่างกัน และวุฒิการศึกษานักธรรมมีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทการพัฒนาชุมชนของพระสังฆาธิการในอำเภอพุทไธสง จังหวัดบุรีรัมย์ ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐาน

ที่ตั้งไว้ ส่วนพระสงฆ์ที่มีการศึกษาชั้นสามัญต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทการพัฒนาชุมชนของพระสังฆาธิการในอำเภอพุทไธสง จังหวัดบุรีรัมย์ แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตาม วัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า แนวทางการส่งเสริมบทบาทการพัฒนาชุมชนของพระสังฆาธิการในอำเภอพุทไธสง จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ในสังคมไทย ได้แก่ ด้านการพัฒนาจิตใจ ด้านการส่งเสริมการศึกษา ด้านการเป็นที่ปรึกษา ด้านการเป็นครู ด้านผู้นำชุมชน ด้านการส่งเสริมชุมชน ดังนั้น เมื่อความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ในสังคมไทยข้างต้น เป็นตัวส่งเสริมให้เกิดบทบาทการพัฒนาชุมชนของพระสังฆาธิการในอำเภอ พุทไธสง จังหวัดบุรีรัมย์ ทั้ง 5 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านการศึกษา ได้แก่ สนับสนุนคุณธรรม จริยธรรมสู่โรงเรียน จัดตั้งกองทุนเพื่อการศึกษา ปลุกฝังกล่อมเกลียดด้วยหลักธรรมทางศาสนา 2) ด้านสาธารณสุข ได้แก่ การฝึกอบรมให้ความรู้ ส่งเสริมให้ประชาชนรู้จักสุขอนามัย ประสานงานกับภาครัฐ 3) ด้านเศรษฐกิจและอาชีพ ได้แก่ การประกอบอาชีพโดยยึดหลักธรรม ส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมจัดตั้งกองทุนและโครงการ 4) ด้านสังคมและวัฒนธรรม ได้แก่ การรักษาและอนุรักษ์ การให้ความรู้และคำแนะนำ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ และ 5) ด้านการเมืองการปกครอง ได้แก่ สนับสนุนโครงการ ส่งเสริมให้ความรู้ การมีส่วนร่วม หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

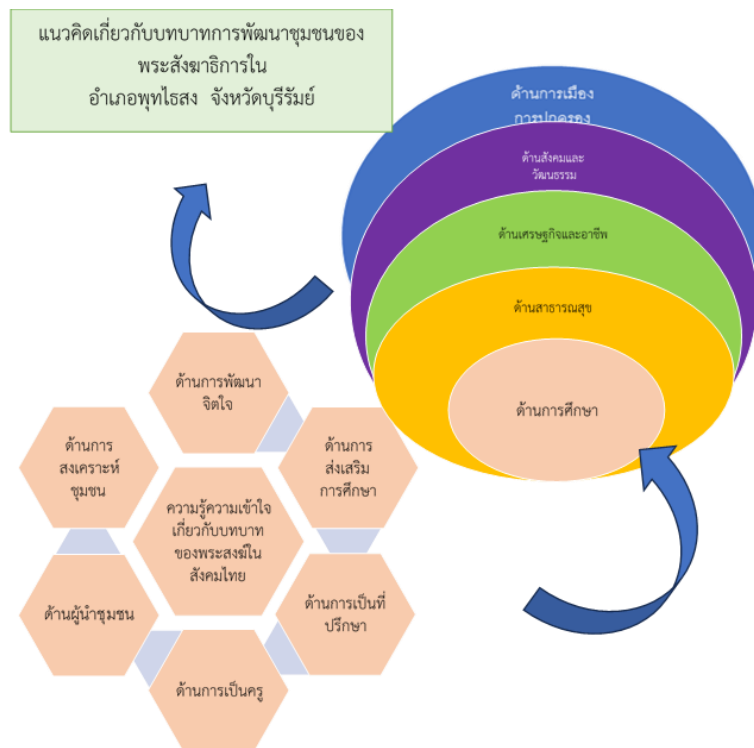
อภิปรายผล

1. ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทการพัฒนาชุมชนของพระสังฆาธิการในอำเภอพุทไธสง จังหวัดบุรีรัมย์ โดยภาพรวมอยู่ระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.96, S.D. = 0.19$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ในสังคมไทย อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.80, S.D. = 0.16$) ส่วนบทบาทการพัฒนาชุมชนของพระสังฆาธิการในอำเภอพุทไธสง จังหวัดบุรีรัมย์ ($\bar{X} = 2.69, S.D. = 0.24$) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหานพพล กนต์สีโล (2554) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ภาวะผู้นำในการพัฒนาชุมชนของพระสังฆาธิการ จังหวัดสมุทรสงคราม” ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำในการพัฒนาชุมชนของพระสังฆาธิการ จังหวัดสมุทรสงครามทั้ง 5 ด้าน คือ ด้านการพัฒนาจิตใจ ด้านการศึกษาส่งเสริม ด้านการเผยแผ่ศาสนาธรรม ด้านการสาธารณสุขส่งเสริม และด้านการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.33 ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหากิ

ตินันท์ สระใคร (2562) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนในเขตอำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย” ผลการวิจัยพบว่า ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนในเขตอำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย โดยรวมและจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.55$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านการส่งเสริมชุมชน ($\bar{X}=3.86$) อยู่ในระดับมาก

2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาทการพัฒนาชุมชนของ พระสังฆาธิการในอำเภอพุทไธสง จังหวัดบุรีรัมย์ โดยภาพรวม พบว่า พระสงฆ์ที่มีอายุต่างกัน พรรษาต่างกัน และวุฒิการศึกษานักธรรมมีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทการพัฒนาชุมชนของพระสังฆาธิการในอำเภอพุทไธสง จังหวัดบุรีรัมย์ ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนพระสงฆ์ที่มีการศึกษาชั้นสามัญต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทการพัฒนาชุมชนของพระสังฆาธิการในอำเภอพุทไธสง จังหวัดบุรีรัมย์ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูนันทมงคลวิศิษฐ์ (2556) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสังฆาธิการต่อการพัฒนาสังคมในจังหวัดนนทบุรี” ผลการวิจัยพบว่า บทบาทของพระสังฆาธิการต่อการพัฒนาสังคมภาพรวมอยู่ในอยู่ในระดับมาก ด้านสังคม ด้านวัฒนธรรม และด้านสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านเศรษฐกิจ ด้านสาธารณสุขอยู่ในระดับปานกลาง ผลการเปรียบเทียบบทบาทของพระสังฆาธิการต่อการพัฒนาสังคมในจังหวัดนนทบุรี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลพบว่า พระสังฆาธิการที่มีอายุ พรรษา ระยะเวลาที่จำพรรษา ระดับการศึกษา และตำแหน่งทางคณะสงฆ์ไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูสาครกิจจานุกูล (วิศิษฐ์ จันทโน) (2554) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ความคิดเห็นของพุทธศาสนิกชนที่มีต่อบทบาทในการพัฒนาชุมชนของพระสงฆ์: กรณีศึกษาพระสงฆ์อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร” ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของพุทธศาสนิกชนที่มีวุฒิการศึกษาต่างกันมีความคิดเห็นต่อบทบาทในการพัฒนาชุมชนของพระสงฆ์กรณีศึกษาพระสงฆ์อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จึงยอมรับกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัย

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัย องค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัยเรื่อง “บทบาทการพัฒนาชุมชนของพระสังฆาธิการในอำเภอพุทไธสง จังหวัดบุรีรัมย์” สามารถอธิบายได้ว่า บทบาทการพัฒนาชุมชนของพระสังฆาธิการในอำเภอพุทไธสง จังหวัดบุรีรัมย์ มีองค์ประกอบที่สำคัญ คือ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ในสังคมไทย ประกอบด้วย ด้านการพัฒนาจิตใจ ด้านการส่งเสริมการศึกษา ด้านการเป็นที่ปรึกษา ด้านการเป็นครู ด้านผู้นำชุมชน ด้านการสงเคราะห์ชุมชน ร่วมกับ บทบาทการพัฒนาชุมชนของพระสังฆาธิการประกอบด้วย ด้านการศึกษา ด้านสาธารณสุข ด้านเศรษฐกิจและอาชีพ ด้านสังคมและวัฒนธรรม ด้านการเมืองการปกครอง เท่ากับแนวคิดเกี่ยวกับบทบาทการพัฒนาชุมชนของพระสังฆาธิการในอำเภอพุทไธสง จังหวัดบุรีรัมย์

สรุป/ข้อเสนอแนะ

บทบาทการพัฒนาชุมชนของพระสังฆาธิการในอำเภอพุทไธสง จังหวัดบุรีรัมย์ พระสงฆ์เป็นศูนย์รวมแห่งความเคารพนับถือช่วยแก้ปัญหาให้ผู้เดือนร้อนใจ พระสงฆ์จึงต้องดำรงอยู่ในพระธรรมวินัย ส่งเสริมการเผยแผ่พุทธธรรมและจริยธรรมแก่เยาวชน ให้คำปรึกษาตามหลักธรรมและสามารถประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน มีสติตื่นรู้ แก้ไขปัญหาชีวิตด้วยธรรมะ และพระสงฆ์ยังเป็นผู้นำในการพัฒนาชุมชนร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ รวมถึงการสงเคราะห์ชุมชน ให้ความช่วยเหลือประชาชนในความเกิดภัยพิบัติต่าง ๆ จัดให้วัดเป็นศูนย์กลางการศึกษา มีการฝึกอบรมความรู้ในการดูแลสุขภาพให้กับพระสงฆ์ ส่งเสริมให้ชุมชนปลูกพืชสมุนไพรไว้สำหรับดูแลสุขภาพของตนเองเบื้องต้น ส่งเสริมให้ประชาชนทำบัญชีครัวเรือน ลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็น รวมถึงการฝึกอบรมสัมมาอาชีพให้กับชุมชน ร่วมอนุรักษ์ศิลปะ ประเพณี วัฒนธรรม ท้องถิ่น รวมถึงการปฏิบัติตามพระธรรมวินัย กฎมหาเถรสมาคม และกฎหมายบ้านเมือง

ผลการวิจัยเรื่อง “บทบาทการพัฒนาชุมชนของพระสังฆาธิการในอำเภอพุทไธสง จังหวัดบุรีรัมย์ ผู้วิจัยขอเสนอแนะดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. หน่วยงานรัฐควรส่งเสริมและสนับสนุน รวมทั้งประกาศเกียรติคุณสำหรับพระสังฆาธิการที่มีบทบาทเด่นในการพัฒนาสังคม
2. การพัฒนาชุมชนของพระสังฆาธิการแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม
3. สำรวจการพัฒนาชุมชนของพระสังฆาธิการตามของความต้องการของชาวบ้าน
4. นำเอารูปแบบการพัฒนาชุมชนของพระสังฆาธิการไปใช้ได้จริง

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ควรนำผลการวิจัยครั้งนี้ไปเผยแพร่ให้พระสงฆ์ในอำเภออื่น ๆ ในจังหวัดบุรีรัมย์ เพื่อให้ได้รับทราบ เพื่อจะได้ร่วมกับภาคส่วนอื่น ๆ ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชน
2. ควรส่งเสริมความร่วมมือระหว่างพระสงฆ์และชุมชนให้มากขึ้นในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชน โดยยึดหลักธรรมคำสอนทางพุทธศาสนาและแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง
3. พระสังฆาธิการควรมีการปรับปรุงการยกระดับค่านิยมทางคุณธรรมจริยธรรมของชาวบ้านและชุมชน

4. ควรรณรงค์ให้พระสงฆ์ดำเนินงานพัฒนาสังคมครอบคลุมทุกด้านอย่างจริงจัง โดยสร้างจิตสำนึกให้พระสงฆ์ทุกรูปมีความรับผิดชอบต่อนานาชาติที่ได้รับมอบหมาย

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ต่อการพัฒนาชุมชนเข้มแข็งเพื่อหาแนวทางในการนำความรู้ใหม่ ๆ มาพัฒนาสังคมให้มีความเจริญก้าวหน้าตลอดไป
2. ควรศึกษาการพัฒนาชุมชนแบบบูรณาการ มีทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และพระสงฆ์
3. ควรศึกษาด้านประสิทธิภาพในการพัฒนาชุมชนของพระสงฆ์
4. ควรมีการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการสร้างความเข้มแข็งในชุมชน

เอกสารอ้างอิง

- พระครูนวมงคลวิศิษฐ์, (2556). บทบาทพระสงฆ์ต่อการพัฒนา สังคมในจังหวัดนนทบุรี. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูปริยัติกิตติธำรง. (2551). บทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาสังคมยุคปัจจุบัน. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์นวสาส์นการพิมพ์.
- พระครูสาครกิจจานุกูล. (2554). ความคิดเห็นของพุทธศาสนิกชนที่มีต่อบทบาทในการพัฒนาชุมชนของพระสงฆ์: กรณีศึกษาพระสงฆ์อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหากิตินันท์ สระใคร. (2562). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนในเขตอำเภอบ้านบ่อ จังหวัดหนองคาย”. ใน วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- พระมหานพพล กนต์สีโล. (2554). ภาวะผู้นำในการพัฒนาชุมชนของพระสงฆ์ จัหวัดสมุทรสงคราม. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- พระสุรินทร์ จิตตกาโร. (2555). บทบาทของพระสงฆ์ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการศาสนศึกษาในจังหวัดนครปฐม. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สำนักงานเจ้าคณะจังหวัด. (2565). บัญชีรายชื่อพระสงฆ์ในการในสำนักงานเลขาธิการเจ้าคณะจังหวัดบุรีรัมย์ ภาค 11. บุรีรัมย์: สำนักงานเจ้าคณะจังหวัด.
- สิน พันธุ์พินิจ. (2557). เทคนิคการวิจัยทางสังคมศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: บริษัทจูนพับลิชชิ่ง จำกัด.
- อุดร ปาณะศรี. (2554). บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ในจังหวัดปัตตานี. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- Yamane, T. (1973). Statistics an introduction analysis. New York: Harper & Row.

ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาส

ในอำเภอสิดา จังหวัดนครราชสีมา*

THE EFFICIENCY OF THE TEMPLE MANAGEMENT OF THE ABBOT IN SIDA DISTRICT NAKHONRATCHASIMA PROVINCE

พระสมุห์อุเทน สุทธิจาโค (ไพเราะชัย)¹, พระครูบรรพตภาวนาวชิรานุ² และ พระอธิการอินทร์นุช สุวรรณ³

Phrasamu Uthen Suddhicāko (Paikewaw)¹, PhrakruBanpotpavanavithan² and Phraathikarinnoch Suwanno³

¹⁻³มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา

¹⁻³Mahachulalongkornrajavidyalaya University. Nakhon Ratchasima Campus, Thailand

Corresponding author E-mail: suri1358355@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. ศึกษาระดับประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาส 2. ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสกับประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาส 3. นำเสนอแนวทางการส่งเสริมประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาส ระเบียบวิธีวิจัยเป็นแบบผสมวิธี ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถาม ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.978 จากกลุ่มตัวอย่างได้แก่ พระสงฆ์ จำนวน 167 รูป วิเคราะห์ข้อมูลโดยสถิติ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ และการวิจัยเชิงคุณภาพ สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 10 รูปหรือคน วิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1. ระดับประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในอำเภอสิดา จังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.28, S.D.=0.63$) 2. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างหลักการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสกับประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาส ในอำเภอสิดา จังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวม พบว่าหลักการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาส โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์เชิงบวกอยู่ในระดับสูง

* Received 10 April 2024; Revised 24 April 2024; Accepted 28 April 2024

มาก ($R=0.773^{**}$) จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย 3. แนวทางการส่งเสริมประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในอำเภอสีดา จังหวัดนครราชสีมา พบว่า หลักการบริหารจัดการวัดได้ส่งเสริมเกิดประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาส มากยิ่งขึ้นมีลักษณะดังนี้ 1) ด้านคุณภาพของงาน คือ จัดหาบุคลากรทำงานได้ตรงเป้าหมาย ให้ความสนใจกับคุณภาพ ติดตามผลงานจนกว่าจะบรรลุเป้าหมาย 2) ด้านปริมาณงาน คือ ปฏิบัติกิจกรรมภายในวัดตามแผนงาน แบ่งหน้าที่การทำงานให้ชัดเจน กำหนดบุคคลเข้าทำงานที่เหมาะสมกับปริมาณ 3) ด้านเวลา คือ กำหนดเวลา จัดสรรเวลาได้ตรงตามเป้าหมาย กำหนดระยะเวลาให้แน่นอน เสร็จตามวันเวลาที่กำหนด 4) ด้านค่าใช้จ่าย คือ กำหนดค่าใช้จ่ายให้เหมาะสมกับกิจกรรมที่จัด คิดหาแหล่งเงินทุนการจัดงานที่หลากหลาย จัดทำบัญชีอย่างถูกต้องโปร่งใส

คำสำคัญ: ประสิทธิภาพ, การบริหารจัดการ, เจ้าอาวาส

Abstract

This research has the objectives: 1. Study the level of efficiency in temple management of the abbot. 2. Study the relationship between the principles of temple management of the abbot and the efficiency of temple management of the abbot. 3 . Present guidelines for promoting the efficiency of temple management of the abbot. The research method is a combined method. During the quantitative research, a questionnaire was used. The reliability was 0.978 from a sample group of 167 monks. Data were analyzed using statistics, frequency, percentage, mean, standard deviation, and correlation coefficient. and qualitative research Interviews with 10 key informants or people were analyzed descriptively.

Efficiency level of temple management of abbots in Sida District Nakhon Ratchasima Province as a whole is at a moderate level. ($\bar{X}=3.28, S.D.=0.63$) 2. Results of the analysis of the relationship between the principles of temple management of the abbot and the efficiency of temple management of the abbot in Sida District, Nakhon Ratchasima Province. Overall, it was found that the principles of temple management of the abbot, overall, had a positive

relationship at the level. Very high ($R=0.773^{**}$), therefore the research hypothesis is accepted. 3. Guidelines for promoting efficiency in temple management by abbots in Sida District Nakhon Ratchasima Province found that temple management principles have promoted the efficiency of temple management by the abbot. More and more have the following characteristics: 1) The quality of the work is recruiting personnel to work according to the target. Pay attention to quality Follow up on work until goals are achieved. 2) The amount of work is to carry out activities within the temple according to the plan. Divide work duties clearly. Assign people to work that are appropriate to the amount of work. 3) Time: setting the time, allocating time according to the target. Set the time period for sure. Completed on the specified date and time. 4) Expenses: Set expenses to be appropriate for the organized activities. Consider various sources of funding for organizing events. Prepare accounts accurately and transparently

Keywords: Efficiency, Management, Abbot

บทนำ

การปกครองคณะสงฆ์และการจัดการวัดจำเป็นต้องมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้มีความสอดคล้องกับการเมืองการปกครอง สังคมเศรษฐกิจปัจจุบัน สภาพการปกครองคณะสงฆ์ในปัจจุบันนี้มีความเป็นไปตามหลักพระธรรมวินัยส่วนหนึ่ง และอีกส่วนเป็นไปตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ รวมไปถึงกฎหมายของบ้านเมืองที่เกี่ยวข้องกับสิทธิบุคคลตามกฎหมายรัฐธรรมนูญเป็นต้น (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2565)

การคณะสงฆ์และการพระศาสนาที่พระสงฆ์และวัดได้ดำเนินการเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนในสังคมไทย แบ่งออกได้เป็น 6 ประการคือ 1) การปกครอง ได้แก่ การดำเนินการเพื่อให้พระภิกษุสามเณรทั้งสังฆมณฑลปฏิบัติตามพระธรรมวินัยอย่างบริสุทธิ์ถูกต้องเพื่อเป็นตัวอย่างและจะได้อบรมสั่งสอนประชาชนให้ปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบ ตามหลักธรรมแห่งพระพุทธศาสนาอย่างทั่วถึงทั้งประเทศ 2) การศาสนศึกษา ได้แก่ การดำเนินการให้พระภิกษุ

สามเณรและคฤหัสถ์ได้ศึกษาเล่าเรียนพระธรรมวินัย จนมีความรู้ความเข้าใจ และสามารถปฏิบัติได้ตามสมควรแก่ฐานานุรูป อย่างเที่ยงแท้ได้ 3) การศึกษาสงเคราะห์ ได้แก่ การดำเนินการสงเคราะห์ช่วยเหลือให้เด็กและประชาชนได้ศึกษาเล่าเรียนทั้งในและนอกระบบการศึกษาของรัฐ เพื่อสามารถดำรงตนและดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุขและเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ ของประเทศ 4) การเผยแผ่พระพุทธศาสนา ได้แก่ การดำเนินการประกาศพระพุทธศาสนาให้ประชาชนได้ ทราบ เข้าใจ และน้อมนำไปปฏิบัติ เพื่อลวงพ้นความทุกข์และประสบความสุขตามอุปนิสัยและผลของ การปฏิบัติตามหลักพระพุทธศาสนาของแต่ละคน อันจะยังสังคมตลอดจนประเทศชาติให้มีความผาสุก สันติสุข และเจริญก้าวหน้า 5) การสาธารณูปการ ได้แก่ การดำเนินการให้วัดทั่วประเทศเป็นวัดโดย สมบูรณ์ เป็นที่พำนักอาศัยศึกษาเล่าเรียน และปฏิบัติตามพระธรรมวินัยของพระภิกษุสามเณร เป็นที่ ทำบุญบำเพ็ญกุศล ฟังเทศน์ปฏิบัติธรรม และกระทำกิจกรรมของสังคมของประชาชนในท้องถิ่นที่ตั้งแห่งวัดนั้น ตลอดจนการรักษาวัดนธรรม และอนุรักษ์ศิลปะโบราณวัตถุสถานของสังคมนั้น ๆ ด้วย 5) การสาธารณสงเคราะห์ ได้แก่ การดำเนินการสงเคราะห์ประชาชนทางด้านจิตใจและทางวัตถุที่ไม่ขัด พระธรรมวินัยและสมณวิสัย เพื่อประโยชน์และความสุขของประชาชนแห่งวัดนั้นและทั่ว ๆ ไป (พระธีระยุทธ์ อุชฺจาโร (เอมเปียว), 2561)

ดังนั้นผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษา “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาส ในอำเภอสีดา จังหวัดนครราชสีมา” ซึ่งพระสังฆาธิการในอำเภอสีดา จังหวัดนครราชสีมา ควรได้รับการพัฒนาในด้านความรู้ให้มากขึ้น ทราบและตระหนักถึงภารกิจในการบริหารจัดการวัด เพื่อเป็นข้อมูลในการวางแผนที่มีการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาส ในอำเภอสีดา จังหวัดนครราชสีมา
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสกับประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาส ในอำเภอสีดา จังหวัดนครราชสีมา
3. เพื่อเพื่อนำเสนอแนวทางการส่งเสริมประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในอำเภอสีดา จังหวัดนครราชสีมา

สมมติฐานการวิจัย

1. หลักการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาส ด้านบำรุงรักษาวัด มีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาส ในอำเภอสีดา จังหวัดนครราชสีมา
2. หลักการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาส ด้านปกครองบรรพชิตและคฤหัสถ์ที่มีที่อยู่ในวัด มีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาส ในอำเภอสีดา จังหวัดนครราชสีมา
3. หลักการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาส ด้านอบรมและสั่งสอนบรรพชิตและคฤหัสถ์ มีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาส ในอำเภอสีดา จังหวัดนครราชสีมา
4. หลักการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาส ด้านให้ความสะดวกตามสมควรในการบำเพ็ญกุศลมีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาส ในอำเภอสีดา จังหวัดนครราชสีมา

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย งานวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ซึ่งเป็นการผสมผสานวิธีระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

1. ประชากรกลุ่มเป้าหมาย

ประชากร ได้แก่ พระสงฆ์ในอำเภอสีดา จำนวน 208 รูป (สำนักงานเจ้าคณะอำเภอสีดา, 2564)

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ พระสงฆ์ในอำเภอสีดา จำนวน 167 คน

2.1 การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการกำหนดขนาดตัวอย่างในการวิจัย ทำการสุ่มจากกลุ่มประชากรโดยใช้สูตรของ ทาโร่ ยามาเน่ (Yamane, 1973)

$$n = \frac{N}{1 + N(e)^2}$$

โดย N = จำนวนประชากรทั้งหมด
 e = ความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ (นิยมใช้ 0.05)
 n = จำนวนกลุ่มตัวอย่าง

เมื่อแทนค่าสูตรข้างต้นจะได้

$$n = \frac{208}{1 + 208 (0.05)^2}$$

$$n = 166.40$$

ดังนั้น ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้เท่ากับ 167 รูป ผู้วิจัยจึงนำมาคำนวณตามสัดส่วนที่เหมาะสมของเยาวชนแต่ละชั้นการศึกษา โดยใช้เทคนิคการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ

3. การกำหนดวิธีการเก็บและรวบรวมข้อมูล

3.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นโดยศึกษาจากเอกสาร หนังสือ ตำรา วารสาร สิ่งพิมพ์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในอำเภอสีดา จังหวัดนครราชสีมาได้แก่

1. การวิเคราะห์ความตรงเชิงเนื้อหา (Contents Validity) โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้องของประเด็นคำถามการวิจัยกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยในรูปแบบของเทคนิคการวิเคราะห์ IOC (Index of Congruence) โดยผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบไม่น้อยกว่า 5 ท่าน ได้ผลการหาค่า IOC ระหว่าง 0.6 - 1.00 ทุกข้อ 2. การหาค่าความเที่ยง (Reliability) นำไปแจกให้กลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 ชุด ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา ของความเชื่อมั่นแบบสอบถาม (Try out) ทั้งฉบับเท่ากับ 0.978 แสดงให้เห็นว่าแบบสอบถามมีความเชื่อมั่นในระดับสูงสามารถนำไปแจกกับกลุ่มตัวอย่างได้

3.2 วิธีการเก็บและรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการจัดเก็บข้อมูลเชิงปริมาณตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1) จัดเตรียมเครื่องมือตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างโดยใช้แบบสอบถาม ตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการแจกแบบสอบถาม

2) ผู้วิจัยเสนอติดต่อขอหนังสือจากหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา

เพื่อขออนุญาตและขอความร่วมมือถึงเจ้าคณะอำเภอสีดา ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเพื่อเข้าแจกแบบสอบถาม (Questionnaire)

3) ตรวจสอบความสมบูรณ์ครบถ้วนของแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่รับกลับมาก่อนนำไปวิเคราะห์ข้อมูลตามวิธีการทางสังคมศาสตร์

3.3 การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ข้อมูลที่ได้ทั้งหมดไปทำการตรวจสอบความถูกต้อง การลงรหัส และประมวลผลข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์เพื่อทำการคำนวณค่าสถิติต่าง ๆ ที่ใช้ในการวิเคราะห์การนำเสนอและสรุปผลการวิจัย โดย 1) สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ สถิติ ค่าร้อยละ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ด้วยวิธีของเพียร์สัน

การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

1. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ผู้วิจัยได้กำหนดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) เป็นผู้เชี่ยวชาญทางวิชาการที่เกี่ยวข้องหรือมีประสบการณ์โดยตรงเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 10 รูปหรือคน

2. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์โดยวิธีการ ดังนี้

1) นำข้อมูลที่ได้จากสัมภาษณ์มาถอดเสียงและบันทึกเป็นข้อความ 2) นำข้อมูลจากการสัมภาษณ์และการจดบันทึกมาจำแนกเป็นประเด็น แล้วเรียบเรียงเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย 3) วิเคราะห์คำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบท (Context) 4) สังเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัยและนำเสนอต่อไป

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในอำเภอสีดา จังหวัดนครราชสีมา ตามวัตถุประสงค์ ตามลำดับดังนี้

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ที่ 1

ตารางที่ 1 ระดับประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในอำเภอสีดา จังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวม

(n=167)

ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาส ในอำเภอสีดา จังหวัดนครราชสีมา	ระดับการปฏิบัติ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1) ด้านคุณภาพของงาน	3.42	0.56	ปานกลาง
2) ด้านปริมาณงาน	3.40	0.60	ปานกลาง
3) ด้านเวลา	3.26	0.77	ปานกลาง
4) ด้านค่าใช้จ่าย	3.05	0.79	ปานกลาง
รวม	3.28	0.63	ปานกลาง

จากตารางที่ 1 พบว่า ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในอำเภอสีดา จังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.28, S.D.=0.63$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ที่ 2

ตารางที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างหลักการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสกับ ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาส ในอำเภอสีดา จังหวัดนครราชสีมา

ที่	สมมติฐานการวิจัย	ความ สัมพันธ์				ผลการทดสอบ	
				เชิง	ระดับ	สมมติฐาน	
		มี	ไม่มี			ยอมรับ	ปฏิเสธ
1	หลักการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาส โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับ ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของ เจ้าอาวาส ในอำเภอสีดา จังหวัด นครราชสีมา โดยภาพรวม	✓	-	บวก	สูงมาก	✓	-

จากตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างหลักการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสกับประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาส ในอำเภอสีดา จังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวม พบว่า หลักการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาส โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาส ในอำเภอสีดา จังหวัดนครราชสีมา อยู่ในระดับสูงมาก ($r=0.773^{**}$) จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า แนวทางการส่งเสริมประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในอำเภอสีดา จังหวัดนครราชสีมา พบว่า หลักการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาส ได้แก่ ด้านบำรุงรักษาวัด ด้านปกครองบรรพชิตและคฤหัสถ์ที่มีที่อยู่ในวัด ด้านอบรมและสั่งสอนบรรพชิตและคฤหัสถ์ ด้านให้ความสะดวกตามสมควรในการบำเพ็ญกุศล ดังนั้น เมื่อหลักการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสข้างต้น เป็นตัวส่งเสริมเกิดประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาส ในอำเภอสีดา จังหวัดนครราชสีมา มากยิ่งขึ้น ทั้ง 4 ด้าน มีลักษณะดังนี้ 1) ด้านคุณภาพของงาน ได้แก่ จัดหาบุคลากรมาทำงานได้ตรงเป้าหมายของงาน ให้ความใส่ใจกับคุณภาพของงานที่ละเอียดมากขึ้น หมั่นติดตามผลงานจนกว่าจะบรรลุเป้าหมาย 2) ด้านปริมาณงาน ได้แก่ ปฏิบัติกิจกรรมภายในวัดตามแผนงานที่กำหนด มีการแบ่งหน้าที่การทำงานให้ชัดเจน กำหนดบุคคลเข้าทำงานที่เหมาะสมกับปริมาณงาน จัดหาบุคลากรให้เหมาะกับจำนวนปริมาณงาน 3) ด้านเวลา ได้แก่ กำหนดเวลาของพระสงฆ์ได้ศึกษาได้อย่างเหมาะสม จัดสรรเวลาได้ตรงตามเป้าหมายของงาน กำหนดระยะเวลาในการจัดงานให้แน่นอน มีการวางแผนและเวลาที่ทำให้เสร็จตามวันเวลาที่กำหนด 4) ด้านค่าใช้จ่าย ได้แก่ กำหนดค่าใช้จ่ายให้เหมาะสมกับกิจกรรมที่จัด คิดหาแหล่งเงินทุนการจัดงานที่หลากหลายกว่าที่เคย มีการจัดทำบัญชีรายรับรายจ่ายของวัดอย่างถูกต้องโปร่งใส

อภิปรายผล

1. ระดับประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในอำเภอสีดา จังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง คือ 1) ด้านปกครองบรรพชิตและคฤหัสถ์ที่มีที่อยู่ในวัด 2) ด้านบำรุงรักษาวัด 3) ด้านให้ความสะดวกตามสมควรในการบำเพ็ญกุศล 4) ด้านอบรมและสั่งสอนบรรพชิตและคฤหัสถ์ แสดงให้เห็นว่า การสร้างความตระหนักรู้ถึงความสำคัญของการรักษาความสงบสุขและความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างพระพุทธรูปและศาสนาในสังคม นอกจากนี้ การเรียนรู้เรื่องการบริหารจัดการที่ดีในวัดยังช่วยส่งเสริมพัฒนาการของชุมชนในด้านต่าง ๆ และเป็นประโยชน์ต่อความเจริญรุ่งเรืองของทุกคนในสังคมได้อย่างแท้จริง การรักษาวัดให้มีความเป็นระเบียบและสะดวกสบายสำหรับผู้ที่มาปฏิบัติธรรมจะเป็นการสร้างบรรยากาศที่เต็มไปด้วยความสงบและสมหวังให้แก่ผู้ที่มาเยี่ยมชมวัดด้วยความเต็มใจและความสุขใจ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูปลัดเฉลิมพร อภิวิโร (แป้นกลม) (2562) ได้

ศึกษาเรื่อง “ประสิทธิภาพการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์วัดประยุรวงศาวาสวรวิหาร กรุงเทพมหานคร” ผลการวิจัยพบว่า ระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.39$, S.D. = 0.790) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ 1) ด้านผู้รับสารอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.44$, S.D. = 1.806 2) ด้านสารอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.43$, S.D. = 0.816) 3) ด้านช่องสารอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.43$, S.D. = 0.810) ด้านผู้ส่งสารอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.42$, S.D. = 0.815) ตามลำดับ

2. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างหลักการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาส กับประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาส ในอำเภอสีดา จังหวัดนครราชสีมา

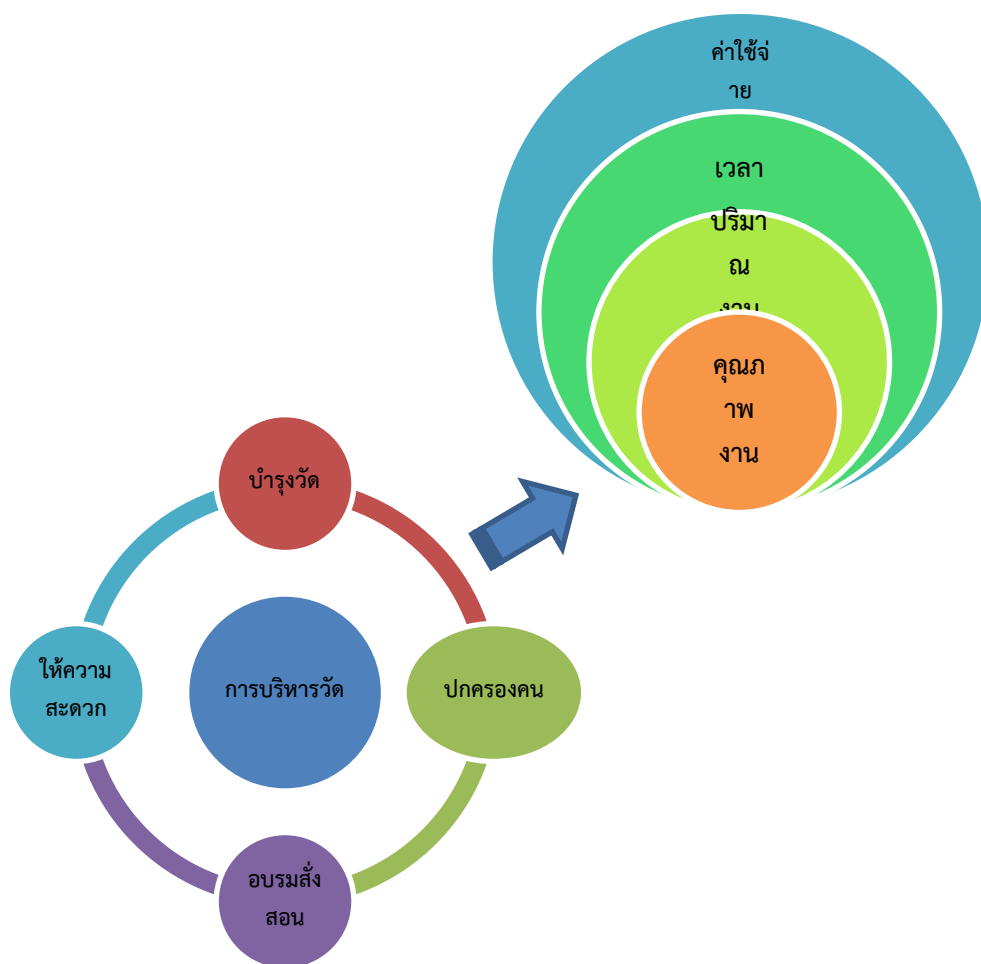
พบว่า หลักการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาส โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับ ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาส ในอำเภอสีดา จังหวัดนครราชสีมา อยู่ใน ระดับสูงมาก ($r=0.773^{**}$) แสดงให้เห็นว่า การบริหารจัดการภารกิจคณะสงฆ์ในเขตการ ปกครองเป็นหน้าที่สำคัญของเจ้าอาวาส และปัจจัยส่วนบุคคลไม่มีความสัมพันธ์กับการบริหาร จัดการภารกิจคณะสงฆ์ โบราณ ด้วยความร่วมมือของบ้าน วัด และโรงเรียน ด้านการเผยแผ่ ควรต้องมีการปรับปรุงแก้ไข เช่น อบรมพระสงฆ์สามเณรให้รู้จักวิธีการเผยแผ่ธรรมะ โดยการ จัดให้มีการเทศน์บรรยายในวันสำคัญทางศาสนา และจัดตั้งห้องสมุดภายในวัด เพื่อประโยชน์ ในการศึกษาแก่พระสงฆ์ สามเณร และประชาชน ด้านการสาธารณูปการ กาบูรณปฏิสังขรณ์ ศาสนสถานและศาสนวัตถุ และด้านการสาธารณสงเคราะห์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาจินตวัฒน์ จารุขุฒโน (วิจารณ์ปริษา) (2562) ได้ศึกษาเรื่อง “รูปแบบการบริหารวัด สร้างสุขด้วยกิจกรรม 5 ส จังหวัดสิงห์บุรี” ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารวัด สร้างสุขด้วยกิจกรรม 5 ส จังหวัดสิงห์บุรี พบว่าปัจจัยด้านการดำเนินการกิจกรรม 5 ส ตาม กระบวนการ POCCC ประกอบด้วย P = (Planning) การวางแผน O = (Organizing) การจัด องค์การ C = (Commanding) C = (Coordinating) การประสานงาน การบังคับบัญชาสั่งการ C = (Controlling)การควบคุม กับรูปแบบการบริหารวัดสร้างสุขด้วยกิจกรรม 5 ส มีความสัมพันธ์กันมาก ($r= 0.941$, sig.= 0.000) และปัจจัยด้านการบริหารวัดสร้างสุขตาม หลักสปปายะ 4 ประกอบด้วย 1) อาวาสสปปายะ 2) พ 3 บุคคลสปปายะ 4) ธรรมสปปายะคือ กับรูปแบบการบริหารวัดสร้างสุขด้วยกิจกรรม 5 ส มีความสัมพันธ์กันมาก ($r= 0.844$, sig.= 0.000) จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้

3. แนวทางการส่งเสริมประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในอำเภอ
สีดา จังหวัดนครราชสีมา พบว่า ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสใน

อำเภอสีดา จังหวัดนครราชสีมา มีองค์ประกอบที่สำคัญ คือ (หลักการบริหารงานของเจ้าอาวาส ประกอบด้วย บำรุงวัด ปกครองคน อบรมสั่งสอน ให้ความสะดวก + ประสิทธิภาพการบริหารจัดการ ประกอบด้วย คุณภาพงาน ปริมาณงาน เวลา ค่าใช้จ่าย) = แนวทางการส่งเสริมประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาส ในอำเภอสีดา จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระปลัดวรเมศวร์ นาควโร (ยี่มกรัง) (2559) ได้ศึกษาเรื่อง “รูปแบบการพัฒนากิจการวัดที่ดีในจังหวัดชัยนาท” ผลการวิจัยพบว่า มี 4 รูปแบบ คือรูปแบบที่หนึ่ง ได้แก่ การพัฒนาวัดสู่องค์กรที่มีสมรรถนะ ประกอบด้วย 3 กิจกรรม คือ จัดทำแผนพัฒนาวัด ด้วยการระดมความคิดเห็นจากทุกภาคส่วนในการจัดทำแผนพัฒนาวัด แผนยุทธศาสตร์จัดประชาพิจารณ์ และการถ่ายทอดแผนสู่ภาคปฏิบัติ การพัฒนาเครื่องมือบริหารจัดการที่ดีและมีประสิทธิภาพ และพัฒนาวัดสู่เป้าหมาย ด้วยการพัฒนาวัดเป็นอุทยานการศึกษาภายในวัด วัดพัฒนาตัวอย่าง และพัฒนาวัดเป็นวัดพัฒนาตัวอย่างดีเด่น รูปแบบที่สอง ได้แก่ การพัฒนาศาสนบุคคลที่ดีและมีคุณภาพ ประกอบด้วย 3 กิจกรรม คือ จัดตั้งสำนักงานภายในวัด เพิ่มช่องทางการติดต่อประสานงานกับชาวบ้านให้มากขึ้น สร้างบุคลากรที่มีคุณภาพ ด้วยการคัดเลือกพระภิกษุสามเณรที่มีความรู้ความสามารถ พัฒนาพระภิกษุสามเณรให้ได้รับการศึกษาในระดับที่สูงขึ้น และสร้างศาสนทายาทที่ดีด้วยการคัดเลือกศาสนทายาท อบรมศาสนทายาท ให้การศึกษาที่ดี รูปแบบที่สาม ได้แก่ การพัฒนาการเรียนรู้คู่คุณธรรม ประกอบด้วย 4 กิจกรรม คือ เครือข่ายโรงเรียนพระปริยัติธรรม ด้วยการเรียนร่วมที่ศูนย์ตำบลหรืออำเภอ มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเครือข่าย สร้างและพัฒนาบุคลากรให้มีคุณภาพ สร้างแหล่งการเรียนรู้ เช่น ศูนย์กลางการเรียนรู้ด้านการพัฒนาร่างกาย ศิลธรรม สังคม จิตใจ และ ปัญญา ส่งเสริมคุณภาพการศึกษา ด้วยการพัฒนาผู้บริหารและครูมีคุณวุฒิและคุณธรรม และการสร้างเด็กและเยาวชนต้นแบบ ด้วยการสร้างภูมิคุ้มกันด้วยการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมอย่างจริงจังรูปแบบที่สี่ ได้แก่ การพัฒนาศาสนสถาน ศาสนบุคคล และศาสนพิธีกรรม ประกอบด้วย 3 กิจกรรม คือ การพัฒนาศาสนสถาน ด้วยการอนุรักษ์ศาสนสถานให้มีความมั่นคง แข็งแรง และคงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ความเป็นไทย การพัฒนาศาสนบุคคล ด้วยการการพัฒนาทักษะทางด้านภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นและการพัฒนาศาสนพิธีกรรม ด้วยการอบรม

ให้ความรู้เรื่องศาสนพิธีกรรมที่ถูกต้อง จัดทำคู่มือศาสนพิธีกรรมออกเผยแพร่ จัดกิจกรรมส่งเสริมและอนุรักษ์ประเพณีท้องถิ่น และจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนาอย่างสม่ำเสมอ

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

สรุป/ข้อเสนอแนะ

สามารถอธิบายได้ว่า ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาส ในอำเภอสีดา จังหวัดนครราชสีมา มีองค์ประกอบที่สำคัญ คือ (หลักการบริหารงานของเจ้าอาวาส ประกอบด้วย บำรุงวัด ปกครองคน อบรมสั่งสอน ให้ความสะดวก + ประสิทธิภาพการบริหาร

จัดการ ประกอบด้วย คุณภาพงาน ปริมาณงาน เวลา ค่าใช้จ่าย) = แนวทางการส่งเสริมประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาส ในอำเภอสีดา จังหวัดนครราชสีมา

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. คณะสงฆ์ควรมีการกำหนดนโยบายเกี่ยวกับความสามารถในการวิเคราะห์ สังเคราะห์ เข้าใจวัฒนธรรมองค์กรสงฆ์ และสามารถนำองค์กรสงฆ์สู่ความเป็นเลิศคาดการณ์เพื่อเตรียมการรองรับการเปลี่ยนแปลงของโลกาภิวัตน์และกระบวนการการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการได้
2. คณะสงฆ์ควรมีนโยบาย เกี่ยวกับบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาส โดยเฉพาะเน้นที่พระสังฆาธิการต้องมีความรู้เท่าทันโลก มีความเข้มแข็ง กล้าตัดสินใจในสิ่งที่ถูกต้อง ยึดมั่นในหลักการและความถูกต้องชอบธรรม
3. คณะสงฆ์ควรกำหนดนโยบาย ในด้านการอนุเคราะห์ สงเคราะห์ เพื่อให้พุทธศาสนิกชนได้รับความพึงพอใจและนำข้อบกพร่องในด้านศาสนกุตสต่าง ๆ ไปพัฒนาการให้ที่ดีขึ้นและนำเสนอวิธีการเพื่อให้พุทธศาสนิกชนได้รับประโยชน์สูงสุด

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. คณะสงฆ์ควรมีการพัฒนาทักษะความสามารถในการวิเคราะห์ สังเคราะห์ เข้าใจ วัฒนธรรมองค์กรสงฆ์ และสามารถนำองค์กรสงฆ์สู่ความเป็นเลิศคาดการณ์เพื่อเตรียมการรองรับการเปลี่ยนแปลงของโลกาภิวัตน์และกระบวนการการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการได้
2. คณะสงฆ์ควรมีการลงพื้นที่ตรวจเยี่ยมงานให้ถ่ายทอดองค์ความรู้สมัยใหม่เกี่ยวกับบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาส โดยเฉพาะเน้นที่พระสังฆาธิการต้องมีความรู้เท่าทันโลก มีความเข้มแข็ง กล้าตัดสินใจในสิ่งที่ถูกต้อง ยึดมั่นในหลักการและความถูกต้องชอบธรรม
3. คณะสงฆ์ควรให้ความสำคัญในการอนุเคราะห์ สงเคราะห์ เพื่อให้พุทธศาสนิกชนได้รับความพึงพอใจและนำข้อบกพร่องในด้านศาสนกุตสต่าง ๆ ไปพัฒนาการให้ที่ดีขึ้นและนำเสนอวิธีการเพื่อให้พุทธศาสนิกชนได้รับประโยชน์สูงสุด

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการบุคลากรภายในวัด หรือปัจจัยที่มีต่อการเพิ่มประสิทธิภาพการพัฒนาพระสงฆ์ในเขตปกครอง หรือนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในด้านอื่น ๆ เช่น หลักสัปปุริสธรรม 7 หรือหลักสังคหวัตถุ 4 มาประยุกต์ใช้เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพการบริหารงานของพระสังฆาธิการมากยิ่งขึ้น

2. ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับกระบวนการคิดในองค์กรปกครองของสงฆ์ เพื่อนำมาใช้ในกระบวนการคิด หรือทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้และตระหนักเกี่ยวกับบริหารกิจการคณะสงฆ์ให้มากยิ่งขึ้นไป

3. ควรศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ เพื่อเป็นการเพิ่มพูนความรู้เกี่ยวกับการศึกษาวิจัยขั้นสูง เพื่อนำองค์ความรู้ที่ได้รับไปสร้างเป็นนวัตกรรมอย่างเป็นรูปธรรมในการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสให้มีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- จุฬารัตน์ บุญยากร. (2550). วัดพัฒนา 5. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- ชำเลื่อง วุฒิจันทร์. (2526). การพัฒนากิจการคณะสงฆ์และกิจการพระศาสนาเพื่อความมั่นคงแห่งชาติ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา.
- พระครูปลัดเฉลิมพร อภิวิโร (แป้นกลม). (2562). ประสิทธิภาพการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์วัดประยุรวงศาวาสวรวิหาร กรุงเทพมหานคร. ใน สารนิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธวัชชัย จารุธมโม. (2552). ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ : กรณีศึกษา วัดในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธีระยุทธิ์ อุชฺฐาโร (เอมเปี้ย). (2561). การบริหารจัดการศาสนสมบัติของวัด อำเภอหนองแค จังหวัดสระบุรี. ใน สารนิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระใบฎีกาสุชิน กิตติทินโน. (2544). ประสิทธิภาพการบริหารงานกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระปลัดวรเมศวร์ นาควโร (ยิ้มกรุง). (2559). รูปแบบการพัฒนากิจการบริหารจัดการวัดที่ดีในจังหวัดชัยนาท. ใน ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิตสาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระปลัดวรณไชย มะยงค์. (2553). การบริหารกิจการคณะสงฆ์โดยหลักทศพิธราชธรรมใน
จังหวัดชุมพร. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ.
มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี.

พระมหาจันทวัฒน์ จารุฑมโน (วิจารณ์ปรีชา). (2562). รูปแบบการบริหารวัดสร้างสุขด้วย
กิจกรรม 5 ส จังหวัดสิงห์บุรี. ใน ดุษฎีพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาการ
จัดการเชิงพุทธ. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สำนักงานเจ้าคณะอำเภอสีดา. (2564). ข้อมูลสถิติพระสงฆ์ในอำเภอสีดา จังหวัดนครราชสีมา.
นครราชสีมา: สำนักงานเจ้าคณะอำเภอสีดา.

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2565). คู่มือการประเมินมาตรฐานการพัฒนาวัด.
กรุงเทพมหานคร: สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.

Yamane, T. (1973). Statistics an introduction analysis. New York: Harper & Row.

บทบาทพระสงฆ์กับการสร้างความสมานฉันท์ตามโครงการหมู่บ้าน

รักษาศีล 5 อำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา*

ROLES OF MONKS AND RECONCILIATION UNDER THE FIVE PRECEPTS VILLAGE PROJECT, NON THAI DISTRICT OF NAKHON RATCHASIMA PROVINCE

พระมหามานะ กิตติภทโท (เรืองบุญ)¹, พระสมุห์ธงชัย สุนทรจาโร² และ สุริยะ มารธรรม³

Phramaha Mana Kittibhido (Rueangbun)¹, Phrasamuh Thongchai Sundarācāro² and Suriya Matham³

¹⁻³มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา

¹⁻³Mahachulalongkornrajavidyalaya University. Nakhon Ratchasima Campus, Thailand

Corresponding author E-mail: neung1976@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. เพื่อศึกษาระดับบทบาท 2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบ 3. เพื่อนำเสนอแนวทางการส่งเสริมบทบาทพระสงฆ์กับการสร้างความสมานฉันท์ตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 อำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา ระเบียบวิธีวิจัยเป็นแบบผสมวิธี ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถาม ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.994 จากกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ พระสงฆ์อำเภอโนนไทย จำนวน 196 รูป วิเคราะห์ข้อมูลโดยสถิติ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ และการวิจัยเชิงคุณภาพ สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 10 รูปหรือคน วิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1. บทบาทพระสงฆ์กับการสร้างความสมานฉันท์ตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 อำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =3.58, S.D.=1.21) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า อยู่ในระดับมาก 1 ด้าน และอยู่ในระดับปานกลาง 3 ด้าน 2. ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย พบว่า พระสงฆ์ที่มี อายุ พรรษา วุฒิการศึกษา นกัธรรม และวุฒิการศึกษาสามัญ แตกต่างกัน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธ

* Received 10 April 2024; Revised 24 April 2024; Accepted 29 April 2024

สมมติฐานที่ตั้งไว้ 3. แนวทางการส่งเสริมบทบาทพระสงฆ์กับการสร้างความสมานฉันท์ตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 มีการพูดคุยปัญหาและความขัดแย้งโดยเว้นจากอคติ 4 ยอมรับฟังปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้น จัดกิจกรรมเพื่อสร้างความปรองดองในชุมชน การฝึกอาชีพเพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย และมีการทำบุญชื้อข้าวเรื้อน การอบรมยาเสพติดให้โทษแก่เด็กเยาวชนคนในชุมชน ให้ห่างไกลยาเสพติดและอบายมุข จัดตั้งศูนย์ช่วยเหลือผู้ประสบภัยในวัด การจัดกิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรมและประเพณีไทยภายในชุมชน

คำสำคัญ: ความสมานฉันท์, หมู่บ้านรักษาศีล 5, พระสงฆ์

Abstract

The objectives of this research are 1. to study role levels 2. to conduct a comparative study 3. To present guidelines for promoting the role of monks and creating reconciliation according to the Village Keeping the 5 Precepts Project, Non-Thai District, Nakhon Ratchasima Province. The research method is a combined method. During the quantitative research, a questionnaire was used. The confidence value was 0.994 from the sample group including There were 196 monks in Non-Thai District. Data were analyzed using statistics, frequency, percentage, mean, standard deviation, and correlation coefficient. and qualitative research Interviews with 10 key informants or people were analyzed descriptively.

The results of the research found that: 1. The role of monks in creating reconciliation according to the Village Keeping the 5 Precepts Project, Non-Thai District, Nakhon Ratchasima Province. Overall, it was at a high level ($\bar{X}$ = 3.58, S.D.=1.21) When considering each aspect, it was found that It is at a high level in 1 aspect and is at a moderate level.3 aspects 2. The results of testing the research hypothesis found that monks with age, Lent, and Dhamma education and general education qualifications are different and have different opinions Therefore, the hypothesis was rejected. 3. Guidelines for promoting the role of

monks and creating reconciliation according to the village project keeping the 5 precepts, having discussions about problems and conflicts without bias.

4. Accepting listening to problems and suggestions regarding conflict problems. that happened Organize activities to create harmony in the community Vocational training increases income, reduces expenses, and provides household accounting. Drug training for children and youth in the community Keep away from drugs and vices. Establish a disaster relief center in the temple. Organizing activities to promote Thai culture and traditions within the community.

Keywords: Reconciliation, Village keeping the 5 precepts, Monks

บทนำ

พระพุทธศาสนาได้เข้ามาเผยแผ่ในประเทศไทยนับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน พระสงฆ์ทำหน้าที่ช่วยเหลือสงเคราะห์สังคมในด้านต่าง ๆ พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พุทธศักราช 2505 แก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช 2535 ได้บัญญัติศาสนกิจเร่งด่วนของวัดและพระสงฆ์ไว้ 6 ด้าน คือ ด้านการปกครอง ด้านการศาสนศึกษา ด้านการเผยแผ่ ด้านการสาธารณูปการ ด้านการศึกษา สงเคราะห์ และด้านการสาธารณสงเคราะห์การช่วยเหลือสงเคราะห์สังคมชาวโลกด้วยธรรมะ และชาวโลกก็ให้การอุปถัมภ์พระสงฆ์สาวกด้วยปัจจัย 4 เรื่อยมา (ชาญชัย ฮวดศรี, 2555) พระสงฆ์จึงมีบทบาทในการพัฒนาสังคมอยู่ตลอด นับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน บทบาทของพระสงฆ์จึงมิได้มีเฉพาะเรื่องการอบรมสั่งสอนศีลธรรม การศาสนธรรม และการปฏิบัติธรรม เท่านั้น (พระธรรมปริยัติโสภณ, 2548) พระสงฆ์ยังมีบทบาทในการช่วยเหลือประชาชนและสังคม ในด้านวัตถุสิ่งของ เครื่องอุปโภคบริโภค และการช่วยแก้ปัญหาชีวิตของประชาชนในสังคม โดยเฉพาะบทบาทของพระสงฆ์ด้านการอบรมพัฒนาด้านศีลธรรม ได้แก่ การอบรมสั่งสอนประชาชนให้ตั้งมั่นอยู่ในศีลธรรม ให้รู้จักละเว้นสิ่งที่เป็นอกุศล ให้รู้จักประพฤติปฏิบัติสิ่งที่ดีกุศล และให้รู้จักเจริญสมาธิภาวนาถือปฏิบัติธรรม เพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสงบสุข และเพื่อความพ้นทุกข์ (พระมหาโยธิน โยธโก, 2560) บทบาทของพระสงฆ์ที่จะทำให้ประชาชนมีความสุขทั้งทางกายและทางจิตใจ ประชาชนสามารถอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างสงบสุข มีความสมานฉันท์ มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน บทบาทของพระสงฆ์

ในการพัฒนาส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชนในสังคมได้มีความเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพสังคม จากที่พระสงฆ์เคยมีบทบาทเป็นผู้นำในด้านจิตใจและการให้ความรู้ทางด้านศีลธรรมหลักธรรมคำสอนแล้ว ปัจจุบันพระสงฆ์ยังต้องมีบทบาทเป็นผู้ระดมทุนทรัพย์เพื่อใช้ในการพัฒนาส่งเสริมศาสนกิจของคณะสงฆ์โดยตรงจากประชาชน หน่วยงานราชการระดับตำบล ระดับอำเภอ ระดับจังหวัด หน่วยงานเอกชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในสังคม (อมรรัตน์ เอี่ยมสะอาด และคณะ, 2566)

เมื่อสังคมชาวไทยได้มีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงทางด้านวัตถุไปอย่างรวดเร็ว ยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม พระสงฆ์จึงมีความจำเป็นที่จะต้องเพิ่มบทบาทของตนเองให้มากขึ้น เพื่อพัฒนาทางด้านจิตใจให้กับประชาชนในชุมชน (ชาญชัย ฮวดศรี, 2555) ทั้งนี้ผู้นำประเทศไทยในยุคปัจจุบัน ได้ตระหนักและให้ความสำคัญในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยการน้อมนำพระดำริของ สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้ามกุฏมหาราช (ช่วง วรบุญโญ) ผู้ปฏิบัติหน้าที่แทนสมเด็จพระสังฆราช จัดทำ “โครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5: ชาวประชาเป็นสุข” เพื่อให้เด็ก เยาวชน และประชาชนชาวไทยได้ตระหนักถึงการรักษาศีล 5 และเพื่อความสุขของตนเอง ครอบครัว สังคม และประเทศชาติ ซึ่งนับว่าเป็นแนวทางการสร้างความสมานฉันท์อย่างมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน ปัจจุบันนี้โครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 เข้าสู่ระยะที่ 3 จะเน้นคุณภาพในการดำเนินงานใน 3 เรื่องคือ 1) สามารถที่จะนำหลักศีล 5 มาส่งเสริมคุณภาพในการดำเนินชีวิตได้ 2) สามารถที่จะนำไปส่งเสริมในวิถีการดำเนินชีวิตของคนไทยได้ และ 3) สามารถที่จะนำไปส่งเสริมให้เกิดการดำเนินงานหน่วยอบรมประจำตำบล (อ.บ.ต.) แม้ว่า “โครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5” จะสิ้นสุดไปเมื่อปี พ.ศ. 2560 แล้วก็ตาม แต่ด้วยมติของมหาเถรสมาคม (มส.) การดำเนินงานตามโครงการนี้จึงดำเนินงานมาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งชี้ให้เห็นว่า “โครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5” เป็นโครงการที่ก่อให้เกิดความสุขของตนเอง ครอบครัว สังคมและประเทศชาติ ซึ่งนับว่าเป็นแนวทางการสร้างความสมานฉันท์อย่างมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน (พระครูสันติวชิรกิจ, 2560)

เมื่อสังคมไทยเกิดปัญหามากมายในเรื่องการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมต่าง ๆ ทำให้ความเหลื่อมล้ำของคนในสังคม ไม่ว่าจะเป็นปัญหาครอบครัว ปัญหาสังคมปัญหาการเมือง ปัญหาการพนัน และปัญหายาเสพติด ที่ทุกสังคมย่อมหลีกเลี่ยงไม่ได้ ความเหลื่อมล้ำของ

รายได้ที่ก่อให้เกิดช่องว่างระยะห่างของคนจนกับคนรวยมากขึ้น และเกิดความขัดแย้งทางสังคม เช่น แนวคิดทางการเมืองที่แตกต่างกัน ทำให้เกิดความไม่สงบ มีความพยายามแก้ไขปัญาที่เกิดขึ้นและสร้างความปรองดองสมานฉันท์ เพื่อมุ่งหวังที่จะก้าวผ่านวิกฤตการณ์ที่เกิดขึ้นจนสามารถนำไปสู่สังคมที่มีสันติภาพ ประชาชนอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข (พระครูสันติวัชรกิจ (วิโมกข์), 2560) เพื่อสังคมความปรองดองโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา "หมู่บ้าน รักษาศีล 5" เป็นนโยบายสำคัญที่ดำริให้กับคณะสงฆ์ทุกจังหวัด และสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติได้ร่วมในการนำหลักของศีล 5 ให้เข้าถึงประชาชนทุกระดับครอบคลุมทุกพื้นที่ โดยให้จัดทำในรูปของโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา "หมู่บ้านรักษาศีล 5" เพื่อถวายเป็นพระราชกุศลแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เพื่อสร้างความสามัคคีปรองดองและประโยชน์สุขของประชาชน และเพื่อให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีโดยยึด มั่นตามคำสอนทางพระพุทธศาสนา อันจะส่งผลให้ประเทศชาติมีความสงบร่มเย็น (พระมหากฤษฎา กิตติโสภโณ (แช่หลี), 2558)

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยให้ความสนใจที่จะศึกษาบทบาทพระสงฆ์กับการสร้างความสมานฉันท์ตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 อำเภอโนนไทยจังหวัดนครราชสีมา เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนและพัฒนากิจกรรมบทบาทของพระสงฆ์ให้ได้ประโยชน์และมีประสิทธิภาพอย่างสูงสุด ทั้งยังเป็นการวางแผนการพัฒนาบทบาทของพระสงฆ์ในการลดความขัดแย้งและสร้างความสมานฉันท์ในพื้นที่อื่น ๆ ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นบทบาทพระสงฆ์กับการสร้างความสมานฉันท์ตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 อำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา
2. เพื่อศึกษาผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาทพระสงฆ์กับการสร้างความสมานฉันท์ตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 อำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
3. เพื่อศึกษาแนวทางบทบาทพระสงฆ์กับการสร้างความสมานฉันท์ตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 อำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา

สมมติฐานการวิจัย

1. พระสงฆ์ที่มี อายุ ต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการสร้างความสมานฉันท์ตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ในอำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา แตกต่างกัน
2. พระสงฆ์ที่มี พรรษา ต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการสร้างความสมานฉันท์ตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ในอำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา แตกต่างกัน
3. พระสงฆ์ที่มี วุฒิการศึกษานักธรรม ต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการสร้างความสมานฉันท์ตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ในอำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา แตกต่างกัน
4. พระสงฆ์ที่มี วุฒิการศึกษาสามัญ ต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการสร้างความสมานฉันท์ตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ในอำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา แตกต่างกัน

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

งานวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) ซึ่งเป็นการผสมผสานวิธีระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

1. ประชากรเป้าหมาย

ประชากร ได้แก่ พระสงฆ์ ในเขตพื้นที่อำเภอห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 385 รูป (สำนักงานเจ้าคณะอำเภอโนนไทย, 2566)

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ พระสงฆ์ ในเขตพื้นที่อำเภอห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 196 รูป (สำนักงานเจ้าคณะอำเภอโนนไทย, 2566)

2.1 การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการกำหนดขนาดตัวอย่างในการวิจัย ทำการสุ่มจากกลุ่มประชากร โดยใช้สูตรของ ทาโร่ ยามาเน่ (Yamane, 1973)

$$n = \frac{N}{1 + N(e)^2}$$

โดย N = จำนวนประชากรทั้งหมด
 e = ความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ (นิยมใช้ 0.05)
 n = จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
 เมื่อแทนค่าสูตรข้างต้นจะได้

$$n = \frac{385}{1 + 385(0.05)^2}$$

$$= 196.17 \text{ รูป}$$

ดังนั้น ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้เท่ากับ 196 รูป ผู้วิจัยจึงนำมาคำนวณตามสัดส่วนที่เหมาะสมของประชากรแต่ละตำบล โดยใช้เทคนิคการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่มหลายชั้น ประกอบด้วยการสุ่มแบบกลุ่มหรือการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ

3. การกำหนดวิธีการเก็บและรวบรวมข้อมูล

3.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นโดยศึกษาจากเอกสาร หนังสือ ตำรา วารสาร สิ่งพิมพ์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะประเด็นศึกษาเกี่ยวกับบทบาทพระสงฆ์กับการสร้างความสมานฉันท์ตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 อำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา ได้แก่ 1. การวิเคราะห์ความตรงเชิงเนื้อหา (Contents Validity) โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้องของประเด็นคำถามการวิจัยกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยในรูปแบบของเทคนิคการวิเคราะห์ IOC (Index of Congruence) โดยผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบไม่น้อยกว่า 5 ท่าน ได้ผลการหาค่า IOC เท่ากับ 1.00 ทุกข้อ 2. การหาค่าความเที่ยง (Reliability) นำแบบสอบถามที่ได้ไปปรับปรุงจากขั้นตอนการหาค่า IOC แล้วไปแจกให้กลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างของงานวิจัยหรือพื้นที่ในการวิจัย จำนวน 30 ชุด ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา ของความเชื่อมั่นแบบสอบถาม (Try out) ทั้งฉบับเท่ากับ 0.994

3.2 วิธีการเก็บและรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการจัดเก็บข้อมูลเชิงปริมาณตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1) จัดเตรียมเครื่องมือตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างโดยใช้แบบสอบถาม ตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการแจกแบบสอบถาม

2) ผู้วิจัยเสนอติดต่อขอหนังสือจากหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา เพื่อขออนุญาตและขอความร่วมมือถึงเจ้าคณะตำบล ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเพื่อเข้าแจกแบบสอบถาม (Questionnaire)

3) ตรวจสอบความสมบูรณ์ครบถ้วนของแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่รับกลับมาก่อนนำไปวิเคราะห์ข้อมูลตามวิธีการทางสังคมศาสตร์

3.3 การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ข้อมูลที่ได้ทั้งหมดไปทำการตรวจสอบความถูกต้อง การลงรหัส และประมวลผลข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์เพื่อทำการคำนวณค่าสถิติต่าง ๆ ที่ใช้ในการวิเคราะห์การนำเสนอและสรุปผลการวิจัย โดย 1) สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ สถิติ ค่าร้อยละ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2) สถิติอนุมาน (Inferential Statistics) ได้แก่ การทดสอบค่าที (t-test) การทดสอบค่าเอฟ (f-test) การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ในกรณีตัวแปรต้นตั้งแต่สามกลุ่มขึ้นไป เมื่อพบว่ามีความแตกต่างจะทำการเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีผลต่างเป็นสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference: LSD.) (สิน พันธุ์พินิจ, 2557)

การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

1. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้านการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ในการวิจัยครั้งนี้ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงกับผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านต่าง ๆ ที่เป็นผู้มีความเกี่ยวข้องกับการวิจัย จำนวน 10 รูปหรือคน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งมีโครงสร้าง (Semi-Structured Interview Form) โดยสัมภาษณ์เกี่ยวกับบทบาทพระสงฆ์กับการสร้างความสมานฉันท์ตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 อำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลมีขั้นตอน ดังนี้

3.1 ขอนหนังสือจากหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา ถึงผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการให้สัมภาษณ์

3.2 ทำการนัดวัน เวลาและสถานที่กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) และดำเนินการสัมภาษณ์ตามวัน เวลา และสถานที่ที่กำหนดไว้ จนครบทุกประเด็นโดยขออนุญาติใช้วิธีการจดบันทึกและการบันทึกเสียงประกอบการสัมภาษณ์

3.3 นำข้อมูลดิบที่ได้มารวบรวมเพื่อวิเคราะห์โดยวิธีการที่เหมาะสมและนำเสนอต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์โดยวิธีการ ดังนี้

4.1 นำข้อมูลที่ได้จากสัมภาษณ์มาถอดเสียงและบันทึกเป็นข้อความ จำแนกเป็นประเด็นแล้วเรียบเรียงเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย

4.2 วิเคราะห์คำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบท (Context)

4.3 สังเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัยและนำเสนอต่อไป

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลระดับความคิดเห็นของบทบาทพระสงฆ์กับการสร้างความสมานฉันท์ตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 อำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1. ข้อที่ 2. และข้อที่ 3 ตามลำดับดังนี้

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ที่ 1

ตารางที่ 1 ระดับความคิดเห็นของบทบาทพระสงฆ์กับการสร้างความสมานฉันท์ตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 อำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมาโดยภาพรวม

บทบาทพระสงฆ์กับการสร้างความสมานฉันท์ตาม โครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 อำเภอโนนไทย จังหวัด นครราชสีมา	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1) ด้านเสริมสร้างความสมานฉันท์	3.30	1.21	ปานกลาง
2) ด้านลดปัญหาความขัดแย้ง	3.58	1.18	มาก
3) ด้านสร้างความมั่นคง	3.47	1.20	ปานกลาง
4) ด้านความปลอดภัย	3.46	1.18	ปานกลาง
โดยภาพรวม	3.58	1.21	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า บทบาทพระสงฆ์กับการสร้างความสมานฉันท์ตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 อำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.58$, S.D.=1.21) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า อยู่ในระดับมาก 1 ด้าน และอยู่ในระดับปานกลาง 3 ด้าน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ที่ 2

ตารางที่ 2 การวิจัยความสัมพันธ์ระหว่างการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ในอำเภอยุยถลาง จังหวัดนครราชสีมา

สมมติฐานที่	ผลการศึกษา		F	Sig.
	ยอมรับ	ปฏิเสธ		
1. พระสงฆ์ที่มี อายุ ต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการสร้างความสมานฉันท์ตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ในอำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา ไม่แตกต่างกัน		✓	0.929	0.428
2. พระสงฆ์ที่มี พรรษา ต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการสร้างความสมานฉันท์ตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ในอำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา ไม่แตกต่างกัน		✓	1.414	0.240
3. พระสงฆ์ที่มี วุฒิการศึกษานักธรรม ต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการสร้างความสมานฉันท์ตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ในอำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา ไม่แตกต่างกัน		✓	2.116	0.100
4. พระสงฆ์ที่มี วุฒิการศึกษาสามัญ ต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการสร้างความสมานฉันท์ตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ในอำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา ไม่แตกต่างกัน		✓	0.661	0.577

จากตารางที่ 2 ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย พบว่า พระสงฆ์ที่มี อายุต่างกัน พรรษาต่างกัน วุฒิการศึกษานักธรรมต่างกัน และวุฒิการศึกษาสามัญแตกต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทพระสงฆ์กับการสร้างความสมานฉันท์ตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ในอำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

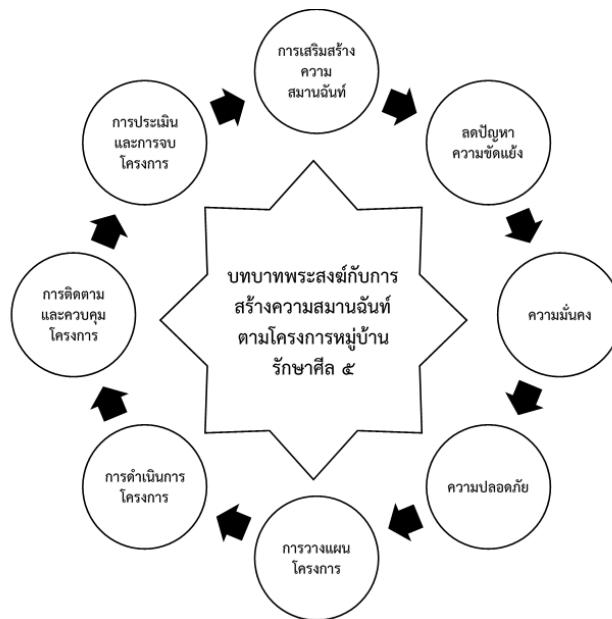
ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า แนวทางบทบาทพระสงฆ์กับการสร้างความสมานฉันท์ตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 อำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา 1) ด้านเสริมสร้างความสมานฉันท์ มีการพูดคุยปัญหาและความขัดแย้ง โดยเว้นจากอคติ 4 ยอมรับฟังความคิดเห็น ปัญหา และข้อเสนอแนะ 2) ด้านลดปัญหาความขัดแย้ง เปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นในเรื่องที่ไม่เห็นด้วย มีคนกลางเป็นที่ยอมรับไกล่เกลี่ยปัญหาความขัดแย้ง 3) ด้านสร้างความมั่นคง มีการจัดโครงการฝึกอบรมให้แก่นักในชุมชน เพื่อเพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย และการทำบัญชีครัวเรือน จัดอบรมเยาวชนและคนในชุมชนรู้เท่าทันโทษภัยของยาเสพติด 4) ด้านความปลอดภัย จัดกิจกรรมลด ละ เลิกอบายมุขและสิ่งเสพติด เพื่อให้คนในชุมชนห่างไกลยาเสพติดและอบายมุข ใช้พื้นที่วัดเป็นพักอาศัยสำหรับผู้ที่พักพิง ส่งเสริมกิจกรรมวัฒนธรรมและประเพณีไทยภายในชุมชน

อภิปรายผล

1. บทบาทพระสงฆ์กับการสร้างความสมานฉันท์ตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 อำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.58$, $S.D.=1.21$) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า อยู่ในระดับมาก 1 ด้าน และอยู่ในระดับปานกลาง 3 ด้าน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระเทพสิงหราชจารย์ (2561) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนากลไกการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่” ผลการวิจัยพบว่า ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับกลไกและกระบวนการการขับเคลื่อน โครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ การบริหารด้านผู้ปฏิบัติงานในภาพรวม ($\bar{X}=3.91$) ซึ่งอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อคำถาม จะพบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาพงษ์ศักดิ์ รตนญาโณ (2561) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์ อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี” ผลการวิจัยพบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการโครงการหมู่บ้าน รักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.67$, $S.D.=0.617$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน

2. พระสงฆ์ที่มี อายุต่างกัน พรรษาต่างกัน วุฒิการศึกษานักธรรมต่างกัน และวุฒิ การศึกษาสามัญแตกต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทพระสงฆ์กับการสร้างความสมานฉันท์ ตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ในอำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธ สมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูวิสุทธิสรคุณ (2555) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการสอนคุณธรรมจริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี” ผลการศึกษาพบว่า เปรียบเทียบความคิดเห็นของครู และนักเรียนที่มีต่อบทบาท ของพระสงฆ์ในการสอนคุณธรรม จริยธรรมของพระสงฆ์ในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี โดยจำแนกตามสถานภาพ เพศ อายุ และการศึกษา ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระใบฎีกาไพศาล กมพูสิริ (2556) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของเยาวชน ในจังหวัดนครปฐม” ผลการวิจัยพบว่า บทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของเยาวชน ในจังหวัดนครปฐม พบว่า ผลการทดสอบสมมติฐานโดยการวิเคราะห์ความแตกต่างตัวแปรพบว่า เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพผู้ปกครอง และระดับผลการเรียน มีผลให้ ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อบทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของเยาวชน ในจังหวัดนครปฐม ไม่แตกต่างกัน จึงเป็นการปฏิเสธสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัยแสดงให้เห็นถึง บทบาทพระสงฆ์กับการสร้างความสมานฉันท์ตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 อำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา ดังนี้

1) ด้านสร้างความสมานฉันท์ ต้องมีการเสวนา พูดคุย เพื่อวิเคราะห์ปัญหาและความขัดแย้ง โดยมุ่งเน้นการสร้างความเข้าใจ ความไว้วางใจ ความเสมอภาค และความยุติธรรม โดยต้องเน้นหรือจัดการกับอารมณ์และความรู้สึกของคน ให้เว้นจากอคติ 4 ยอมรับฟังความคิดเห็น ปัญหา และข้อเสนอแนะ จากผู้ที่ประสบปัญหาอย่างเสมอภาคและยุติธรรม เพื่อให้เห็นพ้องร่วมกันจากทุกฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อแก้ปัญหาให้หมดสิ้น การพูดคุยและการทำความเข้าใจเป็นหลักสำคัญในการนำไปสู่การเสริมสร้างความสมานฉันท์อย่างแท้จริง

2) ด้านลดปัญหาความขัดแย้ง การลดปัญหาความขัดแย้ง ต้องมีการพูดคุย รับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้อื่น เพื่อหาสาเหตุของปัญหาความขัดแย้งและหลีกเลี่ยงการเข้าใจผิด โดยไม่ยึดติดกับอารมณ์และความคิดเห็นของตัวเองเป็นใหญ่ ควรมีความยืดหยุ่น เปิดโอกาสให้ผู้อื่นได้แสดงอารมณ์ความรู้สึกในเรื่องที่ไม่เห็นด้วย หรือมีคนกลางที่ทั้งสองฝ่าย

ยอมรับเป็นผู้ใกล้เคียงปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้น เพื่อนำไปสู่การลดปัญหาความขัดแย้ง โดยไม่คิดเอนเอียงเข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง และเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาความขัดแย้งซ้ำขึ้นมาอีก

3) ด้านสร้างความมั่นคง ควรให้มีการจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา เช่น โครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 เพื่อให้คนในชุมชนได้ตระหนักและยึดมั่นในศีล 5 จัดโครงการฝึกอาชีพให้แก่คนในชุมชน เพื่อนำผลผลิตมาแปรรูปสร้างรายได้ จัดกิจกรรมการตั้งกองทุนชุมชน เพื่อเพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย และการทำบุญชีครัวเรือน จัดกิจกรรมต้านยาเสพติด เพื่อให้เยาวชนและคนในชุมชนรู้เท่าทันโทษภัยของยาเสพติด จัดกิจกรรมส่งเสริมครอบครัว เพื่อลดช่องว่างระหว่างคนในครอบครัว และเพื่อการสร้างปฏิสัมพันธ์ที่ดีให้กับคนในครอบครัว จัดโครงการรดเกล้าเข้าพรรษา เพื่อคนภายในชุมชนลด ละ เลิก เหล้าให้ได้เด็ดขาด

4) ด้านความปลอดภัย ความปลอดภัยควรจัดทำโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 เพื่อให้ทุกคนตระหนักในการรักษา จัดกิจกรรมลด ละ เลิกอบายมุขและสิ่งเสพติด เพื่อให้คนในชุมชนห่างไกลยาเสพติดและอบายมุข จัดกิจกรรมด้านสัมมาอาชีพ เพื่อให้คนในชุมชนมีอาชีพและสามารถสร้างรายได้ให้กับตนเองและชุมชนจัดตั้งศูนย์ช่วยเหลือผู้ประสบภัยในวัด เพื่อใช้พื้นที่วัดเป็นพักอาศัยสำหรับผู้ประสบภัย จัดกิจกรรมด้านศึกษาสงเคราะห์ เพื่อให้ทุกคนมีสิทธิได้รับการศึกษาอย่างเสมอภาค จัดกิจกรรมวัฒนธรรมและประเพณีไทยภายในชุมชน เพื่อให้ทุกคนรุ่นใหม่ได้รู้จักอนุรักษ์วัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่น

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การสร้างความสมานฉันท์ต้องมีการพูดคุยปัญหาและความขัดแย้ง ยอมรับฟังความคิดเห็น ปัญหาและข้อเสนอแนะ อย่างเสมอภาคและยุติธรรม เพื่อแก้ปัญหาให้หมดสิ้น ลดปัญหาความขัดแย้ง หาสาเหตุของปัญหาความขัดแย้งและหลีกเลี่ยงการเข้าใจผิด โดยไม่คิดลำเอียงเข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง และป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาความขัดแย้งซ้ำขึ้นมาอีก การสร้างความมั่นคง ควรมีการจัดกิจกรรมสร้างความสามัคคีในชุมชน โดยใช้หลักทางพระพุทธศาสนา นำ เช่น การจัดโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 เพื่อให้คนในชุมชนได้นำไปใช้ในชีวิตร สร้างความปลอดภัยให้คนในชุมชนห่างไกลยาเสพติดและอบายมุข พัฒนาอาชีพให้คนในชุมชน มีการจัดตั้งทีมงานทำแผนโครงการ โดยความร่วมมือกับคณะสงฆ์ วัด บ้าน โรงเรียน ชุมชน หน่วยงานราชการ หน่วยงาน เพื่อให้การดำเนินโครงการให้บรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ มีการติดตามการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ควรแต่งตั้งคณะกรรมการ

ติดตามและควบคุมการดำเนินงานโครงการ และการประเมินจบโครงการ มีการจัดทำรายงาน การตรวจสอบเสนอผู้บริหารโครงการ เพื่อนำไปปรับปรุงโครงการในครั้งต่อไป หรือสิ้นสุดและ ปิดโครงการ

ผลการวิจัยเรื่อง “บทบาทพระสงฆ์กับการสร้างความสมานฉันท์ตามโครงการหมู่บ้าน รักษาศีล 5 อำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา” ผู้วิจัยขอเสนอแนะดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) คณะสงฆ์ในระดับอำเภอ ควรมีการกำหนดนโยบายในการส่งเสริมบทบาทพระสงฆ์ กับการสร้างความสมานฉันท์ตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ไปในทิศทางเดียวกัน

2) คณะสงฆ์ในระดับอำเภอ ควรมีการจัดการอบรมความรู้ความเข้าใจให้กับพระสงฆ์ เพื่อเป็นส่งเสริมบทบาทพระสงฆ์กับการสร้างความสมานฉันท์ตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 และสร้างความศรัทธาที่มีต่อพระพุทธศาสนา

3) รัฐ และหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องกับโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ควรให้ความสำคัญกับการนํานโยบายหมู่บ้านรักษาศีล 5 ไปสู่การปฏิบัติ และร่วมขับเคลื่อนโครงการ อย่างจริงจัง

4) บุคลากรความร่วมมือกับทุกภาคส่วน รวมถึงมีการจัดกิจกรรมที่เป็นการให้ผู้นำ ชุมชน ประชาชน ทั่วไป และรวมถึงเยาวชนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม เพื่อสร้างความเข้มแข็ง ให้กับชุมชนของตนเองอย่างยั่งยืน

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1) เปิดโอกาสให้ประชาชนในชุมชนเข้ามาเสนอปัญหาต่าง ๆ พร้อมกับแก้ไขปัญหาร่วมกับคณะกรรมการบริหารโครงการ ก่อนที่จะทำโครงการหรือทำกิจกรรมต่าง ๆ จะต้อง ประชาสัมพันธ์ข่าวสารให้ประชาชนได้รับทราบ มีการออกประชาคมเพื่อรับฟังปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะของประชาชน เพื่อบรรจุเป็นแผนพัฒนาชุมชน

2) ควรแต่งตั้งผู้นำทางธรรมชาติ หรือผู้นำจิตวิญญาณ เช่น เจ้าอาวาสวัด พระภิกษุ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ปราชญ์ชาวบ้าน ภูมิปัญญาท้องถิ่น คณะกรรมการหมู่บ้าน มาเป็นแกนนำ และเป็นต้นแบบในการปฏิบัติตามหลักของศีล 5 และเปิดโอกาสให้ประชาชน มีส่วนร่วมในการ เข้าร่วมดำเนินงานภายใต้โครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ในชุมชนของตนเอง

3) ผู้บริหารโครงการหรือหน่วยงานที่รับผิดชอบ ควรสร้างแรงจูงใจให้ประชาชนเข้ามามี ส่วนร่วมในการขับเคลื่อนโครงการ เช่น งบประมาณ ค่าตอบแทน หรือเบี้ยประชุม สิ่งของ

รางวัล หรือการเชิดชูเกียรติประชาชน ที่เสียสละเพื่อส่วนรวม มีนโยบายจัดพื้นที่พักผ่อน มุมศึกษาศรณะ ให้ประชาชนในหมู่บ้าน

4) แต่งตั้งกรรมการติดตามการดำเนินงาน ของคณะกรรมการบริหารโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 การจัดเวทีประชาคม ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการดำเนินงานของคณะกรรมการ และได้จัดทำป้ายประชาสัมพันธ์ข่าวสารในหมู่บ้าน

3. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรศึกษาบทบาทพระสงฆ์กับการสร้างความสมานฉันท์ตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ในเขตการปกครองคณะสงฆ์อื่น

2) ควรศึกษาว่าปัจจัยใดบ้าง ที่ทำให้ประชาชนในชุมชนไม่เข้าร่วมประชุม หรือไม่เข้าร่วมกิจกรรม เพื่อนำปัจจัยที่เกิดขึ้น มาแก้ไขปรับปรุง เพื่อให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนโครงการให้มากขึ้น

3) ควรศึกษาเรื่องคุณภาพชีวิตของประชาชนหมู่บ้านรักษาศีล 5 โดยเปลี่ยนขนาดพื้นที่ในการศึกษาวิจัยให้กว้าง และขนาดใหญ่ขึ้น อาจเป็นระดับจังหวัด ระดับประเทศ หรือเป็นหน่วยงาน อื่นๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน

4) ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อบทบาทพระสงฆ์กับการสร้างความสมานฉันท์ตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 รวมถึงปัญหา อุปสรรค ข้อเสนอแนะ ที่ส่งผลกระทบต่อความศรัทธาของพุทธศาสนิกชนทั่วไป

เอกสารอ้างอิง

ชาญชัย ฮวดศรี. (2555). บทบาทพระสงฆ์ในการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมในชุมชนเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 9. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 1 (3), 85.

พระครูวิสุทธิสรคุณ (วิจิต วิจิตโต). (2554). บทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการสอนคุณธรรมจริยธรรมในโรงเรียน มัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระครูสันติวชิรกิจ วิโมกข์. (2560). แนวทางการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 เพื่อชุมชนสันติสุข: กรณีศึกษาชุมชนบ้านโนนดุม จังหวัดกำแพงเพชร. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร, 5(ฉบับพิเศษ).

- พระเทพสิงหราชจารย์ โสภณ โสภโณ (ยอดคำปา). (2561). การพัฒนากลไกการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่. ใน ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมปริยัติโสภณ วรวิทย์ คงคปญโญ. (2548). การคณะสงฆ์และการพระศาสนา. กาญจนบุรี: สำนักพิมพ์ธรรมเมธี-สหายพัฒนาการพิมพ์.
- พระใบฎีกาไพศาล กมพุสิริ. (2556). บทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของเยาวชน ในจังหวัดนครปฐม. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหากฤษฎา กิตติโสภโณ (แซ่หลี่). (2558). การสร้างความปรองดองสมานฉันท์ ด้วยการขับเคลื่อน โครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. ใน รายงานวิจัย. สถาบันพุทธศาสตร์. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาพงษ์ศักดิ์ รตนญาโณ (ทองละมุล). (2561). การบริหารจัดการโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์ อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี. ใน สารนิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาโยธิน โยธโก. (2560). บทบาทพระสงฆ์ไทยในการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. วารสารวิชาการธรรมทรรศน์, 17(3), 27-28.
- พระสมุห์นพดล จิรสีโล (เจริญผล). (2561). แนวทางการพัฒนาโครงการรักษาศีล 5 ที่ดำเนินการโดยโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี. ใน สารนิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สำนักงานเจ้าคณะอำเภอโนนไทย. (2566). บัญชีสำรวจ พระภิกษุ สามเณร ศิษย์ และวัดประจำปี พ.ศ.2566. นครราชสีมา: สำนักงานเจ้าคณะอำเภอโนนไทย.
- สิน พันธุ์พินิจ. (2557). เทคนิคการวิจัยทางสังคมศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: บริษัทจุฬนพัลลขิงจำกัด.
- อมรรตน์ เอี่ยมสะอาด และคณะ. (2566). ความขัดแย้งในสังคมไทย. (อินเทอร์เน็ต). เรียกใช้เมื่อ 1 กุมภาพันธ์ 2566 จาก <http://thaidiffarant.blogspot.com>
- Yamane, T. (1973). Statistics an introduction analysis. New York: Harper & Row.

การจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามหลักสี่ปายะ
ของวัดในอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา*

MANAGEMENT OF CULTURAL TOURISM RESOURCES ACCORDING TO
THE SAPPAYA PRINCIPLE OF TEMPLES IN PAK CHONG DISTRICT
NAKHONRATCHASIMA PROVINCE

พระสำราญ จิตวิริโย (เชื้อจันทร์)¹, สุริยะ มาตรฐาน² และ พระสมุห์ธงชัย สนุทรจาโร³

Phrasamran Thitawinyo (Chuechan)¹, Suriya Matham² and Phrasamuh Thongchai Sundarācāro³

¹⁻³มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

¹⁻³Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Corresponding author E-mail: Suri1358355@gmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ (1) ศึกษาระดับการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (2) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักสี่ปายะกับการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (3) นำเสนอแนวทางการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามหลักสี่ปายะ ระเบียบวิธีวิจัย เป็นแบบผสมวิธี การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถาม ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.989 จากกลุ่ม ตัวอย่างได้แก่ ประชาชน จำนวน 399 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยสถิติ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการวิเคราะห์โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ด้วยวิธีของ เพียร์สัน และการวิจัยเชิงคุณภาพ สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 10 รูปหรือคน วิเคราะห์ เนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1.การจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัด โดยภาพรวม อยู่ ในระดับมาก อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.67$, S.D.=0.43) 2. หลักสี่ปายะ โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัด อยู่ในระดับสูงมาก ($R=0.774^{**}$) จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย 3. แนวทางการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิง วัฒนธรรมของวัด พบว่า หลักสี่ปายะเป็นตัวส่งเสริมเกิดแนวทางการจัดการแหล่งท่องเที่ยว

* Received 10 April 2024; Revised 23 April 2024; Accepted 27 April 2024

เชิงวัฒนธรรมของวัด มากยิ่งขึ้น ทั้ง 5 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านสถานที่ คือ รมรงค์ให้ช่วยรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบของวัด จัดระเบียบสถานที่ท่องเที่ยวของวัดให้เหมาะสมน่าชม จัดการสถานที่ท่องเที่ยวให้อยู่ในสภาพที่ดี สะอาด และปราศจากมลพิษ 2) ด้านบุคลากร คือ สร้างทีมงานที่มีความรู้ ทักษะ ใส่ใจในการบริการ การจัดบุคลากรอย่างเหมาะสมมีความสามารถเพิ่มประสบการณ์และทักษะ 3) ด้านการจัดกิจกรรมภายใน คือ พัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อช่วยสร้างโอกาสใหม่ให้กับชุมชน มีการปรับปรุงกิจกรรมการท่องเที่ยวของวัดที่หลากหลายทันสมัยมากขึ้น 4) ด้านการจัดทำโปรแกรมการท่องเที่ยว คือ จัดโปรแกรมการท่องเที่ยวของวัด มีการเรียนรู้เรื่องประเพณีและศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น 5) ด้านการประชาสัมพันธ์ คือ สร้างความตระหนักรู้ความเข้าใจในวัฒนธรรมและประเพณีของวัด สร้างสรรค์สิ่งสร้างสรรค์เนื้อหาที่น่าสนใจแก่นักท่องเที่ยว

คำสำคัญ: การจัดการ, แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม, หลักสปปายะ

Abstract

This research aims to (1) study the management level of cultural tourist attractions (2) study the relationship between the principles of Sappaya and the management of cultural tourist attractions (3) present guidelines for managing cultural tourist attractions according to the principles Sappaya. The research method is a combined method. Quantitative research used questionnaires. The confidence value was 0.989 from a sample of 399 people. Data were analyzed using statistics, frequency, percentage, mean, standard deviation, and analysis using the peer correlation coefficient method. ridge and qualitative research Interviews with 10 key informants or people were analyzed descriptively.

The research results found that 1. Overall management of the temple's cultural tourist attractions is at a high level. is at a high level ($\bar{X}$ =3.67, S.D.=0.43) 2 . Overall, the principles of Sappaya have a positive relationship with the management of cultural tourist attractions at temples. It is at a very high level ($R=0.774^{**}$), so the research hypothesis is accepted. 3. Guidelines for managing cultural tourist attractions of temples. It was found that the Sappaya principle

promotes more guidelines for managing cultural tourist attractions of temples in all 5 areas. 1) Place aspect: Campaign to help maintain cleanliness and orderliness of the temple. Organize the temple's tourist attractions to be suitable and worth seeing. Manage tourist attractions to keep them in good condition, clean and free from pollution. 2) Personnel aspect: creating a team that has knowledge, skills, and cares about service. Proper staffing has the ability to increase experience and skills. 3) Organizing internal activities is developing tourism activities to help create new opportunities for the community. Various temple tourism activities have been improved and modernized. 4) In terms of creating a tourism program, that is, organizing a tourism program for the temple. There is learning about local traditions and arts and culture. 5) Public relations is to create awareness and understanding of the culture and traditions of the temple. Create interesting content for tourists.

Keywords: Management, Cultural Tourist Attractions, Sappaya

บทนำ

วัดเป็นสถานที่ทรงคุณค่าเพราะเป็นแหล่งรวมของวัฒนธรรมมีทรัพยากรทางกายภาพ ทรัพยากร ทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม เพียงแต่จะถ่ายทอดออกไปได้อย่างไร ถ้าไปแยกส่วนไม่ได้มองอย่างต่อเนื่องเป็นเหตุเป็นผล ก็จะทำให้ได้เพียงแค่วัดเพื่อถ่ายรูปสวยงาม ชาวต่างชาติจำนวนมากที่มีพื้นฐานศาสนาและวัฒนธรรมต่างก็มาเพียงแค่อายุรูป บางครั้งก็มาทำกริยาที่ไม่เหมาะสม คนไทยบางกลุ่มก็ได้สร้างเสริมปัญญา ส่วนหนึ่งอาจจะเห็น เพราะวัดไม่ได้แสดงบทบาทอย่างชัดเจนว่าจะพัฒนาสังคม ทั้งที่บทบาทของวัดสามารถสนอง ประโยชน์ ได้ทั้ง 2 ด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคมและด้านการนำรายได้เข้ามาทำนุบำรุงวัด ทำนุบำรุงท้องถิ่นจังหวัดและประเทศโดยรวมขณะเดียวกันวัดก็เป็นแหล่งที่สามารถให้ความรู้ ความคิดที่กว้างขวางขึ้น ให้ความสงบความร่มเย็นกับผู้มาเยือน ทำให้พุทธศาสนิกชน เข้าใจ พุทธศาสนาได้ดีขึ้น วัฒนธรรมของสังคมไม่ว่าที่ไหนในโลก ไม่มีอะไรเป็นหลักเท่ากับศาสนา ศาสนาเป็นรากเหง้าของการตั้งสังคม โดยเฉพาะในประเทศไทยเป็นเมืองแห่งพระพุทธศาสนา

การท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาจึงเป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่กระแสวิงในปัจุบันให้ความต้องการ เนื่องจากการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธรูปศาสนาเป็นการเดินทาง ที่นักท่องเที่ยวปฏิบัติตนให้กลายเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมของสังคมไทย (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2565)

การจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามหลักสัปปายะของวัดในอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ที่ในยุคนปัจจุบันสังคมไทยในเรื่องกระแสการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีวัดเป็นศูนย์รวมทางศิลปะและวัฒนธรรมและจิตกรรมฝาผนังตามสถานที่เก่าแก่และศักดิ์สิทธิ์ที่ทุกท่านเข้าไปเยี่ยมชมเคารพกราบไหว้ของประชาชนและหน่วยงานต่าง ๆ รวมถึงสถานศึกษาเพื่อแสวงหาประสบการณ์ แสวงหาความรู้ และแหล่งเรียนรู้ที่มีเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับประเพณี ศิลปะและวัฒนธรรมของชาวพุทธจะเห็นได้ว่าการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เป็นสัปปายะและยังเป็นศูนย์รวมทางด้านจิตใจเพื่อให้เกิดสัปปายะ 4 เป็นสิ่งที่เหมือนกัน สิ่งที่เกื้อกูล ช่วยสนับสนุนในการบำเพ็ญภาวนาให้ได้ผลดี ช่วยให้สมาธิตั้งมั่น ไม่เสื่อมถอย คือ 1. อาวาสสัปปายะ (ที่อยู่ซึ่งเหมือนกัน เช่น ไม่พลุกพล่านจอแจ) 2. โคจรสัปปายะ (ที่หาอาหาร ที่เที่ยว บิณฑบาตที่เหมาะสม เช่น มีหมู่บ้านหรือชุมชนที่มีอาหารบริบูรณ์อยู่ไม่ไกลไม่ไกลเกินไป) 3. ภัตตสัปปายะ (การพูดคุยที่เหมาะสม เช่น พูดคุยเล่าขานกันแต่ในกถาวัตถุ 10 และพูดแต่พอประมาณ) 4. บุคคลสัปปายะ (บุคคลที่ถูกต้องเหมาะสม เช่น มีท่านผู้ทรงคุณธรรม ทรงภูมิปัญญาเป็นที่ปรึกษาเหมาะสม) 5. โภชนสัปปายะ (อาหารที่เหมาะสม เช่น ถูกกับร่างกาย เกื้อกูลต่อสุขภาพ ฉ้นไม่ยาก) 6. อุตสัปปายะ (ดินฟ้าอากาศธรรมชาติแวดล้อมที่เหมาะสม เช่น ไม่หนาวเกินไป ไม่ร้อนเกินไป เป็นต้น) 7. อิริยาปถสัปปายะ (อิริยาบถที่เหมาะสม เช่น บางคนถูกกับกิจกรรม บางคนถูกกับนั่ง ตลอดจนมีการเคลื่อนไหวที่พอดี (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2546) การประยุกต์ใช้หลักสัปปายะ 4 เพื่อเสริมสร้างการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธรูปศาสนาได้แก่ การนำหลักอาวาสสัปปายะมาประยุกต์ใช้ในการเสริมสร้างการท่องเที่ยวในส่วน of สถานที่ นำหลักอาหารสัปปายะมาประยุกต์ใช้ในการจัดการด้านอาหาร นำหลักบุคคลสัปปายะมาประยุกต์ใช้ในการจัดการด้านบุคคล นำหลักธรรม สัปปายะมาประยุกต์ใช้ในการจัดการด้านปฏิบัติธรรม ซึ่งเมื่อนำหลักสัปปายะ 4 มาประยุกต์ใช้ทำให้การท่องเที่ยวเชิงพระพุทธรูปศาสนา เป็นการท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ (พระครูศรีกิตยาธรร, 2564)

อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ก็เป็นอีกหนึ่งอำเภอที่มีแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและธรรมชาติมากมายหลายที่ ที่นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างชาติเดินทางมาเที่ยวสิ่งที่เป็นปัญหาสำคัญของวัดที่จัดการให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดซึ่งไม่อาจ

ปฏิเสธได้คือ ขาดโค้ดแนะนำจุดท่องเที่ยวในวัดและเรื่องของการบริการ รวมไปถึงสถานที่บางวัดยังขาดความเป็นสัปปายะกับนักท่องเที่ยว อันส่งผลกระทบต่อทางตรงและทางอ้อมแก่สถานะของวัด ที่ขาดการการบริหารงานจัดการวัดที่ เหมาะสมดังงามในสถานการณ์ปัจจุบันนี้ ควรต้องมียุทธศาสตร์ประกอบสำคัญที่ผู้บริหารจัดการวัดควรคำนึงเพื่อให้การบริหารงานประสบความสำเร็จประกอบไปด้วย เงิน (money) วัสดุดิบ (materials) เครื่องจักรหรืออุปกรณ์ (machine or equipment) และบุคลากร หรือคน (man) ซึ่งเป็นการพัฒนาการบริหารจัดการกิจการงานของวัดที่มีองค์ประกอบสำคัญในกำหนดทิศทางในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและทรัพยากรทางธรรมชาติที่มีอยู่ในชุมชนเพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวตามหลักสัปปายะภายในวัดแล้วยังต้องมีส่วนร่วมของภาครัฐและภาคเอกชนรวมถึงประชาชนในชุมชนให้ความร่วมมือสนับสนุนรักษาสืบสานอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมที่มีอยู่ให้มั่นคงยั่งยืน เพื่อให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวชมความงามอันมีค่าที่มีอยู่ในชุมชนได้ตลอดเวลา (พระมหาสำราญ ฐานุตโตโม (ประเสริฐซึ้ง), 2561)

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยมีความประสงค์จะสืบสานงานศิลปวัฒนธรรม การจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามหลักสัปปายะของวัดในอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ที่ในยุคปัจจุบันเป็นโลกแห่งเทคโนโลยีที่มีความเจริญก้าวหน้าไปไกลในด้านการบริหารวัดเพื่อการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามหลักสัปปายะของวัด ที่ยังขาดการสนับสนุนและความร่วมมือคนในชุมชน จึงนำผลจากการวิจัยที่ได้มาบริหารจัดการวัดให้มีประสิทธิภาพต่อการพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามหลักสัปปายะของวัดในอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักสัปปายะกับการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดในอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา
3. เพื่อนำเสนอแนวทางการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามหลักสัปปายะของวัดในอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย งานวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) ซึ่งเป็นการผสมผสานวิธีระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

1. ประชากรเป้าหมาย

ประชากร ได้แก่ ประชาชนในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวของวัดในอำเภอปากช่อง จำนวน 109,485 คน (สำนักงานสถิติ จังหวัดนครราชสีมา, 2566)

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวของวัดในอำเภอปากช่อง จำนวน 399 คน

2.1 การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการกำหนดขนาดตัวอย่างในการวิจัย ทำการสุ่มจากกลุ่มประชากร โดยใช้สูตรของ ทาโร่ ยามาเน่ (Yamane, 1973)

$$n = \frac{N}{1 + N(e)^2}$$

โดย	N	=	จำนวนประชากรทั้งหมด
	e	=	ความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ (นิยมใช้ 0.05)
	n	=	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง

เมื่อแทนค่าสูตรข้างต้นจะได้

$$n = \frac{109,485}{1 + 109,485 (0.05)^2}$$
$$n = 389.54$$

ดังนั้น ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้เท่ากับ 399 คน ผู้วิจัยจึงนำมาคำนวณตามสัดส่วนที่เหมาะสมของประชาชน โดยใช้เทคนิคการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ

3. การกำหนดวิธีการเก็บและรวบรวมข้อมูล

3.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นโดยศึกษาจากเอกสาร หนังสือ ตำรา วารสาร สิ่งพิมพ์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามหลักสัปปายะของวัดในอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ได้แก่ 1. การวิเคราะห์ความตรงเชิงเนื้อหา (Contents Validity) โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้องของประเด็นคำถามการวิจัยกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยในรูปแบบของเทคนิคการวิเคราะห์ IOC (Index of Congruence) โดยผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบไม่น้อยกว่า 5 ท่าน ได้ผลการหาค่า IOC ระหว่าง 0.6 - 1.00 ทุกข้อ 2. การหาค่าความเที่ยง (Reliability) นำไปแจกให้กลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 ชุด ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา ของความเชื่อมั่นแบบสอบถาม (Try out) ทั้งฉบับเท่ากับ 0.989 แสดงให้เห็นว่าแบบสอบถามมีความเชื่อมั่นในระดับสูงสามารถนำไปแจกกับกลุ่มตัวอย่างได้

3.2 วิธีการเก็บและรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการจัดเก็บข้อมูลเชิงปริมาณตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

- 1) จัดเตรียมเครื่องมือตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างโดยใช้แบบสอบถาม ตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการแจกแบบสอบถาม
- 2) ผู้วิจัยเสนอติดต่อขอหนังสือจากหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา เพื่อขออนุญาตและขอความร่วมมือถึงนายอำเภอปากช่อง ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเพื่อเข้าแจกแบบสอบถาม (Questionnaire)
- 3) ตรวจสอบความสมบูรณ์ครบถ้วนของแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่รับกลับมาก่อนนำไปวิเคราะห์ข้อมูลตามวิธีการทางสังคมศาสตร์

3.3 การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ข้อมูลที่ได้ทั้งหมดไปทำการตรวจสอบความถูกต้อง การลงรหัส และประมวลผลข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์เพื่อทำการคำนวณค่าสถิติต่าง ๆ ที่ใช้ในการวิเคราะห์การนำเสนอและสรุปผลการวิจัย โดย 1) สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ สถิติ ค่าร้อยละ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ด้วยวิธีของเพียร์สัน

การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

1. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ผู้วิจัยได้กำหนดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) เป็นผู้เชี่ยวชาญทางวิชาการที่เกี่ยวข้องหรือมีประสบการณ์โดยตรงเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 10 รูปหรือคน

2. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์โดยวิธีการ ดังนี้

1) นำข้อมูลที่ได้จากสัมภาษณ์มาถอดเสียงและบันทึกเป็นข้อความ 2) นำข้อมูลจากการสัมภาษณ์และการจดบันทึกมาจำแนกเป็นประเด็น แล้วเรียบเรียงเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย 3) วิเคราะห์คำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบท (Context) 4) สังเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัยและนำเสนอต่อไป

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดในอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1. ข้อที่ 2. และข้อที่ 3 ตามลำดับดังนี้

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ที่ 1 ระดับการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดในอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวม โดยภาพรวม

(n=-399)

การจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัด ในอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา	ระดับการปฏิบัติ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1) ด้านสถานที่	3.67	0.47	มาก
2) ด้านบุคลากร	3.68	0.49	มาก
3) ด้านการจัดกิจกรรมภายใน	3.67	0.52	มาก
4) ด้านการจัดทำโปรแกรมการท่องเที่ยว	3.63	0.61	มาก
5) ด้านการประชาสัมพันธ์	3.71	0.46	มาก
รวม	3.67	0.43	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า การจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดในอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.67$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านการประชาสัมพันธ์ ($\bar{X}=3.71$) ด้านบุคลากร ($\bar{X}=3.68$) ด้านการจัดกิจกรรมภายใน ($\bar{X}=3.67$) ด้านสถานที่ ($\bar{X}=3.67$) ด้านการจัดทำโปรแกรมการท่องเที่ยว ($\bar{X}=3.63$)ตามลำดับ

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ที่ 2 สรุปผลสมมติฐานการวิจัย
ความสัมพันธ์ระหว่างระหว่างหลักสัปปายะกับการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดในอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา

ที่	สมมติฐานการวิจัย	ความสัมพันธ์		เชิง	ระดับ	ผลการทดสอบ	
		มี	ไม่มี			สมมติฐานยอมรับ	ปฏิเสธ
1	หลักสัปปายะ โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดในอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวม	✓	-	บวก	สูงมาก	✓	-

จากตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างระหว่างหลักสัปปายะกับการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดในอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวม พบว่า หลักสัปปายะ โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดในอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา อยู่ในระดับสูงมาก ($r=0.774^{**}$) จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ที่ 3 แนวทางการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามหลักสัปปายะของวัดในอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา พบว่า หลักสัปปายะ ได้แก่ ด้านสถานที่สัปปายะ ด้านอาหารสัปปายะ ด้านบุคคลสัปปายะ ด้านธรรมะสัปปายะ ดังนั้น เมื่อหลักสัปปายะข้างต้น เป็นตัวส่งเสริมเกิดแนวการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามหลักสัปปายะของวัดในอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ทั้ง 5 ด้าน มีลักษณะดังนี้ 1) ด้านสถานที่ ประกอบด้วย ธรณีให้ช่วยรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบของ

วัด จัดระเบียบสถานที่ท่องเที่ยวของวัดให้เหมาะสมน่าชม จัดการสถานที่ท่องเที่ยวให้อยู่ในสภาพที่ดี สะอาด และปราศจากมลพิษ 2) ด้านบุคลากร ประกอบด้วย สร้างทีมงานที่มีความรู้ ทักษะ และความใส่ใจในการบริการ การจัดบุคลากรอย่างเหมาะสมมีความสามารถเพิ่ม ประสิทธิภาพและทักษะที่จำเป็นให้กับบุคลากรด้านการท่องเที่ยว 3) ด้านการจัดกิจกรรม ภายใน ประกอบด้วย มีการปรับปรุงกิจกรรมการท่องเที่ยวของวัดที่หลากหลายทันสมัยมากขึ้น มีการเพิ่มกิจกรรมที่น่าสนใจเช่นการจัดงานเทศกาล ประเพณีท้องถิ่นและเสนาธรรม 4) ด้าน การจัดทำโปรแกรมการท่องเที่ยว ประกอบด้วย มี จัดโปรแกรมให้มีการเรียนรู้เรื่องประเพณี และศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น จัดโปรแกรมเยือนวัดที่มีประวัติศาสตร์ที่สำคัญให้มากยิ่งขึ้น 5) ด้านการประชาสัมพันธ์ ประกอบด้วย มีการเปิดโอกาสรับฟังความคิดเห็นและประชมติจาก สาธารณชนที่มีต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม สร้างความตระหนักถึงความเข้าใจใน วัฒนธรรมและประเพณีของวัด สร้างความเข้าใจและการร่วมมือกันระหว่างชุมชนและวัด สร้างสรรค์สิ่งสร้างสรรค์เนื้อหาที่น่าสนใจแก่นักท่องเที่ยว

อภิปรายผล

ได้อภิปรายผลตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

1. ระดับการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามหลักสัปปายะของวัดใน อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก คือ (1) ด้านสถานที่ (2) ด้านบุคลากร (3) ด้านการจัดกิจกรรมภายใน (4) ด้านการจัดทำโปรแกรมการท่องเที่ยว (5) ด้านการประชาสัมพันธ์ แสดงให้เห็น การสร้างประสบการณ์ท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงกับประเพณี และวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างเชี่ยวชาญ โดยเน้นการอนุรักษ์และสืบสานประเพณีท้องถิ่นให้ สามารถถ่ายทอดความรู้และความเข้าใจให้กับนักท่องเที่ยวได้อย่างเหมาะสมและคมชัด เพื่อให้ นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์ที่หลากหลายและมีความหมายในการเข้าใจและเคารพ วัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างเป็นระบบและยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (พระมหาธัชธร สิริมงคล, 2557) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การจัดการการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดหนองแวง (พระ อารามหลวง) อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น” ผลการวิจัยพบว่า นักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นต่อ การจัดการการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดหนองแวง (พระอารามหลวง) อำเภอเมือง จังหวัด ขอนแก่น โดยรวมอยู่ในระดับมาก (4.32) เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่า นักท่องเที่ยวมีความ คิดเห็นต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดหนองแวง (พระอารามหลวง) อำเภอเมือง

จังหวัดขอนแก่น ด้านสถานที่ ด้านการสร้างแรงจูงใจและ ด้านการให้บริการ อยู่ในระดับมาก ทุกด้าน ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ (พระมหาศิริชัย สิริทญาโณ, 2557) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การจัดการทรัพยากรมนุษย์เชิงกลยุทธ์ขององค์การบริหารส่วนตำบล ในอำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์” ผลการวิจัยพบว่า การจัดการทรัพยากรมนุษย์เชิงกลยุทธ์ ขององค์การบริหารส่วนตำบล ความคิดเห็นของบุคลากรโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง

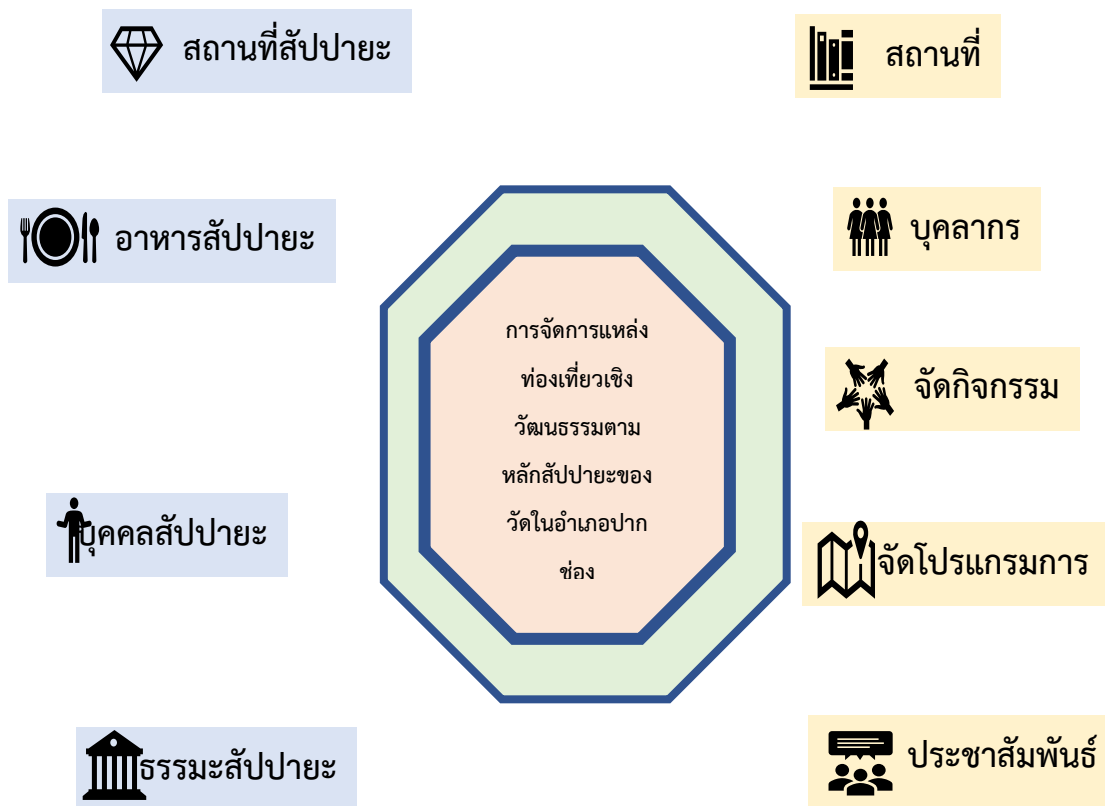
2. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างหลักการบริหารงานอย่างมีคุณภาพ PDCA กับบทบาทเชิงรุกของพระสังฆาธิการในการอนุรักษ์วัฒนธรรมลาวเวียงในอำเภอมืองนครนายก พบว่า หลักสัปปายะ โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดในอำเภopakช่อง จังหวัดนครราชสีมา อยู่ในระดับสูงมาก ($r=0.774^{**}$) จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย แสดงให้เห็นว่า ความสำคัญของการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามหลักสัปปายะของวัดในอำเภopakช่อง จังหวัดนครราชสีมา อยู่ที่ยุทธศาสตร์และการส่งเสริมวัฒนธรรมไทยให้รุ่นหนุ่มสาวและชุมชนทั่วไปได้เข้าถึงและเรียนรู้จากมูลค่าของวัฒนธรรมตามหลักสัปปายะอย่างเป็นทางการ การสร้างประสบการณ์ท่องเที่ยวที่มีคุณค่าและเป็นประโยชน์ต่อชุมชนท้องถิ่น เพื่อสร้างการรับรู้และความเข้าใจในวัฒนธรรมการสันติภาพของชาติไทยให้เกิดขึ้นอย่างยั่งยืนและมีคุณค่าต่ออนาคต ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (พระครูโสภณธำรงกิตติ์ (กิตติศักดิ์ สุทธิจิตโต), 2561) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์” ผลการวิจัยพบว่า ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อการพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่าเพศ มีผลต่อความคิดเห็นที่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ในส่วนของอายุ วุฒิการศึกษา อาชีพ ไม่มีผลต่อความคิดเห็นของประชาชน จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย

3. แนวทางการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามหลักสัปปายะของวัดในอำเภopakช่อง จังหวัดนครราชสีมา พบว่า การจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามหลักสัปปายะของวัดในอำเภopakช่อง จังหวัดนครราชสีมา มีองค์ประกอบที่สำคัญ คือ (หลักสัปปายะ ประกอบด้วย สถานที่สัปปายะ อาหารสัปปายะ บุคคลสัปปายะ ธรรมะสัปปายะ + การจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ประกอบด้วย สถานที่ บุคลากร การจัดกิจกรรมภายใน การจัดทำโปรแกรมการท่องเที่ยว การประชาสัมพันธ์) = แนวทางการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามหลักสัปปายะของวัดในอำเภopakช่อง จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย

ของ (พระครูพิทักษ์ศิลปาคม (นุชิต วชิรวิทู), 2561) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี” ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ที่สอดคล้องกับสภาพการณ์ปัจจุบันและแนวโน้มเชิงอุดมคติ พบว่า (1) ด้านสิ่งดึงดูดใจ ได้แก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายร่วมกันรักษาวัฒนธรรมดั้งเดิมของชุมชนมอญและเผยแพร่สู่สาธารณชน เป็นต้น (2) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ได้แก่ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายร่วมกันจัดศูนย์บริการนักท่องเที่ยวรองรับนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศและมีผู้เชี่ยวชาญภาษาอยู่ประจำการ เป็นต้น (3) ด้านการเข้าถึง ได้แก่ กรมทางหลวงติดตั้งป้ายบอกทางเพิ่มเติมในจุดเชื่อมต่อหรือบริเวณทางแยก เป็นต้น (4) ด้านการรักษาความปลอดภัย ได้แก่ วัดดำเนินการติดตั้งกล้องวงจรปิดเพิ่มเติมให้ครอบคลุมแหล่งท่องเที่ยวและพื้นที่ภายในวัด เป็นต้น (5) ด้านการตลาด ได้แก่ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายร่วมกันประชาสัมพันธ์ในช่องทางที่หลากหลาย เป็นต้น และ (6) ด้านนักท่องเที่ยว ได้แก่ ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวในพื้นที่ให้บริการกับนักท่องเที่ยวชาวไทยและต่างชาติโดยเสมอภาคกัน เป็นต้น

องค์ความรู้ใหม่

ผลการวิจัยผู้วิจัยสามารถสังเคราะห์องค์ความรู้จากการวิจัยได้ดังแผนภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากแผนภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัยเรื่อง “การจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามหลักสัปปายะของวัดในอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา” สามารถอธิบายได้ว่า การจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามหลักสัปปายะของวัดในอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา มีองค์ประกอบที่สำคัญ คือ (หลักสัปปายะ ประกอบด้วย สถานที่สัปปายะ อาหารสัปปายะ บุคคลสัปปายะ ธรรมะสัปปายะ + การจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ประกอบด้วย สถานที่ บุคลากร การจัดกิจกรรมภายใน การจัดทำโปรแกรมการท่องเที่ยว การประชาสัมพันธ์) = แนวทางการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามหลักสัปปายะของวัดในอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ควรกำหนดนโยบาย คณะสงฆ์ร่วมกับสำนักงานพระพุทธศาสนาประจำจังหวัด และสำนักงานการท่องเที่ยวจังหวัดร่วมกันจัดเคมเป้นส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดนครราชสีมา โครงการไหว้พระ ปฏิบัติธรรม นำชีวิตที่ดีงาม
2. ควรกำหนดนโยบายเพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดร่วมกับการท่องเที่ยวจังหวัดนครนายก ร่วมกันพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดอย่างต่อเนื่อง
3. ควรกำหนดนโยบายเพื่อให้วัดควรมีบทบาทสำคัญในการจัดกิจกรรม และหาแนวร่วมจากประชาชนและหน่วยงานราชการในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดในจังหวัดนครราชสีมาอย่างจริงจังและเป็นรูปธรรม

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ควรพัฒนาบุคลากรให้มีศักยภาพตามมาตรฐาน การพัฒนามาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดในจังหวัดนครราชสีมา กำหนดมาตรการดำเนินงานตามนโยบายที่มีผลบังคับใช้ตามกฎหมาย เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวต่างประเทศเข้ามาท่องเที่ยว พัฒนาการท่องเที่ยวให้ได้มาตรฐานสากล จัดตั้งหน่วยงานรับผิดชอบโดยตรงด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวตามนโยบายที่กำหนดไว้
2. ควรมีการเพิ่มความสามารถของชุมชน เปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมวางแผน เกิดการปฏิบัติงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ นับตั้งแต่การเข้าใจ เข้าถึง ปัญหา สถานการณ์ของชุมชนเอง การสร้างพลังอำนาจให้กับชุมชน เป็นหัวใจสำคัญที่จะให้การดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวของวัดและชุมชนได้บรรลุเป้าหมาย

3. ควรจัดทำฐานข้อมูลออนไลน์ด้านการท่องเที่ยวของไทยที่มีความเฉพาะเจาะจงในพื้นที่การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัด ให้มีรูปแบบที่ง่ายต่อการสืบค้น และเชื่อมโยงระบบบริการด้านการท่องเที่ยวทั้งหมด

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ในงานวิจัยครั้งต่อไป ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับสถานการณ์ในยุคชีวิตวิถีใหม่ (New Normal) ซึ่งมีการแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19)

2. ในงานวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาพฤติกรรม แรงจูงใจ การประชาสัมพันธ์เชิงรุก และความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ ส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยวัด และชุมชนท้องถิ่น ส่งเสริมองค์ความรู้ที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยว และตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวได้หลายกลุ่ม เพื่อให้ผลการวิจัยครอบคลุมในทุกประเด็น

3. ในงานวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาวิจัย พัฒนาตัวชี้วัดตามหลักพุทธธรรม เพื่อนำไปสู่การจัดทำคู่มือแนวปฏิบัติที่ดีในการบริหารจัดการท่องเที่ยว เพื่อก่อให้เกิดการบริหารการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. ยุทธศาสตร์การท่องเที่ยว พ.ศ. 2560 – 2564. เรียกใช้เมื่อ 19 ธันวาคม 2565 จาก https://www.mots.go.th/ewt_dl_link.

พระครูพิทักษ์ศิลปาคม (นุชิต วชิรวิทูโต). (2561). การพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี. ใน สารนิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระครูศรีกิตยาธร (นนทชัย เจริญยุทธ). (2564). การประยุกต์ใช้หลักสัปปายะ 4 เพื่อเสริมสร้างการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธรูปของวัดไชยธาราราม (วัดฉลอง). ใน วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์, 6(2), 517-518.

พระครูโสภณธำรงกิตติ์ (กิตติศักดิ์ สุทธิจิตโต). (2561). การพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2546). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาธีรธรรม สิริมงคล. (2557). การจัดการการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดหนองแขว (พระอารามหลวง) อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาศิริชัย สิริรัตนาน. (2557). การจัดการทรัพยากรมนุษย์เชิงกลยุทธ์ ขององค์การบริหารส่วนตำบล ในอำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาสำราญ ฐานุตโตโม (ประเสริฐชัย). (2561). การจัดการวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดสมุทรสงคราม. ใน ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สำนักงานสถิติ จังหวัดนครราชสีมา. แผนพัฒนาจังหวัดนครราชสีมา ระยะ 4 ปี (พ.ศ.2561 – 2564). เรียกใช้เมื่อ 12 มีนาคม 2566 จาก <http://nkrat.nso.go.th>
- Yamane, Taro. (1973). Statistics an introductory analysis. New York: Harper & Row.

การส่งเสริมการเข้าร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาของเยาวชน

ในอำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา*

PROMOTING YOUTH PARTICIPATION IN BUDDHIST ACTIVITIES IN CHOKCHAI DISTRICT NAKHONRATCHASIMA PROVINCE

พระอุทัย อติชาคโร (โพนกระโทก)¹, สุริยะ มาธรรม² และ พระสมุห์ธงชัย สุนทรจาโร³

Phra Uthai Atjāgaro (Phonkrathok)¹, Suriya Matham² and Phrasamuh Thongchai Sundarācāro³

¹⁻³มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

¹⁻³Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Corresponding author E-mail: Suri1358355@gmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) ศึกษาระดับการส่งเสริมการเข้าร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา 2) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักการมีส่วนร่วมในการสร้างจริยธรรมในโรงเรียนมีความสัมพันธ์กับการส่งเสริมการเข้าร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา 3) นำเสนอแนวทางการส่งเสริมการเข้าร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา ระเบียบวิธีวิจัยเป็นแบบผสมวิธี การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถาม ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.985 จากกลุ่มตัวอย่างได้แก่ เยาวชน จำนวน 311 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยสถิติ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการวิเคราะห์โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ด้วยวิธีของเพียร์สัน และการวิจัยเชิงคุณภาพ สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 10 รูปหรือคน วิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1. การส่งเสริมการเข้าร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาของเยาวชนในอำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.60$, S.D.=0.74) 2. หลักการมีส่วนร่วมในการสร้างจริยธรรมในโรงเรียน โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการส่งเสริมการเข้าร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาของเยาวชน โดยภาพรวม อยู่ในระดับปาน

* Received 10 April 2024; Revised 24 April 2024; Accepted 29 April 2024

กลาง ($R=0.554^{**}$) จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย 3. แนวทางการส่งเสริมการเข้าร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาของเยาวชนในอำเภอโขงเจียม จังหวัดนครราชสีมา พบว่า หลักการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียนเป็นตัวส่งเสริมเกิดประสิทธิผลการส่งเสริมการเข้าร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาของเยาวชนในอำเภอโขงเจียม มากยิ่งขึ้น ทั้ง 3 ด้าน มีลักษณะดังนี้ 1) ด้านการปฏิบัติตามหน้าที่ชาวพุทธ ได้แก่ ส่งเสริมให้มีการทำความดีตามแบบอย่างคนประพฤติดีที่ได้รับยกย่อง ส่งเสริมให้นักเรียนได้เรียนรู้การปฏิบัติตามหน้าที่ชาวพุทธ 2) ด้านการบริหารจิตและเจริญปัญญา ได้แก่ การส่งเสริมโรงเรียนจัดกิจกรรมการดักบาตรประจำเดือน ส่งเสริมให้มีการบริหารจิตและเจริญปัญญาโดยให้มีการนั่งสมาธิ 3) ด้านการปฏิบัติในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ สนับสนุนให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา จัดให้มีโครงการเข้าวัดฟังธรรมวันธรรมสวนะทุกวันพระ

คำสำคัญ: การส่งเสริม, กิจกรรมพระพุทธศาสนา, เยาวชน

Abstract

The objectives of this research are 1) to study the level of promotion of participation in Buddhist activities 2) to study the relationship between the principles of participation in creating ethics in schools and their relationship with the promotion of participation in Buddhist activities 3) Present guidelines for promoting participation in Buddhist activities. The research method is a combined method. Quantitative research used questionnaires. The reliability was 0.985 from a sample of 311 youths. Data were analyzed using statistics, frequency, percentage, mean, standard deviation, and analysis using the peer-to-peer method of correlation coefficient. ridge and qualitative research Interviews with 10 key informants or people were analyzed descriptively.

The research results found that 1. Promoting participation in Buddhist activities among youth in Chok Chai District Nakhon Ratchasima Province At a high level ($\bar{X}=3.60$, $S.D.=0.74$) 2. The principles of participation in creating ethics in schools, overall, have a positive relationship with promoting youth participation in Buddhist activities. Overall, they are at a moderate level

($R=0.554^{**}$). Therefore, the hypothesis of research. 3. Guidelines for promoting participation in Buddhist activities among youth in Chok Chai District Nakhon Ratchasima Province found that the principles of participation in promoting ethics in schools are effective in promoting participation in Buddhist activities of youth in Chokchai District even more in all 3 aspects as follows. 1) The performance of Buddhist duties includes promoting good deeds following the example of well-behaved people who are praised. Encourage students to learn how to perform their Buddhist duties. 2) Mental management and intellectual development, including promoting schools to organize monthly alms giving activities. Encourage mental management and intellectual development by having meditation sessions. 3) Practices on important Buddhist days include encouraging students to participate in activities on important Buddhist days. Organize a project to go to the temple and listen to Dhamma on Sabbath day, every Buddhist holy day.

Keywords: Promotion, Buddhist activities, Youth

บทนำ

วัดและพระสงฆ์เป็นส่วนสำคัญของสถาบันศาสนาในการขัดเกลาและปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมตามหลักพุทธศาสนาแก่ประชาชน นับเป็นสถาบันทางสังคมที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาคน การพัฒนาคนสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืนให้มีความสำคัญกับประเด็นต่อไปนี้เป็น การพัฒนาคุณภาพคนไทยให้มีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลงตามการก้าวตามกระแสโลกาภิวัตน์ เสริมสร้างความเข้มแข็งของสถาบันทางสังคมการก้าวตามกระแสโลกาภิวัตน์เห็นได้ว่ารัฐบาลให้ความสำคัญการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับประชาชน การพัฒนาบทบาทของสถาบันศาสนาพุทธ หลักทางสังคมและศาสนาพุทธให้เอื้อต่อการพัฒนาคน (แพ่งชินพงศ์, 2565)

การปลูกฝังความเข้าใจเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาควรดำเนินการในขณะที่บุคคลมีอายุน้อย เพราะเป็นวัยที่ยังไม่มีภาระ ไม่มีเรื่องที่ต้องคิดมากจึงสามารถซึมซับเอาหลักคำสอนทาง

พระพุทธศาสนาซึ่ง เป็นเรื่องเกี่ยวกับแนวคิดได้หากใช้วิธีที่เหมาะสม ในทุกศาสนการอบรม เลี้ยงดูจากครอบครัวเป็นวิธีการที่ส่งผลต่อความเชื่อและการปฏิบัติทางศาสนามากที่สุด อีกทั้งยังได้มีโครงการบรรพชาสามเณรพื้นฟูพระพุทธศาสนาทั่วไทย เพื่อส่งเสริมสนับสนุน และสร้างความตระหนักรู้ให้กับเด็กและเยาวชนไทย ในคุณค่าของประเพณีวัฒนธรรมไทย มิใช่เป็นเพียง การบวชตามประเพณี แต่เป็นหลักสูตรการอบรม เพื่อพัฒนาศักยภาพตนเอง ประกอบด้วยสื่อ การสอนที่ทันสมัยเข้าใจง่าย มีพระอาจารย์ให้คำปรึกษา โดยผู้บวชจะต้องฝึกอบรม ทั้ง ภาทฤษฎีและภาคปฏิบัติ ฝึกความมีวินัย ความเคารพ ความอดทน การบริหารเวลา การ บริหารปัจจัยสี่ การทำงานร่วมกับผู้อื่น การตัดสินใจแก้ไขปัญหาได้อย่างถูกต้องตามหลักพุทธ วิธี เพื่อให้เกิดหลักในการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องและในอำเภอโซ่พิสัย จังหวัดนครราชสีมา นั้น เป็น พื้นที่ ที่นับถือพระพุทธศาสนาร้อยละ 95 ของจำนวนประชาชนทั้งหมด ตั้งแต่อดีตจนถึง ปัจจุบันทั้งทางด้านพิธีกรรม ด้านจิตใจและการใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาแก้ไขปัญหา ต่าง ๆ ในการดำเนินชีวิตและประยุกต์ใช้ของประชาชน (อำเภอโซ่พิสัย, 2565)

ปัญหาเยาวชนในอำเภอโซ่พิสัย จังหวัดนครราชสีมา ทุกวันนี้เราเริ่มเห็นภาพความ เปลี่ยนแปลงที่คล้ายคลึงกับพุทธท้านายมากขึ้น เยาวชนในสมัยปัจจุบันนี้เติบโตมาพร้อมกับ เทคโนโลยีที่ทันสมัย ไม่ว่าจะเป็นโทรศัพท์ อินเทอร์เน็ต การใช้โซเชียลมีเดีย และสื่อในปัจจุบัน ก็มีความล่อแหลม ทำให้เยาวชน เข้าถึงสิ่งที่ไม่เหมาะสมไม่ควรได้อย่างง่ายมากขึ้น ปัญหาท้อง ก่อนแต่ง การทำแท้ง เด็กถูกทอดทิ้งเกิดเป็นปัญหาสังคมมากขึ้น หากจะแก้ไขปัญหาเหล่านี้ก็ ต้องเริ่มต้นด้วยการนำธรรมะของพระพุทธศาสนาให้กลับคืนมาสู่ใจเยาวชน การที่จะทำให้ เยาวชนสนใจเกี่ยวกับพระพุทธศาสนานั้น สื่อธรรมะเองก็ต้องปรับตัวให้ทันยุคสมัย

ดังนั้น ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นพระนักวิทยากรในสังกัดคณะสงฆ์อำเภอโซ่พิสัย จังหวัด นครราชสีมา จึงมีความสนใจสนใจศึกษาเรื่อง “การส่งเสริมการเข้าร่วมกิจกรรมทาง พระพุทธศาสนาของเยาวชนในอำเภอโซ่พิสัย จังหวัดนครราชสีมา” เพื่อเป็นการส่งเสริม เยาวชนคนรุ่นใหม่ให้ได้ใกล้ชิดและเรียนรู้ เข้าใจในหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้ามาก ยิ่งขึ้น โดยงานวิจัยนี้จะเป็นการบูรณาการนำแนวคิด ทฤษฎีทางด้านการจัดการเชิงพุทธเข้ามา ประยุกต์เพื่อให้เกิดหลักดำเนินงานด้านการเผยแผ่ให้เป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น และเป็นประโยชน์ ในทางวิชาการแก่คณะสงฆ์ในด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา และหน่วยงานหรือองค์กรอื่น ๆ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้สืบต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการส่งเสริมการเข้าร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาของเยาวชนในอำเภอโขงเจียม จังหวัดนครราชสีมา
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักการมีส่วนร่วมในการสร้างจริยธรรมในโรงเรียนมีความสัมพันธ์กับการส่งเสริมการเข้าร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาของเยาวชนในอำเภอโขงเจียม จังหวัดนครราชสีมา
3. เพื่อนำเสนอแนวทางการส่งเสริมการเข้าร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาของเยาวชนในอำเภอโขงเจียม จังหวัดนครราชสีมา

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย งานวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ซึ่งเป็นการผสมผสานวิธีระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

1. ประชากรเป้าหมาย
ประชากร ได้แก่ เยาวชนที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอโขงเจียม จำนวน 1,390 คน (โรงเรียนโขงเจียมสามัคคี, 2565)
2. กลุ่มตัวอย่าง
กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เยาวชนที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอโขงเจียม จำนวน 311 คน
 - 2.1 การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง
ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการกำหนดขนาดตัวอย่างในการวิจัย ทำการสุ่มจากกลุ่มประชากรโดยใช้สูตรของ ทาโร่ ยามาเน่ (Yamane, 1973)

$$n = \frac{N}{1 + N(e)^2}$$

โดย	N	=	จำนวนประชากรทั้งหมด
	e	=	ความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ (นิยมใช้ 0.05)
	n	=	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง

เมื่อแทนค่าสูตรข้างต้นจะได้

$$\begin{aligned}n &= \frac{1,390}{1+1,390 (0.05)^2} \\n &= 310.61\end{aligned}$$

ดังนั้น ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้เท่ากับ 311 คน ผู้วิจัยจึงนำมาคำนวณตามสัดส่วนที่เหมาะสมของเยาวชนแต่ละชั้นการศึกษา โดยใช้เทคนิคการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ

3. การกำหนดวิธีการเก็บและรวบรวมข้อมูล

3.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นโดยศึกษาจากเอกสาร หนังสือ ตำรา วารสาร สิ่งพิมพ์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการเข้าร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาของเยาวชนในอำเภอโขงเจียม จังหวัดนครราชสีมา ได้แก่ 1. การวิเคราะห์ความตรงเชิงเนื้อหา (Contents Validity) โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้องของประเด็นคำถามการวิจัยกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยในรูปแบบของเทคนิคการวิเคราะห์ IOC (Index of Congruence) โดยผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบไม่น้อยกว่า 5 ท่าน ได้ผลการหาค่า IOC ระหว่าง 0.6 - 1.00 ทุกข้อ 2. การหาค่าความเที่ยง (Reliability) นำไปแจกให้กลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 ชุด ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา ของความเชื่อมั่นแบบสอบถาม (Try out) ทั้งฉบับเท่ากับ 0.985 แสดงให้เห็นว่าแบบสอบถามมีความเชื่อมั่นในระดับสูงสามารถนำไปแจกกับกลุ่มตัวอย่างได้

3.2 วิธีการเก็บและรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการจัดเก็บข้อมูลเชิงปริมาณตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1) จัดเตรียมเครื่องมือตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างโดยใช้แบบสอบถาม ตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการแจกแบบสอบถาม

2) ผู้วิจัยเสนอติดต่อขอหนังสือจากหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา เพื่อขออนุญาตและขอความร่วมมือถึงผู้อำนวยการโรงเรียนโขงเจียมสามัคคี ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเพื่อเข้าแจกแบบสอบถาม (Questionnaire)

3) ตรวจสอบความสมบูรณ์ครบถ้วนของแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่รับกลับมาก่อนนำไปวิเคราะห์ข้อมูลตามวิธีการทางสังคมศาสตร์

3.3 การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ข้อมูลที่ได้ทั้งหมดไปทำการตรวจสอบความถูกต้อง การลงรหัส และประมวลผลข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์เพื่อทำการคำนวณ ค่าสถิติต่าง ๆ ที่ใช้ในการวิเคราะห์การนำเสนอและสรุปผลการวิจัย โดย 1) สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ สถิติ ค่าร้อยละ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ด้วยวิธีของเพียร์สัน

การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

1. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ผู้วิจัยได้กำหนดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) เป็นผู้เชี่ยวชาญทางวิชาการที่เกี่ยวข้องหรือมีประสบการณ์โดยตรงเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 10 รูปหรือคน

2. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์โดยวิธีการ ดังนี้

1) นำข้อมูลที่ได้จากสัมภาษณ์มาถอดเสียงและบันทึกเป็นข้อความ 2) นำข้อมูลจากการสัมภาษณ์และการจดบันทึกมาจำแนกเป็นประเด็น แล้วเรียบเรียงเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย 3) วิเคราะห์คำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบท (Context) 4) สังเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัยและนำเสนอต่อไป

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการส่งเสริมการเข้าร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาของเยาวชนในอำเภอโซคชัย จังหวัดนครราชสีมา ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1. ข้อที่ 2. และข้อที่ 3 ตามลำดับดังนี้

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ที่ 1 ระดับการส่งเสริมการเข้าร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาของเยาวชนในอำเภอโซคชัย จังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวม โดยภาพรวม

(n=311)

การส่งเสริมการเข้าร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา ของเยาวชนในอำเภอโขงเจียม จังหวัดนครราชสีมา	ระดับการปฏิบัติ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1) ด้านการปฏิบัติตามหน้าที่ชาวพุทธ	3.58	0.82	มาก
2) ด้านการบริหารจิตและเจริญปัญญา	3.60	0.82	มาก
3) ด้านการปฏิบัติในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา	3.63	0.80	มาก
รวม	3.60	0.74	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า การส่งเสริมการเข้าร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาของเยาวชนในอำเภอโขงเจียม จังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.60$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านการปฏิบัติในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ($\bar{X}=3.63$) ด้านการบริหารจิตและเจริญปัญญา ($\bar{X}=3.60$) ด้านการปฏิบัติตามหน้าที่ชาวพุทธ ($\bar{X}=3.58$)ตามลำดับ

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ที่ 2 สรุปผลสมมติฐานการวิจัยความสัมพันธ์ระหว่างหลักการมีส่วนร่วมในการสร้างจริยธรรมในโรงเรียนกับการส่งเสริมการเข้าร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาของเยาวชนในอำเภอโขงเจียม จังหวัดนครราชสีมา

ที่	สมมติฐานการวิจัย	ความสัมพันธ์		เชิง	ระดับ	ผลการทดสอบสมมติฐาน	
		มี	ไม่มี			ยอมรับ	ปฏิเสธ
1	หลักการมีส่วนร่วมในการสร้างจริยธรรมในโรงเรียน โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการส่งเสริมการเข้าร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาของเยาวชนในอำเภอโขงเจียม จังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวม	✓	-	บวก	ปานกลาง	✓	-

จากตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างหลักการมีส่วนร่วมในการสร้างจริยธรรมในโรงเรียนกับการส่งเสริมการเข้าร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาของเยาวชนในอำเภอโขงเจียม จังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวม พบว่า หลักการมีส่วนร่วมในการสร้างจริยธรรมในโรงเรียน โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการส่งเสริมการเข้าร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาของเยาวชนในอำเภอโขงเจียม จังหวัดนครราชสีมาโดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง ($r=0.554^{**}$) จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ที่ 3 แนวทางการส่งเสริมการเข้าร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาของเยาวชนในอำเภอโขงชัย จังหวัดนครราชสีมา พบว่า หลักการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียน ได้แก่ ด้านการสร้างการรับรู้ ด้านการสร้างแกนนำ ด้านการกำหนดคุณธรรมอัตลักษณ์ของโรงเรียน และด้านการกำหนดวิธีการบรรลุคุณธรรมอัตลักษณ์ของโรงเรียน ดังนั้น เมื่อหลักการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียนข้างต้น เป็นตัวส่งเสริมเกิดประสิทธิภาพการส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียนข้างต้น เป็นตัวส่งเสริมเกิดประสิทธิผลการส่งเสริมการเข้าร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาของเยาวชนในอำเภอโขงชัย มากยิ่งขึ้น ทั้ง 3 ด้าน มีลักษณะดังนี้ 1) ด้านการปฏิบัติตามหน้าที่ชาวพุทธ ประกอบด้วย ส่งเสริมให้มีการทำความดีตามแบบอย่างคนประพตติที่ได้รับยกย่อง ส่งเสริมให้นักเรียนได้เรียนรู้การปฏิบัติตามหน้าที่ชาวพุทธ ส่งเสริมให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมการนำหลักธรรมในพระพุทธศาสนาไปใช้ชีวิตประจำวัน 2) ด้านการบริหารจิตและเจริญปัญญา ประกอบด้วย การส่งเสริมโรงเรียนจัดกิจกรรมการตักบาตรประจำเดือน ส่งเสริมให้มีการบริหารจิตและเจริญปัญญาโดยให้มีการนั่งสมาธิ และการนำหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนามาปฏิบัติจนมีผลการเรียนที่ดีขึ้น 3) ด้านการปฏิบัติในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ประกอบด้วย สนับสนุนให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา จัดให้มีโครงการเข้าวัดฟังธรรมวันธรรมสวนะทุกวันพระ ขยายผลในรายวิชาที่เกี่ยวข้องได้จัดประกวดเรียงความ ทำการ์ดเชิญชวน เป็นต้น

อภิปรายผล

ได้อภิปรายผลตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

1) **ระดับการส่งเสริมการเข้าร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาของเยาวชนในอำเภอโขงชัย จังหวัดนครราชสีมา** อยู่ในระดับมาก คือ 1) ด้านการปฏิบัติตามหน้าที่ชาวพุทธ 2) ด้านการบริหารจิตและเจริญปัญญา 3) ด้านการปฏิบัติในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา แสดงให้เห็นว่า การส่งเสริมการเข้าร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาของเยาวชนในอำเภอโขงชัย จังหวัดนครราชสีมา เป็นเรื่องที่มีความสำคัญอย่างมากในการสร้างสังคมที่เหนือชั้น เป็นการสร้างความเข้าใจในจริยธรรมและพุทธศาสนาอย่างถูกต้อง การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางศาสนาจะช่วยสร้างสังคมที่มีความสงบ มีคุณธรรม เรียนรู้จากกันและสร้างเครือข่ายที่แข็งแกร่ง นอกจากนี้ยังเสริมสร้างศักยภาพให้กับเยาวชนในด้านการบริหารจิต เชื่อมั่นได้ว่าการส่งเสริมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาของเยาวชนในพื้นที่นี้จะช่วยสร้างอนาคตที่ดีให้กับสังคมและ

ชุมชนในระยะยาว การส่งเสริมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นการสร้างพื้นที่ที่เยาวชนสามารถเรียนรู้และเจริญไปพร้อมกันและสร้างสังคมที่มีคุณค่าและมีเสถียรภาพในระยะยาว การมีส่วนร่วมในการส่งเสริมจริยธรรมเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยสร้างความเข้าใจและความเชื่อมั่นในศาสนาของตนเองและผู้อื่นได้ การสร้างการรับรู้และกำหนดอัตลักษณ์ที่ชัดเจนจะช่วยให้สามารถปฏิบัติตามคุณธรรมและบรรลุปเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระสมพร สมจิตโต (อ่อนไธสง) (2561) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การส่งเสริมเด็กและเยาวชนในการเข้าร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ” ผลการวิจัยพบว่า 1. เด็กและเยาวชนมีความคิดเห็นต่อการส่งเสริมเด็กและเยาวชนในการเข้าร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

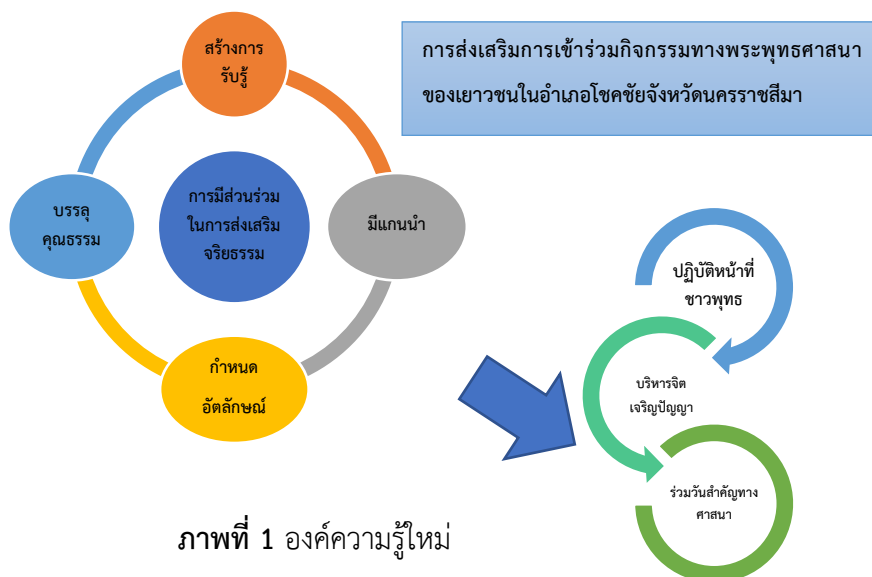
2. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างหลักการมีส่วนร่วมในการสร้างจริยธรรมในโรงเรียนมีความสัมพันธ์กับการส่งเสริมการเข้าร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาของเยาวชนในอำเภอโขงชัย จังหวัดนครราชสีมา พบว่า หลักการมีส่วนร่วมในการสร้างจริยธรรมในโรงเรียน โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการส่งเสริมการเข้าร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาของเยาวชนในอำเภอโขงชัย จังหวัดนครราชสีมาโดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง ($r=0.554^{**}$) จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย แสดงให้เห็นว่า เป้าหมายของการกำหนดคุณธรรมอัตลักษณ์ เป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากจะช่วยสร้างบรรยากาศเชิงบวกภายในโรงเรียน สร้างเสถียรภาพและสร้างความเข้าใจระหว่างนักเรียนและบุคลากรทุกคนในทีมงานของโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระสมจิตร ขนดีโก (2558) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ที่มีต่อการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม” จากผลการวิจัย พบว่า บทบาทของพระสงฆ์ที่มีต่อการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.67 และผลการเปรียบเทียบบทบาทของพระสงฆ์ที่มีต่อการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม โดยจำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล พบว่า เพศ อายุ และระดับชั้น ไม่ทำให้เกิดความคิดเห็นที่ไม่แตกต่าง ซึ่งเป็นการยอมรับสมมติฐานการวิจัย

3. แนวทางการส่งเสริมการเข้าร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาของเยาวชนในอำเภอโขงชัย จังหวัดนครราชสีมา พบว่า การส่งเสริมการเข้าร่วมกิจกรรมทาง

พระพุทธศาสนาของเยาวชนในอำเภอโซคชัย จังหวัดนครราชสีมา มีองค์ประกอบที่สำคัญ คือ (การมีส่วนร่วมในการส่งเสริมจริยธรรม ประกอบด้วย สร้างการรับรู้ มีแกนนำ กำหนดอัตลักษณ์ บรรลุคุณธรรม + ปฏิบัติหน้าที่ชาวพุทธ บริหารจิตเจริญปัญญา ร่วมวันสำคัญทางศาสนา) = แนวทางการส่งเสริมการเข้าร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาของเยาวชนในอำเภอโซคชัย จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระสมพร สมจิตโต (อ่อนไธสง) (2561) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การส่งเสริมเด็กและเยาวชนในการเข้าร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ” ผลการวิจัยพบว่า ด้านความมีระเบียบวินัย ในปัจจุบันเด็กและเยาวชนส่วนใหญ่ขาดคุณสมบัติด้านความมีระเบียบวินัย มาโรงเรียนไม่ค่อยตรงต่อเวลา แต่งกายไม่ค่อยถูกต้องตามระเบียบของโรงเรียน ควรที่จะเปิดโอกาสให้พระสงฆ์เข้ามามีส่วนร่วมในการเรียนการสอนให้เด็กและเยาวชนเข้าถึงแก่นแท้ของระเบียบวินัย ด้านความซื่อสัตย์สุจริต เด็กและเยาวชนให้ความสนใจกิจกรรมด้านคุณธรรมจริยธรรมน้อยมากจึงทำให้เด็กและเยาวชนขาดความซื่อสัตย์สุจริตต่อผู้มีพระคุณและเพื่อนๆ ควรที่บิดามารดาครูและพระสงฆ์ต้องร่วมมือกันอบรมสั่งสอนและปลูกฝังให้เด็กและเยาวชนมีความซื่อสัตย์ต่อตนเองและผู้อื่น ผู้บริหารสถานศึกษาพระสงฆ์และครูควรร่วมมือกันส่งเสริมการจัดกิจกรรมหรือโครงการอบรมด้านความกตัญญูกตเวทีในวันสำคัญของชาติและวันสำคัญทางพระพุทธศาสนามากขึ้น

องค์ความรู้ใหม่

ผลการวิจัยผู้วิจัยสามารถสังเคราะห์องค์ความรู้ได้ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การส่งเสริมการเข้าร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาของเยาวชนในอำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา เมืองค์ประกอบที่สำคัญ คือ (การมีส่วนร่วมในการส่งเสริมจริยธรรม ประกอบด้วย สร้างการรับรู้ มีแกนนำ กำหนดอัตลักษณ์ บรรลุคุณธรรม + ปฏิบัติหน้าที่ชาวพุทธ บริหารจิตเจริญปัญญา ร่วมวันสำคัญทางศาสนา) = แนวทางการส่งเสริมการเข้าร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาของเยาวชนในอำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ควรกำหนดนโยบายให้มีห้องจริยศึกษาเพื่อศึกษาและทำกิจกรรมในวิชาพระพุทธศาสนาโดยเฉพาะและสนับสนุนการอบรมสั่งสอนคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนในโรงเรียน โดยจัดสรรพระสงฆ์ให้เข้ามาจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษาต่างๆ เพิ่มมากขึ้น
2. ควรกำหนดนโยบายให้มีการปรับปรุงรูปแบบการสอนให้นักเรียนเกิดความรู้ และสามารถนำหลักธรรมในพระพุทธศาสนาไปประยุกต์ใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน
3. ควรกำหนดนโยบายในการจัดกิจกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาที่มีรูปแบบพิธีกรรมสอดคล้องกับความรู้ความเข้าใจของเยาวชน เพื่อให้ นักศึกษาสามารถปฏิบัติตนในการเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. พระสงฆ์ควรปลูกฝังและรณรงค์ให้นักศึกษามีความรู้ความเข้าใจและปฏิบัติตนในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาได้อย่างถูกต้องเหมาะสมในแต่ละวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เพื่อให้เยาวชนสามารถเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ
2. พระสงฆ์ควรกระตุ้นจิตสำนึกให้นักศึกษาเห็นความสำคัญของการเข้าร่วมพิธีกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาตามที่กำหนดนั้นเป็นกิจกรรมที่สำคัญต่อการดำเนินชีวิตเพื่อให้เยาวชนตระหนักถึงความสำคัญในการเข้าร่วมพิธีกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา
3. พระสงฆ์ควรปลูกฝังความเชื่อที่ถูกต้องเกี่ยวกับพิธีกรรมต่าง ๆ ในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาเพื่อให้ นักศึกษามีความเชื่อที่ถูกต้อง เหมาะสมในการเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรเปลี่ยนจากการส่งเสริมการเข้าร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาของเยาวชน เป็นผลสัมฤทธิ์ของการส่งเสริมการเข้าร่วมกิจกรรมทาง

พระพุทธศาสนาของเยาวชน เพื่อจะได้วัดประสิทธิภาพของการส่งเสริมการเข้าร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาของเยาวชนได้

2. ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรเปลี่ยนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยจากการสอบถามเยาวชนหรือนักเรียน เป็นการสอบถามจากครูและผู้ปกครองซึ่งเป็นผู้ใกล้ชิด ซึ่งเป็นผู้ที่สามารถสังเกตความเปลี่ยนแปลงทางพฤติกรรมของนักเรียนหรือเยาวชนได้เป็นอย่างดี จึงจะเป็นการได้มาซึ่งข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาบทบาทของพระสงฆ์เพื่อส่งเสริมการเข้าร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาของเยาวชนได้

3. ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาเกี่ยวกับกลยุทธ์หรือยุทธศาสตร์ ที่พระสงฆ์ใช้ในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียน เพื่อจะได้ทราบกลยุทธ์ หรือยุทธศาสตร์ที่สามารถนำมาใช้เพื่อการพัฒนาประสิทธิภาพในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนได้

เอกสารอ้างอิง

พระสมจิตร ขนติโก. (2558). บทบาทของพระสงฆ์ที่มีต่อการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ.มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระสมพร สมจิตโต (อ่อนไธสง). (2561). การส่งเสริมเด็กและเยาวชนในการเข้าร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ อำเภอมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น. สารนิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ.มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

แพง ชินพงศ์. (2565). พระสงฆ์กับวัดถุนิยม. เรียกใช้เมื่อ 18 ตุลาคม 2565 จาก <https://mgronline.com>

โรงเรียนโชคชัยสามัคคี. (2565). สถิตินักเรียนของโรงเรียน. เรียกใช้เมื่อ 23 ธันวาคม 2565 จาก <https://sites.google.com/chk.ac.th/chkschoo> giupd.

อำเภโชคชัย. ตามหลักฐาน ประวัติความเป็นมาของอำเภโชคชัย. เรียกใช้เมื่อ 23 ธันวาคม 2565 จาก <http://www.koratcf.or.th>

Yamane, Taro. (1973). Statistics an introductory analysis. New York: Harper & Row.

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกบรรพชาอุปสมบทของพุทธศาสนิกชน

ในอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา*

FACTORS AFFECTING THE DECISION TO CHOOSE THE ORDINATION OF BUDDHISTS IN PAK CHONG DISTRICT NAKHON RATCHASIMA PROVINCE

พระมหาศักรินทร์ สุรเมธี (ศรีแจ่ม)¹, พระครูขันติธรรมธาริ² และ พระครูศรีปริยัตยารักษ์³

Pnramaha Sakkarin Suramedhi¹ (Srichaem)¹, Phrakhruxanthithammatharee² and PhrakruSripariyatayarak³

¹⁻³มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

¹⁻³Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Corresponding author E-mail: Suri1358355@gmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) ศึกษาระดับการตัดสินใจเลือกบรรพชาอุปสมบท (2) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกบรรพชาอุปสมบท (3) นำเสนอแนวทางส่งเสริมการตัดสินใจเลือกบรรพชาอุปสมบท ระเบียบวิธีวิจัยเป็นแบบผสมวิธี การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถาม ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.865 จากกลุ่มตัวอย่างได้แก่ พระสงฆ์ จำนวน 309 รูป วิเคราะห์ข้อมูลโดยสถิติ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและวิเคราะห์โดยใช้การถดถอยแบบขั้นตอน และการวิจัยเชิงคุณภาพ สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 10 รูปหรือคน วิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1.ระดับการตัดสินใจเลือกบรรพชาอุปสมบทของพุทธศาสนิกชนในอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.17$) 2. ความพึงพอใจของบุคคลส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกบรรพชาอุปสมบทของพุทธศาสนิกชน มี 2 ด้าน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 แสดงว่า ความพึงพอใจของบุคคล สามารถร่วมกันทำนายการตัดสินใจเลือกบรรพชาอุปสมบทของพุทธศาสนิกชนร้อยละ 52.3 จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย 3. แนวทาง

* Received 10 April 2024; Revised 24 April 2024; Accepted 28 April 2024

ส่งเสริมการตัดสินใจเลือกบรรพชาอุปสมบทของพุทธศาสนิกชน พบว่า ความพึงพอใจของบุคคล เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกบรรพชาอุปสมบทของพุทธศาสนิกชน ได้ทั้ง 4 ด้าน มีลักษณะ ดังนี้ 1) ด้านการทำหน้าที่ของพุทธศาสนิกชน ได้แก่ ได้ประกอบพิธีทางศาสนา พังธรรม น้อมนำไปปฏิบัติ 2) ด้านการทำหน้าที่ของคนไทย ได้แก่ ได้แสดงความกตัญญูตเวที ได้ตอบแทนคุณบิดามารดา ได้เปิดโอกาสให้ได้สืบทอดพระศาสนา 3) ด้านการสนองพระคุณบิดามารดา ได้แก่ ได้เชิญชูคุณบิดามารดา อุทิศส่วนกุศลแก่เหล่าญาติ สร้างศรัทธาแก่วงศ์ตระกูล 4) ด้านการฝึกฝนอบรมพัฒนาตนเอง ได้แก่ พัฒนาตนเองเพื่อให้ทันต่อโลก ได้มีการสร้างบารมีให้กับตนเองและครอบครัว

คำสำคัญ: ปัจจัยที่ส่งผล, การบรรพชาอุปสมบท, พุทธศาสนิกชน

Abstract

The objectives of this research are 1) to study the level of decision making in choosing ordination (2) to study factors affecting the decision to choose ordination (3) to present guidelines for promoting decision making in choosing ordination ordination. The research method is a combined method. Quantitative research used a questionnaire with a reliability value of 0.865 from a sample of 309 monks. Data were analyzed using statistics, frequency, percentage, mean, standard deviation and analyzed using stepwise regression. and qualitative research Interviews with 10 key informants or people were analyzed descriptively.

The research results found that 1 . The level of decision to choose Buddhist ordination ordination in Pak Chong District. Nakhon Ratchasima Province Is at a high level ($\bar{X}= 4.17$) 2 . Personal satisfaction Affecting the decision to choose Buddhist ordination, there are two aspects, with statistical significance at the 0.01 level, indicating that individual satisfaction They were able to jointly predict the decision to choose Buddhist ordination for 52.3 percent of Buddhists, thus accepting the research hypothesis. 3. Guidelines for

promoting the decision to choose Buddhist ordination. It was found that individual satisfaction It is a factor affecting the decision to choose Buddhist ordination in all 4 aspects, as follows: 1) The duties of Buddhists include performing religious ceremonies, listening to Dhamma, and putting them into practice. 2) The performance of Thai people's duties includes showing gratitude to benefactors. I paid back to my parents. It has given Thai men the opportunity to inherit the religion. 3) In the aspect of responding to the kindness of parents, including inviting and honoring parents Dedicating the merit of relatives and build faith in the family. 4) Training and self-development, including developing oneself well in order to keep up with the world. You have created merit for yourself and your family.

Keywords: Factors that affect, Ordination, Buddhist

บทนำ

ในปัจจุบันพุทธศาสนิกชนนิยมเลือกตัดสินใจการแก้ไขหรือปรับปรุงตัวเองหรือหาทางพ้นทุกข์ด้วยการหันเข้าหาพระพุทธศาสนาถือเอาหลักคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามาเป็นเครื่องยึดหลักดำเนินชีวิตโดยเฉพาะเรื่องของการตัดสินใจต่อการเปลี่ยนแปลงตัวเองเพื่อนำไปพัฒนาสังคมการพัฒนาที่สำคัญที่สุดก็คือการพัฒนาด้านจิตใจของบุคคลนั้นๆ การเลือกตัดสินใจในบรรพชาอุปสมบทถือเป็นการยอมรับหรือเปิดโอกาสน้อมนำเอาหลักธรรมในพระพุทธศาสนามาเป็นตัวพัฒนาจิตใจให้สมบูรณ์ขึ้นการเลือกบรรพชาอุปสมบทถือว่าเป็นค่านิยมประการหนึ่งซึ่งได้รับการยอมรับว่าเป็นสิ่งที่ปฏิบัติได้และให้ผลได้ ต่อบุคคลหรือสังคมได้อย่างมากมายในสังคมไทยตั้งแต่สมัยโบราณเป็นต้นมา นั้นถือว่าการบรรพชาอุปสมบทนั้นเป็นประเพณีที่ปฏิบัติสืบต่อมาคู่ (คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2560)

การตัดสินใจเลือกบรรพชาอุปสมบทในปัจจุบันของพุทธศาสนิกชนส่วนมากไม่ได้เกิดจากความพึงพอใจแต่เกิดจากถูกบังคับเพื่อต้องการรักษาประเพณีที่ปฏิบัติสืบต่อกันมาเพราะจะเห็นได้ว่าการบรรพชาอุปสมบทในปัจจุบันนี้เป็นแค่การทำหน้าที่สนองความต้องการของบุคคลอื่นหรือบางครั้งการบรรพชาอุปสมบทก็เกิดจากความต้องการหรือความคาดหวังของผู้ที่เป็น

มารดาบิดาหรือสังคมเมื่อการกระทำไม่ได้เกิดจากการตัดสินใจจะเห็นบุคคลที่เข้ารับการบรรพชาอุปสมบททุกวันนี้ไม่ได้กำหนดเป้าหมายของการบรรพชาอุปสมบททำให้บุคคลที่จะแสวงหาผลประโยชน์จากการบรรพชาอุปสมบทมีอยู่มากมายจึงทำให้ส่งผลเสียในอนาคตที่เป็นเนื้อร้ายในระยะยาวและทำให้พระพุทธศาสนาขาดพระภิกษุสามเณรที่มีคุณภาพอย่างที่ตั้งเป้าหมายไว้ เพราะเหตุนี้พุทธศาสนิกชนที่ตัดสินใจเลือกการบรรพชาอุปสมบทต้องมีความพึงพอใจที่ประกอบด้วยความคาดหวังเพื่อก่อให้เกิดแรงผลักดันนำพระพุทธศาสนาบรรลุเป้าหมายด้วยการรับภาระธรรมาของพระพุทธศาสนา คือ ด้านคันถธุระ ศึกษาเล่าเรียนพระพุทธพจน์ที่เป็นคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าโดยการตัดสินใจเลือกบรรพชาอุปสมบทเพื่อศึกษาเล่าเรียนพระพุทธพจน์บททรงพระไตรปิฎกตามสติปัญญาของตน มีทั้งการท่องบ่น จนถึงการทรงจำเพื่อรักษาพระพุทธพจน์ไว้ เพื่อให้มีการแนะนำสั่งสอนมีการเผยแผ่พระพุทธพจน์แก่พุทธศาสนิกชนที่กำลังเลือกตัดสินใจบรรพชาอุปสมบทด้วยคำสอนที่ถูกต้องด้วยการรักษาตำราและคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา ด้านวิปัสสนาธุระ คืองานที่มุ่งเน้นเรื่องของการอบรมปัญญาให้เกิดโดยการปล่อยวางภาระทั้งปวง ทำกายใจให้เบา ยินดีในเสนาสนะที่เรียบง่าย พิจารณาถึงความเสื่อมไปสิ้นไปในสังขารร่างกายจนเห็นสามัญลักษณะคือ อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ได้ชัดเจน เจริญอบรมวิปัสสนาต่อเนื่องไปไม่ขาดสายจนถึงวิโมกข์คืออนิมิตตวิโมกข์ อัปปณิหิตวิโมกข์ และสุญญตวิโมกข์จนก้าวสู่หลักชัยคือวิมุตติคืออรหัตผลได้บรรลุกิจ (พระธรรมปิฎก ป.อ.ปยุตโต, 2549)

ดังนั้น ผู้วิจัยซึ่งมีความสัมพันธ์ในฐานะเป็นภิกษุที่อยู่ในอำเภopakช่องจึงมองเห็นความสำคัญของการตัดสินใจในการบรรพชาอุปสมบทเพราะผู้ที่ต้องการเข้ารับการบรรพชาอุปสมบทนั้นต้องผ่านกระบวนการของความคิดตลอดจนถึงกำหนดวัตถุประสงค์ของการบวชและกำหนดเป้าหมายของการบรรพชาอุปสมบทว่าเมื่ออุปสมบทเข้ามาแล้วจะต่อยอดคุณค่าชีวิตของความเป็นมนุษย์เพื่อเสียสละอุทิศตนมาบำรุงพระพุทธศาสนาให้มั่นคงถาวรสืบไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการตัดสินใจเลือกบรรพชาอุปสมบทของพุทธศาสนิกชนในอำเภopakช่อง จังหวัดนครราชสีมา
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกบรรพชาอุปสมบทของพุทธศาสนิกชนในอำเภopakช่อง จังหวัดนครราชสีมา

3. เพื่อนำเสนอแนวทางส่งเสริมการตัดสินใจเลือกบรรพชาอุปสมบทของพุทธศาสนิกชนในอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย งานวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ซึ่งเป็นการผสมผสานวิธีระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

1. ประชากรเป้าหมาย

ประชากร ได้แก่ พระสงฆ์ในอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 1,347 รูป (สำนักงานเจ้าคณะอำเภอปากช่อง, 2565)

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ พระสงฆ์ในอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 309 รูป

2.1 การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการกำหนดขนาดตัวอย่างในการวิจัย ทำการสุ่มจากกลุ่มประชากรโดยใช้สูตรของ ทาโร่ ยามาเน่ (Yamane, 1973)

$$n = \frac{N}{1 + N(e)^2}$$

โดย	N	=	จำนวนประชากรทั้งหมด
	e	=	ความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ (นิยมใช้ 0.05)
	n	=	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง

เมื่อแทนค่าสูตรข้างต้นจะได้

$$\begin{aligned} n &= \frac{1,347}{1 + 1,347 (0.05)^2} \\ n &= 308.44 \end{aligned}$$

ดังนั้น ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้เท่ากับ 309 รูป ผู้วิจัยจึงนำมาคำนวณตามสัดส่วนที่เหมาะสมของพระสงฆ์แต่ละตำบล โดยใช้เทคนิคการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ

3. การกำหนดวิธีการเก็บและรวบรวมข้อมูล

3.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นโดยศึกษาจากเอกสาร หนังสือ ตำรา วารสาร สิ่งพิมพ์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกบรรพชาอุปสมบทของพุทธศาสนิกชนในอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ได้แก่ 1. การวิเคราะห์ความตรงเชิงเนื้อหา (Contents Validity) โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้องของประเด็นคำถามการวิจัยกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยในรูปแบบของเทคนิคการวิเคราะห์ IOC (Index of Congruence) โดยผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบไม่น้อยกว่า 5 ท่าน ได้ผลการหาค่า IOC ระหว่าง 0.6 - 1.00 ทุกข้อ 2. การหาค่าความเที่ยง (Reliability) นำไปแจกให้กลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 ชุด ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา ของความเชื่อมั่นแบบสอบถาม (Try out) ทั้งฉบับเท่ากับ 0.865 แสดงให้เห็นว่าแบบสอบถามมีความเชื่อมั่นในระดับสูงสามารถนำไปแจกกับกลุ่มตัวอย่างได้

3.2 วิธีการเก็บและรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการจัดเก็บข้อมูลเชิงปริมาณตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1) จัดเตรียมเครื่องมือตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างโดยใช้แบบสอบถาม ตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการแจกแบบสอบถาม

2) ผู้วิจัยเสนอติดต่อขอหนังสือจากหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา เพื่อขออนุญาตและขอความร่วมมือถึงเจ้าคณะอำเภอปากช่อง ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเพื่อเข้าแจกแบบสอบถาม (Questionnaire)

3) ตรวจสอบความสมบูรณ์ครบถ้วนของแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่รับกลับมาก่อนนำไปวิเคราะห์ข้อมูลตามวิธีการทางสังคมศาสตร์

3.3 การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ข้อมูลที่ได้ทั้งหมดไปทำการตรวจสอบความถูกต้อง การลงรหัส และประมวลผลข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์เพื่อทำการคำนวณค่าสถิติต่าง ๆ ที่ใช้ในการวิเคราะห์การนำเสนอและสรุปผลการวิจัย โดย 1) สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ สถิติ ค่าร้อยละ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์โดยใช้การถดถอยแบบขั้นตอน (Stepwise Regression Analysis)

การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

1. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ผู้วิจัยได้กำหนดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) เป็นผู้เชี่ยวชาญทางวิชาการที่เกี่ยวข้องหรือมีประสบการณ์โดยตรงเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 10 รูปหรือคน

2. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์โดยวิธีการ ดังนี้

1) นำข้อมูลที่ได้จากสัมภาษณ์มาถอดเสียงและบันทึกเป็นข้อความ 2) นำข้อมูลจากการสัมภาษณ์และการจดบันทึกมาจำแนกเป็นประเด็น แล้วเรียบเรียงเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย 3) วิเคราะห์คำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบท (Context) 4) สังเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัยและนำเสนอต่อไป

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกบรรพชาอุปสมบทของพุทธศาสนิกชนในอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1. ข้อที่ 2. และข้อที่ 3 ตามลำดับดังนี้

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ที่ 1 ระดับการตัดสินใจเลือกบรรพชาอุปสมบทของพุทธศาสนิกชนในอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวม (n=309)

ความพึงพอใจของบุคคล	ระดับการปฏิบัติ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1) ด้านความต้องการ	4.47	0.62	มาก
2) ด้านแรงผลักดัน	4.18	0.66	มาก
3) ด้านเป้าหมาย	4.15	0.77	มาก
โดยภาพรวม	4.27	0.55	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับการปฏิบัติของของพระสงฆ์ที่มีต่อความพึงพอใจของบุคคล โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =4.27) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านความต้องการ ($\bar{X}$ =4.47) ด้านแรงผลักดัน ($\bar{X}$ =4.18) ด้านด้านเป้าหมาย ($\bar{X}$ =4.15) ตามลำดับ

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ที่ 2 การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบ
ขั้นตอนของการตัดสินใจเลือกบรรพชาอุปสมบทของพุทธศาสนิกชนในอำเภอปาก
ช่อง จังหวัดนครราชสีมา

ความพึงพอใจของ บุคคลที่ได้รับการ คัดเลือกเชิงสมการ	B	Std. Error	Beta	t	Sig.
1) ด้านเป้าหมาย	0.326	0.038	0.436	8.461	0.000
2) ด้านความต้องการ	0.167	0.048	0.179	3.468	0.001
ค่าคงที่ (Constant)	2.070	.224		9.243	0.000

Multiple R = 0.523^b R² = .273 Adjusted R² = 0.268 Std. Error = 0.492, F=57.465, P= 0.000

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 2 ผลการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกบรรพชาอุปสมบทของ
พุทธศาสนิกชนในอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา พบว่า ความพึงพอใจของบุคคล ส่งผล
ต่อการตัดสินใจเลือกบรรพชาอุปสมบทของพุทธศาสนิกชนในอำเภอปากช่อง จังหวัด
นครราชสีมา มี 2 ด้าน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 แสดงว่า ความพึงพอใจของบุคคล
สามารถร่วมกันทำนายการตัดสินใจเลือกบรรพชาอุปสมบทของพุทธศาสนิกชนในอำเภอปาก
ช่อง จังหวัดนครราชสีมา ได้ร้อยละ 52.3 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านเป้าหมาย
สามารถทำนายการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตในอำเภอพระทองคำ จังหวัด
นครราชสีมา ได้ร้อยละ 43.6 และด้านความต้องการ สามารถทำนายการตัดสินใจเลือก
บรรพชาอุปสมบทของพุทธศาสนิกชนในอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ได้ร้อยละ 17.9

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ที่ 3 แนวทางส่งเสริมการพบว่า การตัดสินใจ
เลือกบรรพชาอุปสมบทของพุทธศาสนิกชนในอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา มีลักษณะ
ดังนี้

1) ด้านความต้องการ ได้แก่ พุทธศาสนิกชนมีความต้องการบวชในพระพุทธศาสนา
ด้วยความศรัทธา ต้องการเรียนรู้หลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา เป็นประเพณีที่ชาวไทยควร
ปฏิบัติสืบต่อไป มีพฤติกรรมที่ไม่ดีบางอย่างถ้าต้องการให้คนอื่นให้อภัยหรือไม่ถือโทษต้องอาศัย
การอุปสมบท ต้องการเสาะแสวงหาความสงบสุขอย่างแท้จริง

2) ด้านแรงผลักดัน ได้แก่ ต้องการสนองพระคุณของบิดามารดา ต้องการทำหน้าที่ของพุทธศาสนิกชน ต้องการฝึกฝนอบรมพัฒนาตนเอง ต้องการทำหน้าที่ของคนไทย ต้องการยอมรับความเปลี่ยนแปลง

3) ด้านเป้าหมาย ได้แก่ ต้องการศึกษาศรีธรรมวินัยทางพระพุทธศาสนา ต้องการดำรงพระพุทธศาสนาให้มั่นคงสืบไป ต้องการสืบสารประเพณีอันดีงามของบรรพบุรุษ ต้องการแสวงหาความสุขทางใจ ทำให้ตนเองมีหลักแนวคิดอย่างมีเหตุผลในการดำเนินชีวิตเมื่อปัจจัยข้างต้น ทั้ง 3 ด้วยเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกบรรพชาอุปสมบทของพุทธศาสนิกชนในอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ได้ทั้ง 4 ด้าน มีลักษณะ ดังนี้

1) ด้านการทำหน้าที่ของพุทธศาสนิกชน ได้แก่ บวชเพราะบิดามารดาขอให้บวช บวชเพื่ออุทิศส่วนกุศล บวชเพราะศรัทธาให้ตัวพระอุปัชฌาย์ ทำบุญและประกอบพิธีทางพระพุทธศาสนาตามกาล การเข้าวัดทำบุญ ฟังธรรม และน้อมนำไปปฏิบัติ เป็นการสืบพระศาสนาด้วยการบำรุงพระภิกษุสงฆ์

2) ด้านการทำหน้าที่ของคนไทย ได้แก่ บวชตามประเพณีใครได้บวชลูกถือว่าได้บุญกุศลมาก มีเชื่อว่าการบวชนำให้พ่อแม่ได้จับขายผ้าเหลืองขึ้นสวรรค์ เพื่อแสดงความกตัญญู กตเวทิต่อผู้มีพระคุณ เป็นการตอบแทนคุณบิดามารดา เป็นกุศโลบายงดเว้นจากการเบียดเบียน เปิดโอกาสให้ชาวไทยได้สืบทอดพระศาสนา

3) ด้านการสนองพระคุณบิดามารดา ได้แก่ บวชตามประเพณีใครได้บวชลูกถือว่าได้บุญกุศลมาก มีเชื่อว่าการบวชนำให้พ่อแม่ได้จับขายผ้าเหลืองขึ้นสวรรค์ เพื่อแสดงความกตัญญู กตเวทิต่อผู้มีพระคุณ เชิญชวนบิดามารดาต่อสังคม อุทิศส่วนกุศลของเหล่าญาติ สร้างศรัทธา แก่วงศ์ตระกูล

4) ด้านการฝึกฝนอบรมพัฒนาตนเอง ได้แก่ เพื่อศึกษาไตรสิกขา บวชเพื่อฝึกสมาธิ มีต้องการความสงบ พัฒนาตนเองได้เป็นอย่างดีเพื่อให้ทันต่อโลก มีการพัฒนาอยู่ตลอด ได้มีการสร้างบารมีให้กับตนเองและครอบครัว

อภิปรายผล

ได้อภิปรายผลตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

1. ระดับการตัดสินใจเลือกบรรพชาอุปสมบทของพุทธศาสนิกชนในอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทุกด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านบวชเพื่อศึกษาศรีธรรม 2) ด้านบวชเป็นประเพณี 3) ด้านบวชเพื่อทดแทนคุณ 4) ด้านบวช

เพื่อสืบทอดพระพุทธศาสนา แสดงให้เห็นว่า การเลือกเส้นทางที่ถูกต้องและเหมาะสมสำหรับตนเองจะส่งผลให้ชีวิตของเรากลายเป็นที่ประทับใจและมีคุณค่ามากยิ่งขึ้น การเลือกบรรพชาอุปสมบทของพุทธศาสนิกชนในอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา นั้นมีความหมายอันสำคัญที่ช่วยให้เราพัฒนาคุณภาพชีวิตและสร้างความสงบสุขในใจให้กับตัวเราเองและคนรอบข้างได้อย่างเต็มที่และสมบูรณ์แบบ การตามศาสนาอาจช่วยให้เรามีแนวทางและแรงบันดาลใจในการแก้ไขปัญหาและท้าทายในชีวิตอันเต็มไปด้วยความท้าทายและความสำเร็จได้อย่างมีความสุขและสมหวัง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระสนธยา อธิจิตโต (แฝกสูงเนิน) (2564) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่ส่งเสริมต่อการบวชของพุทธศาสนิกชนในอำเภอสูงเนินจังหวัดนครราชสีมา” ผลการศึกษาพบว่า พระภิกษุสงฆ์ ในการปกครองคณะสงฆ์อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งเสริมต่อการบวชของพุทธศาสนิกชนในอำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

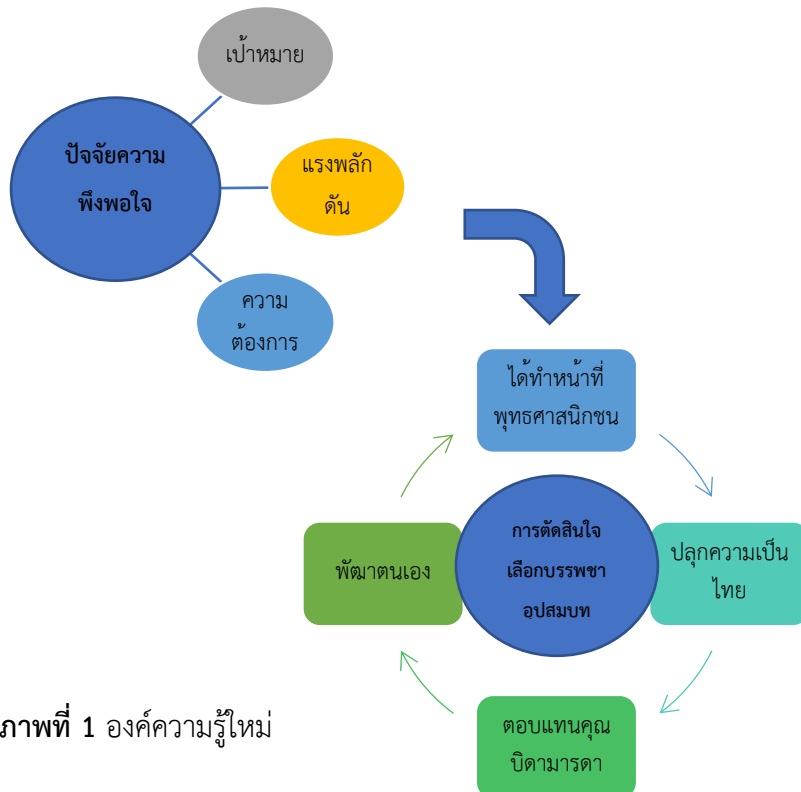
2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกบรรพชาอุปสมบทของพุทธศาสนิกชนในอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา พบว่า ความพึงพอใจของบุคคล ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกบรรพชาอุปสมบทของพุทธศาสนิกชนในอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา มี 2 ด้าน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 แสดงว่า ความพึงพอใจของบุคคล สามารถร่วมกันทำนายการตัดสินใจเลือกบรรพชาอุปสมบทของพุทธศาสนิกชนในอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ได้ร้อยละ 52.3 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านเป้าหมาย สามารถทำนายการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตในอำเภอพระทองคำ จังหวัดนครราชสีมา ได้ร้อยละ 43.6 และด้านความต้องการ สามารถทำนายการตัดสินใจเลือกบรรพชาอุปสมบทของพุทธศาสนิกชนในอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ได้ร้อยละ 17.9 จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ รัฐกรณ์ พงษ์ประเสริฐ. (2564) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงจำนวนสามเณรในพระพุทธศาสนา” ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยด้านการศึกษาที่วัดจากอัตราส่วนจำนวนประชากรเด็กต่อจำนวนโรงเรียนปัจจัยด้านศาสนาที่วัดจากจำนวนประชากรต่อจำนวนพระภิกษุและปัจจัยด้านเทคโนโลยีที่วัดจากอัตราส่วนผู้ใช้โทรศัพท์มือถือมีผลกระทบเชิงลบอย่างมีนัยสำคัญต่อจำนวนสามเณร ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ที่วัดจากจำนวนประชากรเด็กผู้ชายปัจจัยด้านสังคมที่วัดจากจำนวนการหย่าร้างและร้อยละของจำนวนประชากรที่อาศัยในเขตเทศบาลมีผลกระทบเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญ

3. แนวทางการส่งเสริมการตัดสินใจเลือกบรรพชาอุปสมบทของพุทธศาสนิกชนในอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา พบว่า การบวชพระนับแสนรูปจะ

สร้างกระแสความตื่นตัวในการฟื้นฟูประเพณีการบวชกลับคืนมาอีกครั้งหนึ่ง และจะทำให้ปัญหาวัดร้างหมดสิ้นไป กลับกลายมาเป็นวัดรุ่งทั้งแผ่นดิน ซึ่งจะมีผลให้พระพุทธศาสนาเจริญรุ่งเรือง มั่นคงเป็นปึกแผ่น และสามารถแผ่ขยายไปดับทุกข์ในใจของผู้คนได้มากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูวิธานอุดมกิจ (ฉัตรชัย จงเจตติ) (2567) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางส่งเสริมการบรรพชาอุปสมบทของพุทธศาสนิกชนในสังคมไทย” ผลการวิจัยพบว่า แนวทางส่งเสริมการบรรพชาอุปสมบทของพุทธศาสนิกชนในสังคมไทย แบ่งออกเป็น 3 แนวทางประกอบด้วย การส่งเสริมการบรรพชาอุปสมบทโดยภาครัฐ คือหน่วยงานรัฐต้องร่วมมือกันกับคณะสงฆ์ในการกำหนดนโยบายเพื่อส่งเสริมการบรรพชาอุปสมบท การส่งเสริมการบรรพชาอุปสมบทโดยคณะสงฆ์ โดยคณะสงฆ์ต้องพัฒนาประโยชน์ที่จะได้รับการบรรพชาและอุปสมบท และการส่งเสริมการบรรพชาอุปสมบทโดยภาคเอกชนและประชาสังคม โดยร่วมมือกันระหว่างหน่วยงานภาคเอกชนและประชาชนสนับสนุนการบรรพชาอุปสมบทในรูปแบบต่าง ๆ

องค์ความรู้ใหม่

ผลการวิจัยผู้วิจัยสามารถสังเคราะห์องค์ความรู้ได้ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

จากภาพที่ 1 ได้สังเคราะห์เป็นองค์ความรู้ โดยมีรายละเอียดดังนี้

ปัจจัยความพึงพอใจของบุคคล หมายถึง ปัจจัยที่เป็นสิ่งจูงใจของบุคคลในการน้อมกาย จิตใจของตนเข้ามาบรรพชาอุปสมบทในพระพุทธศาสนา ได้แก่ 1) เป้าหมาย 2) แรงผลักดัน 3) ความต้องการ ซึ่งปัจจัยความพึงพอใจของบุคคลทั้ง 3 ประการข้างต้นเป็นองค์ประกอบที่สำคัญ ที่ทำให้เกิดการตัดสินใจเลือกบรรพชาอุปสมบท โดยเฉพาะอย่างยิ่งกุลบุตรเมื่อได้เข้าไปพิจารณาในปัจจัยเหล่านี้ ก็จะทำให้สร้างแรงจูงใจแก่ตนเองมากยิ่งขึ้น และส่งผลให้เกิดการเลือกตัดสินใจด้วยเหตุผล ดังมีลักษณะดังต่อไปนี้

1) ทำหน้าที่ของพุทธศาสนิกชน คือ พุทธศาสนิกชนจะช่วยรักษาพระพุทธศาสนา โดยรักษาพระธรรมวินัยให้เจริญมั่นคง เพราะว่าพระพุทธศาสนาก็คือ คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้ายังดำรงอยู่ ก็จะเป็นประโยชน์แก่คนทั้งหลาย ช่วยให้เขามีชีวิตที่ดีงาม และสังคมที่ร่มเย็นเป็นสุข

2) ปลุกความเป็นไทย คือ พระพุทธศาสนาเข้ามาอยู่ในสังคมไทย และได้กลายเป็นมรดกของชนชาติไทย คนไทยได้เห็นว่าพระพุทธศาสนาเป็นทรัพย์สมบัติที่มีค่าสูงสุดของประเทศชาติและสังคมของเรา เพราะว่าเมื่อพระพุทธศาสนาเข้ามาแล้ว ก็ให้หลักธรรมคำสอนทำให้คนประพฤติดีงามเป็นหลักให้แก่สังคมเกิดสันติสุข

3) ตอบแทนคุณบิดามารดา คือ การบวชเป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยให้จิตใจของพ่อแม่มีความสุข มีความปลาบปลื้มใจ ด้วยความหวังว่าเมื่อลูกได้เข้าไปอยู่ในวัด ได้ศึกษาอบรมในพระธรรมวินัยแล้ว ต่อไปก็จะเป็นคนดี เรียกว่าเป็นญาติของพระศาสนาอย่างแท้จริง

4) พัฒนาตนเอง คือ การพัฒนาชีวิตทั้งในด้านความประพฤติ คือพฤติกรรมทางกาย วาจา และด้านจิตใจที่มีความดีงาม เข้มแข็ง มั่นคง เป็นสุข และในด้านปัญญาคือความรู้ความเข้าใจสิ่งทั้งหลายตรงตามความเป็นจริง

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การบรรพชาอุปสมบทสามารถพัฒนาบุคคลหรือองค์กรทุกหน่วยงานได้ทั้งทางตรงและทางอ้อมถ้าบุคคลท่านใดต้องการพัฒนาทางตรงก็สามารถเข้ามารับการบรรพชาอุปสมบทเพื่อที่จะยอมรับแนวทางการปฏิบัติตามหลักธรรมในการพัฒนาความคิดเพราะทางพระพุทธศาสนาได้วางหลักของการศึกษาเพื่อพัฒนาตนไว้ทั้งทางภาคปฏิบัติก็คือการเจริญกรรมฐานเพื่ออบรมจิตใจส่วนทางด้านศึกษาก็คือไตรสิกขามีศีล สมาธิ ปัญญา แต่ถ้าหากการ

แนวทางในการพัฒนาตนด้วยทางอ้อมก็สามารถถือศีลปฏิบัติธรรมตามหลักบุญริยาวัตถุคือ ทาน ศีล ภาวนาก็สามารถช่วยพัฒนาตนได้เช่นกันแล้วแต่ความต้องการและการตัดสินใจของบุคคล

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. มหาเถรสมาคมกำหนดนโยบายร่วมสำนักงานพุทธศาสนาแห่งชาติหรือหน่วยงานทุกภาคส่วนเกี่ยวข้อง ในการส่งเสริมในการบรรพชาอุปสมบทตามสถานที่ในวาระสำคัญต่าง ๆ เพื่อเพื่อให้พุทธศาสนิกชนทั่วประเทศได้ร่วมสังฆมบุญบารมีในโครงการอุปสมบทหมู่และเป็นแบบอย่างอันดี

2. มหาเถรสมาคมควรกำหนดกฎเกณฑ์ให้ผู้ขอบรรพชาอุปสมบท ต้องผ่านการตรวจสอบประวัติ ครอบครัวยุติธรรม ตรวจโรคติดต่อร้ายแรง และรับรองผลการตรวจฯ จากโรงพยาบาลของรัฐ เพื่อเป็นการตรวจคัดกรองคุณสมบัติของผู้ที่บรรพชาอุปสมบทเป็นการยับยั้งไม่ให้ก่อความเสียหายต่อพระพุทธศาสนา

3. มหาเถรสมาคมควรเสริมสร้างพฤติกรรมและสิ่งแวดล้อมใหม่ให้เข้าถึงแก่นแท้ต่อผู้เข้ารับการบรรพชาอุปสมบท เมื่อลาสิกขาก็จะได้บุคคลที่มีคุณภาพไปสู่วิถีชีวิตที่ดีงาม

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ควรกำหนดให้ผู้ขอเข้ารับการบรรพชาอุปสมบท ต้องได้รับการรับรองความประพฤติจาก ผู้ปกครองท้องที่ (นายอำเภอ, ผู้ใหญ่บ้าน, กำนัน หรือตำแหน่งอื่น ๆ ที่มีอำนาจในการรับรองบุคคล) ในหนังสือขอบรรพชาอุปสมบท เพื่อให้ทุกภาคส่วนได้รับรู้และได้มีความรับผิดชอบร่วมกัน

2. ควรมีการสนับสนุนให้ผู้ขอบรรพชาอุปสมบทได้ศึกษาธรรมะทางพระพุทธศาสนาอย่างจริงจังเพื่อให้ผู้บรรพชาอุปสมบทได้เข้าถึงหลักธรรมและนำไปสืบทอดได้อย่างถูกต้องและเข้าใจ

3. ควรมีการติดตามผลของการปฏิบัติที่ได้จากการจัดของโครงการบรรพชาอุปสมบทในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้รู้ถึงความต้องการอย่างแท้จริงของการบรรพชาอุปสมบท

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ในงานวิจัยครั้งต่อไป ควรเพิ่มกรณีศึกษาจากพื้นที่ของจังหวัดนครราชสีมา ในเขตอำเภออื่น ๆ หรือจังหวัดอื่นเพื่อเพิ่มบริบทของการวิจัยให้ได้องค์ความรู้และปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกบรรพชาอุปสมบท จังหวัดนครราชสีมาที่หลากหลาย

2. ในงานวิจัยครั้งต่อไป ควรนำงานวิจัยเรื่องนี้ไปศึกษาในพื้นที่อำเภอใกล้เคียงใน จังหวัดนครราชสีมา เพื่อหาข้อมูลเปรียบเทียบเพื่อนำไปพัฒนาปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจ เลือกรับพรพาอุปสมบท จังหวัดนครราชสีมาให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

3. ในงานวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาวิจัย เพื่อพัฒนาในการเผยแพร่อุดมการณ์ในการ บรรพชาอุปสมบทให้เกิดประโยชน์ต่อพระพุทธศาสนา

เอกสารอ้างอิง

คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2560). การปกครองคณะสงฆ์ไทย.

กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระครูวิธานอุดมกิจ (ฉัตรชัย จงเจตต์). (2567). แนวทางส่งเสริมการบรรพชาอุปสมบทของ พุทธศาสนิกชนในสังคมไทย. วารสารนวัตกรรมการจัดการศึกษาและการวิจัย, 6(1), 203-214.

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) (2549). พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์. (พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระสนธยา อธิจิตฺโต (แฝกสูงเนิน). (2564). ปัจจัยที่ส่งเสริมต่อการบวชของพุทธศาสนิกชนใน อำเภอสูงเนินจังหวัดนครราชสีมา. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการ จัดการเชิงพุทธ. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระสนธยา อธิจิตฺโต (แฝกสูงเนิน). (2564). ปัจจัยที่ส่งเสริมต่อการบวชของพุทธศาสนิกชนใน อำเภอสูงเนินจังหวัดนครราชสีมา. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการ จัดการเชิงพุทธ. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

รัฐกรณ์ พงษ์ประเสริฐ. (2564). ปัจจัยที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงจำนวนสามเณรใน พระพุทธศาสนา. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์มจร, 9(5), 2143-2153.

สำนักงานเจ้าคณะอำเภอปากช่อง. (2565). สถิติภิกษุ สามเณร และศิษย์วัด. นครราชสีมา: สำนักงานเจ้าคณะอำเภอปากช่อง.

Yamane, Taro. (1973). Statistics an introductory analysis. New York: Harper & Row.

การบริหารและการเรียนรู้วัตกรรมการและเทคโนโลยีสารสนเทศ : กรอบ

แนวคิดและการพัฒนา*

INNOVATION AND INFORMATION LITERACY MANAGEMENT AND LEARNING: FRAMEWORK AND DEVELOPMENT

ธเนศ ฉัตรานฉัตร¹ และ เอกราช โษษิตพิมานเวช²

Thanet Chattranuchat¹ and Ekkarat Kositpimanwet²

¹⁻²มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

¹⁻²Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Corresponding author E-mail: th.chattra@gmail.com

บทคัดย่อ

สังคมโลกยุคปัจจุบันของประเทศไทยมีการส่งเสริมนโยบายประเทศให้เป็นไทยแลนด์ 4.0 เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงจากสังคมอุตสาหกรรมการเกษตรที่ได้เปลี่ยนเป็นอุตสาหกรรมหนักจนกระทั่งเกิดการสนับสนุนการพัฒนาประเทศให้เป็นอุตสาหกรรมที่พึ่งพาการพัฒนาด้านนวัตกรรมและการพัฒนาพลเมืองให้เกิดเป็นนวัตกรรม ด้วยแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงนี้ การจัดการการศึกษาของคนไทยที่เริ่มตั้งแต่ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานมีความจำเป็นสำคัญอย่างยิ่งที่ต้องเตรียมพร้อมเยาวชนของชาติให้พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคมและเศรษฐกิจ

การเรียนรู้วัตกรรมการรู้เทคโนโลยีสารสนเทศจึงเป็นสิ่งจำเป็นในสถานการณ์ปัจจุบันที่เกิดความผันผวนของสภาวะการณ์ของโลก การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 มุ่งเน้นพัฒนาคนหลายด้านรวมทั้งความสามารถในการใช้เทคโนโลยี ในประเด็นด้านการพัฒนาการบริหารนวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศประกอบไปด้วยการพัฒนาทักษะของผู้บริหารและครูผู้สอนในยุคดิจิทัล การจัดกิจกรรมในการพัฒนาทักษะครูไทยให้มีหลากหลายรูปแบบปรับ

* Received 7 April 2024; Revised 18 April 2024; Accepted 27 April 2024

บริบทตามความเหมาะสมและการเข้าถึงการอบรมพัฒนา และควรพัฒนาความพร้อมด้านอุปกรณ์และเทคโนโลยี

ดังนั้นสถานศึกษา จัดเป็นสถานที่ในการบ่มเพาะและให้ความรู้กับเยาวชนของชาติ ผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษาจึงต้องเป็นผู้ใช้และผลิตนวัตกรรมและสารสนเทศโดยมีองค์ประกอบในการพิจารณาจากการสังเคราะห์เป็นกรอบแนวคิดในการพัฒนาการบริหารนวัตกรรมและเทคโนโลยีได้เป็น 6 ด้าน ได้แก่ 1) Safe ด้านความปลอดภัย 2) Access ด้านเข้าถึงนวัตกรรมและเทคโนโลยีได้ 3) Firewall ด้านการป้องกันผู้อื่นเข้าถึงข้อมูล 4) Ethic ด้านจริยธรรมในการใช้ข้อมูล 5) Technology ด้านการใช้เทคโนโลยีอย่างชาญฉลาด และ 6) You ด้านการมีสติในการใช้เทคโนโลยี

คำสำคัญ : การบริหารและการเรียนรู้นวัตกรรม, เทคโนโลยีสารสนเทศ, กรอบแนวคิดและการพัฒนา

Abstract

Thailand's society, nowadays, is promoting the country's policy to be Thailand 4.0 that aims to transform from an agro-industrial society into, previously, a heavy industry which now we are transforming, with supporting from the government, into an industry that relies on innovative development and innovators. This is a key reason for Thailand education management starting from the basic education level that is essential to prepare the nation's youth for this change in terms of social and economic conditions.

Innovation learning and information technology are essential in today's volatile global situations. The 21st century learning focuses on developing people with the ability to communicate, thinking, solving problems, using life skills and using technology. Innovation and ICT management development include developing the skills of administrators and teachers in the digital age, activities to develop Thai teachers' skills in various ways, such as, adjusting their

context according to suitability and accessibility to training courses and development programs.

Therefore, the schools are places to nurture and educate the nation's youth. Administrators, teachers and educational personnels must be ethical and discerning users and producers of innovation and information. It can be synthesized as a conceptual framework for developing innovation and technology management in six areas: 1) Safety 2) Access-access to innovation and technology, 3) Firewall-data protection, 4) Ethic-data ethics, 5) Technology-intelligent technology, and 6) You-technology consciousness.

Keyword: Management And Learning Innovation, Information Technology, Framework and Development

บทนำ

ตามที่ภาครัฐได้มอบนโยบายไทยแลนด์ 4.0 คือ นโยบายในปัจจุบันที่ต้องการขับเคลื่อนประเทศไทยไปสู่การเปลี่ยนแปลงเพื่อบรรลุวิสัยทัศน์ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” โดยรัฐบาลได้มีนโยบายที่จะใช้โมเดลขับเคลื่อนเศรษฐกิจด้วยนวัตกรรมเพื่อพัฒนาไปสู่การเป็นประเทศไทย 4.0 ซึ่งส่งผลให้ระบบราชการซึ่งเป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนนโยบายดังกล่าวเองก็ต้องปรับตัว และเปลี่ยนแปลงเพื่อให้สอดคล้องกับบริบทที่กำลังจะเกิดขึ้นในประเทศไทย 4.0 กล่าวคือ ภาครัฐต้องปรับตัวและต้องพลิกโฉมเข้าสู่ยุคดิจิทัล โดยเฉพาะการพัฒนามิติด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจ คือมีความต้องการลดการพึ่งพาเทคโนโลยีจากต่างประเทศ โดยมีวิธีการในการผลักดันให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจด้วยนวัตกรรม เทคโนโลยี และความคิดสร้างสรรค์ให้เกิดขึ้นภายในประเทศ เร่งพัฒนาภาคการบริการที่เป็นจุดแข็งของประเทศเพื่อเพิ่มความมั่นคงทางเศรษฐกิจ (สำนักโฆษก สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี, 2560)

การขับเคลื่อนการศึกษาภายใต้ทิศทางของรัฐ

การขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี พุทธศักราช 2562 -2580 ในยุทธศาสตร์ที่ 3 “ยุทธศาสตร์การพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพคน” เป็นยุทธศาสตร์ที่พัฒนาคนและสังคมไทย

ให้เป็นรากฐานที่แข็งแกร่งของประเทศ มีความพร้อมทางกาย ใจ สติปัญญา มีความเป็นสากล มีทักษะการคิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผล มีระเบียบวินัย เคารพกฎหมาย มีคุณธรรม จริยธรรม รู้คุณค่า ความเป็นไทย มีครอบครัวที่มั่นคง โดยมีกรอบแนวทางที่ให้ความสำคัญ ได้แก่ 1) การพัฒนาศักยภาพคนตลอดช่วงชีวิต ให้สนับสนุนการเจริญเติบโตของประเทศ 2) การยกระดับคุณภาพการศึกษาและการเรียนรู้ให้มีคุณภาพ เท่าเทียม และทั่วถึง 3) การปลูกฝังระเบียบวินัย คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่พึงประสงค์ 4) การสร้างเสริมให้คนมีสุขภาวะที่ดี และ 5) การสร้างความอยู่ดีมีสุขของครอบครัวไทย เสริมสร้างบทบาทของสถาบันครอบครัวในการบ่มเพาะจิตใจให้เข้มแข็ง

แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญและส่งผลต่อการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและดิจิทัลอย่างรวดเร็ว (Digital Disruption) เป็นการเปลี่ยนแปลงสังคมไปสู่ สังคมดิจิทัลส่งผลต่อการศึกษาขั้นพื้นฐานและมีแนวโน้มที่การจัดการศึกษาจะเปลี่ยนไปโดยการเปลี่ยนรูปแบบการศึกษา ซึ่งสถานศึกษาต้องปรับตัวให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้เพื่อสร้างความสัมพันธ์กับสังคมและองค์กรภายนอก รวมถึงการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนที่ทันต่อการเปลี่ยนแปลงเพื่อให้สอดคล้องกับความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและสามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนรายบุคคล โดยการนำเทคโนโลยีและสื่อต่าง ๆ มาประยุกต์ใช้ร่วมกับการเรียนการสอน เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ของผู้เรียน ทั้งนี้ ความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีจะทำให้เข้าสู่สังคมดิจิทัลที่มีการเรียนการสอนโดยสร้างสถานการณ์จำลองห้องเรียนเสมือน (Virtual Classroom) และโลกเสมือนจริง (Metaverse) ดังนั้น การจัดการศึกษาของประเทศไทยจึงจำเป็นต้องกำหนดเป้าหมายการพัฒนา การวางแผน และการสร้างทักษะพื้นฐานที่จำเป็นของทรัพยากรมนุษย์ที่จะศึกษาต่อในระดับต่าง ๆ หรือเข้าสู่ตลาดแรงงาน หรือต้องปรับหลักสูตรและวิธีการจัดการเรียนรู้ที่มีความยืดหยุ่นมีความหลากหลาย เพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีความรู้ ทักษะ และสมรรถนะที่พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงในโลกดิจิทัลในปัจจุบันและอนาคต (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2565)

การเปลี่ยนผ่านสู่ยุคดิจิทัล ด้วยการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร โดยประชากรวัยเรียนส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มประชากร Generation Z หรือ Gen Z (ผู้ที่เกิดระหว่างปี พ.ศ. 2539 - 2553) ที่ดำเนินชีวิตประจำวันพร้อมกับสิ่งอำนวยความสะดวก และเทคโนโลยีต่าง ๆ ที่จะทำให้สามารถเข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์ได้ง่ายยิ่งขึ้น ซึ่งมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้รูปแบบใหม่ เช่น ระบบการเรียนรู้แบบเคลื่อนที่ผ่านโทรศัพท์มือถือ (Mobile Learning) การ

เรียนรู้ในระยะเวลาสั้น ๆ ที่มีเนื้อหากระชับและตรงประเด็น (Micro-Learning) การเรียนผ่านสื่อ วิดีทัศน์ (Video-Based Learning) และการเรียนรู้ที่ขับเคลื่อนด้วยเกม (Gamification) เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันประชาชนส่วนใหญ่สามารถเข้าถึงอินเทอร์เน็ตได้อย่างทั่วถึงมากขึ้นจึงมีช่องทางในการแสวงหาความรู้ที่เปิดกว้างมากยิ่งขึ้น3 เมื่อพิจารณาจากสถิติการใช้อินเทอร์เน็ตของประชาชนอายุ 6 ปีขึ้นไปของประเทศไทย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2559 - 2563 จะเห็นได้ว่า อัตราการเข้าถึงและการใช้อินเทอร์เน็ตของประเทศไทยมีอัตราที่เพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องในระยะเวลา 5 ปี

นอกจากนี้ ความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยียังทำให้การเรียนรู้ไม่ได้ถูกจำกัดอยู่ในระบบห้องเรียนแบบเดิมเท่านั้น เพราะได้มีการนำเทคโนโลยีมาใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนรวมทั้งส่งเสริมให้ผู้เรียนแสวงหาความรู้ด้วยตนเองจากสื่อดิจิทัล และสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) ซึ่งในการศึกษาระดับอุดมศึกษา ได้มีมหาวิทยาลัยชั้นนำในประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นส่วนสำคัญในการเริ่มต้นการใช้ระบบการเรียนออนไลน์ โดยเฉพาะ Massive Open Online Course หรือ MOOC เป็นบริการบทเรียนออนไลน์แบบเปิดที่ให้บริการฟรีเป็นส่วนใหญ่ โดยในประเทศไทยมีโครงการมหาวิทยาลัยไซเบอร์ไทย (Thailand Cyber University: TCU) เป็นผู้เริ่มใช้งานแพลตฟอร์ม Thai MOOC ในปี พ.ศ. 2556 ทำให้เป็นแหล่งเรียนรู้แบบตลาดวิชาออนไลน์ที่ได้สถาบันอุดมศึกษาชั้นนำมาช่วยพัฒนาหลักสูตร และมุ่งเน้นการเรียนการสอนสำหรับกลุ่มคนขนาดใหญ่แบบเสรีในการเลือกเรียนรายวิชาต่าง ๆ โดยสามารถรองรับผู้เรียนได้จำนวนมากและสามารถเรียนรู้ระยะทางไกลผ่านเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ต อีกทั้งเนื้อหายังเป็นเนื้อหาแบบเปิดที่ไม่ว่าบุคคลใดก็สามารถเข้าถึงเนื้อหาได้

ภาพรวมด้านนโยบายระดับชาติ ระดับกระทรวง กรม จนถึงระดับปฏิบัติการ ล้วนให้ความสำคัญกับการส่งเสริมและผลักดันให้พลเมืองไทยในทุกระดับมีความพร้อมในการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคดิจิทัล โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปัจจุบันที่การเปลี่ยนแปลงด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยีมีการผันแปรและสั่นไหวได้อย่างรวดเร็ว การส่งเสริมความเข้าใจในความก้าวหน้าทางด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยีดิจิทัลนี้ให้กับคนในทุกช่วงวัยโดยเฉพาะเด็กและเยาวชนจึงเป็นภารกิจสำคัญที่นอกเหนือจากคนในครอบครัวแล้ว สถานศึกษาจัดเป็นอีก

หนึ่งปัจจัยที่จะช่วยเตรียมความพร้อมจนสู่ระดับการผลักดันให้ผู้เรียนเป็นนวัตกรรมเพื่อสร้างสรรค์นวัตกรรมได้ในอนาคต

การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

ในช่วงเวลาที่ผ่านมาได้มีการกล่าวถึงการเตรียมพร้อมพลเมืองโลกให้พร้อมรับกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วที่เกิดขึ้นในทุกด้านและทุกระดับทั่วโลก ในการก้าวข้ามจากศตวรรษที่ 20 สู่ศตวรรษที่ 21 มีความเปลี่ยนแปลงที่พลิกผัน จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่เยาวชนไทยที่จะก้าวไปเป็นพลเมืองโลกต้องมีความรู้และทักษะการเรียนรู้ดังกล่าว

Ignite Thailand (2567) ได้ให้ความหมายของการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ไว้ดังนี้ การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 มุ่งเน้นให้คนลดการเรียนรู้ทางด้านวิชาการลงแต่ไปเพิ่มการพัฒนาทักษะต่าง ๆ ให้มากขึ้น ทั้งทักษะในด้านการใช้ชีวิต ทักษะการคิด และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) ซึ่งสอดคล้องและสัมพันธ์กับสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษา ขั้นพื้นฐาน 2551 จำนวน 5 ด้าน ดังนี้

1. ความสามารถในการสื่อสาร

คือความรู้สึกและทักษะของตนเองเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและประสบการณ์อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาตนเองและสังคม รวมทั้งการเจรจาต่อรอง เพื่อขจัดและลดปัญหาความขัดแย้งต่าง ๆ การเลือกรับหรือไม่รับข้อมูลข่าวสาร ด้วยหลักเหตุผลและความถูกต้อง ตลอดจนการเลือกใช้วิธีการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพโดยคำนึงถึงผลกระทบที่มีต่อตนเองและสังคมซึ่งสอดคล้องกับ ICT Literacy

เอกราช โฆษิตพิมานเวช (2560) ได้ให้ความหมายของเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารจัดการไว้ว่าหมายถึง เทคโนโลยีสารสนเทศที่เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการด้านต่าง ๆ ใช้ ICT มาจัดระบบข้อมูลสารสนเทศทางการบริหาร ผู้บริหารใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีในการบริหารจัดการสถานศึกษา

2. ความสามารถในการคิด

เป็นความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ คิดอย่างมีวิจารณญาณและการคิดที่เป็นระบบ เพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้หรือสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับตน เองและสังคมได้ อย่างเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับ Learning Thinking Skills ที่ส่งเสริมกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบ

3. ความสามารถในการแก้ปัญหา

เป็นความสามารถในการแก้ปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ที่เผชิญได้อย่างถูกต้องเหมาะสม บนพื้นฐานของหลักเหตุผล คุณธรรมและข้อมูลสารสนเทศ เข้าใจความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ต่าง ๆ ในสังคม แสวงหาความรู้ ประยุกต์ความรู้มาใช้ในการป้องกันและแก้ไขปัญหา และมีการตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพ โดยคำนึงถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อตนเอง สังคมและสิ่งแวดล้อม ซึ่งสอดคล้องกับ Life skill

4. ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต

เป็นความสามารถในการนำกระบวนการต่าง ๆ ไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การทำงาน และการอยู่ร่วมกันในสังคมด้วยการสร้างเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคล การจัดการปัญหาและความขัดแย้งต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม การปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและสภาพแวดล้อม และการรู้จักหลีกเลี่ยงพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ที่ส่งผลกระทบต่อตนเองและผู้ อื่นซึ่งสอดคล้องกับ Life skill

5. ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี

เป็นความสามารถในการเลือกและใช้ เทคโนโลยีด้านต่าง ๆ และมีทักษะกระบวนการทางเทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาตนเองและสังคม ในด้านการเรียนรู้ การสื่อสาร การทำงาน การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ถูกต้อง เหมาะสม และมีคุณธรรม ซึ่งสอดคล้องกับ ICT Literacy เป็นการรู้สารสนเทศและใช้อย่างมีวิจารณญาณ

ดังนั้น การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (21st Century Content) เป็นการเรียนรู้หลายทางหรือการบูรณาการความรู้ต่าง ๆ ด้วยวิธีการที่หลากหลาย ผู้เรียนสามารถโต้ตอบกับผู้สอน สื่อสารสิ่งที่เรียนรู้ได้โดยเฉพาะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) มาช่วยอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ และเรียนรู้การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) ควบคู่ไปกับการเรียนรู้ทักษะชีวิตและอื่น ๆ ส่วนสาระความรู้ในเรื่องหลัก (core subjects) นั้นเป็นส่วนหนึ่งของเนื้อหาที่นำมาใช้ในการประกอบอาชีพ จะเป็นส่วนเสริมของสมรรถนะทั้ง 5 ด้าน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ที่ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันและการศึกษาขั้นสูงต่อไป ดังนั้นวิธีการเรียนรู้จึงเปลี่ยนจากการท่องจำเป็นการปฏิบัติและการบูรณาการหลาย ๆ ศาสตร์เข้าด้วยกัน

การรู้สารสนเทศ

ความหมาย

การรู้สารสนเทศ (Information literacy) หมายถึง ความรู้ความสามารถและทักษะของบุคคลในการเข้าถึงสารสนเทศ ประเมินสารสนเทศที่ค้นมาได้ และใช้สารสนเทศอย่างมีประสิทธิภาพทุกรูปแบบ ผู้รู้สารสนเทศจะต้องมีทักษะในด้านต่าง ๆ เช่น ทักษะการคิดวิเคราะห์และ / หรือ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ ทักษะการใช้ภาษา ทักษะการใช้ห้องสมุด ทักษะการใช้คอมพิวเตอร์ เป็นต้น (อาชัญญา รัตนอุบล, 2548)

ความสำคัญ

การรู้สารสนเทศมีความสำคัญต่อความสำเร็จของบุคคลในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. การศึกษา การรู้สารสนเทศเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการศึกษาของบุคคลทุกระดับ ทั้งการศึกษาในระบบโรงเรียน การศึกษานอกระบบโรงเรียน การศึกษาตามอัธยาศัย และการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยเฉพาะอย่างยิ่งการศึกษาในปัจจุบันตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มีการปฏิรูปการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ดังนั้นบทบาทของผู้สอนจึงเปลี่ยนเป็นผู้ให้คำแนะนำชี้แนะโดยอาศัยทรัพยากรเป็นพื้นฐานสำคัญ

2. การดำรงชีวิตประจำวัน การรู้สารสนเทศเป็นสิ่งสำคัญยิ่งในการดำรงชีวิตประจำวัน เพราะผู้รู้สารสนเทศจะเป็นผู้ที่สามารถวิเคราะห์ประเมินและใช้สารสนเทศให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ตนเองเมื่อต้องการตัดสินใจเรื่องใดเรื่องหนึ่งได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น ถ้าต้องการซื้อเครื่องปรับอากาศของบริษัทใดบริษัทหนึ่งก็ต้องพิจารณามาตรฐาน คุณภาพ บริการหลังการขาย และเปรียบเทียบราคา แล้วจึงค่อยตัดสินใจ เป็นต้น

3. การประกอบอาชีพ การรู้สารสนเทศมีความสำคัญต่อการประกอบอาชีพของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง เพราะบุคคลนั้นสามารถแสวงหาสารสนเทศที่มีความจำเป็นต่อการประกอบอาชีพของตนเองได้ เช่น เกษตรกร เมื่อประสบปัญหาโรคระบาดกับพืชผลทางการเกษตรของตน ก็สามารถหาตัวยาหรือสารเคมีเพื่อกำจัดโรคระบาด ดังกล่าวได้ เป็นต้น

4. สังคม เศรษฐกิจ และการเมือง การรู้สารสนเทศเป็นสิ่งสำคัญโดยเฉพาะสังคมในยุคสารสนเทศ (Information Age) บุคคลจำเป็นต้องรู้สารสนเทศเพื่อปรับตนเองให้เข้ากับสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง เช่น การอยู่ร่วมกันในสังคม การบริหารจัดการ การดำเนินธุรกิจและการแข่งขัน การบริหารบ้านเมืองของผู้นำประเทศ เป็นต้น อาจกล่าวได้ว่าผู้รู้สารสนเทศ คือ ผู้

ที่มีอำนาจสามารถชี้วัดความสามารถขององค์กรหรือประเทศชาติได้ ดังนั้นประชากรที่เป็นผู้รู้สารสนเทศจึงถือว่าเป็นทรัพยากรที่มีค่ามากที่สุดของประเทศ

องค์ประกอบของการรู้สารสนเทศ (Information Literacy)

การรู้สารสนเทศเป็นทั้งความรู้ ความสามารถ ทักษะ และกระบวนการอันเป็นประโยชน์ในการพัฒนา การเรียนรู้ทุกรูปแบบ องค์ประกอบของการรู้สารสนเทศประกอบด้วย 4 ประการ (อริศรา สิงห์ปัน, 2554) คือ

1. ความสามารถในการตระหนักว่าเมื่อใดจำเป็นต้องใช้สารสนเทศ ผู้เรียนจะต้องกำหนดเรื่องที่จะศึกษาค้นคว้า กำหนดความต้องการสารสนเทศ ระบุชนิดและรูปแบบที่หลากหลายของแหล่งสารสนเทศที่จะศึกษา เช่น ห้องสมุด ศูนย์สารสนเทศ พิพิธภัณฑ์ หอจดหมายเหตุ บุคคล สถานที่ อินเทอร์เน็ต เป็นต้น รวมทั้งตระหนักถึงค่าใช้จ่ายและประโยชน์ที่ได้รับ และทราบขอบเขตของสารสนเทศที่จำเป็น เลือกใช้ได้อย่างชาญฉลาด

2. การเข้าถึงสารสนเทศ ผู้เรียนสามารถเลือกวิธีการค้นคืนสารสนเทศที่เหมาะสม กำหนดกลยุทธ์การค้นคืนอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถค้นคืนสารสนเทศออนไลน์หรือสารสนเทศจากบุคคลโดยใช้วิธีการที่หลากหลายสามารถปรับกลยุทธ์การค้นคืนที่เหมาะสมตามความจำเป็น รวมถึงการตัดตอน บันทึก และการจัดการสารสนเทศและแหล่งสารสนเทศ โดยมีการเข้าถึงและใช้แหล่งสารสนเทศอย่างมีประสิทธิภาพ

3. การประเมินสารสนเทศ ผู้เรียนสามารถสรุปแนวคิดสำคัญจากสารสนเทศที่รวบรวม โดยใช้เกณฑ์การประเมินสารสนเทศและแหล่งสารสนเทศ ได้แก่ ความน่าเชื่อถือ ความเที่ยงตรง ความถูกต้อง และความทันสมัย สามารถสังเคราะห์แนวคิดหลักเพื่อสร้างแนวคิดใหม่ เปรียบเทียบความรู้ใหม่กับความรู้เดิมเพื่อพิจารณาว่าอะไรคือสิ่งที่เพิ่มขึ้น อะไรคือสิ่งที่ขัดแย้งกัน และอะไรคือสิ่งที่คล้ายตามกัน

4. ความสามารถในการใช้สารสนเทศที่ต้องการอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้เรียนสามารถใช้สารสนเทศใหม่ผนวกกับสารสนเทศที่มีอยู่ในการวางแผนและสร้างผลงาน หรือการกระทำตามหัวข้อที่กำหนดทบทวนกระบวนการ พัฒนาการผลิตผลงานของตนเอง และสามารถสื่อสารหรือเผยแพร่ผลงานของตนเองต่อบุคคลอื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ เลือกใช้สารสนเทศเมื่อมีความต้องการและเลือกนำมาใช้ได้อย่างเหมาะสม

ความจำเป็นของการเปลี่ยนแปลงระบบการเรียนรู้ใหม่

ทั่วโลกปัจจุบันมีการพูดถึงความก้าวหน้าของปัญญาประดิษฐ์ หรือ AI - Artificial Intelligence ที่ส่งผลกระทบต่อการทำงานของมนุษย์มากขึ้นทุกขณะและจะมีผลต่อความต้องการด้านทักษะของกำลังคนที่เปลี่ยนแปลงในอนาคต โดยการเปลี่ยนแปลงและความผันผวนอยู่ตลอดเวลาไม่แน่นอนและรวดเร็วนี้มีผลกระทบที่รุนแรงมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นด้านสื่อออนไลน์ที่ส่งผลต่อพฤติกรรมของสังคม พฤติกรรมการเรียนรู้ เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ได้อย่างรวดเร็วในทุกที่ทุกเวลาเป็นต้น

ในหลักการการเรียนรู้ใหม่ที่ได้นำเสนอโดยสำนักงานเลขาธิการคุรุสภาได้กล่าวไว้ว่า ในหลักการของระบบการเรียนรู้ใหม่นี้ ครู จะมีบทบาทสำคัญในการพลิกโฉมระบบการเรียนรู้ใหม่ ในฐานะของผู้อำนวยการเรียนรู้ที่มุ่งเสริมสร้างให้ผู้เรียนเป็นผู้ออกแบบการเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง ตลอดจนเป็นผู้เชี่ยวชาญการเรียนรู้ตลอดชีวิตภายใต้ระบบนิเวศใหม่เพื่อตอบสนองการเปลี่ยนแปลงของโลกอนาคต โดยครูจะต้องเปลี่ยนบทบาทจากผู้ถ่ายทอดเนื้อหาหรือความรู้ตามตำราสู่การเป็นโค้ช หรือ ผู้อำนวยการเรียนรู้ ทำหน้าที่สนับสนุน กระตุ้น สร้างแรงบันดาลใจ แนะนำวิธีการเรียนรู้และวิธีจัดระเบียบการสร้างความรู้ ออกแบบกิจกรรมและสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้เพื่อผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนและสามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง มีผลลัพธ์การเรียนรู้หลักและผลลัพธ์การเรียนรู้เฉพาะ ที่คาดหวังให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนดังนี้ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2564)

นวัตกรรมการบริหารจัดการของสถานศึกษาที่ส่งเสริมให้ได้ผลลัพธ์ตามเป้าหมายการศึกษาของประเทศไทย

แนวทางการดำเนินการเพื่อพัฒนานวัตกรรมการบริหารจัดการของสถานศึกษาที่ส่งเสริมให้ได้ผลลัพธ์ตามเป้าหมายการศึกษาของประเทศไทย (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2564)

1. การจัดการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาสู่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การจัดตั้งสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมิน คุณภาพการศึกษาเพื่อประเมินภายนอกทุกรอบ 5 ปี และส่งเสริมการประกันคุณภาพภายใน การพัฒนาวิชาชีพครูให้เป็นวิชาชีพชั้นสูง ได้รับค่าตอบแทนที่เหมาะสม และมีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครู การจัดสรร ทรัพยากรตามจำนวนผู้เรียน และการส่งเสริมให้ผู้เรียนและครูสามารถใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาเรียนรู้

2. การบริหารและการจัดการสถานศึกษา สถานศึกษาเป็นนิติบุคคลและมีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นองค์กรคณะบุคคลที่ให้ความเห็นและข้อเสนอแนะในการจัดการศึกษา เพื่อให้สถานศึกษามีความเป็นอิสระและคล่องตัว โดยได้มีการส่งเสริมการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (SCHOOL-BASED MANAGEMENT)

3. คณะรัฐมนตรีมีมติให้ความเห็นชอบ มาตรฐานการศึกษาของชาติ เมื่อวันที่ 2 ตุลาคม 2561 เพื่อให้ สถานศึกษาทุกแห่งยึดเป็นแนวทางสำหรับการพัฒนาผู้เรียนไปสู่ผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ของการศึกษา และให้ หน่วยงานต้นสังกัดใช้เป็นเป้าหมายในการจัดการศึกษา โดยกำหนดผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ของการศึกษาให้คนไทย 4.0 อารงความเป็นไทยและแข่งขันได้ในเวทีโลก มีคุณลักษณะ 3 ด้าน คือ ผู้เรียนรู้ ผู้ร่วมสร้างสรรค์นวัตกรรม และพลเมืองที่เข้มแข็ง

4. ผลการประเมินนานาชาติในโครงการ TIMSS คะแนนเฉลี่ยวิชาคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ของผู้เรียนไทย มีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง ต่ำกว่าค่ากลางของการประเมินซึ่งกำหนดไว้ที่ 500 คะแนน ส่วนผลการประเมินในโครงการ PISA พบว่าการอ่าน คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ ของนักเรียนไทยต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของ OECD ทุกครั้ง เทียบเท่ากับการเรียนที่ต่างกันประมาณสองปีทั้งสามวิชา

5. การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพการศึกษา พบว่าตัวแปรหนึ่งคือด้านสถานะทางเศรษฐกิจ สังคม และ วัฒนธรรม ความเหลื่อมล้ำและความไม่เท่าเทียมที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรของครอบครัวที่วัดจากดัชนีสถานะ ทางเศรษฐกิจและสังคมมีมากจนส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้

6. ความร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับชุมชนเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาการเรียนการสอนของสถานศึกษา ตัวอย่างเช่น ในการพัฒนาครูด้วยชุมชนเพื่อการเรียนรู้เชิงวิชาชีพ (PLC) ส่งเสริมการพัฒนาผู้เรียนตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ

7. ประเทศไทยให้ความสำคัญกับการใช้เทคโนโลยีตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 โดยกำหนดให้เป็นสาระการเรียนรู้หนึ่งของหลักสูตรแกนกลาง นอกจากนี้ ยังได้ริเริ่มจัดการเรียนการสอนตามแนวทางสะเต็ม แต่การใช้เทคโนโลยีในการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ยังมีน้อย

วิจัยที่เกี่ยวข้อง

ทิพย์วิมล วังแก้วหิรัญ และ ศิรินทร มีขอบทอง (2565) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาทักษะที่จำเป็นของครูไทยในยุคดิจิทัล โดยได้สรุปแนวทางดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันของทักษะที่จำเป็นของครูไทย จากการวิเคราะห์พฤติกรรมบ่งชี้ทักษะที่จำเป็นของครูไทยในยุคดิจิทัล จากมุมมองนักวิชาการ การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ดีความ สังเคราะห์ และจัดหมวดหมู่ตามประเด็นการเชื่อมโยงเนื้อหา พบว่า ทักษะที่จำเป็นของ กระบวนการพัฒนาให้ครูไทยเป็นบุคลากรที่มีคุณภาพ และรู้จักการปรับตัวเข้าสู่โลกยุคปัจจุบัน และ สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบด้วย การมีทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม มีทักษะ การใช้สารสนเทศ สื่อ เทคโนโลยี รวมถึงมีทักษะชีวิตและอาชีพ ที่ตอบสนองการมีทักษะของบุคคล ในศตวรรษที่ 21 สามารถจำแนกทักษะที่จำเป็นของครูไทยออกเป็น 6 ด้าน ได้แก่ 1) การบูรณาการสร้างองค์ความรู้เพื่อการเรียนรู้ด้วยดิจิทัล 2) การแสวงหาข้อมูลและการนำข้อมูลมาใช้งาน 3) การใช้ เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษา 4) การสร้างสรรค์และพัฒนานวัตกรรม 5) การติดต่อสื่อสารและการประสานงาน 6) มีจริยธรรมในการใช้สื่อเทคโนโลยีดิจิทัล

2. ผลการศึกษาทักษะที่จำเป็นของครูไทยในยุคดิจิทัล พบว่า ทักษะที่จำเป็นของครูไทยในยุคดิจิทัลมี 6 ทักษะดังนี้

- 2.1 การบูรณาการ สร้างองค์ความรู้เพื่อการเรียนรู้ด้วยดิจิทัล
- 2.2 การแสวงหาข้อมูลและการนำข้อมูลมาใช้งาน
- 2.3 การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษา
- 2.4 การสร้างสรรค์และพัฒนานวัตกรรม
- 2.5 การติดต่อสื่อสารและประสานงาน
- 2.6 มีจริยธรรมในการใช้สื่อเทคโนโลยีดิจิทัล

3. ความต้องการจำเป็นของปัจจัยส่งเสริมการพัฒนาทักษะครูไทยในยุคดิจิทัล มีดังนี้

3.1 เนื้อหาสาระที่จำเป็นในการพัฒนาทักษะครูไทย พบว่า มีความคาดหวังเรื่องของความรู้ความสามารถในการปฏิบัติตามกฎหมายและการเป็นพลเมืองดิจิทัลได้อย่างถ่องแท้ ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลต่าง ๆ ในการสร้างประโยชน์ มีมารยาทดิจิทัล บรรทัดฐานทางสังคมอิเล็กทรอนิกส์ วัสดุภัณฑ์และสิ่งการใช้สื่อดิจิทัลอย่างไม่เหมาะสม สามารถถ่ายทอดและปลูกฝังสร้างความรู้ ความเข้าใจ ความตระหนักแก่ผู้เรียนได้ ได้รับการอบรมและมีความรู้การ

ปฏิบัติตามหลัก E-Safety, E-Norm, E - Participation ได้รับการอบรมเรื่องการพัฒนาระบบการเรียนรู้ การพัฒนา ทักษะและกระบวนการคิด การคิดวิเคราะห์ การคิดสังเคราะห์ การคิดสร้างสรรค์ สามารถจัดการ เรียนรู้้อย่างหลากหลาย มีประสิทธิภาพ โดยกระบวนการมีส่วนร่วม การจัดการเรียนรู้ด้านคุณธรรม และจริยธรรม ทักษะการใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการติดตามความก้าวหน้าของผู้เรียนได้อย่างมีคุณภาพ มีทักษะในการใช้เทคโนโลยีในการประเมินผลได้หลากหลาย การแปลงกิจกรรมในห้องเรียนปกติ สู่การเรียนออนไลน์ ผ่านการใช้สื่อ อุปกรณ์เทคโนโลยี และการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ สำหรับ เด็กเล็ก

3.2 รูปแบบในการจัดกิจกรรมที่จำเป็นในการพัฒนาทักษะครูไทย พบว่า มีความคาดหวังเรื่องการได้รับการอบรมผ่านเทคนิควิธีการสอนออนไลน์มากขึ้น รวมถึงมีช่องทาง ที่หลากหลายให้ผู้เรียนสามารถทบทวนได้ตลอดเวลา และติดตามผลการอบรมได้อย่างต่อเนื่อง เน้นการฝึกปฏิบัติ โดยเน้นใช้เทคโนโลยีในการฝึกปฏิบัติให้มากขึ้นและเน้นกระบวนการโค้ช มีกิจกรรมทดลองลงมือทำ ปฏิบัติจริง ทดลองแก้ไขปัญหา แลกเปลี่ยนการแก้ไขปัญหา ให้เกิดทักษะ จนสามารถปฏิบัติได้เองโดยไม่ต้องมีผู้ชี้แนะ และมีช่วงเวลาที่ยุติการแนะนำจัดสัมมนา แลกเปลี่ยน ความรู้ (Webinar) มากขึ้น มีช่องทางในการตอบข้อสงสัย

3.3 ความพร้อมด้านอุปกรณ์และเทคโนโลยี พบว่า มีความคาดหวังเรื่อง การได้รับสนับสนุนด้านเทคโนโลยีและอุปกรณ์ มีการสนับสนุนทางด้านเทคโนโลยีให้มีความพร้อม ตรงตามบริบทของโรงเรียนของผู้เรียน มีระบบส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงการเรียนรู้ได้ทั้งใน และ นอกเวลาเรียน สนับสนุนอินเทอร์เน็ตที่เสถียรมีคุณภาพ สนับสนุนอุปกรณ์การเรียนแก่ครู และ นักเรียนให้ครอบคลุม ประสิทธิภาพ เพื่อลดความเหลื่อมล้ำให้นักเรียนสามารถเรียนในรูปแบบออนไลน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จตุพร นิลแก้ว และ สมใจ สืบเสาะ (2566) ได้ศึกษาบทบาทของผู้บริหารในการส่งเสริมการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศด้านการจัดการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 1 ชี้ให้เห็นว่า การศึกษาในปัจจุบันจะต้องนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน ซึ่งผู้บริหารเป็นผู้มีบทบาทหลักสำคัญในการจัดการศึกษาให้บรรลุผลตามเป้าหมาย ผลการวิจัยพบว่าผู้บริหารให้การสนับสนุนบุคลากรทางการศึกษาในเรื่องของเทคโนโลยีสารสนเทศอยู่ในระดับมาก มีการจัดสรรทรัพยากรสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ของครู มีบทบาทในการกำกับติดตามการใช้นวัตกรรม

และเทคโนโลยีสารสนเทศ และบทบาทด้านการกำหนดนโยบายและแผนการส่งเสริมการใช้
นวัตกรรมและเทคโนโลยี

รัตติพร พิพิธกุล และ อำนวย ทองโปร่ง (2566) ได้ค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับความฉลาดรู้
ไอซีที (ICT Literacy) ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาสระบุรี เขต 1 โดยได้เปรียบเทียบความฉลาดรู้ไอซีทีของผู้บริหารโดยใช้กลุ่ม
ตัวอย่างเป็นคณะครู มีประเด็นในการวิเคราะห์คือ 1) ด้านการเข้าถึงข้อมูล 2) ด้านการประเมิน
ข้อมูล 3) ด้านการจัดการข้อมูล 4) ด้านการสร้างสรรคข้อมูล 5) ด้านการบูรณาการข้อมูล และ
6) ด้านการสื่อสารข้อมูล ผลสรุปพบว่า มุมมองครูที่มีต่อผู้บริหารสถานศึกษา มีความสามารถ
อยู่ในระดับมาก ผู้บริหารมีความฉลาดรู้ไอซีที โดยเฉพาะด้านการเข้าถึงข้อมูลที่อยู่ในระดับสูง
ที่สุดสะท้อนให้เห็นว่าผู้บริหารในยุคปัจจุบันสามารถใช้สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศได้

ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี การรู้สารสนเทศ (Information Literacy) และ
ความฉลาดรู้ไอซีที (ICT Literacy) ล้วนเป็นทักษะที่จำเป็นตั้งแต่ระดับผู้บริหาร ผู้ปฏิบัติงาน
ครูผู้สอน และลงไปถึงผู้เรียน ทุกภาคส่วนจึงจำเป็นต้องมีส่วนร่วมในการส่งเสริมพัฒนาในทุก
มิติ

การบูรณาการมาใช้กับหน่วยงานสถานบันการศึกษา

ในกระบวนการนำมาใช้ในสถานศึกษา ได้แบ่งเป็นประเด็นในรายละเอียดดังนี้

1. ตรวจสอบความพร้อมด้านปัจจัยพื้นฐาน ด้านกายภาพของสถานศึกษา เริ่มตั้งแต่
ห้องเรียน ห้องคอมพิวเตอร์ ระบบอินเทอร์เน็ต ห้องเรียนเสริม เพื่อดูความพร้อมในการเข้าถึง
เทคโนโลยี หากเสียหายควรเร่งประสานกับผู้รับผิดชอบในการดำเนินการแก้ไข หากไม่มีควร
ตรวจสอบแผนปฏิบัติการและเรียงลำดับความสำคัญและความจำเป็นในการดำเนินการจัดซื้อ
จัดจ้างต่อไป

2. ส่งเสริม สนับสนุนให้บุคลากรในสถานศึกษามีความรู้ความเข้าใจเทคโนโลยีดิจิทัลที่
เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะด้านการรู้สารสนเทศ (Information Literacy) การ
ฉลาดรู้ไอซีที (ICT Literacy) พร้อมทั้งแนวโน้มการเผชิญกับความผันผวนของโลกดิจิทัล
(Digital Disruption)

3. ส่งเสริมให้ครูและบุคลากรพัฒนาและนำนวัตกรรมไปใช้ให้เกิดประโยชน์กับผู้เรียน ในด้านการถ่ายทอดความรู้ การจัดการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ได้อย่างเต็มศักยภาพ และทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก

4. ส่งเสริมให้ครูและบุคลากรใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีดิจิทัลอย่างมีประสิทธิภาพและใช้อย่างมีจริยธรรม เนื่องจากในสถานการณ์ปัจจุบันมีบุคคลแอบอ้างมาในรูปแบบของ มิจฉาชีพเป็นจำนวนมาก

สรุป

จากการศึกษาในประเด็นการบริหารและการเรียนรู้ นวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศ พบว่าในปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นผู้บริหาร ครู นักเรียน หรือบุคคลทั่วไปล้วนมีความจำเป็นในการรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีดิจิทัล การเปลี่ยนแปลงส่วนใหญ่ในด้านเทคโนโลยีสารสนเทศล้วนทำให้มนุษย์สามารถเข้าถึงและใช้งานได้ง่ายยิ่งขึ้นและย่นระยะเวลาในการทำงาน แต่ในทางกลับกันก็มีผู้ไม่ประสงค์ดีในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นเครื่องมือในการฉ้อโกงทำกิจที่ไม่ชอบ เพื่อให้ทั้งผู้บริหาร ผู้ผลิตและผู้ใช้งานในงานด้านบริหาร นวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศจึงควรมองให้รอบด้านและตระถึงองค์ประกอบ การดำเนินการเกี่ยวกับการบริหารนวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศเป็นองค์ความรู้ได้ดังนี้

S Safe ปลอดภัย

A Access เข้าถึงนวัตกรรมและเทคโนโลยีได้

F Firewall การป้องกันผู้อื่นเข้าถึงข้อมูล

E Ethic จริยธรรมในการใช้ข้อมูล

T Technology ใช้เทคโนโลยีอย่างชาญฉลาด

Y You มีสติในการใช้เทคโนโลยี

เอกสารอ้างอิง

จूरिพร นิลแก้ว และสมใจ สืบเสาะ. (2566). บทบาทของผู้บริหารในการส่งเสริมการใช้ นวัตกรรมและเทคโนโลยี สารสนเทศด้านการจัดการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 1. วารสารนวัตกรรมการศึกษาและการวิจัย, 7(1), 83-98.

- ทิพย์วิมล วังแก้วหิรัญ และศิรินทร มีขอบทอง. (2565). การพัฒนาทักษะที่จำเป็นของครูไทยในยุคดิจิทัล. ใน รายงานวิจัย. สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา.
- รัตติพร พิพิธกุล และอำนวย ทองโปร่ง. (2566). ความฉลาดรู้ไอซีที (ICT literacy) ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต 1. วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์, 8(2), 299-331.
- สำนักโฆษก สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี. (2560). Thailand 4.0 ขับเคลื่อนอนาคตสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน. วารสาร “ไทยคู่ฟ้า”. ม.ป.ป.(33), 4-11.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. (2565). แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน (พ.ศ.2566-2570) ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. เรียกใช้เมื่อ 11 มีนาคม 2567 จาก <http://www.bopp.go.th/?p=2404>
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2564). ข้อเสนอระบบการเรียนรู้ที่ตอบสนองการเปลี่ยนแปลงของโลกอนาคตในปี 2040. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: สกศ.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2564). นวัตกรรมการบริหารจัดการสถานศึกษาในประเทศไทยและประเทศที่คัดสรรเพื่อพัฒนาผู้เรียนสู่ศตวรรษที่ 21. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: สกศ.
- อริศรา สิงห์ปัน. (2554). สารสนเทศ. วารสารแม่โจ้ปริทัศน์, 12(3), 42-45.
- อาชัญญา รัตนอุบล. (2548). หลักการเสริมสร้างการรู้สารสนเทศสำหรับสังคมไทย. วารสารครูศาสตร์, 34(2), 61-75.
- เอกราช โฆสิตพิมานเวช. (2560). รูปแบบการบริหารโรงเรียนเอกชนที่มีประสิทธิผล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 ใน วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.
- Ignite Thailand. (2555). บทบาทของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21. เรียกใช้เมื่อ 26 กุมภาพันธ์ 2567 จาก <https://www.ignitethailand.org/content/4756/ignite>

การบริหารงานงบประมาณในสถานศึกษา : แนวคิดทฤษฎี*

BUDGET MANAGEMENT IN EDUCATIONAL INSTITUTIONS : THEORETICAL CONCEPTS

พนาวัลย์ คำศรีทวีวัฒน์¹, พระมหาพิสิฐ วิสิษฐบุญโญ², พระฮอนด้า วาตสโท³,
เอกราช โฆสิตพิมานเวช⁴ และ ศิวกอร์ อินภูษา⁵

Panawan Khamsrithaveewat¹, Phra Maha Phisit Wisitthapanyo², Phra Honda Vatsatho³,
Ekkarat Kositpimanwet⁴ and Siwakorn Inphusa⁵

¹⁻⁵มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

¹⁻⁵Mahachulalongkorn rajavidyalay University, Thailand

Corresponding author E-mail: siwakornin@gmail.com

บทคัดย่อ

สถานศึกษาเป็นองค์กรทางการศึกษาที่มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อผลิตนักเรียน นักศึกษาให้มีคุณภาพตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ที่มุ่งพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่ มีความสมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข และมีความเป็นไทย มีศักยภาพในการศึกษาต่อ และประกอบอาชีพ โดยอาศัย ทรัพยากรที่สถานศึกษามีอยู่หรือจัดหาเพิ่มเติมตามศักยภาพและบริบทของสถานศึกษานั้น ๆ การศึกษาการบริหารงานงบประมาณในสถานศึกษาครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษา ความหมาย หลักการ แนวคิดทฤษฎี องค์ประกอบงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนการบูรณาการ มาใช้กับหน่วยงานของผู้ศึกษา สรุปเป็นองค์ความรู้ใหม่ที่เกิดจากการศึกษาค้นคว้าเพื่อนำไป ปรับใช้ โดยผู้ศึกษาได้ให้ความสนใจศึกษาในประเด็นการบริหารงานงบประมาณของ สถานศึกษามุ่งเน้นความเป็นอิสระ ในการบริหารจัดการมีความคล่องตัว โปร่งใส ตรวจสอบได้ ยึดหลักการบริหารมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ และบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน มีการจัดหา ผลประโยชน์จากทรัพย์สินของสถานศึกษา รวมทั้งจัดหารายได้จากงานบริการมาใช้ในการ จัดการในสถานศึกษา เพื่อเป็นประโยชน์ทางการศึกษา และส่งผลให้เกิดคุณภาพที่ดีต่อผู้เรียน

* Received 7 April 2024; Revised 19 April 2024; Accepted 20 April 2024

เป็นสำคัญ โดยสถานศึกษามีข้อข่ายภารกิจของการบริหารงานงบประมาณดังนี้ การจัดทำและเสนอของบประมาณ การจัดสรรงบประมาณ การตรวจสอบ ติดตาม ประเมินผล และรายงานผลการใช้เงินและผลการดำเนินงาน การระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา การบริหารการเงิน การบริหารบัญชี การบริหารพัสดุ และสินทรัพย์

คำสำคัญ: การบริหารงานงบประมาณ, ในสถานศึกษา, บริหารงบประมาณ

Abstract

The educational institution is an educational organization whose main purpose is to produce students to have the quality of the basic education curriculum, B.E. 2544, aimed at developing Thai people who are healthy both physically and mentally, good, intelligent, happy and Thai, with the potential to continue studying and pursue a career. Based on the resources available or provided by the institution according to its potential and context, the study's objective is to study the meaning, principles, theories, related research elements, and integration with student agencies. The summary is a new body of knowledge generated from the study for application. Students were interested in educational budget management, focusing on independence, transparency and transparency in management, achievement, and performance-oriented budget management, as well as income from services for educational purposes. This has resulted in good quality for students. The school has the following areas of budget management: budget preparation and proposal, budget allocation, audit, monitoring, evaluation and reporting, resource and investment mobilization for education, financial management, accounting, inventory management and asset management.

Keywords: Budget management, School, Budget management

บทนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้กำหนดไว้ในหมวดสิทธิและเสรีภาพในการศึกษาของปวงชนชาวไทยไว้ในมาตรา 54 ว่า “บุคคลมีสิทธิเสมอกันในการศึกษาไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ โดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย มาตรา 75-87 บัญญัติไว้ว่ารัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุน ให้มีการดำเนินการตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มาตรา 83 รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านเศรษฐกิจ โดยสนับสนุนระบบเศรษฐกิจแบบเสรีและเป็นธรรม โดยอาศัยกลไกตลาดและสนับสนุนให้มีการพัฒนาเศรษฐกิจที่ยั่งยืน สนับสนุนให้มีการใช้หลักคุณธรรม จริยธรรมและหลักธรรมาภิบาลควบคู่กับการประกอบกิจกรรมอย่างเป็นธรรมรวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุน การพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นและภูมิปัญญาไทย (เอกราช โฆสิตพิมาณเวช, 2560)

การบริหารจัดการด้านงบประมาณ (Public Budget) มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการบริหารประเทศโดยเฉพาะประเทศที่ปกครองตามระบอบประชาธิปไตย เพราะประชาชนสามารถใช้สิทธิในการควบคุมการบริหารงานของรัฐบาลและรัฐบาลสามารถใช้งบประมาณเป็นเครื่องมือในการบริหารงานโดยการจัดสรรงบประมาณตามแผนงานงานและโครงการต่าง ๆ ที่รัฐบาลต้องการจะทำ เพื่อให้เป็นไปตามนโยบายที่ได้แถลงไว้กับประชาชนรัฐบาลสามารถใช้งบประมาณเป็นเครื่องมือในการควบคุมการปฏิบัติงานต่าง ๆ ของหน่วยงานภาครัฐให้ดำเนินงานเป็นไปตามความต้องการ สามารถจัดสรรทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้มีประสิทธิภาพสูงสุด พัฒนาเศรษฐกิจให้มีการเจริญเติบโต กระจายรายได้ให้กับประชาชนเพื่อลดช่องว่างระหว่างคนจนกับ คนรวย รวมถึงใช้เป็นเครื่องมือในการประชาสัมพันธ์ และวัดประสิทธิภาพการดำเนินงานของรัฐบาลได้ นอกจากนี้หน่วยงานภาครัฐก็สามารถใช้งบประมาณเพื่อเป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการองค์กรในหลาย ๆ ด้าน ตามลักษณะของงานของแต่ละองค์กร โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ใช้ในการควบคุมต้นทุนการดำเนินงานตั้งแต่ระดับแผนงาน โครงการ กำหนดวัตถุประสงค์เป้าหมายในการดำเนินงานของหน่วยงาน ติดตามผลการปฏิบัติงานของแต่ละหน่วยงานและประชาสัมพันธ์ผลงานของหน่วยงานได้ งบประมาณที่ดีจะต้องเป็นศูนย์รวมของเงินงบประมาณทั้งหมดโดยต้องมีการพิจารณาเปรียบเทียบการใช้จ่ายในแต่ละรายการหรือทุกโครงการว่ารายการใดมีความสำคัญจำเป็นมากกว่ากันมีลักษณะของการนำไปพัฒนาเป็น

หลักการกำหนดวงเงินที่สอดคล้องกับปัจจัยในการทำงานเพื่อให้สามารถจัดกิจกรรมได้บรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ รายละเอียดของกิจกรรมต่าง ๆ มีความพอเพียงและเกิดผลเป็นรูปธรรมสามารถตรวจสอบได้ มีระยะเวลาการดำเนินงานที่เหมาะสมช่วยให้เกิดความประหยัดคุ้มค่า และใช้จ่ายเงินตามโครงการต่าง ๆ ได้ผลเต็มเม็ดเต็มหน่วย ไม่ใช้จ่ายเกินความจำเป็นจนฟุ่มเฟือยหรือสูญเปล่ามีความชัดเจนเข้าใจง่ายเน้นความสำคัญของแต่ละโครงการชัดเจนไม่คลุมเครือ ง่ายต่อการพิจารณาวิเคราะห์และเป็นประโยชน์ต่อผู้นำไปปฏิบัติ มีความถูกต้องน่าเชื่อถือ มีความยืดหยุ่นตามความจำเป็น รวมถึงสามารถเปิดเผยต่อสาธารณะหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้ (จริยดา จันทรังษี, 2558) โดยหลักการสำคัญของระบบงบประมาณเน้นการใช้ยุทธศาสตร์ระดับชาติและนโยบายของรัฐบาลเป็นหลักในการจัดการทรัพยากรให้เกิดประสิทธิผล คุ้มค่าและสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนเน้นผลสำเร็จตามเป้าหมายเชิงยุทธศาสตร์ระดับชาติจนถึงเป้าหมายการให้บริการของกระทรวงและหน่วยงาน รวมถึงการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลที่มีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบในแต่ละระดับที่ ชัดเจน มีระบบติดตามประเมินผลและการรายงานผลการดำเนินงานที่โปร่งใส ตรวจสอบได้ และมอบอำนาจในการบริหารจัดการงบประมาณให้แก่กระทรวงและหน่วยงานเป็นผู้กำหนดเป้าหมายและยุทธศาสตร์ในการให้บริการที่มีความเชื่อมโยงและสอดคล้องกันในแต่ละระดับเพื่อบรรลุผลสำเร็จของเป้าหมายเชิงยุทธศาสตร์ระดับชาติ จากความสำคัญของงบประมาณและหลักการของระบบงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานตามยุทธศาสตร์ที่ใช้อยู่ในปัจจุบันจะเห็นได้ว่าการบริหารงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลถือเป็นอีกหนึ่งภารกิจที่หน่วยงานจะต้องให้ความสำคัญ โดยควบคุมบริหารจัดการงบประมาณที่ได้รับจัดสรรให้มีการใช้จ่ายที่เป็นไปตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของการดำเนินงานหรือโครงการนั้น ๆ ภายใต้เป้าหมายเชิงยุทธศาสตร์ระดับชาติและการให้บริการของกระทรวงอย่างมีประสิทธิภาพโปร่งใส ประหยัด คุ้มค่า เกิดประโยชน์สูงสุดต่อหน่วยงาน ประเทศชาติและประชาชน (วรณัฐ สาเกผล, 2562)

การศึกษาเรื่องการบริหารงานงบประมาณในสถานศึกษา จึงมุ่งศึกษาเพื่อเป็นการเพิ่มความเข้าใจในกระบวนการบริหารงบประมาณในสถานศึกษา การพัฒนาทักษะในการวางแผนและจัดการงบประมาณอย่างมีประสิทธิภาพ และการเสริมสร้างความรับผิดชอบในการจัดการทรัพยากรทางการเงินของสถานศึกษา มีความคาดหวังในการเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารงบประมาณเพื่อสร้างผลลัพธ์ที่ดีต่อการเรียนรู้ของนักเรียน การลดความขัดแย้งในการจัดการ

งบประมาณและเพิ่มความโปร่งใสในกระบวนการตัดสินใจ เป็นประโยชน์ต่อการเพิ่มประสิทธิภาพในการใช้ทรัพยากรทางการเงินของสถานศึกษา การสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ดีขึ้นสำหรับนักเรียน การเสริมสร้างศักยภาพในการพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นองค์กรที่ยั่งยืนและมีประสิทธิภาพ การนำแนวคิดและแนวทางที่ได้จากการศึกษาเรื่องการบริหารงานงบประมาณในสถานศึกษายังสามารถนำไปปรับใช้ในสังคมช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการทรัพยากรทางการเงินของหลาย ๆ องค์กร และสร้างผลลัพธ์ที่ดีต่อสังคมและชุมชนในด้านการศึกษาและพัฒนาองค์กรให้มีความยั่งยืน

ความหมายของการบริหารงบประมาณ

งบประมาณเป็นปัจจัยหลักในการขับเคลื่อนองค์กรให้สามารถพัฒนาสู่ความสำเร็จได้โดยเร็ว งบประมาณหมายถึง จำนวนเงินที่กำหนดไว้เป็นรายรับ รายจ่าย ซึ่งในภาษาอังกฤษใช้คำว่า "Budget" หรือจะกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า งบประมาณ หมายถึง แผนงานทางการเงินของรัฐบาลที่แสดงเป็นเอกสาร โดยการประมาณการด้านรายรับและรายจ่ายในรูปของจำนวนเงินที่จะดำเนินการในปีงบประมาณหนึ่ง มีนักวิชาการได้ให้ความหมายของการบริหารงบประมาณไว้ดังนี้

กระทรวงศึกษาธิการ (2546) กล่าวถึงการบริหารงบประมาณว่า การบริหารงบประมาณของสถานศึกษามุ่งเน้นความเป็นอิสระ ในการบริหารจัดการมีความคล่องตัว โปร่งใสตรวจสอบได้ ยึดหลักการบริหารมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ และการบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานได้กำหนดขอบข่ายภารกิจของการบริหารงบประมาณ ไว้ดังนี้ 1) การจัดทำและเสนอของบประมาณ 2) การจัดสรรงบประมาณ 3) การตรวจสอบ ติดตาม ประเมินผลและรายงานผลการใช้เงินและผลการดำเนินงาน 4) การระดมทรัพยากร และการลงทุนเพื่อการศึกษา 5) การบริหารการเงิน 6) การบริหารบัญชี และ 7) การบริหารพัสดุและสินทรัพย์

อานวย ทองโปร่ง และ ศิริพงษ์ เสาภายน (2547) ได้ให้ความหมายการบริหารงบประมาณว่า หมายถึงแผนการปฏิบัติงานของรัฐบาลที่แสดงในรูปตัวเงินที่เสนอต่อรัฐสภา ในช่วงระยะเวลาหนึ่งกล่าวคือรัฐบาลจะเสนองบประมาณในรูปของร่างกฎหมายต่อรัฐสภา เพื่อขออนุมัติดำเนินการต่าง ๆ ตามนโยบายของรัฐบาลซึ่งในแต่ละประเทศจะมีกฎหมายกำหนดไว้ว่ารัฐบาลจะต้องทำหรือเสนองบประมาณอย่างไร

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2549) การบริหารงบประมาณหมายถึง การคิดหาวิธีการใช้ทรัพยากรและค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานตามภาระหน้าที่ตามแผนงานโครงการให้บรรลุวัตถุประสงค์โดยใช้งบประมาณให้น้อยที่สุดก่อให้เกิดประโยชน์อย่างคุ้มค่ามากที่สุด

สรุปได้ว่า การบริหารงบประมาณ หมายถึง แผนการดำเนินงาน ตลอดจนวิธีการที่ผู้บริหารหรือหน่วยงานองค์กร ได้มีการจัดเตรียมวางแผนอย่างเป็นระบบ ระเบียบ ในการใช้ทรัพยากร เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของแผนงานและโครงการที่ตั้งไว้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยคำนึงถึงหลักประสิทธิภาพโปร่งใส ประหยัด คุ้มค่า เกิดประโยชน์สูงสุดต่อหน่วยงาน

แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารงบประมาณ

การปฏิรูประบบงบประมาณของประเทศไทยมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องแต่ยังไม่มี ความชัดเจนเป็นรูปธรรม จนกระทั่งปี พ.ศ.2539 สำนักงบประมาณได้จัดทำแผนปรับปรุง ระบบงบประมาณ เน้นการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ทรัพยากรภาครัฐ โดยการกำหนด เป้าประสงค์พันธกิจและวิสัยทัศน์ของกระบวนการงบประมาณ บทบาทภารกิจและวิธี บริหารงานในแต่ละขั้นตอนไว้อย่างชัดเจน นับได้ว่าเป็นปรากฏการณ์ใหม่ของระบบ งบประมาณไทย กระแสการเปลี่ยนแปลงระบบงบประมาณ มีความเด่นชัดมากขึ้นเมื่อ คณะรัฐมนตรี มีมติให้ความเห็นชอบแผนแม่บทการปฏิรูประบบบริหารภาครัฐ พ.ศ. 2540- 2544 โดยปรับเปลี่ยนบทบาทภารกิจและวิธีการบริหารงานภาครัฐ ระบบงบประมาณการเงิน และพัสดุ ระบบการบริหารบุคคล กฎหมายและวัฒนธรรมการทำงานและค่านิยม โดยนำหลัก ธรรมาภิบาล (Good governance) ประกอบด้วยหลักคุณธรรม หลักนิติธรรม หลักความ โปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า มาใช้ในการปรับปรุง ระบบงบประมาณได้มีมาตรการให้สำนักงบประมาณศึกษาการใช้จ่ายทรัพยากร การลงทุน ภาครัฐและการปรับปรุงระบบการจัดการงบประมาณโดยจ้างที่ปรึกษาเพื่อศึกษาการใช้ ทรัพยากรภาครัฐที่ผ่านมาและปรับปรุงระบบงบประมาณ โดยมุ่งเน้นให้การจัดสรรทรัพยากร ภาครัฐเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ฉะนั้นจึงขอกกล่าวถึงรายละเอียดของหลักธรรมาภิบาลดังนี้

ปัญญา ฉายะจินตาวงศ์ และ รัชณี ภูตระกูล (2544) ได้กล่าวถึง ความหมายของหลัก ธรรมาภิบาล หมายถึง การบริหารการจัดการทรัพยากรทางเศรษฐกิจและสังคมเพื่อการพัฒนา ประเทศ โดยมีการเชื่อมโยงองค์ประกอบทั้ง 3 ส่วนของสังคม คือ ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาค ประชาสังคม และให้มีการสนับสนุนซึ่งกันและกัน อย่างสร้างสรรค์ ก่อให้เกิดความสัมพันธ์

ระหว่างเศรษฐกิจ สังคม การเมือง อย่างสมดุล ส่งผลให้สังคมดำรงอยู่ร่วมกันอย่างสันติตลอดจนมีการใช้อำนาจในการพัฒนาประเทศชาติให้เป็นไปอย่างมั่นคงยั่งยืนและมีเสถียรภาพโดยยึดหลักการบริหารจัดการ 6 หลัก ดังนี้ 1) หลักนิติธรรม ได้แก่ การตรากฎหมายกฎข้อบังคับต่าง ๆ ให้ทันสมัยและเป็นธรรมเป็นที่ยอมรับของสังคม และสังคมยินยอมพร้อมใจปฏิบัติตามกฎหมาย กฎข้อบังคับเหล่านั้นโดยถือว่าเป็นการปกครองภายใต้กฎหมายมิใช่ตามอำเภอใจ หรืออำนาจของตัวบุคคล 2) หลักคุณธรรม ได้แก่ การยึดมั่นในความถูกต้องดีงาม โดยรณรงค์ให้เจ้าหน้าที่ของรัฐยึดถือหลักนี้ในการปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นตัวอย่างแก่สังคมและส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนพัฒนาตนเองไปพร้อมกันเพื่อให้คนไทยมีความซื่อสัตย์ จริใจ ขยัน อดทนมีระเบียบวินัย ประกอบวิชาชีพสุจริตจนเป็นนิสัยประจำชาติ 3) หลักความโปร่งใส ได้แก่ การสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกันของคนในชาติโดยปรับปรุงกลไกการทำงานขององค์กรทุกวงการให้มีความโปร่งใส มีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ตรงไปตรงมาด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย ประชาชนเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้สะดวกและมีกระบวนการให้ประชาชนตรวจสอบความถูกต้องชัดเจนได้ 4) หลักความมีส่วนร่วม ได้แก่ การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมรับรู้และเสนอความคิดในการตัดสินใจปัญหาสำคัญของประเทศ ไม่ว่าจะด้วยการแจ้งความเห็น การไต่สวนสาธารณะการประชาพิจารณ์ การแสดงประชามติหรืออื่น ๆ 5) หลักความรับผิดชอบ ได้แก่ การตระหนักในสิทธิหน้าที่ความสำนึกในความรับผิดชอบต่อสังคม การใส่ใจปัญหาสาธารณะของบ้านเมืองและการกระตือรือร้นในการแก้ปัญหาตลอดจนการเคารพในความคิดที่แตกต่าง และความกล้าที่จะยอมรับผลจากการกระทำของตน และ 6) หลักความคุ้มค่า ได้แก่ การบริหารจัดการและใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวม โดยรณรงค์ให้คนไทยมีความประหยัดใช้ของอย่างคุ้มค่าสร้างสรรค์สินค้าบริการที่มีคุณภาพสามารถแข่งขันได้ในเวทีโลกและรักษาพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติให้สมบูรณ์ยั่งยืน

จากหลักการบริหารจัดการทั้ง 6 หลักนี้ นำมาใช้ในการปฏิรูประบบงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานดังนี้ 1) จัดทำระบบงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน โดยดำเนินการในรอบของการบริหารจัดการสมัยใหม่บนพื้นฐานของการบริหารที่มีความรับผิดชอบ ผลดำเนินงานโดยหน่วยปฏิบัติที่ได้รับทรัพยากรจากรัฐบาลเพราะที่ผ่านมา ถึงแม้ว่าระบบงบประมาณของประเทศจะมีประสิทธิภาพสูง สร้างความพึงพอใจด้านการบริหารการคลังแต่เป็นลักษณะรวมอำนาจควบคุมการจัดสรรงบประมาณอย่างเข้มงวด ประกอบกับมีข้อมูลไม่เพียงพอเกี่ยวกับความสำเร็จของแผนงาน ดังนั้นวัตถุประสงค์ หลักของการปฏิรูประบบงบประมาณจึงเป็นการ

เพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการใช้ทรัพยากรสาธารณะ (Public resource) โดยมิได้ลดประสิทธิภาพของการควบคุมทางการเงิน 2) มีอำนาจในการตัดสินใจการบริหารจัดการและรับผิดชอบในผลงาน และ 3) แสดงความโปร่งใสทางการคลัง มีระบบบัญชีที่เป็นมาตรฐานสากลมีการรายงานทางการเงินและรายงานผลการดำเนินงานที่ชัดเจนเข้าใจง่าย หลักการทั้ง 3 ข้อมีความเป็นไปได้ตามแนวยุทธศาสตร์ หลักธรรมาภิบาล หรือธรรมรัฐ (Good governance) คือ ความรับผิดชอบ นิติธรรม คุณธรรม ความโปร่งใส การมีส่วนร่วม และความคุ้มค่า

เนตร์พัฒนา ยาวีราข (2546) ได้กล่าวถึงแนวคิดของแมคคินเซ (McKinscy7s Model) ซึ่งได้รับการเผยแพร่เป็นครั้งแรกในปี ค.ศ.1980 โดย โรเบิร์ต และ ฟิลลิป (Robert Waterman Tom Peters and Julien Philips) แนวคิดนี้ต้องการนำเสนอว่าประสิทธิภาพขององค์กรธุรกิจเกิดจากความสัมพันธ์ของปัจจัยต่าง ๆ 7 ประการ จึงต้องมีการวิเคราะห์ปัจจัยทั้ง 7 ประการของธุรกิจว่ามีลักษณะและมีสถานภาพอย่างไร ดังมีรายละเอียดดังนี้ 1) กลยุทธ์ หมายถึง การวางแผนเพื่อตอบสนองการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมการพิจารณาจุดแข็งจุดอ่อนขององค์กร 2) โครงสร้าง หมายถึง เป็นโครงสร้างขององค์กรที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบ รวมถึงขนาดของการควบคุม การรวมอำนาจและการกระจายอำนาจของผู้บริหาร การแบ่งโครงสร้างงานตามหน้าที่ ตามผลิตภัณฑ์ ตามลูกค้า ตามภูมิภาคได้อย่างเหมาะสม 3) ระบบ หมายถึง กระบวนการและลำดับขั้นตอนการปฏิบัติงานทุกอย่างที่เป็นระบบที่มีความต่อเนื่องสอดคล้องประสานกันทุกระดับ 4) รูปแบบ หมายถึง การจัดการที่มีรูปแบบที่เหมาะสมกับลักษณะองค์กร เช่น การสั่งการ การควบคุม การจูงใจ สะท้อนถึงวัฒนธรรมองค์กร 5) การจัดบุคคลเข้าทำงาน หมายถึง การคัดเลือกบุคลากรที่มีความสามารถพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง 6) ทักษะ หมายถึง ความเชี่ยวชาญในการผลิต การขาย การให้บริการ และ 7) ค่านิยมร่วม หมายถึง ค่านิยมร่วมกันระหว่างคนในองค์กร ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน แบบจำลองนี้เป็นการพิจารณา และวางแผนการกำหนดกลยุทธ์ในองค์กรโดยการประสานองค์ประกอบทั้ง 7 ตัว ให้สอดคล้องกัน ตัวแปรแต่ละตัวมีความสำคัญต่อการบริหารองค์กรเริ่มตั้งแต่การกำหนดกลยุทธ์องค์การเกี่ยวกับการพิจารณาโครงสร้างองค์กร เป้าหมายขององค์กร ระบบการดำเนินงาน ทักษะที่ใช้ในการทำงาน บุคลากร รูปแบบพฤติกรรมของพนักงานและเป้าหมายที่ต้องการ

สรุปได้ว่า ในการบริหารงานให้ประสบผลสำเร็จนั้นจะต้องคำนึงถึงหลัก 7 ประการ ได้แก่ กลยุทธ์ โครงสร้าง ระบบ รูปแบบ การจัดบุคคลเข้าทำงานทักษะและค่านิยมร่วมโดยทุก

ส่วนต้องประสาน สอดคล้องไปด้วยกันอย่างดี ในส่วนของการบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานของสถานศึกษาเองก็สามารถประยุกต์หลักการที่กล่าวมานี้ ไปใช้ในการบริหารงานได้เช่นกัน กล่าวคือ การวางแผนงบประมาณ การกำหนดผลผลิตและการคำนวณต้นทุน การจัดระบบการจัดซื้อจัดจ้าง การบริหารทางการเงินและการควบคุมงบประมาณการรายงานทางการเงินและผลการดำเนินงาน การบริหารสินทรัพย์ และการตรวจสอบภายใน โดยผู้ที่เกี่ยวข้องต้องมีส่วนสำคัญในการวางแผนกลยุทธ์ กำหนดโครงสร้าง ออกแบบระบบการทำงาน จากนั้นก็จัดหาบุคลากรเข้ามาทำงานให้เหมาะสม โดยมีการพัฒนาทักษะความสามารถในการทำงานอย่างต่อเนื่องในรูปแบบต่าง ๆ ภายใต้งานร่วมกันที่ร่วมกันกำหนดขึ้นมา

ระบบงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน

เสาวนิตย์ ชัยมุสิก (2545) ได้ให้ความหมายของระบบงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน (PBB) หมายถึง ระบบงบประมาณที่ให้ความสำคัญกับผลผลิต (Output) และผลลัพธ์ (Outcomes) ของการดำเนินงาน โดยมอบอำนาจและกระจายอำนาจ การจัดทำและการบริหารงบประมาณ (Budget devolution) และความรับผิดชอบ (Accountability) ให้แก่หน่วยปฏิบัติให้ได้ใช้งบประมาณอย่างคุ้มค่า โปร่งใส (Transparency) ระบบงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน (PBB) เป็นระบบงบประมาณที่กำหนดให้มีการดำเนินงานครบวงจรตั้งแต่การวางแผน และการจัดสรรงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานที่กำหนดให้หน่วยปฏิบัติคือสถานศึกษาจัดทำแผนยุทธศาสตร์ (Strategic plan)

มานพ พรหมณโชติ และคณะ (2545) ได้ให้ความหมายของระบบงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน หมายถึง ระบบงบประมาณที่แสดงถึงความเชื่อมโยงระหว่างทรัพยากรที่ใช้กับผลงานที่เกิดขึ้นว่ามีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กันอย่างไร คำนึงค่าน้อยเพียงใจเป็นระบบที่ให้ความสำคัญกับพันธกิจขององค์กร การกำหนดเป้าหมาย วัตถุประสงค์ กลยุทธ์ แผนงาน โครงการมีการติดตามและประเมินผล อย่างสม่ำเสมอเพื่อวัดความสำเร็จของงาน

ชัยสิทธิ์ เฉลิมมีประสิทธิ์ (2546) ได้ให้ความหมายของระบบงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน หมายถึง ระบบงบประมาณที่ให้ความสำคัญกับการกำหนดพันธกิจ (Mission) ขององค์กร จุดมุ่งหมาย วัตถุประสงค์ กลยุทธ์ แผนงานงาน/โครงการ อย่างเป็นระบบ มีการติดตามและประเมินผลอย่างสม่ำเสมอเพื่อวัดผลสำเร็จของงาน เป็นระบบที่เชื่อมโยงการบริหารจัดการทรัพยากร การเงิน และพัสดุที่สะท้อนให้เห็นถึงผลสำเร็จของงานหรือพันธกิจต่าง

ๆ ขององค์กรหรือของรัฐบาลภายใต้ระบบการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชนและทำให้ประเทศชาติมั่นคง มั่งคั่ง และพึ่งตนเองได้

สนธิรัตน์ อุณใจ (2547) ได้ให้ความหมายของระบบงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน (Performance Based Budgeting : PBB) หมายถึง ระบบงบประมาณที่แสดงถึงความเชื่อมโยงทรัพยากรที่ใช้ (ผลผลิต) กับผลงานที่เกิดขึ้น (ผลลัพธ์ มีความสัมพันธ์และคุ้มค่า เพียงใดให้ความสำคัญกับการวางแผนการดำเนินงานซึ่งประกอบด้วย การกำหนดพันธกิจ องค์กร เป้าหมาย วัตถุประสงค์ กลยุทธ์ แผนงาน งาน/โครงการ ตัวชี้วัดความสำเร็จและการ จัดสรรงบประมาณให้หน่วยปฏิบัติสอดคล้องกับนโยบายรัฐบาล การดำเนินงาน มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลสูงสุดคุ้มค่า โปร่งใส ตรวจสอบได้

สรุปได้ว่า ระบบงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน หมายถึง ระบบงบประมาณที่คำนึงถึง ผลผลิตและผลลัพธ์ ของงานให้เป็นไปตามพันธกิจขององค์กร หน่วยงาน ซึ่งแสดงถึงความ เชื่อมโยงของทรัพยากรที่ใช้กับงานที่เกิดขึ้นว่ามีความคุ้มค่ามากน้อยเพียงใด โดยมีการติดตาม ประเมินผลอย่างสม่ำเสมอเพื่อวัดระดับความสำเร็จของงาน การวางแผนงบประมาณ (Budget planning) การจัดสรรงบประมาณในระบบงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน (PBB) จะจัดสรรไป ยังหน่วยปฏิบัติที่รับผิดชอบต่อผลงานโดยเป็นการจัดสรรงบประมาณแบบวงเงินรวม (Block grant) ตามพันธะสัญญาว่าจะดำเนินงานตามภารกิจต่าง ๆ ในความรับผิดชอบให้เกิดผลผลิต และผลลัพธ์ตามที่ได้ตกลงกันไว้ ดังนั้นหน่วยงานภาครัฐผู้รับผิดชอบงบประมาณ จะต้องแสดง ให้รัฐบาลเห็นถึงศักยภาพของแผนกลยุทธ์และแผนปฏิบัติการ เพื่อให้ได้มาซึ่งผลผลิต และ ผลลัพธ์ รวมถึงการกำหนดตัวชี้วัดที่ชัดเจนในการดำเนินงานนอกจากนั้นผู้รับงบประมาณ จะต้องได้รับความเห็นในตัวหลักเกณฑ์การกระจายงบประมาณไปสู่หน่วยงานที่ปฏิบัติในความ รับผิดชอบอย่างเหมาะสม โดยหลักเกณฑ์การกระจายงบประมาณนี้ควรเป็นไปตามหลักการ ของความเป็นธรรม การเพิ่มประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และความคุ้มค่าของการลงทุน การ วางแผนงบประมาณจึงเป็นการสร้างระบบซึ่งให้ความมั่นใจในความครอบคลุมของกระบวนการ จัดสรรทรัพยากรให้กับกิจกรรมสำคัญอย่างครบถ้วน มีการวางแผนงบประมาณล่วงหน้าตาม กรอบงบประมาณรายจ่ายล่วงหน้าระยะปานกลาง มีเกณฑ์ที่เหมาะสมสำหรับการใช้ในการ จัดสรรงบประมาณ มีรายละเอียดคำขอตั้งงบประมาณที่มีเหตุผล มีระบบการจัดลำดับ ความสำคัญ มีการจัดสรรงบประมาณลงถึงหน่วยปฏิบัติอย่างมีหลักเกณฑ์ และสอดคล้องกับ แผนการดำเนินงาน มีรายละเอียดเพียงพอสำหรับการควบคุม มีการจัดทำข้อมูลงบประมาณ ภายในที่สอดคล้องกับระบบบัญชี มีเกณฑ์การเปลี่ยนแปลงแผนงบประมาณเพื่อเพิ่ม

ประสิทธิภาพ และประสิทธิผล ฯลฯ ซึ่งจะเห็นได้ว่าพื้นฐานของการจัดทำงบประมาณในระบบงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานนั้นตั้งอยู่บนระบบการวางแผนที่ดี ในกระบวนการวางแผนงบประมาณนั้นหน่วยงานภาครัฐมีประเด็นที่จะต้องดำเนินการ คือ 1) จัดทำแผนกลยุทธ์ และแปลงแผนกลยุทธ์ เป็นแผนดำเนินงาน ซึ่งในกระบวนการดังกล่าว จำเป็นต้องกำหนดวิสัยทัศน์ของหน่วยงาน พันธกิจ ผลลัพธ์และตัวชี้วัดให้ชัดเจน 2) จัดทำงบประมาณรายจ่ายล่วงหน้าระยะปานกลาง และ 3) มีเกณฑ์จัดสรรงบประมาณให้แก่หน่วยงานที่ปฏิบัติอย่างโปร่งใส เป็นธรรมาภิบาล และตรวจสอบได้

หลักการงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานการจัดทำงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน มีหลักการที่สำคัญดังนี้ 1) ลดการควบคุมจากหน่วยงานส่วนกลาง ส่งเสริมให้เกิดการบริหารที่คล่องตัวตอบสนองต่อความต้องการของหน่วยงานที่ได้รับงบประมาณ 2) ลดขั้นตอนในการขออนุมัติเบิกจ่าย 3) ให้ความสำคัญกับการวางแผนเชิงกลยุทธ์กระตุ้นเรื่องประสิทธิผลของหน่วยงานให้เป็นไปตามผลลัพธ์ที่กำหนดไว้ 4) กระตุ้นเรื่องประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของหน่วยงานบรรลุผลลัพธ์โดยเสียค่าใช้จ่ายน้อยที่สุด หรือ ปรับปรุงผลลัพธ์ให้สูงขึ้นโดยเสียค่าใช้จ่ายเท่าเดิม 5) ปรับเปลี่ยนงบประมาณจากแผนงานที่ไม่ก่อให้เกิดผลลัพธ์ไปสู่แผนงานที่ก่อให้เกิดผลลัพธ์ 6) เน้นผลผลิตมากกว่าทรัพยากรที่ใช้ไป 7) ใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเป็นตัวชี้เป้าหมายของนโยบายของหน่วยงาน 8) กำหนดทิศทางเชิงยุทธศาสตร์มากกว่า 1 ปีงบประมาณ โดยทั่วไปนิยมใช้ 3 ปีงบประมาณ 9) เลือกระบบผลผลิตที่ทำให้ผู้รับบริการเกิดความพึงพอใจ 10) เน้นผลผลิต ผลลัพธ์ของการดำเนินงานความพอใจของผู้รับบริการ การเร็วทันเวลาต้นทุนต่อหน่วย และประสิทธิผล 11) การจำกัดรายจ่ายภายในวงเงินที่จำกัด การเปลี่ยนแปลงการจัดสรรทรัพยากรเพื่อการได้รับผลตอบแทนที่สูงกว่า 12) เปลี่ยนวัฒนธรรมจากการทำงานตามข้อบังคับเป็นการทำงานตามพันธกิจของหน่วยงาน และ 13) ลดกระบวนการทำงานเพื่อให้คล่องตัวในการบริหารงบประมาณ แต่เพิ่มความรับผิดชอบต่อผลผลิตและผลลัพธ์

ขั้นตอนการจัดทำงบประมาณที่มุ่งเน้นผลงาน สำนักงบประมาณได้กำหนดระเบียบว่าด้วยการบริหารงบประมาณสำหรับหน่วยงานนำร่องตามโครงการปรับปรุงระบบการจัดการงบประมาณ พ.ศ.2543 ซึ่งขั้นตอนสำคัญของการจัดทำงบประมาณที่มุ่งเน้นผลงาน มีดังนี้ 1) จัดทำนโยบายระดับกระทรวงและกรม โดยระบวิสัยทัศน์ พันธกิจ จุดหมายใน ปัจจุบัน และอนาคตของหน่วยงาน โดยต้องตอบคำถามให้ได้ว่า เหตุผลที่ต้องมีหน่วยงานนี้ขึ้น ถ้าไม่มี

หน่วยงานนี้ได้หรือไม่ หน่วยงาน บริการที่ให้นั้นสัมพันธ์กับพันธกิจของหน่วยงานอย่างไรบ้าง และประโยชน์ที่ได้รับคืออะไร 2) ระบุเป้าหมายเชิงนโยบายและวัตถุประสงค์ของหน่วยงาน ทั้งระยะสั้นและระยะยาวการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างพันธกิจของหน่วยงานกับพันธกิจ ของกระทรวง และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ 3) กำหนดผลผลิตและผลลัพธ์ ดัชนีชี้วัด วิเคราะห์ความเชื่อมโยงระหว่างทรัพยากรกับผลผลิต ผลผลิตกับผลลัพธ์ และผลลัพธ์กับ วัตถุประสงค์เชิงนโยบาย 4) เสนอของบประมาณเป็นวงเงินรวม (Block grants) โดยก่อนเริ่ม ปีงบประมาณ ไม่น้อยกว่า 15 วัน ให้ส่วนราชการและรัฐวิสาหกิจจัดส่งแผนการปฏิบัติงาน แผนการใช้จ่ายเงิน และแผนการจัดสรรงบประมาณ ให้สำนักงบประมาณ 3 ชุด โดยแสดง ผลผลิตและผลลัพธ์ของงาน/โครงการแต่ละแผนงานในแต่ละงวดตามระยะเวลาของเงินประจำ งวดประจำปีงบประมาณ เพื่อขอรับความเห็นชอบจากสำนักงบประมาณในการเสนอขอ งบประมาณตามระบบการจัดทำงบประมาณที่มุ่งเน้นผลงานนั้น ในระยะแรกเป็นการขอ งบประมาณสำหรับหน่วยงานร้องซึ่งสำนักงบประมาณได้กำหนดให้มีงบประมาณเป็นวงเงิน รวม 4 ด้าน คือ งบบุคลากร งบดำเนินการ งบลงทุน และงบอุดหนุน ซึ่งงบประมาณแต่ละด้าน มีขอบเขตดังนี้ งบบุคลากร หมายถึง งบประมาณรายจ่ายที่แบ่งสรรให้จ่ายเพื่อการบริหารงาน บุคคลภาครัฐ ได้แก่ รายจ่ายที่กำหนดให้เบิกจ่ายจากหมวดเงินเดือนและค่าจ้างประจำหมวด ค่าจ้างชั่วคราวและหมายความรวมถึงรายจ่ายที่กำหนดให้เบิกจ่ายจากหมวดรายจ่ายใดใน ลักษณะเงินเดือน ค่าจ้างประจำ และค่าจ้างชั่วคราว งบดำเนินงาน หมายถึง งบประมาณ รายจ่ายที่แบ่งสรรให้จ่ายเพื่อการบริหารงานประจำได้แก่ การใช้จ่ายที่กำหนดให้เบิกจ่ายจาก หมวดค่าตอบแทนใช้สอยและวัสดุหมวด ค่าสาธารณูปโภคและให้หมายความรวมถึงรายจ่ายที่ กำหนดให้เบิกจ่ายจากหมวดรายจ่ายอื่นใด ในลักษณะค่าตอบแทนใช้สอยและวัสดุ หมวดค่า สาธารณูปโภค งบลงทุน หมายถึงงบประมาณรายจ่ายที่มีวัตถุประสงค์ให้จ่ายเพื่อการลงทุน ได้แก่ รายจ่ายที่กำหนดให้เบิกจ่ายจากหมวดค่าครุภัณฑ์ ที่ดินและสิ่งก่อสร้าง และให้ หมายความรวมถึงรายจ่ายที่กำหนดให้เบิกจ่ายจากหมวดรายจ่ายอื่นใดในลักษณะค่าครุภัณฑ์ ที่ดินและสิ่งก่อสร้าง งบเงินอุดหนุน หมายถึง งบประมาณรายจ่ายที่มีวัตถุประสงค์ให้จ่ายเพื่อ การอุดหนุนอุดหนุนภาคเอกชน ราชการบริหารส่วนท้องถิ่น หรือหน่วยงานอื่นใดของรัฐที่ กฎหมายกำหนดให้ได้รับเงินอุดหนุนจากรัฐ ได้แก่ รายจ่ายที่กำหนดให้เบิกจ่ายจากเงินหมวด เงินอุดหนุน 5) อนุมัติเงินประจำงวด เมื่อสำนักงบประมาณพิจารณาให้ความเห็นชอบแผนการ ปฏิบัติงานและแผนการใช้จ่ายเงินและแผนการจัดสรรงบประมาณแล้ว สำนักงบประมาณจะ อนุมัติเงินประจำงวดให้แก่ส่วนราชการและรัฐวิสาหกิจตั้งแต่ต้นปีงบประมาณตามวงเงินที่

กำหนดไว้ในแต่ละแผนงาน งาน/โครงการและประเภทงบรายจ่ายโดยส่วนราชการไม่ต้องและรัฐวิสาหกิจไม่ต้องขออนุมัติเงินประจำงวด เมื่อส่วนราชการหรือรัฐวิสาหกิจได้รับการอนุมัติเงินประจำงวดแล้ว ให้จัดสรรเงินประจำงวดในแต่ละประเภทไปซึ่งหน่วยงานปฏิบัติตามแผนการจัดสรรงบประมาณที่ได้รับความเห็นชอบจากสำนักงบประมาณแล้ว ยกเว้นรายจ่ายงบบุคลากร โดยให้ระบุสำนักเบิกกรมบัญชีกลางหรือสำนักคลังจังหวัดแล้วแต่กรณี 6) ควบคุมการใช้งบประมาณ ให้ส่วนราชการและรัฐวิสาหกิจรายงานผลการดำเนินงานผลการใช้จ่ายงบประมาณและรายงานทางการเงิน เมื่อสิ้นระยะเวลาของเงินประจำงวดแต่ละงวดและเมื่อสิ้นปีงบประมาณหนึ่ง ๆ ให้รายงานสรุปผลต่อสำนักงบประมาณ กรมบัญชีกลาง และสำนักงานตรวจเงินแผ่นดินในรายการผลการดำเนินงานและผลการใช้จ่ายเงินนี้ต้องแสดงรายละเอียดของผลผลิต ผลลัพธ์ของงาน/โครงการในแต่ละแผนงานเกณฑ์ที่ใช้วัดผลการดำเนินงานในการประเมินผลการดำเนินงานนั้นมักนิยมเกณฑ์เพื่อใช้สำหรับการประเมินความสำเร็จดังนี้ ปริมาณของผลผลิตและผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานคุณภาพของผลผลิตและผลลัพธ์ที่ขึ้นเกิดจากการดำเนินงาน ต้นทุน ได้แก่ ต้นทุนที่เป็นจริง ต้นทุนที่คาดหวังต้นทุนเฉลี่ย (Average costs) ต้นทุนรวมส่วนเพิ่ม (Marginal costs) เวลา ผลผลิต และผลลัพธ์ต้องเสร็จทันตามเวลาที่กำหนดไว้ ไม่เช่นนั้นผลที่ได้จะไม่เกิดประโยชน์

ลักษณะสำคัญของระบบงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน ซึ่ง พูลทรัพย์ ปิยะอนันต์ (2544) ระบุไว้ดังนี้ 1) เป็นระบบที่มุ่งผลผลิต (Outputs) มากกว่าทรัพยากรที่ใช้ (Inputs) และสามารถเชื่อมโยงผลลัพธ์ (Outcomes) ที่เกิดขึ้นและสอดคล้องกับเป้าหมายและนโยบายของรัฐบาล 2) เป็นการกำหนดทิศทางเชิงยุทธศาสตร์ที่ครอบคลุมระยะเวลามากกว่าปีงบประมาณ 3) สนับสนุนการกระจายอำนาจจากหน่วยงานกลางสู่หน่วยงานปฏิบัติและส่งเสริมระบบการตรวจสอบภายใน (Internal control) และความรับผิดชอบ (Accountability) ของผู้บริหารโดยการสร้างระบบการรายงานผลการดำเนินงาน (Performance reporting) เพื่อประโยชน์ในการวางแผน จัดสรรทรัพยากร และการควบคุมการปฏิบัติงานแทนกฎระเบียบต่าง ๆ และ 4) การวัดผลการดำเนินงาน (Performance measures) มีการกำหนดตัวชี้วัดการดำเนินงาน มีหน่วยนับที่ชัดเจน การวัดผลการดำเนินงานถูกต้อง สมบูรณ์ ชัดเจน สามารถนำไปใช้ได้จริงและเหมาะสมกับเวลา

นอกจากนี้ พิมพา พิงบุญพานิชย์ (2544) ได้กล่าวถึง ลักษณะสำคัญของระบบงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน ไว้ดังนี้ มีการจัดสรรงบประมาณแบบยอดเงินรวม ผลผลิตของ

แผนงานชัดเจนตรงกับวัตถุประสงค์ขององค์กร กำหนดให้หน่วยงานย่อยขององค์กรมีแผนกลยุทธ์ที่สมบูรณ์และทันสมัย มีการจัดสรรงบประมาณล่วงหน้าทั้งระยะสั้นและระยะปานกลางระยะ ๆ ค่าของอนุมัติงบประมาณแสดงทั้งรายรับและรายจ่ายประจำปี เน้นผลงานและผลตอบแทนที่ได้รับ มีการกำหนดผู้รับผิดชอบและเน้นความโปร่งใส โดยให้มีการรายงานการปฏิบัติงานเป็นปัจจุบัน มีการจัดทำตัวชี้วัดสำหรับประเมินผลงานและผลลัพธ์ที่ได้ มีการคำนวณต้นทุนการผลิตหลัก (Outputs based costing) กำหนดให้มีรอบระยะเวลาบัญชี 4 งวด งวดละ 3 เดือน โดยให้ความสำคัญกับแผนการดำเนินงานและแผนการใช้จ่ายเงิน มีการจัดทำบัญชีตามเกณฑ์พึงรับพึงจ่าย (Accrual Basis) และมีการรายงานทางการเงิน โดยมีหมายเหตุประกอบงบการเงินชี้แจงวิธีการบัญชีเรื่องต่าง ๆ มีการเปรียบเทียบผลงานและผลลัพธ์ที่คาดหวังกับตัวชี้วัดผลงานและผลลัพธ์ มีการวางแผน มีการดำเนินงานตามแผนและติดตามประเมินผลการดำเนินงาน มีมาตรฐานการจัดการทางการเงิน 7 อย่างคือ การวางแผนงบประมาณ การคำนวณต้นทุนผลงานหรือผลผลิต การจัดระบบการจัดซื้อจัดจ้าง การบริหารทางการเงินและควบคุมการดำเนินงาน การรายงานทางการเงินและผลการดำเนินงาน การบริหารสินทรัพย์ การตรวจสอบภายใน ให้ฝ่ายปฏิบัติงานมีส่วนร่วมในการจัดทำงบประมาณและบริหารงบประมาณ การจัดทำข้อมูลสารสนเทศให้แสดงวัตถุประสงค์ ผลผลิตหรือผลงาน ผลตอบแทนที่ได้รับ กิจกรรมและ โครงการต่าง ๆ และผู้รับผิดชอบในแต่ละกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ลักษณะสำคัญของ PBB

สำนักงานประมาณ (2562) ระบุไว้ดังนี้ คือ ให้ความสำคัญกับผลผลิต (Outputs) และผลลัพธ์ (Outcomes) ซึ่งต้องสอดคล้องกับเป้าหมายและนโยบายของรัฐ ใช้การวางแผนกลยุทธ์ (Strategic planning) เป็นเครื่องมือในการกำหนด Outputs และ Outcomes และงบประมาณ การกระจายอำนาจ (Devolution) ในการตัดสินใจให้กับผู้บริหารของหน่วยงาน จัดสรรงบประมาณเป็นวงเงินรวม (Blockge) ทำให้เกิดความยืดหยุ่นในการใช้ ค่าใช้จ่ายหรืองบประมาณจากผลผลิตหรือกิจกรรม กำหนดวงเงินงบประมาณล่วงหน้า (Medium term expenditure framework) หรือ MTEF ใช้ระบบบัญชีพึงรับพึงจ่าย (Accrual basis) เน้นการควบคุมภายใน การรายงานผลเชื่อมโยงระหว่างการทำงานกับการปรับเปลี่ยนการจัดทำงบประมาณจากระบบเดิมเป็นระบบใหม่

ประโยชน์ของงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน ระบบงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานก่อให้เกิดประโยชน์ดังที่ อมรา รัตตากร และคณะ (2545) ระบุไว้ดังนี้ เอื้อต่อการจัดสรรทรัพยากรอันจำกัดให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ช่วยให้เห็นภาพรวมของแผนงานและ

สัดส่วนของงบประมาณแต่ละด้าน เอื้อต่อการประเมินผลสำเร็จของงาน ช่วยให้การบริหารงานคล่องตัวขึ้น สามารถยุบหรือชะลอการดำเนินงานบางกิจกรรมที่ไม่ได้ผล การประมาณค่าใช้จ่ายตลอดอายุโครงการทำให้ทราบภาระผูกพันงบประมาณงบประมาณ

สรุปได้ว่า การบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นเน้นการจัดทำงบประมาณที่ให้ผลลัพธ์และผลผลิตที่ดีขึ้นโดยลดการควบคุมจากหน่วยงานส่วนกลาง ลดขั้นตอนในการขออนุมัติเบิกจ่าย ให้ความสำคัญกับการวางแผนเชิงกลยุทธ์ เน้นผลผลิตมากกว่าทรัพยากรที่ใช้ไป และปรับเปลี่ยนงบประมาณเพื่อให้เกิดผลลัพธ์ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ นอกจากนี้ยังมุ่งเน้นการจำกัดรายจ่าย การเปลี่ยนแปลงการจัดสรรทรัพยากรเพื่อการได้รับผลตอบแทนที่สูงกว่า และเปลี่ยนวัฒนธรรมการทำงานเพื่อให้คล่องตัวในการบริหารงบประมาณ โดยเพิ่มความรับผิดชอบต่อผลผลิตและผลลัพธ์ ขั้นตอนการจัดทำงบประมาณที่มุ่งเน้นผลงานมีขั้นตอนสำคัญ เช่น จัดทำนโยบายระดับกระทรวงและกรม ระบุเป้าหมายเชิงนโยบายและวัตถุประสงค์ กำหนดผลผลิตและผลลัพธ์ อนุมัติเงินประจำงวด และควบคุมการใช้งบประมาณ เพื่อให้มีผลลัพธ์และผลผลิตที่ดีขึ้น

การบริหารงานงบประมาณในสถานศึกษามีองค์ความรู้ใหม่ที่สำคัญได้แก่ 1) การเข้าใจกระบวนการบริหารงบประมาณ การทราบถึงกระบวนการการจัดทำและจัดการงบประมาณในสถานศึกษา การเรียนรู้เกี่ยวกับวิธีการตรวจสอบและประเมินผลการใช้เงินและการดำเนินงาน 2) การวางแผนและจัดการงบประมาณ การศึกษาวิธีการวางแผนและจัดการงบประมาณอย่างมีประสิทธิภาพ การเรียนรู้เกี่ยวกับการจัดสรรทรัพยากรทางการเงินให้เหมาะสมกับวัตถุประสงค์ของสถานศึกษา 3) การเสริมสร้างความรับผิดชอบ การเรียนรู้เกี่ยวกับความสำคัญของการรับผิดชอบต่อจัดการทรัพยากรทางการเงิน การเพิ่มความเข้าใจในการบริหารจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ และ 4) การสร้างคุณค่าและประโยชน์ การเรียนรู้เกี่ยวกับวิธีการใช้ทรัพยากรทางการเงินให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่สถานศึกษา การเพิ่มความเข้าใจในการจัดการทรัพยากรทางการเงินเพื่อสร้างคุณค่าและประโยชน์ต่อสถานศึกษาและชุมชน การนำความรู้ที่ได้จากการศึกษาไปปรับใช้ในทางปฏิบัติจะช่วยเสริมสร้างความเข้าใจและความสามารถในการจัดการทรัพยากรทางการเงินในองค์กรอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

สรุป

การบริหารงบประมาณ เป็นกระบวนการและขั้นตอนที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในกระบวนการงบประมาณเนื่องจากช่วยควบคุมการใช้จ่ายงบประมาณของหน่วยงานภาครัฐให้ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพตามแผนงาน งานและโครงการที่ได้รับอนุมัติจากรัฐสภา ควบคุมการดำเนินการทุกอย่างให้เป็นไปด้วยความโปร่งใส คุ่มค่า ประหยัด คำนึงถึงประโยชน์ที่จะได้รับ ผลสัมฤทธิ์และประสิทธิภาพในการดำเนินงานเป็นสำคัญซึ่งผลที่ได้รับจากการบริหารงบประมาณที่ดีมีประสิทธิภาพจะเป็นส่วนหนึ่งในการเพิ่มโอกาสให้หน่วยงานได้รับการพิจารณาจัดสรรงบประมาณเพิ่มมากขึ้นในปีงบประมาณถัดไป ดังนั้น หากหน่วยงานนำแนวทางการบริหารงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาล ทั้ง 10 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักประสิทธิภาพ 2) หลักประสิทธิภาพ 3) หลักการตอบสนอง 4) หลักการรับผิดชอบ 5) หลักความโปร่งใส 6) หลักการมีส่วนร่วม 7) หลักการกระจายอำนาจ 8) หลักนิติธรรม 9) หลักความเสมอภาค และ 10) หลักมุ่งเน้นฉันทามติ มาใช้ในการบริหารงบประมาณก็จะทำให้หน่วยงานสามารถบริหารงบประมาณได้อย่างถูกต้อง ทันเวลา และเป็นระบบ สามารถใช้จ่ายงบประมาณและบริหารจัดการงบประมาณที่ได้รับจัดสรรได้อย่างประหยัด คุ่มค่า มีประสิทธิภาพโปร่งใส ตรวจสอบได้ และมีโอกาสได้รับการพิจารณาจัดสรรงบประมาณที่เพิ่มขึ้นเมื่อมีการจัดทำข้อเสนอของงบประมาณในปีงบประมาณถัดไป รวมถึงนำไปสู่การเป็นหน่วยงานที่มีการกำกับดูแลองค์การตามหลักธรรมาภิบาลของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี (Good Governance Rating) ด้านการบริหารงบประมาณอย่างยั่งยืนด้วยเช่นเดียวกัน การบริหารงานงบประมาณในสถานศึกษามีองค์ความรู้ใหม่ที่สำคัญได้แก่ 1) การเข้าใจกระบวนการบริหารงบประมาณ 2) การวางแผนและจัดการงบประมาณ 3) การเสริมสร้างความรับผิดชอบ และ 4) การสร้างคุณค่าและประโยชน์ การนำความรู้ที่ได้จากการศึกษาไปปรับใช้ในทางปฏิบัติจะช่วยเสริมสร้างความเข้าใจและความสามารถในการจัดการทรัพยากรทางการเงินในองค์กรอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546. กรุงเทพมหานคร: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.

- จริยะดา จันทรังษี. (2558). เอกสารประกอบการบรรยาย เรื่อง การจัดทำงบประมาณ. (ม.ป.ท.).
- ชัยสิทธิ์ เกลิมมีประเสริฐ. (2544). มาตรฐานการจัดการทางการเงิน 7 Hurdles กับการจัดทำงบประมาณระบบใหม่. กรุงเทพมหานคร: ซีระฟิล์มแอนิเมชันเท็กซ์.
- เนตร์พัฒนา ยาวีราช. (2546). การจัดการสมัยใหม่ : Modern management. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: เซ็นทรัลเอ็กซ์เพรส.
- ปัญญา ฉายะจินดาวงศ์ และ รัชนี ภู่อะกุล. (2544). ธรรมาภิบาล (Good Governance) กับสังคมไทย. วารสารนักบริหาร, 2(1), 28-31.
- พิมพ์ พึงบุญพานิชย์. (2544). งบประมาณระบบใหม่กับการวางแผนและควบคุม. วารสารมหาวิทยาลัยคริสเตียน, 7(2), 19-24.
- พลทรัพย์ ปิยะอนันต์. (2544). การเตรียมความพร้อมขององค์การบริหารส่วนจังหวัดในการพัฒนาท้องถิ่นตามนโยบายการกระจายอำนาจ. นิตยสารท้องถิ่น, 41(6), 39-47.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. (2549). เอกสารการสอนชุดวิชาการคลังและงบประมาณ (หน่วยที่ 9-15). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- มานพ พรหมณโชติ และคณะ. (2545). หลักการบริหารงบประมาณและการเงินโรงเรียน. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- วรณัฐ สาเกมล. (2562). กลยุทธ์การพัฒนาการจัดการความรู้ของ สถาบันพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา (สคบศ.) เพื่อรองรับสู่ประชาคมอาเซียน. วารสารวิทยบริการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 25(1), 1-12.
- สนธิรัตน์ อุ่นใจ. (2547). การศึกษาแนวทางการวางแผนงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 และ เขต 2. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- สำนักงานงบประมาณ. (2562). ระเบียบว่าด้วยการบริหารงบประมาณ พ.ศ. 2562. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานงบประมาณ.
- เสาวนิตย์ ชัยมุสิก. (2545). การจัดทแผนยุทธศาสตร์ระดับสถานศึกษา. กรุงเทพมหานคร: บุ๊คพอทย์.

- อมรา รัตตากร และคณะ. (2545). การจัดการงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานของสถาบันราชภัฏจันทรเกษม. ใน รายงานการวิจัย. สถาบันราชภัฏจันทรเกษม.
- อำนวย ทองโปร่ง และ ศิริพงษ์ เสงายน. (2547). หลักการบริหารงบประมาณและการเงินโรงเรียน. กรุงเทพมหานคร: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- เอกราช โฆษิตพิมานเวช. (2560). รูปแบบการบริหารโรงเรียนเอกชนที่มีประสิทธิผล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.

ภาวะผู้นำเชิงคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคการ เปลี่ยนแปลงของโลก*

MORAL AND ETHICAL LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS IN THE AGE OF CHANGE

วิไลลักษณ์ รุกิจ¹, เอกราช โสมิตพิมานเวช² และ สัมฤทธิ์ กางเพ็ง³

Wilailuck Rookit¹, Ekkarat Kositpimanwet² and Samrit Kangpheng³

¹⁻³มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ วิทยาเขตขอนแก่น

¹⁻³Mahachulalongkorn rajavidyalay University, Thailand

Corresponding author E-mail: Wilailuckrookit@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา การบริหารสถานศึกษาตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการในปัจจุบันที่มีการเตรียมความพร้อมการดำเนินชีวิตตั้งแต่ก้าวเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 ภาวะผู้นำเชิงคุณธรรมจริยธรรมเป็นคุณลักษณะทางพฤติกรรมหรือการแสดงออกด้านความประพฤติ การกระทำ และการสื่อสาร ที่แสดงให้เห็นถึงความเป็นคุณธรรม จริยธรรม ในการนำและการบริหารจัดการองค์การของผู้บริหารจนได้รับความไว้วางใจ เกิดการยอมรับจากผู้ร่วมงาน โดยภาวะผู้นำเชิงคุณธรรมจริยธรรมนั้นประกอบด้วย ความซื่อสัตย์สุจริต ความไว้วางใจ ความยุติธรรม ความรับผิดชอบ ความเคารพ และการเสริมพลังอำนาจ คุณลักษณะเหล่านี้ทำให้เกิดความเชื่อมั่นแก่สถานศึกษา ทำให้คนทั่วไปเกิดศรัทธาและไว้วางใจว่าสถานศึกษาจะเป็นแหล่งพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนได้อย่างเต็มที่ และผลประโยชน์สูงสุดของการจัดการศึกษาจะเกิดขึ้นแก่ผู้เรียน และไม่ยากุมัยจะเปลี่ยนแปลงไปมากเท่าใดแต่สิ่งที่ยังคงอยู่ คือ คุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารที่เป็นความสำคัญหรือความประพฤติที่ดีงาม นอกจากนี้ภาวะผู้นำเชิงคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารต้องเอาใจใส่เพื่อนำไปสู่การกระตุ้นความต้องการของแต่ละบุคคล สร้างแรงจูงใจให้

* Received 7 April 2024; Revised 19 April 2024; Accepted 28 April 2024

เกิดกับผู้ตาม ทำให้ผู้ตามเกิดความเชื่อถือ มีความมั่นใจ ไว้วางใจ และต้องการที่จะพัฒนาองค์การให้บรรลุจุดมุ่งหมาย กระตุ้นให้เกิดปัญญาและค้นหาวิธีการทำงานแบบใหม่ ๆ เพื่อการปรับปรุงการทำงาน และความสามารถในการตัดสินใจ

คำสำคัญ : ภาวะผู้นำเชิงคุณธรรมจริยธรรม, ผู้บริหารสถานศึกษา, ยุคการเปลี่ยนแปลง

Abstract

The purpose of this article is to study the moral and ethical leadership of educational administrators. Administering educational according to the current Ministry of Education policy that has prepared for life since entering the 21st century. The Moral and ethical leadership is a behavioral characteristic or expression of conduct, actions, and communication. That demonstrates the morality and ethics in leading and managing the organization of the executives until they are trusted. Acceptance from co-workers the moral and ethical leadership consists of Integrity, trust, fairness, responsibility, respect, and empowerment. These characteristics instill confidence in educational institutions. Make the public have faith and trust that educational institutions will be a source of fully developing the quality of students. and the greatest benefits of education will accrue to students and no matter how much the times have changed, what remains is the morality and ethics of administrators, which is awareness or good behavior. In addition, moral and ethical leadership of executives must be attentive to stimulating individual needs. Create motivation for followers Makes the followers believe, have confidence, trust, and want to develop the organization to achieve its goals. Stimulate intelligence and search for new ways of working to improve work. and decision-making ability.

Keyword: Moral and Ethical Leadership, School administrators, The Era of Change

บทนำ

จากสังคมโลกยุคอุตสาหกรรมในศตวรรษที่ 19 และ 20 เปลี่ยนผ่านเข้าสู่สังคมโลกยุคแห่งความรู้ในศตวรรษที่ 21 ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เนื่องมาจากการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการเชื่อมโยงข้อมูลต่าง ๆ จากทุกภูมิภาคของโลกเข้าด้วยกัน พลังขับเคลื่อนของเทคโนโลยียุคดิจิทัลได้ส่งผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และเป็นความรวดเร็วที่นักวิชาการต่างเห็นตรงกันว่าเพิ่งจะเริ่มต้นเท่านั้น ในระยะถัดไปจะยิ่งทวีความรวดเร็วมากยิ่งขึ้นเป็นทวีคูณ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาตามไปด้วยอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ผู้บริหารและสถานศึกษาจึงต้องมีความตื่นตัวและเตรียมความพร้อมในการจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะสำหรับการออกไปดำรงชีวิตในโลกในศตวรรษที่ 21 ซึ่งเป็นโลกยุคแห่งความรู้ (Knowledge-based) และการรู้ (Literacy) มีความหมายมากกว่าการอ่านออกเขียนได้ กล่าวคือ หมายถึงการรู้ว่าจะใช้ความรู้และทักษะอย่างไร ในการดำรงชีวิตอยู่ในบริบทของยุคสมัยที่มีการแข่งขันกันสูง ต้องใช้ความรู้หลายแขนงรวมถึงทักษะมากมายเพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข และช่วยให้ประเทศสามารถแข่งขันกับประเทศอื่นได้ (Musikul, 2011) ทักษะที่มนุษย์ต้องใช้ในศตวรรษที่ 21 ย่อมแตกต่างไปจากยุคเดิม เพราะมนุษย์ยุคใหม่ต้องเป็นผู้ที่สามารถดำรงชีวิตและพึ่งพาตนเองได้ สามารถเผชิญและปรับตัวต่อความเปลี่ยนแปลงที่รุนแรงและไม่คาดฝันได้ครั้งแล้วครั้งเล่า นอกจากนี้ยังต้องเป็นคนดีของสังคม รู้จักการเผื่อแผ่ แบ่งปันแก่ผู้อื่น เป็นผู้รู้วิชาและรู้ทักษะที่ซับซ้อน เช่น ทักษะการเรียนรู้ ทักษะชีวิต ทักษะการทำงาน การสร้างแรงบันดาลใจให้กับตนเอง เป็นต้น

ผู้บริหารเป็นบุคคลที่มีความสำคัญเป็นอย่างมากในการที่จะธำรงไว้ซึ่งแนวคิดในการบริหารจัดการเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน โดยที่ยังคงขับเคลื่อนการดำเนินงานตามทิศทางนโยบายที่กำหนดจากส่วนกลาง สะท้อนให้เห็นความมีสติปัญญาของผู้บริหารในการบริหารจัดการโดยไม่สูญเสียอุดมการณ์ และอัตลักษณ์ที่เป็นอยู่ของสถานศึกษา ซึ่งการบริหารจัดการนั้นเป็นกระบวนการที่ต้องอาศัยทั้งศาสตร์และศิลป์ในการดำเนินงานเพื่อให้เกิดประสิทธิผลสูงสุดแก่สถานศึกษา ภาวะผู้นำของผู้บริหารนั้นเป็นศิลป์ทางการบริหารที่จะทำให้สามารถครองใจคนในองค์กรให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานด้วยความเต็มใจ ผู้บริหารจำเป็นต้องมีภาวะผู้นำหลากหลายรูปแบบ เช่น ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ภาวะผู้นำทางวิชาการ ภาวะผู้นำแบบบูรณาการ เป็นต้น สำหรับในบทความนี้ผู้เขียนมุ่งนำเสนอแนวคิดและประเด็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม ซึ่งเป็นแบบภาวะผู้นำที่มีความสำคัญอย่างมากในยุคที่มีการ

แข่งขันและมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และการพัฒนาความเจริญมั่นคงของประเทศชาติ เป็นหน้าที่ความรับผิดชอบของภาครัฐและเอกชนที่จะต้องดำเนินการ ซึ่งปัจจัยหลักที่จะนำไปสู่ความสำเร็จในการสร้างความเจริญมั่นคงอย่างยั่งยืนได้นั้นคือ คุณภาพของประชากรในสังคม และกระบวนการ ที่จะพัฒนาศักยภาพของทรัพยากรมนุษย์ที่สำคัญและได้ผลดีที่สุดคือการให้ การศึกษา สถานศึกษาไม่ว่าจะเป็นของรัฐและเอกชน จำเป็นต้องสร้างความยั่งยืนมั่นคงให้ เกิดขึ้นยิ่ง ๆ ขึ้นไปในองค์กร เป็นการสร้างวัฒนธรรมแห่งความสำเร็จร่วมกันที่ยั่งยืน เป็นการ สร้างเสริมเติมเต็มถ่ายทอดอยู่ตลอดไป เป็นการที่ไม่ต้องคอยพึ่งแต่ผู้นำเพียงผู้เดียว แต่การ สร้างทีมผู้นำเป็นการใช้ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงหรือผู้นำที่ยั่งยืนที่เต็มไปด้วยวิสัยทัศน์ที่ ยิ่งใหญ่ ยาวไกล ปรับเปลี่ยนไปตามความเหมาะสมและตามสภาพการ ความยั่งยืน มั่นคงนี้ต้อง มีมิติหลัก คือ ความลึกด้วยสปิริต จิตสำนึก คุณธรรม จริยธรรมที่ดั่งามยิ่งใหญ่ กว้างไกล ยืนยง ยืนหยัดและยาวไกล ยืนยง มั่นคงในสิ่งถูกสร้างที่ดั่งาม ไม่หวั่นไหวหรือละวางโดยง่าย มีจุดยืน จุดก้าวเดินที่ชัดเจน ยาวไกล ยิ่งใหญ่ต่อไปเรื่อย ๆ มีความกว้างขวาง คลอบคลุมสมบูรณ์พร้อม ทุกฝ่ายรับรู้ร่วมกัน เพื่อผลประโยชน์และความสำเร็จของผู้เรียน คือ เป้าหมายที่ยิ่งใหญ่ที่สุด ร่วมกัน (เอกราช โฆษิตพิมานเวช, 2562)

การเป็นผู้นำหรือผู้บริหารที่ดีจึงต้องอยู่บนพื้นฐานของคุณธรรมจริยธรรม และภาวะ ผู้นำเป็นสิ่งที่ยังลึกในรากฐานที่เน้นความดีเฉพาะตัว ถือว่าผู้นำเป็นผู้สำคัญที่สุดและเป็น บุคคลผู้ยิ่งใหญ่ ผู้นำทางการศึกษาสามารถเป็นต้นแบบในการนำการศึกษาไปสู่ความมี ประสิทธิภาพได้ ผู้บริหารสถานศึกษาถือว่าเป็นผู้นำในการจัดการศึกษาในระดับสถานศึกษา และ เป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในการจัดการศึกษาจึงจำเป็นต้องมีศักยภาพ สมรรถภาพ และ คุณลักษณะที่เอื้อต่อการจัดการศึกษาให้บรรลุจุดมุ่งหมายนั้นคือ ภาวะผู้นำเชิงคุณธรรม จริยธรรม การศึกษาถึงภาวะผู้นำเชิงคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารจึงเป็นสิ่งที่น่าสนใจ และ นำไปสู่แนวทางในการแก้ไขปัญหาในยุคการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วนี้ได้ ภาวะผู้นำเชิง คุณธรรมจริยธรรมเป็นการสร้างค่านิยมของคุณธรรมจริยธรรมให้เกิดขึ้นในองค์กร นอกจากนี้ ภาวะผู้นำเชิงคุณธรรมจริยธรรมยังได้รับการยอมรับว่าเป็นเสมือนปรัชญาและเครื่องมือในการ สร้างความเข้มแข็งให้กับองค์กรและสังคม ความแตกต่างของรูปแบบภาวะผู้นำเชิงคุณธรรม จริยธรรมกับภาวะผู้นำแบบอื่น ๆ คือ ผู้นำเชิงคุณธรรมจริยธรรมจะเป็นศูนย์รวมจิตใจของคน ในองค์กรเพื่อสร้างความมุ่งมั่นที่ดีโดยไม่ใช้วิธีการบังคับ เน้นความสำคัญด้านคุณธรรม จริยธรรมในการเป็นแบบอย่างที่ดี มีความสัมพันธ์ที่ดีอย่างแท้จริงระหว่างผู้นำและผู้ตาม รวมทั้งให้การสนับสนุนบรรยากาศที่ดีภายในองค์กร การทำงานร่วมกันเป็นทีม การมีส่วนร่วม

ในการตัดสินใจบนพื้นฐานของคุณธรรมจริยธรรม มีพฤติกรรมให้ความสนใจผู้อื่น และส่งเสริมผู้อื่นให้มีการพัฒนาในด้านต่างๆ สุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์ (2545) ได้เขียนบทความเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม (Ethical Leadership) โดยได้กล่าวถึงจริยธรรมที่ครูใหญ่หรือผู้นำโรงเรียนจะต้องปฏิบัติตน ประกอบด้วยดังนี้ 1) ตัวผู้นำเองจะต้องมีมาตรฐานด้านจริยธรรม (Ethical Standards) และต้องประพฤติปฏิบัติตนให้สอดคล้องกับมาตรฐานทางจริยธรรมดังกล่าวอย่างสม่ำเสมอ เช่น แสดงออกทางพฤติกรรมเป็นผู้ที่เมตตาเอื้ออาทร (Caring) ต่อศิษย์ เพื่อนครู และคนทั่วไป การแสดงออกในความเป็นผู้รักความเป็นธรรมและยุติธรรม (Fairness) การแสดงถึงผู้ที่มีความซื่อสัตย์ (Honesty) ทั้งต่อตนเองและต่อผู้อื่น การให้ความเคารพ (Respect) ให้เกียรติต่อศักดิ์ศรี (Dignity) ความเป็นมนุษย์ของคนอื่น เป็นต้น

จะเห็นว่าภาวะผู้นำเชิงคุณธรรมจริยธรรมเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งในองค์กรการศึกษา เพราะหน้าที่สำคัญที่สุดของผู้บริหารสถานศึกษาคือ การมีคุณธรรมจริยธรรมในการบริหารสถานศึกษา (Kocabas and Karakose, 2009) ด้วยเหตุนี้ผู้เขียนจึงได้ศึกษาภาวะผู้นำเชิงคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคการเปลี่ยนแปลงนี้ซึ่งจะเป็นแนวทางการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาและเป็นข้อมูลสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาพิจารณานำไปใช้ในการแก้ไข ปรับปรุงหรือเป็นแนวทางการพัฒนาพฤติกรรมที่แสดงออกของผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อให้เกิดการยอมรับ เชื่อมมั่นและศรัทธาต่อผู้บริหารจากผู้ใต้บังคับบัญชาและผู้ที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาขององค์กรเพื่อส่งผลให้การบริหารงานขององค์กรที่มีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล บรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งไว้และองค์กรเกิดความมั่นคงเป็นธรรมสมาชิกในองค์กรมีความสุขสู่การพัฒนาองค์กรที่ยั่งยืนและต่อเนื่องของการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ ในการพัฒนาคนให้เป็นพลเมืองดีสู่การพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน

ความหมายของภาวะผู้นำเชิงคุณธรรมจริยธรรม

การให้ความหมายหรือคำนิยามของภาวะผู้นำเชิงคุณธรรมจริยธรรม (Moral and Ethical Leadership) จากการศึกษาค้นคว้าเอกสารตำรา บทความและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสามารถสรุปได้ว่า คุณธรรม (Moral) คือ หลักธรรมจริยาที่สร้างความรู้สึกผิดชอบชั่วดีในทางศีลธรรม มีคุณงามความดีภายในจิตใจ การกระทำที่ดีย่อมมีผลผลิตของความดี คือ การชื่นชม ยกย่อง ส่วนการกระทำชั่วย่อมนำคำติเตียนความเจ็บใจมาให้ การเป็นผู้มีคุณธรรมคือ การปฏิบัติตนอยู่ในกรอบที่พึงงาม เช่น การไม่ฆ่าสัตว์ ไม่เบียดเบียน ไม่ลักขโมย ไม่ประพฤติผิดใน

งาม เป็นต้น สภาพของการกระทำความดี คือ ความเหมาะสมกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น สามารถตัดสินใจแก้ไขปัญหาได้อย่างเหมาะสมด้วยหลักจริยธรรมที่สามารถจำแนกความถูกต้อง มีสติสัมปชัญญะรับผิดชอบชั่วดีตามทำนองคลองธรรม มีจิตใจ ลักษณะนิสัย และความตั้งใจ หรือเจตนาที่ดีงาม ดังนั้น กล่าวได้ว่า คุณธรรม หมายถึง ศีลธรรมที่ได้ปลูกฝังไว้ในจิตสำนึกของคน เป็นความรู้สึกสำนึกคิดที่จะนำไปสู่การปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบ และรู้ดี รู้ชั่ว รู้เลือกสรร ความเชื่อศรัทธา ยึดมั่นในสิ่งดีงาม ฝังฝังไว้ในจิตใจเป็น 'นามธรรม' แล้วแสดงออกมาเป็นพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของสังคม

คุณธรรม (Moral) มีรากศัพท์มาจากภาษากรีก ที่หมายถึง “คุณความดี” เป็นเรื่องของจิตใจ เช่นเดียวกับจริยธรรม คุณธรรมกับจริยธรรมเป็นคำที่ใกล้เคียงกัน แต่ไม่ใช่เรื่องเดียวกัน จริยธรรมมีความหมายเกี่ยวกับความประพฤติ การปฏิบัติ ตลอดจนการดำเนินชีวิตที่ดีงาม หรือถูกต้องกับเกณฑ์ของสังคม (สถาพร วิชัยรัมย์, 2564) กล่าวคือ คุณธรรมเป็นเรื่องภายในจิตใจ เป็นคุณสมบัติของผู้บริหารที่เสริมสร้างจิตใจให้ดีงามให้เป็นจิตใจที่สูงประณีตและประเสริฐตามหลักพรหมวิหาร 4 ประกอบด้วย เมตตา คือ ความรักปรารถนาดีและการเป็นมิตรต่อผู้อื่น กรุณา คือ ความสงสารและความอยากช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นจากความทุกข์ มุทิตา คือ ความพลอยยินดีและพร้อมที่จะส่งเสริมสนับสนุนผู้ที่ประสบความสำเร็จให้มีความสุขหรือก้าวหน้าในการทำสิ่งที่ดีงาม และอุเบกขา คือ การวางตัววางใจเป็นกลาง เพื่อรักษาธรรมและเป็นผู้รับผิดชอบต่อการกระทำของตนเองและผู้อื่นตามเหตุและผล มีความเชื่อในความสามารถของผู้อื่นและสนับสนุนให้พัฒนาและเติบโตในทางที่ดีที่สุด

ส่วนจริยธรรม หรือ “Ethic” มีรากศัพท์จากภาษากรีกว่า “Ethos” หมายถึง วัฒนธรรม (Custom) การประพฤติปฏิบัติ (Conduct) และคุณลักษณะ (Character) จริยธรรมจึงเป็นสิ่งที่แสดงถึงคุณค่า และคุณธรรมเฉพาะตนหรือสังคมที่ปรากฏ ดังนั้นทฤษฎีจริยธรรมจึงเป็นระบบของกฎระเบียบหรือหลักการที่เป็นแนวทางในการตัดสินใจซึ่งเกี่ยวข้องกับ “ถูกหรือผิด (Right or Wrong)” “ดีหรือเลว (Good or Bad)” ในสถานการณ์ต่างๆ เป็นพื้นฐานของควมมีคุณธรรมของมนุษย์ (Northouse, 2003 อ้างถึงใน ปัทมา แคนยุกต์ , 2554) “จริยธรรม” อาจทำให้เกิดความสับสนได้ เมื่อมีการใช้หลายคำที่ใกล้เคียงกัน คือ “ค่านิยม” (Values) “จริยธรรม” (Ethics) และ “คุณธรรม” (Morals) ซึ่งแท้จริงแล้วแต่ละคำมีความหมายที่สอดคล้อง เชื่อมโยง และแตกต่างกันเล็กน้อย ดังนี้

1) ค่านิยม (Value) เป็นความเชื่อหลัก หรือแนวทางและจุดใจให้เกิดทัศนคติ และการกระทำ (Motivate)

2) คุณธรรม (Morals) เป็นความเชื่อเฉพาะตนเองว่าสิ่งนั้นถูกหรือผิด จึงเป็นการประเมินส่วนบุคคลของค่านิยม และการกระทำที่เป็นระบบภายในตัวตน (Inner Compass)

3) จริยธรรม (Ethics) เป็นมาตรฐานขั้นพื้นฐาน (Foundation) ที่ชี้แนะว่าบุคคลจะปฏิบัติอย่างไร บนพื้นฐานความเชื่อเฉพาะตน หลักการเบื้องต้นที่ถูกต้อง จริยธรรมจะเป็นความสามารถในการแยกแยะความถูกออกจากความผิด และสัญญาว่าจะทำในสิ่งที่ถูกต้อง จริยธรรมมีองค์ประกอบ คือ รอบคอบ (Prudence) เป็นการทำสิ่งต่าง ๆ ให้ดี เพราะสิ่งนั้นควรค่าแก่การทำ (Do something Right Because it is the Smart Thing to Do) ความดี (Virtue) เป็นการทำสิ่งต่าง ๆ ให้ดี เพราะสิ่งนั้นเป็นสิ่งที่ดีควรทำ (Do something Right Because it is the Good Thing to Do) นอกจากนี้ บราวน์และคณะ (Brown, Trevino, & Harrison), 2005, พิพัฒน์ นนทนาธรณ์, 2556 : สมชาย เทพแสง และอภิสิทธิ์ ทรงบัณฑิตย์ 2557) ได้นิยาม “ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม” ว่าหมายถึง การแสดงออกแห่งความประพฤติปฏิบัติอย่างเหมาะสมถูกต้องตามธรรมนอง ครองธรรมทางการปฏิบัติของบุคคลและระหว่างบุคคลที่มีปฏิสัมพันธ์กัน หมายรวมถึง การส่งเสริม ความประพฤติปฏิบัติดังกล่าวไปสู่ผู้ตามผ่านการสื่อสารสองทาง การเสริมสร้างอุปนิสัยจริยธรรมให้แข็งแกร่ง และการตัดสินใจ การแสดงออกอย่างถูกต้องเหมาะสมตามธรรมนองครองธรรม ประเพณี หรือแบบแผน หรือมาตรฐานของสังคม ผู้นำที่ได้รับการรับรู้ว่าเป็นตัวแบบความประพฤติปฏิบัติที่ดีทางจริยธรรมต้องเป็นที่ยอมรับแก่ผู้ตามหรือลูกน้องไม่ว่าจะเป็นความซื่อสัตย์สุจริต ความน่าไว้วางใจ ความยุติธรรม และการเอาใจใส่ ดูแลผู้ตามอย่างทั่วถึง สิ่งทั้งหมดดังที่กล่าวมานี้ทำให้ผู้นำได้รับการยอมรับและเชื่อถือได้ ตามตำแหน่ง หรืออำนาจหน้าที่จากผู้ตามอย่างเต็มภาคภูมิ จึงได้ชื่อว่าเป็น “ตัวแบบ” (Role Model) หรือแบบอย่างที่ดี ที่ควรเอาเยี่ยงอย่าง การแสดงความประพฤติที่เหมาะสมตามบรรทัดฐานผ่านการกระทำของบุคคลและความสัมพันธ์ ระหว่างบุคคล และส่งเสริมความประพฤติเช่นนั้นต่อผู้ตาม ผ่านการสื่อสารแบบสองทาง การเสริมแรง และการตัดสินใจผู้นำเชิงจริยธรรมเป็นผู้มีความคิดในภาพรวม ทั้งประเด็นที่ซับซ้อนและท้าทายที่องค์กร จะต้องเผชิญหน้าในการทำงานประจำวัน ต้องมีทั้งความรู้และประสบการณ์ในการตัดสินใจที่ถูกต้อง โดยภาวะผู้นำจะเป็นการปฏิบัติตนของผู้นำที่มีความประพฤติปฏิบัติด้านคุณธรรมจริยธรรม มีจิตใจ หนักแน่นมั่นคง มีความยุติธรรมและให้ความเสมอภาคแก่ทุกคนอย่างเหมาะสม เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ ต่อองค์กรและผู้ที่มีส่วนร่วมต่าง ๆ เพื่อการบริหารจัดการองค์การให้บรรลุเป้าหมาย มีองค์ประกอบที่สำคัญ 6 ประการ ดังนี้ 1) การตระหนักรู้ถึง

คุณค่าความเป็นบุคคล และความเชื่อมั่นพื้นฐานเกี่ยวกับสิทธิหน้าที่ และเป้าหมายของบุคคล 2) ยอมรับความคลุมเครือและความไม่แน่นอนว่าจะต้องเป็นส่วนหนึ่งของการตัดสินใจเชิงจริยธรรม 3) ยอมรับผลทางด้านลบที่เกิดขึ้นจากการตัดสินใจเชิงจริยธรรมถึงแม้ว่าจะใช้วิธีการค้นหาและ แก้ปัญหาตลอดจนการตัดสินใจสิ่งการที่มีคุณภาพแล้วก็ตาม 4) แสดงให้เห็นถึงความเสี่ยงในการตัดสินใจเชิงจริยธรรมการให้บริการ และการติดต่อสื่อสาร 5) เป็นแบบอย่างที่ดีในการตัดสินใจเชิงจริยธรรมให้สอดคล้องกับหลักจริยธรรม และ 6) มีการสื่อสารที่กระจ่าง โปร่งใสเป็นไปตามความคาดหวังทางด้านพฤติกรรมและจริยธรรม

จากความหมายที่ได้กล่าวมาสรุปได้ว่า ภาวะผู้นำเชิงคุณธรรมจริยธรรม หมายถึง ความดีงามทางด้านจิตใจที่ส่งผลต่อพฤติกรรมหรือการแสดงออกด้านความประพฤติ การกระทำและการสื่อสารที่แสดงให้เห็นถึงความมีคุณธรรมจริยธรรมในการนำและการบริหารจัดการองค์กรจนได้รับความไว้วางใจและเกิดการยอมรับจากผู้ร่วมงาน

องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา

สำหรับองค์ประกอบหรือคุณลักษณะที่บ่งชี้ว่าผู้บริหารมีภาวะผู้นำเชิงคุณธรรมจริยธรรมนั้นมีนักวิชาการได้จำแนกไว้หลากหลายแนวคิด (Northouse , 2003 : Trevino, Harrison, and Brown , 2006 : Yulk , 2010) ไว้ดังนี้

ภาวะผู้นำเชิงคุณธรรมจริยธรรมว่า อิทธิพลเป็นสิ่งสำคัญของภาวะผู้นำและผู้นำที่มีอิทธิพลจะมีผลต่อการดำเนินชีวิตของผู้ตามและอนาคตขององค์กร การใช้อิทธิพลเกินความจำเป็น เป็นเหตุผลประการหนึ่งที่บุคคลจำนวนมากให้ความสนใจ องค์ประกอบเชิงคุณธรรมจริยธรรมของภาวะผู้นำ ได้แก่ 1) ความไว้วางใจ 2) แรงจูงใจ 3) ความสามารถ 4) ความเที่ยงธรรมของธุรกิจและผู้นำ และ5) การตัดสินใจ นอกจากนี้ยังมีบทความวิจัยเรื่อง “High School Teacher’s Perceptions Regarding Principal’s Ethical Leadership in Turkey” สรุปว่า ค่านิยมด้านจริยธรรมอาจหมายถึง ความจงรักภักดี (Royalty) ความซื่อสัตย์ (Honesty) ความยุติธรรม (Fairness) ความถูกต้อง/ความระมัดระวัง (Accuracy) ความเคารพนับถือ (Respect) ความอดทนอดกลั้น (Tolerance) ความรับผิดชอบและความกล้าหาญ (Courage) คุณลักษณะของภาวะผู้นำที่จำเป็น พบว่าผู้นำโดยทั่วไปจะต้องมีคุณธรรมจริยธรรม เป็นการสร้างความศรัทธา เชื่อมั่น เป็นพลังในการผลักดันให้บุคลากรทำงานบรรลุเป้าหมายอย่างเป็นเลิศ และเป็นแบบอย่างที่ดี หลักการภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม ประกอบด้วย

1) ความซื่อสัตย์สุจริต (Honesty) 2) ความเคารพ (Respect) 3) ความจงรักภักดี (Loyalty) 4) ความยุติธรรม (Justice) 5) ความกล้าหาญ (Courage) 6) ความดี (Grace) 7) การบริการ (Service) 8) ชุมชน (Community) 9) การห่วงใยผู้อื่น (Caring) และ 10) ความเป็นพลเมืองดี (Citizenship)

นอกจากนี้ สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา (2548) ได้กำหนดมาตรฐานความรู้ และ ประสบการณ์วิชาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา ไว้ในข้อบังคับของคุรุสภา ว่าด้วยมาตรฐาน วิชาชีพและจรรยาบรรณของวิชาชีพ พ.ศ.

2548 สรุปได้ดังนี้

1) มาตรฐานความรู้และมาตรฐานประสบการณ์วิชาชีพ ประกอบด้วย 1.1) มีคุณวุฒิไม่ ต่ำกว่าปริญญาตรีทางการบริหารการศึกษาหรือเทียบเท่าหรือคุณวุฒิอื่นที่คุรุสภารับรอง และ 1.2) ผ่านการฝึกอบรมหลักสูตรการบริหารสถานศึกษาที่คณะกรรมการคุรุสภารับรอง

2) มาตรฐานการปฏิบัติงาน ประกอบด้วย 2.1) มาตรฐานที่ 1 ปฏิบัติกิจกรรมทาง วิชาการเกี่ยวกับการพัฒนาวิชาชีพการบริหารการศึกษา 2.2) มาตรฐานที่ 2 ตัดสินใจปฏิบัติ กิจกรรมต่างๆ โดยคำนึงถึงผลที่จะเกิดขึ้นกับการพัฒนาของบุคลากร ผู้เรียน และชุมชน 2.3) มาตรฐานที่ 3 มุ่งมั่นพัฒนาผู้ร่วมงานให้สามารถปฏิบัติงานได้เต็มศักยภาพ 2.4) มาตรฐานที่ 4 พัฒนาแผนงานขององค์กรให้สามารถปฏิบัติได้เกิดผลจริง 2.5) มาตรฐานที่ 5 พัฒนาและใช้ นวัตกรรมการบริหาร จนเกิดผลงานที่มีคุณภาพสูงขึ้นเป็นลำดับ 2.6) มาตรฐานที่ 6 ปฏิบัติงาน ขององค์กรโดยเน้นผลถาวร 2.7) มาตรฐานที่ 7 รายงานผลการพัฒนาคุณภาพการศึกษาได้ อย่างเป็นระบบ 2.8) มาตรฐานที่ 8 ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี 2.9) มาตรฐานที่ 9 ร่วมมือกับ ชุมชนและหน่วยงานอื่นอย่างสร้างสรรค์ 2.10) มาตรฐานที่ 10 แสวงหาและใช้ข้อมูลข่าวสาร ในการพัฒนา 2.11) มาตรฐานที่ 11 เป็นผู้นำและสร้างผู้นำและ 2.12) มาตรฐานที่ 12 สร้าง โอกาสในการพัฒนาได้ทุกสถานการณ์

3) มาตรฐานการปฏิบัติตน ประกอบด้วย 3.1) จรรยาบรรณต่อตนเอง 3.2) จรรยาบรรณต่อวิชาชีพ 3.3) จรรยาบรรณต่อผู้รับบริการ 3.4) จรรยาบรรณต่อผู้ร่วมประกอบ วิชาชีพ 3.5) จรรยาบรรณต่อสังคม

มาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณของวิชาชีพ พ.ศ. 2548 ในข้อกำหนดของสำนักงาน คุรุสภา (2548) นั้นสรุปได้ว่า มาตรฐานการปฏิบัติตนของผู้บริหารโรงเรียนนั้นต้องประพฤติ ปฏิบัติดี มีจริยธรรมต่อตนเอง จริยธรรมต่อเพื่อนร่วมงาน และจริยธรรมต่อวิชาชีพ

จากแนวคิดของนักวิชาการและหน่วยงานต่าง ๆ ที่ได้ระบุให้เห็นถึงองค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารนั้น สรุปได้ว่า ภาวะผู้นำเชิงคุณธรรมจริยธรรมนั้นประกอบด้วย ความซื่อสัตย์สุจริต ความไว้วางใจ ความยุติธรรม ความรับผิดชอบ ความเคารพ การเสริมพลังอำนาจ ซึ่งองค์ประกอบเหล่านี้เป็นเพียงองค์ประกอบที่ได้จากการสังเคราะห์แนวคิดทฤษฎีที่ได้ศึกษามาเท่านั้น อาจมีความแตกต่างจากแนวคิดอื่น ๆ ทั้งนี้ขึ้นกับบริบทที่ทำการศึกษา และเพื่อให้เกิดความชัดเจนมากขึ้นเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาจึงขอเสนอโมเดลองค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม ดังภาพ

ภาพที่ 1 โมเดลองค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา

ยุคการเปลี่ยนแปลงของโลกจาก VUCA World สู่ BANI World

ความเปลี่ยนแปลงที่ไร้ทิศทางจะนำไปสู่การปรับตัวได้อย่างเหมาะสมได้นั้นก็ด้วยตัวผู้บริหารที่รู้เท่าทันกระแสธารของโลก เครื่องมือสำคัญในการช่วยให้ผู้บริหารสามารถทำงานคือแนวคิดหรือโมเดลที่จะใช้อธิบายคุณสมบัติของโลกเพื่อเตรียมรับมือกับการเปลี่ยนแปลง โมเดลแนวคิดที่ได้รับความนิยมใช้งานในวงการบริหาร ธุรกิจ ทหาร หรือแม้แต่วิทยาศาสตร์มาตั้งแต่ยุค 1980s ได้แก่ VUCA World แต่เมื่อเกิดวิกฤตการณ์ระบาดของโรคโควิด-19 ในช่วงปี 2019 หลายองค์กรค้นพบว่าแนวคิด VUCA ไม่เพียงพอในการอธิบายและรับมือกับปรากฏการณ์โลกที่เกิดขึ้นอีกต่อไป ผู้บริหารควรทบทวนโลกเดิมแบบ VUCA และทำความรู้จักกับโลกใหม่ที่เรียกว่า BANI เพื่อเตรียมความพร้อมรับมือกับสถานการณ์ท้าทายวงการศึกษายุคปัจจุบัน (วรารักษ์ สามโกเศศ, 2565)

ในปี 1985 นักเศรษฐศาสตร์ชื่อ Warren Bennis และ Burton Nanus นำเสนอโมเดลแนวคิด VUCA ในหนังสือ Leaders: The Strategies For Taking Charge ซึ่งตัวอักษรย่อของ VUCA แต่ละตัวอักษรแทนคุณสมบัติของโลกได้แก่ โลกที่ผันผวน (Volatility) ไม่นั่นนอน (Uncertainty) ซับซ้อน (Complexity) และคลุมเครือ (Ambiguity) แต่เมื่อทุกวงการได้รับผลกระทบจากการระบาดของโรค Covid-19 ไม่เว้นแม้แต่วงการการศึกษา เช่น เกิดภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ในเด็กปฐมวัย ธุรกิจเทคโนโลยีการเรียนรู้ออนไลน์เติบโตอย่างรวดเร็ว รวมไปถึงสภาวะทางจิตใจของนักเรียนและบุคลากรทางการศึกษายุคหลังโควิดที่เปราะบางและเต็มไปด้วยความหดหู่ เครียด วิตกกังวล คุณสมบัติโลกแบบ VUCA ไม่สามารถอธิบายหรือพยากรณ์สิ่งที่เกิดขึ้นได้อีกต่อไป นักคิด นักบริหารจากหลายวงการจึงนำแนวคิด BANI มาใช้อธิบายโลกยุคหลังโควิด โลกแบบ BANI หรือ BANI World เป็นแนวคิดของ Jamais Cascio นักมานุษยวิทยาชาวอเมริกาที่ศึกษาพฤติกรรมของมนุษย์ โลกแบบ BANI จึงเป็นมากกว่าการอธิบายโลกทางกายภาพแบบ VUCA แต่ช่วยให้เรามองเห็นโลกที่กระทบต่ออารมณ์ของผู้คนด้วย เช่น ความหดหู่ ความเครียด ความกังวล ความสับสน ซึ่งจะช่วยให้ผู้บริการมองเห็นภาพรวมในการจัดการอย่างรอบ ด้านโลกแบบ BANI ประกอบไปด้วย 1) โลกที่เปราะบาง (B - Brittle) สิ่งต่าง ๆ ในโลกแบบ BANI ในวงการการศึกษาไม่ว่าจะเป็นหลักสูตร โครงการ แผนงานจะมีความเสี่ยงที่จะล้มเหลวอยู่ตลอดเวลาอันเนื่องมาจากความผันผวนของโลกรอบด้าน แผนระยะยาวหรือแผนที่ไม่มีความยืดหยุ่นจึงอาจถูก Disrupt ได้ตลอดเวลา 2) โลกที่เต็มไปด้วยความกังวล (A - Anxious) เนื่องจากอะไรก็เกิดขึ้นได้ในโลกแบบ BANI จึงนำไปสู่ความลังเลไม่กล้าตัดสินใจ หากเกิดความผิดพลาดในการดำเนินงานบ่อยหรือประสบกับปัญหาซับซ้อนเกินกว่าจะรับมืออาจนำไปสู่สภาวะความสิ้นหวังของบุคลากรและนอ้าองค์กรไปสู่สถานการณ์วิกฤต 3) โลกที่คาดเดายาก (N - Nonlinear) การคาดเดายากในโลกแบบ BANI เกิดจากการเปลี่ยนแปลงที่ไม่เป็นเส้นตรง หมายถึง สาเหตุและผลลัพธ์ไม่สัมพันธ์กันและไม่สามารถคาดเดาแนวโน้มได้ สาเหตุเล็ก ๆ อาจจะนำไปสู่ปัญหาที่ใหญ่เกินคาดเดาและ 4) โลกที่เข้าใจยาก (I - Incomprehensible) การคาดการณ์อย่างทะลุปรุโปร่งหรือการวางแผนควบคุมให้สิ่งต่าง ๆ เกิดขึ้นตามต้องการอาจจะทำได้ยากในโลกแบบ BANI เพราะมีความผันผวนและพลิกผันอยู่ตลอดเวลา ในโลกแบบ BANI การจะฝ่าฟันวิกฤตจำเป็นต้องเรียนรู้แนวทางใหม่ ๆ เพื่อใช้รับมือกับสถานการณ์ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต หลักคิดที่สามารถปรับใช้เพื่ออยู่กับโลกที่เปราะบางอยู่ตลอดเวลา คือ การมีโครงสร้างการทำงานที่เข้มแข็งและการมีทักษะฟื้นคืนกลับสู่

ความปกติเมื่อล้มเหลว (capacity and resilience) เช่น การกระจายอำนาจในโครงสร้างองค์กรในโรงเรียนให้พร้อมรับกับการเปลี่ยนแปลงสำหรับการรับมือกับความกังวล (A) คือการมีความเข้าใจและมีสติเมื่อเผชิญหน้ากับสถานการณ์ (empathy and mindfulness) ผู้บริหารอาจส่งเสริมการดูแลสุขภาพใจของครูและนักเรียนให้พร้อมรับมือกับสถานการณ์ต่าง ๆ จนสามารถคลายความกังวลได้ อีกความท้าทายหนึ่งในโลก BANI คือ การคาดเดาไม่ได้ (N) ผู้บริหารจึงต้องประเมินบริบทพร้อมปรับตัว(context and adaptability) ให้สามารถก้าวผ่านและเดินหน้าต่อไปได้ สิ่งสำคัญที่จะช่วยให้ผู้บริหารมีข้อมูลเพียงพอสำหรับการประเมินบริบท คือ การรับฟังเสียงของผู้ปฏิบัติงานผ่านกิจกรรม PLC หรือ เข้าร่วมวงการศึกษาบทเรียน (Lesson Study) และความท้าทายสุดท้ายคือความเข้าใจยากของสถานการณ์โลกจำเป็นต้องใช้ความโปร่งใสในการดำเนินงานและการใช้สัญชาตญาณ (transparency and intuition) ในการตัดสินใจแก้ไขปัญหาต่าง ๆ แนวทางที่จะทำให้เกิดการเสนอทางออกอย่างหลากหลาย และการตัดสินใจแก้ปัญหาาร่วม คือ การแบ่งปันข้อมูลอย่างโปร่งใสให้กับทีมผู้ปฏิบัติงานจะช่วยเพิ่มความมั่นใจในการดำเนินงานท่ามกลางความโกลาหลของโลกที่เราไม่สามารถควบคุมและเข้าใจได้ทั้งหมด ไม่ว่าโลกแบบ VUCA หรือ BANI เป็นแนวคิดที่ช่วยอธิบายความเป็นไปของโลกให้ผู้บริหารเข้าใจ ตระหนัก และเตรียมพร้อมรับมือกับสิ่งที่เกิดขึ้นในอนาคต แต่การเตรียมพร้อมและทักษะการปรับตัวก็ยังคงเป็นสิ่งสำคัญที่สุดในการไม่ว่าโลกจะเปลี่ยนไปอย่างไร ผู้บริหารรวมถึงบุคลากรควรตระหนักและให้ความสนใจที่จะเรียนรู้ทักษะการปรับตัวของผู้นำแห่งอนาคต (Adaptive Leadership) (จิราเจต วิเศษดอนหวาย, 2566)

สรุปได้ว่า การเปลี่ยนแปลงของโลกจาก VUCA World สู่ BANI World เป็นการเข้าสู่ยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงของโลกอย่างรวดเร็วในทุกด้าน ทำให้ทุกคนรู้สึกถึงความไม่มั่นคงและการปรับตัวเป็นสิ่งสำคัญมาก เพื่อให้สามารถปรับตัวและทำงานในสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ การศึกษาจึงมีความสำคัญต่อเปลี่ยนแปลงของโลก ดังนั้นการจัดการศึกษาจึงจำเป็นต้องทบทวนและปรับเปลี่ยน เพื่อการปรับตัวให้อยู่ในสังคมโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โดยการนำคุณธรรมจริยธรรมของผู้นำมาปรับใช้ในการบริหาร การศึกษาทำให้ทุกคนตระหนักในการประพฤติปฏิบัติตน มีบทบาทการเป็นผู้นำ การมีสติในการแก้ปัญหา ทำตัวให้เหมือนปรอทรับรู้และตระหนักถึงปัญหาทางคุณธรรมจริยธรรมที่เกิดขึ้น นอกจากนี้การมีภาวะผู้นำกล้าตัดสินใจ คิดอย่างมีวิจารณญาณ ใช้ประโยชน์จากนวัตกรรมและเทคโนโลยีเป็นสิ่งที่สำคัญอย่างมากในการปรับตัวและรับมือกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

ของโลกในปัจจุบันด้วยการพัฒนาทักษะและคุณภาพที่เหมาะสม สามารถเตรียมพร้อมและปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ใหม่ ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคการเปลี่ยนแปลงของโลก

เมื่อโลกมีความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วจากยุค VUCA World สู่ BANI World ผู้นำหรือผู้บริหารการศึกษา ต้องพัฒนา การศึกษาอย่างมีเป้าหมาย เพื่อสร้างโอกาสทางการศึกษา ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา สร้างโอกาสการเติบโตทางการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงของโลก สามารถสรุปและนำมาประยุกต์กับการเป็นผู้บริหารสถานศึกษาที่ดีมีคุณภาพและเพื่อเป็นแนวทางการบริหารจัดการศึกษาแนวใหม่ไปสู่การสร้างคุณภาพทางการศึกษา ดังนี้

1) ตัวผู้นำเองจะต้องมีมาตรฐานด้านคุณธรรมจริยธรรม (Moral and ethical standards) และต้องมีจิตใจดีงามและประพฤติปฏิบัติตนให้สอดคล้องกับมาตรฐานทางจริยธรรมดังกล่าวอย่างสม่ำเสมอ เช่น การแสดงออกทางพฤติกรรมของผู้ที่เมตตาเอื้ออาทรต่อศิษย์ เพื่อนครูและคนทั่วไป การแสดงออกในความเป็นผู้รักความเป็นธรรมและความยุติธรรม การมีพฤติกรรมของผู้ที่มีความซื่อสัตย์ทั้งต่อตนเองและต่อผู้อื่น การให้การเคารพต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของคนอื่น เป็นต้น

2) เมื่อจำเป็นต้องหาทางออกต่อปัญหาเชิงคุณธรรมจริยธรรมมีหลักที่ผู้นำควรพิจารณาดังนี้ (1) คุุผลที่เกิดขึ้นตามมาถ้าตัดสินใจเลือกวิธีนั้น และให้พยายามวิเคราะห์ว่า ใครบ้างที่จะถูกผลกระทบและผลที่เกิดกับคนเหล่านี้เป็นอย่างไร (2) ตัดสินใจเลือกทางเลือกโดยอิงหลักเกณฑ์ทางศีลธรรม (moral rules) เช่นเชื่อว่าถ้าทำเช่นนั้นแล้วโลกของเราน่าอยู่ยิ่งขึ้น เพราะทุกคนอยู่ในหลักศีลธรรม (3) พยายามยึดแนวทางเอื้ออาทร (caring) เอาใจเขามาใส่ใจเราเช่นพยายามคิดว่า ถ้าคนที่อยู่ในเหตุการณ์นั้นเป็นตัวเรา เราอยากให้คนอื่นปฏิบัติกับเราอย่างไร เป็นต้น

3) ปัญหาทางคุณธรรมจริยธรรมน่าจะมีตัวเลือกที่เป็นทางออกได้มากกว่าสองทาง (dilemmas) คือ ไม่ถูกก็ต้องผิด แต่ควรมีทางเลือกที่สาม (trilemmas) ซึ่งเป็นทางออกที่ดีกว่า เช่น แทนที่โรงเรียนจะกำหนดให้นักเรียนทุกคนต้องเข้าร่วมกิจกรรมทางพุทธศาสนาก็ควรมีกิจกรรมทางเลือกที่สอดคล้องการนับถือศาสนาอื่นของนักเรียนบางคนด้วย เช่นกัน

4) ท้ายสุด ผู้นำเองต้องทำตัวเหมือนปรอทรับรู้และตระหนักถึงปัญหาทางคุณธรรมจริยธรรมที่เกิดขึ้นได้โดยเฉพาะในชุมชนซึ่งตนมีบทบาทเป็นผู้นำ

ผู้บริหารที่มีคุณธรรมจริยธรรมนั้นจะต้องมีทั้งศาสตร์และศิลป์ในการบริหาร เพื่อนำพาองค์กรให้ประสบความสำเร็จ 1) โอกาสทางการศึกษา ให้ทุกคนมีโอกาสได้รับ ได้เรียน เข้าถึงทางการศึกษาเป็นอันดับแรก ทุกเพศ ทุกวัย ทุกกลุ่มทุกอาชีพ ทุกระดับการศึกษา 2) ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา การจัดการศึกษาในทุกระดับ ปัจจุบันนี้มีความแตกต่างกันมาก ทั้งในด้านกายภาพจิตภาพ สังคมภาพและผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา ด้วยสภาพที่สังคมแตกต่างกัน ทั้งสังคมเมือง สังคมชนบท การบริหารจัดการศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชน แม้แต่ช่องว่างของ คนรวย คนจน สังคม วัฒนธรรม ก็ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา 3) สร้างโอกาสการเติบโตทางการศึกษา เมื่อทุกคนมีโอกาสได้เข้าถึงการศึกษา ทำให้ลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา จะทำให้การเจริญเติบโตทางการศึกษาตามมา เศรษฐกิจ สังคมก้าวหน้า ประเทศชาติก้าวสู่ความยั่งยืน ไม่ว่าสถานการณ์จะวิกฤตหรือไม่วิกฤต ยิ่งในสถานการณ์วิกฤตเป็นโอกาสในการพัฒนาการศึกษาอย่างยั่งยืน จะเห็น ว่าผู้นำหรือผู้บริหารการศึกษานั้น ต้องมีความรู้ ความเข้าใจ และทันต่อสถานการณ์โลกที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว รวดหน้าและต้องมองโลกอย่างทันเหตุการณ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในของโลกแห่งการเปลี่ยนแปลงนี้ อาทิ ยุค VUCA World (ศศิมา สุขสว่าง , 2562 : อมรรัตน์ เตชะนอก, 2563 : มติชน ออนไลน์, 2564) แนวทางรับมือกับยุค VUCA World สำหรับผู้นำองค์กรหรือผู้นำทีม ประกอบด้วย 4 ด้านหลัก คือ 1) วิสัยทัศน์ (Vision) ต้องมีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนและทันต่อเหตุการณ์ เพื่อให้สามารถตัดสินใจได้อย่างรวดเร็ว และตอบสนองได้อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โดยการสื่อสาร (COMMUNICATE) กับทีมงานและคนในองค์กร การสื่อสารที่ชัดเจนและทำให้ทุกคนเห็นเป้าหมาย และวิสัยทัศน์ขององค์กรให้เป็นภาพเดียวกัน และรู้ว่าจะก้าวเดินไปในทิศทางใด เชื้อมั่น (Belief) เชื้อมั่นในตัวเองและผู้อื่นและให้การสนับสนุนการเติบโตทั้งทางความคิด (Growth Mindset) และการทำงานสไตล์ใหม่ ๆ ในทางเดียวกับวิสัยทัศน์และกลยุทธ์ขององค์กร มุ่งมั่น (Focus) และมั่นใจว่าทีมของคุณมีความสามารถ และ ก้าวไปด้วยกันกับทิศทางขององค์กร 2) การทำความเข้าใจ (Understanding) ทำความเข้าใจจุดแข็ง จุดอ่อน ขององค์กร ชีตความสามารถและกลยุทธ์ขององค์กร เพื่อสามารถรับมือกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปอย่าง รวดเร็วได้โดยอยากรู้อยากเห็น (CURIOSITY) เรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ใช้คำถามปลายเปิดหรือคำถามแบบโค้ชเปิดใจ stakeholder เพื่อให้ได้ข้อมูลใหม่ ๆ มาพัฒนาสิ่งใหม่ ๆ ในองค์กร เอาใจใส่ (EMPATHY) กับทีมงาน เพื่อให้ได้ใจ และการร่วมมือร่วมใจอย่าง

ต่อเนื่อง เปิดใจ (OPEN MIND) เปิดรับแนวคิดใหม่ ๆ เพื่อได้ไอเดีย เชิงสร้างสรรค์มาพัฒนาอย่างต่อเนื่อง 3) ชัดเจนกระจ่าง (Clarify) ในยุคที่ระบบและองค์กร สภาพแวดล้อมที่มี ความซับซ้อนที่มากขึ้นเรื่อย ๆ มีปัจจัยมากมาย และซับซ้อนต่อการตัดสินใจ (Multiple key decision factors) การสร้างเสริมความชัดเจนในนโยบายและกลยุทธ์จึงเป็นแนวทางที่สำคัญ อีกอย่างหนึ่ง เพื่อให้การ ตัดสินใจของผู้นำทันต่อเหตุการณ์ โดยการจัดระบบให้เรียบง่าย (SIMPLIFY) ลดความซับซ้อนของระบบ และ เน้นประเด็นหลักที่เป็นแก่นขององค์กรจริง ๆ ไม่เสียเวลากับระบบหรือขั้นตอนที่ไม่สร้างคุณค่าให้กับองค์กร ตระหนักรู้ (Awareness) ใช้สัญชาตญาณ และประสบการณ์ในการทำงาน และตัดสินใจ การคิดเชิงระบบ (SYSTEMS THINKING) เพื่อให้ได้มุมมองแบบองค์รวมแล้วแยกย่อยออกมาเป็นส่วนต่าง ๆ เพื่อให้เห็นภาพที่ ชัดเจน และ 4) ความว่องไว (Agility) ต่อการเปลี่ยนแปลง ผู้นำที่ยืดหยุ่น และมีการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อม ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว จะสามารถรับมือกับสถานการณ์ฉุกเฉินได้ โดยที่ยังคงเป้าหมาย และ วิสัยทัศน์ขององค์กรยังอยู่ โดยการตัดสินใจ (DECISIVENESS) ปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป อย่างรวดเร็ว และตัดสินใจด้วยความมั่นใจ การพัฒนานวัตกรรม (Innovation) เรียนรู้ปัญหาของลูกค้า ใส่ใจกับ ผู้คนแล้วพัฒนานวัตกรรมใหม่ออกมา เพื่อแก้ปัญหาเหล่านั้น การให้อำนาจ (EMPOWER) การทำงานสร้าง เครือข่าย การทำงานร่วมกัน และการสนับสนุนทำให้ผู้อื่นสามารถทำงานได้อย่างยอดเยี่ยม และการเตรียมตัวใน BANI world ที่โลกเราเปราะบาง กังวล คาดเดาได้ยาก และไม่อาจเข้าใจได้ถ่องแท้ จึงมีอยู่ว่าต้องเพิ่มขีดความสามารถ และการยืดหยุ่นจากความล้มเหลว (Capacity & Resilience) เพื่อหลุดจากความล้มเหลวที่เกิดจาก “ความเปราะบาง” ขององค์กร หรือ สถานการณ์ต่าง ๆ สร้างความเข้าใจและใส่ใจและมีสติในการรับมือ (Empathy & Mindfulness) เพื่อให้จัดการสิ่งต่างๆ ได้ดีขึ้น จนกลายเป็น “ความกังวล” ครอบงำสถานการณ์ที่ รวบรวมและปรับตัว (Context & Adaptability) เพื่อให้ “คาดการณ์” ได้ดีขึ้น มีความโปร่งใส และใช้สัญชาตญาณประกอบควบคู่กัน (Transparency & Intuition) เพื่อเพิ่มความเข้าใจ และกล้าตัดสินใจลงมือทำสิ่งต่าง ๆ ได้ แม้ว่า สิ่งต่าง ๆ เราอาจ “ไม่มีวันรู้หรือเข้าใจมันได้ร้อย เปอร์เซ็นต์” จะเห็นได้ว่า คำว่า BANI ถูกสร้างมาเพื่อให้มองภาพโลกเราได้ชัดเจนขึ้น จากเดิมที่คำว่า “VUCA” เป็นภาพกว้าง ๆ และใช้อธิบายการเปลี่ยนแปลงโลกมานานแล้วแต่จะ VUCA หรือ BANI ต่างก็เป็น framework หรือ เครื่องมือ ในการอธิบายโลกทั้งคู่ ความสำคัญอยู่ที่เมื่อเห็นภาพสถานการณ์โลกแล้วต้องเตรียมหาทางบริหารจัดการให้ได้ถึงจะเรียกว่าผู้บริหาร

สถานศึกษายุคใหม่ และต้องประกอบด้วย การมีวิสัยทัศน์ความสามารถทางวิชาการ การสื่อสาร และเทคโนโลยี การเป็นนักริเริ่มสร้างสรรค์ และเป็นนักสร้างพลัง และแรงบันดาลใจเชิงบวก ตัวแบบที่ดีและการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้

สรุปได้ว่า แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงของโลก ผู้บริหารต้องมีมาตรฐานด้านคุณธรรมจริยธรรม (moral and ethical standards) เมื่อจำเป็นต้องหาทางออกต่อปัญหาเชิงคุณธรรมจริยธรรม ต้องตัดสินใจเลือกทางเลือกโดยอิงหลักเกณฑ์ทางศีลธรรม (moral rules) น่าจะมีตัวเลือกที่เป็นทางออกได้มากกว่าสองทาง (dilemmas) ผู้นำเองต้องทำตัวเหมือนปรอทรบู้และตระหนักถึงปัญหาทางคุณธรรมจริยธรรมที่เกิดขึ้นได้โดยเฉพาะในชุมชน ซึ่งตนมีบทบาทเป็นผู้นำ นอกจากนี้ผู้นำต้องสร้างโอกาสทางการศึกษา ลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา สร้างโอกาสการเติบโตทางการศึกษา โดยผู้บริหารจะต้องมีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน และทันต่อเหตุการณ์ เพื่อให้สามารถตัดสินใจได้อย่างรวดเร็ว ทำความเข้าใจ เข้าใจจุดแข็ง จุดอ่อนของสถานศึกษา ชีตความสามารถและกลยุทธ์ของสถานศึกษา มีความกระฉ่งชัด สร้างเสริมความชัดเจนในนโยบายและกลยุทธ์ มีความว่องไวต่อการเปลี่ยนแปลง ปรับตัวและรับมือกับสถานการณ์ฉุกเฉินได้ เป็นผู้นำการบริหารการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษา และเตรียมความพร้อมในยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงของโลก (The age of change) โดยนำคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารมาใช้ส่งเสริมและพัฒนากระบวนการคิดของผู้เรียนตามแนวทางการพัฒนาในศตวรรษที่ 21 เพื่อเผชิญกับความท้าทายของชีวิตยุคใหม่ และสามารถปรับตัวให้เข้ากับชีวิตในยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงของโลกได้

สรุป

ภาวะผู้นำเชิงคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคการเปลี่ยนแปลงของโลก (The age of change) เป็นความตึงตังทางด้านจิตใจที่ส่งผลต่อพฤติกรรมหรือการแสดงออกด้านความประพฤติ การกระทำและการสื่อสารที่แสดงให้เห็นถึงคุณธรรมจริยธรรมในการนำและการบริหารจัดการองค์การจนได้รับความไว้วางใจและเกิดการยอมรับจากผู้ร่วมงาน อันประกอบไปด้วย ความซื่อสัตย์ ความไว้วางใจ ความยุติธรรม ความรับผิดชอบ ความเคารพ และการเสริมพลังอำนาจ ซึ่งเป็นคุณลักษณะของผู้นำที่จะสามารถสร้างความเชื่อมั่นให้แก่สถานศึกษาได้ โดยคุณลักษณะดังกล่าว ทำให้เกิดความน่าเชื่อถือแก่

บุคคลและองค์การหน่วยงานต่างๆ รวมทั้งผู้ประกอบการ และชุมชนในยุคการเปลี่ยนแปลงของโลก (The age of change) ซึ่งเป็นยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงของโลกอย่างรวดเร็วรอบด้าน ทำให้ทุกคนรู้สึกถึงความไม่มั่นคงและไม่คุ้นชิน ยิ่งถ้าไม่สามารถปรับตัวได้หรือปรับตัวได้ช้าก็จะส่งผลกระทบต่องานและการดำเนินชีวิตของตัวเอง ปัจจุบันมีการพุ่งเป้าไปที่การศึกษา ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาคน จึงจำเป็นที่การศึกษาจะต้องทบทวนและปรับเปลี่ยน เพื่อปรับตัวให้อยู่ในสังคมโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โดยนำคุณธรรมจริยธรรมของผู้นำมาใช้ในการบริหารการศึกษา โดยจะต้องมีมาตรฐานด้านคุณธรรมจริยธรรม มีสติในการแก้ปัญหา ทำตัวให้เหมือนปรอทรับรู้และตระหนักถึงปัญหาทางจริยธรรมที่เกิดขึ้นได้โดยเฉพาะในชุมชน ซึ่งตนมีบทบาทเป็นผู้นำ ทำให้ทุกคนตระหนักในความประพฤติปฏิบัติได้ ก่อให้เกิดความรับผิดชอบต่อนหน้าที่การงาน ต่อตนเอง ต่อผู้อื่น ต่อสังคมและนำพาสถานศึกษาไปสู่เป้าหมายที่วางไว้อย่างมีคุณภาพ และช่วยอุดช่องโหว่จากผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้นในการเคลื่อนตัวของกระแสโลกแห่งการเปลี่ยนแปลงจากการปรับตัว รู้จักติดตามข่าวสาร รู้จักสื่อสาร มีภาวะผู้นำกล้าตัดสินใจ คิดอย่างมีวิจารณญาณ ใช้ประโยชน์จากนวัตกรรมและเทคโนโลยีในการทำงานที่ง่ายขึ้น แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงของโลก ผู้บริหารต้องมีมาตรฐานด้านคุณธรรมจริยธรรม (moral and ethical standards) เมื่อจำเป็นต้องหาทางออกต่อปัญหาเชิงจริยธรรม ต้องตัดสินใจเลือกทางเลือกโดยอิงหลักเกณฑ์ทางศีลธรรม (moral rules) น่าจะมีตัวเลือกที่เป็นทางออกได้มากกว่าสองทาง (dilemmas) ผู้นำเองต้องทำตัวเหมือนปรอทรับรู้และตระหนักถึงปัญหาทางจริยธรรมที่เกิดขึ้นได้โดยเฉพาะในชุมชน ซึ่งตนมีบทบาทเป็นผู้นำ นอกจากนี้ผู้นำต้องสร้างโอกาสทางการศึกษา ลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา สร้างโอกาสการเติบโตทางการศึกษา โดยผู้บริหารจะต้องมีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน และทันต่อเหตุการณ์ เพื่อให้สามารถตัดสินใจได้อย่างรวดเร็ว ทำความเข้าใจ เข้าใจจุดแข็ง จุดอ่อนของสถานศึกษา ชัดความสามารถและกลยุทธ์ของสถานศึกษา มีความกระฉับกระชวย สร้างเสริมความชัดเจนในนโยบายและกลยุทธ์ มีความอ่อนไหวต่อการเปลี่ยนแปลง ปรับตัวและรับมือกับสถานการณ์ฉุกเฉินได้ เป็นผู้นำการบริหารการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษา และเตรียมความพร้อมในยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงของโลก (The age of change) โดยนำคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารมาใช้ส่งเสริมและพัฒนากระบวนการคิดของผู้เรียนตามแนวทางการพัฒนาในศตวรรษที่ 21 เพื่อ

เผชิญกับความท้าทายของชีวิตยุคใหม่ และสามารถปรับตัวให้เข้ากับชีวิตในยุคการเปลี่ยนแปลงของโลกได้

เอกสารอ้างอิง

- จิราเจต วิเศษดอนหวาย. (2566). ลาก่อน VUCA มาแล้ว BANI: ชวน ผอ. ปรับตัวและโรงเรียนให้ทันการเปลี่ยนแปลง เรียกใช้เมื่อ 24 มีนาคม 2567 จาก <https://www.educathai.com/knowledge/articles/652>.
- ปัทมา แคนยุกต์. (2554). รูปแบบการสร้างเสริมภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของนักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิตวิทยาลัยพยาบาลเครือข่ายภาคใต้. ใน ปริญญาการศึกษาคุณิบัณฑิต สาขาวิชามารภาวะผู้นำทางการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- พิพัฒน์ นนทนาธรรม. (2556). ภาวะผู้นำเชิงปฏิบัติการ: LIFE MODEL. กรุงเทพมหานคร: บริษัท วิสต้าอินเตอร์พรีนซ์ จำกัด.
- มติชนออนไลน์. (2564). ผู้บริหารการศึกษาหรือผู้นำในยุค VUCA World. เรียกใช้เมื่อ 16 มีนาคม 2567 จาก <http://www.sobkroo.com/articledetail.asp?id=1966>.
- วรากรณ์ สามโกเศศ. (2565). กรอบคิดจาก VUCA สู่ BANI เรียกใช้เมื่อ 21 มีนาคม 2567 จาก <https://www.bangkokbiznews.com/columnist/1004689>.
- ศศิมา สุขสว่าง. (2562). VUCA World ความท้าทายสำหรับผู้ในยุคใหม่. เรียกใช้เมื่อ 16 มีนาคม 2567 จาก <https://www.sasimasuk.com/16768188/vuca-world>.
- สมชาย เทพแสง และอภิธีร์ ทรงบัณฑิตย์. (2557). ภาวะผู้นำจริยธรรม แนวคิด ทฤษฎี และกรณีศึกษา. กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. (2548). เกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณวิชาชีพครู. กรุงเทพมหานคร: คุรุสภาลาดพร้าว.
- สุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์. (2545). ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม (Ethical Leadership). เชียงราย: สถาบันราชภัฏเชียงราย
- อมรรัตน์ เตชะนอก. (2563). “การบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศในศตวรรษที่ 21,” Journal of Modern Learning Development. 5, 6 (พฤศจิกายน-ธันวาคม 2563): 364-373.

- เอกราช โฆสิตพิมานเวช. (2562). ภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของการบริหารโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดขอนแก่น. รายงานการวิจัยรับทุนอุดหนุนการวิจัยจากกลุ่มส่งเสริมการศึกษาเอกชน สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดขอนแก่น ประจำปีงบประมาณ 2562.
- Brown, Trevino, & Harrison'. (2005). Ethical leadership: A social learning perspective for construct development and testing เรียกใช้เมื่อ 21 มีนาคม 2567 จาก https://www.researchgate.net/publication/223180438_Ethical_Leadership_A_Social_Learning_Perspective_for_Construct_Development_and_Testing.
- Kocabas, I., & Karakose, T. (2009). Ethics in school administration. African Journal of Business Management, 3(4), 126-130.
- Mitzkus, S. (2022). BANI world: What is it and why we need it? Digital Leadership. เรียกใช้เมื่อ 25 มีนาคม 2567 จาก <https://digitalleadership.com/blog/bani-world/>.
- Namprom, Thum. (2019). VUCA World ผันผวน ไม่แน่นอน ซับซ้อนและคลุมเครือ. เรียกใช้เมื่อ 25 มีนาคม 2567 จาก <https://reder.red/yuga-world-18-12-2019>.
- Northouse, Peter G. (2007). Leadership Theory and Practice. (3rd edition). Western Michigan University: SAGE Publications.
- Plook Teacher. (2562). การส่งเสริมการศึกษาไทยเพื่อรับมือกับโลกยุค VUCA. เรียกใช้เมื่อ 18 มีนาคม 2567 จาก www.trueplookpanya.com/blog/content/76134/-blog-teaartedu-teaart.
- Stephan Grabmeier. (2020). เรียกใช้เมื่อ 28 มีนาคม 2567 จาก <https://stephangrabmeier.de/bani-versus-vuca/>.

Trevino, Harrison, and Brown. (2006). Ethical Leadership: A Social Learning Perspective for Construct Development and Testing เรียกใช้เมื่อ 25 มีนาคม 2567 จาก

https://www.researchgate.net/publication/223180438_Ethical_Leadership_A_Social_Learning_Perspective_for_Construct_Development_and_Testing.

Yukl, G. A. (2010). Leadership in organizations (7th ed.) Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.

กฎหมายการศึกษากับหน้าที่ผู้บริหารสถานศึกษา*

EDUCATION LAW AND RESPONSIBILITIES OF SCHOOL ADMINISTRATORS

พัฒนา ยอดสะอี่¹, เอกราช โษจิตพิมานเวช² และ ศิวกร อินภูษา³

Patana Yodsaeue¹, Ekkarat Kositpimanwet² and Siwakorn Inphusa³

¹⁻³มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

¹⁻³Mahachulalongkorn rajavidyalay University, Thailand

Corresponding author E-mail: siwakornin@gmail.com

บทคัดย่อ

กฎหมายการศึกษาในประเทศไทยมีความสำคัญในการกำหนดบทบาท ภารกิจ และความรับผิดชอบของบุคคลและองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ภายใต้เป้าหมายในการจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพและเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมในการจัดการศึกษาแก่ประชาชนทุกคน หลักการและเป้าหมายของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2545 มุ่งเน้นไปที่ การพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม การส่งเสริมให้คนไทยมีจริยธรรม วัฒนธรรม และทักษะที่จำเป็นสำหรับการประกอบอาชีพ การเตรียมคนไทยให้พร้อมสำหรับการเปลี่ยนแปลงในโลก มีบทบาทสำคัญในการกำหนดทิศทางและแนวทางการจัดการศึกษาของชาติ เพื่อพัฒนาคนไทยให้มีคุณภาพและสามารถแข่งขันในเวทีโลกได้ การบริหารสถานศึกษาถือเป็นภาระหน้าที่ที่สำคัญของผู้บริหารสถานศึกษาที่ต้องการให้คนไทยเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ตลอดจนตอบสนองความต้องการของสังคมโลกได้ ผู้บริหารจะต้องมีความรู้ ความเข้าใจเรื่องของการบริหารสถานศึกษาที่มีความสัมพันธ์สอดคล้องกับปรัชญาการศึกษา นโยบายการศึกษา และแผนการศึกษา ที่เป็นระบบบริหารจัดการของรัฐ เพื่อให้งานบรรลุวัตถุประสงค์และผลลัพธ์ของระบบการศึกษา การทำงานของ

* Received 7 April 2024; Revised 19 April 2024; Accepted 28 April 2024

ผู้บริหารให้ประสบความสำเร็จนั้นต้องประกอบด้วยหน้าที่ 4 ประการคือ การวางแผน การจัดองค์กร ภาวะผู้นำ และการควบคุม

คำสำคัญ: กฎหมายการศึกษา, การบริหารการศึกษา, ผู้บริหารสถานศึกษา

Abstract

The importance of education law in Thailand lies in its role in defining the roles, duties, and responsibilities of individuals and organizations involved in education. It aims to efficiently manage education and ensure fairness in education management for all citizens. The principles and goals of the National Education Act of 1999 and its amendments focus on developing Thais into well-rounded individuals in terms of physical, mental, intellectual, knowledge, and moral aspects. It promotes ethical values, culture, and necessary skills for professions, preparing Thais for global changes and competitiveness. Education management plays a crucial role in setting the direction and guidelines for national education management to develop quality Thais capable of competing globally. School management is a key responsibility of educational administrators who aim to develop Thais into well-rounded individuals in terms of physical, mental, intellectual, knowledge, and moral aspects, able to live harmoniously with others, respond to the needs of global society, and be successful. Successful educational administrators must include four key functions: planning, organizing, leadership, and control.

Keywords: Educational Laws, Educational Administrators, School Administrators

บทนำ

การพัฒนาความเจริญมั่งคั่งของประเทศชาติ เป็นหน้าที่ความรับผิดชอบของภาครัฐและเอกชนที่จะต้องดำเนินการ ซึ่งปัจจัยหลักที่จะนำไปสู่ความสำเร็จในการสร้างความเจริญมั่งคั่งอย่างยั่งยืนได้นั้นคือ คุณภาพของประชากรในสังคมและกระบวนการ ที่จะพัฒนาศักยภาพของทรัพยากรมนุษย์ที่สำคัญและได้ผลดีที่สุดคือการให้การศึกษา สถานศึกษาไม่ว่าจะเป็นของรัฐและเอกชน จำเป็นต้องสร้างความยั่งยืนมั่นคง ยิ่งยงให้เกิดขึ้นยิ่งๆ ขึ้นไปในองค์กร เป็นการสร้างวัฒนธรรมแห่งความสำเร็จร่วมกันที่ยั่งยืน เป็นการสร้างเสริมเติมเต็มถ่ายทอดอยู่ตลอดไป เป็นการทำไม่ต้องคอยพึ่งแต่ผู้นำเพียงผู้เดียว แต่การสร้างทีมผู้นำเป็นการใช้ภาวะผู้นำ การเปลี่ยนแปลงหรือผู้นำที่ยั่งยืนที่เต็มไปด้วยวิสัยทัศน์ที่ยิ่งใหญ่ ยาวไกล ปรับเปลี่ยนไปตามความเหมาะสมและตามสภาพการ ความยั่งยืน มั่นคงนี้ต้องมีมิติหลัก คือ ความลึกด้วยสปีริตจิตสำนึก คุณธรรม จริยธรรมที่ต้งามยิ่งใหญ่ กว้างไกล ยืนยง ยืนหยัดและยาวไกล ยืนยง มั่นคงในสิ่งถูกสร้างที่ต้งาม ไม่หวั่นไหวหรือสละวางโดยง่าย มีจุดยืน จุดก้าวเดินที่ชัดเจน ยาวไกล ยิ่งใหญ่ต่อไปเรื่อย ๆ มีความกว้างขวาง คลอบคลุมสมบูรณ์พร้อมทุกฝ่ายรับรู้ร่วมกัน เพื่อผลประโยชน์และความสำเร็จของผู้เรียน คือ เป้าหมายที่ยิ่งใหญ่ที่สุดร่วมกัน (เอกราช โฆสิตพิมาณเวช, 2562)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มีความมุ่งหมายที่จะจัดการศึกษา เพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งนี้โดยการจัดการศึกษาให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีพลังและมีประสิทธิภาพนั้น จำเป็นต้องมีการกระจายอำนาจ และให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมจึงกำหนดให้มีการจัดระบบโครงสร้างและกระบวนการจัดการศึกษาของไทยให้มีเอกภาพในเชิงนโยบายและหลากหลายในทางปฏิบัติ โดยให้กระทรวงศึกษาธิการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาทั้งในด้านวิชาการงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป ไปยังคณะกรรมการและเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง ซึ่งการกระจายอำนาจดังกล่าว ทำให้สถานศึกษามีความคล่องตัว มีอิสระในการบริหารจัดการการศึกษาเป็นไปตามหลักการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School Based Management) เป็นการสร้างรากฐานและความเข้มแข็งให้กับสถานศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546)

คุณภาพการศึกษาและคุณภาพของสถานศึกษาจะเกิดขึ้นได้ ผู้บริหารสถานศึกษาจะเป็นตัวจักรและกลไกที่สำคัญในการสร้างสรรค์ให้เกิดคุณภาพ ในการบริหารจัดการศึกษาให้มี

ประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมายนั้น ดังนั้นผู้บริหารจึงต้องใช้กฎระเบียบข้อบังคับ เทคนิค ตลอดจนต้องมีอำนาจเป็นเครื่องมือในการบังคับบัญชาหรือสั่งการให้ผู้ใต้บังคับบัญชา ปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการ คำว่า “อำนาจ” ตามความเข้าใจของคนทั่วไป จะเป็น คำบ่งบอกถึงความรู้สึกในทางลบ ซึ่งหมายถึงความเลวร้าย รุนแรง จะมีความรู้สึกต่อต้าน ถ้าถูก คนอื่นใช้อำนาจกับตน การใช้อำนาจมีความสำคัญต่อผู้บริหาร เพราะผู้บริหารสามารถใช้ อำนาจในการตัดสินใจสั่งการ ควบคุม ดูแล ชี้แนะ และให้กำลังใจ แก่บุคลากรให้สามารถ ปฏิบัติงานได้อย่างต่อเนื่องหากองค์การใดผู้บริหารไม่มีอำนาจ และไม่สามารถใช้อำนาจได้มัก นำไปสู่การบริหารงาน แบบเผด็จการในการบริหารงาน หรือองค์การให้ประสบผลสำเร็จ ย่อม ประสบปัญหาหลายประการซึ่งอาจมีสาเหตุมาจากความแตกต่างของบุคลากรในหน่วยงาน และการใช้อำนาจของผู้บริหารในระดับต่าง ๆ รวมไปถึงผู้บริหารใช้พลังอำนาจและอำนาจ หน้าที่ที่ไม่เหมาะสมกับคนและงานจึงทำให้งานประสบความล้มเหลวหรือไม่ตรงเป้าหมาย (วิไล ล่าสิงห์, 2550) ผู้บริหารสถานศึกษาจึงจำเป็นต้องตระหนักถึงบทบาทและความสำคัญของการ ใช้อำนาจตามกฎหมายการศึกษาที่จะส่งผลต่อกำลังใจและการปฏิบัติงานของครูภายใน โรงเรียนให้เป็นไปตามจุดประสงค์ ขององค์กร และในขณะเดียวกันผู้ถูกใช้อำนาจตามกฎหมาย การศึกษาจะเกิดความรู้สึกยินดียิ่งร่วมปฏิบัติงานด้วยความเต็มใจ (เบญจรัตน์ นันททรัพย์ และ คณะ, 2566) บทความนี้จะนำเสนอกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการบริหารของสถานศึกษาและ บทบาทหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อการพิจารณาประกอบการพัฒนาและเสริมสร้าง การใช้อำนาจตามกฎหมายในการบริหารโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นไป

กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการบริหารของสถานศึกษา

ในสถานศึกษานั้น อำนาจ คือสิ่งที่จะช่วยให้ผู้บริหารควบคุมสั่งการผู้ใต้บังคับบัญชา ให้ปฏิบัติงานอย่างตรงตามเป้าหมายให้สำเร็จลุล่วง แต่การใช้อำนาจผู้บริหารสถานศึกษา จะต้องมีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารจัดการองค์การ และให้ความสำคัญกับ ผู้ใต้บังคับบัญชา ในสถานศึกษาที่มีการจัดการองค์กรมีโครงสร้างและมีการแบ่งภาระหน้าที่ของ ผู้ปฏิบัติงานโดยจะสังเกต ได้ว่าเมื่อมีหน้าที่ที่มีอำนาจตามมาซึ่งผู้บริหารได้อำนาจมาจากการ คัดเลือกหรือแต่งตั้งย่อมได้รับ อำนาจถูกต้องตามกฎหมายหรือระเบียบขององค์กร จึงมีหน้าที่ ในการใช้อำนาจกับผู้บังคับบัญชาโดย ควรยึดถึงหลักคุณธรรมในการบังคับบัญชาจะทำให้ อำนาจนั้นเกิดจากการยอมรับจากผู้ใต้บังคับบัญชา ทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชาปฏิบัติงานอย่างเต็ม

ใจและสูงสุดความสามารถ การใช้อำนาจในสถานศึกษาจึงมีความสำคัญอย่างมากเพราะเป็นสิ่งที่ขับเคลื่อนองค์กรไปสู่ความสำเร็จ การใช้อำนาจจึงเป็นสิ่งจำเป็น อย่างมากในการบริหารจัดการ ในสถานศึกษาซึ่งได้บัญญัติไว้ใน กฎหมายอย่างชัดเจน กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา ในประเทศไทย ครอบคลุมถึง การจัดตั้ง บริหารจัดการ ควบคุม ดูแล ตรวจสอบ ส่งเสริม สนับสนุน การจัดการศึกษาในทุกระดับ ตั้งแต่การศึกษาขั้นพื้นฐาน อาชีวศึกษา การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ไปจนถึงการศึกษาพิเศษ การศึกษาสงเคราะห์ การศึกษาสำหรับผู้ด้อยโอกาส และการศึกษาอื่น ๆ มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของกฎหมาย การศึกษาในลักษณะใกล้เคียงกัน ไว้ดังนี้

เกษียร เตชะพีระ (2557) กล่าวว่า กฎหมายการศึกษาเป็นเครื่องมือที่รัฐใช้ในการ กำหนดบทบาท ภารกิจ และความรับผิดชอบของบุคคลและองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา เพื่อให้การจัดการศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้

จุฑามาศ ศรีสวัสดิ์ (2560) กล่าวว่า กฎหมายการศึกษาเป็นกรอบแนวทางในการจัดการศึกษาที่กำหนดโดยรัฐ เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมในการจัดการศึกษาแก่ประชาชนทุกคน

สุรพล นิติไกรสรณ์ (2562) กล่าวว่า กฎหมายการศึกษาเป็นเครื่องมือในการ ควบคุมดูแลการจัดการศึกษาของรัฐ เพื่อให้เป็นไปตามนโยบายและเป้าหมายที่กำหนดไว้

Philip Alston (2009) กล่าวว่า กฎหมายการศึกษาคือเป็นเครื่องมือที่รัฐใช้เพื่อ รับประกันสิทธิในการศึกษาแก่ประชาชน กฎหมายการศึกษาควรส่งเสริมความเท่าเทียมในการ เข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพสำหรับทุกคน โดยไม่คำนึงถึงเชื้อชาติ ศาสนา เพศ ฐานะทางสังคม หรือความพิการ

Sarah Dryden-Peterson (2016) กล่าวว่า กฎหมายการศึกษาคือเป็นกรอบการทำงานทางกฎหมายที่กำหนดโครงสร้างและการดำเนินงานของระบบการศึกษา กฎหมาย การศึกษาควรมีบทบาทในการส่งเสริมการพัฒนาทางการศึกษาอย่างยั่งยืน

Michael Crossley (2014) กล่าวว่า กฎหมายการศึกษาคือเป็นชุดกฎระเบียบที่ ควบคุมการจัดการศึกษา กฎหมายการศึกษาควรมีบทบาทในการปกป้องสิทธิของผู้เรียน ผู้สอน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องอื่นๆ ในระบบการศึกษา

David Kennedy (2008) กล่าวว่า กฎหมายการศึกษาคือเป็นเครื่องมือที่ใช้เพื่อสร้าง ความสมดุลระหว่างอำนาจของรัฐและสิทธิของปัจเจกบุคคลในระบบการศึกษา กฎหมาย การศึกษาควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบายการศึกษา

Jane Kelsey (2012) กล่าวว่า กฎหมายการศึกษาว่าเป็นเครื่องมือที่ใช้เพื่อส่งเสริมความเท่าเทียมและความยุติธรรมทางสังคมในระบบการศึกษา กฎหมายการศึกษาควรมีบทบาทในการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา

สรุปได้ว่า กฎหมายการศึกษา หมายถึง เครื่องมือที่รัฐใช้ในการกำหนดบทบาทภารกิจ และความรับผิดชอบของบุคคลและองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา เพื่อให้การจัดการศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ เป็นกรอบแนวทางในการจัดการศึกษาที่กำหนดโดยรัฐ เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมในการจัดการศึกษาแก่ประชาชนทุกคน เป็นเครื่องมือในการควบคุมดูแลการจัดการศึกษาของรัฐ เพื่อให้เป็นไปตามนโยบายและเป้าหมายที่กำหนดไว้ กฎหมายการศึกษายังเป็นเครื่องมือในการรับประกันสิทธิในการศึกษาแก่ประชาชน ควรส่งเสริมความเท่าเทียมในการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพสำหรับทุกคน โดยไม่คำนึงถึงเชื้อชาติ ศาสนา เพศ ฐานะทางสังคม หรือความพิการ

กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการบริหารของสถานศึกษา ที่ทางรัฐได้ตราขึ้นเป็นเครื่องมือที่รัฐใช้ในการกำหนดบทบาท ภารกิจ และความรับผิดชอบของบุคคลและองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา คือ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และ แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 พ.ศ.2545 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546) เป็นการสรุปสาระสำคัญ พรบ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และ แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 พ.ศ.2545 โดยย่อและแยกเป็นหมวด ๆ ดังนี้

หมวด 1 บททั่วไป ความมุ่งหมายและหลักการ พระราชบัญญัติฉบับนี้มีเจตนารมณ์ที่ต้องการเน้นย้ำว่าการจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข การจัดการศึกษา ให้ยึดหลักดังนี้ 1) เป็นการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชน 2) ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา 3) การพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง สำหรับเรื่องการจัดระบบ โครงสร้างและกระบวนการจัดการศึกษา ให้ยึดหลักดังนี้ 1) มีเอกภาพด้านนโยบายและมีความหลากหลายในการปฏิบัติ 2) มีการกระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 3) มีการกำหนดมาตรฐานการศึกษา และจัดระบบประกันคุณภาพการศึกษาทุก ระดับและประเภท 4) มีหลักการส่งเสริมมาตรฐานวิชาชีพ และการพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง 5) ระดมทรัพยากรจากแหล่งต่าง ๆ มาใช้ในการจัดการศึกษา 6) การมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น

หมวด 2 สิทธิและหน้าที่ทางการศึกษา บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอกันในการรับ การศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปี ที่รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึง และมีคุณภาพโดยไม่เก็บ ค่าใช้จ่าย 1) บุคคล ซึ่งมีความบกพร่องทางด้านต่าง ๆ หรือมีร่างกายพิการ หรือมีความต้องการเป็น พิเศษ หรือผู้ด้อยโอกาสมีสิทธิและโอกาสได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นพิเศษ 2) บิดามารดา หรือ ผู้ปกครองมีหน้าที่จัดให้บุตรหรือบุคคลในความดูแลได้รับการศึกษาทั้งภาคบังคับ และนอกเหนือจาก ภาคบังคับตามความพร้อมของครอบครัว 3) บิดามารดา บุคคล ชุมชน องค์กร และสถาบันต่าง ๆ ทาง สังคมที่สนับสนุนหรือจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีสิทธิได้รับสิทธิประโยชน์ตามควรแก่กรณีนี้ 4) การสนับสนุนจากรัฐให้มีความรู้ ความสามารถในการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษาแก่บุตรหรือผู้ซึ่ง อยู่ในความดูแล รวมทั้งเงินอุดหนุนสำหรับการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน 5) การลดหย่อนหรือยกเว้น ภาษีสำหรับค่าใช้จ่ายการศึกษา

หมวด 3 ระบบการศึกษา การจัดการศึกษามีสามรูปแบบ คือ การศึกษาในระบบ การศึกษา นอกกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย สถานศึกษาจัดได้ทั้งสามรูปแบบ และให้มีการเทียบโอนผลการ เรียนที่ผู้เรียนสะสมไว้ระหว่างรูปแบบเดียวกันหรือต่างรูปแบบได้ ไม่ว่าจะเป็นผลการเรียนจาก สถานศึกษาเดียวกันหรือไม่ก็ตาม การศึกษาในระบบมีสองระดับ คือ การศึกษาขั้นพื้นฐานซึ่งจัดไม่ น้อยกว่า 12 ปี ก่อนระดับอุดมศึกษา และระดับอุดมศึกษา ซึ่งแบ่งเป็นระดับต่ำกว่าปริญญา และ ระดับปริญญาให้มีการศึกษาภาคบังคับเก้าปี นับจากอายุย่างเข้าปีที่เจ็ด จนอายุย่างเข้าปีที่สิบหก หรือเมื่อสอบได้ชั้นปีที่เก้าของการศึกษาภาคบังคับ สำหรับเรื่องสถานศึกษานั้น การศึกษาปฐมวัย และการศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้จัดใน 1) สถานพัฒนาเด็กปฐมวัย 2) โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนของรัฐ เอกชน และโรงเรียนที่สังกัดสถาบันศาสนา 3) ศูนย์การเรียน ได้แก่ สถานที่เรียนที่หน่วยงานจัด การศึกษานอกโรงเรียน บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กร เอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ โรงพยาบาล สถาบันทางการแพทย์ สถาน สงเคราะห์ และสถาบันสังคมอื่นเป็นผู้จัด การจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา ให้จัดในมหาวิทยาลัย สถาบัน วิทยาลัย หรือ หน่วยงานที่เรียกชื่ออย่างอื่น ทั้งนี้ให้เป็นไปตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง การ จัดการอาชีวศึกษา การฝึกอบรมวิชาชีพ ให้จัดในสถานศึกษาของรัฐ สถาน ศึกษาของเอกชน สถาน ประกอบการ หรือโดยความร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับสถานประกอบการ กระทรวง ทบวง กรม รัฐวิสาหกิจ และหน่วยงานอื่นของรัฐ อาจจัดการศึกษา เฉพาะทางตามความต้องการและความชำนาญ ของหน่วยงานนั้นได้โดยคำนึงถึงนโยบายและมาตรฐานการศึกษาของชาติ

หมวด 4 แนวการจัดการศึกษา การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด ผู้เรียนทุกคน สามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ ดังนั้นกระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียน ได้พัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ การจัดการศึกษาทั้งสามรูปแบบในหมวด 3 ต้องเน้นทั้งความรู้ คุณธรรม และ กระบวนการเรียนรู้ ในเรื่องสาระความรู้ ให้บูรณาการความรู้และทักษะด้านต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับแต่ละระดับการศึกษา ได้แก่ ด้านความรู้เกี่ยวกับตนเองและความสัมพันธ์ระหว่างตนเองกับสังคม ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ด้านศาสนา ศิลป วัฒนธรรม การกีฬา ภูมิปัญญาไทย และการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญา ด้านภาษา โดยเฉพาะการใช้ภาษาไทย ด้านคณิตศาสตร์ ด้านการประกอบอาชีพ และการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข ในเรื่องการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมที่สอดคล้องกับ ความสนใจ ความถนัดของผู้เรียน และความแตกต่างระหว่างบุคคล รวมทั้งให้ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการการเผชิญสถานการณ์และการประยุกต์ความรู้มาใช้ป้องกันและแก้ปัญหา จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติจริง ผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างสมดุล และปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดี คุณลักษณะอันพึงประสงค์ในทุกวิชา นอกจากนั้น ในการจัดกระบวนการเรียนรู้อย่างต้องส่งเสริมให้ผู้สอน จัดบรรยากาศ และสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อและแหล่งวิทยาการประเภทต่าง ๆ จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลา ทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับผู้ปกครองและชุมชน รวมทั้งส่งเสริมการดำเนินงาน และการจัดตั้งแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบ การประเมินผลผู้เรียน ให้สถานศึกษาพิจารณาจากพัฒนาการของผู้เรียน ความประพฤติ การสังเกตพฤติกรรมการเรียน การร่วมกิจกรรม และการทดสอบ ส่วนการจัดสรรโอกาสการเข้าศึกษาต่อ ให้ใช้วิธีการที่หลากหลายและนำผลการประเมินผู้เรียนมาใช้ประกอบด้วย หลักสูตรการศึกษาทุกระดับและทุกประเภท ต้องมีความหลากหลาย โดยส่วน กลางจัดทำหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน เน้นความเป็นไทยและความเป็นพลเมืองดี การดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพ ตลอดจนเพื่อการศึกษาต่อและให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานจัดทำหลักสูตรในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น และคุณลักษณะของสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชนสังคมและประเทศชาติ สำหรับหลักสูตรการศึกษาระดับอุดมศึกษาเพิ่มเรื่องการพัฒนาวิชาการ วิจัยขั้นสูง และการค้นคว้าวิจัย เพื่อพัฒนาองค์ความรู้และสังคมศึกษา

หมวด 5 การบริหารและการจัดการศึกษา ส่วนที่ 1 การบริหารและการจัดการศึกษาของรัฐ แบ่งเป็นสามระดับ คือ ระดับชาติ ระดับเขตพื้นที่การศึกษาและระดับสถานศึกษา เพื่อเป็นการกระจายอำนาจลงไปสู่ท้องถิ่น และสถานศึกษาให้มากที่สุด 1) ระดับชาติ ให้มีกระทรวงการศึกษาศาสนา และวัฒนธรรม มีอำนาจหน้าที่ กำกับดูแลการศึกษาทุกระดับและทุกประเภทรวมทั้ง การ

ศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม กำหนดนโยบาย แผน และมาตรฐานการศึกษาสนับสนุนทรัพยากร รวมทั้งการติดตาม ตรวจสอบและประเมินผลการจัดการศึกษา ศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรมกระทรวง การศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม มีองค์กรหลักที่เป็นคณะ บุคคลในรูปสภาหรือคณะกรรมการ ส่องค์กร คือ สภาการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมแห่งชาติ คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน คณะกรรมการการอุดมศึกษา คณะกรรมการการศาสนาและวัฒนธรรม มีหน้าที่พิจารณาให้ความเห็น หรือให้คำแนะนำแก่รัฐมนตรี หรือคณะรัฐมนตรี และมีอำนาจหน้าที่อื่นตามที่กฎหมายกำหนด ให้ สำนักงานของทั้งสององค์กรเป็นนิติบุคคล มีคณะกรรมการแต่ละองค์กร ประกอบด้วยกรรมการ โดย ตำแหน่งจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ผู้แทนองค์กรเอกชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทน องค์กรวิชาชีพ และผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งมีจำนวนไม่น้อยกว่าจำนวนกรรมการประเภทอื่นรวมกัน มี เลขาธิการของแต่ละสำนัก งาน เป็นกรรมการและเลขานุการ สภาการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม แห่งชาติ มีหน้าที่พิจารณาเสนอแนะนโยบาย แผน และมาตรฐานการศึกษาของชาติ นโยบายและแผนด้าน ศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรม การสนับสนุนทรัพยากร การประเมินผลการจัดการศึกษา การ ดำเนินการด้านศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม รวมทั้งการพิจารณากลับกรอกฎหมายและกฎกระทรวง คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีหน้าที่พิจารณาเสนอแนะนโยบาย แผนพัฒนา มาตรฐานและ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานที่สอดคล้องกับแผนการศึกษา ศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม แห่งชาติ การสนับสนุนทรัพยากร การติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน คณะกรรมการการอุดมศึกษา มีหน้าที่พิจารณาเสนอแนะนโยบาย แผนพัฒนา และมาตรฐานการ อุดมศึกษาที่สอดคล้องกับแผนการศึกษา ศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรมแห่งชาติ การสนับสนุน ทรัพยากร การติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา โดยคำนึงถึง ความเป็นอิสระตามกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งสถานศึกษาแต่ละแห่ง คณะกรรมการการศาสนาและ วัฒนธรรม มีหน้าที่พิจารณาเสนอแนะนโยบายและแผนพัฒนาที่สอดคล้องกับแผนการศึกษา ศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรมแห่งชาติ การสนับสนุนทรัพยากร การติดตาม ตรวจสอบและประเมินผลการ ดำเนินการด้านศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม สถานศึกษาของรัฐที่จัดการศึกษาระดับปริญญาเป็นนิติ บุคคล ดำเนินการจัดการศึกษาและอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสภาสถานศึกษาตามกฎหมายว่าด้วย การจัดตั้งสถานศึกษานั้น ๆ 2) ระดับเขตพื้นที่การศึกษา การบริหารและการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน และการอุดมศึกษาระดับต่ำ กว่าปริญญา ให้ยึดเขตพื้นที่การศึกษาโดยคำนึงถึงปริมาณสถานศึกษา และจำนวนประชากรเป็นหลัก รวมทั้งความเหมาะสมด้านอื่นด้วย ในแต่ละเขตพื้นที่การศึกษาให้มี คณะกรรมการและสำนักงานการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมเขตพื้นที่การศึกษา ทำหน้าที่ในการ

กำกับดูแลสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและสถานศึกษาระดับอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญา ประสาน ส่งเสริมและสนับสนุนสถานศึกษาเอกชนในเขตพื้นที่การศึกษาประสานและส่งเสริมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้สามารถจัดการศึกษาสอดคล้องกับนโยบายและมาตรฐานการศึกษา ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาของบุคคล ครอบครัว องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษาในรูปแบบที่หลากหลาย รวมทั้งการกำกับดูแลหน่วยงานด้านศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรมในเขตพื้นที่การศึกษา คณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา ประกอบด้วยผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรเอกชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนสมาคมผู้ประกอบการวิชาชีพครู และผู้ประกอบการวิชาชีพบริหารการศึกษา ผู้แทนสมาคมผู้ปกครองและครู ผู้นำทางศาสนาและผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษา ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม โดยให้ผู้อำนวยการสำนักงานการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมเขตพื้นที่การศึกษาเป็นกรรมการและเลขานุการของคณะกรรมการ 3) ระดับสถานศึกษา ให้แต่ละสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และสถานศึกษาอุดมศึกษา ระดับ ต่ำกว่าปริญญา มีคณะกรรมการสถานศึกษา เพื่อทำหน้าที่กำกับและส่งเสริมสนับสนุนกิจการของสถานศึกษาและจัดทำสารของหลักสูตรในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคมภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์ คณะกรรมการสถานศึกษาประกอบด้วย ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนครู ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่าของสถานศึกษา และผู้ทรงคุณวุฒิ และให้ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นกรรมการและเลขานุการของคณะกรรมการ ทั้งนี้ ให้กระทรวงกระจายอำนาจ ทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป ไปยังคณะกรรมการและสำนักงานการศึกษาฯ เขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง ส่วนที่ 2 การบริหารและการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดการศึกษาได้ทุกระดับและทุกประเภทตามความพร้อม ความเหมาะสมและความต้องการภายในท้องถิ่น เพื่อเป็นการรองรับสิทธิและการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตามที่กำหนดในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย โดยกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินความพร้อม รวมทั้งประสานและส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถจัดการศึกษาได้ ส่วนที่ 3 การบริหารและการจัดการศึกษาของเอกชน สถานศึกษาเอกชนเป็นนิติบุคคลจัดการศึกษาได้ทุกระดับและทุกประเภท มีคณะกรรมการบริหาร ประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน ผู้รับใบอนุญาต ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนครู ผู้แทนศิษย์เก่าและผู้ทรงคุณวุฒิ การบริหารและการจัดการศึกษาของเอกชนให้มีความเป็นอิสระ โดยมีการกำกับ ติดตาม ประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาจากรัฐ และต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาเช่นเดียวกับสถานศึกษา

ของรัฐ รวมทั้งรัฐต้องให้การสนับสนุนด้านวิชาการและด้านเงินทุน การลดหย่อนหรือยกเว้นภาษี รวมทั้งสิทธิประโยชน์อื่นตามความเหมาะสม ทั้งนี้ การกำหนดนโยบายและแผนการจัดการศึกษาของรัฐของเขตพื้นที่การศึกษา หรือขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้คำนึงถึงผลกระทบต่อการจัดการศึกษาของเอกชน โดยให้รับฟังความคิดเห็นของเอกชน และประชาชนประกอบการพิจารณาด้วย ส่วนสถานศึกษาของเอกชนระดับปริญญา ให้ดำเนินกิจการโดยอิสระภายใต้การกำกับดูแลของสภาการศึกษาตามกฎหมายว่าด้วยสถาบันอุดมศึกษาเอกชน

หมวด 6 มาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา ให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาทุกระดับ ประกอบด้วย ระบบการประกันคุณภาพภายใน และระบบการประกันคุณภาพภายนอก หน่วยงานต้นสังกัด และสถานศึกษา จัดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายใน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการบริหาร และจัดทำรายงานประจำปีเสนอต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและเปิดเผยต่อสาธารณชน ให้มีการประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษาทุกแห่งอย่างน้อยหนึ่งครั้งทุกห้าปี โดยสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา ซึ่งเป็นองค์การมหาชนทำหน้าที่พัฒนาเกณฑ์วิธีการประเมินและจัดให้มีการประเมินดังกล่าว รวมทั้งเสนอผลการประเมินต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสาธารณชน ในกรณีที่ผลการประเมินภายนอกไม่ได้มาตรฐานให้สำนักงานรับรองมาตรฐานฯ จัดทำข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานต้นสังกัด ให้สถานศึกษาปรับปรุง ภายในระยะเวลาที่กำหนด หากมิได้ดำเนินการ ให้สำนักงานรับรองมาตรฐานฯ รายงานต่อคณะกรรมการต้นสังกัด เพื่อให้ดำเนินการปรับปรุงแก้ไขต่อไป

หมวด 7 ครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา ให้กระทรวงส่งเสริมให้มีระบบกระบวนการผลิตและพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพและมาตรฐานที่เหมาะสมกับการเป็นวิชาชีพชั้นสูง โดยรัฐจัดสรรงบประมาณและกองทุนพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาอย่างเพียงพอ มีกฎหมายว่าด้วยเงินเดือน ค่าตอบแทน สวัสดิการ ฯลฯ ให้มีองค์กรวิชาชีพครู ผู้บริหารสถานศึกษา และผู้บริหารการศึกษา เป็นองค์กรอิสระมีอำนาจหน้าที่กำหนดมาตรฐานวิชาชีพ ออกและเพิกถอนใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ รวมทั้งกำกับดูแลการปฏิบัติตามมาตรฐานและจรรยาบรรณของวิชาชีพ ครู ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารการศึกษาและบุคลากรทางการศึกษาอื่นทั้งของรัฐและเอกชน ต้องมีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ ทั้งนี้ ยกเว้น ผู้ที่จัดการศึกษาตามอัธยาศัย จัดการศึกษาในศูนย์การเรียนรู้ วิทยากรพิเศษ และผู้บริหารการศึกษาระดับเหนือเขตพื้นที่การศึกษา ให้ข้าราชการของหน่วยงานทางการศึกษาในระดับสถานศึกษาและระดับเขตพื้นที่การศึกษาเป็นข้าราชการในสังกัดองค์กรกลางบริหารงานบุคคลของข้าราชการครู ตามหลักการ

กระจายอำนาจการบริหารงานบุคคลสู่เขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา การผลิตและพัฒนา คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา การพัฒนามาตรฐานและจรรยาบรรณของวิชาชีพ และการ บริหารงานบุคคลของข้าราชการหรือพนักงานของรัฐในสถานศึกษาระดับปริญญาที่เป็นนิติบุคคลให้ เป็นไปตามกฎหมายเฉพาะของสถานศึกษานั้น ๆ

หมวด 8 ทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา ให้มีการระดมทรัพยากรและการลงทุน ด้านงบประมาณ การเงิน และทรัพย์สิน ทั้งจากรัฐ องค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ สถาบัน สังคมอื่นและต่างประเทศมาใช้จัดการศึกษา โดยให้รัฐและองค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่น ใช้มาตรการ ภาษีส่งเสริมและให้แรงจูงใจ รวมทั้งใช้มาตรการลดหย่อน หรือยกเว้นภาษีตามความเหมาะสม สถานศึกษาของรัฐที่เป็นนิติบุคคล มีอำนาจในการปกครอง ดูแล บำรุงรักษา ใช้และจัดหา ผลประโยชน์จากทรัพย์สินของสถานศึกษา ทั้งที่เป็นที่ราชพัสดุ และที่เป็นทรัพย์สินอื่น รวมทั้งหา รายได้จากบริการของสถานศึกษาที่ไม่ขัดกับภารกิจหลักอสังหาริมทรัพย์ที่สถานศึกษาของรัฐได้มา ทั้งจากผู้อุทิศให้หรือซื้อหรือแลกเปลี่ยนจากรายได้ของสถานศึกษา ให้เป็นกรรมสิทธิ์ของสถานศึกษา บรรดารายได้และผลประโยชน์ต่าง ๆ ของสถานศึกษาของรัฐดังกล่าว ไม่เป็นรายได้ที่ต้องส่ง กระทรวงการคลัง ให้สถานศึกษาของรัฐที่ไม่เป็นนิติบุคคล สามารถนำรายได้และผลประโยชน์ต่าง ๆ มาจัดสรรเป็นค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษาของสถาบันนั้น ๆ ได้ตามระเบียบที่กระทรวงการคลัง กำหนด ให้รัฐจัดสรรงบประมาณแผ่นดินให้กับการศึกษา โดยจัดสรรให้ผู้เรียนและสถานศึกษา ทั้ง ของรัฐและเอกชน ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ในรูปเงินอุดหนุนทั่วไปเป็นค่าใช้จ่ายรายบุคคล กองทุน ประเภทต่าง ๆ และทุนการศึกษา รวมทั้งให้มีระบบการตรวจสอบ ติดตามและประเมินประสิทธิภาพ และประสิทธิผลการใช้จ่ายงบประมาณการจัดการศึกษาด้วย

หมวด 9 เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา รัฐจัดสรรคลื่นความถี่ สื่อตัวนำและโครงสร้างพื้นฐานที่ จำเป็นต่อการส่งวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ วิทยุโทรคมนาคม และการสื่อสารในรูปอื่นเพื่อ ประโยชน์สำหรับการศึกษา การทะนุบำรุง ศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรมตามความจำเป็น รัฐส่งเสริม สนับสนุนให้มีการวิจัยและพัฒนา การผลิตและพัฒนาแบบเรียน ตำรา สื่อสิ่งพิมพ์อื่น วัสดุอุปกรณ์ และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาอื่น โดยจัดให้มีเงินสนับสนุนและเปิดให้มีการแข่งขันโดยเสรีอย่างเป็น ธรรม รวมทั้งการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาให้มีการพัฒนา บุคลากรทั้งด้านผู้ผลิตและผู้ใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาขีดความสามารถใน การใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาในโอกาสแรกที่ได้ทำได้อันจะนำไปสู่การแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเอง อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ให้มีการระดมทุน เพื่อจัดตั้งกองทุนพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา จากเงิน

อุดหนุนของรัฐ ค่าสัมปทานและผลกำไรที่ได้จากการดำเนินกิจการ ด้านสื่อสารมวลชน เทคโนโลยีสารสนเทศ และโทรคมนาคมจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และองค์กรประชาชน รวมทั้งให้มีการลดอัตราค่าบริการเป็นพิเศษในการใช้เทคโนโลยี ให้มีหน่วยงานกลาง ทำหน้าที่พิจารณาเสนอนโยบาย แผน ส่งเสริม และประสานการวิจัย การพัฒนาและการใช้ รวมทั้งการประเมินคุณภาพและประสิทธิภาพของการผลิตและการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

บทเฉพาะกาล 1) นับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ให้กฎหมาย ข้อบังคับ คำสั่ง ฯลฯ เกี่ยวกับการศึกษา ศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรมเดิมที่ใช้อยู่ยังคงใช้บังคับ ได้ต่อไป จนกว่าจะมีการปรับปรุงแก้ไขตามพระราชบัญญัตินี้ ซึ่งต้องไม่เกินห้าปี ให้กระทรวง ทบวง กรม หน่วยงานการศึกษา และสถานศึกษาที่มีอยู่ ยังคงมี ฐานะและอำนาจหน้าที่เช่นเดิม จนกว่าจะจัดระบบการบริหารและการจัดการศึกษาใหม่ตามพระราชบัญญัตินี้ ซึ่งต้องไม่เกินสามปี ให้ดำเนินการออกกฎกระทรวง เพื่อแบ่งระดับและประเภทการศึกษาของการ ศึกษาขั้นพื้นฐาน รวมทั้งการแบ่งระดับหรือการเทียบระดับ การศึกษานอกระบบหรือการศึกษาตามอัธยาศัยให้แล้วเสร็จภายในหนึ่งปี 2) ในวาระเริ่มแรก มิให้นำบทบัญญัติเกี่ยวกับการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานสิบสองปี และการศึกษาภาค บังคับเก่าไป มาใช้บังคับ จนกว่าจะมีการดำเนินการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้ ซึ่งต้องไม่เกินห้าปี นับจากวันที่ รัฐธรรมนูญใช้บังคับ และภายในหกปี ให้กระทรวงจัดให้สถานศึกษาทุกแห่ง มีการประเมินผล ภายนอกครั้งแรก นำบทบัญญัติในหมวด 5 การบริหารและการจัดการศึกษา และหมวด 7 ครู คณาจารย์และบุคลากรทางการ ศึกษามาใช้บังคับจนกว่าจะมีการดำเนินการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้ ซึ่งต้องไม่เกินสามปี ทั้งนี้ขณะที่การจัดตั้งกระทรวงยังไม่แล้วเสร็จให้นายกรัฐมนตรี รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ และรัฐมนตรีว่าการทบวงมหาวิทยาลัย รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ และให้ออกกฎกระทรวงระเบียบ และประกาศเพื่อปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้ในส่วนที่เกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของตน รวมทั้งให้กระทรวงศึกษาธิการ ทบวงมหาวิทยาลัย และสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ทำหน้าที่กระทรวงการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมในส่วนที่เกี่ยวข้องแล้วแต่กรณี 3) ให้จัดตั้งสำนักงานปฏิรูปการศึกษา เป็นองค์การมหาชนเฉพาะกิจ ทำหน้าที่ เสนอการจัดโครงสร้าง องค์กร การแบ่งส่วนงาน ตามสาระบัญญัติในหมวดที่ว่า ด้วยการ บริหารและการจัดการศึกษา การจัดระบบครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา การจัดระบบ ทรัพยากร และการลงทุนเพื่อการศึกษา เสนอร่างกฎหมาย และปรับปรุงแก้ไขกฎหมาย กฎ ข้อบังคับ ระเบียบ และคำสั่ง ในส่วนที่เกี่ยวกับการจัดโครงสร้างและระบบต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้นเพื่อให้ สอดคล้องกับพระราชบัญญัตินี้ ตามอำนาจหน้าที่อื่นที่กำหนดในกฎหมายองค์การมหาชน 4)

คณะกรรมการบริหารสำนักงานปฏิรูปการศึกษามีเก้าคน ประกอบด้วย ประธานกรรมการและกรรมการ ซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งจากผู้มีความรู้ ความสามารถ มีประสบการณ์ และมีความเชี่ยวชาญด้านการบริหาร การศึกษา การบริหารรัฐกิจ การบริหารงานบุคคล การงบประมาณการเงินและการคลัง กฎหมายมหาชน และกฎหมายการศึกษา ทั้งนี้ ต้องมีผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งมีใช้ข้าราชการหรือผู้ปฏิบัติงานในหน่วยงานของรัฐ ไม่น้อยกว่าสามคน ให้เลขาธิการสำนักงานปฏิรูปการศึกษา เป็นกรรมการและเลขานุการคณะกรรมการและเลขาธิการมีวาระการดำรงตำแหน่งวาระเดียว เป็นเวลาสามปี ทั้งนี้ ให้มีคณะกรรมการสรรหา จำนวนสิบห้าคน ทำหน้าที่เสนอชื่อบุคคลที่เหมาะสม เป็นคณะกรรมการบริหารสำนักงานปฏิรูปการศึกษา จำนวนสิบแปดคนเพื่อให้คณะรัฐมนตรีพิจารณาแต่งตั้งเป็นคณะกรรมการบริหารสำนักงานปฏิรูป จำนวนเก้าคน

สรุปได้ว่า มีหลักการและเป้าหมาย คือ มุ่งพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม ส่งเสริมให้คนไทยมีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต พัฒนาคนไทยให้มีทักษะและความรู้ที่จำเป็นสำหรับการประกอบอาชีพ เตรียมคนไทยให้พร้อมสำหรับการเปลี่ยนแปลงในโลกปัจจุบัน มีโครงสร้างของระบบการศึกษา คือ แบ่งเป็น 3 ระดับ การศึกษาขั้นพื้นฐาน การศึกษาอาชีวศึกษา และการศึกษาระดับอุดมศึกษา การศึกษาขั้นพื้นฐาน มี 12 ปี แบ่งเป็น 2 ช่วง คือ ประถมศึกษา 6 ปี และมัธยมศึกษา 6 ปี การศึกษาอาชีวศึกษา มี 3 ระดับ คือ ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) และระดับปริญญาตรี การศึกษาระดับอุดมศึกษา แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ มหาวิทยาลัยและสถาบันอุดมศึกษา มีการจัดการศึกษา คือ จัดให้มีการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี สนับสนุนให้เด็กทุกคนมีโอกาสเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพ พัฒนาหลักสูตรและวิธีการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการจัดการศึกษา มีแหล่งเงินทุน คือ รัฐบาลเป็นผู้จัดสรรงบประมาณหลักสำหรับการศึกษา สนับสนุนให้ภาคเอกชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และการติดตามและประเมินผล คือ มีการติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษาอย่างเป็นระบบ พัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

บทบาทหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษา

การบริหารเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ มีความสำคัญเพราะเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานขององค์กรที่มุ่งไปสู่ความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อความเจริญก้าวหน้าและการบรรลุ

เป้าหมายขององค์กร การบริหาร (Administration) ต่างจากการจัดการ (Management) ตรงที่การบริหารให้ความสำคัญกับนโยบายในทางปฏิบัติ ส่วนการจัดการมุ่งไปที่จะปฏิบัติอย่างไรให้เกิดผล มีนักวิชาการได้ให้ความหมายการบริหารไว้ ดังนี้

ธีระรัตน์ กิจจารักษ์ (2542) กล่าวว่า การบริหาร หมายถึง การใช้ศาสตร์และศิลป์ นำเอาทรัพยากรการศึกษามาประกอบการตามกระบวนการบริหารให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ

สมศักดิ์ คงเที่ยง (2542) กล่าวว่า การบริหาร หมายถึง กิจกรรมต่าง ๆ ที่บุคคล ตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ร่วมมือกันดำเนินการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างหนึ่งอย่างใดหรือหลายอย่าง ที่บุคคลร่วมกันกำหนด โดยใช้กระบวนการอย่างมีระเบียบและใช้ทรัพยากรตลอดจนเทคนิคต่าง ๆ อย่างเหมาะสม

Herbert A. Simon (1947) กล่าวว่า การบริหาร หมายถึง ศิลปะในการทำสิ่งต่าง ๆ ได้รับการกระทำจนเป็นผลสำเร็จ โดยที่ผู้บริหารมักไม่ได้เป็นผู้ปฏิบัติ แต่ผู้บริหาร เป็นผู้ใช้ศิลปะทำให้ผู้ปฏิบัติได้ทำงานจนสำเร็จตามจุดมุ่งหมายที่ผู้บริหารตัดสินใจเลือก

Stephen P. Robbins (1978) กล่าวว่า การบริหาร หมายถึง กระบวนการในการ กำหนดเป้าหมาย จัดสรรทรัพยากร และประสานงานให้บุคลากรใช้ความพยายามในการ ปฏิบัติงาน เพื่อให้เป้าหมายขององค์กรบรรลุผลอย่างมีประสิทธิภาพ

Bartol and Martin (1997) กล่าวว่า การบริหาร หมายถึง กระบวนการที่ทำให้ เป้าหมายขององค์กรประสบผลสำเร็จโดยการวางแผน การจัดองค์การ การใช้ภาวะผู้นำและการควบคุม

สรุปได้ว่า การบริหาร หมายถึง การใช้ศาสตร์และศิลป์นำเอาทรัพยากรการศึกษา มาประกอบเป็นกระบวนการบริหารตลอดจนเทคนิคต่าง ๆ อย่างเหมาะสม และประสานงาน ให้บุคลากรใช้ความพยายามในการปฏิบัติงาน เพื่อให้เป้าหมายขององค์กรบรรลุผลอย่างมีประสิทธิภาพ

การบริหารสถานศึกษานั้นถือเป็นการกิจที่สำคัญของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญที่สุดต่อการจัดการศึกษา ผู้บริหารจะต้องมีความรู้ ความเข้าใจเรื่องของการบริหารสถานศึกษาที่มีความสัมพันธ์สอดคล้องกับปรัชญาการศึกษา นโยบายการศึกษา และแผนการศึกษา ที่เป็นระบบบริหารจัดการของรัฐ เพื่อให้งานบรรลุวัตถุประสงค์และผลลัพธ์ของระบบการศึกษา รวมถึงการบริหารสถานศึกษา มาตรา 39 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษา

แห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 กำหนดภารกิจสำคัญในการบริหารสถานศึกษาไว้ 4 ด้าน คือ การบริหารวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานทั่วไป (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545, 2545)

หน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษาในกระบวนการบริหารให้การทำงานของผู้บริหารให้ประสบความสำเร็จนั้นต้องประกอบด้วยหน้าที่ 4 ประการ ตามแนวคิดของรูอาปา ฉินไฟศาล (2559) ; เนตร์พัฒนา ยาวีราษ (2556) Bartol and Martin (1991) ; Dessler (2004) และ Dubrin (2010) คือ การวางแผน (P-Planning) การจัดองค์กร (O-Organizing) ภาวะผู้นำ (L-Leading) และการควบคุม (C-Controlling) โดยมีกระบวนการดังนี้

ภาพที่ 1 กระบวนการบริหาร

1. การวางแผน (P-Planning) เป็นหน้าที่แรกของผู้บริหารที่จะต้องกระทำโดยการกำหนดวัตถุประสงค์ นโยบาย วิสัยทัศน์ พันธกิจ และกลยุทธ์ โครงการและวิธีการดำเนินงาน ให้บรรลุวัตถุประสงค์ โดยการวางแผนนั้นเป็นการกำหนดความต้องการในอนาคต และใช้ทรัพยากรขององค์กรให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ หากขาดซึ่งการวางแผนแล้วการดำเนินงานขององค์กรย่อมไม่ประสบความสำเร็จ

2. การจัดองค์กร (O-Organizing) เป็นงานที่ต้องกระทำต่อจากการวางแผนและส่งผลกระทบต่อการวางแผน การจัดองค์กรเป็นเรื่องเกี่ยวกับการจัดโครงสร้าง การออกแบบองค์กร กำหนดบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบ การกำหนดทรัพยากรขององค์กร และการบริหารจัดการองค์กร

3. ภาวะผู้นำ (L-Leading) เป็นเรื่องเกี่ยวกับการกระตุ้นและจูงใจให้ผู้ปฏิบัติงานทำงานมากขึ้นเพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร ทำอย่างไรให้ผู้ปฏิบัติงานมีความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งและเป็นหุ้นส่วนขององค์กร โดยผู้นาองค์กรจำเป็นต้องมีภาวะผู้นำและการตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพ

4. การควบคุม (C-Controlling) เป็นหน้าที่ของผู้บริหารลำดับสุดท้ายที่ต้องกระทำ ซึ่งเป็นการวัดผลการปฏิบัติงานว่าเป็นไปตามเป้าหมายหรือมาตรฐานที่กำหนดไว้หรือไม่ การสื่อสารทำความเข้าใจให้คนในองค์กรมีความเข้าใจไปในทิศทางเดียวกัน รวมไปถึงเรื่องการควบคุมงบประมาณให้เกิดความคุ้มค่ามากที่สุด

สรุปได้ว่า กระบวนการบริหาร ของผู้บริหารให้ประสบความสำเร็จนั้นประกอบด้วยหน้าที่ 4 ประการ คือ 1) การวางแผน (P-Planning) กำหนดวัตถุประสงค์ นโยบาย วิสัยทัศน์ พันธกิจ กลยุทธ์ โครงการ และวิธีการดำเนินงาน กำหนดความต้องการในอนาคต และใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ 2) การจัดองค์กร (O-Organizing) จัดโครงสร้าง การออกแบบองค์กร กำหนดบทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบ และทรัพยากร บริหารจัดการองค์กร 3) ภาวะผู้นำ (L-Leading) กระตุ้นและจูงใจผู้ปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมาย สร้างความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งและเป็นหุ้นส่วนขององค์กร ผู้นำต้องมีภาวะผู้นำและการตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพ และ 4) การควบคุม (C-Controlling) วัดผลการปฏิบัติงานเทียบกับเป้าหมายหรือมาตรฐาน สื่อสารทำความเข้าใจไปในทิศทางเดียวกัน ควบคุมงบประมาณให้เกิดความคุ้มค่า โดยกระบวนการทั้ง 4 นี้ เป็นสิ่งที่ผู้บริหารต้องกระทำต่อเนื่อง เพื่อให้การทำงานขององค์กรประสบความสำเร็จ

สรุป

กฎหมายการศึกษาในประเทศไทยมีความสำคัญในการกำหนดบทบาท ภารกิจ และความรับผิดชอบของบุคคลและองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ภายใต้เป้าหมายในการจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพและเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมในการจัดการศึกษาแก่ประชาชนทุกคน กฎหมายการศึกษายังเป็นเครื่องมือในการควบคุมและดูแลการจัดการศึกษาของรัฐ เพื่อให้เป็นไปตามนโยบายและเป้าหมายที่กำหนดไว้ นอกจากนี้ กฎหมายการศึกษายังเป็นเครื่องมือในการรับประกันสิทธิในการศึกษาแก่ประชาชน โดยควรส่งเสริมความเท่าเทียมในการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพสำหรับทุกคน โดยไม่คำนึงถึงเชื้อชาติ ศาสนา เพศ ฐานะทางสังคม หรือความพิการ หลักการและเป้าหมายของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และ

แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2545 มุ่งเน้นไปที่ การพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม การส่งเสริมให้คนไทยมีจริยธรรม วัฒนธรรม และทักษะที่จำเป็นสำหรับการประกอบอาชีพ การเตรียมคนไทยให้พร้อมสำหรับการเปลี่ยนแปลงในโลก โครงสร้างของระบบการศึกษาไทย แบ่งออกเป็น 3 ระดับ ดังนี้ ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน (12 ปี) แบ่งเป็น ประถมศึกษา 6 ปี และมัธยมศึกษา 6 ปี ระดับการศึกษาอาชีวศึกษา แบ่งเป็น 3 ระดับ คือ ปวช. ปวส. และระดับปริญญาตรี ระดับการศึกษาระดับอุดมศึกษา แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ มหาวิทยาลัยและสถาบันอุดมศึกษา โดยการจัดการศึกษา จัดให้มีการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี สนับสนุนให้เด็กทุกคนมีโอกาสเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพ พัฒนาหลักสูตรและวิธีการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน มีการสนับสนุนแหล่งเงินทุน โดยรัฐบาลเป็นผู้จัดสรรงบประมาณหลัก และสนับสนุนให้ภาคเอกชนมีส่วนร่วมการติดตามและประเมินผล มีการติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษาอย่างเป็นระบบ และพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง กฎหมายการศึกษา มีบทบาทสำคัญในการกำหนดทิศทางและแนวทางการจัดการศึกษาของชาติ เพื่อพัฒนาคนไทยให้มีคุณภาพและสามารถแข่งขันในเวทีโลกได้

การบริหารสถานศึกษาถือเป็นภาระหน้าที่ที่สำคัญของผู้บริหารสถานศึกษาที่ต้องการให้คนไทยเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ตลอดจนตอบสนองความต้องการของสังคมโลกได้ ผู้บริหารจะต้องมีความรู้ ความเข้าใจเรื่องของการบริหารสถานศึกษาที่มีความสัมพันธ์สอดคล้องกับปรัชญาการศึกษา นโยบายการศึกษา และแผนการศึกษา ที่เป็นระบบบริหารจัดการของรัฐ เพื่อให้งานบรรลุวัตถุประสงค์และผลลัพธ์ของระบบการศึกษา การทำงานของผู้บริหารให้ประสบความสำเร็จนั้นต้องประกอบด้วยหน้าที่ 4 ประการคือ การวางแผน (Planning) การจัดองค์กร (Organizing) ภาวะผู้นำ (Leading) และการควบคุม (Controlling)

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. กรุงเทพมหานคร: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.ท.).
- เกษียร เตชะพีระ. (2557). กฎหมายการศึกษาไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- จุฑามาศ ศรีสวัสดิ์. (2560). กฎหมายการศึกษา : หลักการและแนวทาง. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ฐาปนา ฉินไพศาล. (2559). องค์การและการจัดการ. นนทบุรี: ธนัชการพิมพ์.
- ธีระรัตน์ กิจจาร์ภักษ์. (2542). เอกสารคำสอนวิชาการบริหารการศึกษา. เพชรบูรณ์: สถาบันราชภัฏเพชรบูรณ์.
- เนตร์พัฒนา ยาวีราช. (2556). ภาวะผู้นำและผู้นำเชิงกลยุทธ์. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพมหานคร: ทริปเพิ้ลกรุ๊ป.
- เบ็ญจรัตน์ นันททรัพย์, ศักดิ์สิทธิ์ ฤทธิธิน, และ สุพจน์ ดวงเนตร. (2566). การศึกษาการใช้อำนาจในการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3. วารสารการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, 11(44), 143-152.
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. (2545, 19 ธันวาคม). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 119 ตอนที่ 123 ก. หน้า 19.
- สมศักดิ์ คงเที่ยง. (2542). หลักการบริหารการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สุรพล นิติไกรสรณ์. (2562). กฎหมายการศึกษาไทย : ทฤษฎีและแนวปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน.
- เอกราช โฆสิตพิมานเวช. (2562). ภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของการบริหารโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดขอนแก่น. ใน รายงานการวิจัยรับทุนอุดหนุนการวิจัยจากกลุ่มส่งเสริมการศึกษาเอกชน ประจำปีงบประมาณ 2562. สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดขอนแก่น.
- Alston, P. (2009). The right to education. Oxford University Press.

- Bartol, K. M. and Martin, D. C. (1991). Management. New York: McGraw-Hill
- _____. (1997). Management. (2nded). New York: McGraw-Hill.
- Crossley, M. (2014). The role of law in education. Routledge.
- Dessler, G. (2004). Management : Principles and Practices for Tomorrow's Leaders. (3thed). Florida: UG/GGS Information Services.
- Dryden-Peterson, S. (2016). Education law and policy : An international perspective. Routledge.
- Dubrin, A. J. (2010). Principles of Leadership. South-Western : Cengage Learning.
- Herbert, A. S. (1947). Administrative Behavior. New York: Macmillan.
- Kelsey, J. (2012). The new Zealand education system : A critical analysis. Oxford University Press.
- Kennedy, D. (2008). The sources of law : An introduction to legal theory. Oxford University Press.

การบูรณาการหลักธรรมในการบริหารงานบุคคลของผู้บริหาร

สถานศึกษา*

INTEGRATION OF PRINCIPLES IN PERSONNEL MANAGEMENT OF EDUCATIONAL INSTITUTION ADMINISTRATORS

วรกร ตรีเดช¹, เอกราช โษจิตพิมานเวช² และ สัมฤทธิ์ กางเพ็ง³

Worakorn Treedech¹, Ekkarat Kositpimanwet² and Samrit Kangpheng³

¹⁻³มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

¹⁻³Mahachulalongkornrajavidyalay University, Thailand

Corresponding author E-mail: kruworakorn24@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการบูรณาการหลักธรรมในการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา จากการศึกษาในครั้งนี้พบว่า การบูรณาการหลักธรรมในการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา เพราะการบูรณาการหลักธรรมกับหลักสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา 3 สมรรถนะหลัก ได้แก่ 1) สมรรถนะด้านความรู้ 2) สมรรถนะด้านทักษะ 3) สมรรถนะด้านคุณลักษณะ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อครูและผู้บริหารสถานศึกษาในการนำไปใช้ปฏิบัติได้จริงในสถานการณ์ที่แตกต่างในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อหาแนวทางพัฒนาการสอนของครูให้มีคุณภาพ การส่งเสริมสภาพแวดล้อมการทำงานของครูและสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ในโรงเรียน การพัฒนาวิชาชีพครู ความเชื่อ คุณลักษณะและจิตวิญญาณความเป็นครูที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ ตลอดจนตัวชี้วัดที่ส่งเสริมให้ผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำทางวิชาการ มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

คำสำคัญ: การบูรณาการ, หลักธรรม, การบริหารงานบุคคล, ผู้บริหารสถานศึกษา

* Received 7 April 2024; Revised 19 April 2024; Accepted 29 April 2024

Abstract

This academic article aims to study the integration of principles in personnel management of educational institution administrators. From this study it was found that Integration of principles in personnel management of educational institution administrators Because of the integration of Dhamma principles with the competency principles of educational institution administrators, 3 main competencies are 1) knowledge competencies, 2) skills competencies, 3) attributes competencies. This will be beneficial to teachers and school administrators in applying it to practice in different situations in basic education institutions. To find ways to develop teachers' teaching to have quality. Promoting teachers' work environment and learning environment in schools. Teacher professional development: beliefs, characteristics and spirit of teachers that affect quality learning management. as well as indicators that encourage educational institution administrators to have academic leadership It is very important for the personnel management of executives to be more efficient.

Keywords: Integration, Principles, Personnel Management, Educational Institution Administrators

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 แก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ 3) พ.ศ.2553 กำหนดไว้ในมาตรา 6 ว่า “การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข” และเพื่อให้การบริหารและการจัดการศึกษา เกิดคุณภาพและประสิทธิภาพ ในการพัฒนาคนไทยให้บรรลุเป้าประสงค์ตามความต้องการของประเทศและทัดเทียมกับนานาชาติ ในการแข่งขันทุก ๆ ด้าน จึงได้กำหนดเป้าหมายในการบริหารจัดการไว้ในมาตรา 8 ว่า 1) เป็นการศึกษาตลอดชีวิต 2) ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา 3) การพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้ให้

เป็นไปอย่างต่อเนื่อง การเปิดโอกาสให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษานั้น หมายถึง นอกจากรัฐ (กระทรวงศึกษาธิการ) จัดการศึกษาแล้วยังเปิดโอกาสให้หน่วยงานอื่นที่มีความพร้อมและสนับสนุนบุคคล ครอบครัว เอกชน องค์กรเอกชน ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันอื่น ๆ สามารถจัดการศึกษาได้ โดยรัฐจะต้องสนับสนุนงบประมาณตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ในมาตรา 49 เพื่อให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาช่วยแบ่งเบาภาระของรัฐและเป็นทางเลือกของประชาชน โรงเรียนเอกชนที่ดีที่ได้รับความนิยมจากประชาชนจะต้องมีแนวทางเทคนิคและวิธีการบริหารจัดการให้มีคุณภาพ ประสิทธิภาพที่ยั่งยืน มาตรา 29 กำหนดให้โรงเรียนร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันอื่น ๆ ส่งเสริมความเข้มแข็งให้ชุมชน รู้จักเลือกสรรภูมิปัญญาและวิทยาการต่าง ๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาความต้องการ รวมทั้งหาวิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การพัฒนาระหว่างชุมชน เนื่องจากโรงเรียนมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาคุณภาพ ของคน ซึ่งจะส่งผลต่อความเข้มแข็งของสังคมและประเทศชาติดังกล่าวแล้ว สภาพสังคมในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง ซึ่งส่งผลกระทบต่อการจัดการศึกษาโดยตรง โรงเรียนต้องฟันฝ่าอุปสรรคที่มากมายและสลับซับซ้อน ให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนด นอกจากจะใช้ความรู้ คุณธรรม ธรรมภิบาลของผู้บริหารแล้ว จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอาศัยยุทธศาสตร์การบริหารโรงเรียนและอาศัยผู้บริหารสถานศึกษามืออาชีพ ซึ่งมีภาวะผู้นำ มีวิสัยทัศน์ มีความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการและมีคุณธรรม จริยธรรม ผู้บริหารโรงเรียนมืออาชีพที่บริหารสถานศึกษาจนประสบผลสำเร็จและเป็นไปตามแนวทางที่พึงประสงค์ จำเป็นต้องมียุทธศาสตร์ในการบริหารจัดการโรงเรียนที่มีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา มาใช้เป็นแนวทางในการบริหารจัดการ (เอกราช โฆษิต พิมานเวช, 2560)

ในยุคการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่ 2 (พ.ศ.2552-2561) การศึกษาถือเป็นเครื่องมือหรือกระบวนการสำคัญในการทำให้เกิดความรู้ ความคิด ความสามารถรวมทั้งพฤติกรรม เจตคติ ค่านิยมและคุณธรรมของบุคคลตั้งแต่รากฐานของชีวิต ซึ่งคุณลักษณะดังกล่าวเป็นปัจจัยและพลังสำคัญในการพัฒนาประเทศยิ่งสังคมโลกมีการเปลี่ยนแปลงมีการแข่งขันกันทางเศรษฐกิจและสังคมเพิ่มมากขึ้นกระบวนการจัดการศึกษาจึงควรจัดให้ได้

มาตรฐานและมีคุณภาพเพื่อพัฒนาศักยภาพของบุคคลในทุกช่วงอายุอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 จึงได้กำหนดให้มีการปฏิรูปการศึกษาทั้งระบบเพื่อให้การศึกษามีการขับเคลื่อนให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกผู้บริหารสถานศึกษาถือเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญต่อการนำสถานศึกษาไปสู่ความสำเร็จ ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีความวิสัยทัศน์ มีความรู้ มีความสามารถ มีคุณธรรมในการบริหารงานให้การส่งเสริมสนับสนุนรูปแบบการจัดการเรียนการสอน มีการวางแผนนโยบายและยุทธศาสตร์อย่างชัดเจนเพื่อความสะดวกต่อการนำไปปฏิบัติเป็นผู้แนะนำให้คำปรึกษาสร้างความร่วมมือกับทุกฝ่าย โดยเน้นการมีส่วนร่วมของครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องทั้งภายในสถานศึกษาและภายนอกสถานศึกษาทั้งหน่วยงานภาครัฐและเอกชนสร้างเครือข่ายผู้สนับสนุนทรัพยากรต่าง ๆ ผู้บริหารสถานศึกษาจึงมีบทบาทสำคัญต่อการจัดการศึกษาในการเป็นผู้นำการปฏิรูปพัฒนาสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน (ธีระ รุญเจริญ, 2555)

สถานศึกษานับเป็นองค์กรทางการศึกษาในการขับเคลื่อนคุณภาพการศึกษาที่สำคัญ โดยมีผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะผู้นำองค์กรเป็นกลไกและเป็นตัวแปรสำคัญในการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพผู้บริหารต้องมีความรู้ ความสามารถ มีทักษะและประสบการณ์ทางการบริหาร เพื่อการเปลี่ยนแปลงองค์กรต้องใช้ความสามารถที่เหมาะสมสอดคล้องกับบทบาทที่ปฏิบัติ ซึ่งเรียกว่า สมรรถนะ (Competency) และอาจกล่าวได้ว่าสมรรถนะเป็นอาวุธสำคัญที่มีอยู่ในตัวตนของผู้บริหารสถานศึกษาเมื่ออาชีพอันจะนำไปสู่ความสำเร็จได้ (เทียน ทองแก้ว, 2556) ด้วยเหตุนี้ กระทรวงศึกษาธิการได้นำแนวคิดเรื่องสมรรถนะมาใช้ในการบริหารงานบุคคลขององค์กรการศึกษาทุกระดับ โดยเฉพาะสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งมีตัวชี้วัดย่อยสำหรับการประเมินสมรรถนะการบริหารจัดการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา มีรายละเอียดจำแนกตามแต่ละประเด็นขององค์ประกอบสมรรถนะ ดังนี้ 1) สมรรถนะด้านความรู้ ประกอบด้วย 2 ประเด็น คือ การบริหารงานวิชาการและการพัฒนาคุณภาพการศึกษา 2) สมรรถนะด้านทักษะ ประกอบด้วย 2 ประเด็น คือการบริหารงานวิชาการและการส่งเสริมสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ และ 3) สมรรถนะด้านคุณลักษณะประกอบด้วย 2 ประเด็น คือภาวะผู้นำทางวิชาการ คุณธรรมและจริยธรรม (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2562) ซึ่งจะได้นำเสนอรายละเอียดในบทความต่อไป

นอกจากนี้ยังมีหลักคุณธรรมจริยธรรมที่สำคัญตามหลักพระพุทธศาสนาซึ่งหากผู้บริหารสถานศึกษาได้นำมาบูรณาการใช้ในการบริหารตน การบริหารคน การบริหารงาน หรือ

การบูรณาการกับหลักสมรรถนะผู้บริหารทั้ง 3 ด้านดังที่กล่าวมาแล้วก็จะเป็นสิ่งที่ทำให้ผู้บริหารสถานศึกษาได้มีหลักการบริหารสถานศึกษาที่นำทั้งศาสตร์สมัยใหม่ คือ หลักสมรรถนะและพุทธศาสตร์ คือ หลักพุทธธรรม นำมาบูรณาการใช้ในการบริหารสถานศึกษาที่ตนเองได้ทำหน้าที่อยู่แล้วจะทำให้การบริหารสถานศึกษานั้นได้ประสบความสำเร็จทุกด้านอย่างแน่นอน ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องเรียนรู้หลักสมรรถนะและหลักพุทธธรรมเพื่อใช้ในการบริหารสถานศึกษาทั้งการบริหารบุคลากร การบริหารวิชาการ การบริหารงบประมาณ และการบริหารงานทั่วไป อันจะส่งผลให้การบริหารจัดการสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ดังนั้นบทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการบูรณาการหลักธรรมในการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา

การบริหารงานบุคคล

การบริหารงานบุคคลถือเป็นงานรับผิดชอบของผู้บริหารสถานศึกษาที่ต้องให้ความสำคัญ เพราะการบริหารด้านบุคคลนั้นมักสรรหาและพัฒนาบุคลากรให้มีคุณภาพเนื่องจากครูเป็นทรัพยากรที่ส่งผลต่อความสำเร็จของสถานศึกษา มีนักวิชาการและนักการศึกษาได้ให้ความหมายของการบริหารงานบุคคลแตกต่างกัน ดังนี้

กระทรวงศึกษาธิการ (2550) ได้อธิบายเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลว่า งานบริหารงานบุคคลหมายถึง ภารกิจงานเกี่ยวกับการวิเคราะห์ วางแผน และเสนอแนะ การแต่งตั้งในสถานศึกษาให้เหมาะสมกับ ความรู้ ความสามารถ ตามมาตรฐานวิชาชีพ มีเกณฑ์การประเมินผล แต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณา ความดีความชอบ จัดทำทะเบียนประวัติของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา มีการส่งเสริม พัฒนา สนับสนุน และสร้างขวัญกำลังใจในการทำงานให้กับครูและบุคลากรทางการศึกษา

ดวงเดือน ตียะบุตร (2556) กล่าวว่า การบริหารงานบุคคล คือ การจัดการให้ มีการใช้ทรัพยากรบุคคลให้ปฏิบัติงานเกิดประโยชน์สูงสุดแก่องค์กร โดยอาศัยกระบวนการ กิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการวางแผนด้านกำลังคน การสรรหา การคัดเลือก การฝึกอบรม เงินเดือนและค่าจ้าง การเลื่อนตำแหน่ง โยกย้าย ขวัญกำลังใจ และการบำรุงรักษา การจูงใจบุคลากร และการประเมินผลการปฏิบัติงานเพื่อให้การปฏิบัติงานขององค์การบรรลุวัตถุประสงค์และเกิดประสิทธิภาพสูงสุด

มูนิธิเราะห์ เจ๊ะมิง (2559) การบริหารงานบุคคล หมายถึงกระบวนการดำเนินงานเกี่ยวกับบุคคลที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษา ในกิจกรรมทั้งปวงที่จะทำให้การปฏิบัติงานด้านบุคคลอันเป็นทรัพยากรที่มีประสิทธิภาพถูกนำออกมาใช้อย่างมีประสิทธิภาพส่งผลสำเร็จต่อการปฏิบัติงานให้ได้มากที่สุด ประกอบด้วย การวางแผนกำลังคน การสรรหาบุคลากร การพัฒนาบุคลากร การธำรงรักษาบุคลากรและการประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากร

ริดดี (2004) กล่าวถึงความหมายของการบริหารงานบุคคลว่า การจัดการบุคลากร คือ ขั้นตอนของการจัดการที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมที่มีประสิทธิภาพและการใช้บุคลากร มีวิธีเครื่องมือ และเทคนิคการออกแบบ และใช้การธำรงรักษาให้แก่บุคลากรแทนการใช้เป็นแรงงาน

ฟลิปโป (1971) ได้ให้ความหมายของการบริหารงานบุคคลว่า หมายถึง การวางแผน การจัดองค์กรการอำนวยความสะดวก การควบคุมเกี่ยวกับการสรรหา พัฒนาให้ค่าตอบแทนความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และทำนุบำรุงรักษาไว้ซึ่งบุคคลขององค์กรเพื่อบรรลุถึงจุดประสงค์ต่าง ๆ ขององค์กร

สรุปได้ว่า การบริหารงานบุคคล หมายถึง กระบวนการหนึ่งในสถานศึกษาที่มีความสำคัญและมีหน้าที่กระบวนการในการวิเคราะห์ วางแผนเกี่ยวกับบุคลากรในสถานศึกษาอันเป็นงานสำคัญที่ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องมีความรู้ มีทักษะ มีคุณลักษณะ ตั้งใจในการปฏิบัติงาน สามัคคีร่วมกัน รับผิดชอบ จริงใจ มีจรรยาบรรณ ซึ่งเป็นสมรรถนะหลักที่สำคัญในการบริหารบุคคล ในการดัดศักยภาพของบุคลากรออกมาอย่างมีประสิทธิภาพ

ความหมายของสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (2548) ได้ให้ความหมายของ สมรรถนะไว้ว่า คุณลักษณะเชิงพฤติกรรมที่เป็นผลมาจากความรู้ ทักษะ ความสามารถ คุณลักษณะอื่น ๆ ที่ทำให้บุคคลสามารถสร้างผลงานได้โดดเด่นกว่าเพื่อนร่วมงานในองค์กร กล่าวคือการทำที่บุคคลจะแสดงสมรรถนะใดสมรรถนะหนึ่งได้ มักจะต้องมีองค์ประกอบของทั้งความรู้ ทักษะ ความสามารถและคุณลักษณะอื่น ๆ เช่น สมรรถนะด้านการบริการที่ดี หากขาดองค์ประกอบต่าง ๆ ได้แก่ ความรู้ในงานหรือทักษะที่เกี่ยวข้อง บุคคลก็ไม่อาจจะแสดงสมรรถนะของบริการที่ดี ด้วยการให้บริการตามที่ผู้รับบริการต้องการได้

Arnauld de Nadailac (2003) ได้ให้ความหมายไว้ว่า สมรรถนะนั้นเป็นสิ่งที่ต้องเกิดจากปฏิบัติและทำให้เกิดขึ้นด้วยการสร้างขึ้นมาด้วยตนเอง กล่าวคือความสามารถที่ใช้เพื่อให้

เกิดการบรรลุผลและตามวัตถุประสงค์ เป็นตัวขับเคลื่อนที่ทำให้เกิดความรู้ การเรียนรู้ และเจตคติหรือลักษณะนิสัย บุคลิกภาพ ที่ช่วยให้สามารถเผชิญและแก้ไขสถานการณ์หรือปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้จริง

Bell (2015) ได้กล่าวถึงสมรรถนะภาวะผู้นำในบทความประเมินสมรรถนะหลักภาวะผู้นำในเอเชีย ได้กล่าวถึงสมรรถนะไว้ว่า 1) มีนวัตกรรมและคิดอย่างสร้างสรรค์ เปิดความคิดและประสบการณ์ใหม่ๆ สร้างแนวทางการแก้ปัญหา สร้างสิ่งแวดล้อมที่เกื้อหนุนต่อการคิดอย่างสร้างสรรค์ 2) สามารถปรับตัวและยืดหยุ่นได้ดียอมรับความคิดใหม่ ๆ และคิดริเริ่มเพื่อการเปลี่ยนแปลงแก้ปัญหาในเรื่องที่ไม่ชัดเจน และแสวงหาโอกาสเพื่อเปลี่ยนแปลง 3) ให้ความร่วมมือกับองค์กรทางวัฒนธรรมที่หลากหลายอันมีในภูมิภาค ค้นหาโอกาสและทรัพยากรจากวัฒนธรรมอันหลากหลาย

ขจรศักดิ์ศิริมัย (2561) ได้ให้ความหมายไว้ว่า คุณลักษณะความสามารถของบุคคลที่แสดงออกมาในเชิงพฤติกรรม ที่ส่งผลให้บุคลากรปฏิบัติงานหรือกระทำสิ่งต่าง ๆ ได้ตามมาตรฐานและส่งผลให้องค์กรดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ได้ตามวัตถุประสงค์ประสบความสำเร็จและบรรลุเป้าหมายตามที่ต้องการ ซึ่งสามารถวัดและสังเกตเห็นได้ว่าเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ ทักษะ และลักษณะอื่น ๆ ที่โดดเด่นกว่าบุคคลอื่น ๆ ในองค์กรจากที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า สมรรถนะ หมายถึง บุคลิกลักษณะของผู้บริหารที่สะท้อนให้เห็นถึงความรู้ ทักษะ ความสามารถ ทศนคติ ความเชื่อและอุปนิสัยของแต่ละบุคคล สามารถวัดหรือสังเกตได้จากพฤติกรรมการทำงานที่แสดงออกมาให้เห็นซึ่งอาจเกิดได้จากประสบการณ์ในการทำงาน หรือจากการฝึกอบรม และหมายรวมถึงระดับของความสามารถในการปรับใช้กระบวนการทัศน์เพื่อการปฏิบัติงานให้เกิดคุณภาพ ประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุดในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคคลในองค์กร กล่าวอีกนัยหนึ่ง สมรรถนะก็คือคุณลักษณะ เชิงพฤติกรรมเป็นกลุ่มพฤติกรรมที่องค์กรต้องการ

องค์ประกอบของสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา

การศึกษาเกี่ยวกับองค์ประกอบของสมรรถนะ ผู้วิจัยได้รวบรวมแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบของสมรรถนะมานำเสนอ ดังนี้

แนวคิดของ Mc Clelland (1973) เสนอว่าองค์ประกอบของสมรรถนะ มี 5 ประการ ดังนี้ 1) ความรู้ คือ ความรู้เฉพาะในเรื่องที่ต้องรู้ เป็นความรู้ที่เป็นสาระสำคัญเช่น ความรู้ด้าน

เครื่องยนต์ การเกษตร ภาษา เป็นต้น 2) ทักษะ คือ ความสามารถในการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น ทักษะทางคอมพิวเตอร์ ทักษะทางการถ่ายทอดความรู้ เป็นต้น ทักษะนั้นมาจากพื้นฐานความรู้และสามารถปฏิบัติได้อย่างคล่องแคล่วและชำนาญ 3) ความคิดเห็นเกี่ยวกับตนเองคือ เจตคติ ค่านิยม ภาพลักษณ์สิ่งที่คุณคนนั้นแสดงออกมา ความมั่นใจในตัวเอง ความเชื่อมั่นในตนเอง 4) บุคลิกลักษณะประจำตัวของบุคคลหรืออาจเรียกว่า อุปนิสัย (Traits) เป็นสิ่งที่อธิบายถึงลักษณะของคุณคนนั้น เช่น คนที่มีความเป็นผู้นำน่าเชื่อถือและไว้วางใจ 5) แรงจูงใจ เจตคติ (Motive/Attitude) เป็นแรงจูงใจ หรือแรงขับภายในซึ่งทำให้บุคคลแสดงพฤติกรรมที่มุ่งไปสู่เป้าหมาย หรือมุ่งสู่ความสำเร็จ

Rylatt and Lohan (1995) ได้ให้แนวคิดว่า องค์ประกอบของสมรรถนะควรประกอบด้วยองค์ประกอบเหล่านี้ คือ 1) บทบาทหลัก คือ กิจกรรมที่ครอบคลุมถึงข้อผูกพันหรือพันธสัญญาที่บุคลากรในองค์กรมีต่อกันและต่อองค์กรที่ตนทำงานอยู่ 2) หน่วยของสมรรถนะคือ หน้าที่หลัก ซึ่งเป็นแกนสำคัญที่ต้องปฏิบัติและกลุ่มของทักษะของงาน ที่ผู้ทำงานต้องใช้ความสามารถความเชี่ยวชาญโดยเฉพาะ 3) ส่วนประกอบของสมรรถนะ คือ รายละเอียดของงานที่เป็นส่วนปลีกย่อยที่แสดงรายละเอียดเพิ่มขึ้น โดยกล่าวถึงผลของการกระทำหรือผลลัพธ์ที่แสดงให้เห็นหรือสามารถวัดได้ 4) เกณฑ์การปฏิบัติงาน คือ มาตรฐานของผลการปฏิบัติงานหรือระดับความต้องการในแต่ละองค์ประกอบของสมรรถนะซึ่งต้องระบุให้เชื่อมโยงกันระหว่างสมรรถนะและความชัดเจนของผลสำเร็จ 5) เงื่อนไข คือ เป้าหมายหรือความคาดหวังในการปฏิบัติงาน ที่ผู้ปฏิบัติจะต้องทำให้สำเร็จตามที่ตั้งไว้ 6) คำแนะนำ คือ คู่มือหรือเอกสารประกอบสำหรับใช้อธิบายเนื้อหาที่ครอบคลุมถึงกลยุทธ์ของการประเมินปัญหาที่สำคัญของแต่ละหน่วยสมรรถนะและความสัมพันธ์ที่มีต่อหน่วยอื่น ๆ และให้ความชัดเจนเกี่ยวกับสมรรถนะแต่ละข้อ

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (2548) ได้เสนอแนวคิดสมรรถนะ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความเชื่อมโยงในการจัดทำสมรรถนะของหน่วยงานที่ประกอบด้วย 1) กลุ่มสมรรถนะ ประกอบด้วย สมรรถนะที่อยู่ในกลุ่มที่บุคลากรทุกคนในองค์กรจะต้องมี คือ สมรรถนะหลัก เป็นสาระสำคัญ สำหรับยึดโยงกับสมรรถนะด้านอื่น ๆ และกลุ่มที่เป็นสมรรถนะตามสายงาน เป็นความรู้ ทักษะ ความสามารถที่บุคลากรในแต่ละกลุ่มงานจำเป็นต้องมี 2) ชื่อและคำจำกัดความของสมรรถนะ สมรรถนะหลัก และสมรรถนะตามสายงาน จะต้องมีการชื่อเรียกและมีคำนิยามที่เป็นเครื่องระบุถึงความหมาย ข้อตกลงที่จะต้องสื่อสารให้กับผู้ร่วมงานซึ่งต้องปฏิบัติงานร่วมกันอย่างเข้าใจและชัดเจนเพื่อให้ผลดีผลของงานที่ทำออกมา

ได้ผลดีและมีประสิทธิภาพ 3) ระดับความสามารถ คือ รู้ เข้าใจ และทำได้ในเบื้องต้น มีความเข้าใจลึกซึ้ง จับหลักการได้ สรุปประเด็นสำคัญได้ ประยุกต์ใช้ได้ วิเคราะห์ สังเคราะห์ มองเห็นทางเลือกต่าง ๆ ประเมินคุณค่า ประเมินทางเลือก จัดทำนโยบายเชิงป้องกัน 4) ตัวชี้วัดของพฤติกรรม คือ ระดับของพฤติกรรมที่จะต้องอธิบายถึงความสามารถตามเกณฑ์ที่ต้องการ

สรุปได้ว่า องค์ประกอบของสมรรถนะหลัก มี 3 ส่วน คือ ความรู้ (knowledge) ความรู้ที่เป็นสาระสำคัญ เป็นพื้นฐานที่ช่วยเสริมสร้างความเชี่ยวชาญและความเข้าใจในสิ่งที่ทำอย่างมีประสิทธิภาพ ทักษะ (skills) ทักษะที่เกิดขึ้นนั้นมาจากพื้นฐานทางความรู้ สามารถทำงานหรือปฏิบัติกิจกรรม ในด้าน ต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพ คุณลักษณะ (attributes) เป็นลักษณะที่แตกต่างกันของบุคคลที่มีผลต่อการดำเนินชีวิตและการทำงาน เช่น ความมั่นใจในตนเอง ความรับผิดชอบ หรือความเป็นผู้นำ คุณลักษณะเหล่านี้มีบทบาทสำคัญในการสร้างความสำเร็จและความเป็นผู้นำในทางส่วนตัวและการทำงาน โดยทั้งสามส่วนนี้มีบทบาทที่สำคัญเพื่อให้บุคคลสามารถประสบความสำเร็จในชีวิตและการทำงานได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ

หลักพุทธธรรมที่มีความสัมพันธ์กับผู้บริหารสถานศึกษา

ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นกลไกสำคัญและมีบทบาทในการที่จะบริหารงานต่าง ๆ ในสถานศึกษาให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้โดยการอาศัยความร่วมมือจากบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาทุกฝ่าย เช่น ครูสอนในสถานศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษา เนื่องจากการบริหารงานในสถานศึกษาจะเกิดประสิทธิภาพได้นั้น จำเป็นต้องอาศัยผู้บริหารและผู้ร่วมงานที่มีประสิทธิภาพ ผู้บริหารสถานศึกษาจึงจำเป็นต้องใช้วิธีการที่หลากหลาย ทั้งที่เป็นศาสตร์และศิลป์มาประยุกต์ใช้เพื่อให้สถานศึกษามีศักยภาพยิ่งขึ้น และพัฒนาให้ทันต่อสภาวะการเปลี่ยนแปลงของสังคมปัจจุบันและอนาคต และการที่ผู้บริหารจะสามารถพัฒนางานในสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพได้นั้น จำเป็นต้องอาศัยปัจจัยอันจะนำพาสถานศึกษาให้บรรลุเป้าหมาย ซึ่งหมายถึงคุณลักษณะของผู้บริหารที่แสดงออกถึงความสำเร็จของการบริหารงานด้วยการมีมนุษยสัมพันธ์ มีคุณธรรมจะช่วยส่งเสริมและสนับสนุนการบริหารงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นและที่สำคัญคือ การสร้างศรัทธาในตัวเองให้เกิดขึ้นกับผู้ร่วมงาน

อรรถาธิบาย สังฆนิโชติ (2550) นอกจากนี้ยังพบว่า ทักษะของผู้บริหารในการบริหารสถานศึกษา คือ ทักษะด้านมนุษย ทักษะด้านเทคนิค ทักษะด้านความคิดรวบยอด ทักษะด้านความรู้ความคิด ทักษะด้านการศึกษาและการสอน (พิศุทธิ์ศักดิ์กุลสาร และคันสนีย์ จะ

สุวรรณ, 2564) เหตุนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องมีความรู้ความสามารถมีทักษะ มีวิสัยทัศน์ กว้างไกล มีความชำนาญงาน และมีมนุษยสัมพันธ์เพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้กับยุคสมัยที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

หลักพุทธธรรมที่มีความสัมพันธ์กับสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาที่ผู้เขียนได้นำมา เสนอในบทความนี้ คือ หลักทศตียปาปนิคสูตร (อง.ติก. (ไทย) 20/20/163-164) เป็นหลักพุทธ ธรรมที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการได้เป็นอย่างดีและเป็นหลักพุทธธรรมที่มี ความเหมาะสมกับผู้เป็นนักบริหารที่ตั้นนั้นจะต้องเป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์ มีการบริหารจัดการที่ดี และ มีมนุษยสัมพันธ์ดี ดังที่พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ.ปยุตโต) (2548) ได้กล่าวไว้ว่า ทศตียปาปนิค สูตร หรือปาปนิคธรรม 3 (ปาปนิกังคะ หลักพ่อค้า, องค์คุณของพ่อค้า) ได้แก่ 1) จักขุมา ตาดี รู้จักสินค้าดูของเป็นสามารถคำนวณราคากะทุนเก็งกำไรแม่นยำ 2) วิฐุโร จัดเจนธุรกิจ รู้แหล่ง ซื้อแหล่งขาย รู้ความเคลื่อนไหวความต้องการของตลาดสามารถในการจัดซื้อจัดจำหน่าย รู้ใจ และรู้จักเอาใจลูกค้า 3) นิสสยสัมปนโน พร้อมด้วยแหล่งทุนเป็นที่อาศัย เป็นที่เชื่อถือไว้วางใจ ในหมู่แหล่งทุนใหญ่ๆ หาเงินมาลงทุนหรือดำเนินกิจการโดยง่าย

พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมมจิตโต) (2549) ได้กล่าวถึงหลักพุทธธรรมในทศตีย ปาปนิคสูตรไว้

อย่างละเอียดว่า คุณลักษณะ 3 ประการของนักบริหารที่จะช่วยให้นักบริหารทำสำเร็จลุล่วงไป ได้ด้วยดีได้แก่

1. จักขุมา หมายถึง ปัญญามองการณ์ไกล เช่น ถ้าเป็นพ่อค้าหรือนักบริหารธุรกิจ ต้อง รู้ว่าอนาคตเศรษฐกิจหรือตลาดจะมีแนวโน้มเป็นแบบไหนหรือสามารถคาดการณ์ทิศทางหรือ อนาคตในการดำเนินธุรกิจได้แม่นยำจากการอาศัยกระบวนการคิดที่รอบคอบและมีเหตุผลโดย อาจใช้ประสบการณ์ในอดีตร่วมในการตัดสินใจและวางแผนด้วยซึ่งคุณลักษณะข้อแรกนี้ตรงกับ ภาษาอังกฤษคำว่า Conceptual Skill คือการชำนาญในการใช้ความคิด หรือทักษะทางด้าน ความคิด

2. วิฐุโร หมายถึง จัดการธุระได้มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน เช่น นักการเงินต้องมึ ความรู้และความเชี่ยวชาญทางการเงินสามารถคำนวณอัตราผลตอบแทนต่าง ๆ ได้หรือเข้าใจใน งบการเงินที่ใช้ในการประกอบการตัดสินใจได้ในกรณีแพทย์ผ่าตัดตมองก็ต้องมีความเชี่ยวชาญ ในการผ่าตัดตมอง เป็นต้น คุณลักษณะที่สองนี้ตรงกับคำภาษาอังกฤษคำว่า Technical Skill คือความชำนาญการด้านเทคนิค หรือทักษะทางด้านการปฏิบัติงาน

3. นิสสัยสัมพันธ์ หมายถึง พึงพาอาศัยคนอื่นได้เพราะเป็นคนมีมนุษยสัมพันธ์มีความสามารถในการติดต่อประสานงานให้งานสำเร็จลุล่วงไปได้ตามกรอบระยะเวลาที่กำหนดมีความสามารถในการสื่อสารและประสานงานให้แต่ละฝ่ายในองค์กรดำเนินแนวทางตามกรอบทิศทางที่องค์กรต้องการบรรลุได้หรือมีความสามารถในการผูกใจคนให้เป็นที่รักของคนโดยสามารถทำให้พนักงานแต่ละคนปฏิบัติงานตามคำสั่งด้วยความเต็มใจได้เป็นต้นคุณลักษณะที่สามนี้ตรงกับคำภาษาอังกฤษคำว่า Human Relation Skill คือความชำนาญด้านมนุษยสัมพันธ์ หรือทักษะทางด้านมนุษยสัมพันธ์

โดยคุณลักษณะทั้งสามประการมีความสำคัญมากน้อยแตกต่างกันนั้นขึ้นอยู่กับระดับของนักบริหารกล่าวคือ ถ้าเป็นนักบริหารระดับสูงที่ต้องรับผิดชอบในการวางแผนและควบคุมคนจำนวนมากคุณลักษณะข้อที่ 1 และ 3 มีความสำคัญมาก ส่วนข้อที่ 2 มีน้อย เพราะสามารถใช้ผู้ใต้บังคับบัญชาที่มีความสามารถเฉพาะด้านได้สำหรับนักบริหารระดับกลาง คุณลักษณะทั้ง 3 ข้อมีความสำคัญพอๆ กัน นั่นคือ เขาต้องมีความชำนาญเฉพาะด้านและมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อเพื่อนร่วมงานและผู้ใต้บังคับบัญชาในขณะเดียวกันต้องมีปัญญาที่มองภาพกว้างและไกลเพื่อเตรียมตัวสำหรับเป็นนักบริหารระดับสูง นอกจากนั้นต้องมีความสามารถในการสื่อสารประสานงานในการถ่ายทอดนโยบายและยุทธศาสตร์จากผู้บริหารระดับสูงมาสู่การปฏิบัติในผู้บริหารและพนักงานระดับล่าง และนำผลการดำเนินงานที่ได้จากการปฏิบัติงานมาสรุปและนำเสนอต่อผู้บริหารระดับสูงสำหรับคุณสมบัติสำคัญที่สุดของนักบริหารที่ดีนั้นจะต้องมี Human Relation Skill หรือหลักนิสสัยสัมพันธ์ เพราะมนุษยสัมพันธ์ที่ดีจะทำให้มีคนอยากเข้าร่วมงานและทำงานให้ หากไม่มีมนุษยสัมพันธ์การบริหารงาน บริหารบุคคลก็ไปไม่รอด เหตุนั้น หลักนิสสัยสัมพันธ์ เป็นหลักการสำคัญที่จำเป็นและสำคัญมาก สำหรับนักบริหารคน เพราะถ้ามนุษยสัมพันธ์ไม่ดีก็ไม่มีใครอยากมาร่วมงานหรือทำงานให้ เพราะการบริหารงาน บริหารคน คือ การดำเนินกิจกรรมให้สำเร็จโดยร่วมกับคนอื่น (ผู้จัดการ, 2551)

สรุปว่า ปาปนิกรรม เป็นหลักพุทธธรรมที่มีความสัมพันธ์กับสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย 1) จักขุมา มีปัญญามองการณ์ไกล วิสัยทัศน์ Vision หรือ Conceptual Skill เป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์กว้างไกล มีกระบวนการคิดที่รอบคอบและมีเหตุผลโดยใช้ประสบการณ์ในการตัดสินใจ วางแผนและฉลาดในการใช้คนใช้ความคิด 2) วิจิโร ทักษะทางด้านการปฏิบัติงาน ความชำนาญการด้านเทคนิค Technical Skill เป็นผู้นำที่บริหารจัดการได้ดี มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน 3) นิสสัยสัมพันธ์ ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ ความ

ชำนาญด้านมนุษยสัมพันธ์ Human Relation Skill มีทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและได้รับความเชื่อถือจากผู้อื่น ซึ่งหลักนิสสยสัมพันธ์ หรือมนุษยสัมพันธ์ที่ดี เป็นหลักการสำคัญที่จำเป็นและสำคัญมากสำหรับนักบริหารคน (พระมหาญาณวฑฺฒน์ จิตฺตพัฒฺตโน และคณะ, 2565)

การบูรณาการหลักพุทธธรรมกับสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา

หลักพุทธธรรมที่มีความสัมพันธ์กับสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาที่นำมาเสนอในบทความนี้ คือปาปณิกธรรม เป็นหลักพุทธธรรมที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารงานบุคคลได้เป็นอย่างดีและเป็นหลักพุทธธรรมที่มีความเหมาะสมกับผู้เป็นนักบริหารที่ตึ้นนั้นจะต้องมีการบริหารจัดการที่ดี เป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์ และมีมนุษยสัมพันธ์ดี

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) (2548) ได้กล่าวไว้ว่า ปาปณิกธรรม 3 ได้แก่ 1) จักขุมา รู้จักสินค้าของเป็นสามารถคำนวณราคา กำไรแม่นยำ 2) วิจฺจโร จัดเจนธุรกิจ รู้แหล่งซื้อแหล่งขาย รู้ความต้องการของตลาด รู้ใจและรู้จักเอาใจลูกค้า 3) นิสสยสัมพันธ์ พร้อมด้วยแหล่งทุนเป็นที่ยาศัย เป็นที่เชื่อถือไว้วางใจในหมู่แหล่งทุนใหญ่ๆ หาเงินมาลงทุนหรือดำเนินกิจการโดยง่าย

การบูรณาการหลักพุทธธรรมกับสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา เป็นการนำหลักพุทธธรรม คือปาปณิกธรรม 3 ได้แก่ 1) จักขุมา Conceptual Skill 2) วิจฺจโร Technical Skill 3) นิสสยสัมพันธ์ Human Relation Skill มาประยุกต์ หรือบูรณาการกับหลักสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา 3 สมรรถนะหลัก ได้แก่ 1) สมรรถนะด้านความรู้ 2) สมรรถนะด้านทักษะ 3) สมรรถนะด้านคุณลักษณะ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อครูและผู้บริหารสถานศึกษาในการนำไปใช้ปฏิบัติได้จริงในสถานการณ์ที่แตกต่างในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อหาแนวทางพัฒนาการสอนของครูให้มีคุณภาพ การส่งเสริมสภาพแวดล้อมการทำงานของครูและสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ในโรงเรียน การพัฒนาวิชาชีพครู ความเชื่อ คุณลักษณะและจิตวิญญาณความเป็นครูที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ ตลอดจนตัวชี้วัดที่ส่งเสริมให้ผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำทางวิชาการ มีศักยภาพในการบริหารจัดการ ทั้งด้านการบริหารงานวิชาการ การพัฒนาคุณภาพการศึกษา การส่งเสริมสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้ครูสามารถจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีคุณธรรมและจริยธรรม รวมถึงการเสริมสร้างบทบาทของการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจากการร่วมมือกันระหว่างบ้าน โรงเรียน และชุมชน ผ่านการจัดตั้งสมาคม ชมรม การระดมทรัพยากร และการจัดกิจกรรม

สนับสนุนการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบต่าง ๆ เป็นต้น (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2562)

สรุปได้ว่าการบูรณาการหลักธรรมในการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา เป็นการนำหลักพุทธธรรม คือ ปาปณิกธรรม 3 ได้แก่ 1) จักขุมา Conceptual Skill 2) วิฐุโร Technical Skill 3) นิสสยสัมปันโน Human Relation Skill มาประยุกต์ หรือบูรณาการกับหลักสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา 3 สมรรถนะหลัก ได้แก่ 1) สมรรถนะด้านความรู้ Knowledge 2) สมรรถนะด้านทักษะ Skills 3) สมรรถนะด้านคุณลักษณะ attributes ซึ่งจะ เป็นประโยชน์ต่อครูและผู้บริหารสถานศึกษาในการนำไปใช้ปฏิบัติได้จริงในสถานการณ์ที่ แตกต่างในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อหาแนวทางพัฒนาการสอนของครูให้มี คุณภาพ การส่งเสริมสภาพแวดล้อมการทำงานของครูและสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ในโรงเรียน การพัฒนาวิชาชีพครู ความเชื่อ คุณลักษณะและจิตวิญญาณความเป็นครูที่ส่งผลต่อการจัดการ เรียนรู้ที่มีคุณภาพ ตลอดจนตัวชี้วัดที่ส่งเสริมให้ผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำทางวิชาการ มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการบริหารงานบุคคลของผู้บริหาร

องค์ความรู้จากการศึกษาการบูรณาการหลักธรรมในการบริหารงานบุคคลของ ผู้บริหารสถานศึกษา

การบูรณาการหลักพุทธธรรมกับสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในการบริหารงาน บุคคล โดยการนำหลักปาปณิกธรรม 3 ประการ คือ 1) จักขุมา เป็นผู้บริหารที่มีปัญญา มี วิสัยทัศน์ มีความรอบคอบ มีเหตุผล 2) วิฐุโร เป็นผู้บริหารที่บริหารสถานศึกษาด้วยความ เชี่ยวชาญ 3) นิสสยสัมปันโน เป็นผู้บริหารที่มีมนุษยสัมพันธ์ นำมาบูรณาการกับสมรรถนะของ ผู้บริหารสถานศึกษา 3 สมรรถนะหลัก คือ 1) สมรรถนะด้านความรู้ 2) สมรรถนะด้าน 3) สมรรถนะด้านคุณลักษณะ อันจะเป็นประโยชน์ต่อสถานศึกษาในการส่งเสริมให้ผู้บริหาร สถานศึกษามีศักยภาพในการบริหารจัดการทั้งด้านการบริหารงานบุคคล ซึ่งเป็นกำลังสำคัญใน การพัฒนาคุณภาพการศึกษา ส่งเสริมสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและมี คุณธรรมจริยธรรม โดยการบูรณาการหลักปาปณิกธรรม 3 กับสมรรถนะของผู้บริหาร สถานศึกษา คือ 1) สมรรถนะด้านความรู้ (Knowledge) กับจักขุมา (Conceptual Skill) มี ปัญญาการมองการณ์ไกล 2) สมรรถนะด้านทักษะ (Skill) กับวิฐุโร (Technical Skill) มีทักษะ

ทางด้านการปฏิบัติงาน และ 3) สมรรถนะด้านคุณลักษณะ (attributes) กับนิสสัยสัมพันธ์ (Human Relation Skill) มีมนุษย์สัมพันธ์ (Human Relation Skill) สรุปดังในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 การบูรณาการหลักพุทธธรรมกับสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในการบริหารงานบุคคล

สรุป

การบูรณาการหลักธรรมในการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นกระบวนการที่มีความสำคัญเพื่อให้การบริหารงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยการนำหลักพุทธธรรม หรือปาปณิกธรรม 3 ได้แก่ จักขุมา (Conceptual Skill), วิจิตร (Technical Skill), และ นิสสัยสัมพันธ์ (Human Relation Skill) มาประยุกต์หรือบูรณาการกับสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา 3 สมรรถนะหลัก ได้แก่ ความรู้ (Knowledge), ทักษะ (Skills), และ คุณลักษณะ (Attributes) จะมีผลต่อความสำเร็จในการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ ดังต่อไปนี้

ความรู้ (Knowledge) : การมีความรู้เป็นสาระสำคัญและเป็นพื้นฐานที่ช่วยเสริมสร้างความเชี่ยวชาญและความเข้าใจในสิ่งที่ทำอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีความรู้ที่เป็นพื้นฐานและสาระสำคัญในการบริหารจัดการโรงเรียน เช่น การจัดการทรัพยากรบุคคลและงบประมาณ การวิเคราะห์ข้อมูลการศึกษา เพื่อให้สามารถวางแผนและดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพในการบริหารงานทั้งภารกิจทางการศึกษาและการบริหารสถานศึกษา

ทักษะ (Skills) : ทักษะมาจากพื้นฐานความรู้และช่วยให้สามารถปฏิบัติงานหรือกิจกรรมต่าง ๆ ในด้านต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีทักษะในการวิเคราะห์ การแก้ปัญหา การเชื่อมโยงและการสื่อสาร ซึ่งเป็นทักษะที่จำเป็นในการบริหารงานบุคคลและการจัดการทรัพยากรต่าง ๆ ในโรงเรียน

คุณลักษณะ (Attributes) : คุณลักษณะเป็นลักษณะที่แตกต่างของบุคคลที่มีผลต่อการดำเนินชีวิตและการทำงาน เช่น ความมั่นใจในตนเอง ความรับผิดชอบ และความเป็นผู้นำ ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีคุณลักษณะเหล่านี้เพื่อสร้างความสำเร็จและความเป็นผู้นำทั้งในด้านส่วนตัวและการทำงาน

การนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ในการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา จะช่วยให้เกิดการบริหารงานที่มีประสิทธิภาพและสร้างสรรค์สำหรับการพัฒนาศักยภาพ การศึกษาในสถานศึกษา โดยผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องสามารถนำความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่มีมาบูรณาการในการบริหารจัดการโรงเรียนเพื่อให้การศึกษามีคุณภาพ

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2550). แนวทางการกระจายการบริหารและการจัดการศึกษาให้ คณะกรรมการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา ตามกฎกระทรวง กำหนดหลักเกณฑ์ และวิธีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา พ.ศ. 2550. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- ขจรศักดิ์ ศิริมัย. (2561). เรื่องน่ารู้เกี่ยวกับสมรรถนะ. เรียกใช้เมื่อ พฤษภาคม 2561, จาก <http://competency.rmutp.ac.th/.doc>
- ดวงเดือน ดิยะบุตร. (2556). การบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของครู ในอำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดนครพนม. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยี การบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยนครพนม.
- เทียน ทองแก้ว. (2556). สมรรถนะ Competency: หลักการและแนวปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.
- ธีระ รุญเจริญ. (2555). ความเป็นผู้บริหารมืออาชีพในการจัดและบริหารการศึกษายุคปฏิรูป การศึกษา. กรุงเทพมหานคร: ข้าวฟ่าง.
- ผู้จัดการ. (2551). เปิดไตรสูตรสร้างนักบริหารใช้หลักธรรมสู่ความสำเร็จธุรกิจ. เรียกใช้เมื่อ 26 กุมภาพันธ์ 2567. <http://info.gotomanager.com/news/details.aspx?id=70732>
- พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตโต). (2549). พุทธวิธีการบริหาร. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต). (2548). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลธรรม. (พิมพ์ครั้งที่ 13). กรุงเทพมหานคร: สหธรรมมิก.

พระมหาญาณวฑฺฒน์ วิฑฺฒโน และ สุขภิญญา ศรีคำไทย. (2565). วารสารบรรณการศึกษาศาสตร์และมนุษยสังคมศาสตร์. 3(1).

พิศุทธิ์ศักดิ์ กุลสาร และคันสนีย์ จะสุวรรณ. (2564). ทักษะของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มทวารวดี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร. วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 8(2). 240-253.

มูนิเราะห์ เจ๊ะมิง. (2559.) การบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชนสอนศาสนาอิสลามสังกัด สำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดยะลา. ใน สารนิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิตสาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. (2548). การปรับใช้สมรรถนะในการบริหารทรัพยากรมนุษย์. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2562). เครื่องมือส่งเสริมการขับเคลื่อนประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา). กรุงเทพมหานคร: พรักหวานกราฟฟิค.

อัคราธร สังมณีโชติ. (2550). คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชน. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

เอกราช โฆสิตพิมานเวช (2560). รูปแบบการบริหารโรงเรียนเอกชนที่มีประสิทธิผล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1. ใน วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.

Arnauld de Nadaillac. (2003). The definition of competencies. Accessed June 12, 2019. Available from <http://competency.rmutp.ac.th>.

Bell, S. (2015). Reassessing Core Leadership Competencies in Asia, August 3, 2015. Accessed 12 February 2020. Available from <http://aperiodevelopment.com/2015/08/reassessing-core-leadership-competencies-in-asia/>.

- Flippo, B. Edwin. (1971). Principle of Personnel Management. New York: McGraw-Hill, 1971.
- McClelland, C. David. (1973). Testing for Competence rather than for Intelligence. New Jersey: American Psychologist
- Reddy R. (2004). Jayaprakash, Personnel Management. India: S.B. Nangia.
- Rylatt, A; & Lohan, K. (1995). Creating Training Miracles. Sydney: Irwin.
- The Wallace Foundation. (2012). The school principal as leader: Guiding schools to better Teaching and Learning. Online. Retrieved May 3, 2019.

การบริหารงานทั่วไปของสถานศึกษา*

GENERAL ADMINISTRATION OF THE SCHOOL

ดารานาถ มาตย์เทพ¹, เอกราช โขจิตพิมานเวช², สัมฤทธิ์ กางเพ็ง³ และ ศิวกร อินภูษา⁴

Daranat Matthe¹, Ekkarat Kositpimanwet², Samrit Kangpheng³ and Siwakorn Inphusa⁴

¹⁻⁴มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

¹⁻⁴Mahachulalongkorn rajavidyalay University, Khon Kaen Campus, Thailand

Corresponding author E-mail: siwakornin@gmail.com

บทคัดย่อ

การบริหารงานทั่วไปเป็นการบริหารงานหรือการดำเนินงานที่เน้นไปในทิศทางด้านการส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินงานและการให้บริการแก่หน่วยงานภายในของสถานศึกษา โดยให้บริการด้านการศึกษาทุกระดับ รวมทั้งการมีส่วนร่วมของบุคคล ชุมชน และองค์กรที่เกี่ยวข้องเป็นตัวประสานที่ทำให้การจัดการเรียนการสอนและงานต่าง ๆ ดำเนินไปอย่างสะดวก รวดเร็ว บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้อย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล มีความสำคัญคือเป็นงานที่ส่งเสริมสนับสนุนด้านการบริหารงานต่าง ๆ ในองค์กร เพื่อให้สามารถบรรลุผลตามมาตรฐาน คุณภาพ และเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ โดยมีขอบข่ายของการบริหารงานทั่วไปประกอบด้วย การพัฒนาระบบและเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ การประสานงานและพัฒนาเครือข่าย การศึกษา การวางแผนการบริหารการศึกษา การวิจัยเพื่อพัฒนานโยบายและแผน การ จัดระบบบริหารและพัฒนาองค์กร การพัฒนามาตรฐานการปฏิบัติงาน งานเทคโนโลยีเพื่อ การศึกษา การดำเนินงานธุรการ การดูแลอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม การจัดทำสำมะโน ผู้เรียน การรับนักเรียน การเสนอความเห็นเกี่ยวกับเรื่องการจัดตั้ง ยุบรวมหรือเลิก การ ประสานการจัดการศึกษาในระบบ นอกระบบและตาม การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา การ ทัศนศึกษา งานกิจการนักเรียน งานประชาสัมพันธ์งานการศึกษา การส่งเสริม สนับสนุนและ ประสานการจัดการศึกษาของบุคคลชุมชน องค์กร หน่วยงานและสถาบันสังคมอื่นที่จัด

* Received 7 April 2024; Revised 15 April 2024; Accepted 25 April 2024

การศึกษา งานประสานงานกับส่วน ภูมิภาคและส่วนท้องถิ่น การรายงานผลการปฏิบัติงาน การจัดระบบการควบคุมภายในหน่วยงาน และแนวทางการจัดกิจกรรมเพื่อปรับเปลี่ยน กิจกรรมในการลงโทษนักเรียน การบริหารงานทั่วไปของสถานศึกษาในอนาคตมีแนวโน้ม ความสำคัญ ดังนี้ การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล การกระจายอำนาจการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมของ ชุมชน การมุ่งเน้นผลลัพธ์ และการพัฒนาอย่างยั่งยืน สถานศึกษาในอนาคตจะต้องปรับตัวให้ เข้ากับการเปลี่ยนแปลง ปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่องเพื่อตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลง ทางสังคม เศรษฐกิจ เทคโนโลยี และการศึกษาที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา

คำสำคัญ : การบริหาร, การบริหารงานทั่วไป, การบริหารสถานศึกษา

Abstract

General administration is a management or operation that focuses on promoting and supporting the operation and service of the school's internal agencies. It provides all educational services, including the participation of individuals, communities and related organizations, to facilitate the management of teaching and learning. Achieving effective and effective goals is important to support the management of the organization to achieve the standards, quality and goals set by general management, including development of information systems and networks, coordination and development of educational networks, and educational management planning. Research for developing policies and plans, organisation management and development, development of standards for educational technology, administrative operations, building, site and environmental management, student censuses, student admissions, presentations on the establishment and dissolution of educational management in the informal system and according to the mobilization of educational resources. Field trips, student activities, public relations, educational activities, support and coordination of educational management of individuals, communities, organizations and other social

institutions, regional and local coordination, operational performance reporting. The general management of future educational institutions is likely to be as follows: digital technology, decentralization, community involvement, outcome-oriented, and sustainable development. Future educational institutions must adapt to changes, continuous improvement and development in response to social, economic, and technological changes. And education is constantly changing.

Keyword: Administration, General Administration, School Administration

บทนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้กำหนดไว้ในหมวดสิทธิและเสรีภาพในการศึกษาของปวงชนชาวไทยไว้ในมาตรา 54 ว่า “บุคคลมีสิทธิเสมอกันในการศึกษา ไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ โดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย มาตรา 75-87 บัญญัติไว้ว่ารัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุน ให้มีการดำเนินการตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มาตรา 83 รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านเศรษฐกิจ โดยสนับสนุนระบบเศรษฐกิจแบบเสรีและเป็นธรรม โดยอาศัยกลไกตลาดและสนับสนุนให้มีการพัฒนาเศรษฐกิจที่ยั่งยืน สนับสนุนให้มีการใช้หลักคุณธรรม จริยธรรมและหลักธรรมาภิบาลควบคู่กับการประกอบกิจกรรมอย่างเป็นธรรมรวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุน การพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น และภูมิปัญญาไทย (เอกราช โฆษิตพิมานเวช, 2560)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 แก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ 3) พ.ศ.2553 กำหนดไว้ในมาตรา 6 ว่า “การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข” และเพื่อให้การบริหารและการจัดการศึกษา เกิดคุณภาพและสิทธิภาพ ในการพัฒนาคนไทยให้บรรลุเป้าประสงค์ตามความต้องการของประเทศและทัดเทียมกับนานาชาติ ในการแข่งขันทุกๆ ด้าน จึงได้กำหนดเป้าหมายในการบริหารจัดการไว้ในมาตรา 8 ว่า 1) เป็นการศึกษาตลอดชีวิต 2) ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา 3) การพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง การเปิดโอกาสให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษานั้น หมายถึง

นอกจากรัฐ (กระทรวงศึกษาธิการ) จัดการศึกษาแล้วยังเปิดโอกาสให้หน่วยงานอื่นที่มีความพร้อมและสนับสนุนบุคคล ครอบครัว เอกชน องค์กรเอกชน ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันอื่นๆ สามารถจัดการศึกษาได้ โดยรัฐจะต้องสนับสนุนงบประมาณตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ในมาตรา 49 เพื่อให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาช่วยแบ่งเบาภาระของรัฐและเป็นทางเลือกของประชาชน โรงเรียนเอกชนที่ดีที่ได้รับความนิยมจากประชาชนจะต้องมีแนวทางเทคนิคและวิธีการบริหารจัดการให้มีคุณภาพ ประสิทธิภาพที่ยั่งยืน มาตรา 29 กำหนดให้โรงเรียนร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันอื่นๆ ส่งเสริมความเข้มแข็งให้ชุมชน รู้จักเลือกสรรภูมิปัญญาและวิทยาการต่าง ๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาความต้องการ รวมทั้งหาวิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การพัฒนาระหว่างชุมชน เนื่องจากโรงเรียนมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาคุณภาพ ของคน ซึ่งจะส่งผลต่อความเข้มแข็งของสังคมและประเทศชาติดังกล่าวแล้ว สภาพสังคมในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง ซึ่งส่งผลกระทบต่อการศึกษาโดยตรง โรงเรียนต้องฟันฝ่าอุปสรรคที่มากมายและสลับซับซ้อน ให้บรรลุจุดหมายที่กำหนด นอกจากจะใช้ความรู้ คุณธรรม ธรรมาภิบาลของผู้บริหารแล้ว จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอาศัยยุทธศาสตร์การบริหารโรงเรียนและอาศัยผู้บริหารสถานศึกษามีอาชีพ ซึ่งมีภาวะผู้นำ มีวิสัยทัศน์ มีความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการและมีคุณธรรม จริยธรรม ผู้บริหารโรงเรียนมีอาชีพที่บริหารสถานศึกษาจนประสบผลสำเร็จและเป็นไปตามแนวทางที่พึงประสงค์ จำเป็นต้องมียุทธศาสตร์ในการบริหารจัดการโรงเรียนที่มีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา มาใช้เป็นแนวทางในการบริหารจัดการ (เอกราช โฆษิตพิมานเวช, 2560)

งานบริหารทั่วไป ซึ่งเป็นงานโดยรวมของสถานศึกษาที่จะต้องดูแล แก้ไข และพัฒนาจนสามารถส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาในสถานศึกษาได้โดยจะประกอบด้วย ขอบข่ายงานจำนวน 22 งาน นอกจากนี้ยังมีปัจจัยจากสภาพบริบทสถานศึกษา ส่งผลให้ต้องมีการวางแผน การดำเนินงาน และมีการติดตามงานอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ขอบข่ายงานนั้น ๆ สมบูรณ์ มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลและด้วยสภาพบริบทของสถานศึกษาที่มีความแตกต่างกัน ซึ่งอาจส่งผลต่อการบริหารงานทั่วไปของสถานศึกษาที่ทำให้มีความแตกต่างกันไป ถึงแม้

ขอบข่ายงานบางอย่างจะเหมือนหรือคล้ายคลึงกันก็ตาม สภาพบริบทของสถานศึกษา มีความคล้ายคลึงและมีความแตกต่างกันไปตามแต่ละพื้นที่ ซึ่งส่งผลต่อการบริหารสถานศึกษาในทุก ๆ ด้าน โดยเฉพาะการบริหารงานทั่วไป ที่มีขอบข่ายงานที่หลากหลายในการสนับสนุนการจัดการศึกษาในสถานศึกษา ทำให้การบริหารงานทั่วไป ทั้งด้านโครงสร้างการบริหาร ขอบข่ายการดำเนินงาน เป้าหมายที่เกิดขึ้นที่มีความคล้ายคลึงและแตกต่างกันในรายละเอียด โดยที่มีความสอดคล้องกับสภาพบริบทของสถานศึกษา ตลอดจนนโยบาย มาตรฐานการศึกษาตามกระทรวงศึกษาธิการ ส่งผลให้สถานศึกษาบางแห่งมีคุณภาพเป็นที่ยอมรับ และมีมาตรฐานตามที่กำหนด โดยผ่านการประเมินต่าง ๆ จากหน่วยงานต้นสังกัดหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการควบคุมและสนับสนุนการจัดการศึกษาในสถานศึกษา ทำให้ได้รับรางวัลในเรื่องต่าง ๆ ในการจัดการสนับสนุนการจัดการศึกษาในสถานศึกษา และสามารถเป็นต้นแบบให้แก่สถานศึกษา ในด้านการบริหารงานทั่วไปในสถานศึกษาให้ประสบผลสำเร็จ มีคุณภาพเป็นไปตามมาตรฐาน

ความหมายของบริหารงานทั่วไป

การบริหารงานทั่วไปเป็นกระบวนการที่สำคัญในการทำให้องค์กรหรือกลุ่มงานประสบความสำเร็จ โดยมุ่งเน้นการจัดการและควบคุมทรัพยากรที่มีอยู่ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายต่าง ๆ ขององค์กรหรือกลุ่มงานอย่างมีประสิทธิภาพ กระบวนการบริหารงานทั่วไปมักจะรวมถึงการวางแผน การจัดสรรทรัพยากร การสร้างและส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กร การควบคุมและติดตามผลการดำเนินงาน เพื่อให้งานดำเนินไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ได้เป็นอย่างดี การบริหารงานทั่วไปสามารถช่วยสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการทำงานทีม สร้างความเข้าใจและความไว้วางใจในองค์กร และสร้างผลสัมฤทธิ์ที่ดีให้กับองค์กร มีนักวิชาการได้ให้ความหมายว่าของการบริหารงานทั่วไปไว้ดังนี้

อภิรมย์ ณ นคร (2554) ได้ให้ความหมายว่า การบริหารงานทั่วไป หมายถึง งานที่เกี่ยวกับสถานศึกษาและนักเรียน งานสารบรรณ งานเกี่ยวกับ การเงินของสถานศึกษางานเกี่ยวกับอาคารสถานที่การรักษาความปลอดภัยให้นักเรียนและผู้อยู่ในสถานศึกษา

สมพงษ์ เปรมปิยศรี (2555) ได้ให้ความหมายว่า การบริหารทั่วไปเป็นการจัดการระบบงานในสถานศึกษาที่สนับสนุน ส่งเสริมการจัด การศึกษาเพื่อให้บรรลุของสถานศึกษาที่

กำหนดไว้โดยมีความสำคัญต่อสถานศึกษาในการสนับสนุนส่งเสริมให้บริการแก่หน่วยงานต่าง ๆ ให้สามารถดำเนินงานจนเกิดสำเร็จในกรอบภาระงานของตน

วิลาวัลย์ ศรีบุศกร (2556) ได้ให้ความหมายว่า การบริหารทั่วไปเป็นงานที่มีความสำคัญต่อการดำเนินงานตามจุดหมายที่ต้องการของสถานศึกษา การจัดระบบบริหารองค์กร การให้บริการงานอื่น ๆ เพื่อให้บรรลุตามมาตรฐาน คุณภาพและเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยมีวัตถุประสงค์หลัก คือ ประสานงานส่งเสริม สนับสนุน และอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ในการให้บริการด้านการศึกษา ทุกรูปแบบโดยมุ่งพัฒนาสถานศึกษาใหม่การใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีอย่างเหมาะสมตลอดจนการมีส่วนร่วมของบุคคล ชุมชน และองค์กรที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การจัดการศึกษามีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

กระทรวงศึกษาธิการ (2556) ให้ความหมายของการบริหารงานทั่วไปว่าหมายถึง การบริหารทั่วไปเป็นกระบวนการสำคัญที่ช่วยประสานส่งเสริมและสนับสนุนการ บริหารงาน อื่น ๆ ให้บรรลุผลตามมาตรฐานคุณภาพและเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยมีบทบาทหลักในการประสาน ส่งเสริมสนับสนุนและการอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ในการให้บริการการศึกษาทุกรูปแบบ ทั้ง การศึกษาในระบบ นอกกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยตามบทบาทของสถานศึกษา ตลอดจนการจัดและให้บริการการศึกษาของบุคคล ชุมชน องค์กร หน่วยงาน และสถาบันสังคม

สุพัตรา จึงมีผลบุญ (2557) ได้ให้ความหมายว่า การบริหารทั่วไปเป็นงานที่ไม่ใช่ภารกิจหน้าที่หลักแต่มีความสำคัญต่อการดำเนินงานของโรงเรียนในการให้บริการแก่หน่วยงานต่าง ๆ ของโรงเรียนให้สามารถดำเนินไปตามจุดหมายที่ต้องการหรือที่ได้วางไว้

อัจฉรา จงดี (2560) ได้ให้ความหมายว่า การบริหารทั่วไปเป็นการดำเนินงานของสถานศึกษาในการให้บริการแก่หน่วยงานต่าง ๆ ของสถานศึกษาให้สามารถดำเนินไปตามจุดหมายที่ต้องการงานบริหารทั่วไปในสถานศึกษาจึงเปรียบเสมือนส่วนที่คอยประสานงาน และสนับสนุนให้ สถานศึกษาสามารถดำเนินงานไปสู่เป้าหมายการสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล

แคนโดลิ และคณะ (Candoli and et al, 1991) ได้ให้ความหมายว่า การบริหารทั่วไปเป็นงานที่เกี่ยวกับการจัดเตรียมหรือการสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลที่ให้บริการต่าง ๆ แก่ระบบสถานศึกษา

จอยซ์ (Joyce, 1992) ได้ให้ความหมายว่า การบริหารงานทั่วไป หมายถึง งานที่เกี่ยวข้องกับการจัด ระบบบริหารองค์กรให้การบริหารงานอื่น ๆ ในแผนงานโดยมีหน้าที่หลักคอย ประสานงาน ส่งเสริม สนับสนุนและคอยอำนวยความสะดวกในทุกรูปแบบ

บราวน์ (Brown, 1993) ได้ให้ความหมายว่า การบริหารทั่วไปเป็นการบริหารหน่วยงานต่าง ๆ ของสถานศึกษาให้สามารถดำเนินไปตามจุดหมายหรือตามที่ต้องการงานบริหารทั่วไปในสถานศึกษาจึงเปรียบเสมือนส่วนที่คอยประสานงาน หรือคอยสนับสนุนให้สถานศึกษา สามารถดำเนินงานไปสู่เป้าหมายที่กำหนดด้วยความราบรื่น

บราวน์ (Brown, 1998) ได้ให้ความหมายว่า การบริหารงานทั่วไป หมายถึง การดำเนินงานของหน่วยงานต่าง ๆ ในด้านงานสารบรรณ การเงิน พัสดุ งานอาคารสถานที่เพื่อให้การดำเนินงานของสถานศึกษาบรรลุจุดหมายตามที่สถานศึกษาวางไว้

สรุปได้ว่า การบริหารงานทั่วไป หมายถึง การบริหารงานหรือการดำเนินงานที่เน้นไปในทิศทางด้านการส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินงานและการให้บริการแก่หน่วยงานภายในของสถานศึกษา โดยให้บริการด้านการศึกษาทุกรูปแบบ รวมทั้งการมีส่วนร่วมของบุคคล ชุมชน และองค์กรที่เกี่ยวข้องเป็นตัวประสานที่ทำให้การจัดการเรียนการสอนและงานต่าง ๆ ดำเนินไปอย่างสะดวก ราบรื่น บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้อย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล

ความสำคัญของการบริหารงานทั่วไป

การบริหารงานทั่วไปเป็นสิ่งสำคัญที่ทุกองค์กรควรใส่ใจ เนื่องจากมีบทบาทสำคัญในการสร้างสภาพแวดล้อมการทำงานที่ดี ช่วยให้องค์กรทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยการบริหารงานทั่วไปมีหลายด้านที่สำคัญ เช่น การวางแผนและจัดการทรัพยากร การวางแผนเป็นพื้นฐานที่สำคัญในการบริหารงาน ช่วยให้องค์กรมีการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ การสร้างวัฒนธรรมองค์กร การบริหารงานทั่วไปช่วยสร้างวัฒนธรรมที่เน้นความรับผิดชอบ ความร่วมมือ และการเรียนรู้ต่อเนื่อง การควบคุมและประเมินผลการควบคุมและประเมินผลช่วยให้องค์กรสามารถตรวจสอบว่ากิจกรรมต่าง ๆ เป็นไปตามเป้าหมายหรือไม่ และสามารถปรับปรุงได้ทันทีเมื่อมีปัญหา การสร้างทีมที่มีประสิทธิภาพ การบริหารงานทั่วไปช่วยสร้างทีมงานที่มีความร่วมมือและสามารถทำงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ การสร้างความเข้าใจและความไว้วางใจ การบริหารงานทั่วไปช่วยสร้างความเข้าใจและความไว้วางใจในองค์กร ทำให้นักงานมีความผูกพันและมุ่งมั่นในการทำงาน ดังนั้น การบริหารงานทั่วไปมี หน้าที่สำคัญ

และช่วยให้องค์กรดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน มีนักวิชาการได้ให้ความหมายถึงความสำคัญของการบริหารงานทั่วไปของการบริหารงานทั่วไปไว้ดังนี้

กระทรวงศึกษาธิการ (2556) ได้ให้ความหมายถึงความสำคัญของการบริหารงานทั่วไปว่า เป็นงานที่สามารถสนับสนุนให้บรรลุตามมาตรฐานคุณภาพและเป้าหมายที่กำหนดไว้

แคนโดลี, และคนอื่น ๆ (Candoli, et al, 1992) ได้ให้ความหมายถึงความสำคัญของการบริหารงานทั่วไปมีความสำคัญเพราะเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดระบบบริหารองค์กรให้การบริการในการบริหารงานอื่นให้บรรลุตามมาตรฐาน คุณภาพและเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยมีบทบาทหลักในการให้บริการการศึกษาทุกระดับ เช่น การบริการในการตรวจสอบคุณภาพ การประสานงานขอความร่วมมือจากผู้ปกครองและชุมชน

จอยซ์ (Joyce, 1992) ได้ให้ความหมายถึง ความสำคัญของการบริหารงานทั่วไปเป็นงานที่ช่วยให้การบริหารงานอื่น 1 บรรลุผลตามเป้าหมายที่ได้วางไว้ในแผนงาน

บราวน์ (Brown, 1998) ได้ให้ความหมายถึงความสำคัญของการบริหารงานทั่วไปเป็นงานสถานศึกษาจัดขึ้นเพื่อเป็นการบริการหน่วยงานต่าง ๆ ของสถานศึกษาให้สามารถดำเนินไปตามจุดมุ่งหมายหรือตามที่ต้องการงานธุรการในสถานศึกษา จึงเปรียบเสมือนส่วนที่คอยประสานงานหรือคอยสนับสนุนให้สถานศึกษาสามารถดำเนินงานไปสู่เป้าหมายที่กำหนดด้วยความราบรื่น

สรุปได้ว่า ความสำคัญของการบริหารทั่วไป หมายถึง งานที่ส่งเสริมสนับสนุนด้านการบริหารงาน ต่าง ๆ ในองค์กร เพื่อให้สามารถบรรลุผลตามมาตรฐาน คุณภาพ และเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ และเป็นสิ่งสำคัญที่ทุกองค์กรควรใส่ใจ เนื่องจากมีบทบาทสำคัญในการสร้างสภาพแวดล้อมการทำงานที่ดี ช่วยให้องค์กรทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยการบริหารงานทั่วไปมีหลายด้านที่สำคัญ เช่น การวางแผนและจัดการทรัพยากร เป็นพื้นฐานที่สำคัญในการบริหารงาน ช่วยให้การศึกษารูปแบบ รวมทั้งการมีส่วนร่วมของบุคคล ชุมชน และองค์กรที่เกี่ยวข้องเป็นตัวประสานที่ทำให้การจัดการเรียนการสอนและงานต่าง ๆ ดำเนินไปอย่างสะดวกราบรื่น บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้อย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล ส่งเสริมสนับสนุนด้านการบริหารงานต่าง ๆ ในองค์กร ให้สามารถบรรลุผลตามมาตรฐาน คุณภาพ และเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้

ขอบข่ายของการบริหารงานทั่วไป

กระทรวงศึกษาธิการ (2546) ได้ให้ความหมายว่า ขอบข่ายของการบริหารทั่วไปว่าเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการระบบบริหารองค์การ ให้บริการบริหารงานอื่น ๆ บรรลุตามมาตรฐานคุณภาพ และเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยมีบทบาทหลักการประสานส่งเสริม สนับสนุน และการอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ในการบริหารการศึกษาทุกรูปแบบ มุ่งพัฒนาสถานศึกษาให้ใช้นวัตกรรม และเทคโนโลยีอย่างเหมาะสม ส่งเสริมในการบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ตามหลักการบริหารงานที่มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของงานเป็นหลักโดยเน้นความโปร่งใสความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ ตลอดจนการมีส่วนร่วมของบุคคล ชุมชนและองค์การที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้จัดการศึกษามีประสิทธิภาพและประสิทธิผลการบริหารงาน ไม่ว่าจะเป็นการบริหารงานทั่วไปหรือการบริหารการศึกษาย่อมจะต้องมีปรัชญาหรือแนวคิดที่ใช้ในการบริหารหรือการจัดการเพราะปรัชญาคือ แนวคิด หลักการและทฤษฎี ที่เราสามารถจะเลือกเชื่อ เลือกคิด เลือก วิเคราะห์ เลือกวิจารณ์ แล้วนำไป ใช้เป็นแนวทางในการบริหารงานได้ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2550) ได้จัดแบ่งขอบข่ายการบริหารทั่วไป 1) การพัฒนาระบบและเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ 2) การประสานงานและพัฒนาเครือข่ายการศึกษา 3) การวางแผนการบริหารการศึกษา 4) การวิจัยเพื่อพัฒนานโยบายและแผน 5) การจัดระบบบริหารและพัฒนาองค์กร 6) การพัฒนามาตรฐานการปฏิบัติงาน 7) งานเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา 8) การดำเนินงานธุรการ 9) การดูแลอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม 10) การจัดทำสำมะโนผู้เรียน 11) การรับนักเรียน 12) การเสนอความเห็นเกี่ยวกับเรื่องการจัดตั้ง ยุบ รวมหรือเลิก 13) การประสานการจัดการศึกษาในระบบ นอกระบบและตาม 14) การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา 15) การทัศนศึกษา 16) งานกิจการนักเรียน 17) งานประชาสัมพันธ์งานการศึกษา 18) การส่งเสริม สนับสนุนและ ประสานการจัดการศึกษาของบุคคลชุมชน องค์กร หน่วยงานและสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษา 19) งานประสานงานกับส่วน ภูมิภาคและส่วนท้องถิ่น 20) การรายงานผลการปฏิบัติงาน 21) การจัดระบบการควบคุมภายในหน่วยงาน และ 22) แนวทางการจัดกิจกรรมเพื่อปรับเปลี่ยนกิจกรรมในการลงโทษนักเรียน

สรุปได้ว่า ขอบข่ายของการบริหารงานทั่วไปประกอบด้วย 22 งาน ได้แก่ ทั่วไป 1) การพัฒนาระบบและเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ 2) การประสานงานและพัฒนาเครือข่ายการศึกษา 3) การวางแผนการบริหารการศึกษา 4) การวิจัยเพื่อพัฒนานโยบายและแผน 5)

การจัดระบบบริหารและพัฒนาองค์กร 6) การพัฒนามาตรฐานการปฏิบัติงาน 7) งานเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา 8) การดำเนินงานธุรการ 9) การดูแลอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม 10) การจัดทำสำมะโนผู้เรียน 11) การรับนักเรียน 12) การเสนอความเห็นเกี่ยวกับเรื่องการจัดตั้ง ยุบ รวมหรือเลิก 13) การประสานการจัดการศึกษาในระบบ นอกระบบและตาม 14) การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา 15) การทัศนศึกษา 16) งานกิจการนักเรียน 17) งานประชาสัมพันธ์งานการศึกษา 18) การส่งเสริม สนับสนุนและ ประสานการจัดการศึกษาของบุคคลชุมชน องค์กร หน่วยงานและสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษา 19) งานประสานงานกับส่วน ภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น 20) การรายงานผลการปฏิบัติงาน 21) การจัดระบบการควบคุมภายใน หน่วยงาน และ 22) แนวทางการจัดกิจกรรมเพื่อปรับเปลี่ยนกิจกรรมในการลงโทษนักเรียน

การบริหารงานทั่วไปของสถานศึกษาในอนาคต

การบริหารการศึกษาของไทยในปัจจุบันถือได้ว่า ประสบผลสำเร็จได้ระดับหนึ่ง การพัฒนาระบบการบริหารการศึกษาของไทยให้เจริญรุดหน้าดียิ่งขึ้นกว่าที่เป็นอยู่นี้นับเป็นเรื่องที่ท้าทายความสามารถของผู้บริหารหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกระดับ แม้นักวิชาการหลายฝ่ายจะพยายามระดมความคิดเพื่อที่จะช่วยกันพัฒนาระบบการจัดการศึกษาของไทยแล้วก็ตาม แต่ก็ยังต้องมีการแสวงหาระบบและวิธีการที่เหมาะสมมาจัดดำเนินการอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการบริหารการศึกษา ไม่ว่าจะเป็นการศึกษาในระบบหรือนอกระบบ ก็ตาม ต้องมีการบริหารงานวิชาการ การบริหารงานบุคคล การบริหารงานกิจการนักเรียน การบริหาร งานประเมินความดีความชอบ การบริหารงานอาคารสถานที่ การบริหารงานกิจการนักเรียน การบริหาร งานสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการบริหาร เพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชนให้ มีความรู้ความเข้าใจ ความคิด และทัศนคติที่ดี (สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย และพระสุรชัย สุรชโย, 2563) ภาพอนาคตการบริหารจัดการโรงเรียนสังกัดสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ จะต้องเร่งรัดพัฒนาคุณภาพ และมาตรฐานการศึกษา การจัดการศึกษาโดยใช้พื้นที่หรือชุมชนเป็นฐาน โดยมีเป้าหมายในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาเด็กนักเรียนให้มีทักษะและคุณลักษณะที่เหมาะสมกับศตวรรษที่ 21 สร้าง จุดเด่นหรือจุดแข็งของตนเอง ให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการศึกษา ทุกคนสามารถเรียนรู้ ร่วมกันได้ตลอดชีวิต ใช้เทคโนโลยีที่มีความเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็วและมีเครือข่ายที่ขยายไป เกือบทุกอาณาบริเวณในการจัดการเรียนรู้จัดกระบวนการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานในการ

ขับเคลื่อนในการจัดการศึกษา โดยมียุทธศาสตร์การบริหารจัดการโรงเรียนในอนาคต ประกอบด้วย พัฒนาเครือข่ายโรงเรียนให้มีความเข้มแข็ง นำ ICT มาใช้ในการบริหารและการจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ เสริมสร้างระบบการบริหารจัดการโรงเรียนแบบมีส่วนร่วม ให้เข้มแข็ง และสร้างเอกลักษณ์ของสถานศึกษา และพัฒนาอัตลักษณ์ผู้เรียน

การบริหารจัดการด้านการบริหารงานทั่วไป ส่วนใหญ่โรงเรียนก็จะทำในกรอบงานที่เหมือนกันกับโรงเรียนอื่น ๆ มีการใช้การบริหารแบบมีส่วนร่วม ใช้หลักการบริหารโรงเรียนแบบ SBM และ PDCA เป็นหลักในการบริหารจัดการ ด้านธุรการโรงเรียนมีการจัดตั้งสรรอัตราราชการทำงานธุรการของโรงเรียน ตามสัดส่วนที่กำหนดของแต่ละเขตพื้นที่ เนื่องด้วยการบริหารจัดการด้านการบริหารงานทั่วไปเป็นงานที่ช่วยเสริมให้งานด้านอื่นสามารถขับเคลื่อนได้อย่างราบรื่น ซึ่งพระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ พ.ศ. 2545 (พระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ, 2545) กำหนดอำนาจหน้าที่ของสถานศึกษาไว้ดังนี้ การผ่อนผันให้เด็กเข้าเรียนก่อนหรือหลังอายุตามเกณฑ์การศึกษาภาคบังคับตามหลักเกณฑ์ และวิธีการที่คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนด สำหรับกฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการในสถานศึกษาที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานได้กำหนดอำนาจหน้าที่ไว้ ได้แก่ การวิเคราะห์และจัดทำนโยบาย และแผนพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษา การแต่งตั้ง คณะอนุกรรมการหรือบุคคล เพื่อพิจารณาและเสนอความคิดเห็นหรือปฏิบัติการอย่างใดอันอยู่ในอำนาจและหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานหรือสถานศึกษา ซึ่งการบริหารทั่วไปสามารถกำหนดขอบข่ายและภารกิจหลักของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน งานบริหารทั่วไปมีความสำคัญต่อการบริหารโรงเรียนในฐานะช่วยสนับสนุนงานวิชาการรวม ทั้งงานอื่น ๆ เช่น งานธุรการ งานกิจการนักเรียน เพราะงานฝ่ายบริหารทั่วไปมีส่วนส่งเสริมนักเรียน ส่งเสริมการเรียนการสอน เสริมสร้างบรรยากาศ และสิ่งแวดล้อม ดูแลสวัสดิการของครูนักเรียน นักการภารโรง ตลอดจนการจัด สวัสดิการให้บุคลากรในสถานศึกษา จึงเป็นงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับทุกฝ่ายในสถานศึกษาเป็นการบริหารงานแบบมีส่วนร่วม ซึ่งเกิดขึ้น โดยการที่ผู้บริหาร ผู้ใต้บังคับบัญชา ชุมชน สังคม องค์กรเอกชน องค์กรภาครัฐ และผู้มีส่วนได้ ส่วนเสีย เข้ามามีส่วนร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบร่วมภาคภูมิใจช่วย เสริมสร้างสถานศึกษาให้บรรลุวัตถุประสงค์ยิ่งขึ้น สถานศึกษาจึงต้องดำเนินการให้เป็นระบบและมีความ สอดคล้องกับกระบวนการบริหารภายใน สถานศึกษา ถ้าสถานศึกษาจัดงานบริหารทั่วไปได้ถูกต้องครบถ้วนก็จะเป็นการสร้างชื่อเสียงและ ภาพลักษณ์ให้สถานศึกษาได้เป็นที่รู้จักและยอมรับจากประชาชน อันจะก่อให้เกิดความสัมพันธอันดีของครูในสถานศึกษา ครูกับนักเรียน ครูกับผู้ปกครอง

การบริหารงานทั่วไปของสถานศึกษาในอนาคต จะมีความแตกต่างจากปัจจุบันอย่างมาก เนื่องด้วยบริบททางสังคม เศรษฐกิจ เทคโนโลยี และการศึกษาที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา แนวโน้มความสำคัญที่จะมีผลต่อการบริหารงานทั่วไปของสถานศึกษาในอนาคต มีดังนี้ 1) การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เทคโนโลยีดิจิทัลจะมีบทบาทสำคัญยิ่งขึ้นในการบริหารงานทั่วไปของสถานศึกษา เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) จะถูกนำมาใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน ลดต้นทุน และพัฒนาคุณภาพการศึกษา ตัวอย่างการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เช่น ระบบบริหารจัดการข้อมูลนักเรียน (SIS) ระบบบริหารจัดการการเรียนรู้ (LMS) แพลตฟอร์มอีเลิร์นนิง Artificial Intelligence (AI) Big Data 2) การกระจายอำนาจการตัดสินใจ สถานศึกษาในอนาคตจะมีการกระจายอำนาจการตัดสินใจไปยังผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องมากขึ้น ผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง และนักเรียน จะมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับการบริหารงานของสถานศึกษามากขึ้น 3) การมีส่วนร่วมของชุมชน สถานศึกษาในอนาคตจะต้องมีความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน สถานศึกษาจะต้องเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารงานของสถานศึกษา 4) การมุ่งเน้นผลลัพธ์ การบริหารงานทั่วไปของสถานศึกษาในอนาคตจะต้องมุ่งเน้นผลลัพธ์ วัดผลได้ และตรวจสอบได้ และ 5) การพัฒนาอย่างยั่งยืน สถานศึกษาในอนาคตจะต้องคำนึงถึงการพัฒนาอย่างยั่งยืน ใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ และรักษาสິงแวดล้อม จากแนวโน้มที่กล่าวมาข้างต้น สถานศึกษาในอนาคตควรมีแนวทางการบริหารงานทั่วไป ประกอบด้วย พัฒนาระบบบริหารจัดการที่ใช้เทคโนโลยีดิจิทัล กระจายอำนาจการตัดสินใจไปยังผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน มุ่งเน้นผลลัพธ์ พัฒนาอย่างยั่งยืน ตัวอย่างการบริหารงานทั่วไปของสถานศึกษาในอนาคต โรงเรียนใช้ระบบ SIS เพื่อเก็บข้อมูลนักเรียน ครู และหลักสูตร โรงเรียนใช้ LMS เพื่อจัดการการเรียนการสอนออนไลน์ โรงเรียนใช้แพลตฟอร์มอีเลิร์นนิงเพื่อให้นักเรียนสามารถเรียนรู้ได้ทุกที่ทุกเวลา โรงเรียนใช้ AI เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลนักเรียน คาดการณ์ผลการเรียน และแนะนำแนวทางการพัฒนา โรงเรียนใช้ Big Data เพื่อติดตามผลการเรียนของนักเรียน วิเคราะห์จุดแข็งจุดอ่อน และพัฒนาหลักสูตร โรงเรียนกระจายอำนาจการตัดสินใจให้กับผู้ปกครอง โดยจัดตั้งคณะกรรมการสถานศึกษาที่มีผู้ปกครองเป็นตัวแทน โรงเรียนเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน เช่น กิจกรรมอาสาสมัคร กิจกรรมกีฬา และกิจกรรมทางวัฒนธรรม โรงเรียนวัดผลการเรียนของนักเรียนโดยใช้เกณฑ์ที่หลากหลาย เช่น ผลการสอบ ผลงาน และพฤติกรรม โรงเรียนใช้วัสดุอุปกรณ์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ประหยัดพลังงาน และลดมลพิษ การบริหารงานทั่วไปของ

สถานศึกษาในอนาคต จะมีความท้าทายและโอกาสใหม่ ๆ มากมาย สถานศึกษาที่ประสบความสำเร็จจะต้องปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยน

สรุปได้ว่า การบริหารงานทั่วไปของสถานศึกษาในอนาคตจะมีความแตกต่างจากปัจจุบันอย่างมาก โดยมีแนวโน้มความสำคัญที่จะมีผลต่อการบริหารงานทั่วไปของสถานศึกษาในอนาคต ดังนี้ 1) การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เทคโนโลยีดิจิทัลและเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) จะถูกนำมาใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน ลดต้นทุน และพัฒนาคุณภาพการศึกษา 2) การกระจายอำนาจการตัดสินใจสถานศึกษาในอนาคตจะมีการกระจายอำนาจการตัดสินใจไปยังผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องมากขึ้น ทั้งผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง และนักเรียน 3) การมีส่วนร่วมของชุมชน สถานศึกษาในอนาคตจะต้องมีความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน และเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารงานของสถานศึกษา 4) การมุ่งเน้นผลลัพธ์ การบริหารงานทั่วไปของสถานศึกษาในอนาคตจะต้องมุ่งเน้นผลลัพธ์ วัดผลได้ และตรวจสอบได้ และ 5) การพัฒนาอย่างยั่งยืน สถานศึกษาในอนาคตจะต้องคำนึงถึงการพัฒนาอย่างยั่งยืน ใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ และรักษาสິงแวดล้อม สถานศึกษาในอนาคตจะต้องปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ และมีโอกาสใหม่ ๆ มากมายที่จะสามารถนำไปสู่ความสำเร็จในการบริหารงานทั่วไปของสถานศึกษา

สรุป

การบริหารงานทั่วไป คือ การบริหารงานหรือการดำเนินงานที่เน้นไปในทิศทางด้านการส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินงานและการให้บริการแก่หน่วยงานภายในของสถานศึกษา โดยให้บริการด้านการศึกษาทุกระดับ รวมทั้งการมีส่วนร่วมของบุคคล ชุมชน และองค์กรที่เกี่ยวข้องเป็นตัวประสานที่ทำให้การจัดการเรียนการสอนและงานต่าง ๆ ดำเนินไปอย่างสะดวกราบรื่น บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้อย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล มีความสำคัญคือเป็นงานที่ส่งเสริมสนับสนุนด้านการบริหารงานต่าง ๆ ในองค์กร เพื่อให้สามารถบรรลุผลตามมาตรฐานคุณภาพ และเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ โดยมีขอบข่ายของการบริหารงานทั่วไปประกอบด้วย 22 งาน ได้แก่ 1) การพัฒนาระบบและเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ 2) การประสานงานและพัฒนาเครือข่ายการศึกษา 3) การวางแผนการบริหารการศึกษา 4) การวิจัยเพื่อพัฒนานโยบายและแผน 5) การจัดระบบบริหารและพัฒนาองค์กร 6) การพัฒนามาตรฐานการปฏิบัติงาน 7) งานเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา 8) การดำเนินงานธุรการ 9) การดูแลอาคารสถานที่และ

สภาพแวดล้อม 10) การจัดทำสำมะโนผู้เรียน 11) การรับนักเรียน 12) การเสนอความเห็นเกี่ยวกับเรื่องการจัดตั้ง ยุบ รวมหรือเลิก 13) การประสานการจัดการศึกษาในระบบ นอก ระบบและตาม 14) การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา 15) การทัศนศึกษา 16) งานกิจการนักเรียน 17) งานประชาสัมพันธ์งานการศึกษา 18) การส่งเสริม สนับสนุนและ ประสานการจัดการศึกษาของบุคคลชุมชน องค์กร หน่วยงานและสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษา 19) งานประสานงานกับส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่น 20) การรายงานผลการปฏิบัติงาน 21) การจัดระบบการควบคุมภายในหน่วยงาน และ 22) แนวทางการจัดกิจกรรมเพื่อปรับเปลี่ยนกิจกรรมในการลงโทษนักเรียน การบริหารงานทั่วไปของสถานศึกษาในอนาคตจะมีความแตกต่างจากปัจจุบันอย่างมาก โดยมีแนวโน้มความสำคัญที่จะมีผลต่อการบริหารงานทั่วไปของสถานศึกษาในอนาคต ดังนี้ 1) การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เทคโนโลยีดิจิทัลและเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) จะถูกนำมาใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน ลดต้นทุนและพัฒนาคุณภาพการศึกษา 2) การกระจายอำนาจการตัดสินใจ สถานศึกษาในอนาคตจะมีการกระจายอำนาจการตัดสินใจไปยังผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องมากขึ้น ทั้งผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง และนักเรียน 3) การมีส่วนร่วมของชุมชน สถานศึกษาในอนาคตจะต้องมีความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน และเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารงานของสถานศึกษา 4) การมุ่งเน้นผลลัพธ์ การบริหารงานทั่วไปของสถานศึกษาในอนาคตจะต้องมุ่งเน้นผลลัพธ์ วัดผลได้ และตรวจสอบได้ และ 5) การพัฒนาอย่างยั่งยืน สถานศึกษาในอนาคตจะต้องคำนึงถึงการพัฒนาอย่างยั่งยืน ใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ และรักษาสีงแวดล้อม สถานศึกษาในอนาคตจะต้องปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ และมีโอกาสใหม่ ๆ มากมายที่จะสามารถนำไปสู่ความสำเร็จในการบริหารงานทั่วไปของสถานศึกษา การบริหารงานทั่วไปของสถานศึกษาในอนาคตจะต้องมีการปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่องเพื่อตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ เทคโนโลยี และการศึกษาที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). คู่มือการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล. กรุงเทพมหานคร: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์

กระทรวงศึกษาธิการ. (2556). แนวการจัดกิจกรรมแนะแนวตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษา
ขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตร
แห่งประเทศไทย.

พระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ พ.ศ. 2545. (2545, 31 ธันวาคม). ราชกิจจานุเบกษา.
เล่ม 119 ตอนที่ 128 ก. หน้า 11.

วิลาวัลย์ ศรีบุศกร. (2556). การบริหารทั่วไปในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขา
การบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์
สมพงษ์ เปรมปิยศรี. (2555). ปัญหาและแนวทางแก้ปัญหาการบริหารทั่วไปของสถานศึกษา
ขั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
จันทบุรี เขต 1. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา.
มหาวิทยาลัยบูรพา.

สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย และ พระสุรัชย์ สุรชโย. (2563). การบริหารการศึกษาไทยในอนาคต. ใน
สารนิพนธ์พุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลง
กรณราชวิทยาลัย.

อภิรมย์ ณ นคร และ เฉลิม มลิลลาภิรมย์. (2534). ศัพท์านุกรมศึกษาศาสตร์ Educational
dictionary. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง

อัจฉรา จงดี. (2560). การศึกษาบทบาทการมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาของ
คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในจังหวัดจันทบุรีระยองและตราด. ใน
วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราช
ภัฏรำไพพรรณี.

เอกราช โฆษิตพิมานเวช (2560). รูปแบบการบริหารโรงเรียนเอกชนที่มีประสิทธิผล สังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญา
ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.

Brown, Warren B., and Moberg, Denis J. (1993). Organizational Theory and
Management : A Macro Approach. New York: John Wiley & Sons.

Brown, Warren B., and Moberg, Denis J. (1998). Organizational Theory and
Management : A Macro Approach. New York: John Wiley & Sons.

- Candoli, I. C. et al. (1991). School Business Administration : A Planning Approach. 4th ed. Massachusetts: Allyn and Bacon.
- Joyce, Bruce; Masha, Masha Weil; & Showers, Beverly. (1992). Model of Teaching. 4th ed. Boston: Allyn and Bacon.

การบริหารสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมคุณธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพครู ในสถานศึกษา*

EDUCATIONAL INSTITUTION ADMINISTRATION TO PROMOTE MORALITY AND ETHICS IN THE TEACHING PROFESSION IN EDUCATIONAL INSTITUTIONS

กิตติภัส นังสูงเนิน¹, พระมหาพิสิฐ วิสิษฐปณฺโญ², พระฮอนด้า วาตสโท³
และ เอกราช โสมิตพิมานเวช⁴

Kittipas Nangsoongnern¹, Phra Maha Phisit Wisitthapanyo², Phra Honda Vatsatho³
and Ekkarat Kositpimanwet⁴

¹⁻⁴มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

¹⁻⁴Mahachulalongkorn rajavidyalay University, Khon Kaen Campus, Thailand

Corresponding author E-mail: siwakornin@gmail.com

บทคัดย่อ

การบริหารสถานศึกษาถือเป็นภาระหน้าที่สำคัญของผู้บริหารสถานศึกษา ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาทุกคนจึงควรนำหลักธรรม พรหมวิหารธรรม อธิปไตย 3 และหุติยาปณิกสูตร มาเป็นหลักในการบริหารการศึกษา อันเป็นเครื่องบ่งชี้ว่าเป็นผู้บริหารที่สมบูรณ์ สร้างแรงจูงใจในความร่วมมือ เกิดการยอมรับ เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา สามารถนำพาองค์กรให้พัฒนาก้าวหน้าด้วยความมั่นคง อย่างมีประสิทธิภาพ และมีประสิทธิผล การทำงานของผู้บริหารให้ประสบความสำเร็จนั้นต้องประกอบด้วย การวางแผน การจัดองค์การ การจัดคนเข้าทำงาน การอำนวยการ การประสานงาน การรายงาน การควบคุมงบประมาณ นอกจากนี้ยังต้องส่งเสริมคุณธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพ ให้ได้นำไปปฏิบัติตนแต่ละด้าน ดังนี้ คุณธรรมต่อตนเอง คือ มรรคมิองค์ 8 คุณธรรมต่อผู้อื่นและสังคม คือ พรหมวิหาร 4 เบญจศีล สังคหวัตถุ 4 คุณธรรมต่อหน้าที่การงาน คือ สปัจริยธรรม 7 อิทธิบาท 4 พละธรรม 5 ผู้บริหารควรส่งเสริมจรรยาบรรณวิชาชีพครูด้วย 5 แนวทาง ดังนี้ 1) ด้านจรรยาบรรณต่อ

* Received 7 April 2024; Revised 20 April 2024; Accepted 29 April 2024

ตนเอง 2) ด้านจรรยาบรรณต่อวิชาชีพ 3) ด้านจรรยาบรรณต่อผู้รับบริการ 4) ด้านจรรยาบรรณต่อผู้ร่วมประกอบวิชาชีพ 5) ด้านจรรยาบรรณต่อสังคม เมื่อครูมีคุณธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพที่ดีและถูกต้อง จะส่งผลที่เป็นประโยชน์กับครู ดังนี้ 1) ช่วยหล่อหลอมให้เป็นผู้ที่มีความพอดี 2) ช่วยให้เป็นคนที่รู้จักใช้เหตุผล 3) ช่วยให้เป็นคนกล้าหาญ 4) ช่วยให้ครูมีความยุติธรรม 5) ครูประพฤติปฏิบัติเป็นตัวอย่างที่ดีแก่ศิษย์ 6) ทำให้เกิดศรัทธาเลื่อมใสจากใจของผู้เกี่ยวข้อง 7) ลดการหาแต่ประโยชน์ส่วนตัว ซึ่งจะส่งเสริมผู้เรียนให้มีความสุขคุณภาพชีวิตดี ก่อให้สถานศึกษาประสบผลสำเร็จ สามารถพัฒนาการศึกษาได้อย่างยั่งยืน

คำสำคัญ : การบริหารสถานศึกษา, การส่งเสริมคุณธรรม, จรรยาบรรณวิชาชีพของครูในสถานศึกษา

Abstract

School management is an important responsibility of school administrators. Therefore, all school administrators should adopt the principles of Dharma, Phrom Viharn Dharma, Sathipathipat 3 and Thutiyapapanikasut as the principles of educational administration. This is an indication that they are perfect executives, motivating cooperation, acceptance, and good role models for their subordinates. To lead the organization to advance with stability, effectiveness and efficiency. Successful management work consists of planning, organization, management, management, coordination, reporting, and budget control. Moreover, professional morality and ethics must be promoted to practice each aspect as follows. Virtue to oneself: The 8 virtues to others and society are Phrom Viharn 4, Benjasilas, Sangkhawat 4 virtues to professional duties are Sappuristham 7 Ittibath 4 Paladam 5. Executives should promote teacher professional ethics in five ways: 1) Self-righteous ethics 2) Professional ethics 3) Ethics to service recipients 4) Ethics to co-professional ethics 5) Social ethics When teachers have good and correct professional morals and ethics, it will benefit them as follows: 1) Help mold them into fit, 2) Help them to be

rational, 3) Help them be brave, 4) Help them be fair, 5) Teacher behave as a good example to students, 6) Build faith in the hearts of those involved, 7) reduce the pursuit of personal interests. This will encourage students to be happy and have a good quality of life. This will enable successful educational institutions to develop education in a sustainable manner.

Keywords : Educational Institution Administration, Moral Promotion, Professional Ethics of Teachers in Educational Institutions

บทนำ

ตามพระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2546 มาตราที่ 49 ให้มีข้อบังคับว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ ประกอบด้วย มาตรฐานความรู้และประสบการณ์ มาตรฐานการปฏิบัติงานและมาตรฐานการปฏิบัติตน และมาตรา 50 มาตรฐานการปฏิบัติตน ให้เป็นไปตามข้อบังคับของคุรุสภา (สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา, 2556) ได้กำหนดจรรยาบรรณวิชาชีพครู ตามข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยแบบแผนพฤติกรรมตามจรรยาบรรณวิชาชีพครู พ.ศ.2550 ประกอบด้วย จรรยาบรรณ 5 ด้าน ดังนี้ 1) จรรยาบรรณต่อตนเอง 2) จรรยาบรรณต่อวิชาชีพ 3) จรรยาบรรณต่อผู้รับบริการ 4) จรรยาบรรณต่อประกอบวิชาชีพ และ 5) จรรยาบรรณต่อสังคม การปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณวิชาชีพครู ถือเป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่งที่ครูจำเป็นต้องปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด โดยครูจะต้องมีวินัยและพัฒนาตนเองอยู่เสมอ มีความรัก ศรัทธา ซื่อสัตย์และรับผิดชอบต่อวิชาชีพ เป็นสมาชิกที่ดีขององค์กร มอบความรัก ความเมตตา ดูแลเอาใจใส่ศิษย์ด้วยความเท่าเทียมกัน ส่งเสริมการเรียนรู้ ทักษะ และนิสัยที่ถูกต้องดีงาม เป็นแบบอย่างที่ดีทั้งทางกาย วาจา ใจ ส่งเสริมความเจริญทางกาย สติปัญญา จิตใจ อารมณ์ และสังคมแก่ศิษย์ ให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันแก่ผู้ร่วมประกอบวิชาชีพ โดยยึดมั่นในระบอบคุณธรรม สร้างความสามัคคีในหมู่คณะ มีความเป็นผู้นำการอนุรักษ์และพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม ศาสนา ศิลปวัฒนธรรมภูมิปัญญา สิ่งแวดล้อม (ครูเชียงราย, 2564)

การบริหารสถานศึกษาถือเป็นภาระหน้าที่ที่สำคัญของผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะผู้นำนองค์กร ซึ่งต้องใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ในการบริหารงาน ต้องเป็นบุคคลที่มีวิสัยทัศน์หรือทักษะทางความคิด มีทักษะในการทำงานด้านเทคนิคการปฏิบัติงาน และมีทักษะในการ

ประสานงานที่ดีกระตุ้นและส่งเสริมให้ครูและบุคลากรได้ปฏิบัติงานอย่างเต็มกำลังความสามารถ (พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธัมมจิตโต), 2549) การบริหารและการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนให้มีคุณภาพในด้านการวางนโยบาย กำหนดแบบแผน วิธีการและขั้นตอนต่าง ๆ เพื่อบริหารจัดการหน้าที่ให้บรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพและการบริหารจะประสบผลสำเร็จได้จะต้องขึ้นอยู่กับทักษะความรู้ ความสามารถ และความเป็นผู้นำ ตลอดจนการมีคุณธรรมและจริยธรรม ถือเป็นคุณสมบัติอย่างหนึ่งในการบริหารที่ดี (ธีระศักดิ์ บึงมุ่ม และพรพิพัฒน์ เพิ่มผล, 2560) เพราะการพัฒนาศักยภาพของทรัพยากรมนุษย์ถือเป็นหนึ่งในข้อได้เปรียบทางการแข่งขัน ผู้บริหารไม่อาจให้ความสำคัญกับเป้าหมายขององค์กรเพียงอย่างเดียว จึงต้องมีการปรับเปลี่ยนการทำงานให้เป็นทีมมากยิ่งขึ้น การอยู่ร่วมกันเป็นชุมชน การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีพฤติกรรมที่มีคุณธรรมจริยธรรม การดูแลเอาใจใส่เพื่อนร่วมงานและการมุ่งพัฒนาสนับสนุนให้ผู้ได้บังคับบัญชามีประสิทธิภาพการทำงานที่สูงขึ้น (เฉลิมรัตน์ จันทระเดชา, 2557) ซึ่งครูผู้สอนในโรงเรียนทุกคนมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อความสำเร็จในการจัดการศึกษา ผู้บริหารโรงเรียนหรือสถานศึกษาจะต้องทำความเข้าใจกับครูผู้สอน ทุกคนในการร่วมแรงร่วมใจอบรมสั่งสอนนักเรียนให้มีความรู้ และคุณธรรม จริยธรรมที่ดีงาม เพราะในปัจจุบันคุณธรรม จริยธรรมของเยาวชนไทยเสื่อมทรามลงมาก กล่าวคือ ไม่ชอบอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์ ไม่มีระเบียบวินัยชอบใช้ความรุนแรงทำลายล้างกัน

ดังนั้น การบริหารการศึกษาด้วยการส่งเสริมคุณธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพครูในสถานศึกษา จึงเป็นหัวใจสำคัญในการศึกษายุคปัจจุบัน ซึ่งหากครูมีความเข้าใจในการนำหลักคุณธรรมและข้อบังคับและแนวปฏิบัติที่ดีงามของจรรยาบรรณวิชาชีพครูมาใช้ในการทำงาน การจัดการเรียนการสอน การใช้ชีวิตประจำวัน และเพื่อนร่วมงาน จะทำให้การพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนเก่ง คนดีและมีความสุขได้แล้ว สถานศึกษาย่อมสามารถพัฒนาด้านอื่นๆ ได้ง่ายขึ้น ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องส่งเสริมคุณธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพให้ครูได้มีหลักการในการครองตน ครองคน และครองงาน อันจะส่งผลให้การบริหารจัดการสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เกิดประโยชน์สูงสุดต่อเยาวชนของชาติ ต่อบุคลากรทางการศึกษา และต่อสถานศึกษาได้อย่างแท้จริง ดังนั้นบทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการบริหารสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมคุณธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพครูในสถานศึกษา

การบริหารสถานศึกษา

การบริหารเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ มีความสำคัญเพราะเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานขององค์กรที่มุ่งไปสู่ความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อความเจริญก้าวหน้าและการบรรลุเป้าหมายขององค์กร การบริหาร (Administration) ต่างจากการจัดการ (Management) ตรงที่การบริหารให้ความสำคัญกับนโยบายในทางปฏิบัติ ส่วนการจัดการมุ่งไปที่จะปฏิบัติอย่างไรให้เกิดผล มีนักวิชาการได้ให้ความหมายการบริหารไว้ ดังนี้

สมยศ นาวิการ (2550) ได้ให้ความหมายว่า การบริหาร หมายถึง กระบวนการของการวางแผน การจัดองค์การ การสื่อสาร การควบคุมดูแล และใช้ทรัพยากรอื่นๆ เพื่อความสำเร็จในเป้าหมายขององค์การที่กำหนด

วิโรจน์ สารัตนะ (2550) ให้ความหมายว่า การบริหารเป็นกระบวนการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุจุดหมายขององค์การที่อาศัยหน้าที่ทางการบริหารอย่างน้อย 4 อย่าง คือ การวางแผน การจัดองค์การ การนำ และการควบคุม

ศิริถิ อาสนา (2557) ได้ให้ความหมายของการบริหาร ไว้ว่าเป็นกิจกรรมกลุ่มตั้งแต่สองคนขึ้นไป ร่วมมือกันจัดการทรัพยากรที่เหมาะสม เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกัน โดยใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์จัดการกระบวนการบริหารหรือหน้าที่การบริหาร ซึ่งประกอบด้วย การวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organizing) การจัดคณะทำงาน (Staffing) การอำนวยการ (Directing) การประสานงาน (Coordinating) การรายงาน (Reporting) และการงบประมาณ (Budgeting)

Herbert, A. S. (1947) กล่าวว่า การบริหาร หมายถึง ศิลปะในการทำสิ่งต่าง ๆ ได้รับการกระทำจนเป็นผลสำเร็จ โดยที่ผู้บริหารมักไม่ได้เป็นผู้ปฏิบัติ แต่ผู้บริหาร เป็นผู้ใช้ศิลปะทำให้ผู้ปฏิบัติได้ทำงานจนสำเร็จตามจุดหมายที่ผู้บริหารตัดสินใจเลือก

Bartol, K. M. & Martin, D.C. (1997) กล่าวว่า การบริหาร หมายถึง กระบวนการที่ทำให้เป้าหมายขององค์กรประสบผลสำเร็จโดยการวางแผน การจัดองค์การ การใช้ภาวะผู้นำและการควบคุม

สรุปได้ว่า การบริหาร หมายถึง กระบวนการการจัดองค์การ โดยใช้ภาวะผู้นำ ศาสตร์และศิลปะในการวางแผน และการควบคุมองค์กรให้มีประสิทธิภาพ การประสานงานให้บุคลากรใช้ความพยายามในการปฏิบัติงาน ตลอดจนเทคนิคต่าง ๆ อย่างเหมาะสม โดยอยู่บน

พื้นฐานของปัจจัยในการใช้ทรัพยากรต่างๆ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ล่วงหน้าอย่างมีประสิทธิภาพ

กระบวนการบริหาร

กระบวนการบริหาร (Process of Administration) ได้มีผู้ให้ความเห็นที่แตกต่างกันไปบางท่านได้ให้ความเห็นว่าน่าจะต้องประกอบด้วย การวางแผน การจัดองค์การ การอำนวยความสะดวก การประสานงาน และการควบคุม เป็นต้น อย่างไรก็ตามแนวคิดกระบวนการบริหารของ Gulick and Urwick (1973) ซึ่งได้เสนอแนวความคิดเกี่ยวกับการบริหารงานไว้ 7 ด้าน เรียกอ่อ ๆ ว่า "POSDCORB" ประกอบด้วย 1) P-Planning การวางแผน 2) O-Organizing การจัดองค์การ 3) S-Staffing การจัดคนเข้าทำงาน 4) D-Directing การอำนวยความสะดวก/การสั่งการ 5) Co- Coordinating การประสานงาน 6) R-Reporting การรายงาน 7) B-Budgeting การบริหารและควบคุมงบประมาณ โดยมีกระบวนการ ดังนี้

ภาพที่ 1 กระบวนการบริหาร POSDCoRB

1. การวางแผน (Planning) เป็นการวางแผนโครงการหรือกิจกรรมซึ่งเป็นการเตรียมการก่อนลงมือปฏิบัติ เพื่อให้การดำเนินการสามารถบรรลุเป้าหมายที่วางไว้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. การจัดองค์การ (Organizing) เป็นการกำหนดโครงสร้างขององค์การ โดยพิจารณาให้เหมาะสมกับงาน เช่น การแบ่งงาน (Division of Work) เป็นกรม กอง หรือแผนก โดยอาศัยปริมาณงาน คุณภาพงาน หรือจัดตามลักษณะเฉพาะของงาน (Specialization)

3. การจัดบุคลากรปฏิบัติงาน (Staffing) เป็น เรื่องที่เกี่ยวกับการบริหารทรัพยากร มนุษย์ในองค์การนั่นเอง ทั้งนี้เพื่อให้บุคลากรมาปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้อง กับการจัด แบ่งหน่วยงานที่กำหนดไว้

4. การอำนวยการ (Directing) เป็นภารกิจในการใช้ศิลปะในการบริหารงาน เช่น ภาวะผู้นำ (Leadership) มนุษยสัมพันธ์ (Human Relations) การจูงใจ (Motivation) และการตัดสินใจ (Decision making) เป็นต้น

5. การประสานงาน (Coordinating) เป็นการประสานให้ส่วนต่าง ๆ ของ กระบวนการทำงานมีความต่อเนื่องกัน เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อย และราบรื่น

6. การรายงาน (Reporting) เป็นกระบวนการและเทคนิคของการแจ้งให้ ผู้บังคับบัญชาตามชั้นได้ทราบถึงผลการปฏิบัติงาน โดยที่มีความสัมพันธ์กับการติดต่อสื่อสาร (Communication) ในองค์การอยู่ด้วย

7. การงบประมาณ (Budgeting) เป็นภารกิจที่เกี่ยวกับการวางแผนการทำบัญชีการ ควบคุมเกี่ยวกับการเงินและการคลัง

สรุปได้ว่า กระบวนการทางการบริหารเป็นแนวทางที่ผู้บริหารนำมาใช้ในการปฏิบัติ ภารกิจ ให้ประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมาย ประกอบด้วย การวางแผนการ ดำเนินงาน ดำเนินการตามแผนที่วางไว้ การจัดองค์การ การอำนวยการ การประสานงาน การ นิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผลการดำเนินงาน จัดทำรายงานผลการดำเนินงาน และนำผล การดำเนินงานไปใช้ในการวางแผนพัฒนาและการใช้งบประมาณให้คุ้มค่า ในการดำเนินการ ครั้งต่อไปอย่างเป็นระบบ โดยกระบวนการทั้ง 7 ด้านที่กล่าวมานั้น เป็นสิ่งที่ผู้บริหาร สถานศึกษาต้องกระทำต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดความร่วมมือของบุคคลและกลุ่มบุคคลโดยใช้ ทรัพยากรทางการศึกษาให้เกิดประโยชน์ บรรลุวัตถุประสงค์ตามเป้าหมายที่สถานศึกษาตั้งไว้

นิยามคุณธรรม

กิตติศักดิ์ สมอเชียว (2555) ได้ให้ความหมายของคุณธรรม ไว้ว่า คุณธรรม หมายถึง สภาพนักคิดในทางที่ดียิ่ง เชื่อในความบริสุทธิ์ ยุติธรรม มีความ จริงใจและปรารถนาดีต่อผู้อื่น

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 (2556) ได้ให้ความหมายของคำว่า คุณธรรม หมายถึง สภาพคุณงามความดี (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556)

พระวิจิตรธรรมาภรณ์ (2558) กล่าวว่า คุณธรรม คือ ความดีงามที่ถูกปลูกฝังขึ้นใน จิตใจ มี ความกตัญญู ขยัน ประหยัด ซื่อสัตย์ สามัคคี มีวินัย มีน้ำใจ และเป็นสุภาพชน เป็นต้น จนเกิด จิตสำนึกที่ดี รู้สึกรับผิดชอบ ชั่ว ดี เกรงกลัวต่อการทำความชั่ว โดยประการต่างๆ

เอกราช ไชยจิตพิมานเวช (2560) ได้ให้ความหมายคุณธรรม หมายถึง หลักปฏิบัติ ของผู้บริหารในการครองตน ครองคน ครองงาน มีธรรมาภิบาล

Good, C. V. (1974) ได้ให้ความหมายใน Dictionary of Education ว่า คุณธรรม มีความหมาย 2 นัย นัยแรก คือ ความดีความงามของลักษณะนิสัยที่ได้กระทำมาจนเกิดความ เคยชิน และ นัยที่สอง หมายถึง คุณภาพของบุคคลที่ได้กระทำตามความคิดและตามมาตรฐาน ของสังคม ซึ่งเกี่ยวข้องกับประเพณีและหลักของศีลธรรม

Kohlberg, I. (1976) ได้ให้คำจำกัดความว่า คุณธรรม คือ ความรู้สึกผิดชอบชั่วดี เป็นกฎเกณฑ์และมาตรฐานของการประพฤติปฏิบัติในสังคม และทำให้บุคคลมีการพัฒนา จนกระทั่งมีลักษณะพฤติกรรมเป็นของตนเองมาตรฐานการ ตัดสินใจของสังคมจะเป็นเครื่อง ตัดสินว่าการแสดงออกซึ่งพฤติกรรมเช่นนั้นเป็นเรื่องที่ผิด หรือถูก

สรุปได้ว่า คุณธรรม คือ สภาพแห่งหลักของความดีงามในจิตใจ ความถูกต้องในการ แสดงออกทั้ง กายวาจา ใจ ของแต่ละบุคคลซึ่งทำให้เคยชินกับการประพฤติปฏิบัติดี อันเป็น นิสัยที่มีอยู่ในจิตใจของมนุษย์ที่เกิดจากความเพียรพยายามที่จะประพฤติปฏิบัติตน เฉพาะทาง ที่ถูกต้องดีงามจนกลายเป็นความเคยชิน บุคคลผู้มียุคุณธรรม คือ ผู้มีความเคยชินในการ ประพฤติดี ภายใต้ความรู้สึกดีงาม และตามมาตรฐานของสังคมที่เกี่ยวข้องกับหลักของศีลธรรม ประพฤติปฏิบัติจนเกิดเป็นนิสัยซึ่งอาจส่งผลให้การอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข จะทำให้ เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคม

จรรยาบรรณของวิชาชีพ

จรรยาบรรณวิชาชีพครู คือ การรวบรวมมาตรฐาน คุณธรรม จริยธรรมและหลักความประพฤติเพื่อให้บุคคลที่ประกอบอาชีพครูได้ยึดถือและปฏิบัติให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน มีความเรียบร้อย เสริมสร้างความน่าเชื่อถือแก่สังคมต่อไป ซึ่งมีผู้ให้ความหมายไว้หลากหลายดังนี้

รัตนวดี โชติกพนิช (2554) ได้ให้ความหมายของคำว่า จรรยาบรรณของครู หมายถึงข้อกำหนดเกี่ยวกับความประพฤติ ปฏิบัติตาม เพื่อให้เกิดความดีงามแก่ตัวครู และอาชีพครู

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 (2556) ให้ความหมาย คำว่า จรรยาบรรณ หมายความว่า ประมวลความประพฤติที่ผู้ประกอบอาชีพการงานแต่ละอย่างกำหนดขึ้น เพื่อรักษาและส่งเสริมเกียรติคุณชื่อเสียงและฐานะของสมาชิก อาจเขียนเป็นลายลักษณ์อักษรหรือไม่ก็ได้ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556)

ข้อบังคับคุรุสภา ว่าด้วยจรรยาบรรณของวิชาชีพ พ.ศ. 2556 (2556) ให้ความหมาย “จรรยาบรรณของวิชาชีพ” หมายความว่า มาตรฐานการปฏิบัติตนที่กำหนดขึ้นเป็นแบบแผนในการประพฤติตน ซึ่งผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษาต้องปฏิบัติตาม เพื่อรักษาและส่งเสริมเกียรติคุณชื่อเสียงและฐานะของผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษาให้เป็นที่เชื่อถือศรัทธาแก่ผู้รับบริการและสังคมอันจะนำมาซึ่งเกียรติและศักดิ์ศรีแห่งวิชาชีพ (สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา, 2556)

สันติ บุญภิรมย์ (2557) ได้ให้ความหมายของคำว่า จรรยาบรรณ หมายถึง ประมวลความประพฤติที่ผู้ประกอบวิชาชีพชั้นสูงต่างๆ กำหนดขึ้นเป็นจำนวนหลายๆ ข้อเพื่อรักษาและส่งเสริมเกียรติคุณ ชื่อเสียง หมายความว่ารวมถึงฐานะของสมาชิกด้วย ซึ่งปรากฏออกมาเป็นลายลักษณ์อักษรมีกฎหมายรับรอง พร้อมทั้งมีบทลงโทษต่อผู้ประพฤติผิดจรรยาบรรณ

พฤทธิ์ ศิริบรรณพิทักษ์ (2557) ได้กล่าวถึง จรรยาบรรณวิชาชีพครู คือ กฎแห่งความประพฤติสำหรับสมาชิกวิชาชีพครู ซึ่งองค์กรวิชาชีพครูเป็นผู้กำหนด และสมาชิกในวิชาชีพทุกคนต้องถือปฏิบัติโดยเคร่งครัด หากมีการละเมิดจะมีการลงโทษ

จากการศึกษาแนวคิดดังกล่าวข้างต้นสรุปได้ว่า จรรยาบรรณวิชาชีพทางการศึกษา หมายถึง มาตรฐานการปฏิบัติตนที่กำหนดขึ้นเป็นแบบแผนในการประพฤติตน ให้ผู้ประกอบอาชีพครู นำไปปฏิบัติเพื่อให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน หมายความว่ารวมถึงฐานะของสมาชิกด้วย ซึ่ง

ปรากฏออกมาเป็นลายลักษณ์อักษรมีกฎหมายรับรอง พร้อมทั้งมีบทลงโทษต่อผู้ประพฤติผิด จรรยาบรรณ แต่ละอย่างที่กำหนดขึ้น อันจะนำมาซึ่งเกียรติ และศักดิ์ศรีของวิชาชีพครู

คุณธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพกับการบริหาร

คุณธรรมที่ได้ปลูกฝังไว้ในจิตสำนึกของคน เป็นความรู้สึกสำนึกคิดที่จะนำไปสู่การ ปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบ และรู้ดี รู้ชั่ว รู้เลือกสรร ความเชื่อ ศรัทธา ยึดมั่นในสิ่งดีงาม ผังผังไว้ใน จิตใจเป็น “นามธรรม” แล้วแสดงออกมาเป็นพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของสังคมคุณธรรม เป็น คุณภาพของจิตใจ กล่าวคือ คุณสมบัติของผู้บริหารที่เสริมสร้างจิตใจให้ดีงามให้เป็นจิตใจที่สูง ประณีตและประเสริฐ ได้แก่ 1) เมตตา คือ ความรักปรารถนาดี เป็นมิตร อยากให้ผู้อื่นมี ความสุข 2) กรุณา คือ ความสงสารอยากช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นจากความทุกข์ 3) มุทิตา คือ ความพลอยยินดี พร้อมทั้งจะส่งเสริมสนับสนุนผู้ที่ประสบความสำเร็จให้มีความสุขหรือก้าวหน้า ในการทำสิ่งที่ดีงาม 4) อุเบกขา คือ การวางตัววางใจเป็นกลาง เพื่อรักษาศรัทธา เมื่อผู้อื่นควร จะต้องรับผิดชอบต่อการกระทำของเขาตามเหตุและผล 5) จาคะ คือ ความมีน้ำใจเสียสละ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ไม่เห็นแก่ตัว ผู้บริหารต้องรู้เท่าทันบุคลากรในองค์การ บางครั้งต้องวางเฉยด้วย ปัญญา มีอุเบกขาอย่างรู้เท่าทัน ที่สำคัญที่สุดผู้บริหารต้องเป็นคนฉลาดรอบรู้ ชยัน และต้องมี ปัญญา คือ ความรอบรู้เกี่ยวกับงานในหน้าที่และบุคคลที่เกี่ยวข้อง มีปัญญามองการณ์ไกล มี วิสัยทัศน์ มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน มีมนุษยสัมพันธ์ดี ผู้บริหารต้องทำหน้าที่บริหารตน บริหารคน และบริหารงาน ดังนั้น ผู้บริหารต้องมีการถือธรรมในตัวเอง มีความรอบรู้เกี่ยวกับ ตนเอง ผู้อื่น และงานในความรับผิดชอบ ได้แก่ รู้ตน รู้คน และรู้งาน

คุณธรรมสำหรับครองตนสำหรับครู

มรรคมืองค์ 8 (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2543) คือ ธรรม ที่เห็นทางแห่งการ ดับทุกข์ เป็นทางสายกลาง (มัชฌิมาปฏิปทา) คือ ทางที่นำไปสู่การพ้นทุกข์ มี 8 ประการ

1. สัมมาทิฐิ คือ การเห็นชอบ หมายถึง ความเห็น หรือ การเข้าใจในสิ่งที่ถูกต้อง และดีงาม ตามแนวทางแห่งอริยสัจ 4 องค์ที่ก่อให้เกิดสัมมาทิฐิมี 2 อย่าง คือ 1) ปรัโธโสสะ คือ ความเห็นชอบที่มาจากปัจจัยรอบด้าน 2) โยนิโสมนสิการ คือ การรู้จักคิดวิเคราะห์ในเหตุ และผล อันนำมาซึ่งปัญญา คือ การรู้แจ้ง โดยใช้ข้อมูลข่าวสารหรือแหล่งความรู้ต่าง ๆ จาก ปรั โธโสสะ มาประกอบ

2. สัมมาสังกัปปะ คือ การดำริชอบ การคิดชอบ หมายถึง การรู้จักคิดในทางที่ถูก ที่ควรอยู่บนพื้นฐานของศีลธรรมอันงามที่ปราศจากการคิดโลภ และการคิดที่จะเบียดเบียนผู้อื่นให้เสียหาย

3. สัมมาวาจา คือ การเจรจาชอบ หมายถึง การพูดจาชอบในทางที่ถูกที่งามอันประกอบด้วยเว้นจากการพูดไม่จริง เว้นจากการพูดส่อเสียด เว้นจากการพูดคำหยาบ และเว้นจากการพูดกลับคำ

4. สัมมากัมมันตะ คือ การประพฤติชอบ หมายถึง การประพฤติปฏิบัติในทางที่ถูกต้องอันควร สัมมากัมมันตะในทางโลกท่านพึงให้ละเว้นจากกายทุจริต 3 ประการ คือ ละซึ่งการพรากชีวิต, การละซึ่งการลักทรัพย์, ละซึ่งการประพฤติผิดในกาม

5. สัมมาอาชีวะ คือ การเลี้ยงชีพชอบ หมายถึง การประกอบอาชีพหรือการหาเลี้ยงชีพด้วยความสุจริต ด้วยการใช้ปัญญา และความรู้ของตนในการประกอบอาชีพบน พื้นฐานของความถูกต้องปราศจากการประพฤติดันผิดต่อศีลธรรมอันงาม

6. สัมมาวายามะ คือ การเพียรชอบ หมายถึง ความเพียรในการทำงานหรือความเพียรในการประพฤติต่อคุณงามความดี

7. สัมมาสติ คือ การตั้งสติชอบ หมายถึง การตั้งสติได้ การระลึกได้ ไม่พ้นเพื่อน ไม่เลือนลอย สามารถระวังตัวมิให้ประพฤติดนหลงเข้าไปในวังวนของกิเลสทั้งหลาย

8. สัมมาสมาธิ คือ การตั้งมั่นชอบ หมายถึง การตั้งมั่นในจิต การมีจิตแน่วแน่ต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง คือ มีจิตเป็นหนึ่งร่วมกับสิ่งใด ๆ แบ่งเป็น 3 ระดับ คือ 1) ขณิกสมาธิ คือ สมาธิชั่วขณะ 2) อุปจารสมาธิ คือ สมาธิจวนจะแน่วแน่ 3) อัปปนาสมาธิ คือ สมาธิที่แน่วแน่เป็นหนึ่ง

คุณธรรมสำหรับครองคนสำหรับครู

พรหมวิหาร 4 (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2543) คือ ธรรมของพรหม เป็นธรรมอันประเสริฐของผู้ที่ทำหน้าที่เป็นที่พึ่งของผู้อื่น ผู้เป็นผู้นำ ผู้เป็นผู้ใหญ่ 1) เมตตา คือ ความคิดปรารถนาดี ต้องการให้ผู้อื่นมีความสุข ปรารถนาเกื้อกูลให้ผู้อื่นพ้นจากทุกข์ 2) กรุณา คือ ความสงสารและช่วยให้ผู้อื่นพ้นจากความทุกข์ โดยลงมือปฏิบัติ ช่วยเหลือในสิ่งที่ทำได้ 3) มุทิตา คือ ความยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดีก็มีใจแช่มชื่นเบิกบานไปด้วย 4) อุเบกขา คือ ความวางเฉยวางใจเป็นกลางไม่เอนเอียงไปเพราะความชอบ ความชัง ความเกลียด

เบญจศีลหรือศีล 5 (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2543) คือ สิกขาบท หรือข้อที่ควรศึกษา สำเนียง ปฏิบัติด้วยการละเว้นจากสิ่งที่ไม่ควรกระทำ 5 ประการ เป็นข้อปฏิบัติ

เพื่อรักษา กายและวาจา ใจ ให้เป็นปกติเรียบร้อยดีงาม เบญจธรรม คือ หลักธรรมที่ครูควรปฏิบัติเพื่อให้เป็นผู้มีศีล มีธรรม

สังคหวัตถุ 4 (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2543) เป็นธรรมที่ยึดเหนี่ยวจิตใจคน หรือธรรมที่ช่วยให้มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อกันซึ่งหากครู ประพฤติปฏิบัติประจำ จะทำให้ครูมีเสน่ห์ เป็นที่รักของศิษย์ 1) ทาน คือ การให้ปัน การเสียสละ ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ 2) ปิยวาจา คือ การพูดจาไพเราะ พูดด้วยถ้อยคำสุภาพ พูดด้วยน้ำเสียงนุ่มนวล พูดชี้แจง ในสิ่งที่เป็นประโยชน์ 3) อตถจริยา คือ การบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น เป็นการปฏิบัติสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อกัน การมีน้ำใจช่วยเหลือผู้อื่นโดยไม่หวังผลตอบแทนด้วยกำลัง ความคิด กำลังกาย และกำลังทรัพย์ 4) สมานัตตตา คือ การปฏิบัติตน เสมอต้นเสมอปลาย ทำตัวเป็นกันเองกับผู้อื่น

คุณธรรมครองงานสำหรับครู

สัปปริสธรรม (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2543) คือ 1) ธัมมัญญตา คือ รู้หลัก หรือรู้จักเหตุ 2) อัตถัญญตา คือ รู้ความมุ่งหมาย หรือรู้จักผล 3) อตตัญญตา คือ รู้จักตน 4) มัตตัญญตา คือ รู้จักประมาณ 5) กาลัญญตา คือ รู้จักกาล 6) ปริสัณญตา คือ รู้จักชุมชน 7) ปุคคสัณญตา คือ รู้จักบุคคล

อิทธิบาท 4 (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2543) เป็นธรรมแห่งการดำเนินไปสู่ความสำเร็จ /หลักธรรมสำหรับการทำงาน ซึ่งประกอบด้วยองค์ธรรม 4 ประการ คือ 1) ฉันทะ คือ ความยินดี มีความรักความศรัทธาที่จะเป็นครู 2) วิริยะ คือ ความเพียรพยายามในการประกอบวิชาชีพครู 3) จิตตะ คือ การเอาใจฝักใฝ่ในความเป็นครู ในการพัฒนานตนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์มีจิตเอาใจใส่ในการทำงานให้เกิดผลดีแก่ศิษย์ 4) วิมังสา คือ การหมั่นตรិตรอง คิดพิจารณาด้วยหลักเหตุและผลในการทำหน้าที่ครู เพื่อการพัฒนาเด็กให้เกิดประสิทธิผลที่ดีขึ้น

พละธรรม 5 (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) องค์ธรรมนี้ช่วยในการทำหน้าที่ให้ประสบความสำเร็จ ประกอบด้วยองค์ธรรม 5 ประการ คือ

1) สัทธาพละ คือ ความเชื่อที่ประกอบด้วยปัญญา โดยครูต้องมีความเชื่อในทางที่ชอบ เชื่อในสิ่งที่ควร เชื่อ เช่น เชื่อว่าทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว เชื่อเรื่องกฎแห่งกรรมซึ่งเป็นความเชื่อเกี่ยวกับหลักเหตุและผล

2) วิริยะพละ คือ ความพากเพียรพยายามในการทำอะไรมากๆ ก็ตามถ้าทำบ่อยๆ ทำติดต่อบากขึ้น อย่างสม่ำเสมอทำให้เกิดพลัง ถ้าครุมีความเพียรในทางที่ชอบ เช่น เพียรเลิกละความชั่ว เพียรระวังไม่ให้ความชั่วเกิดขึ้น เพียรทำความดีสม่ำเสมอ

3) สติพละ คือ ความระลึกได้ กล่าวคือ ครุต้องมีความระลึกความรู้สึกตัวในการกระทำการพูด การคิด โดยสามารถพิจารณาได้ว่าเหมาะสมหรือไม่ กับตนเอง กับบุคคลอื่นกับสถานการณ์ กับ กำลังที่ตนมีอยู่

4) สมาธิพละ คือ ความมุ่งมั่นหรือความตั้งใจเป็นองค์ธรรมที่ทำให้จิตตั้งมั่นในอารมณ์เดียว ทำให้จิตมีพลัง พลังสมาธินี้จะเป็กำลังในการต่อต้านความฟุ้งซ่านมิให้เกิดขึ้นภายในจิตใจตนเอง ทำให้มีความมุ่งมั่นที่จะทำงานให้ สำเร็จ

5) ปัญญาพละ คือ ความรอบรู้ ความเข้าใจสภาพธรรม ความรอบรู้ของครุ นอกจากความรอบรู้ด้านวิชาการแล้ว ก็ควรมีความรอบรู้ว่าจะไรดี อะไรชั่ว อะไรควรทำ อะไรไม่ควรทำ อะไรจริง อะไรเท็จ อะไรเป็นประโยชน์ อะไรไม่เป็นประโยชน์

สรุปได้ว่า คุณธรรมนับว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งให้สำหรับผู้ประกอบอาชีพครุ เพื่อใช้ในการกรอบในปฏิบัติเพื่อให้เป็นมาตรฐานเดียวกันในการประกอบอาชีพครุ การจัดกระบวนการเรียนรู้โดยผสมผสานสาระต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วน สมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ครุควรมีหลักธรรม ดังนี้ คุณธรรมต่อตนเอง (ครองตน) ได้แก่ มรรคมอื่งค์ 8 คุณธรรมต่อผู้อื่นและสังคม (ครองคน) ได้แก่ พรหมวิหาร 4 สังคหวัตถุ 4 คุณธรรมต่อหน้าที่การงาน (ครองงาน) ได้แก่ สัปปริสธรรม 7 อิทธิบาท 4 และพละธรรม 5 โดยเฉพาะอย่างยิ่งมุ่งเน้นการพัฒนา ความความคิด และทักษะในการปฏิบัติจริง อันจะนำไปสู่การพัฒนาตนเองให้เกิดความสุข และนำไปสู่การพัฒนาอาชีพสุจริตการมีงานทำและมีรายได้ และมีส่วนทำประโยชน์ให้แก่กับสังคมของตนเองและประเทศชาติ

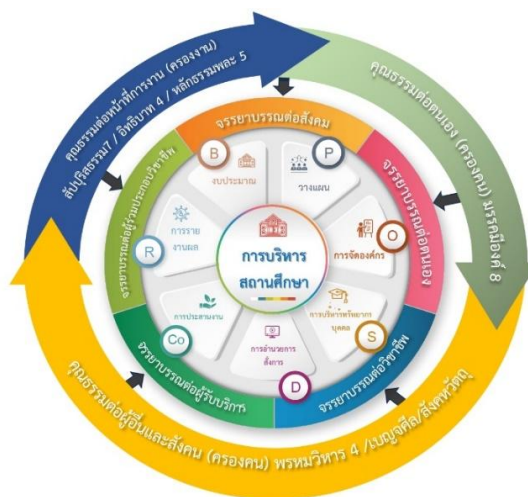
แบบแผนพฤติกรรมตามจรรยาบรรณของวิชาชีพครุ

ครุสภาได้ออกข้อบังคับครุสภา ว่าด้วยแบบแผนพฤติกรรมตามจรรยาบรรณของวิชาชีพ พ.ศ. 2550 เพื่อประมวลพฤติกรรมที่เป็นตัวอย่างของการประพฤติที่กำหนดขึ้นตามจรรยาบรรณของวิชาชีพ ซึ่งผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา คือ ครุ ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารการศึกษา และศึกษานิเทศก์ ต้องหรือพึงปฏิบัติตามประกอบด้วย พฤติกรรมที่พึงประสงค์ที่กำหนดให้ผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษาหรือพึงประพฤติตาม โดยมีแบบแผน

พฤติกรรมตามจรรยาบรรณของวิชาชีพ ครูต้องสัมพันธ์กับบุคคลต่างๆ ครูจึงต้องมีลักษณะนิสัยที่ดีที่ควรประพฤติปฏิบัติในการประกอบอาชีพ ให้การทำงานประสบความสำเร็จ 1) ความมีสติสัมปชัญญะ การควบคุมตนเองให้พร้อม ใช้ปัญญาและเหตุผลในการ ตัดสินใจ รอบคอบเหมาะสม และถูกต้อง 2) ความซื่อสัตย์สุจริตประพฤติปฏิบัติอย่างตรงไปตรงมาทั้งกาย วาจา และใจ ไม่คดโกง และไม่หลอกลวงใคร 3) ความขยันหมั่นเพียร ความพยายามทำงานอย่างแข็งขัน ด้วยความมุ่งมั่นเอาใจใส่อย่างจริงจัง 4) ความมีระเบียบวินัย แบบแผนที่วางไว้เป็นแนวทางในการปฏิบัติดำเนินการให้ถูกลำดับ ถูกต้องเหมาะสมกับจรรยาบรรณ ข้อบังคับ ข้อตกลง กฎหมาย และศีลธรรม 5) ความรับผิดชอบความเอาใจใส่มุ่งมั่นตั้งใจต่องาน 6) ความมีน้ำใจปรารถนาดีมีเมตตาจิต ช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นทุกข์ 7) ความประหยัด การรู้จักใช้ รู้จักออม 8) ความสามัคคี มีความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียว หากครูได้ประพฤติปฏิบัติตนตาม จรรยาบรรณวิชาชีพครู ประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิตจะช่วยให้ครูปฏิบัติงานได้อย่างราบรื่น สำหรับครูกับคุณธรรมนั้นจะต้องเป็นของคู่กัน ครูเป็นผู้มีหน้าที่อบรมสั่งสอนเยาวชนให้เป็นคนดี มีคุณภาพ ครูจำเป็นต้อง มีคุณธรรมเป็นอย่างยิ่ง เพราะคุณธรรมจะช่วยให้ครูเป็นผู้มีความประพฤติที่ดีงาม มีการวางตัวดีและเหมาะสมกับกาลเทศะ เป็นที่เคารพและเป็นน่าเชื่อถือของศิษย์

องค์ความรู้ใหม่

จากบทความเรื่องแนวทางในการบริหารสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมคุณธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพครูในสถานศึกษา มีดังนี้

ภาพที่ 2 องค์ความรู้ใหม่

จากภาพที่ 2 สามารถอธิบายเกี่ยวกับองค์ความรู้ที่ได้รับจากการบริหารสถานศึกษา เพื่อส่งเสริมคุณธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพครูในสถานศึกษา ได้ดังนี้

ชั้นใน คือ การบริหารสถานศึกษา โดยใช้กระบวนการ POSDCoRB ตามจรรยาบรรณวิชาชีพด้วยหลักคุณธรรมครองตน ครองคน ครองงาน

ชั้นนอก ประกอบด้วยจรรยาบรรณวิชาชีพครู 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านจรรยาบรรณวิชาชีพต่อตนเอง 2) ด้านจรรยาบรรณวิชาชีพต่อวิชาชีพ 3) ด้านจรรยาบรรณวิชาชีพต่อผู้รับบริการ 4) ด้านจรรยาบรรณวิชาชีพต่อผู้ร่วมประกอบวิชาชีพ 5) ด้านจรรยาบรรณวิชาชีพต่อสังคม ได้นำมาประกอบกับหลักคุณธรรมต่อตนเอง คือ มรรคมีองค์ 8 คุณธรรมต่อผู้อื่นและสังคม คือ พรหมวิหาร 4 เบญจศีล สังคหวัตถุ 4 คุณธรรมต่อหน้าที่ การงาน คือ สัปปริสธรรม 7 อธิบาท 4 และพละธรรม 5

สรุป

การบริหารสถานศึกษาถือเป็นภาระหน้าที่ที่สำคัญของผู้บริหารสถานศึกษา ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาทุกคนจึงควรนำหลักธรรม พรหมวิหารธรรม อธิปไตย 3 และทศุติยาปณิกสูตร มาเป็นหลักในการบริหารการศึกษา การทำงานของผู้บริหารให้ประสบความสำเร็จนั้นต้องประกอบด้วย การวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organizing) การจัดคนเข้าทำงาน (Staffing) การอำนวยการ (Directing) การประสานงาน (Coordinating) การรายงาน (Reporting) การควบคุมงบประมาณ (Budgeting) นอกจากนี้ยังต้องส่งเสริมคุณธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพ ให้ได้นำไปปฏิบัติตนแต่ละด้าน ดังนี้ คุณธรรมต่อตนเอง คือ มรรคมีองค์ 8 คุณธรรมต่อผู้อื่นและสังคม คือ พรหมวิหาร 4 เบญจศีล สังคหวัตถุ 4 คุณธรรมต่อหน้าที่การงาน คือ สัปปริสธรรม 7 อธิบาท 4 พละธรรม 5 ผู้บริหารควรส่งเสริมจรรยาบรรณวิชาชีพครูด้วย 5 แนวทาง ดังนี้ 1) ด้านจรรยาบรรณต่อตนเอง เพื่อให้มีมาตรฐานในการทำงาน 2) ด้านจรรยาบรรณต่อวิชาชีพ ส่งเสริมให้ครูมีครูต้นแบบ 3) ด้านจรรยาบรรณต่อผู้รับบริการ ส่งเสริมครูให้ใส่ใจรักการบริการ 4) ด้านจรรยาบรรณต่อผู้ร่วมประกอบวิชาชีพ ส่งเสริมให้ครูใช้กิจกรรม (PLC) 5) ด้านจรรยาบรรณต่อสังคม ส่งเสริมให้ครูพานักเรียนเข้าศึกษาแหล่งเรียนนอกระบบโรงเรียน เมื่อครูมีคุณธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพที่ดีและถูกต้อง จะส่งผลที่เป็นประโยชน์กับครู ดังนี้ 1) ช่วยหล่อหลอมให้เป็นคนที่มีความพอดี 2) ช่วยให้เป็นคนที่รู้จักใช้เหตุผล 3) ช่วยให้เป็นคนกล้าหาญ 4) ช่วยให้ครูมีความยุติธรรม 5) ครูประพฤติปฏิบัติเป็นตัวอย่างที่ดีแก่ศิษย์ 6) ทำให้

เกิดศรัทธาเลื่อมใสจากใจของผู้เกี่ยวข้อง 7) ลดการหาแต่ประโยชน์ส่วนตัว ซึ่งจะส่งเสริมผู้เรียนให้เรียนดีมีความสุข คุณภาพชีวิตดี ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสถานศึกษาประสบผลสำเร็จสามารถพัฒนาการศึกษาได้อย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- กิตติศักดิ์ สมอเชียว. (2555). ศึกษาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน โรงเรียนบ้านเขาคันทรัง อำเภอดงหลวง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3. ใน วิทยานิพนธ์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ครูเชียงราย. (2564). ความสำคัญของจรรยาบรรณวิชาชีพ. เรียกใช้เมื่อ 6 มีนาคม 2567 จาก <https://www.kruchiangrai.net>
- เฉลิมรัตน์ จันทระเคหา. (กรกฎาคม 2557). ภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ในโรงพยาบาลเอกชน การนิยามมโนทัศน์และพัฒนาเครื่องมือวัด. Journal of Behavioral Science, 20 (2), 1-17.
- ธีระศักดิ์ บึงมูม และพรพิพัฒน์ เพิ่มผล. (2560). การพัฒนาบุคลากรตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4. วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี, 6(1), 49-60.
- พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธัมมจิตโต). (2549). พุทธวิธีการบริหาร. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). (2543 ก). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระวิจิตรธรรมาภรณ์. (2558). ความหมายของคุณธรรม. เรียกใช้เมื่อ 6 มีนาคม 2567 จาก <http://portal.tebyan.net/Portal/Culture/>
- พฤทธิ์ ศิริบรรณพิทักษ์. (2566). การประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำทางการเรียนการสอนของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตจังหวัดนครปฐม. ใน วิทยานิพนธ์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาลัษณ์มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. (2540). การบริหารงานบุคคลในโรงเรียน. (พิมพ์ครั้งที่ 3). นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

- รัตนวดี โชติกพนิช. (2554). จริยธรรมและจรรยาบรรณในวิชาชีพครู. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ราชบัณฑิตยสถาน.(2556). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่น.
- วิโรจน์ สารรัตนะ. (2550). การบริหาร หลักการ ทฤษฎี ประเด็นทางการศึกษาและบทวิเคราะห์ห้ององค์การทางการศึกษาไทย. (พิมพ์ครั้งที่3). กรุงเทพมหานคร: ทิพย์วิสุทธิ.
- ศิริณี อาสนา. (2557). เทคนิคการจัดการคุณภาพแนวใหม่:แนวคิด หลักการสู่การบริหารจัดการคุณภาพการศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 2). มหาสารคาม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- สมยศ นาวิการ. (2550). การบริหาร. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร: บรรณกิจ
- สันติ บุญภิรมย์. (2557). การวิจัยทางการศึกษาและการวิจัยทางการบริหารการศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: ทริปเพิ้ลเอ็ดดูเคชั่น กรุ๊ป.
- สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. ข้อบังคับคุรุสภา ว่าด้วยจรรยาบรรณของวิชาชีพ พ.ศ. 2556. เรียบแก้ไขเมื่อ 6 มีนาคม 2567 . จ. ก <http://www.ksp.or.th/ksp2013/search/index.php?key=จรรยาบรรณ>
- เอกราช ไชยจิตพินานเวช. (2560). รูปแบบการบริหารโรงเรียนเอกชนที่มีประสิทธิผล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต1. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.
- Bartol, K. M. & Martin, D.C. (1997). Management. (2nded). New York: McGraw-Hill.
- Good, C. V. (1974). Dictionary of Education. New York: McGraw-Hill.
- Gulick, L. (1937). Notes on the Theory of Organization. Classics of organization theory, 3(2), 87-95.
- Herbert, A. S. (1947). Administrative Behavior. New York: Macmillan.
- Kohlberg, I. (1976). Moral Stages and MoraliZation: The Cognitive

สิ่งแวดล้อมและการเรียนรู้ : กรอบแนวคิดและการพัฒนา*

LEARNING ENVIRONMENT : CONCEPTUAL FRAMEWORK AND DEVELOPMENT

นิสาร์ตน์ แสงศรีเรือง¹, เอกราช โษจิตพิมานเวช² และ สัมฤทธิ์ กางเพ็ง³

Nisarat Saengsrirueang¹, Ekkarat Kositpimanwet² and Samrit Kangpheng³

¹⁻³มหาวิทยาลัยนครราชสีมาวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

¹⁻³Mahachulalongkornrajavidyalaya University Khon Kaen Campus, Thailand

Corresponding author E-mail: saengsrirueang2531@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษากรอบแนวคิดและการพัฒนาที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมและการเรียนรู้ โดยการสำรวจแนวคิดทฤษฎีและการปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับการสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ที่เต็มไปด้วยความหมายและประสบการณ์ที่มีประโยชน์สำหรับผู้เรียน นอกจากนี้ยังมุ่งหวังในการวิเคราะห์แนวโน้มและการพัฒนาที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงสภาพแวดล้อมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ที่เป็นเอกลักษณ์และสร้างผลการเรียนรู้ที่มีคุณค่าต่อชีวิตประจำวันและชุมชน ในบทความวิชาการนี้อาจพิจารณาประเด็นเชิงนโยบายเพื่อเสนอแนวทางการดำเนินงานที่สามารถสนับสนุน ส่งเสริมในการพัฒนาการเรียนรู้ที่มีความยั่งยืนและทันสมัยในสถานศึกษาและองค์กรต่าง ๆ โดยที่ให้ความสำคัญกับความสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและระบบสังคมที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ยังมีการศึกษาเชิงลึกเกี่ยวกับกรอบแนวคิดและการพัฒนาสิ่งแวดล้อมและการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์เชิงร่วมมือ และสร้างนวัตกรรมในการเรียนรู้ เพื่อสร้างผู้เรียนที่มีความพร้อมในการเผชิญกับอุปสรรคที่จะเกิดขึ้นในอนาคตและโอกาสที่จะเกิดในสังคมและสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในศตวรรษที่ 21 ทั้งนี้เพื่อให้การศึกษาที่ได้รับเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาทางด้านทรัพยากรมนุษย์และความยั่งยืนของสังคมและสิ่งแวดล้อมในระยะยาว โดยเน้นที่ผลกระทบที่

* Received 7 April 2024; Revised 18 April 2024; Accepted 27 April 2024

สร้างขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมต่อการเรียนรู้ต่อผู้เรียนและสังคมอย่างกว้างขวางและมีความยั่งยืนในอนาคต

คำสำคัญ : สิ่งแวดล้อม, การเรียนรู้, กรอบแนวคิดและการพัฒนา

Abstract

This academic paper aims to study the conceptual framework and development related to the environment and learning by exploring ideas, theories and practices related to the environment, learning full of meaning and useful experiences for learners. It also aims to analyze trends and developments related to the improvement of the learning environment in order to promote unique learning and to generate academic results valuable to daily life and the community. In this academic paper, policy issues may be considered to suggest operational guidelines that can support sustainable and modern learning development in schools and organizations, focusing on the needs of learners and environmentally friendly social systems. In-depth studies are also conducted on the conceptual framework and environmental development and learning that promote collaborative analytical thinking and innovation in learning. To create learners ready to face future obstacles and opportunities in the rapidly changing society and environment in the 21st century. This is to ensure that education is beneficial to human resource development and sustainability of society and the environment in the long run. The focus is on the impact of environmental changes on learning on learners and society widely and sustainably in the future.

Keywords: Environment, Learning, Conceptual Framework and Development

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 กำหนดไว้ในมาตรา 6 ว่า “การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข” และเพื่อให้การบริหารและการจัดการศึกษา เกิดคุณภาพและประสิทธิภาพ ในการพัฒนาคนไทยให้บรรลุเป้าประสงค์ตามความต้องการของประเทศและทัดเทียมกับนานาชาติ ในการแข่งขันทุก ๆ ด้าน จึงได้กำหนดเป้าหมายในการบริหารจัดการไว้ในมาตรา 8 ว่า 1) เป็นการศึกษาตลอดชีวิต 2) ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา 3) การพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง การเปิดโอกาสให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษานั้น หมายถึง นอกจากรัฐ (กระทรวงศึกษาธิการ) จัดการศึกษาแล้วยังเปิดโอกาสให้หน่วยงานอื่นที่มีความพร้อมและสนับสนุนบุคคล ครอบครัว เอกชน องค์กรเอกชน ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันอื่น ๆ สามารถจัดการศึกษาได้ โดยรัฐจะต้องสนับสนุนงบประมาณตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ในมาตรา 49 เพื่อให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาช่วยแบ่งเบาภาระของรัฐและเป็นทางเลือกของประชาชน โรงเรียนเอกชนที่ดีที่ได้รับความนิยมจากประชาชนจะต้องมีแนวทางเทคนิคและวิธีการบริหารจัดการให้มีคุณภาพ ประสิทธิภาพที่ยั่งยืน มาตรา 29 กำหนดให้โรงเรียนร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันอื่น ๆ ส่งเสริมความเข้มแข็งให้ชุมชน รู้จักเลือกสรรภูมิปัญญาและวิทยาการต่าง ๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาความต้องการ รวมทั้งหาวิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การพัฒนาระหว่างชุมชน เนื่องจากโรงเรียนมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาคุณภาพ ของคน ซึ่งจะส่งผลต่อความเข้มแข็งของสังคมและประเทศชาติดังกล่าวแล้ว สภาพสังคมในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง ซึ่งส่งผลกระทบต่อการจัดการศึกษาโดยตรง โรงเรียนต้องพัฒนาอุปสรรคที่มากมายและสลับซับซ้อน ให้บรรลุจุดหมายที่กำหนด นอกจากจะใช้ความรู้ คุณธรรม ธรรมาภิบาลของผู้บริหารแล้ว จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอาศัยยุทธศาสตร์การบริหารโรงเรียนและอาศัยผู้บริหารสถานศึกษามีอาชีพ ซึ่งมีภาวะผู้นำ มีวิสัยทัศน์ มีความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการและมีคุณธรรม

จริยธรรม ผู้บริหารโรงเรียนมีอาชีพที่บริหารสถานศึกษาจนประสบผลสำเร็จและเป็นไปตามแนวทางที่พึงประสงค์ จำเป็นต้องมียุทธศาสตร์ในการบริหารจัดการโรงเรียนที่มีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา มาใช้เป็นแนวทางในการบริหารจัดการ (เอกราช โฆษิต พิมาณเวช, 2560)

การเปลี่ยนแปลงในด้านการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ (Learning Environment) มีความหมายที่สำคัญในการสร้างสภาพแวดล้อมที่สร้างกระตุ้นและสนับสนุนการเรียนรู้ของนักเรียนอย่างเต็มที่ สภาพแวดล้อมที่เหมาะสมและมีคุณภาพสามารถส่งผลกระทบต่อการเรียนรู้ของนักเรียนในทางบวกหรือลบได้ โดยสร้างสภาพแวดล้อมที่สะอาด สงบ และเป็นมิตรจะส่งผลกระทบต่อความสนใจและความกระตือรือร้นในการเรียนของนักเรียน เมื่อนักเรียนรู้สึกสบายใจและมีสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม พวกเขาจะมีความสุขและตั้งใจในการเรียนมากขึ้น การจัดให้มีสื่อการเรียนรู้ที่น่าสนใจและสถานการณ์การเรียนรู้ที่หลากหลายจะช่วยเสริมสร้างความกระตือรือร้นในการเรียนรู้และกระตุ้นความสนใจของนักเรียนในการศึกษาอย่างมากขึ้น ห้องเรียนแบบดั้งเดิมอาจไม่เหมาะสมกับการเรียนรู้ของนักเรียนในปัจจุบันที่ต้องการการสร้างสถานการณ์การเรียนรู้ที่มีความเป็นมาตรฐานสูง การพัฒนาสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ผ่านการคิดใหม่ เพื่อให้เหมาะสมและตอบสนองต่อความต้องการและความสนใจของนักเรียนจึงเป็นสิ่งสำคัญ การใช้เทคโนโลยีในการเรียนรู้ การสร้างสถานการณ์การเรียนรู้ที่น่าสนใจ และการสร้างพื้นที่การเรียนรู้ที่สะดวกสบายและเต็มไปด้วยความกระตือรือร้น จะเสริมสร้างประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการเรียนรู้ของนักเรียนอย่างมาก การสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่น่าสนใจและเป็นมิตรจึงเป็นกุญแจสำคัญในการส่งเสริมการเรียนรู้ที่มีคุณภาพและความสำเร็จในการศึกษาของนักเรียนในยุคปัจจุบันและอนาคต (Unique Classrooms, 2016)

การจัดการศึกษาของประเทศไทยภายใต้แผนการศึกษาแห่งชาติพ.ศ. 2560 – 2579 มุ่งเน้นที่การพัฒนาระบบและกระบวนการการศึกษาที่มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ เพื่อให้คนไทยเป็นพลเมืองดีที่มีคุณลักษณะ ทักษะ และสมรรถนะที่เป็นไปตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ รวมถึงเพื่อให้สามารถเรียนรู้และประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิต โดยมีเป้าหมายที่ชัดเจนในการพัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณธรรม จริยธรรม โดยระบบการศึกษาจะต้องเป็นเสมือนการปฏิบัติหน้าที่ของรัฐซึ่งจะต้องทำให้เกิดการเท่าเทียมและทั่วถึงในการจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนทุกกลุ่มเป้าหมาย ไม่ว่าจะเป็นผู้เรียนกลุ่มปกติ กลุ่มด้อยโอกาส หรือกลุ่มที่มีความยากลำบากและขาดโอกาส ด้วยการสนับสนุนทรัพยากรการศึกษาให้เท่าเทียมและเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เพื่อให้

ประชาชนไทยทุกคนสามารถเข้าถึงการศึกษาได้โดยไม่มีข้อบกพร่อง และมีโอกาสในการพัฒนาตนเองอย่างมีคุณภาพตามความสามารถและความสนใจของแต่ละบุคคล (สำนักเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

สรุปได้ว่า สิ่งแวดล้อมและการเรียนรู้ กรอบแนวคิดพัฒนา ที่หลากหลายที่ท้าทายต่อการนำไปปฏิบัติ เช่น มีการสร้างวัฒนธรรมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ การร่วมมือและการแลกเปลี่ยนความรู้ความคิดเห็น สร้างกิจกรรมในชั้นเรียนอย่างมีความสุข มีอิสระ เสรีภาพในการเรียนรู้ มีความเข้าใจในบทบาทของตนเอง สร้างบรรยากาศคล่องความสำเร็จ โดยการจัดห้องเรียนที่เน้นความสำเร็จ และความเป็นเลิศในการเรียนของผู้เรียนแต่ละคน สิ่งแวดล้อมที่เน้นการแข่งขันช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนได้พัฒนาตัวเอง เพื่อบรรลุผลที่ตนตั้งไว้ความสำเร็จในการทำกิจกรรมหรือผลงานในห้องเรียนช่วยสร้างความมั่นใจให้ผู้เรียน และเป็นตัวผลักดันให้ผู้เรียนมีกำลังใจในการเรียน การสร้างสถานการณ์การเรียนรู้ทางบวก ผู้เรียนรู้สึกสนุกสนานปลอดภัยและมั่นคง ทำให้มีความมุ่งมั่นและรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเอง การใช้เกมหรือกิจกรรมเป็นสิ่งที่สร้างปฏิสัมพันธ์ที่และส่งเสริมวัฒนธรรมการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างครูผู้สอนและผู้เรียน การให้ความเป็นอิสระในการเรียนรู้ เป็นสิ่งที่ทำให้บรรยากาศในการเรียนรู้ง่ายและเป็นธรรมชาติมากขึ้น การให้นักศึกษามีส่วนร่วม ฟังหาเพื่อนร่วมงาน การให้ทำงานเป็นกลุ่มจะช่วยให้ นักศึกษารู้จักทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ เกิดความภาคภูมิใจในกลุ่มและตนเอง ในการมอบหมายงานให้กลุ่มทำนั้น ฝึกให้นักศึกษาใช้วิธีการต่าง ๆ หลาย ๆ แบบ จนสามารถแก้ปัญหาได้สำเร็จ สร้างจินตนาการและความคิดที่กระตือรือร้น ครูไม่ดูตำหนิว่ากล่าวโดยไร้เหตุผล ทำให้ผู้เรียนกล้าคิดกล้าแสดงออกและเกิดความมั่นใจในตนเอง วิธีการสอนควรเป็นวิธีที่ยึดนักเรียนเป็นศูนย์กลาง เช่น วิธีการสอนแบบทดลอง แบบแก้ปัญหา แบบแสดงบทบาทสมมุติ แบบสืบสวนสอบสวน แบบแบ่งกลุ่มทำกิจกรรม แบบอภิปราย แบบศูนย์การเรียนรู้ ตลอดจนนวัตกรรมการสอนที่น่าสนใจ ครูต้องเลือกให้เหมาะสมกับบทเรียน ระยะเวลา สติปัญญาและวัยของนักศึกษา การสร้างบรรยากาศด้วยเสียง เช่น เสียงนก เสียงคลื่น จะช่วยให้ร่างกายและจิตใจอยู่ในระดับผ่อนคลาย การกระตุ้นให้ผู้เรียนมีความสนใจ การสร้างความสงสัยทำให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นอยากค้นพบคำตอบ การนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาประยุกต์ใช้เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และเหมาะสมสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ ในปัจจุบัน

สิ่งแวดล้อมและการเรียนรู้

สิ่งแวดล้อมและการเรียนรู้ (Learning Environment) หมายถึง สภาพแวดล้อมใด ๆ ที่มีผลต่อการเรียนรู้ของมนุษย์ทั้งทางตรงและทางอ้อม ทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม สิ่งแวดล้อมที่เป็นรูปธรรมหรือสภาพแวดล้อมทางกายภาพ (Physical Environment) (อรพันธ์ ประสิทธิ์รัตน์, 2545) ได้แก่ สภาพต่าง ๆ ที่มนุษย์สร้างขึ้น เช่น อาคาร สถานที่ เก้าอี้โต๊ะ วัสดุอุปกรณ์ และสื่อต่าง ๆ รวมทั้งสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่ตามธรรมชาติอัน ได้แก่ ต้นไม้พืช ภูมิอากาศ ภูมิประเทศ ส่วนสภาพที่เป็นนามธรรมหรือสภาพแวดล้อมทางด้านจิตวิทยา (Psychological Environmental) ได้แก่ระบบคุณ ค่าที่ยึดถือเชิงวัฒนธรรมของกลุ่มสังคม ความรู้ ความคิด และเจตคติต่าง ๆ ทั้งที่เป็นของตนเอง และของคนอื่น สำหรับสภาพแวดล้อมทางด้านจิตวิทยาในระดับห้องเรียน คือ บรรยากาศในชั้นเรียน (Climate Environment) ซึ่งเปรียบเสมือนกลุ่มของสังคมที่มีอิทธิพลต่อสิ่งที่ผู้เรียนเรียนรู้ได้กล่าวอีกว่า สภาพแวดล้อมนั้น หมายถึง สภาพหรือสภาวะสิ่งต่าง ๆ ที่มีอยู่รอบตัวที่มีอยู่ตามธรรมชาติ หรืออาจเป็นสิ่งที่ถูกจัดทำ สร้างขึ้น อาจเป็นสิ่งที่มีชีวิตหรือไม่มีชีวิต เป็นรูปธรรมมองเห็นได้หรือเป็นนามธรรมที่ไม่สามารถมองเห็นได้ ทั้งอยู่ในห้องเรียนหรือนอกห้องเรียน ซึ่งมีผลกระทบต่อ ประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการเรียนรู้ของผู้เรียน พฤติกรรมของผู้เรียนได้รับอิทธิพลจาก สภาพแวดล้อมเป็นส่วนใหญ่ การจัดสภาพแวดล้อมที่ดีที่มีความเหมาะสมกับผู้เรียน จะเป็นสิ่งที่พึง พยายามในการเรียนทำให้เกิดสมาธิ และปัญญา

แอสติน (Astin A. W, 1968) กล่าวว่า สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ด้านการเรียนการสอน หมายถึง สภาพการเอื้ออำนวยต่อการเรียนการสอน หลักสูตร บรรยากาศในการเรียนการสอน พฤติกรรมของผู้สอนและผู้เรียน

ประวีณา โภควณิช (2559) กล่าวว่า สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ หมายถึงองค์ประกอบของ สภาพแวดล้อมภายในของสถานศึกษาที่อยู่ในสภาพการเรียนรู้อันจะส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการ เรียนรู้และพัฒนาในทุก ๆ ด้าน ได้แก่การจัดสภาพแวดล้อมเกี่ยวกับการเรียนการสอน ความสัมพันธ์กับเพื่อน รวมทั้งความสะอาดความเป็นระเบียบของอาคารสถานที่การจัดอำนวยการ สะดวกและความปลอดภัยสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาจึงเป็นสิ่งที่ต่าง ๆ ที่อยู่ ในสถานศึกษา ที่เป็นสิ่งมีชีวิตและไม่มีชีวิต ทั้งด้านกายภาพและด้านสังคม

สรุปได้ว่า สิ่งแวดล้อมและการเรียนรู้ หมายถึง กระบวนการที่สอดคล้องกันอย่างใกล้ชิด เนื่องจากสิ่งแวดล้อมมีบทบาทสำคัญในการสร้างสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมและกระตุ้นการเรียนรู้ของบุคคล การสร้างสถานการณ์การเรียนรู้ที่เหมาะสมในสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ช่วยสนับสนุนการพัฒนาทักษะและความรู้ของบุคคลอย่างมีประสิทธิภาพ การเรียนรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและความยั่งยืนช่วยเสริมสร้างความเข้าใจในปัญหาสิ่งแวดล้อมและกระตุ้นให้เกิดความตั้งใจในการรักษาและปรับปรุงสภาพแวดล้อม ดังนั้น การศึกษาและการพัฒนาในสิ่งแวดล้อมและการเรียนรู้จึงเป็นสิ่งที่สำคัญและมีความสำคัญในการสร้างสังคมที่ยั่งยืนและสมดุลในระยะยาว

ทฤษฎีเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ (Learning Environment)

Raccoon Gang (2018) เป็นเว็บไซต์ที่พัฒนาประสบการณ์การเรียนรู้ออนไลน์ เพื่อให้ความเข้าใจอย่างลึกซึ้งซึ่งเกี่ยวกับการศึกษาออนไลน์ ได้กล่าวว่า สภาพแวดล้อมการเรียนรู้เป็นอีกหนึ่งช่องทางแห่งความหลากหลายที่ผู้ใช้จะมีส่วนร่วมและปฏิสัมพันธ์กัน เพื่อเรียนรู้ทักษะใหม่ ๆ เนื่องจากผู้เรียนสามารถเรียนรู้ในสภาพแวดล้อมที่หลากหลาย วลีนี้จึงหมายถึง ทางเลือกที่ถูกต้องและถูกต้องมากกว่าเมื่อเทียบกับห้องเรียนแบบดั้งเดิม ซึ่งวลีนี้ไม่ได้สื่อถึงความหมายแบบดั้งเดิมหรือความหมายที่จำกัด อย่างเช่น ห้องเรียนที่มีแค่โต๊ะ กับกระดานดำ

ในเว็บไซต์ของ Educause (2019) เป็นเว็บไซต์ของสมาคมที่ไม่แสวงหาผลกำไร ซึ่งมีภารกิจพัฒนาด้านการศึกษาขั้นสูงผ่านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ได้กล่าวว่า สภาพแวดล้อมการเรียนรู้นั้นครอบคลุม ถึงทรัพยากรและเทคโนโลยีการเรียนรู้ วิธีการสอน รูปแบบการเรียนรู้ และการเชื่อมต่อกับบริบททางสังคมและโลก คำนี้ยังรวมถึงมิติด้านพฤติกรรมของมนุษย์และวัฒนธรรม รวมถึงบทบาทที่สำคัญของอารมณ์ความรู้สึกในการเรียนรู้ ซึ่งทำให้ต้องมีการตรวจสอบและบางครั้งต้องคิดทบทวนในบทบาทของครูและนักเรียนการให้ความสำคัญกับเทคโนโลยีสารสนเทศในด้านการศึกษานั้นได้ขยายขยายจากการเพิ่มพื้นที่การเรียนรู้ ไปสู่การนำปัจจัยต่าง ๆ นอกเหนือจากฮาร์ดแวร์ ซอฟต์แวร์และเครือข่ายเข้าไว้ด้วย สภาพแวดล้อมการเรียนรู้เป็นองค์ประกอบที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์กับระบบของวัตถุ ซึ่งในมุมมองของนิเวศวิทยาก็คือการรวมกันของสิ่งมีชีวิตและสภาพแวดล้อมทางกายภาพ

สรุปได้ว่า สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ (Learning Environment) หมายถึง สิ่งรอบตัวที่มีผลต่อการเรียนรู้ของมนุษย์ทั้งทางตรงและทางอ้อมซึ่งมนุษย์สามารถที่จะนำเอาหลักการแปลงสู่การปฏิบัติได้ตามวัตถุประสงค์ หรือความมุ่งหมายของการเรียนรู้ในระดับหรือในประเภทนั้น ๆ แบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ (1) สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ทางด้านกายภาพ (Physical Environment) คือ สภาพต่าง ๆ ที่มนุษย์ทำขึ้น และสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่ตามธรรมชาติ ซึ่งส่งผลต่อการเรียนรู้ของคน (ลักษณะของสถานที่ที่ใช้เรียนรู้สภาพแวดล้อมด้านจิตวิทยา) ประกอบด้วย สภาพแวดล้อมในชั้นเรียน ได้แก่ โต๊ะ เก้าอี้ วัสดุ อุปกรณ์หรือสื่อต่าง ๆ ภายในห้องเรียน และสภาพแวดล้อมนอกชั้นเรียน ได้แก่ แสงสว่าง สี เสียง และ อาคารสถานที่ต่าง ๆ ภายในสถานศึกษา (2) สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ทางด้านจิตวิทยา (Psychological Environment) คือ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนทั้งในและนอกห้องเรียน ที่ส่งเสริมผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้และการพัฒนาตนเองได้อย่างสมบูรณ์ในทุก ๆ ด้าน ประกอบด้วย คุณลักษณะของครูหรือพฤติกรรมที่ครูแสดงออกต่อนักเรียน การจัดกระบวนการเรียนการสอนทั้งในและนอกห้องเรียน และความสัมพันธ์ระหว่างครูกับผู้ปกครองและชุมชน

การบูรณาการหลักพุทธธรรมกับสิ่งแวดล้อมและการเรียนรู้

การบูรณาการหลักพุทธธรรมกับสิ่งแวดล้อมและการเรียนรู้เป็นกระบวนการที่สำคัญในการพัฒนาตนเองและเรียนรู้เพื่อสร้างสัมพันธภาพและความเข้าใจต่อความเป็นจริงในชีวิตประจำวัน ด้านลึกซึ้งของธรรมชาติและ ความหมายของสิ่งแวดล้อมจำป็นต่อการปฏิบัติธรรมและการศึกษาในทางพุทธธรรม แนวทางในการบูรณาการหลักพุทธธรรมกับสิ่งแวดล้อมและการเรียนรู้ มี 5 ข้อ

1. การพัฒนาสังคมเพื่อสร้างสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม : การปฏิบัติธรรมที่เกิดขึ้นในสังคมและสิ่งแวดล้อมมีผลต่อความเข้าใจของเราต่อธรรมชาติและ การรับรู้ต่อความเป็นจริง การพัฒนาสังคมที่มีการนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตทั่วไป และในสังคมที่มีการรับรู้ความสำคัญของการรับรู้และเคารพสิ่งแวดล้อมที่เราอยู่อย่างสอดคล้องกับหลักสูตรพุทธธรรมสามารถส่งผลต่อการเรียนรู้ของเรา

2. การฝึกสมาธิและการออกกำลังกาย : การฝึกสมาธิและการออกกำลังกายเป็น การบูรณาการของการศึกษาทางพุทธธรรมกับสิ่งแวดล้อม การปฏิบัติธรรมที่เกี่ยวกับสมาธิและการออกกำลังกายช่วยให้เรามีสุขภาพที่ดีทั้งกายและใจ และเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนรู้

3. การเรียนรู้จากธรรมชาติ : การสังเกตและเข้าใจธรรมชาติเป็นหนึ่งในวิธีที่เราสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองต่อไปได้ การที่เราสามารถเรียนรู้จากการสังเกตธรรมชาติทั้งในแง่วิทยาศาสตร์และแง่ธรรมชาติ ช่วยให้เรา มีความเข้าใจในความสัมพันธ์ระหว่างทุกสิ่งทุกอย่างในโลกนี้

4. การสนับสนุนการสร้างสวนสมเด็จศึกษา : การเรียนรู้ผ่านการสร้างสวนสมเด็จศึกษาหรือการเรียนรู้ที่เกี่ยวกับการเพาะปลูกพืช หรือการดูแลสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ ช่วยให้เราเข้าใจและรับรู้ถึงกระบวนการชีวิตและการเปลี่ยนแปลงในธรรมชาติ

5. การใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ : การใช้เทคโนโลยีในการเรียนรู้เป็นอีกหนึ่งวิธีที่สามารถบูรณาการกับการศึกษาทางพุทธธรรมและสิ่งแวดล้อมได้ เช่น การใช้แอปพลิเคชันเกี่ยวกับพุทธธรรม เพื่อสนับสนุนการศึกษาและการปฏิบัติธรรมในชีวิตประจำวัน

สรุปได้ว่าการบูรณาการหลักพุทธธรรมกับสิ่งแวดล้อมและการเรียนรู้ทำให้เราเข้าใจและรับรู้ถึงสัมพันธ์ภาพของชีวิตและโลกในรูปแบบที่หลากหลาย และช่วยให้เราเป็นบุคคลที่มีสมดุลและมีความสุขในการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขและความสุขใจ

กรอบแนวคิดและการพัฒนา

1. การผสมผสานระหว่างวิทยาศาสตร์และศาสตร์สังคม : เพื่อให้การเรียนรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมมีความรู้และความเข้าใจที่เป็นฐานที่เข้มแข็ง ควรผสมผสานการเรียนรู้ในด้านวิทยาศาสตร์ เช่น วิทยาศาสตร์ทางสิ่งแวดล้อมและวิทยาศาสตร์ทางชุมชน เพื่อเสริมสร้างทักษะในการสืบค้น การวิเคราะห์ และการแก้ไขปัญหา

2. การกระทำที่มีส่วนร่วม : การให้โอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมในชุมชนของตนเอง เช่น การจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการทำสวนผัก การลดใช้พลาสติก หรือการจัดกิจกรรมทำความสะอาดที่ชุมชน

3. การพัฒนาทักษะการวิจัย : การเรียนรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมควรส่งเสริมทักษะการวิจัย เช่น การสะสมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล และการสร้างสรรค์วิธีการแก้ไขปัญหาที่มีอยู่ในสิ่งแวดล้อม

4. การสร้างการเรียนรู้ที่มีต่อเนื่อง : การศึกษาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมควรเป็นกระบวนการที่มีความต่อเนื่องตั้งแต่วัยเรียนจนถึงวัยผู้ใหญ่ เพื่อสร้างการตัดสินใจที่มีสมรรถนะและความรับผิดชอบในการดำเนินชีวิตที่ยั่งยืนต่อสิ่งแวดล้อม

สรุปได้ว่า การเรียนรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมไม่เพียงแค่มุ่งเน้นการเรียนรู้ความรู้เกี่ยวกับโลก แต่ยังเป็นการพัฒนาทักษะและคุณลักษณะที่จำเป็นในการเตรียมความพร้อมในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในสิ่งแวดล้อมในอนาคต

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่ในสิ่งแวดล้อมและการเรียนรู้เป็นสิ่งที่ต้องพัฒนาอย่างต่อเนื่องเพื่อตอบสนองกับความเปลี่ยนแปลงของโลกและความต้องการของสังคมในปัจจุบันและอนาคต ดังนั้น กรอบแนวคิดและการพัฒนาที่สำคัญสำหรับองค์ความรู้ใหม่ในสิ่งแวดล้อมและการเรียนรู้ อาจประกอบด้วย

1. การสอดคล้องกับวิถีชีวิตยุคใหม่: การพัฒนาองค์ความรู้ใหม่ควรเน้นการสอดคล้องกับวิถีชีวิตและเทคโนโลยีใหม่ที่เกิดขึ้นในสังคม เช่น การใช้เทคโนโลยีในการเรียนรู้เรื่องสิ่งแวดล้อมผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์หรือการสร้างโปรแกรมการเรียนรู้ที่ใช้เทคโนโลยีเสมือนจริง (VR) หรือเกมการศึกษาที่ให้ประสบการณ์การเรียนรู้ที่น่าสนใจและสมจริงกับปัญหาสิ่งแวดล้อม

2. การเน้นที่ความยั่งยืนและการแก้ไขปัญหา: กรอบแนวคิดใหม่ควรเน้นการเรียนรู้ที่ให้ความสำคัญกับความยั่งยืนและการแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม เช่น การสร้างโปรแกรมการเรียนรู้ที่เน้นการพัฒนาทักษะการแก้ไขปัญหาและการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาทางแก้ไขปัญหาสีเขียวสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่

3. การส่งเสริมการทำงานร่วมกันและการเรียนรู้ทางปฏิบัติ: การพัฒนาองค์ความรู้ใหม่ควรเน้นการส่งเสริมการทำงานร่วมกันระหว่างนักเรียน นักศึกษา ผู้ปกครอง และชุมชนในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการปฏิบัติจริง เช่น การปลูกป่า การทำความสะอาดชายหาด หรือการสร้างโครงการในชุมชนที่เพื่อสร้างการเรียนรู้และการทำงานร่วมกันเพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

4. การเสริมสร้างทักษะการตัดสินใจและการคิดเชิงวิพากษ์: องค์ความรู้ใหม่ควรเน้นการสร้างทักษะการตัดสินใจและการคิดเชิงวิพากษ์ในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม โดยการเสริมสร้างการเรียนรู้ที่ให้โอกาสให้ผู้เรียนทำความเข้าใจเกี่ยวกับผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากการตัดสินใจต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม เช่น การลดใช้พลาสติก การเลือกใช้แหล่งพลังงานทดแทน

ดังนั้น การพัฒนาองค์ความรู้ใหม่ในสิ่งแวดล้อมและการเรียนรู้เป็นสิ่งที่สำคัญเพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่เหมาะสมในการแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

- กมลพร ภูมิพลับ. (2564). แนวทางการบริหารแหล่งเรียนรู้เพื่อการศึกษาของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา. ใน ปริญญาศึกษา ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- ชาวีวัฒน์ ถวิลวงษ์. (2565). ครูกับกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาสภาพแวดล้อมการเรียนรู้. ใน ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน.
- ประวีณา โกควณิช. (2559). แนวทางการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้สำหรับสถานศึกษาเรียนรวมระดับ ประถมศึกษา จังหวัดปทุมธานี. ใน ปริญญาศึกษา ศาสตรมหาบัณฑิต. วิทยานิพนธ์สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579. กรุงเทพมหานคร: บริษัทพริก หวาน กราฟฟิคจำกัด,
- เอกราช โฆสิตพิมานเวช. (2560). รูปแบบการบริหารโรงเรียนเอกชนที่มีประสิทธิผล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1. ใน วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.
- Astin A. W. (1968). The College Environment. Washington, D.C: American Council on Education.
- Educause. (2019). Learning environments. Retrieved June 14, 2019 from <https://bit.ly/2yV8eRU>
- Raccoon gang. (2018). What makes a good learning environment. Retrieved July 27, 2019 from <https://bit.ly/2LVNkeC>

Unique Classrooms. (2016). How important is the learning environment
Retrieved July 18, 2019, from <https://bit.ly/2OaDsiC>.

การบริหารจัดการสถานศึกษายุคใหม่อย่างมีประสิทธิภาพ*

EFFICIENT MANAGEMENT OF EDUCATIONAL INSTITUTES IN THE MODERN ERA

อุกฤษฏ์ ดอนบรรเทา¹ และ เอกราช โสมิตพิมานเวช²

Ukrit Donbuntao¹ and Ekkarat Kositpimanwach²

¹⁻²มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

¹⁻²Mahachulalongkornrajavidyalaya University KhonKean Campus, Thailand

Corresponding author E-mail: donbuntao.2521th@gmail.com

บทคัดย่อ

ในโลกยุคใหม่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เนื่องจากการใช้เทคโนโลยีในการเชื่อมโยงข้อมูลข่าวสารต่างๆ จากทุกภูมิภาคในโลกเข้าด้วยกัน เทคโนโลยีสารสนเทศได้ส่งผลให้การเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ สังคม และการศึกษาเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว การบริหารจัดการสถานศึกษาในยุคปัจจุบันให้มีประสิทธิภาพ ผู้บริหารควรมี เทคนิคการจัดการทักษะในยุคใหม่ แนวคิด ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล วิชาการ ความเป็นผู้นำ การวางแผน และการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการสื่อสาร การสร้างทีม ผู้บริหารต้องสำรวจและสนับสนุนการใช้ ICT และ e-learning เพื่อพัฒนาโรงเรียนให้เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ สร้างเครือข่ายเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้และความสำเร็จ น้อมนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาใช้ในการบริหารงาน หลักพรหมวิหารธรรมมาใช้ในการบริหารคน หลักอิทธิบาท เป็นแนวทางในการทำงานให้ประสบความสำเร็จในสถานศึกษา และหลักธรรมทศพิธราชธรรม เป็นหลักในการขับเคลื่อนงานของสถานศึกษาให้ขับเคลื่อนไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: การบริหารจัดการ, สถานศึกษายุคใหม่, ประสิทธิภาพ

* Received 19 March 2024; Revised 27 March 2024; Accepted 23 April 2024

Abstract

The modern world is changing rapidly. due to the use of technology to connect various information from all regions in the world together, Information technology has resulted in rapid changes in politics, government, economy, society, and education Efficient management of educational institutes in the modern era. Managers should have skills in the new era. Management techniques, concepts, interpersonal relations, academics, leadership, planning, and effective communication. Use of information technology for communication, and team building, administrators must explore and support the use of ICT and e-learning to develop schools into learning communities. Build a network to promote learning and success. Introduce the principles of Buddhism to be used in the administration. The Four Brahma Viharn Principles, the Moral Principles, apply the Dhamma Principles in managing people, the Four Iddhipada Principles as a guideline for successful work in educational institutions, and the Dasaphitharaj Dhamma Principles. It is the principle to drive the work of the educational institution to be driven efficiently.

Keywords: management, educational institution new era, efficiency

บทนำ

การบริหารจัดการสถานศึกษาในโลกยุคใหม่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เนื่องมาจากการใช้เทคโนโลยีเพื่อเชื่อมโยงข้อมูลต่างๆ ของทุกภูมิภาคส่วนในโลกเข้าด้วยกัน เทคโนโลยียุคดิจิทัลส่งผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทางด้าน การเมืองการปกครอง ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม รวมทั้งด้านการศึกษาการบริหารจัดการสถานศึกษายุคใหม่อย่างมีประสิทธิภาพ บทบาทของผู้บริหารในยุคใหม่ต้องเรียนรู้เพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลงอย่างก้าวมาสู่รั้วโรงเรียนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ถ้าผู้บริหารไม่ตั้งรับหรือตั้งรับไม่ทันอะไรจะเกิดกับเด็กของเรา เด็กของเราจะสามารถก้าวเข้าสู่โลกแห่งยุคดิจิทัลได้หรือไม่ ปีเตอร์ เอฟ.ดรักเกอร์

กล่าวว่าโลก ในศตวรรษที่ 21 เป็นโลกแห่งการเปลี่ยนแปลง การเปลี่ยนแปลง คือ ความเป็นจริงของสังคมใหม่ที่มีปัญหาท้าทายสำหรับผู้บริหารกระทรวงศึกษาธิการของนิวซีแลนด์ กล่าวถึง โมเดลภาวะผู้นำทางการศึกษา (Educational Leadership Model) ซึ่งเป็นโมเดลที่กล่าวถึงเรื่องของ คุณภาพ (qualities) ความรู้ (knowledge) และทักษะ (skills) ของผู้นำ (วิโรจน์ สารรัตน์, 2556)

คำว่า “ผู้บริหาร ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2564 หมายถึงบุคลากรวิชาชีพที่รับผิดชอบการบริหารสถานศึกษาแต่ละแห่งทั้งของภาครัฐและเอกชน การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ในกระบวนการเรียนรู้ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครอง ในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รู้จักรักษาและส่งเสริมสิทธิหน้าที่ เสรีภาพ ความเคารพกฎหมาย ความเสมอภาค และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีความภาคภูมิใจใน ความเป็นไทย รู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมและของประเทศชาติ รวมทั้งส่งเสริมศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรมของชาติการกีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และความรู้อันเป็นสากล ตลอดจนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความสามารถในการประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งตนเอง มีความริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546)

ในสภาพที่สังคมมีความเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วการจัดการบริหารองค์กรต้องมีการปรับตัวพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคใหม่ให้ทัน มิเช่นนั้น จะถูกทิ้งให้ล้าหลัง และจะประสบความล้มเหลวในการบริหารองค์กรเพราะความสำเร็จหรือความล้มเหลวขององค์กร ย่อมขึ้นอยู่กับศักยภาพของผู้บริหารซึ่งเป็นผู้นำองค์กร ไม่ว่าจะเป็นองค์กรภาครัฐ หรือเอกชน ต่างต้องการที่จะให้องค์กรของตนมีผู้นำเชิงคุณภาพมาเป็นนักบริหารในองค์กรในส่วนของการบริหารจัดการศึกษาก็เช่นเดียวกัน ผู้บริหารนับเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวของการจัดการศึกษา” เพื่อเป็นหน่วยงานที่มีการบริหารจัดการ อย่างมีประสิทธิภาพให้ผู้เรียนได้มีโอกาสทางการศึกษา และการเรียนรู้ตลอดชีวิต ที่มีคุณภาพอย่างทั่วถึงเท่าเทียมกัน มีคุณธรรม จริยธรรม และมีความเป็นพลเมืองพลโลก โดยทุกภาคส่วนของ

สังคมต้องมีส่วนร่วมกันรับผิดชอบ นอกจากนี้ ผลการประเมินตรวจสอบรายงานผลการประเมินของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา พบว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นมูลเหตุสำคัญประการหนึ่งที่มีผลทำให้การประเมินคุณภาพการศึกษา ไม่บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนด ซึ่งเป็นเพราะผู้บริหารขาดภาวะผู้นำและปัจจัยอื่นๆ เช่น คุณลักษณะของตัวนักเรียนวัสดุอุปกรณ์ และการจัดการเรียนการสอน ซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2562) ดังนั้นการบริหารจัดการสถานศึกษาในโลกยุคใหม่ เป็นพื้นฐานความรู้เกี่ยวกับแนวคิดการบริหารจัดการสถานศึกษาบทความนี้จะได้นำเสนอแนวคิดและทฤษฎีการบริหารสถานศึกษา ทักษะของผู้นำในยุคใหม่ยุคแห่งการสื่อสารไร้พรมแดน และหลักพุทธธรรมที่นำมาบูรณาการกับการบริหารสถานศึกษาในยุคใหม่

การบริหารและการจัดการสถานศึกษา

การบริหารและการจัดการสถานศึกษาหมายถึง กระบวนการในการทำงานโดยมีผู้บริหารสถานศึกษาปฏิบัติ ภารกิจอย่างเป็นระบบในสถานศึกษาที่ดำเนินการ การบริหารงานในสถานศึกษาเป็นกระบวนการดำเนินงานของ กลุ่มผู้บริหารเพื่อต้องการพัฒนาหรือให้บริการทางการศึกษาแก่สมาชิกในสังคม ให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของ หลักสูตร ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นบุคคลสำคัญที่มีบทบาทและมีอำนาจหน้าที่ในการบริหารจัดการสถานศึกษาให้ บรรลุวัตถุประสงค์ตามเป้าห หมายที่องค์การได้กำหนดไว้และสามารถบริการทางการศึกษาแก่สังคมได้เป็นอย่างดี

ความหมายของการบริหารสถานศึกษา

การบริหาร คำศัพท์ที่ใช้ในความหมายของการบริหารมีอยู่ 2 คำ คือ “การบริหาร” (Administration) และ “การจัดการ” (Management) การบริหาร มักจะใช้กับการบริหารกิจการสาธารณะหรือการบริหารราชการ ส่วนการจัดการใช้กับการบริหารธุรกิจเอกชนจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องข้องกับการบริหารสถานศึกษา พบว่า มีผู้ให้ความหมายไว้ดังนี้

การบริหารสถานศึกษา หมายถึง กระบวนการต่างๆ ในการบริหารจัดการสถานศึกษา โดยผู้บริหารสถานศึกษาและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานหรือกิจกรรมของสถานศึกษาเพื่อให้การดำเนินงานบรรลุตามวัตถุประสงค์ของสถานศึกษา

(สุภัค ยมพุก และวิโรจน์ เจษฎาลักษณ์, 2558) การบริหารสถานศึกษา หมายถึง กลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องร่วมมือกันพัฒนาผู้เรียนให้มีความเจริญงอกงามมีความรู้ความสามารถเป็นคนดีของสังคม โดยการจัดแผนยุทธศาสตร์ทางการศึกษาการใช้ทรัพยากรและกระบวนการบริหารที่สอดคล้องและเหมาะสมเอื้อให้บรรลุเป้าหมายตามวัตถุประสงค์อย่างแท้จริง

(อัจฉรา จงดี, 2560) การบริหารสถานศึกษา หมายถึง การดำเนินงานที่มีหลักเกณฑ์เพื่อให้ได้วิธีที่ดีที่สุดอันจะส่งผลให้เกิดประสิทธิภาพในการผลิตมากยิ่งขึ้นซึ่งหลักการที่ทำให้การบริหารสถานศึกษาเกิดประสิทธิภาพสูงสุดขึ้นอยู่กับสิ่งสำคัญ 3 อย่าง คือ 1) เลือกคนที่มีความสามารถสูงสุด (Selection) 2) ฝึกอบรมคนงานให้ถูกวิธี (Training) 3) หาสิ่งจูงใจให้เกิดกำลังใจในการทำงาน (Motivation)

Taylor, Frederick W. (1916) การบริหารสถานศึกษา หมายถึงได้เสนอแนวคิดในเรื่องหลักเกี่ยวกับการบริหาร มีดังนี้การบริหารจะต้องประกอบด้วยการวางแผนการจัดองค์การ การบังคับบัญชาการประสานงานการอำนวยความสะดวกได้กล่าวเกี่ยวกับกระบวนการบริหารมี 7 ขั้นตอน คือการตัดสินใจการวางแผนการจัดองค์การ | การติดต่อสื่อสารการใช้อิทธิพลการประสานงานการประเมินผลงาน

Greenwood (1965) ได้ให้ความหมายของคำว่า การบริหารสถานศึกษา หมายถึง การนำเอาทรัพยากรทางการบริหารมาดำเนินงานภายในองค์การ IV13 ซึ่งประกอบไปด้วยปัจจัยต่างๆ 7 ประการ คือ บุคลากร เงิน วัสดุสิ่งของ อำนาจ เวลา กำลังใจในการทำงาน และความสะอาดต่างๆ รวมถึงประสานงาน IV8 เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด

จากที่กล่าวมาข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า การบริหารงานจัดการของสถานศึกษา หมายถึง กลุ่มบุคคลที่อำนาจตัดสินใจในการบริหารสถานศึกษาใช้ศาสตร์และศิลป์ร่วมมือกันพัฒนาผู้เรียนให้มีความเจริญงอกงามมีความรู้ความสามารถเป็นคนดีมีคุณธรรมจริยธรรมของต่อสังคม

ความหมายของผู้บริหารสถานศึกษา

ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทต่อการบริหารสถานศึกษา โดยเฉพาะผู้บริหารสถานศึกษาในด้านวิชาชีพ เพราะสถานศึกษาเป็นระบบย่อยของระบบการศึกษาและระบบสังคม การจัดการศึกษาในสถานศึกษาจึงต้องสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ผู้บริหารสถานศึกษายังต้องเป็นผู้เชี่ยวชาญทางการเปลี่ยนแปลงของโลกสมัยใหม่ รวมทั้งการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพด้วย (ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, 2555)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ให้ความหมาย คำว่า ผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง บุคลากรวิชาชีพที่รับผิดชอบการบริหารสถานศึกษาแต่ละแห่งของรัฐและเอกชน พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 บัญญัติไว้ในมาตรา 39 ให้สถานศึกษาที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานมีผู้อำนวยการสถานศึกษาเป็นผู้บังคับบัญชาข้าราชการ มีอำนาจหน้าที่ในการบริหารกิจการของสถานศึกษาให้เป็นไปตามกฎหมายสํานักงานปลื้รูปการศึกษา กล่าวว่่า ผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง บุคลากรวิชาชีพที่รับผิดชอบการบริหารสถานศึกษาการบริหารสถานศึกษาแต่ละแห่งของรัฐและเอกชนสํานักเลขาธิการครูสภา ให้ความหมายของผู้บริหารสถานศึกษาว่า ผู้บริหารสถานศึกษาหมายความว่า บุคคลซึ่งปฏิบัติงานในตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษาของรัฐและสถานศึกษาอื่นที่จัดการศึกษาปฐมวัยขั้นพื้นฐาน และอุดมศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี ทั้งของรัฐและเอกชน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546)

ผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ผู้บริหารที่มีความรู้ ความสามารถและมีทักษะในทางการบริหารจัดการองค์กร หน่วยงาน หรือสถานศึกษามีทักษะในการกำหนดนโยบาย เป้าหมายและวิธีการทำงานที่ชัดเจน สามารถบริหารงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยการใช้ศาสตร์และศิลป์ควบคู่กับยุทธศาสตร์หรือหลักการต่างๆ ในการบริหารงานอย่างสูงสุด (ถวิล อรัญเวศ, 2560)

จากการกล่าวมาสรุปได้ว่า ผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง บุคคลซึ่งมีหน้าที่กำกับ ดูแลควบคุม และจัดการให้สถานศึกษาดำเนินงานทั้งปวงอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชนให้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์และภารกิจที่กำหนดไว้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา

บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นการประสานงานให้ บุคคลสามารถปฏิบัติงานต่างๆ สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี บำรุงรักษาหน่วยงานให้ดำรงอยู่อย่างมั่นคง และมีความเจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้นไป การบริหารการศึกษาเป็นวิชาชีพชั้นสูง เช่นเดียวกับวิชาชีพอื่น ซึ่งโดยปกติแล้ว วิชาชีพชั้นสูงมักมีองค์ประกอบที่สำคัญดังนี้ อาชีพนั้นต้อง บริการแก่สังคมโดยไม่ซ้ำซ้อนกับสาขาวิชาอื่น อาชีพนั้นต้องบริการแก่สังคมโดยวิธีแห่งปัญญา อาชีพนั้นต้องมีความเป็นอิสระในการดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับอาชีพ ผู้ให้บริการหรือสมาชิกของ วิชาชีพชั้นสูงนั้นต้องได้รับการศึกษาระดับสูง ผู้ให้บริการวิชาชีพนั้นจะต้องมีความประพฤติ จรรยาบรรณแห่งวิชาชีพ และต้องมีองค์กรกลางที่จะสร้างสรรค์จรรโลงความมั่นคงแห่งวิชาชีพของ สมาชิกผู้บริหารในยุคไร้พรมแดน (มัทนา กามะ, 2563) คุณลักษณะและบทบาทของผู้นำการเปลี่ยนแปลงเพื่อการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ต้องมีความชำนาญในด้าน 1) ผู้บริหารต้องทำความรู้จักกับการเปลี่ยนแปลง 2) ผู้บริหารต้องสร้างการเปลี่ยนแปลง 3) ปฏิรูปผู้บริหารต้องเป็นนักคิด นักพัฒนา ทนต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก มีวิสัยทัศน์ในการบริหารงานที่พร้อมรับมือกับเปลี่ยนแปลง ไม่ยึดมั่นถือมั่นต่อสิ่งใดๆ 4) ผู้บริหารต้องเป็นตัวแทนความเปลี่ยนแปลง 5) ผู้บริหารต้องบริหารงานแบบประชาธิปไตย 6) ผู้บริหารต้องเป็นผู้ประสานงานในองค์กรให้เกิดการทำงานที่ราบรื่น 7) ประนีประนอม ผู้บริหารต้องพยายามไม่ให้ผู้ใต้บังคับบัญชาเกิดความขัดแย้งในองค์กร 8) ประชาสัมพันธ์ ผู้บริหารต้องสนับสนุนให้ทุกคนจัดทำรายงานผลการดำเนินงาน 9) ประชาสงเคราะห์ ผู้บริหารต้องให้ความช่วยเหลือผู้ร่วมงานทุกเรื่องรู้สึกห่วงใยตลอดเวลา มีการประสานงานกับหน่วยงานอื่นเพื่อให้ความช่วยเหลือผู้ร่วมงานการพัฒนาบุคลากรจะดำเนินการอย่างต่อเนื่องเพื่อให้ทุกคนมีความก้าวหน้าในอาชีพอยู่เสมอมีการให้อภัยเพื่อนร่วมงานไม่มีการดักเตือนอย่างรุนแรงผู้ร่วมงานจะมีความสุขมากในการทำงานและเป็นกัลยาณมิตรกับทุกคน (รัชฎาภรณ์ ทิพย์กาญจนรัตน์, 2563)

ขอบข่ายของการบริหารสถานศึกษา

การศึกษาเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดปัจจัยหนึ่งในการพัฒนาประเทศเพราะการศึกษาเป็นการพัฒนาคนให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพ ดังนั้นการจัดการศึกษาที่ดีจะทำให้การพัฒนาบุคคลให้มีศักยภาพตามต้องการได้การบริหารการศึกษาไทย แต่เดิมใช้รูปแบบการรวมอำนาจ

การบริหารและการตัดสินใจไว้ที่ส่วนกลางและมีอำนาจการบริหาร การตัดสินใจเพียงบางส่วนไปให้หน่วยราชการที่รับผิดชอบในการบริหารการศึกษาส่วนภูมิภาคและสถานศึกษาแต่แนวปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2545 ได้มีข้อกำหนดให้กระจายอำนาจการบริหารและการตัดสินใจไปให้หน่วยงานระดับปฏิบัติงาน อันได้แก่โรงเรียนและเขตพื้นที่การศึกษาให้มากที่สุด โดยการบริหารส่วนกลางจะทำหน้าที่เพียงกำหนดนโยบาย การวางแผนการจัดสรรงบประมาณการกำหนดและประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาเป็นประการสำคัญได้แก่ การบริหารงานวิชาการ การบริหารงบประมาณและการเงิน การบริหารบุคคล การบริหารงานทั่วไป (ทรงวิทยา จิตรจรัญ, 2561)

สรุปได้ว่า บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาคือการประสานงานให้บุคคลสามารถปฏิบัติงานต่างๆ ได้อย่างสมบูรณ์แบบ และบำรุงรักษาหน่วยงานให้ดำรงอยู่อย่างมั่นคง การบริหารการศึกษาเป็นวิชาชีพชั้นสูงซึ่งมีลักษณะการบริหารต้องเป็นผู้ประสานงานที่มีความเชี่ยวชาญในการเปลี่ยนแปลงและสร้างการเปลี่ยนแปลงในองค์กร เพื่อให้มีการพัฒนาและปรับตัวต่อเปลี่ยนแปลงของโลกอย่างทันสมัย ผู้บริหารต้องเป็นตัวแทนความเปลี่ยนแปลงที่ส่งเสริมการปฏิรูปและการพัฒนาองค์กร เพื่อให้สามารถรับมือกับสถานการณ์และภาวะที่เปลี่ยนแปลงได้ สื่อสารและการสนับสนุนให้ทุกคนมีสภาพจิตที่ดีในการทำงาน ตลอดไปยังการสร้าง ความเข้าใจและความสัมพันธ์ที่ดีในองค์กร เพื่อสร้างบรรยากาศการทำงานที่เป็นกันเองและ เชิดชูกัน

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับประสิทธิภาพการบริหารงาน

ความหมายเกี่ยวกับประสิทธิภาพ

ประสิทธิภาพ เป็นคำที่ใช้กันอยู่ทั่วไปในการศึกษาเกี่ยวกับองค์การ จนดูเหมือนจะมีความหมายที่สามารถเข้าใจได้ในตัวเอง แต่อย่างไรก็ตามเมื่อได้ศึกษารวบรวมถึงความหมายของประสิทธิภาพ ดังที่นักวิชาการทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศได้ให้ความหมายไว้ พบว่าประสิทธิภาพมีความหมายที่หลากหลาย ในการศึกษาเกี่ยวกับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานในครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับประสิทธิภาพมาประกอบการศึกษาครั้งนี้ดังนี้

ประสิทธิภาพว่า หมายถึง การดำเนินงานให้เป็นไปตามที่คาดหวังไว้ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ การทำงานที่ต้องการให้ได้รับผลประโยชน์สูงสุดและการที่จะพิจารณาว่างานใดมีประสิทธิภาพหรือไม่ก็พิจารณาได้จากผลงาน (พรณพนซ์ มีสุข, 2563) ได้ให้ค่านิยามประสิทธิภาพรวมขององค์กรโดยให้ความสำคัญที่โครงสร้างและเป้าหมายขององค์กร (Organization's Structure and its Goals) ซึ่งกำหนดหลักประสิทธิภาพไว้ 12 ประการ ที่สะท้อนถึงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและการบริหารจัดการที่มีระบบต่อมุงที่การทำงานให้เหมาะสมและง่ายขึ้น ซึ่งจะลดความสิ้นเปลืองในด้านต่างๆ มีรายละเอียดดังนี้ 1) กำหนดจุดมุ่งหมายที่ชัดเจน ผู้บริหารต้องทราบถึงสิ่งที่ต้องการเพื่อลดความคลุมเครือและความไม่แน่นอน 2) ใช้หลักเหตุผลทั่วไปผู้บริหารต้องพัฒนาความสามารถสร้างความแตกต่างโดยค้นหาความรู้และคำแนะนำให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ 3) คำแนะนำที่ดีผู้บริหารต้องการคำแนะนำจากบุคคลอื่น 4) วินัยผู้บริหารควรกำหนดองค์กรเพื่อให้พนักงานเชื่อถือตามกฎและวินัยต่างๆ 5) ความยุติธรรม ผู้บริหารควรให้ความยุติธรรมและความเหมาะสม 6) มีข้อมูลที่เชื่อถือได้เป็นปัจจุบัน ถูกต้องและแน่นอน ผู้บริหารควรมีข้อเท็จจริงเพื่อใช้ในการตัดสินใจ 7) ความฉับไวของการจัดส่งผู้บริหารควรใช้การวางแผนตามหลักวิทยาศาสตร์สำหรับแต่ละหน้าที่เพื่อให้องค์กรทำหน้าที่ได้อย่างราบรื่นและบรรลุจุดมุ่งหมาย 8) มาตรฐานและตารางเวลาผู้บริหารต้องพัฒนาวิธีการทำงานและกำหนดเวลาทำงานสำหรับแต่ละหน้าที่ 9) สภาพมาตรฐานผู้บริหารควรรักษาสภาพแวดล้อมให้ดี 10) การปฏิบัติการที่มีมาตรฐานผู้บริหารควรรักษารูปแบบมาตรฐานของวิธีการปฏิบัติที่ดี 11) มีคำสั่งการปฏิบัติงานที่มีมาตรฐานระบุไว้ผู้บริหารต้องระบุการทำงานที่มีระบบถูกต้องและเป็นลายลักษณ์อักษร 12) การให้รางวัลที่มีประสิทธิภาพ ผู้บริหารควรให้รางวัลพนักงานสำหรับการทำงานที่เสร็จสมบูรณ์ (Harrington, H. James, 1996)

ประสิทธิภาพคือพิจารณาว่างานที่มีประสิทธิภาพสูงสุคนั้นให้ดูจากความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยนำเข้า (input) กับผลผลิต (output) ที่ได้รับออกมาตามประสิทธิภาพจึงเท่ากับผลผลิตลบด้วยปัจจัยนำเข้าและเป็นการบริการของราชการและองค์กรของรัฐบวกกับความพึงพอใจของผู้รับบริการเข้าไปด้วย $E = \text{Efficiency}$ คือประสิทธิภาพของงาน O

= Output คือผลผลิตหรือที่ได้รับออกมา I = Input คือปัจจัยนำเข้าหรือทรัพยากร
 ทางการบริหารที่ใช้ไป S = Satisfaction คือความพึงพอใจในผลงานที่ออกมา (Herbert
 A. Simon, 1960)

การบริหารงานที่มีประสิทธิภาพ

การสร้างระบบบริหารที่มีประสิทธิภาพทั่วทั้งองค์กรต้องมียุทธศาสตร์ประกอบอย่างน้อย 7
 ประการ คือแนวทางการปรับปรุงประสิทธิภาพการบริหาร 1) การจัดองค์กรที่มีความยืดหยุ่น
 สูง ไม่ผูกมัดเป็นกรอบที่ตายตัวว่าองค์กรจะต้องเป็นแบบหนึ่งแบบใด 2) ในเบื้องต้นมีโครงสร้าง
 ตำแหน่งรับงานครบถ้วนสมบูรณ์และพร้อมที่จะขยายรับการเติบโตได้ตลอดเวลา 3) มี
 โครงสร้างเงินเดือน ที่สอดคล้องกับโครงสร้างตำแหน่ง 4) มีระบบการประเมินผลงานโดยยึดเอา
 เป้าหมายเป็นเกณฑ์วัดความสำเร็จของการทำงาน 5) มีการประยุกต์ใช้ระบบเทคโนโลยี
 สารสนเทศ 6) เสริมสร้างบรรยากาศการทำงานบนความหลากหลายของวัฒนธรรม 7)
 ผู้บริหารมีเหตุผลและคุณธรรม โดยเฉพาะการประเมินผลงานนั้นต้องมีความ เป็นธรรมไม่มี
 อคติ (ประเวศ มหารัตนกุล, 2542)

จากการกล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า แนวคิดเกี่ยวกับประสิทธิภาพการบริหารงาน คือ
 ความสามารถในการดำเนินงานต่างๆ ให้สำเร็จลุล่วงตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้ โดยใช้ทรัพยากรที่
 มีอยู่ให้เกิดประโยชน์มากที่สุดต่อองค์กร การบริหารงานที่มีประสิทธิภาพ ต้องอาศัยหลักใน
 การบริหารการสร้าง ระบบการบริหารที่ผ่านการวางแผน การวิเคราะห์อย่างเป็นขั้นตอน
 นอกจากนี้ยัง จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่ายความพร้อมของทรัพยากรต่างๆ ให้เกิด
 ประสิทธิภาพให้มากที่สุด

การบริหารจัดการสถานศึกษายุคใหม่อย่างมีประสิทธิภาพ

ผู้บริหารจัดการสถานศึกษายุคใหม่เป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในสถานศึกษาต้องมีทักษะ
 บริหารในยุคที่การเปลี่ยนแปลงตลอดไปถึงการสื่อสารไร้พรมแดน ผู้บริหารสถานศึกษาจึงมี
 ความสำคัญอย่างยิ่งที่จะบริหารปัจจัย ทรัพยากรให้มีประสิทธิภาพ และบรรลุวัตถุประสงค์ที่
 ต้องการ ดังนั้น

บทบาทของผู้บริหารในยุคใหม่

วิโรจน์ สารัตนะ (2556) บทบาทของผู้บริหารในยุคใหม่ต้องเรียนรู้เพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลงยุคแห่งความเจริญก้าวหน้าไกลของเทคโนโลยีสารสนเทศซึ่งมีบทบาทต่อระบบการศึกษาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ถ้าผู้บริหารไม่ตั้งรับหรือตั้งรับไม่ทันอะไรจะเกิดกับเด็กของเรา เด็กของเราจะสามารถก้าวเข้าสู่โลกแห่งยุคใหม่ยุคแห่งการติดต่อสื่อสารกันอย่างไม่มีการขบเซตไรพรมแดน ความเป็นจริงของสังคมใหม่ที่มีปัญหาท้าทายสำหรับผู้บริหาร โมเดลภาวะผู้นำทางการศึกษา ซึ่งเป็นโมเดลที่กล่าวถึงเรื่องของ คุณภาพ (qualities) ความรู้(knowledge) และ ทักษะ (skills) ของผู้นำทางการศึกษา พอสรุปได้ว่า ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องนำสถานศึกษาของตนเองเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 และรับผิดชอบต่อผลการจัดการศึกษาในสถานศึกษาของตนเองในด้านต่าง ๆ ดังนี้ 1. ปรับปรุงผลลัพธ์ของนักเรียนทุกคน 2. ริเริ่มการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ 3. สำรวจและสนับสนุนการใช้ ICT และ e – learning 4. พัฒนาโรงเรียนให้เป็นชุมชนการเรียนรู้ 5. สร้างเครือข่ายเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้และความสำเร็จ และ 6. พัฒนาคนอื่นให้เป็นผู้นำ

เอกราช โฆสิตพิมาณเวช (2560) ได้นำเสนอหลักการผู้บริหารจัดการศึกษาในยุคใหม่ไว้ดังนี้ 1) ควรสร้างความตระหนักให้เกษตรกรยุคใหม่มีความรู้และทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) ควรให้เกษตรกรยุคใหม่สามารถนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาประยุกต์ใช้เพื่อการพัฒนางานฟาร์มเป็นงานฟาร์มอัจฉริยะ (Smart Farm) 2) ควรมีคณะกรรมการบริหารงานการจัดการอาชีวศึกษาเกษตรเพื่อการสร้างเกษตรกรยุคใหม่ และคณะกรรมการดำเนินงานการจัดการอาชีวศึกษาเกษตรเพื่อการสร้างเกษตรกรยุคใหม่ ควรจัดโครงสร้างการบริหารงานการจัดการอาชีวศึกษาเกษตรเพื่อการสร้างเกษตรกรยุคใหม่และดำเนินงานอย่างเป็นระบบ 3) ควรประยุกต์ใช้แนวคิด ทฤษฎีกระบวนการบริหารจัดการมาใช้กระบวนการบริหารควรบูรณาการทฤษฎีกระบวนการบริหารแบบ PDCA, POLC และ ทฤษฎีระบบ (System Theory)ควรมีการพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนอาชีวศึกษาเกษตรเน้นการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning และ 4) ควรมีความสามารถในการเข้าถึงแหล่งข้อมูลควรมีความสามารถใช้ข้อมูลในการบริหารจัดการ ควรมีความสามารถวิจัยและพัฒนาการ

เกษตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ และ ควรมีทักษะในการบริหารจัดการการเกษตรด้วยนวัตกรรมและเทคโนโลยีสมัยใหม่ได้

ฐิติวิสส์ หมั่นกิจ (2565) กล่าวว่า ภาวะผู้นำเชิงคุณภาพเป็นศิลปะที่จำเป็นและสำคัญอย่างยิ่งต่อนักบริหารที่จะนำพาองค์กรก้าวไปสู่ความสำเร็จ เนื่องจากผู้นำจะมีส่วนสำคัญในการกำหนดปัญหา ตัดสินใจ วางแผน และรับผิดชอบต่อความอยู่รอดหรือการพัฒนาของกลุ่มสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาแล้ว การที่จะเป็นผู้บริหารในระดับมีอาชีพนั้น ต้องมีวิสัยทัศน์มองการณ์ไกล มีมุมมองในการบริหารการทำงานเชิงกลยุทธ์ รู้จักการประมวลวิเคราะห์ ประเมินและตัดสินใจ ต้องมีวิสัยทัศน์ใหม่ในการบริหารจัดการให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ต้องปรับแนวคิดในการบริหารจัดการบูรณาการที่เน้นการแก้ปัญหาและดำเนินการพัฒนาที่ผสมผสานชัดเจนทั้งเชิงนโยบายและภาคปฏิบัติ ต้องมีพฤติกรรมการบริหารแบบเชิงรุก เน้นผลงานหรือผลสำเร็จตามเป้าหมายและคุณภาพ ผู้นำควรที่จะสร้างวัฒนธรรมองค์กรปลูกจิตสำนึกให้บุคลากรมีความรักองค์กรสร้างความผูกพันทางใจที่มีอยู่ในตัวบุคคลกับองค์กรของตนถ้าตัวบุคคลใดปฏิบัติงานด้วยใจที่ผูกพันในความรักองค์กรแล้วก็จะยอมส่งผลให้งานนั้นมีประสิทธิภาพและประสิทธิ

หลักพุทธธรรมของผู้บริหารจัดการศึกษาในยุคใหม่

หลักการพุทธธรรมที่ว่า ไม่ว่าพระพุทธเจ้าจะอุบัติขึ้นหรือไม่ก็ตาม ความจริงก็ดำรงอยู่ตามธรรมดาของมันเป็นกลางๆ พระพุทธเจ้าทรงตรัสรู้คือ ค้นพบความจริงนั้นแล้วนำมาเปิดเผยไว้ สารของความจริงนี้ก็คือ ความเป็นไปตามหลักธรรมดาแห่งเหตุปัจจัย หรือกระบวนการแห่งเหตุปัจจัย ผู้ที่มองสิ่งทั้งหลายตามที่มันเป็น ไม่ใช่มองตามที่ตนอยากหรือไม่อยากให้มันเป็น จึงจะเข้าใจความจริงที่เป็นกลางนี้ได้ เมื่อเข้าใจธรรมที่เป็นกลางนี้แล้ว ก็ย่อมมองเห็นความจริงอย่างกว้างๆ ครอบคลุมทั่วไปทั้งหมด มีทัศนะเปิดกว้าง หลุดพ้นเป็นอิสระอย่างแท้จริง โดยหลุดพ้นทั้งทางจิต คือจิตหลุดพ้นจากสิ่งบีบคั้นครอบงำที่เรียกว่ากิเลสและความทุกข์กลายเป็นจิตที่ปลอดโปร่ง เบิกบาน เป็นสุข และด้านปัญญา คือ หลุดพ้นด้วยรู้เท่าทันธรรมดา แล้วมองเห็นตัวความจริงล้วนๆ ที่บริสุทธิ์ไม่มีกิเลสเคลือบแคลงหรือทำให้เอนเอียงและรู้ชัดแจ้งที่ความจริงโดยตรง ไม่ต้องรู้ผ่านใครๆ หรือรู้ตามที่ใครบอกอีกต่อไป (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2559)

การทำงานให้ประสบความสำเร็จตามแนวพุทธศาสนา พระพุทธเจ้าทรงแนะนำให้ปฏิบัติตามหลักอิทธิบาท 4 อิทธิบาท แปลว่า หลักพื้นฐานแห่งความสำเร็จ หรือทางสู่ความสำเร็จ มีองค์ประกอบ 4 ประการ คือ (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), 2542 : 842) 1. ฉันทะ คือ มีใจรัก ทำงานด้วยใจรักงาน 2. วิริยะ คือ พากเพียรทำรักแล้วต้องขยัน ความขยันคือ ภาวปฏิบัติ การของความรักความรักในงานจะทำให้เรารู้ว่าควรทำงานอะไร ส่วนความขยันจะทำงานนั้นก้าวไปสู่ความสำเร็จการทำงานถ้าขาดความ ขยัน ความชำนาญก็จะไม่เกิด 3. จิตตะ คือ จดจำ จ่อจิต หมายความว่า ทำอะไรก็ตามให้เจาะลงไป ปักใจลงไปในสิ่งนั้นอย่างลึกซึ้ง อย่างมุ่งมั่น อย่างจริงจัง และอย่างทุ่มเท ใครก็ตามที่ทำงานด้วยการเอาใจจดจ่ออยู่กับงานนั้น คนนั้นจะประสบความสำเร็จ 4. วิมังสา คือ วินิจวิจัย ได้แก่การวิเคราะห์สังเคราะห์สร้างสรรค์พัฒนานั้นเองเมื่อเราทำงานอะไรก็ตามให้พินิจพิเคราะห์สร้างสรรค์พัฒนาพระพุทธเจ้าทรงเป็นตัวอย่างของนักวิจัยชั้นยอดของโลกพระองค์ทรงสามารถสร้างปัญญาขึ้นมาใหม่จากเหตุการณ์ที่คนทั้งหลายมองไม่เห็นว่าเป็นทางมาของปัญญาได้อย่างไร หากเราจากพุทธประวัติได้ก็จะพบว่าสาเหตุที่ทำให้พระพุทธเจ้าแต่เมื่อยังเป็นเจ้าชายสิทธัตถะ เสด็จออกผนวช ก็เป็นเพราะว่าพระองค์ทรงรู้จักใช้ปัญญาในเชิงสร้างสรรค์อันได้แก่การรู้จักคิดเชิงวิเคราะห์ (ฐิติพร สะสม, 2563)

ปกครองพระราชอาณาจักร และเป็นหลักธรรมของผู้บริหารทุกระดับ ที่จะพึงใช้ประกอบการปฏิบัติงาน ของตนให้บรรลุความสำเร็จตามเป้าหมายเพื่อประโยชน์สุขแก่ประชาชนโดยรวมเป็นคุณธรรมที่โบราณบัณฑิตได้บัญญัติไว้ก่อนสมัยพุทธกาล ซึ่งพระมหากษัตริย์ในอดีตได้ทรงถือปฏิบัติมาเป็นพระราชจริยวัตร แม้บุคคลผู้มีใช้พระเจ้าแผ่นดินก็ควรเจริญรอยตาม โดยนำเอาหลักธรรม 10 ประการนี้มาปฏิบัติในการบริหารการปกครอง เพื่อให้เกิดความเป็นธรรม และเกิดความสวัสดิในสังคม ตามอุดมการณ์แห่งการปกครองยิ่งๆ ขึ้นไปอันว่าคุณสมบัติของนักบริหารหรือนักปกครอง หรือ ผู้เป็นใหญ่ในแผ่นดิน ตั้งแต่พระราชามหากษัตริย์ ตลอดจนนักบริหาร หรือนักปกครองทั่วไป ผู้บริหารยังสามารถใช้หลักธรรม 10 ประการสร้างแรงจูงใจในการทำงานของบุคลากรทุกระดับชั้น เพื่อให้การดำเนินงาน เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด และสำเร็จตามเป้าหมาย (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), 2542)

สรุปได้ว่า หลักธรรมสำหรับการบริหาร หมายถึง หลักธรรม หรือคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า นักบริหารคงไม่สามารถจะทำงานให้ประสบผลสำเร็จได้ถ้ายึดอัตตาหรือเอาตนเองเป็นที่ตั้งการบริหารที่จะได้ทั้งคนและงานหรือคาโบราณกล่าวไว้ว่า “จะทำอะไรก็ตาม ควรทำในลักษณะ “บัวไม่ให้ช้ำ น้ำไม่ให้ขุ่น” หรือ ซึ่งคาพังเพยก็มีไว้คือ “น้ำร้อนปลาเป็น น้ำเย็นปลาตาย” การบริหาร คือการทำงานให้ประสบผลสำเร็จ โดยอาศัยความร่วมมือร่วมใจของคนในหน่วยงานนั้น ๆ ช่วยกันทำ นอกจากนี้แล้ว คงต้องอาศัยคนที่เกี่ยวข้องด้วย ได้ช่วยกันทำ นี่ก็คือจุดสำคัญ เป็นคำสำคัญที่นักบริหารจะต้องท่องให้ขึ้นใจ นักบริหาร หรือผู้บริหาร ไม่สามารถทำงานสำเร็จได้ถ้าไม่ได้รับความร่วมมือร่วมใจจากคนเหล่านั้นฉะนั้น ผู้บริหารจะต้องอาศัยศิลปะในการบริหารหรือใช้ภาวะผู้นำ จึงจะสามารถบริหารงานได้อย่างราบรื่นและประสบผลสำเร็จได้การบริหารที่จะได้ทั้งคนและงาน ต้องใช้ทั้ง “ศาสตร์และศิลป์” เป็นเรื่องสำคัญ และควรเพิ่มเข้ามาอีก คือต้องใช้ทั้ง “ศาสน์และศิลป์” คือต้องนำหลักคุณธรรมทางศาสนามาใช้ในการบริหารด้วย จึงจะทำให้เป็นเกราะคุ้มครองตนเองให้พ้นภัยทั้งหลายทั้งปวง

สรุป

การบริหารจัดการสถานศึกษายุคใหม่อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารสถานศึกษา ต้องมีทักษะสมรรถนะเสริมการเรียนรู้ของครูผู้สอนร่วมด้วย เพราะผู้อำนวยการโรงเรียน มีบทบาทสำคัญอย่างมากในการพัฒนาการศึกษา พัฒนาครู พัฒนาเด็ก เป็นเสมือนแม่ทัพในสนามรบ หากแม่ทัพเก่งจะนำพาทัพไปสู่เป้าหมายที่ดี ทุกคนอยู่รอดตั้งนั้นผู้บริหารสถานศึกษาควรมีผู้บริหารต้องปรับตัว ในการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้นในห้องเรียนทักษะการเป็นผู้นำทางวิชาการ ซึ่งเป็นทักษะที่สำคัญอย่างมาก เพราะผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องไม่ใช่เพียงกำหนดกลยุทธ์ วิสัยทัศน์ เท่านั้น แต่ต้องมีทักษะจัดการเรียนรู้ เข้าใจจิตวิทยาการเรียนรู้ของเด็ก และเพิ่มประสิทธิภาพของครูในโรงเรียน ทักษะศึกษาห้องเรียนเป็น ผู้บริหารต้องรู้จักห้องเรียน และต้องลงไปดูห้องเรียนแล้วสามารถแยกได้ว่าห้องเรียนแบบไหน การเป็นโค้ชซึ่ง (Coaching) ทำอย่างไรถึงเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสอนครู โดยครูก็ต้องมีความสุขในการทำงานร่วมด้วย ผู้บริหารอย่าใช้อำนาจในการสั่ง เพราะวิธีนี้ไม่ค่อยได้ผล แต่ต้องเป็นที่เลี้ยงช่วยครู ต้องฝึกใช้คำพูด คำถามที่กระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ ผู้บริหาร ริเริ่มการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ สำรวจและสนับสนุนการใช้ ICT และ e – learning พัฒนาโรงเรียนให้เป็น

ชุมชนการเรียนรู้ สร้างเครือข่ายเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้และความสำเร็จ และนอกจากผู้บริหารจะมีทักษะด้านบริหารแล้วควรนำหลักพุทธธรรมในทางพระพุทธศาสตร์ไปกอบด้วย หลักพรหมวิหาร 4 คือหลักธรรมครองใจมาใช้ในการบริหารคน หลักอิทธิบาท 4 เป็นแนวทางการทำงานให้ประสบความสำเร็จในสถานศึกษา และ หลักทศพิธราชธรรม เป็นหลักปกครองให้งานสถานศึกษาขับเคลื่อนไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าพาสต์ภัณฑ์ (ร.ส.พ.).
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2562). กฎกระทรวงกำหนดระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพภายในสำหรับสถานศึกษาที่จัดการศึกษานอกระบบ พ.ศ. 2555, (14 พฤศจิกายน 2555).ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 129. ตอนที่ 106 ก.
- ฐิติพร สะสม. (2563). การปรับใช้หลักธรรมทางพุทธศาสนาเพื่อการบริหารงานในสังคมปัจจุบัน.วารสารปัญญาปณิธาน, 5(1), 16-27.
- ฐิติวิสต์ หมั่นกิจ. (2565). ภาวะผู้นำเชิงคุณภาพของผู้บริหารสถานศึกษา. วารสารมณีเชษฐาราม วัดจอมมณี, 5(3),125-41.
- ถวิล อรัญเวศ. (2560). ผู้บริหารกับการครองตน ครองคน และครองงาน : สูดยอดนักบริหาร. นครราชสีมา: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 4.
- ทรงวิทยา, จิตรจรู. (2561).ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา. Journal of Roi Kaensarn Academi, 3(1), 42-56.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). (2542). กรณียธรรมกาย. (พิมพ์ครั้งที่ 15) กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์อัมไพ.

- สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2559). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. (พิมพ์ครั้งที่ 38). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ผลิธัมม.
- พรรณพณซ์ มีสุข.(2563).ประสิทธิภาพการทำงานของบุคลากรสำนักงานจัดหางานจังหวัดสุราษฎร์ธานี.วารสารวิจัยรำไพพรรณี, 14(3), 103-111.
- ประเวศน มหารัตนกุล .(2542). การบริหารทรัพยากรมนุษย์แนวทางใหม่ (กรุงเทพมหานคร: สมาคมส่งเสริมเทคโนโลยี (ไทย-ญี่ปุ่น), 2542), 30.
- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2555). การบริหารงานวิชาการ. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพ.
- มัทนา กามะ. (2563). คุณลักษณะและบทบาทของผู้นำการเปลี่ยนแปลงเพื่อการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21. วารสารบริหารการศึกษาบัวบัณฑิต, 20(1), 92-106.
- รัชฎาภรณ์ ทิพย์กาญจน์รัตน. (2563). คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา ยุค 4.0 ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่นบุรี เขต 1. วารสารวิจัยบริหารการพัฒนา, 10 (3), 124-125.
- สุภักดิ์ ยมพุก และวิโรจน์ เจษฎาลักษณ์. (2558). การบริหารสถานศึกษาและการรับรู้การสนับสนุนการ ปฏิบัติงานที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการสอนของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 กลุ่มที่ 4. กรุงเทพมหานคร: บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วิโรจน์ สารรัตน์ะ. (2556). กระบวนทัศน์ใหม่ทางการศึกษา กรณีที่สะท้อนต่อการศึกษาศตวรรษที่ 21. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: ทิพย์วิสุทธิ.
- อัจฉรา จงดี. (2560). การศึกษาการมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในจังหวัดจันทบุรีระยองและตราด. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- เอกราช ไชยจิตพิมานเวช. (2560) รูปแบบการบริหารโรงเรียนที่มีประสิทธิผล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่นเขต 1. ใน วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.

Taylor, Frederick W. (1916). The Principles of Scientific Management New York: Harper, 8.

Fayol, H. (1916). General and Industrial Management (Washington, DC: Robert Brookings Charles Scripner's Sons), 5-6.

Greenwood, W. T. (1965). Management and Organizational Behavior (Ohio: Southwestern), 74-75.

Harrington, H. James, and James S. Harrington. (1996). High Performance Benchmarking-20 Steps to Success. New York: McGraw-Hill.

คติความเชื่อการสร้างรูปสลักศิลาตอนปฐมเทศนา พุทธประวัติมากรมยุค

ทวารวดี*

THE MOTTO AND BELIEF IN THE CREATION OF STONE CARVINGS AT THE FIRST SERMON OF BUDDHA AS BUDDHIST SCULPTURES IN DVARAVATI-ERA

พระครูพิศาลบุญญากร (เฟื่อง สมบุญบัต)¹ และ พระเจริญพงษ์ วิชัย²

Phrakruphisambunyakorn (Fuang Somboonbat)¹ and Phra Jaroenphong Wichai²

¹⁻²วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

¹⁻²Buddhapanyasri Dvaravati Buddhist College Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Corresponding author E-mail: jaroen1phong@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาคติความเชื่อการสร้างรูปสลักศิลาตอนปฐมเทศนา พุทธประวัติมากรมยุคทวารวดี โดยการศึกษาประวัติความเป็นมาที่แสดงร่องรอยพัฒนาการของงานพุทธศิลปกรรมในอินเดียยุคสมัยต่าง ๆ จากการวิเคราะห์คติความเชื่อการสร้างงานพุทธศิลป์แสดงเรื่องราวพุทธประวัติ นับแต่ในอินเดียยุคแรก เชื่อว่าสร้างขึ้นด้วยแรงบันดาลใจจากพุทธคำรัสที่ตรัสกับพระอานนทว่าสถานที่สังเวชนียสถาน 4 แห่ง เป็นสถานที่ที่พุทธบริษัทผู้มีศรัทธาควรไปดู ประติมากรที่สร้างงานประเภทนี้ในยุคแรก ๆ จึงได้สร้างศิลปวัตถุ ประเภทต่าง ๆ ที่สะท้อนเหตุการณ์ตอนประสูติ ตรัสรู้ แสดงปฐมเทศนา และปรินิพพาน กลายเป็นค่านิยมที่สืบทอดและแพร่ขยายไปยังดินแดนที่นับถือพระพุทธศาสนาประเทศต่าง ๆ สืบมา รูปสลักศิลาตอนแสดงปฐมเทศนา พบที่วัดไทร อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม ได้รับอิทธิพลจากศิลปะปาละ สร้างขึ้นราวพุทธศตวรรษที่ 14 นักวิชาการส่วนใหญ่มีความเห็นตรงกันว่า สร้างขึ้นตามคติความเชื่อพระพุทธศาสนา นิกายเถรวาท สะท้อนภาพจากวรรณกรรมที่บันทึกเรื่องราวตอนที่พระพุทธองค์ประทับอยู่ที่ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน เขตกรุงพาราณสี ทรงแสดงปฐมเทศนา ธัมมจักกัปปวัตตนสูตร โปรดปัญจวัคคีย์ ในแง่ของประโยชน์

* Received 3 March 2024; Revised 16 March 2024; Accepted 23 April 2024

และคุณค่าของศาสนวัตถุ มองว่าการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อชมศิลปวัตถุ ก็เป็นเสมือนหนึ่งว่านักท่องเที่ยวได้ไปยังสังเวชนียสถาน

คำสำคัญ: คติความเชื่อ, ปฐมเทศนา, พุทธศิลปกรรม, ทวารวดี

Abstract

This academic article has an objective to study the motto and belief in the creation of stone carvings during the first sermon of Buddha as Buddhist sculpture in Dvaravati-era. The article has been searched by studying the history showing traces of the development of Buddhist art in India in different periods. From the analysis of motto and beliefs in the creation of Buddhist art works illustrating the history of the Buddha since the early days of India, it is believed that it was built with inspiration from the words of the Buddha who said to Ananda that the 4 places of worship are places where devotees of Buddhists should go and see. The sculptors who created this type of work in the early periods created various types of artefacts that reflect the events of birth, enlightenment, first sermons, and nirvana, which became a value that was inherited and spread to the territories of Buddhism in various countries. The stone sculptures during the first sermon of Buddha were found at Wat Sai, Nakhon Chai Sri District, Nakhon Pathom Province. They were influenced by Pala art built around the 14th Buddhist century, most scholars agree that they were built according to the beliefs of Buddhism, Theravada sect, reflecting the image from the literature that records the story of the Buddha's stay in the forest of Isipat Maruekhathayawan, Varanasi district, during the Buddha gave his first sermon of Dhammacakkappavattana Sutta to Panchawaki in terms of the benefits and values of religious objects pointing of view that cultural tourism to see artefacts, it is as if a tourist has gone to a sanctuary.

Keyword: Motto and Belief, The First Sermon of The Buddha, Buddhist Sculptures, Dvaravati

บทนำ

พุทธศิลปกรรมนิยมสร้างกันในทุกวัฒนธรรมที่นับถือพุทธศาสนา จากหลักฐานพบว่ามีจุดเริ่มต้นที่ประเทศอินเดียตั้งแต่สมัยราชวงศ์โมริยะต่อเนื่องมา ถึงราชวงศ์ปาละ-เสนะ และแพร่กระจายไปตามเส้นทางการเผยแผ่ศาสนาพุทธสู่อารยธรรมต่าง ๆ จากทางเหนือของอินเดียสู่เนปาล ทิเบต เอเชียกลาง จีน และญี่ปุ่น ส่วนทางใต้ลงมาทางลังกา และแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เป็นที่น่าสังเกตว่าในแต่ละวัฒนธรรม แม้แต่ในอินเดียซึ่งเป็นประเทศต้นกำเนิดเอง งานพุทธศิลปกรรมแสดงภาพพุทธประวัติตอนเดียวกันอาจมีรูปแบบเหมือนหรือแตกต่างกันไปในแต่ละสมัย แต่ต้องถึ้น ซ่อนอยู่ซึ่งความเชื่อ คตินิยม อะไรบ้างที่มีอิทธิพลเป็นปัจจัยในการสร้างงานพุทธศิลปกรรมในแต่ละวัฒนธรรม และอะไรบ้างที่ทำให้เกิดความหลากหลายและการเปลี่ยนแปลง

จากที่กล่าวมาข้างต้น มองว่า ในการศึกษาคติความเชื่อการสร้างงานพุทธศิลปกรรม ยุคทวารวดี ย่อมต้องย้อนไปพิจารณาถึงการสร้างภาพพุทธประวัติในอินเดีย เนื่องจากทราบกันดีอยู่ว่าศิลปะทวารวดีได้รับอิทธิพลทางศิลปะมาจากอินเดีย ผสมผสานกันหลายสมัยตั้งแต่ศิลปะอมราวดี ศิลปะคุปตะ หลังคุปตะ จนถึงปาละ สำหรับภาพพุทธประวัติในศิลปะอินเดีย มีการศึกษาทั้งด้านรูปแบบศิลปะและประติมานวิทยาไว้อย่างกว้างขวาง ประเด็นหนึ่งที่นักวิชาการบางท่านให้ความสนใจ คือ ความสัมพันธ์ระหว่างเรื่องราวที่บรรยายไว้ในวรรณกรรม กับภาพประติมากรรม โดยมีการอ้างอิงที่มาของภาพจากวรรณกรรมทางศาสนา อย่างไรก็ตาม ท่านก็เชื่อว่าศิลปินผู้สร้างน่าจะสร้างจากประเพณีการบอกเล่าที่สืบทอดกันมา (oral tradition) ที่มีมาก่อนงานวรรณกรรม

ส่วนรูปแบบศิลปะนั้น จากสมัยอินเดียโบราณผ่านยุคคลาสสิกในศิลปะคุปตะมา จนถึงยุคของปาละ-เสนะ มีการคลี่คลายจากภาพเล่าเรื่องสู่การแสดงด้วยท่าทาง มุทราและสัญลักษณ์ นอกจากนั้นยังมีปัจจัยอื่น ๆ ที่มีอิทธิพลต่อการสร้างภาพพุทธประวัติด้วย เช่น ความนิยมของท้องถิ่นในการสร้างภาพพุทธประวัติตอนใดตอนหนึ่ง เพราะมีความสัมพันธ์กับเหตุการณ์นั้น ๆ เช่น

เป็นสถานที่ที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้ ก็จะมีนิมสร้างภาพพุทธประวัติตอนดังกล่าวมากกว่าที่อื่น เป็นต้น

สำหรับงานพุทธศิลป์กรรมในยุคทวารวดี พบทั้งในภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ โดยอยู่ในรูปของงานประติมากรรมและพระพิมพ์ พุทธประวัติในภาคกลางที่เป็นงานประติมากรรมแม้มีอยู่ไม่มากนัก แต่เป็นงานชิ้นสำคัญแทบทั้งสิ้น ส่วนพุทธประวัติในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่เป็นงานประติมากรรมพบจำนวนมาก และมีความหลากหลายกว่า มักอยู่ในรูปของภาพสลักบนใบเสมา ซึ่งมีความสัมพันธ์กับศิลปะทวารวดีภาคกลางผสมผสานกับความเชื่อของท้องถิ่นและอิทธิพลของศิลปะขอมในบางยุคสมัย

ปัจจัยสำคัญในการศึกษาที่มาและคติการสร้างงานพุทธศิลป์กรรมในศิลปะทวารวดี คือ ความสัมพันธ์กับวรรณกรรมพุทธศาสนาในสมัยนั้น ทั้งของลัทธิเถรวาทและมหายานจากอินเดีย และลังกาที่อาจเผยแพร่มาสู่ทวารวดีตามเส้นทางการค้าและการติดต่อทางวัฒนธรรม โดยจะต้องพิจารณาควบคู่ไปกับหลักฐานอื่น เช่น ภาษาที่ใช้และข้อความในจารึก รวมทั้งรูปแบบศิลปะ ขณะที่ภาพพุทธประวัติในศิลปะจีนสมัยใกล้เคียงกันมักมีการอ้างอิงถึงคัมภีร์สังฆธรรมปุนทริกสูตร ส่วนศิลปะขวาโดยเฉพาะที่บุโรพุทโธ มักมีการอ้างอิงถึงคัมภีร์ลิลิตวิสตระ เช่นเดียวกับศิลปะขอม รูปพุทธประวัติในศิลปะทวารวดีมักจะถูกเปรียบเทียบกับคัมภีร์ในนิกายเถรวาทเป็นหลัก โดยที่บางรูปมีคติของลัทธิมหายานปะปนอยู่ (พิริยะ ไกรฤกษ์, 2517) ที่น่าสนใจ คือ รูปอื่น ๆ จะมีร่องรอยของคติมหายานหรือไม่ และจะสามารถแยกแยะออกมาได้ชัดเจนหรือไม่ หรือการผสมผสานของทั้งสองคตินี้เกิดขึ้นก่อนการเผยแพร่มาสู่ทวารวดี ซึ่งเป็นประเด็นที่สนใจใคร่ศึกษา

พุทธประวัติที่นำมาแต่งเป็นนิทานในสมัยของอัสวโหมษ ซึ่งเป็นยุคที่นิกายมหายานก่อตัวขึ้น เข้ามาแทรกอยู่ในคัมภีร์พุทธศาสนานิกายเถรวาทจนแยกไม่ออก และเป็นที่ยอมรับของชาวไทย พม่า และลังกา นอกจากนั้นศูนย์กลางพุทธศาสนาที่สำคัญแห่งหนึ่งในอินเดียตะวันออกเฉียงใต้ (เมืองอมราวดี และเมืองนาการชุนโกณฑะ) ช่วงพุทธศตวรรษที่ 8-12 ยังเป็นศูนย์รวมพุทธศาสนานิกายต่าง ๆ ซึ่งมีทั้งพระสงฆ์ฝ่ายเถรวาทจากลังกาและนิกายที่แยกออกมาจากนิกายเถรวาท เช่น มหาสังฆิกะ ซึ่งเป็นต้นกำเนิดคติมหายาน แนวคิดและคติความเชื่อจากที่นี่เป็นแหล่งหนึ่งที่เผยแพร่มาสู่ทวารวดี (ผาสุข อินทราวุธ, 2542)

อย่างไรก็ดีสำหรับประเด็นที่กล่าวมานี้ ตั้งเป็นข้อสังเกตเพิ่มเติมว่า น่าจะมีความเป็นไปได้ว่าในการเผยแพร่ศาสนาได้คัดลอกแบบพุทธศิลป์กรรมที่สร้างขึ้นสะท้อนภาพพุทธ

ประวัติบางชิ้นมาจากอินเดีย แล้วช่างศิลปะของทวารวดีและผู้ที่รับผิดชอบในการออกแบบ นำมาดัดแปลงให้สอดคล้องกับรสนิยมของท้องถิ่น พิจารณาจากการวางองค์ประกอบที่ คล้ายกันมากในบางรูป ซึ่งในที่นี่จะนำเอารูปสลักศิลาตอนแสดงปฐมเทศนา พบที่วัดไทร อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม มาเป็นกรณีศึกษาคติความเชื่อการสร้างงานพุทธ ประติมากรรมยุคทวารวดีที่ได้รับอิทธิพลมาจากศิลปะอินเดีย ดังมีรายละเอียดตามลำดับ ต่อไปนี้

พุทธศิลปกรรมในศิลปะอินเดีย

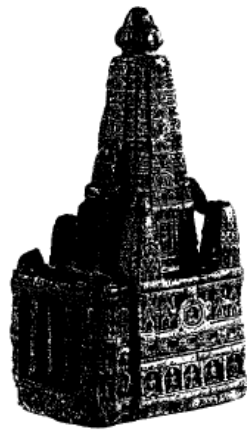
พุทธศิลปกรรมในประเทศอินเดียนั้นพบตั้งแต่สมัยอินเดียโบราณ ราวพุทธศตวรรษ ที่ 3 ในยุคนิยามสร้างมากที่สุด ได้แก่ ภาพที่แสดงเหตุการณ์ที่สำคัญที่สุดของพระพุทธองค์ 4 แห่ง ที่เรียกว่าสังเขปนิยสถาน 4 คือ การประสูติที่ลุมพินี ตรัสรู้ที่พุทธยา ปฐมเทศนาที่เมือง พาราณสี (ตำบลสารนาถ) และปรินิพพานที่เมืองกุสินารา ซึ่งเป็นสถานที่ที่พระพุทธเจ้าได้ตรัส อนุญาตไว้แก่พระอานนท์ในมหาปรินิพพานสูตร ความว่า

“ท่านพระอานนท์กราบทูลว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ เมื่อก่อนภิกษุทั้งหลายผู้ จำพรรษาในทิศทั้งหลายมาเฝ้าพระตถาคต ข้าพระองค์ทั้งหลาย ย่อมได้พบ ได้ใกล้ชิด ภิกษุ ทั้งหลายผู้เป็นที่เจริญใจ ก็เมื่อพระผู้มีพระภาคเสด็จล่องลับไป ข้าพระองค์ทั้งหลายจะไม่ได้พบ ไม่ได้ใกล้ชิดภิกษุทั้งหลายผู้เป็นที่เจริญใจอีก

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า อานนท์ สังเขปนิยสถาน 4 แห่งนี้เป็นสถานที่เป็นศูนย์ รวมที่กุลบุตรผู้มีศรัทธาควรไปดู สังเขปนิยสถาน 4 แห่ง อะไรบ้าง คือ” (พระไตรปิฎก ภาษาไทย เล่มที่ 10 ข้อ 202 หน้า 150-151)

1. สถานที่ตถาคตประสูติ
2. สถานที่ตถาคตตรัสรู้
3. สถานที่ตถาคตแสดงปฐมเทศนา
4. สถานที่ตถาคตเสด็จดับขันธปรินิพพานด้วยอนุปาติเสสนิพพานธาตุ

สังเขปนิยสถานทั้ง 4 แห่งนี้จึงเป็นแหล่งแสงสว่างบุญที่สำคัญที่สุดของพุทธศาสนิกชน จากหลักฐานทางโบราณคดี พบว่า มีการสร้างสรรค์งานภาพพุทธประวัติเป็นวัตถุที่ระลึกสำหรับ นักแสวงบุญเพื่อเก็บไว้บูชาในลักษณะของสลูปล้างอง ปรากฏดังภาพที่ 1 (L.A. Museum of Art, 1984)

ภาพที่ 1 : สถูปพุทธคยาจำลอง รัฐพิหาร สูง 13.5 เซนติเมตร ราวพุทธศตวรรษที่ 16-17

และพระพิมพ์ เครื่องบูชาขนาดเล็กบางชิ้นใช้พกติดตัวได้ ปรากฏดังภาพที่ 2 (L.A. Museum of Art, 1984)

ภาพที่ 2 : รูปพุทธประวัติขนาดเล็ก ศิลปะคันธาระ สูง 8.2 เซนติเมตร ราวพุทธศตวรรษที่ 11

นอกจากนี้ยังมีการทำเป็นภาพเล่าเรื่องประดับศาสนสถาน เช่น ที่สถูปสาญจี ภาพสลักที่การหุด (ราวพุทธศตวรรษที่ 3) ต่อเนื่องมาในศิลปะคันธาระ มถุรา (พุทธศตวรรษที่ 6-9) และอมราวตี (ราวพุทธศตวรรษที่ 6-10) เรื่อยมาจนศิลปะคุปตะ หลังคุปตะ (พุทธศตวรรษที่ 9-13) เช่น จิตรกรรมฝาผนังและภาพสลักที่ถ้ำอชันดา จนถึงสมัยหลัง เช่น ในศิลปะปาละ (พุทธศตวรรษที่ 14-18)

การสร้างงานพุทธศิลปกรรมจากเดิม 4 แห่ง ได้มีการเพิ่มสถานที่แสดงพุทธปาฏิหาริย์อีก 4 แห่ง เป็นที่แสงบุญ คือ สถานที่ทรงเสด็จลงจากสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ที่เมือง

สังกัสสะ ทรงแสดงยมกปาฏิหาริย์ที่เมืองสาวัตถี ทรงทรมานช้างนาฬาคีรีที่เมืองราชคฤห์ และทรงรับบาตรจากพญาวานรที่เมืองเวสาลี (สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาดำรงราชานุภาพ, 2540) รวมเป็น 8 แห่ง เรียกว่า “อัฐมมหาสถาน” ส่วนพุทธประวัติทั้ง 8 ตอนรวมเรียกว่า “อัฐมมหาปาฏิหาริย์”

ความนิยมในการสร้างพุทธศิลปกรรม แสดงภาพพุทธประวัติแต่ละตอนในแต่ละท้องถิ่นของอินเดียสมัยนั้น มีลักษณะที่แตกต่างกันบ้าง ตามช่วงเวลาและความสัมพันธ์ของสถานที่เกิดเหตุการณ์กับพุทธประวัติตอนนั้น ๆ ความสำคัญของเมืองก็เป็นปัจจัยหนึ่ง มีผู้กล่าวว่าการเลือกเมืองที่เกิดเหตุการณ์ตาม “อัฐมมหาปาฏิหาริย์” นั้น ไม่ใช่เรื่องบังเอิญ โดยให้เหตุผลว่าพุทธคยาและสารนาถเป็นศูนย์กลางทางศาสนาตั้งแต่ก่อนพุทธศาสนาจะเริ่มขึ้นสำหรับ สาวัตถี ราชคฤห์ สังกัสสะ และเวสาลีนั้น สองเมืองแรกเป็นเมืองหลวงของราชอาณาจักรที่มีอำนาจมากที่สุดสมัยของพระพุทธองค์ คือ แคว้นโกศลและแคว้นมคธ ส่วนเมืองเวสาลีเป็นศูนย์กลางทางการค้าที่สำคัญของกษัตริย์ลิจวี และยังเป็นสถานที่สังคายนาครั้งที่ 2 ในเวลาต่อมาอีกด้วย สำหรับสังกัสสะคงเป็นเมืองสำคัญอีกเมืองหนึ่งในการจาริกแสวงบุญในพุทธศตวรรษที่ 13 หลวงจินห้วนจึงได้อธิบายถึงวัดที่สวयงามที่นี้เมื่อท่านเดินทางไปถึง (L.A. Museum of Art, 1984)

จากความเป็นมาและพัฒนาการของการสร้างสรรค์งานพุทธศิลปกรรมในอินเดียมีประวัติศาสตร์ยาวนานตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 3 เชื่อว่าพุทธดำรัสที่ตรัสกับพระอานนท์ว่าสังเวชนียสถานเป็นความเชื่อสำคัญก่อให้เกิดคติการสร้างงานพุทธศิลปกรรม ยุคแรกของการสร้างงานพุทธศิลปกรรมเน้นการสร้างภาพพุทธประวัติสะท้อนเหตุการณ์จากที่สำคัญ 4 แห่งที่เรียกว่าสังเวชนียสถาน ได้แก่ สถานที่ประสูติ ตรัสรู้ แสดงปฐมเทศนา และปรินิพพาน ต่อมาได้มีการเพิ่มสถานที่แสดงพุทธปาฏิหาริย์อีก 4 แห่ง กลายเป็นอัฐมมหาสถาน ได้แก่ สถานที่เสด็จลงจากสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ แสดงยมกปาฏิหาริย์ ทรมานช้างนาฬาคีรี และรับบาตรจากพญาวานร การสร้างพุทธศิลปกรรมเหล่านี้มีความแตกต่างตามท้องถิ่นและช่วงเวลา โดยได้รับอิทธิพลจากความสำคัญของเมืองที่เกิดเหตุการณ์และความสัมพันธ์กับพุทธประวัติ พุทธคยาและสารนาถเป็นศูนย์กลางทางศาสนามาก่อนพุทธศาสนา ส่วนสาวัตถี ราชคฤห์ สังกัสสะ และเวสาลีมีความสำคัญทางการเมืองและการค้า เมืองเหล่านี้จึงกลายเป็นจุดแสวงบุญที่สำคัญโดยจัดลำดับยุคสมัยตามสกุลช่างที่สร้างงานพุทธศิลป์ในอินเดีย ดังนี้ ศิลปะคันธาระ มูรธา (พุทธศตวรรษที่ 6-9) อมราวดี (ราวพุทธศตวรรษที่ 6-10) ศิลปะคุปตะ หลังคุปตะ (พุทธศตวรรษที่ 9-13) และศิลปะปาละ (พุทธศตวรรษที่ 14-18) ความนิยมในการสร้างพุทธ

ศิลปกรรมสะท้อนถึงความศรัทธาในพระพุทธเจ้าและความปรารถนาที่จะระลึกถึงเหตุการณ์สำคัญในชีวิตของพระองค์ โดยงานศิลปะเหล่านี้มีบทบาทสำคัญในการเผยแพร่และรักษาคำสอนของพระพุทธศาสนาสืบมาถึงปัจจุบัน

คติความเชื่อเถรวาทและมหายานจากร่องรอยพุทธศิลป์อินเดีย

พุทธศาสนาในอินเดียเริ่มส่อเค้าความแตกแยกตั้งแต่ก่อนพระพุทธเจ้าเสด็จปรินิพพาน จนมาถึงการสังคายนาครั้งที่ 2 ราวพุทธศตวรรษที่ 1 จึงแบ่งออกเป็นสองนิกาย คือ คณะสงฆ์ที่ยังคงยึดถือพระธรรมวินัยตามมติประชุมสงฆ์ในคราวการสังคายนาครั้งแรกอยู่ในนิกายเถรวาท ใช้คัมภีร์ภาษาบาลี ส่วนพวกที่แก้ไขพระธรรมวินัยอยู่ในนิกายมหาสังฆิกะ ซึ่งได้เปลี่ยนแปลงพระสูตรและพระวินัยมากมาย มีคัมภีร์ฉบับสมบูรณ์ของตัวเองเป็นภาษาสันสกฤตผสมปรากฤต นิกายนี้มีความเชื่อว่าพระพุทธเจ้าไม่ใช่มนุษย์ธรรมดา แต่เป็นโลกุตระ คตินี้ได้สืบทอดสู่นิกายมหายานซึ่งเกิดขึ้นภายหลัง ต่อมาในสมัยพระเจ้าอโศกมหาราช ทั้งนิกายเถรวาทและมหายานได้แตกนิกายแยกย่อยออกไปเป็นนิกายอื่น ๆ อีกหลายนิกาย (ผาสุข อินทรารุช, 2543)

นิกายเถรวาทในสมัยคุปตะมีศูนย์กลางอยู่ที่เมืองกาญจี กาเวรีปฏักนะ และอูรคปุระ ซึ่งล้วนเป็นเมืองที่อยู่ทางใต้ของประเทศอินเดีย (สุภาพรรณ ณ บางช้าง, 2526) ส่วนในมัธยมประเทศและภาคตะวันออกเฉียงเหนือนั้น หลวงจินฟาเทียนกล่าวว่าพุทธศาสนามหายานและหินยานเจริญควบคู่กัน (นันทนา ชุตินวงศ์, 2520)

ส่วนนิกายมหาสังฆิกะก่อตัวในแคว้นมคธ เมืองสำคัญ คือ กรุงปาฏลีบุตร และเวสาลี แผลขยายออกไปทางเหนือและใต้ ทางเหนือเจริญอยู่ในเมืองมฤธา ส่วนทางใต้เจริญอยู่ในแคว้น อานธระ (ผาสุข อินทรารุช, 2543) ซึ่งเดิมคงจะมีนิกายเถรวาทอยู่ก่อนแล้วตั้งแต่สมัยพระมหินทเถระไปเผยแพร่หลังการสังคายนาครั้งที่ 3 ในอินเดียใต้ จึงมีพระสงฆ์อยู่หลายนิกาย ระยะนั้นเมืองหลวงของแคว้นอานธระ คือ อมราวดี เมืองสำคัญทางพุทธศาสนา อีกเมืองหนึ่ง คือ เมืองนาคารชุนโกณฑะ ซึ่งเป็นศูนย์กลางในการเผยแพร่พุทธศาสนาและพุทธศิลป์สู่ประเทศลังกาและประเทศต่าง ๆ ในแถบอุษาคเนย์ รวมถึงประเทศไทยในสมัยทวารวดีในเวลาต่อมา

ส่วนพุทธศาสนามหายานซึ่งใช้ภาษาสันสกฤต ไม่ใช่ภาษาบาลี เจริญรุ่งเรืองอย่างมากในราวพุทธศตวรรษที่ 6-7 สมัยพระเจ้ากนิษกะต่อมาจนถึงสมัยของราชวงศ์คุปตะ พุทธ

ศตวรรษที่ 9-11 (สุภาพรรณ ณ บางช้าง, 2526) อิทธิพลของทั้งนิกายเถรวาทและมหาสังฆิกะได้สะท้อนให้เห็นในศิลปะอมราวดี โดยเฉพาะในส่วนของภาพพุทธประวัติ แม้ว่าจะเป็นตอนเดียวกันก็อาจมีองค์ประกอบที่แตกต่างกันทำให้ตั้งข้อสังเกตได้ว่าอาจมีที่มาแตกต่างกัน ซึ่งจะได้กล่าวถึงต่อไป

ในช่วงพุทธศตวรรษที่ 12-13 การที่พุทธศาสนาได้เผยแพร่ไปยังที่ต่าง ๆ นั้น บางครั้งก็ยากที่จะระบุได้ว่านิกายใดเป็นฝ่ายเถรวาท นิกายใดเป็นฝ่ายมหายาน จากบันทึกของหลวงจีนอี้จิงและห้วนจิงทำให้ทราบว่า พระสงฆ์ผู้ใหญ่ในอินเดียและประเทศอื่น ๆ นั้น ไม่ว่าจะสังกัดนิกายใดก็มักจะศึกษาพระสูตรของนิกายอื่น และมีความรู้ในปรัชญาของนิกายอื่น ๆ อย่างแตกฉาน พระสูตรหลายบทเป็นที่นิยมในหมู่ชาวพุทธทั้งสองฝ่าย (นันทนา ชุตินวงศ์, 2520) ดังนั้น ในกรณีของเรื่องราวเกี่ยวกับพุทธประวัติซึ่งมักพบอยู่ในคัมภีร์อรรถกถาที่แต่งขึ้นภายหลัง อาจได้รับอิทธิพลของคติมหายานมาบ้างก็เป็นได้ คงขึ้นอยู่กับผู้นิพนธ์วรรณกรรมนั้น ๆ

สำหรับที่มาในการสร้างพุทธศิลปกรรมสะท้อนภาพพุทธประวัติของประเทศอินเดีย นั้น อาจพิจารณาได้เป็นสองแนวทาง โดยที่นักวิชาการบางท่านเชื่อว่าภาพพุทธประวัติในสมัยอินเดียโบราณส่วนใหญ่น่าจะสร้างจากประเพณีการเล่าเรื่องที่สืบทอดกันมา และเป็นเรื่องยากที่จะระบุว่า ประติมากรรมในยุคแรกขึ้นใดสร้างจากคติเถรวาทหรือมหายาน เนื่องจากคติทั้งสองยังไม่แยกออกจากกันอย่างชัดเจน (Parimoo, R., 1982) แม้แต่ศิลปะคันธาระก็มีผู้กล่าวว่า มีที่มาจากประเพณีการเล่าเรื่องไม่ได้มาจากคัมภีร์ทางศาสนา (Nariman, J.K., 1973) คงเพราะเห็นว่าในสมัยพุทธกาล การสอนธรรมะใช้การท่องจำและเทศนาสืบทอดกันมาด้วยวิธีมุขปาฐะ อีกอย่างหนึ่ง มองได้ว่าช่างประติมากรรมผู้รังสรรค์งานพุทธศิลป์อาจไม่ได้จัดอยู่ในกลุ่มผู้ที่ฝึกฝอยอยู่กับคัมภีร์เหมือนกลุ่มนักบวช การสร้างงานก็สร้างไปตามจินตภาพจากการเห็น การได้ยิน ได้ฟังเรื่องราวที่ถ่ายทอดสืบทอดกันมา

อีกแนวทางหนึ่ง คือ เชื่อว่าสร้างตามคัมภีร์พุทธศาสนา ซึ่งต้องย้อนกลับไปพิจารณาว่า คัมภีร์พุทธศาสนาเกิดขึ้นเมื่อใด ตามประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนากล่าวไว้ว่าภายหลังการสังคายนาครั้งที่ 2 ถึงครั้งที่ 3 (ราวพุทธศตวรรษที่ 1-3) มีคัมภีร์เกิดขึ้นแล้ว ซึ่งเป็นช่วงเวลาใกล้เคียงกับที่มีการสร้างภาพพุทธประวัติในยุคแรก ดังนั้นแนวคิดดังกล่าวนี้ อาจมีความเป็นไปได้เช่นกัน สำหรับผู้เขียนเห็นว่าในยุคต้น สันนิษฐานว่าสร้างจากประเพณีการเล่าเรื่องมากกว่า เพราะในช่วงที่มีการสังคายนาครั้งแรก ๆ น่าจะเน้นความสำคัญของหลักธรรมคำสอนและพระวินัยมากกว่าเรื่องพุทธประวัติ ซึ่งมีผู้กล่าวว่าอาจจะแต่งขึ้นเมื่อเขียนพระไตรปิฎกเสร็จสิ้นแล้ว

(สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาดำรงราชานุภาพ, 2540) และคงมีจุดประสงค์เพื่อช่วยเสริมศรัทธาและบารมีของพระพุทธองค์ สำหรับภาพพุทธประวัติที่สร้างขึ้นหลังจากที่มีการแต่งพุทธประวัติเป็นอักษรแล้วอาจทำไปตามรูปแบบที่เคยทำกันมาผสมกับเรื่องราวตามคัมภีร์ที่เขียนขึ้นในระยะต่อมาก็เป็นไปได้

อนึ่ง การผสมผสานของคติเถรวาทและมหายานอาจเกิดขึ้นตั้งแต่อยู่ในประเทศอินเดียแล้ว หรืออาจจะมาผสมกันภายหลังในดินแดนที่ได้รับอิทธิพลทางพุทธศาสนา เนื่องจากผู้ที่เผยแพร่อาจนำคัมภีร์ของหลายนิกายนั้น ๆ มาสู่ดินแดนนั้น เช่น อาณาจักรทวารวดี อาณาจักรศรีเกษตร เป็นต้น

บริเวณแหล่งที่พบงานพุทธศิลปกรรมยุคทวารวดี

การติดต่อค้าขายสมัยโบราณระหว่างประเทศอินเดียและดินแดนแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีมาแล้วอย่างน้อยตั้งแต่ราวพุทธศตวรรษที่ 3 และขยายตัวมากขึ้นในเวลาต่อมา พ่อค้าและนักบวชชาวอินเดียเดินทางทั้งทางบกและทางน้ำเข้ามาในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ทางบกนั้นผ่านมาทางประเทศพม่า ส่วนทางน้ำจากฝั่งทะเลทางตะวันตกและตะวันออกเฉียงใต้เข้ามาอ่าวเบงกอล หรือ อาจแล่นเรือเลียบชายฝั่งมาขึ้นบกที่ดินแดนแถบนี้ ซึ่งมีเมืองท่าหลายแห่งทั้งทางภาคใต้ของไทย เช่น เมืองไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ภาคกลาง เช่น เมืองอู่ทอง และนครปฐมโบราณ และภาคตะวันออก เช่น เมืองศรีมโหสถ จังหวัดปราจีนบุรี แล้วแพร่กระจายเข้าสู่พื้นที่ด้านในตามลุ่มน้ำต่าง ๆ เช่น เมืองศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์ เราจะพบทั้งหลักฐานด้านการค้าขาย จารึก และศาสนวัตถุที่มาจากอินเดีย หรือได้รับอิทธิพลจากศิลปะอินเดียอยู่ทั่วไปในบริเวณดังกล่าวนี้ อันแสดงให้เห็นถึงการเผยแพร่พุทธศาสนาจากอินเดียตะวันออกเฉียงใต้ (ศิลปะอมราวดี) และจากอินเดียเหนือ (ศิลปะคุปตะ หลังคุปตะ และปาละ) ในเวลาต่อมา (ผาสุก อินทรารุช, 2542)

สำหรับงานพุทธศิลปกรรมที่สะท้อนภาพพุทธประวัติในประติมากรรมทวารวดี อาจแบ่งออกได้เป็น 3 กลุ่ม ตามบริเวณที่พบและรูปแบบ ได้แก่

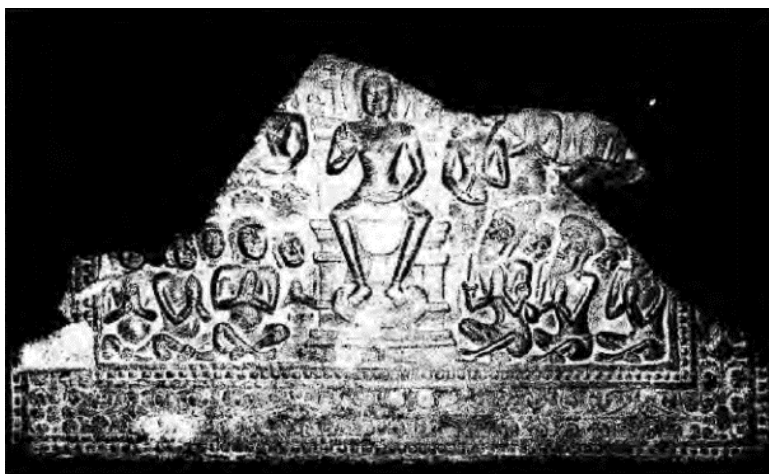
- 1) กลุ่มที่พบในภาคกลาง
- 2) กลุ่มที่พบในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
- 3) กลุ่มที่พบในภาคใต้

จากที่กล่าวมาข้างต้นทำให้ทราบค่าความเป็นมาของการสร้างงานพุทธศิลป์ที่สะท้อนเรื่องราวเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา เห็นได้ว่าโดยเฉพาะส่วนที่เกี่ยวกับพุทธประวัติมีความโดดเด่นเป็นพิเศษสืบมาทุกสมัย จนกระทั่งค่านิยมดังกล่าวนี้แพร่ขยายเข้ามาสู่ดินแดนประเทศไทยโบราณในยุคทวารวดี ซึ่งรับเอาคตินิยมการสร้างจากสกุลช่างอินเดียสมัยต่าง ๆ ประกอบด้วย ศิลปะอมราวดี ศิลปะคุปตะ หลังคุปตะ และศิลปะปาละ ในบทความฉบับนี้มุ่งให้ความสนใจศึกษาเฉพาะคติความเชื่อการสร้างรูปสลักศิลาทอนปฐุมเทศนา พุทธประวัติมากรรมยุคทวารวดีที่พบในบริเวณพื้นที่ จังหวัดนครปฐม โดยยกมากล่าวเป็นกรณีศึกษา ดังต่อไปนี้

วิเคราะห์คติความเชื่อบนรูปสลักศิลาทอนปฐุมเทศนา

พุทธประวัติตอนพระพุทธเจ้าทรงแสดงปฐุมเทศนาเป็นหนึ่งใน 4 ตอนที่สำคัญที่สุดเนื่องจากปรากฏในคัมภีร์ทางพุทธศาสนาว่าพระพุทธองค์ทรงโปรดให้สร้างสังเวชนียสถาน 4 แห่งไว้ให้ผู้มีศรัทธาเคารพบูชาก่อนจะปรินิพพาน คือ สถานที่ประสูติ ตรัสรู้ ประภาศธรรม และปรินิพพาน ดังนั้นพุทธประวัติตอนนี้จึงเป็นตอนหนึ่งที่นิยมสร้างทั้งในประเทศอินเดีย และประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ในศิลปะทวารวดี พบรูปสลักศิลาทอนพระพุทธเจ้าทรงแสดงปฐุมเทศนาบนฐานสี่เหลี่ยมจัตุรัสที่วัดไทร อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม ปัจจุบันจัดแสดงอยู่ที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระปฐมเจดีย์ ปรากฏดังภาพที่ 3 (กรมศิลปากร, 2542)

ภาพที่ 3 รูปสลักศิลาทอนปฐุมเทศนา ศิลปะทวารวดี พุทธศตวรรษที่ 14-15

พระพุทธรูปในรูปสลักตอนปฐมเทศนา ที่จังหวัดนครปฐมมีชายสังฆาฏิสั้นบนพระอังสาซ้ายแสดงถึงอิทธิพลของศิลปะปาละ ราวพุทธศตวรรษที่ 14 และพระพักตร์เริ่มปรากฏลักษณะพื้นเมือง แต่ยังไม่ปรากฏอิทธิพลศิลปะขอม ซึ่งเข้ามาในช่วงพุทธศตวรรษที่ 15-16 แสดงว่าประติมากรรมชิ้นนี้น่าจะมีอายุราวพุทธศตวรรษที่ 14-15 (หม่อมเจ้า สุภัทรดิศ ดิศกุล, 2517) ในส่วนของรูปแบบเป็นการเล่าเรื่องที่มีสองตอนในรูปเดียวกัน โดยมีประธานร่วม แสดงถึงเหตุการณ์ก่อนปัญจวัคคีย์บวชเป็นพระภิกษุ ปรากฏในรูปทางซ้ายพระหัตถ์ของพระพุทธเจ้า และเหตุการณ์หลังจากที่ปัญจวัคคีย์บวชเป็นพระภิกษุแล้ว ปรากฏในรูปทางขวาพระหัตถ์ของพระพุทธเจ้า

ตามคัมภีร์ภาษาบาลี กล่าวถึงพุทธประวัติตอนนี้ไว้ว่า หลังจากพระพุทธเจ้าทรงตรัสรู้แล้วได้เสด็จไปยังเมืองพาราณสี เพื่อโปรดปัญจวัคคีย์ ซึ่งขณะนั้นพำนักอยู่ที่ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน เมื่อปัญจวัคคีย์เห็นพระพุทธองค์เสด็จมาแต่ไกลได้ตกลงกันว่าจะไม่ไหวไม่ลุกรับเป็นอันขาด แต่จะตั้งอาสนะไว้ เพราะเห็นว่า พระพุทธองค์ได้เลิกเพียรพยายามแสวงหาทางดับทุกข์แล้ว อย่างไรก็ตามเมื่อพระพุทธองค์เสด็จเข้าไปใกล้ ปัญจวัคคีย์ก็ไม่สามารถทำตามที่ตั้งใจไว้ ต่างลุกขึ้นต้อนรับ บ้างก็ลุกขึ้นรับบาตรบ้าง จีวรบ้าง ตั้งน้ำล้างเท้าบ้าง ปูอาสนะบ้าง พระพุทธเจ้าได้ประกาศตนว่าทรงเป็นอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า และจะแสดงธรรมโปรดปัญจวัคคีย์ แต่ปัญจวัคคีย์ได้แสดงความสงสัยว่าเมื่อครั้งทรงบำเพ็ญทุกข์กิริยายังไม่สามารถบรรลุธรรมได้ และการที่ได้สละความเพียรกลายเป็นคนมักมากแล้วจะบรรลุธรรมได้อย่างไร

พระพุทธองค์ทรงตรัสปฏิเสธว่าไม่ได้เป็นคนมักมาก ละความเพียร และยืนยันว่าทรงเป็นพระอรหันต์ ตรัสรู้ด้วยตนเอง เมื่อปัญจวัคคีย์ได้ฟังธรรมและปฏิบัติตามไม่นานก็จะเข้าถึงธรรม ปัญจวัคคีย์ได้แสดงความสงสัยถึงสามครั้ง พระพุทธองค์ก็ทรงตอบยืนยันถึงสามครั้ง จึงได้เชื่อและยอมฟังธรรมะที่ทรงสอน โดยใช้วิธีผลักดันออกบิณฑบาต เมื่อพระพุทธองค์ทรงสอนภิกษุสองรูป อีกสามรูปออกบิณฑบาตหาอาหารมาเลี้ยงสลบกันไป (พุทธทาส อินทปัญโญ, 2523) ธรรมจักรที่ทรงประกาศ ณ ที่นี้เป็นธรรมจักรที่ใคร ๆ ในโลกจะต้านทานให้หมุนกลับมิได้ แสดงถึงความจริง 4 ประการ คือ อริยสัจสี่ ทำให้เกิดแผ่นดินไหว และแสงสว่างไปทั่วทั้งเทวโลก มารโลก พรหมโลก จนถึงนรก

ส่วนในนิทานกถา ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของคัมภีร์อรรถกถาชาดก ภาษาบาลี แต่งขึ้นราวพุทธศตวรรษที่ 10 ที่ประเทศลังกา กล่าวถึงพระพุทธเจ้าตอนโปรดปัญจวัคคีย์ไว้สอดคล้องกันกับที่กล่าวข้างต้น จะต่างกันบ้างเล็กน้อยในรายละเอียด ในนิทานกถาระบุไว้ว่าเป็นวันเพ็ญ

เดือน 8 และขณะที่ทรงแสดงธรรมพระพุทธรูปองค์ทรงแวดล้อมด้วยพรหม 18 โกฏิ ทรงแสดงธรรมจักรกับปวัตนสูตร ท่านอัญญาโกณฑณฺเฐได้บรรลุโสดาบัน พร้อมกับพรหม 18 โกฏิ ส่วนปัญจวัคคีย์อีก 4 รูปไปบิณฑบาตโดยสลับกันฟังวันละท่านจนทั้งหมดบรรลุอรหัตต์ (ธนิต อยู่โพธิ์, 2529)

คติความเชื่อเรื่องปฐมเทศนาฝ่ายมหายาน มีปรากฏในคัมภีร์ลิลิตวิสตรระ ภาษาสันสกฤต แต่งขึ้นราวพุทธศตวรรษที่ 10 ได้กล่าวถึงพุทธประวัติตอนนีไว้ในอถายาที่ 26 ชื่อธรรมจักรประวรรตปนวิวรรต ส่วนที่กล่าวถึงปัญจวัคคีย์มีเนื้อความใกล้เคียงกับคัมภีร์เถรวาท แต่บุคคลที่มาฟังการแสดงปฐมเทศนามีเพิ่มมากขึ้น คือ มีเทวดา 60 โกฏิ เทวดารูปพรหมอีก 80 โกฏิ และมนุษย์มาประชุมกัน ส่วนแตกต่างที่สำคัญ คือ การเพิ่มบทบาทของพระโพธิสัตว์พระเมตไตรยซึ่งถามพระพุทธเจ้าถึงรูปของจักร คือ ธรรม และมีการกล่าวถึงพระโพธิสัตว์ผู้รับใช้ทั้งปวงของพระพุทธในทิศทั้ง 10 นอกจากนั้นยังกล่าวถึงการหมุนจักร คือ ธรรมหลายครั้ง และพระรัตนตรัยได้เกิดขึ้นแล้ว จากเนื้อความในคัมภีร์ลิลิตวิสตรระ สะท้อนภาพชัดเจนในประติมากรรมบางชิ้นในสมัยคันธาระ ปรากฏดังภาพที่ 5 (L.A. Museum of Art, 1984)

ภาพที่ 5 รูปปฐมเทศนา ศิลปะคันธาระ

ในประเด็นของที่มา ทั้งคัมภีร์ของฝ่ายเถรวาทและมหายานกล่าวถึงพุทธประวัติตอนนีไว้อย่างใกล้เคียงกัน เว้นแต่ในคัมภีร์ลิลิตวิสตรระมีบุคคลที่มาฟังธรรมจำนวนมาก เพิ่มบทบาทของพระโพธิสัตว์ และเน้นการหมุนธรรมจักร เมื่อเปรียบเทียบกับรูปสลักที่จังหวัดนครปฐม รูป

ตอนบนที่หักหายไปบางส่วนน่าจะแสดงถึงเทวดาและพระโพธิสัตว์ (ถ้ามี) ที่มาฟังธรรม ทำให้ระบุที่มาและคติการสร้างได้ยากถ้าพิจารณาเฉพาะองค์ประกอบของภาพ

อย่างไรก็ดีถึงแม้บุคคลที่ถือแส้อาจเป็นพระโพธิสัตว์ ก็อาจเป็นเพียงการรับอิทธิพลทางรูปแบบพระโพธิสัตว์ขนาบข้างพระพุทธเจ้ามาจากศิลปะอินเดียสมัยคุปตะและหลังคุปตะ หรือเป็นการเสริมพระบารมีมากกว่า และเมื่อดูหลักฐานแวดล้อมอื่น ๆ ที่พบในจังหวัดนครปฐม ซึ่งเป็นเมืองที่เป็นศูนย์กลางทางวัฒนธรรมสมัยทวารวดีเมืองหนึ่ง จะพบศาสนวัตถุที่แสดงถึงคติการสร้างจากพุทธศาสนานิกายเถรวาทจำนวนมาก ไม่ว่าจะเป็นจารึกภาษาบาลีที่กล่าวถึงหลักธรรม และคาถาที่จารึกบนศาสนวัตถุต่าง ๆ โดยเฉพาะบนธรรมจักร ซึ่งน่าจะสัมพันธ์กับพุทธประวัติตอนนี้ ถึงแม้จะพบรูปพระโพธิสัตว์อยู่บ้างแต่มีจำนวนไม่มากนักและไม่โดดเด่นเท่า ดังนั้นรูปสลักตอนปฐมเทศนาซึ่งเป็นตอนสำคัญ และแสดงถึงฝีมือช่างชั้นเยี่ยมชิ้นนี้ สันนิษฐานว่ามีที่มาจากคัมภีร์ฝ่ายเถรวาทมากกว่า

สรุป

พุทธศิลปกรรมมีวัตถุประสงค์สร้างขึ้นเพื่อเป็นสัญลักษณ์ให้พุทธศาสนิกชนได้น้อมจิตระลึกถึงพระพุทธเจ้า แนวคิดของประติมากรในยุคแรก ๆ ที่สร้างสรรค์งานประเภทนี้ เชื่อว่าได้รับแรงบันดาลใจจากพุทธดำรัสที่ตรัสตอบพระอานนท์ว่า เมื่อหลังจากพระพุทธองค์เสด็จดับขันธ ประินิพพานแล้ว ถ้าเหล่าสาวกต้องการพบ ทำความใกล้ชิดกับพระพุทธองค์ให้ไปยังสถานที่สังเวชนียสถาน 4 แห่ง จากร่องรอยการค้นพบทางโบราณคดี เห็นได้ว่าพุทธศิลปกรรมในยุคอินเดียโบราณสืบมา นิยมสร้างขึ้นเพื่อสะท้อนเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการประสูติ ตรัสรู้ แสดงปฐมเทศนา และปรินิพพาน กลายเป็นคติความเชื่อของการสร้างสรรค์พุทธศิลปกรรมประเภทต่าง ๆ สืบมาถึงปัจจุบัน เห็นได้จากงานศิลปะในประเทศต่าง ๆ ที่นับถือพระพุทธศาสนา ส่วนเรื่องรูปแบบการสร้างมีความแตกต่างกันบ้างตามยุคสมัย และค่านิยมทางศิลปะของท้องถิ่นนั้น ๆ ส่วนต้นเค้าของเรื่องราวที่สะท้อนผ่านงานศิลปะ ได้อิทธิพลทางความเชื่อจากคัมภีร์พระพุทธศาสนาทั้งนิกายเถรวาท และมหายาน นั่นคือ พระพุทธศาสนานิกายโตเจริญรุ่งเรืองในท้องถิ่นใด ถิ่นนั้น ๆ ก็รับเอาคติความเชื่อของนิกายนั้น

เอกสารอ้างอิง

- กรมศิลปากร. (2542). พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระปฐมเจดีย์. กรุงเทพมหานคร: บมจ. อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์พับลิชชิ่ง.
- ธนิต อยู่โพธิ์. แปล. (2529). นิทานกถา พระพุทธประวัติตอนต้น ฉบับพุทธโฆษะเถระ. กรุงเทพมหานคร: ป.สัมพันธ์พาณิชย์.
- นันทนา ชุตินวงศ์. (2520). ภาพชาดกที่เจดีย์จุลประโทน. วารสารศิลปากร, 21(4).
- ผาสุข อินทราวุธ. (2543). พุทธปฏิมา ฝ่ายมหายาน. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์อักษรสมัย.
- _____. (2542). ทวารวดี การศึกษาเชิงวิเคราะห์จากหลักฐานทางโบราณคดี. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์อักษรสมัย.
- พิริยะ ไกรฤกษ์. (2517). พุทธศาสนานิทานที่เจดีย์จุลประโทน. กรุงเทพมหานคร: พระจันทร์.
- พุทธทาส อินทปญโญ. (2543). พุทธประวัติจากพระโอษฐ์. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพมหานคร: การพิมพ์พระนคร.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สุภาพรรณ ณ บางช้าง. (2526). ประวัติวรรณคดีในอินเดียและลังกา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุภัทรดิศ ดิศกุล. หม่อมเจ้า. (2517). วิวัฒนาการของประติมากรรมสมัยทวารวดี. วารสาร โบราณคดี, 5(2)..
- สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาดำรงราชานุภาพ. (2540). ตำนานพุทธเจดีย์. (พิมพ์ครั้งที่ 6). พระนคร : หจก.ศิวัพร.
- K. Nariman. (1973). Literary History of Sanskrit Buddhism. India : Indological Book House.
- L.A. Museum of Art. (1984). Light of Asia : Lite of Buddha Sakayamuni in Asian Art, Los Angeles: L.A. Museum of Art.
- Nariman, J.K. (1973). Literary History of Sanskrit Buddhism. Delhi: Indological Book House.
- P. Pla, in L.A. Museum of Art.(1984). Light of Asia : Lite of Buddha Sakayamuni in Asian Art Los Angetes.: L.A. Museum of Art.

Parimoo, R. (1982). Life of Buddha in Indian Sculptures. New Delhi: Kanak Publication.

การบูรณาการพุทธธรรมกับแนวคิดทฤษฎีกระบวนการและหน้าที่ ในการบริหารสถานศึกษา*

INTEGRATION OF BUDDHIST PRINCIPLES WITH CONCEPTS PROCESS THEORIES AND ROLES IN SCHOOL ADMINISTRATION

ศิวกร อินภูษา¹, พระมหาพิสิฐ วิสิษฐบุญโญ², พระฮอนด้า วาทสทโท³, และ เอกราช โษจิตพิมานเวช⁴

Siwakorn Inphusa¹, Phra Maha Phisit Wisitthapanyo², Phra Honda Vatsatho³ and Ekkarat Kositpimanwet⁴

¹⁻⁴มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

¹⁻⁴Mahachulalongkorn rajavidyalay University, Thailand

Corresponding author E-mail: siwakornin@gmail.com

บทคัดย่อ

การบริหารสถานศึกษาถือเป็นภาระหน้าที่ที่สำคัญของผู้บริหารสถานศึกษาที่ต้องการให้คนไทยเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ตลอดจนตอบสนองความต้องการของสังคมโลกได้ ผู้บริหารจะต้องมีความรู้ ความเข้าใจเรื่องของการบริหารสถานศึกษาที่มีความสัมพันธ์สอดคล้องกับปรัชญาการศึกษา นโยบายการศึกษา และแผนการศึกษา ที่เป็นระบบบริหารจัดการของรัฐ เพื่อให้งานบรรลุวัตถุประสงค์และผลลัพธ์ของระบบการศึกษา การทำงานของผู้บริหารให้ประสบความสำเร็จนั้นต้องประกอบด้วยหน้าที่ 4 ประการ คือ การวางแผน การจัดองค์กร ภาวะผู้นำ และการควบคุม นอกจากนี้ยังมีหลักพุทธธรรมที่สำคัญตามหลักพระพุทธศาสนาเป็นหลักธรรมที่มีความสัมพันธ์กับทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในทุติยปาปนิคสูตร ได้แก่ 1) จักขุมา มีปัญญามองการณ์ไกล หรือมีทักษะด้านความคิด 2) วิรูโ ทักษะด้านการปฏิบัติงาน ความชำนาญการด้านเทคนิค และ 3) นิสสยสัมปันโน ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ ความชำนาญด้านมนุษยสัมพันธ์ เป็นผู้นำที่มีมนุษยสัมพันธ์ดี รวมถึงหลักธรรมที่ผู้บริหารสถานศึกษานำมาบูรณาการใช้ในการบริหารตน คือ สัปปุ

* Received 10 March 2024; Revised 20 March 2024; Accepted 20 April 2024

ริสธรรม 7 การบริหารคน คือ เกล็ดมิตติ พรหมวิหาร 4 สังคหวัตถุ 4 การบริหารงาน คือ อิทธิบาท 4 เพื่อให้สถานศึกษาประสบผลสำเร็จและสามารถพัฒนาการศึกษาได้อย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: การบูรณาการพุทธธรรม, แนวคิด ทฤษฎีกระบวนการ, หน้าที่ในการบริหารสถานศึกษา

Abstract

School administration is an important responsibility of school administrators who want Thais to be complete humans in terms of body, mind, intellect, knowledge, and morality. They should have ethics and culture in living happily with others and be able to respond to the needs of the global society. Administrators must have knowledge and understanding of school administration that is related and consistent with the philosophy of education, education policy, and education plan that is a state management system in order for the work to achieve the objectives and results of the education system. The work of the administrators to be successful must consist of 4 duties, namely planning, organizing, leading, and controlling. In addition, there are important Buddhist principles according to the principles of Buddhism as a moral principle related to the skills of school administrators in the Tutiya Papannika formula, namely 1) Jak Khuma, have far-sighted wisdom or conceptual skills 2) Vithuro, operational skills, technical expertise, and 3) Nissaya Sampanno, human relations skills, expertise in human relations, being a leader with good human relations. In addition to the moral principles that school administrators integrate into self-management, namely Sappurisadhamma 7, managing people, namely Hekkhatimok, Phromwihan 4, Sangkhawatthu 4, managing work, namely Itthibat 4, to make the school successful and able to develop education sustainably.

Keywords: Integration of Buddhist Principles, Concepts Process Theories, Roles in School Administration

บทนำ

สถานศึกษานับเป็นองค์กรทางการศึกษาในการขับเคลื่อนคุณภาพการศึกษาที่สำคัญตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 หมวด 1 มาตรา 6 ระบุว่าการจัดการศึกษาต้องเป็นไป เพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ, 2542) รวมถึงเป้าหมายและแนวทางการพัฒนาในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570) โดยหนึ่งในเป้าหมายที่กำหนดไว้คือคนไทยมีคุณลักษณะเป็นคนไทยที่สมบูรณ์ มีวินัย มีทัศนคติและพฤติกรรมตามบรรทัดฐานที่ดีของสังคม มีความเป็นพลเมืองที่ตื่นรู้ มีความสามารถในการปรับตัวได้อย่างรู้เท่าทันสถานการณ์ มีความรับผิดชอบและทำประโยชน์ต่อส่วนรวม มีสุขภาพกายและในที่ดีมีความเจริญงอกงามทางจิตวิญญาณ (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570), 2565)

การบริหารสถานศึกษาถือเป็นภาระหน้าที่ที่สำคัญของผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะผู้อำนวยการ ซึ่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 39 กำหนดภารกิจสำคัญในการบริหารสถานศึกษาไว้ 4 ด้าน ได้แก่ การบริหารงานวิชาการ การบริหารงานงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานทั่วไป (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ, 2545) ระบบบริหารราชการ ถ้าไม่จัดระบบให้ดีย่อมทำให้ผู้ปฏิบัติราชการเกิดความเบื่อหน่ายเปิดโอกาสให้มีการทุจริตต่อหน้าที่ได้ ได้แก่ ความไม่เหมาะสมของระเบียบกฎหมาย การกระจายอำนาจ การใช้กฎหมายขาดความจริงจังระบบอุปถัมภ์ หน่วยงานหย่อนการบังคับบัญชา การแบ่งหน้าที่ไม่เหมาะสม ขาดขวัญและกำลังใจในการทำงาน สภาพจิตใจของบุคลากรมีส่วนสำคัญยิ่งต่อการกระทำผิดทางวินัยมีสาเหตุจากปัจจัย 4 ด้าน คือ พฤติกรรมตนเอง สภาพเศรษฐกิจ สภาพสังคม และระบบบริหารราชการ ด้วยสาเหตุดังกล่าวมีผลกระทบหรือยั่วยุให้บุคลากรตัดสินใจที่จะกระทำผิดโดยมิชอบ (พระธนิษฐ์ ศรีสมบัติ และคณะ, 2566)

ผู้บริหารสถานศึกษาต้องใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ในการบริหารงาน ต้องเป็นบุคคลที่มีวิสัยทัศน์หรือทักษะทางความคิด มีทักษะในการทำงานด้านเทคนิคการปฏิบัติงาน และมีทักษะในการประสานงานที่ดีกระตุ้นให้บุคลากรได้ปฏิบัติงานอย่างเต็มกำลังความสามารถ (พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธัมมจิตโต), 2549) ด้วยหลักการบริหารสมัยใหม่และหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาที่มีเนื้อหาครอบคลุมเรื่องคุณธรรม ความดีความงามและความสุข เป็นการกำหนดคุณค่าของแนวทางมาตรฐานความประพฤติเพื่อสร้างความสัมพันธ์ของมนุษย์ที่มีต่อกัน ด้วยการปลูกฝังลักษณะนิสัยในตนเองไปจนถึงการบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม ซึ่งพระพุทธศาสนาถือว่าสังคมเป็นสื่อกลางที่ช่วยให้ทุกคนมีโอกาสอันเท่าเทียมกันที่จะพัฒนาตนเองและเข้าถึงประโยชน์สุขได้มากที่สุด เนื่องจากการดำเนินชีวิตมีความจำเป็นต้องเกี่ยวข้องกับเรื่องส่วนตัวบุคคลรอบข้าง ญาติมิตร เพื่อนร่วมงาน จึงจำเป็นต้องมีธรรมะเป็นเครื่องกำกับเพื่อเกื้อหนุนจุดหมายที่ตั้งไว้ และเพื่อบรรลุประโยชน์สุขของชีวิตไปตามลำดับขั้นอันเหมาะสม (พระธัมมชุตี ศรีสมบัติ และคณะ, 2566) การบริหารด้วยการบูรณาการพุทธธรรมเป็นการนำเอาหลักธรรมของพระพุทธศาสนามาประยุกต์กับหลักการบริหารสมัยใหม่มาขับเคลื่อนการบริหารตนเอง การบริหารบุคคล และบริหารสถานศึกษาไปพร้อมกันแล้ว จึงถือได้ว่าใช้หลักการครองตน ครองคน และครองงาน อันจะส่งผลให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อสถานศึกษาต่อบุคลากรทางการศึกษา และต่อเยาวชนของชาติได้อย่างแท้จริง

แนวคิดเรื่องการบูรณาการ (Integration)

มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายในลักษณะใกล้เคียงกัน ไว้ดังนี้

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2546) กล่าวว่า การบูรณาการตรงกับคำภาษาอังกฤษว่า Integration มีรากศัพท์มาจากภาษาละตินว่า Integrate คำว่าบูรณาการในความหมายทั่วไป หมายถึง การทำสิ่งที่บกพร่องให้สมบูรณ์แบบ โดยการเพิ่มเติมบางส่วนที่ขาดอยู่ให้สมบูรณ์ หรือการนำส่วนประกอบย่อยมารวมกันตั้งแต่สองส่วนเพื่อทำให้เป็นส่วนประกอบใหญ่ของทั้งหมด ดังนั้นการบูรณาการเป็นการเชื่อมสิ่งหนึ่งหรือหลายสิ่ง เข้ามาเป็นส่วนประกอบกับอีกสิ่งหนึ่งให้มีความสมบูรณ์กลายเป็นส่วนหนึ่งของแกนหลักหรือส่วนประกอบที่ใหญ่กว่า

สาลี รักสุทธี (2546) กล่าวว่า การบูรณาการ หมายถึง การนำสิ่งที่เกี่ยวข้อง สัมพันธ์กัน มาจัดรวมกันอย่างประสมกลมกลืน

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2545) กล่าวว่า การบูรณาการ หมายถึง การนำนวัตกรรมมาช่วยเสริม เพิ่มเติม เปลี่ยนแปลงวิธีการ กระบวนการที่ทำอยู่เดิมให้ได้ผลคุ้มค่า

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต) (2543 ก) ได้ให้ความหมายบูรณาการ หมายถึง การทำให้หน่วยย่อยที่มีอยู่ทั้งหลายที่สัมพันธ์อิงอาศัยซึ่งกันและกันเข้ามารวมทำหน้าที่ประสานกลมกลืนให้เป็นองค์รวมหนึ่งเดียวที่มีความหมายครบถ้วนสมบูรณ์ในตัว

Beane (1991) เสนอว่า การบูรณาการ หมายถึง การบูรณาการเป็นการเชื่อมโยงความรู้ประสบการณ์ในลักษณะผสมผสานเข้าด้วยกันทั้งหมดเพื่อให้สอดคล้องสมบูรณ์โดยรวมกันมากกว่าการแยกส่วน

สรุปได้ว่า การบูรณาการ หมายถึง การนำส่วนประกอบย่อยตั้งแต่สองส่วนที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันให้เกิดความผสมผสานกลมกลืนเป็นองค์รวม เป็นการผนวกการประสาน การเชื่อมโยง การเพิ่มเติม เพื่อไปสู่เป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

หลักพุทธธรรม (Buddhist Principles)

พงษ์ศักดิ์ ภูกาบขาว (2553) ให้ความหมายว่า พุทธธรรม หมายถึง ธรรมะหมวดต่าง ๆ ในพระพุทธศาสนาซึ่งปรากฏอยู่ในพระไตรปิฎก โดยจัดไว้เป็นหมวดหมู่ พุทธธรรมมีลักษณะเป็นทางสายกลาง ไม่สุดโต่งไปข้างใดข้างหนึ่ง เป็นไปตามหลักมัชฌิมาปฏิปทา

พระครูใบฎีกาวิเชียร มหาวชิรปัญญา (คันหา) (2565) ให้ความหมายว่า หลักพุทธธรรม หมายถึง หลักการปฏิบัติในทางพระพุทธศาสนาที่สาวกหรือผู้นับถือทั้งหลายพึงปฏิบัติตาม เพื่อความหลุดพ้นเพื่อความสุข อีกทั้งขณะที่ยังไม่ถึงความหลุดพ้นก็สามารถนำเอาหลักพุทธธรรมนั้นไปบูรณาการในการดำเนินชีวิต การบริหารงานสถานศึกษาเพื่อนำพาสถานศึกษาไปสู่ความสำเร็จตามเป้าประสงค์และมาตรฐานที่กำหนด

พระครูปฐมธรรมาภรณ์ (ปัญชา เทียนทอง) (2563) กล่าวว่า หลักพุทธธรรมเป็นการแสดงความจริงตามกระบวนการของธรรมชาติ อีกทั้งการบูรณาการพระพุทธศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่ ทำได้ 2 วิธี คือ พุทธวิทยา (Buddhology) ใช้พระพุทธศาสนาเป็นตัวตั้งและนำศาสตร์สมัยใหม่มาอธิบายเสริมและธรรมวิทยา (Dhamology) ใช้ศาสตร์สมัยใหม่เป็นตัวตั้งและนำหลักศีลธรรมในพระพุทธศาสนาเพิ่มเติมเข้าไป

สรุปได้ว่า หลักพุทธธรรม หมายถึง หลักธรรม คำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ได้ทรงตรัสรู้และประกาศเผยแผ่ให้กับสาวกของพระองค์ ซึ่งปรากฏอยู่ในพระไตรปิฎกโดยจัดไว้เป็นหมวดหมู่มีลักษณะเป็นไปตามหลักมัชฌิมาปฏิปทา

การบูรณาการพระพุทธศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่ ทำได้ 2 วิธี คือ พุทธวิทยา (Buddhology) ใช้พระพุทธศาสนาเป็นตัวตั้งและนำศาสตร์สมัยใหม่มาอธิบายเสริม และธรรมวิทยา (Dhamology) ใช้ศาสตร์สมัยใหม่เป็นตัวตั้งและนำหลักธรรมในพระพุทธศาสนาเพิ่มเติมเข้าไป

การบริหารสถานศึกษา

การบริหารเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ มีความสำคัญเพราะเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานขององค์กรที่มุ่งไปสู่ความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อความเจริญก้าวหน้าและการบรรลุเป้าหมายขององค์กร การบริหาร (Administration) ต่างจากการจัดการ (Management) ตรงที่การบริหารให้ความสำคัญกับนโยบายในทางปฏิบัติ ส่วนการจัดการมุ่งไปที่จะปฏิบัติอย่างไรให้เกิดผล มีนักวิชาการได้ให้ความหมายการบริหารไว้ ดังนี้

ธีระรัตน์ กิจจารักษ์ (2542) กล่าวว่า การบริหาร หมายถึง การใช้ศาสตร์และศิลป์ นำเอาทรัพยากรการศึกษามาประกอบการตามกระบวนการบริหารให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ

สมศักดิ์ คงเที่ยง (2542) กล่าวว่า การบริหาร หมายถึง กิจกรรมต่าง ๆ ที่บุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ร่วมมือกันดำเนินการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างหนึ่งอย่างใดหรือหลายอย่าง ที่บุคคลร่วมกันกำหนด โดยใช้กระบวนการอย่างมีระเบียบและใช้ทรัพยากรตลอดจนเทคนิคต่าง ๆ อย่างเหมาะสม

Herbert A. Simon (1947) กล่าวว่า การบริหาร หมายถึง ศิลปะในการทำสิ่งต่าง ๆ ได้รับการกระทำจนเป็นผลสำเร็จ โดยที่ผู้บริหารมักไม่ได้เป็นผู้ปฏิบัติ แต่ผู้บริหาร เป็นผู้ใช้ศิลปะทำให้ผู้ปฏิบัติได้ทำงานจนสำเร็จตามจุดมุ่งหมายที่ผู้บริหารตัดสินใจเลือก

Stephen P. Robbins (1978) กล่าวว่า การบริหาร หมายถึง กระบวนการในการกำหนดเป้าหมาย จัดสรรทรัพยากร และประสานงานให้บุคลากรใช้ความพยายามในการปฏิบัติงาน เพื่อให้เป้าหมายขององค์กรบรรลุผลอย่างมีประสิทธิภาพ

Bartol and Martin (1997) กล่าวว่า การบริหาร หมายถึง กระบวนการที่ทำให้เป้าหมายขององค์กรประสบผลสำเร็จโดยการวางแผน การจัดองค์การ การใช้ภาวะผู้นำและการควบคุม

สรุปได้ว่า การบริหาร หมายถึง การใช้ศาสตร์และศิลป์นำเอาทรัพยากรการศึกษา มาประกอบเป็นกระบวนการบริหารตลอดจนเทคนิคต่าง ๆ อย่างเหมาะสม และประสานงานให้บุคลากรใช้ความพยายามในการปฏิบัติงาน เพื่อให้เป้าหมายขององค์กรบรรลุผลอย่างมีประสิทธิภาพ

การบริหารสถานศึกษานั้นถือเป็นภารกิจที่สำคัญของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญที่สุดต่อการจัดการศึกษา ผู้บริหารจะต้องมีความรู้ ความเข้าใจเรื่องของการบริหารสถานศึกษาที่มีความสัมพันธ์สอดคล้องกับปรัชญาการศึกษา นโยบายการศึกษา และแผนการศึกษา ที่เป็นระบบบริหารจัดการของรัฐ เพื่อให้งานบรรลุวัตถุประสงค์และผลลัพธ์ของระบบการศึกษา รวมถึงการบริหารสถานศึกษา มาตรา 39 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 กำหนดภารกิจสำคัญในการบริหารสถานศึกษาไว้ 4 ด้าน คือ การบริหารวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานทั่วไป (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545, 2545)

กระบวนการบริหาร

การทำงานของผู้บริหารให้ประสบความสำเร็จนั้นต้องประกอบด้วยหน้าที่ 4 ประการตามแนวคิดของฐาปนา ฉินไพศาล (2559) ; เนตรพัฒนา ยาวีราข (2556) Bartol and Martin (1991) ; Dessler (2004) และ Dubrin (2010) คือ การวางแผน (P-Planning) การจัดองค์การ (O-Organizing) ภาวะผู้นำ (L-Leading) และการควบคุม (C-Controlling) โดยมีกระบวนการดังนี้

ภาพที่ 1 กระบวนการบริหาร

1. การวางแผน (P-Planning) เป็นหน้าที่แรกของผู้บริหารที่จะต้องกระทำโดยการกำหนดวัตถุประสงค์ นโยบาย วิสัยทัศน์ พันธกิจ และกลยุทธ์ โครงการและวิธีการดำเนินงาน ให้บรรลุวัตถุประสงค์ โดยการวางแผนนั้นเป็นการกำหนดความต้องการในอนาคต และใช้ทรัพยากรขององค์กรให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ หากขาดซึ่งการวางแผนแล้วการดำเนินงานขององค์กรย่อมไม่ประสบความสำเร็จ

2. การจัดองค์กร (O-Organizing) เป็นงานที่ต้องกระทำต่อจากการวางแผนและส่งผลกระทบต่อการวางแผน การจัดองค์กรเป็นเรื่องเกี่ยวกับการจัดโครงสร้าง การออกแบบองค์กร กำหนดบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบ การกำหนดทรัพยากรขององค์กร และการบริหารจัดการองค์กร

3. ภาวะผู้นำ (L-Leading) เป็นเรื่องเกี่ยวกับการกระตุ้นและจูงใจให้ผู้ปฏิบัติงานทำงานมากขึ้นเพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร ทำอย่างไรให้ผู้ปฏิบัติงานมีความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งและเป็นหุ้นส่วนขององค์กร โดยผู้นำองค์กรจำเป็นต้องมีภาวะผู้นำและการตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพ

4. การควบคุม (C-Controlling) เป็นหน้าที่ของผู้บริหารลำดับสุดท้ายที่ต้องกระทำ ซึ่งเป็นการวัดผลการปฏิบัติงานว่าเป็นไปตามเป้าหมายหรือมาตรฐานที่กำหนดไว้หรือไม่ การสื่อสารทำความเข้าใจให้คนในองค์กรมีความเข้าใจไปในทิศทางเดียวกัน รวมไปถึงเรื่องการควบคุมงบประมาณให้เกิดความคุ้มค่ามากที่สุด

สรุปได้ว่า กระบวนการบริหาร ของผู้บริหารให้ประสบความสำเร็จนั้นประกอบด้วย หน้าที่ 4 ประการ คือ 1) การวางแผน (P-Planning) กำหนดวัตถุประสงค์ นโยบาย วิสัยทัศน์ พันธกิจ กลยุทธ์ โครงการ และวิธีการดำเนินงาน กำหนดความต้องการในอนาคต และใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ 2) การจัดองค์กร (O-Organizing) จัดโครงสร้าง การออกแบบ องค์กร กำหนดบทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบ และทรัพยากร บริหารจัดการองค์กร 3) ภาวะผู้นำ (L-Leading) กระตุ้นและจูงใจผู้ปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมาย สร้างความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่ง และเป็นหุ้นส่วนขององค์กร ผู้นำต้องมีภาวะผู้นำและการตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพ และ 4) การควบคุม (C-Controlling) วัดผลการปฏิบัติงานเทียบกับเป้าหมายหรือมาตรฐาน สื่อสาร ทำความเข้าใจไปในทิศทางเดียวกัน ควบคุมงบประมาณให้เกิดความคุ้มค่า โดยกระบวนการทั้ง 4 นี้ เป็นสิ่งที่ผู้บริหารต้องกระทำต่อเนื่อง เพื่อให้การทำงานขององค์กรประสบความสำเร็จ

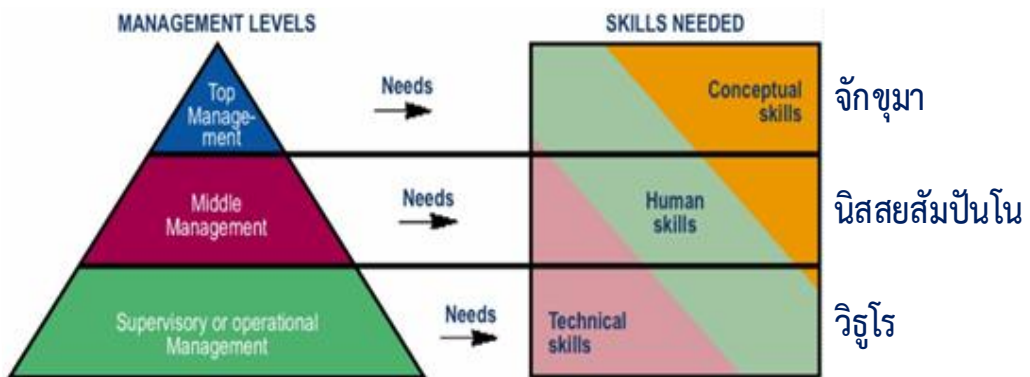
หลักพุทธธรรมกับการบริหาร

พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธัมมจิตโต) (2549) กล่าวว่าผู้บริหารจะทำหน้าที่ สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ต้องมีคุณลักษณะ 3 ประการ ดังที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ในหุติยาปานิณสูตร ดังนี้

1. จักขุมา หมายถึง มีปัญญามองการณ์ไกล หรือมีวิสัยทัศน์กว้างไกล ตรงกับ ภาษาอังกฤษคำว่า Conceptual Skill เป็นทักษะที่จำเป็นสำหรับผู้บริหารระดับสูง เป็นทักษะ ที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในด้านการคิด การวางแผนและการบริหารเชิงกลยุทธ์ มีความคิด สร้างสรรค์ มีความสามารถแยกแยะปัญหาและตัดสินใจแก้ไขปัญหาได้อย่างรวดเร็วและถูกต้อง

2. วิธูโร หมายถึง จัดธรรการงานได้ดี มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ตรงกับ ภาษาอังกฤษคำว่า Technical Skill เป็นทักษะที่จำเป็นสำหรับผู้บริหารระดับต้น ต้องมี ความสามารถในการปฏิบัติงานเฉพาะด้านสำหรับการปฏิบัติงานในแต่ละหน้าที่ มีความรู้ ความ ชำนาญในการใช้อุปกรณ์ เครื่องมือ วิธีการ และเทคนิคต่าง ๆ

3. นิสสยสัมปนโน หมายถึง พึงพาอาศัยได้ มีมนุษยสัมพันธ์ มีเครดิตดี สามารถผูก ใจคนไว้ได้ตรงกับภาษาอังกฤษคำว่า Human Relation Skill เป็นทักษะที่จำเป็นสำหรับ ผู้บริหารระดับกลาง เป็นผู้บริหารที่มีความสามารถในการติดต่อกับผู้อื่น มีความชำนาญในการ สร้างความสัมพันธ์ที่ดี สามารถจูงใจผู้อื่น สร้างความรู้สึกที่ดี และสร้างความจงรักภักดีต่อ องค์กรให้เกิดขึ้นกับผู้ปฏิบัติงาน

ภาพที่ 2 หลักพุทธธรรมกับคุณลักษณะของผู้บริหาร

สรุปได้ว่า หลักธรรมในทุติยปาปนิคสูตร หรือปาปนิคธรรม เป็นหลักธรรมที่มีความสัมพันธ์กับทักษะของผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย 1) จักขุมา มีปัญญามองการณ์ไกล มีวิสัยทัศน์ (Vision) หรือ มีทักษะด้านความคิด (Conceptual Skill) เป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์กว้างไกล มีกระบวนการคิดที่รอบคอบและมีเหตุผล โดยใช้ประสบการณ์ในอดีตร่วมในการตัดสินใจ การวางแผนและฉลาดในการใช้คน ใช้ความคิด 2) วิจิโร ทักษะด้านการปฏิบัติงาน ความชำนาญการด้านเทคนิค (Technical Skill) เป็นผู้นำที่จัดการธุระได้ดี มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน และ 3) นิสสัยสัมปັນโน ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ ความชำนาญด้านมนุษยสัมพันธ์ (Human Relation Skill) เป็นผู้นำที่มีมนุษยสัมพันธ์ดี มีทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและได้รับความเชื่อถือจากผู้อื่น ซึ่งหลักนิสสัยสัมปັນโน หรือมนุษยสัมพันธ์ เป็นหลักการสำคัญที่จำเป็นและสำคัญมากสำหรับนักบริหารคน

การบูรณาการหลักพุทธธรรมกับการบริหารสถานศึกษา

การบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา นอกจากจะมีความรู้เรื่องของการบริหารแล้วสิ่งที่ส่งเสริมสนับสนุนให้การบริหารงานมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล คือ การใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาบูรณาการกับการบริหาร ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

หลักธรรมในการครองงาน

การบริหารทุกชนิดจะสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดีเพียงไรนั้น นอกจากจะมีอุปกรณ์และองค์ประกอบครบถ้วนแล้วจะต้องมีอิทธิบาทธรรม คือ ธรรมะที่ชักนำสู่ความสำเร็จ 4 ประการ ได้แก่

1. **ฉันทะ** ความรักงาน คือ จะต้องเป็นผู้รักงานที่ตนมีหน้าที่รับผิดชอบอยู่ และจะต้องเอาใจใส่ กระตือรือร้นในการเรียนรู้งาน และเพิ่มพูนวิชาความรู้ความสามารถในการทำกิจการงานและมุ่งมั่นที่จะทำงานในหน้าที่รับผิดชอบหรือกิจการงานอาชีพของตนให้สำเร็จเรียบร้อยอยู่เสมอ

2. **วิริยะ** ความเพียร คือ จะต้องเป็นผู้ที่มีความขยันหมั่นเพียร ประกอบด้วยความอดทนไม่ย่อท้อต่อความยากลำบากในการประกอบกิจการงานในหน้าที่หรือในอาชีพของตน จึงจะถึงความสำเร็จและความเจริญก้าวหน้าได้

3. **จิตตะ** ความเป็นผู้มีใจจดจ่ออยู่กับการงาน ผู้ที่ทำงานได้สำเร็จด้วยดี มีประสิทธิภาพนั้น จะต้องเป็นผู้เอาใจใส่ต่อกิจการงานที่ทำและมุ่งมั่นกระทำงานอย่างต่อเนื่องจนกว่าจะสำเร็จไม่ทอดทิ้งหรือวางธุระเสียกลางคัน ไม่เป็นคนจับจด หรือทำงานแบบทำ ๆ หยุด ๆ ผู้บริหารจะต้องคอยดูแลเอาใจใส่ “ติดตามผลงาน หรือ ตรวจงาน” หน่วยงานต่าง ๆ ภายในองค์กรของตน เพื่อประกอบการพิจารณาวินิจฉัย ตัดสินใจ และสั่งการให้กิจการงานทุกหน่วยดำเนินตามนโยบายและแผนงาน ให้ถึงความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

4. **วิมังสา** ความเป็นผู้รู้จักพิจารณาเหตุส่งผลในการปฏิบัติงานของตนเองและของผู้ใต้บังคับบัญชาว่าดำเนินไปตามนโยบายและแผนงานที่วางไว้หรือไม่ ได้ผลสำเร็จหรือมีความคืบหน้าไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่เพียงไร มีอุปสรรคหรือปัญหาที่ควรได้รับการปรับปรุงแก้ไขวิธีการทำงาน หรือวิธีการบริหารกิจการงานนั้นให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ได้อย่างไร ขั้นตอนนี้เป็น การนำข้อมูลจากที่ได้ติดตามประเมินผลงานหรือตรวจงานนั้นและมาวิเคราะห์วิจัยให้ทราบเหตุผลของปัญหาหรืออุปสรรคข้อขัดข้องในการทำงานแล้วพิจารณาแก้ไขปัญหานั้น และปรับปรุงพัฒนาวิธีการทำงานให้ดำเนินไปสู่ความสำเร็จให้ถึงความเจริญก้าวหน้ายิ่ง ๆ ขึ้นไปได้

หลักธรรมในการครองคน

ผู้บริหาร คือ ผู้ที่ทำงานได้สำเร็จโดยอาศัยบุคคลอื่น หมายถึง ผู้บริหารต้องทำงานกับคน ทั้งผู้รู้จักกันมาก่อนและไม่รู้จัก จึงต้องมีหลักการในการครองคนประกอบด้วยหลักธรรมดังต่อไปนี้

1. รู้จักหลักปฏิบัติต่อกันด้วยดี ระหว่างผู้บังคับบัญชากับผู้ใต้บังคับบัญชาตามหลักธรรมของพระพุทธเจ้า ชื่อ “เหตุภูมิทิศ” คือ ทิศเบื้องต่ำ ผู้บังคับบัญชาพึงบำรุงผู้ใต้บังคับบัญชาด้วยสถาน 5 คือ

1.1 ด้วยการจัดงานให้ตามกำลัง กล่าวคือ มอบหมายหน้าที่การงานให้ตามกำลังความรู้สติปัญญา ความสามารถ (Put the right man on the right job) รู้จักใช้คนให้ถูกกับงาน

1.2 ด้วยการให้อาหารและบำเหน็จรางวัล กล่าวคือ เมื่อทำดี ก็รู้จักยกย่องชมเชยหรือสนับสนุน อุดหนุน ให้ได้รับบำเหน็จรางวัล เลื่อนยศ เลื่อนตำแหน่งตามสมควรแก่ฐานะ เมื่อทำไม่ดี ก็ให้คำตักเตือน แนะนำ สั่งสอน ให้พัฒนาสมรรถนะให้ดีขึ้น ถ้าไม่ยอมแก้ไขพัฒนาตนให้ดีขึ้น ก็ต้องตำหนิ และมีโทษตามกฎหมายโดยชอบธรรม

1.3 ด้วยการรักษาพยาบาลในยามเจ็บไข้ กล่าวคือ ต้องรู้จักดูแลสารทุกข์สุกดิบของผู้ใต้บังคับบัญชา ไม่เป็นผู้แล้งน้ำใจ

1.4 ด้วยแจกของมีรสดีแปลก ๆ ให้กิน คือ ให้รู้จักมีน้ำใจแบ่งปัน

1.5 ให้ผู้ใต้บังคับบัญชาได้ลาพักผ่อน

2. เป็นผู้มีมนุษยสัมพันธ์ (Human Relation) ที่ดีด้วยคุณธรรม คือ พรหมวิหารธรรมและสังคหวัตถุ เป็นต้น ผู้บริหาร คือ ผู้ที่ทำงานโดยใช้คนอื่น ดังนั้นธรรมะที่เหมาะสมสำหรับผู้บริหาร คือ พรหมวิหาร 4 หมายถึง ธรรมของพรหม ประกอบด้วย

1. เมตตา ความรัก หมายถึง รักที่มุ่งเพื่อปรารถนาดี ปรารถนาให้ผู้อื่นเป็นสุข ผู้บริหารควรมีความรัก ความปรารถนาต่อผู้ใต้บังคับบัญชาด้วยการให้คำแนะนำ สั่งสอน หรืออบรมทั้งในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการทำงานและความประพฤติที่เหมาะสมและดีงาม รวมถึงการใช้ผู้ใต้บังคับบัญชาให้เหมาะสมกับวัย งาน และความถนัด

2. กรุณา ความสงสาร หมายถึง ความปราณี ปรารถนาให้ผู้อื่นพ้นทุกข์ ผู้บริหารควรมีความกรุณาต่อผู้ใต้บังคับบัญชาด้วยการให้ความช่วยเหลือ แบ่งปันน้ำใจ หรือสงเคราะห์ทั้งทางด้านวัตถุ กำลังกายและกำลังใจ รวมถึงการจัดสรรสวัสดิการและผลประโยชน์เกื้อกูลต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับความเป็นอยู่ของผู้ใต้บังคับบัญชา

3. มุทิตา ความยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดี หมายถึง ความปรารถนาให้ผู้อื่นมีความสุข ความเจริญก้าวหน้ายิ่ง ๆ ขึ้น ไม่มีใจอิจฉาริษยา ผู้บริหารควรสนับสนุนและแสดงออกถึงความยินดี

เมื่อผู้ใต้บังคับบัญชามีความสุข หรือมีความเจริญก้าวหน้าในชีวิตการทำงานและชีวิตครอบครัว รวมถึงการเชิดชูด้วยรางวัลและแบ่งปันด้วยน้ำใจ

4. อุเบกขา ความวางเฉย หมายถึง การวางใจเป็นกลาง ผู้บริหารควรมีความปรารถนาดีต่อผู้ใต้ บังคับบัญชาด้วยการช่วยเหลือให้พ้นทุกข์ มีความสุขในลักษณะที่ถูกต้องตามทำนองคลองธรรม ด้วยความยุติธรรม ไม่ลำเอียง หรือ อคติต่อผู้ใดผู้หนึ่ง เพราะรัก ไม่ชอบ เกลาและกลัว

“งาน” ทุกอย่างไม่สามารถทำสำเร็จด้วยตนเพียงคนเดียว ต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจซึ่งกันและกัน คุณธรรมที่เหมาะสมสำหรับการทำงานร่วมกัน คือ สังคมวัตถุ 4 หมายถึง หลักธรรมที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจของผู้อื่น ผูกไมตรี และเอื้อเฟื้อเกื้อกูล โดยหลักธรรมในสังคมวัตถุ 4 ประกอบด้วย

1. ทาน เกื้อกูลกันด้วยการให้ หมายถึง การให้ การเสียสละ หรือเอื้อเฟื้อ แบ่งปันของ ๆ ตน เพื่อประโยชน์แก่บุคคลอื่น ไม่ตระหนี่ถี่เหนียว ไม่เป็นคนเห็นแก่ได้ฝ่ายเดียว ดังนั้น การทำงานจะต้องช่วยเหลือกันแบ่งปัน ไม่เห็นแก่ตัว รวมถึง การมีน้ำใจที่ดีต่อกัน

2. ปิยวาจา ใช้วาจาประสาไมตรี หมายถึง การพูดจาด้วยถ้อยคำที่ไพเราะอ่อนหวาน พูดด้วยความจริงใจ ไม่พูดหยาบคาย ก้าวร้าว พูดในสิ่งที่เป็นประโยชน์และเหมาะสมกับกาลเทศะ ดังนั้น การทำงานร่วมกันจะต้องพูด หรือปรึกษาหารือกันโดยยึดหลักเกณฑ์ 4 ประการ คือ

2.1 เว้นจากการพูดเท็จ

2.2 เว้นจากการพูดส่อเสียด

2.3 เว้นจากการพูดคำหยาบ

2.4 เว้นจากการพูดเพ้อเจ้อ และที่สำคัญอย่างยิ่ง คือ จะต้องพูดหรือเจรจากันด้วยไมตรีและความปรารถนาดีต่อกัน

3. อตถจริยา ร่วมสร้างสรรค์อุดมการณ์ หมายถึง การสงเคราะห์ทุกชนิด หรือ การปฏิบัติในสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น ดังนั้น การทำงานร่วมกันจะต้องช่วยเหลือกันด้วยกำลังกาย กำลังความคิด และกำลังทรัพย์

4. สมานัตตตา ร่วมทุกข์ร่วมสุขในทุกคราว หมายถึง การเป็นผู้มีความสม่ำเสมอหรือมีความประพฤติเสมอดั้นเสมอปลาย ดังนั้น การทำงานร่วมกันจะต้องถือคติว่า “มีทุกข์ร่วมทุกข์ มีสุขร่วมสุข” และผู้ทำงานร่วมกันทุกคนจะต้องไม่ถือตัว มีความเสมอภาค วางตนเสมอดั้น

เสมอปลาย ทำตนให้เป็นที่น่ารัก นำเคารพนับถือ และนำให้ความร่วมมือช่วยเหลือ รวมถึงการทำตนให้คงเส้นคงวา มีความมั่นคงในอารมณ์ (Maturity) หรือการมี EQ ที่ดี

หลักธรรมในการครองตน

สัปปริสธรรม หมายถึง ธรรมที่ทำให้คนเป็นสัปปุรุษซึ่งหมายถึงบุคคลที่มีคุณธรรมเป็นสัมมาทิฐิ คือ เป็นผู้ที่มีความรู้มีปัญญา หรือมีมุมมองที่ถูกต้องตรงกับความจริงเป็นคนที่มีประพฤติธรรมเป็นปกติมีศรัทธามั่นคงในศาสนาเป็นคนที่มีความเห็นชอบตามทำนองคลองธรรม หรือเป็นคนดี อันประกอบด้วยลักษณะ 7 ประการ คือ

1. **ธัมมัญญตา** (การรู้จักเหตุ) คือ การเป็นผู้รู้จักวิเคราะห์สาเหตุของสถานการณ์และความเป็นไปของชีวิตหรือรู้จักหลักความจริงจะคิดจะทำสิ่งใดก็มีหลักรู้ว่าเมื่อกระทำสิ่งนี้จะได้ผลตอบแทนเป็นความสุข แต่ถ้ากระทำอีกอย่างหนึ่งจะได้ผลเป็นความทุกข์

2. **อัตถัญญตา** (การรู้จักผล) คือ เป็นผู้รู้จักผล กล่าวคือ เมื่อมีเหตุก็ย่อมมีผลเมื่อมีปัญหาอันใดเกิดขึ้นเราจะต้องใช้หลักเหตุผลมาพิจารณาปัญหาเหล่านั้นเพราะผลเกิดจากเหตุเสมอการรู้จักเปรียบเทียบเหตุและผลจะทำให้เราเป็นคนใจกว้างยอมรับฟังเหตุผลของผู้อื่น

3. **อัตตัญญตา** (การรู้จักตน) คือ เป็นผู้รู้จักตนโดยฐานะ ภาวะ เพศ วัย ความรู้ความสามารถ และคุณธรรมอื่น ๆ มีศรัทธา ศีล สุตะ จาคะ ปัญญา เป็นต้น แล้วประพฤติตนให้เหมาะสมแก่ภาวะของตน และเมื่อรู้ว่าบกพร่องในเรื่องใดก็ปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น

4. **มัตตัญญตา** (การรู้จักประมาณ) คือ ความเป็นผู้รู้จักความพอดี ความพอเหมาะพอสมควร การรู้จักประมาณ คือ การรู้จักทำทุกสิ่งทุกอย่าง หรือดำเนินชีวิตให้อยู่ในสภาพที่เหมาะสม เป็นต้น การรู้จักประมาณนี้เป็นทางสายกลางที่พระพุทธเจ้าทรงสอนให้บุคคลต่าง ๆ ได้ประพฤติปฏิบัติกันมา

5. **กาลัญญตา** (การรู้จักกาล) คือ เป็นผู้รู้จักเวลาที่เหมาะสมในการทำกิจกรรม ต่าง ๆ และรู้จักปฏิบัติตนให้ถูกต้องกับกาลเทศะ กล่าวคือ รู้ว่าในเวลาเช่นไรควรจะทำอะไรการรู้จักกาลเวลาจะทำให้ไม่ดำรงตนอยู่ในความประมาทไม่ทำให้เสียเวลาโดยเปล่าประโยชน์

6. **ปริสัณญตา** (การรู้จักชุมชน) คือ ความเป็นผู้รู้จักหมู่คณะหรือกลุ่มชนว่าดีหรือไม่ดี ควรคบหาสมาคม ควรเข้าไปอยู่เป็นพวกหรือไม่ เมื่ออยู่ในชุมชนหรือที่ประชุมชนนั้น ๆ ควรวางตัวอย่างไรควรทำอะไร ควรพูดอย่างไร เช่น เมื่อเข้าหาผู้ใหญ่ควรแสดงอาการนอบน้อมมีสัมมาคารวะ เมื่อเข้าวัดควรสรวม กาย วาจา ใจ ไม่แสดงอาการ ตลกคึกคะนอง เป็นต้น

ความเป็นผู้รู้จักบริษัท คือ รู้จักชุมชนและสังคม รู้กริยาที่จะพึงประพฤติ แล้ว ประพฤติตนให้เหมาะสมต่อชุมชนและสังคมนั้น ๆ

7. ปุคฺคโลปรปริญญุตตา (การรู้จักบุคคล) คือ ความเป็นผู้รู้จักประเภทบุคคลแต่ละคนว่าฉลาดหรือ โง่เขลา เป็นคนพาลหรือเป็นดี การรู้จักความแตกต่างของบุคคลโดยอรรถาธิบายความสามารถ และคุณธรรม ตลอดจนรู้ในความสามารถของบุคคล และการมอบงานที่เหมาะสมให้การบริหารจัดการ ในการรู้บุคคล มีความสามัคคี สร้างความเป็นธรรม และเสมอภาคให้แก่บุคลากรในองค์กร รวมถึง การทำงานเป็นหมู่คณะการติดต่อสื่อสารกับบุคคลต่าง ๆ ด้วยความเป็นมิตรไมตรีรวมทั้งมีความจริงใจ ต่อกัน (พระมหาสหัส จิตฺตสาโร, 2561)

สรุปได้ว่า การบูรณาการหลักพุทธธรรมกับการบริหารสถานศึกษา เป็นการใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาบูรณาการกับการบริหาร เพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้การบริหารงานมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล หลักธรรมที่ผู้บริหารสถานศึกษานำมาบูรณาการใช้ในการบริหารตน คือ สปัฏฐธรรม 7 ประการ ได้แก่ 1) ธัมมัญญุตตา (การรู้จักเหตุ) 2) อัตถัญญุตตา (การรู้จักผล) 3) อตฺตัญญุตตา (การรู้จักตน) 4) มัตตัญญุตตา (การรู้จักประมาณ) 5) กาลัญญุตตา (การรู้จักกาล) 6) ปริสฺสัญญุตตา (การรู้จักชุมชน) และ 7) ปุคฺคโลปรปริญญุตตา (การรู้จักบุคคล) การบริหารคน คือ เภฏฐิมทิส (ทิศเบื้องต่ำ) ผู้บังคับบัญชาพึงบำรุงผู้ใต้บังคับบัญชาด้วยสถาน 5 ได้แก่ 1) ด้วยการจัดงานให้ตามกำลัง 2) ด้วยการให้อาหารและบำเหน็จรางวัล 3) ด้วยการรักษาพยาบาลในยามเจ็บไข้ 4) ด้วยแจกของมีรสดีแปลก ๆ ให้กิน และ 5) ให้ผู้ใต้บังคับบัญชาได้ลาพักผ่อน พรหมวิหาร 4 ได้แก่ 1) เมตตา (ความรัก) 2) กรุณา (ความสงสาร) 3) มุทิตา (ความยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดี) และ 4) อุเบกขา (ความวางเฉย) สังคหวัตถุ 4 ได้แก่ 1) ทาน (เกื้อกูลกันด้วยการให้) 2) ปิยวาจา (ใช้วาจาประสาไมตรี) 3) อตถจริยา (ร่วมสร้างสรรค์อุดมการณ์) และ 4) สมานัตตตา (ร่วมทุกข์ร่วมสุขในทุกคราว) การบริหารงาน คือ อิทธิบาท 4 ได้แก่ 1) ฉันทะ (ความรักงาน) 2) วิริยะ (ความเพียร) 3) จิตตะ (ความเป็นผู้มีใจจดจ่ออยู่กับงาน) และ 4) วิมังสา (ความเป็นผู้รู้จักพิจารณาเหตุสังเกตผล)

สรุป

การบริหารสถานศึกษาถือเป็นภาระหน้าที่ที่สำคัญของผู้บริหารสถานศึกษาที่ต้องการให้คนไทยเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ตลอดจนตอบสนองความต้องการของสังคมโลกได้ ผู้บริหารจะต้องมีความรู้ ความเข้าใจเรื่องของการบริหารสถานศึกษาที่มีความสัมพันธ์สอดคล้องกับปรัชญาการศึกษา นโยบายการศึกษา และแผนการศึกษา ที่เป็นระบบบริหารจัดการของรัฐ เพื่อให้งานบรรลุวัตถุประสงค์และผลลัพธ์ของระบบการศึกษา การทำงานของผู้บริหารให้ประสบความสำเร็จนั้นต้องประกอบด้วยหน้าที่ 4 ประการคือ การวางแผน (Planning) การจัดองค์กร (Organizing) ภาวะผู้นำ (Leading) และการควบคุม (Controlling) นอกจากนี้ยังมีหลัก พุทธธรรมที่สำคัญตามหลักพระพุทธศาสนา เป็นหลักธรรมที่มีความสัมพันธ์กับทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในพุทธยาปณิกสูตร ได้แก่ 1) จักขุมา มีปัญญามองการณ์ไกล หรือมีทักษะด้านความคิด (Conceptual Skill) 2) วิธูโร ทักษะด้านการปฏิบัติงาน ความชำนาญการด้านเทคนิค (Technical Skill) และ 3) นิสสยสัมปันโน ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ ความชำนาญด้านมนุษยสัมพันธ์ (Human Relation Skill) เป็นผู้นำที่มีมนุษยสัมพันธ์ดี รวมถึงหลักธรรมที่ผู้บริหารสถานศึกษานำมาบูรณาการใช้ในการบริหารตน คือ สัปปุริสธรรม 7 การบริหารคน คือ เภฏฐิมทิส พรหมวิหาร 4 สังคหวัตถุ 4 การบริหารงาน คือ อิทธิบาท 4 เพื่อให้สถานศึกษาประสบผลสำเร็จและสามารถพัฒนาการศึกษาได้อย่างยั่งยืน

ภาพที่ 3 สรุปหลักธรรมที่ผู้บริหารสถานศึกษานำมาบูรณาการใช้ในการบริหาร

เอกสารอ้างอิง

- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2546). การคิดเชิงบูรณาการ. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: ชัคเชส มีเดีย.
- จอมพงศ์ มงคลวนิช. (2556). การบริหารองค์การและบุคลากรทางการศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: ทวี. พรินท์ (1991).
- ฐานา ฉินไพศาล. (2559). องค์การและการจัดการ. นนทบุรี: ธนัชการพิมพ์.
- ธีระรัตน์ กิจจารักษ์. (2542). เอกสารคำสอนวิชาการบริหารการศึกษา. เพชรบูรณ์: สถาบันราชภัฏเพชรบูรณ์.
- เนตร์พัฒนา ยาวีราช. (2556). ภาวะผู้นำและผู้นำเชิงกลยุทธ์. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพมหานคร: ทริปปี้ลกรุ๊ป.
- แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570). (2565, 1 พฤศจิกายน). ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ 139 ตอนพิเศษ 258 ง. หน้า 9.
- พงษ์ศักดิ์ ภูคาบขาว. (2553). ข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อควมมีประสิทธิผลของโรงเรียนร่วมจังหวัดขอนแก่น. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- พระครูใบฎีกาวิเชียร มหาวชิรปัญญา (คันหา). (2565). การนำหลักพุทธธรรมมาบูรณาการการบริหารและการนำสถานศึกษาสู่ความสำเร็จ. *Journal of Modern Learning Development*, 8(3), 382-384.
- พระครูปฐมธีรวัฒน์ (ปัญญา เทียนทอง). (2563). การบูรณาการเชิงพุทธกับการบริหาร. *วารสารศิลปศาสตร์ราชมงคลสุวรรณภูมิ*, 2(2), 486.
- พระณิษฐ์ ศรีสมบัติ, จิราภรณ์ ผันสว่าง และ สุเทพ เมย์ไธสง. (2566). การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการครองตน ครองคน และครองงานของบุคลากรในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1. *วารสารพุทธปรัชญาวิวัฒน์*, 7(1), 1-11.
- พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธัมมจิตโต). (2549). พุทธวิธีการบริหาร. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). (2543 ก). พุทธธรรมฉบับปรับปรุงและขยายความ. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาสหัส ฐิตสาโร. (2561). หลักธรรมสำหรับนักบริหาร. สารนิพนธ์พุทธศาสตรบัณฑิต. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. (2545, 19 ธันวาคม). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 119 ตอนที่ 123 ก. หน้า 19.
- วิชัย วงษ์ใหญ่. (2545). กระบวนการพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอนภาคปฏิบัติ. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- สมศักดิ์ คงเที่ยง. (2542). หลักการบริหารการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สำลี รักสุทธี. (2546). คู่มือการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ตามเกณฑ์ใหม่ของ ก.ค. บัณฑิตการเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผลที่เกิดกับผู้เรียน. กรุงเทพมหานคร: เพิ่มทรัพย์การพิมพ์.
- Bartol, K. M. and Martin, D. C. (1991). Management. New York: McGraw – Hill
- _____. Bartol, K.M. and Martin, D.C. (1997). Management. (2nded). New York: McGraw-Hill.
- Beane, J. A. (1991). Curriculum Planning and Development. Boston: Allyn and Bacon.
- Dessler, G. (2004). Management: Principles and Practices for Tomorrow's Leaders. (3thed). Florida: UG/GGS Information Services.
- Dubrin, A. J. (2010). Principles of Leadership. South-Western: Cengage Learning.
- Herbert, A. S. (1947). Administrative Behavior. New York: Macmillan.
- Robbins, S. P. (1994). Essentials of Organization Behavior. (4thed). Englewood Cliffs, New Jersey: Prentice-Hall.

ความเครียดของผู้ดูแลคนพิการ: แนวทางการจัดการความเครียดด้วย

ทักษะทางสังคม*

STRESS OF DISABLED PEOPLE CAREGIVER: GUIDELINE MANAGEMENT

STRESS THROUGH SOCIAL SKILLS

พระครูธรรมธร ปุณฺณพัฒน์ แสงวงศ์¹ และ ปริญญ์ ตรีธัญญา²

Phrakhruthammathorn Punyaphat Sangwongdee¹ and Parinya Treethanya²

¹⁻² คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

¹⁻² Faculty of Social Sciences, Mahamakut Buddhist University, Thailand

Corresponding author E-mail: poonyanando@gmail.com

บทคัดย่อ

ปัจจุบันมีผู้พิการเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องทั้งจากทั่วโลกและในประเทศไทย โดยพบผู้พิการอันเนื่องจากความลำบากหรือปัญหาสุขภาพและมีลักษณะความบกพร่องเป็นจำนวนมากที่สุดในประเทศไทย ซึ่งผู้พิการส่วนใหญ่มีปัญหาด้านการเคลื่อนไหวส่งผลให้ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ และต้องการการดูแลอย่างต่อเนื่องและใกล้ชิด การดูแลผู้พิการจึงต้องพึ่งพาผู้ดูแลตลอดเวลา ซึ่งการดูแลผู้พิการดังกล่าวจึงเป็นภาระและเป็นงานที่เหน็ดเหนื่อย ใช้เวลา มาก ก่อให้เกิดผลกระทบทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ บทบาทหน้าที่และปัญหาทางการเงิน

เมื่อผู้ดูแลเกิดความเครียด ผู้ดูแลจะมีการดูแลตนเองเพื่อจัดการความเครียด การจัดการความเครียดมี 2 แบบคือ การจัดการความเครียดที่มุ่งเน้นการแก้ไขปัญหา และการจัดการความเครียดที่มุ่งเน้นอารมณ์ ต่างประเทศมีการจัดการความเครียดในผู้ดูแลที่ได้ประสิทธิภาพและมีรูปแบบที่ชัดเจนนั้นคือ การฝึกทักษะสังคมในผู้ดูแลผู้ใหญ่ ผู้ป่วยอัลไซเมอร์ และผู้สูงอายุ โดยการทำกิจกรรมกลุ่ม การพูดคุย การสะท้อนกลับ รวมทั้งการจัดสถานที่ที่เอื้อต่อการทำกิจกรรมร่วมกัน มีผลทำให้ผู้ดูแลมีทักษะทางสังคม และคุณภาพชีวิตดีขึ้น รวมทั้งลดความรู้สึกเป็นภาระได้

* Received 7 March 2024; Revised 22 March 2024; Accepted 23 April 2024

ดังนั้นการส่งเสริมทักษะสังคมจำเป็นต้องพัฒนาองค์ประกอบของทักษะสังคมและจะต้องอาศัยปัจจัยแวดล้อมในทุก ๆ ด้านทั้งด้านครอบครัว สังคม และเพื่อน แต่การนำส่งเสริมทักษะทางสังคมมาประยุกต์ใช้กับผู้ดูแลของประเทศไทยอาจพบข้อจำกัดในเรื่องวัฒนธรรม ความเชื่อ และสภาพสังคมเศรษฐกิจที่แตกต่างกับชาติตะวันตก แต่จากการศึกษาการส่งเสริมทักษะทางสังคมในต่างประเทศได้มีการนำมาประยุกต์ใช้กับผู้ดูแลอย่างแพร่หลายและมีประสิทธิภาพ ดังนั้นควรมีการส่งเสริมทักษะทางสังคมให้ผู้ดูแลผู้พิการของประเทศไทยเพิ่มขึ้น

คำสำคัญ : ผู้ดูแลผู้พิการ, การจัดการความเครียด, ทักษะทางสังคม

Abstract

Currently, there is a continual increase in the global and Thai population of individuals with disabilities. In Thailand, the highest number of people with disabilities is attributed to challenges arising from hardship or health issues and characterized by impairments. Many individuals with disabilities face difficulties in mobility, requiring consistent and close caregiving. This imposes a significant independent caregiving burden on caregivers, who must navigate the complexities of balancing work and long-term caregiving responsibilities. Consequently, this dynamic impacts their health, mental well-being, emotional stability, social roles, and financial status.

When a caregiver experiences stress, it is crucial to engage in self-management techniques for effective stress management. There are two main types of stress management: 1) problem-solving stress management and 2) emotion-focused stress management. Foreign countries have implemented effective and well-defined models of stress management for caregivers, including social skills training for adults, Alzheimer's disease, and aging caregivers. These models incorporate group activities, conversations, feedback sessions, and shared spaces, leading to improved social skills, overall well-being, and reduced caregiver burdens.

Enhancing social skills requires the development of key components within a supportive environment, encompassing family, community, and friends. However, applying these enhanced social skills to Thai caregivers encounters challenges due to cultural, belief, and socio-economic differences compared to Western nations. Research indicates that strategies effective in Western contexts may not seamlessly translate into the Thai caregiving landscape. Consequently, there is a pressing need to promote and adapt enhanced social skills specifically tailored to Thai caregivers of disabled individuals, considering the unique cultural, social, and economic factors in Thailand.

Keywords: Disabled People Caregiver, Stress management, Social skill

บทนำ

ปัจจุบันมีผู้พิการเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องทั้งจากทั่วโลกและในประเทศไทย โดยองค์การอนามัยโลกคาดการณ์ว่าร้อยละ 15 ของประชากรโลกทั้งหมดเป็นผู้พิการ และในประเทศไทยมีจำนวนผู้พิการทั้งหมด 4.19 ล้านคน หรือร้อยละ 6 ของประชากรทั่วประเทศ โดยพบผู้พิการอันเนื่องมาจากความลำบากหรือปัญหาสุขภาพและมีลักษณะความบกพร่องเป็นจำนวนมากที่สุดถึงร้อยละ 2.7 หรือ 1.91 ล้านคน ซึ่งส่วนใหญ่ประสบปัญหาด้านการเคลื่อนไหว รองลงมาคือการดูแลตนเอง การมองเห็น การจดจำหรือการมีสมาธิ และการสื่อสารเป็นลำดับ (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2566) จะเห็นได้ว่าผู้พิการส่วนใหญ่มีปัญหาด้านการเคลื่อนไหวส่งผลให้ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ ไม่สามารถควบคุมการขับถ่ายปัสสาวะ อุจจาระ นอนติดเตียง ต้องพึ่งพาผู้อื่นในด้านการปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน และต้องการการดูแลอย่างต่อเนื่องและใกล้ชิด (ชื่นชม ชื่อลือชา, 2555) ดังนั้นการดูแลผู้พิการจึงต้องพึ่งพาผู้ดูแลตลอดเวลา ซึ่งการดูแลผู้พิการดังกล่าวจึงเป็นภาระและเป็นงานที่เหน็ดเหนื่อย ใช้เวลามาก ก่อให้เกิดผลกระทบทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ บทบาทหน้าที่และปัญหาทางการเงิน (วรรณรัตน์ ลาวัง, รัชนี สรรเสริญ และยุวดี รอดจากภัย, 2548; ลิขวรรณ อุณาภิรักษ์, 2547)

การดูแลผู้พิการที่มีความผิดปกติทางกาย และข้อจำกัดในการเคลื่อนไหวหรือทำกิจกรรมส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตประจำวันของผู้ดูแล ได้แก่ การนอนหลับที่ไม่เพียงพอ

การขาดการออกกำลังกาย และรูปแบบการรับประทานอาหารที่เปลี่ยนไป เป็นต้น (Lawang W., Horey D.E., & Blackford J., 2015; Tsukasaki K., Kido T. & Makimoto K., 2006) นำไปสู่ปัญหาสุขภาพของผู้ดูแลได้เนื่องจากการดูแลผู้พิการผู้ดูแลต้องดูแลตลอดเวลา มีการกิจจำนวนมากที่ผู้ดูแลต้องปฏิบัติ เป็นงานที่ซับซ้อน หนัก และใช้ระยะเวลาต่อเนื่อง (วรรณรัตน์ ลาวัง, อูร์รัฐ สุขสวัสดิ์ชน และคณะ, 2561) ซึ่งการดูแลผู้พิการเป็นกิจกรรมที่ต้องดูแลที่บ้านเป็นส่วนใหญ่ส่งผลให้ผู้ดูแลเกิดความเครียดสูง หากผู้ดูแลผู้พิการไม่มีความรู้ ความสามารถในการดูแลและทำกิจกรรมต่าง ๆ ยิ่งส่งผลให้ผู้ดูแลมีความเครียดสะสมนำไปสู่การเจ็บป่วยได้ (ขวัญตา บุญวาศ, ธิติรัตน์ สุภานันท์ และคณะ, 2560) โดยพบผู้ดูแลที่มีความเครียดที่ทำให้เกิดปัญหาสุขภาพจิตถึงร้อยละ 40 ในระหว่างการให้การดูแล ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ วัจนา ลีละพัฒนา และสาพิณ หัตถิรัตน์ (2558) ที่พบว่า ผู้ดูแลผู้ป่วยเรื้อรังที่ต้องพึ่งพาผู้ดูแลตลอดเวลาก่อให้เกิดความเครียดสูง เนื่องจากผู้ดูแลต้องคอยช่วยเหลือในกิจกรรมเกือบทุกอย่าง ประกอบกับส่วนใหญ่ไม่เคยมีประสบการณ์ในการดูแลผู้พิการมาก่อน ไม่มีคนมาผลัดเปลี่ยน ทำให้ผู้ดูแลต้องปรับตัวและเปลี่ยนแปลงการทำงานเดิมมาดูแลผู้พิการ ต้องปฏิเสธงานหรือกิจกรรมส่วนตัวที่ตนเองอยากทำ ส่งผลให้ผู้ดูแลเกิดความเครียดได้ และเมื่อผู้ดูแลเกิดความเหนื่อยล้าจากการดูแลส่งผลให้ผู้ดูแลมีการรับรู้คุณค่าในตนเองต่ำ (poor self-esteem) และลดทอนบทบาททางสังคม (withdraw of family or friends) ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Nijboer C. & et al. (2001) พบว่า กลุ่มผู้ดูแลที่ได้รับการสนับสนุนทางสังคมน้อยจะเกิดภาวะซึมเศร้าได้มากกว่ากลุ่มผู้ดูแลที่ได้รับการสนับสนุนมาก และยังสอดคล้องกับการศึกษาของ Juan & et al. (2011) ที่พบว่า ผู้ดูแลผู้ป่วยมีความวิตกกังวลสูงกว่าบุคคลทั่วไปโดยมักวิตกกังวลเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นกับผู้ป่วย ส่งผลให้เกิดเป็นภาวะความเครียดทุกขใจและความวิตกกังวล

เมื่อผู้ดูแลเกิดความเครียดผู้ดูแลจะมีการดูแลตนเองเพื่อจัดการความเครียดตามความเชื่อหรือประสบการณ์เดิมที่เกิดขึ้นในอดีตหรือจากคำแนะนำของบุคคลอื่นมาใช้จัดการกับอาการของตน และพบว่าวิธีที่ผู้ดูแลผู้ป่วยเลือกใช้ส่วนใหญ่คือ พฤติกรรมที่แสดงออกทางอารมณ์คือ กังวลใจ คิดไปต่าง ๆ นานา รู้สึกหงุดหงิดกระวนกระวายใจ เพื่อเป็นการลดความเครียด (ขวัญตา บุญวาศ, ธิติรัตน์ สุภานันท์ และคณะ, 2560) แต่วิธีดังกล่าวไม่ได้มีประสิทธิภาพในการจัดการความเครียดอย่างเพียงพอ ปัจจุบันจึงได้มีการนำวิธีการต่าง ๆ มาประยุกต์ใช้ในการจัดการความเครียด ได้แก่ โปรแกรมให้คำปรึกษา โปรแกรมการจัดการอาการ

ความเครียด โปรแกรมสนับสนุนข้อมูลและอารมณ์ เป็นต้น เพื่อช่วยลดความเครียดและลดระดับความวิตกกังวลของผู้ดูแลได้ รวมทั้งช่วยเพิ่มความสามารถในการเผชิญปัญหาของผู้ดูแล ผู้ป่วยโรคเรื้อรังให้สามารถฝ่าฟันปัญหาได้สำเร็จ (ชลการ ทรงศรี และณรงค์ จันทร์แก้ว, 2562) นอกจากนี้ยังมีการจัดการความเครียดที่ได้ประสิทธิภาพและพบการศึกษาในต่างประเทศอย่างแพร่หลายนั่นคือ การเพิ่มทักษะสังคมหรือการมีส่วนร่วมของชุมชนในผู้ดูแล สอดคล้องกับการศึกษาของ Flavia & et al. (2017) ที่ศึกษาการฝึกทักษะสังคมในผู้ดูแลผู้ป่วยอัลไซเมอร์มีผลทำให้คุณภาพชีวิตของผู้ดูแลดีขึ้นและลดความรู้สึกเป็นภาระได้ รวมทั้งยังสอดคล้องกับการศึกษาของ Francine & et al. (2018) พบว่า การฝึกทักษะทางสังคมทำให้ผู้ดูแลผู้สูงอายุมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความสัมพันธ์ในครอบครัว แต่การศึกษากการเพิ่มหรือเสริมสร้างทักษะทางสังคมในประเทศไทยส่วนใหญ่มักทำในกลุ่มเด็กที่มีปัญหาพัฒนาการและกลุ่มเด็กนักเรียน แต่ในผู้ดูแลยังพบน้อย จึงมีความสนใจในการศึกษาการจัดการจัดการความเครียดของผู้ดูแลผู้พิการ และการนำทักษะทางสังคมมาใช้ในการจัดการความเครียดในผู้ดูแลผู้พิการ

ความหมายคนพิการ

คนพิการ คือ บุคคลซึ่งมีข้อจำกัดในการปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวัน เนื่องจากมีความบกพร่องทางการเห็น การได้ยิน การเคลื่อนไหว การสื่อสาร จิตใจ อารมณ์ พฤติกรรมสติปัญญา การเรียนรู้ หรือความบกพร่องอื่นใด ประกอบกับมีอุปสรรคในด้านต่าง ๆ และมีความจำเป็นพิเศษที่จะต้องได้รับความช่วยเหลือด้านหนึ่งด้านใด เพื่อให้สามารถปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวันได้อย่างบุคคลทั่วไป (ราชกิจจานุเบกษา, 2550) สอดคล้องกับปัญญาสากลว่าด้วยสิทธิคนพิการขององค์การสหประชาชาติ ที่กล่าวว่า หมายถึงบุคคลใดก็ตามที่มีความบกพร่องในความสามารถทางร่างกาย จิตใจ ไม่ว่าจะป็นมาตั้งแต่กำเนิดหรือภายหลัง ซึ่งทำให้ไม่สามารถดำเนินชีวิตด้วยตนเองได้เหมือนคนปกติ และอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ (Convention on the rights of People with Disabilities – CRPD) ก็ได้ให้ความหมายเพิ่มเติม คือ มีความบกพร่องในระยะยาวซึ่งเป็นอุปสรรคในการเข้าไปมีส่วนร่วมกับสังคม (สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ, 2552) นอกจากนี้องค์การอนามัยโลก ได้ให้ความหมายความพิการว่าเป็นความผิดปกติหรือความบกพร่อง คือ การสูญเสียหรือความผิดปกติของโครงสร้างหรือการทำงานของร่างกาย จิตใจ หรือสรีระวิทยา จะเป็นชั่วคราวหรือถาวรก็ได้ (องค์การอนามัย, 2538)

จากความหมายของคนพิการ จะเห็นได้ว่าคนพิการเป็นผู้ที่มีอุปสรรคในการดำเนินชีวิตประจำวัน เพราะร่างกาย จิตใจ รวมถึงส่วนต่าง ๆ ของระบบภายในร่างกาย เกิดความบกพร่อง ซึ่งมีความจำเป็นต้องได้รับการช่วยเหลือที่เหมาะสมกับความต้องการ หรือเพื่อทดแทนความบกพร่องที่เกิดขึ้น ทั้งนี้เพื่อให้คนพิการเหล่านั้นสามารถดำเนินชีวิตประจำวันได้อย่างมีคุณภาพ ซึ่งส่วนสำคัญที่จะเข้ามาช่วยเหลือเติมเต็มในส่วนที่คนพิการต้องการคือ ผู้ดูแลคนพิการนั่นเอง

การจัดการความเครียด

ความเครียดได้มีผู้อธิบายความหมายของความเครียดไว้หลายท่าน ได้แก่

1) Lasarus & Fokman (1984) ได้อธิบายแนวคิดเกี่ยวกับความเครียด การประเมินตัดสินและการเผชิญกับความเครียดว่า ความเครียดไม่ใช่สิ่งเร้าจากสิ่งแวดล้อม ไม่ใช่ลักษณะส่วนบุคคลและไม่ใช้การตอบสนองแต่ทั้งสามส่วนมีสัมพันธ์ภาพซึ่งกันและกัน

2) ทฤษฎีความเครียดของเซลีย์ (Selye Stress Theory) ได้กล่าวว่าความเครียดนั้นเกิดจากร่างกายได้รับผลกระทบจากสิ่งคุกคาม (Stressors) ซึ่งอาจเป็นได้ทั้งสิ่งที่ดีหรือไม่ดี ส่งผลให้สมดุลของร่างกายเกิดเปลี่ยนแปลงทั้งด้านสรีรวิทยาและชีวเคมีของร่างกาย เช่น ความดันโลหิตสูง เบื่ออาหาร หรือ นอนไม่หลับ ซึ่งเรียกการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวว่า การปรับตัว หรือ General Adaptation Syndrome (GAS) (Nursing, 2019 อ้างในพิมพ์ ศรีทองคำ, 2557)

3) ทฤษฎีของไรท์ (Riehl) กล่าวว่ากระบวนการของความเครียด เกิดจากทฤษฎีของไรท์ (Riehl) กล่าวว่ากระบวนการของความเครียด เกิดเมื่อมีสิ่งเร้าภายนอกมากระตุ้นทำให้เกิดภาวะความเครียด เมื่อร่างกายได้รับความเครียดจะตอบสนองหรือการเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย โดยที่จะมีการปรับตัวทางร่างกายต่อภาวะความเครียด โดยมนุษย์อาจมีวิธีที่หลากหลายเพื่อป้องกันหรือปรับตัวให้สามารถเผชิญกับภาวะความเครียดหรือรวมถึงการจัดการกับความเครียดที่เกิดขึ้นในสถานการณ์ต่าง ๆ ดังนั้นหากมีการส่งเสริมให้บุคคลมีการรับรู้ถึงความเครียดและมีวิธีการจัดการความเครียดของตนเองอย่างเหมาะสมก็ส่งผลให้บุคคลสามารถรับมือและปรับตัวได้

การที่บุคคลจะสามารถจัดการความเครียดได้นั้นขึ้นอยู่กับความแตกต่างของลักษณะเฉพาะตัวบุคคลซึ่งประกอบไปด้วยการอบรมเลี้ยงดู สภาพแวดล้อม ค่านิยมทางสังคม

การศึกษา ภาวะสุขภาพร่างกาย ภาวะสุขภาพจิตและประสบการณ์ที่แตกต่างกัน รวมทั้งการสนับสนุนทางสังคม หากบุคคลมีการจัดการความเครียดได้เหมาะสม ก็ส่งผลให้บุคคลเกิดความตึงเครียดลดลง แต่หากบุคคลไม่สามารถจัดการความเครียดได้ย่อมทำให้บุคคลสูญเสียความมีคุณค่าในตนเอง สิ้นหวังนำไปสู่ความล้มเหลวในการดำเนินชีวิตในครอบครัวและสังคมได้ (อังคินันท์ อินทรกำแหง, 2561) ซึ่งจากค้นคว้าวิธีจัดการความเครียด พบวิธีการจัดการความเครียดหลากหลายรูปแบบ ซึ่งสามารถแบ่งวิธีการจัดการความเครียดตามทฤษฎีความเครียดได้ 2 วิธี ดังนี้

1. การจัดการความเครียดที่มุ่งเน้นการแก้ไขปัญหาวินิจฉัยเป็นหลักการของ Lazarus & Folkman (1984) ที่กล่าวถึงการจัดการความเครียดแบบมุ่งแก้ไขปัญหาวินิจฉัย (Problem-focused Coping Strategy) คือ การที่บุคคลจัดการกับความเครียดที่เกิดขึ้นโดยเน้นที่จะจัดการกับปัญหา มีการวิเคราะห์ปัญหาเพื่อให้เข้าใจปัญหาดีขึ้น และวางแผนแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้น ซึ่งมีกลวิธีหลัก ๆ อยู่ 3 กลวิธีดังนี้ 1) การเผชิญหน้ากับปัญหา 2) การวางแผนแก้ไขปัญห และ 3) การแสวงหาการสนับสนุนทางสังคม นอกจากนี้ยังมีวิธีการจัดการความเครียดของ จาโลวีก (Jalowiec, 1988 อ้างในมณฑา ลัมทองกุล และสุภาพ อารีเอื้อ, 2552) ที่มุ่งเน้นการเผชิญปัญหาเช่นกัน (Confrontive Coping) โดยศึกษาปัญหาที่เกิดขึ้นจากการหาข้อมูลและพยายามแก้ปัญหที่เกิดขึ้นได้ จะเห็นได้ว่าการจัดการความเครียดด้วยวิธีนี้ทำให้บุคคลพยายามศึกษาปัญหาที่เกิดขึ้น วิเคราะห์ วางแผนและลงมือปฏิบัติตามแผนเพื่อจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นได้ จึงได้มีการนำการจัดการความเครียดด้วยวิธีดังกล่าวมาประยุกต์ใช้กับทั้งผู้ป่วยและผู้ดูแล เช่น การศึกษาของ สุดสาคร จำมัน, นพพร ว่องสิริมาศ และวาริรัตน์ ถาน้อย (2563) ที่ศึกษาประสิทธิผลของโปรแกรมการจัดการความเครียดต่อสุขภาวะทางจิตใจของผู้ดูแลผู้ป่วยจิตเภทในชุมชน โดยผู้วิจัยพัฒนาโปรแกรมการจัดการความเครียดขึ้นตามแนวคิดของ Lazarus & Folkman (1984) ที่เน้นการประเมินความคิดเรื่องความเครียดและการประเมินซ้ำ เพื่อให้บุคคลที่มีความเครียดเกิดการตระหนักและหาวิธีจัดการอาการต่าง ๆ ที่เกิดจากความเครียดได้ ส่งผลให้ผู้ดูแลมีทักษะในการจัดการความเครียดอย่างสร้างสรรค์ สร้างความมีคุณค่าในตนเอง มีกำลังใจ ซึ่งนำไปสู่การจัดการความเครียดได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งยังสอดคล้องกับการศึกษาของ ไพรินทร์ พัสทุ (2556) พบว่า วิธีการเผชิญความเครียดของผู้ดูแลผู้ป่วยที่มีปัญหาพฤติกรรม และอารมณ์ภายหลังการบาดเจ็บที่ศีรษะแบ่งออกเป็น 3 วิธี ได้แก่ 1) การเผชิญหน้ากับปัญหา โดยผู้ดูแลจะมุ่งแก้ไขปัญหารวมทั้งหาสาเหตุที่เกี่ยวข้องกับปัญหาพฤติกรรมและอารมณ์โดยตรง เช่น การนำผู้ป่วยไปปรึกษาแพทย์ 2) การจัดการกับอารมณ์

โดยผู้ดูแลจะระบายอารมณ์และความรู้สึกของตนเองให้ผู้อื่นรับฟัง หรือทำกิจกรรมที่ตนเองชอบ และ 3) การบรรเทาความรู้สึกเครียด

2. การจัดการความเครียดที่มุ่งเน้นอารมณ์ เป็นวิธีการเผชิญความเครียดโดยมุ่งการปรับอารมณ์ (Emotion-focused Of Coping) เป็นกระบวนการคิด การปรับอารมณ์หรือความรู้สึกของบุคคลเพื่อไม่ให้ความเครียดนั้นทำลายขวัญและกำลังใจหรือลดประสิทธิภาพในการทำงานของบุคคล โดยกลวิธีในการจัดการความเครียดด้วยวิธีนี้ได้แก่ การคิดถึงสิ่งที่ต้องการ การถอยห่างจากสิ่งที่เกิดขึ้น การคิดในทางบวก การตำหนิตนเอง การลดความตึงเครียด การแยกตัวออกจากการอยู่ร่วมกับผู้อื่น (ธรรยุชนก ชัยภูมิ, 2564) และการแสวงหาการสนับสนุนทางสังคม ซึ่งการจัดการความเครียดแบบนี้จะนำเอากระบวนการทางความคิดหรือการใช้กลไกทางจิต เกิดขึ้นในระดับที่รู้ตัวและไม่รู้ตัว (Lazarus & Folkman, 1984) ได้แก่ 1) การเปลี่ยนแปลงความหมายของสถานการณ์ใหม่ เช่น การค้นหาข้อดีจากสถานการณ์ใหม่หรืออาจใช้กลไกทางจิต เช่น การปฏิเสธความจริง ซึ่งบิดเบือนความเป็นจริงและหลอกตัวเอง 2) การไม่ได้เปลี่ยนแปลงความหมายของสถานการณ์ เช่น เลือกให้ความสนใจ การหลีกเลี่ยงไม่คิดถึง และ 3) กลยุทธ์ทางพฤติกรรม เช่น การออกกำลังกาย การสะกดจิต การดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ การระบายอารมณ์โกรธ และการแสวงหาการสนับสนุนทางอารมณ์จากผู้อื่น ซึ่งมีการนำหลักการนี้มาประยุกต์ใช้จัดการความเครียดแบบมุ่งปรับอารมณ์ ได้แก่ การศึกษาของผนิกรแก้ว คลังคา (2564) ที่ศึกษาการพัฒนาโปรแกรมจัดการความเครียดตามหลักพุทธจริยศาสตร์สำหรับมารดาบิดาผู้ป่วยเด็กระยะวิกฤตโรงพยาบาลขอนแก่น โดยใช้หลักเจริญสติตามหลักสติปัฏฐาน 4 หลักอริยสัจ 4 และหลักไตรลักษณ์มาพัฒนาเป็นโปรแกรมซึ่งมุ่งเน้นการปรับอารมณ์ให้สงบ มีสติ และสามารถจัดการความเครียดได้ ทั้งนี้วิธีการเผชิญความเครียดในชีวิตประจำวันที่เป็นผลดีมากที่สุด คือ การใช้กลวิธีทั้ง 2 แบบ ผสมผสานร่วมกันอย่างเหมาะสมเปลี่ยนไปตามสถานการณ์และการประเมินของแต่ละบุคคล (ผนิกรแก้ว คลังคา, 2564)

สรุปได้ว่า ความเครียดอาจเกิดมาจากสาเหตุได้หลายประการ แต่สิ่งที่สำคัญที่สุดคือ หากความเครียดเกิดขึ้นแล้วจะมีวิธีการรับมือหรือจัดการกับความเครียดที่เกิดขึ้นได้อย่างไร เพราะหากปล่อยให้ความเครียดเกิดขึ้นโดยไม่จัดการอาจส่งผลเสียร้ายแรงต่อตนเอง ผู้อื่น รวมถึงครอบครัวสังคมได้ ซึ่งการจัดการกับความเครียดตามทฤษฎีที่ยกมาข้างต้น ได้แก่ การมุ่งแก้ไขปัญหา โดยการเผชิญหน้ากับปัญหา ไม่หนีปัญหา แล้ววางแผนแก้ไขปัญหา รวมถึงหาแรงสนับสนุนหรือทรัพยากรจากภายนอกเพื่อนำมาจัดการกับความเครียดที่เกิดขึ้น นอกจากนี้อาจ

จัดการกับความเครียดด้วยวิธีการมุ่งเน้นไปที่อารมณ์ โดยเมื่อเผชิญกับความเครียดแล้ว ให้มุ่งเน้นปรับอารมณ์ความรู้สึกที่เกิดขึ้น เช่น การปรับเปลี่ยนวิธีคิดให้เป็นเชิงบวก การหากิจกรรมอื่นทำ หรือแม้แต่การนำวิธีการทางพระพุทธศาสนาเข้ามาช่วย เช่น การฝึกสติ การรู้เท่าทันความเครียดที่เกิดขึ้น การใช้ความสงบเพื่อจัดการความเครียด เป็นต้น ซึ่งวิธีการจัดการกับความเครียดมีมากมายหลายรูปแบบ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับบริบทของสภาพปัญหา รวมถึงความรู้ประสบการณ์ สภาพแวดล้อม ซึ่งย่อมมีความแตกต่างกันออกไปตามบุคคล ซึ่งต้องอาศัยการประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับตนเองผ่านความรู้ ประสบการณ์ ที่ตนเองได้รับรู้ หรือได้รับการถ่ายทอดมา

แนวทางการจัดการความเครียดด้วยทักษะทางสังคม

ทักษะทางสังคม (social skills) เป็นความสามารถในการปฏิสัมพันธ์ทั้งกับตนเองและผู้อื่น การปรับตัว มีการแสดงออกทางอารมณ์และพฤติกรรมอย่างเหมาะสม พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น สามารถแก้ไขปัญหาและปฏิบัติตนได้อย่างถูกต้อง เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข (ภาณุมาศ หอมบุญยงค์, 2562) รวมทั้งทักษะสังคมยังเป็นความสามารถในการเข้าใจถึงสถานการณ์ที่หลากหลาย กฎกติกาต่าง ๆ ในสังคม ความสามารถในการรู้จักผู้อื่นและการนึกถึงคนรอบข้างอย่างเข้าใจ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความสัมพันธ์ในทางบวกให้เกิดขึ้น ซึ่งเป็นทักษะที่จำเป็นสำหรับทุกเพศทุกวัย (กิตติวัฒน์ อัจฉนาทิตติ, 2554) ดังนั้นทักษะสังคมจึงเป็นเรื่องที่ควรส่งเสริมและพัฒนาทักษะให้เพิ่มพูนขึ้นได้ทั้งจากภายในตนเองและสิ่งแวดล้อม เช่น จากครอบครัว เพื่อน และชุมชน เป็นต้น (นุชรี บัวโค, 2562) ปัจจุบันได้มีการส่งเสริมทักษะทางสังคมมาประยุกต์ใช้ในกลุ่มผู้ป่วย นักเรียน และผู้ที่มีปัญหาด้านสมองและพฤติกรรมอย่างหลากหลาย ได้แก่ 1) การพัฒนาทักษะทางสังคม จากการศึกษาของ รุ่งนภา คำไพ (2564) โดยใช้กิจกรรมการเล่นบทบาทสมมติของผู้เรียนระดับชั้นอนุบาลศึกษาปีที่ 2 พบว่า หลังเข้าร่วมกลุ่มตัวอย่างมีทักษะทางสังคมด้านการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นและทักษะทางสังคมด้านการมีส่วนร่วมกับผู้อื่นสูงกว่าก่อนจัดกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) การเสริมสร้างทักษะทางสังคมของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาโดยกิจกรรมกลุ่มของของ ปรียาภรณ์ บุญสิทธิ์ (2563) พบว่า หลังเข้าร่วมกลุ่มตัวอย่างมีทักษะทางสังคมสูงกว่าก่อนเข้าร่วมอย่างมีนัยสำคัญสถิติที่ระดับ .05 และกลุ่มตัวอย่างเกิดการยอมรับตนเองอย่างแท้จริงจนสามารถแก้ไขปัญหาความขัดแย้งภายในจิตใจของตนเอง ตลอดจน

สามารถพัฒนาตนเองให้มีความงอกงามทางจิตใจได้ 3) การพัฒนาทักษะทางสังคมสำหรับนักเรียนออทิสติกในโรงเรียนเรียนร่วมระดับปฐมวัยโดยใช้เรื่องราวทางสังคมของ กมลรัตน์ ศรีวิเศษ และอัญชลี สารรัตน์ (2554) ส่งผลให้สามารถลดพฤติกรรมที่เป็นปัญหาในการเรียนร่วมของนักเรียนออทิสติกระดับปฐมวัยได้ 4) ทักษะทางสังคม การสนับสนุนทางสังคม และความรู้สึกลึกซึ้งเดียวของนิสิตคณะวิศวกรรมศาสตร์ชั้นปีที่ 2 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตบางเขนของ นพเก้า ฉันทสิริกุล และสุภาณี สนธิรัตน์ (2563) พบว่า ทักษะทางสังคมมีความสัมพันธ์ทางลบกับความรู้สึกลึกซึ้งเดียวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 จะเห็นได้จากการค้นคว้าเกี่ยวกับการเสริมสร้างทักษะสังคมยังมีการนำมาใช้เฉพาะกลุ่มเท่านั้น ยังพบได้น้อยในการศึกษาเกี่ยวกับการนำทักษะทางสังคมมาใช้ในผู้ดูแลและใช้ในการจัดการความเครียด

การนำทักษะทางสังคมมาใช้ในการจัดการความเครียดมีวัตถุประสงค์ส่วนใหญ่เพื่อบรรเทาหรือคลายเครียด โดยกรมสุขภาพจิต (2548) ได้นำการฝึกอารมณ์ที่ดีด้วยการยิ้ม (SMILE) ซึ่งการยิ้มช่วยให้คลายเครียดและโน้มนำให้อารมณ์ดี ซึ่งการฝึกเพิ่มทักษะทางสังคม (Enhance social skill: E) เป็นส่วนหนึ่งในการฝึกอารมณ์ที่ดีด้วยการยิ้ม โดยการฝึกทักษะทางสังคมเป็นการมองเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ต้องมองทั้งสองด้าน รู้จักประสานให้เกิดพลังร่วมสร้าง ทุกสิ่งในโลกมีทั้งดีและไม่ดีอยู่ในตัว หากแต่มีอะไรมากกว่ากันให้เราได้เลือกที่จะพิจารณาด้วยความตั้งใจเพื่อให้สามารถเผชิญปัญหาได้ ในการศึกษาของ Lazarus & Folkman (1984) ได้กล่าวว่า ทักษะทางสังคม (Social skill) เป็นแหล่งในการจัดการความเครียดโดยใช้ในการสื่อสารกับบุคคลอื่นเพื่อขอความช่วยเหลือในการจัดการกับปัญหาส่งผลให้บุคคลสามารถจัดการความเครียดได้ดีขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ วงศ์สิริ แจ่มฟ้า, ศิริรัตน์ จำปีเรือง และศศิธร ชิดนายิ (2563) พบว่า ผู้ที่มีทักษะทางสังคมสูงจะสื่อสารทางอารมณ์ได้ดี สามารถปรับตัวอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ส่งผลต่อสุขภาพจิตที่ดีและจัดการความเครียดได้ รวมทั้งการฝึกทักษะสังคมจะช่วยให้บุคคลสามารถปรับตัวแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้ ดังนั้นหากบุคคลขาดทักษะทางสังคมทำให้เกิดความยากลำบากในการดำเนินชีวิตร่วมกับผู้อื่น และส่งผลกระทบต่อจิตใจจนนำมาเป็นปัญหาต่อตนเองและผู้อื่น (ภาณุมาศ หอมบุญยงค์, 2562)

องค์ประกอบของทักษะทางสังคมได้มีการแบ่งอย่างหลากหลาย ประกอบไปด้วย 7 ด้าน ได้แก่ 1) การแสวงหาข้อมูลข่าวสาร เป็นความสามารถของบุคคลที่จะกระทำการเลือกค้นหา รับรู้ข้อมูล ข่าวสาร ผ่านขั้นตอนกระบวนการต่าง ๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลข่าวสารที่ตนต้องการนำมาใช้ประโยชน์หรือเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตจากสื่อและแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ

ได้อย่างเหมาะสม 2) ทักษะการเผชิญปัญหาและการแก้ปัญหา เป็นความสามารถของบุคคลใช้ในการจัดการกับสถานการณ์หรือปัญหาที่เข้ามา โดยการเปลี่ยนแปลงความคิดหรือพฤติกรรมเพื่อให้สามารถรับกับสถานการณ์ปัญหา จนสามารถหาทางออกและแก้ปัญหาได้ 3) ทักษะการสื่อสาร เป็นความสามารถของบุคคลที่จะรับสิ่งที่ผู้อื่นต้องการถ่ายทอด และส่งสารที่เราต้องการให้ผู้อื่นทราบ ผ่านช่องทาง ภาษา สัญลักษณ์ และสื่อต่าง ๆ โดยใช้กระบวนการ ฟัง พูด อ่าน เขียนท่าทางต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกัน และบรรลุเป้าหมายที่ต้องการ 4) ทักษะการจัดการตนเองและภาวะผู้นำ เป็นความสามารถที่บุคคลสามารถมีอิทธิพลทางความคิด จูงใจ นำพาให้บุคคลอื่น ๆ คล้อยตาม และได้รับการยอมรับจากผู้อื่น โดยความสามารถของตน เพื่อนำไปสู่เป้าหมายที่ต้องการ 5) ทักษะการแสดงพฤติกรรมทางสังคม คือ พฤติกรรมที่แต่ละบุคคลแสดงออกมาในการดำเนินชีวิต โดยได้รับอิทธิพลมาจากปัจจัยแวดล้อมอย่างเหมาะสม 6) ทักษะความฉลาดทางอารมณ์ คือ ความสามารถที่บุคคลในการบริหารจัดการกับความคิด อารมณ์และการแสดงออกอย่างเหมาะสม รวมไปถึงการแยกแยะอารมณ์ และการรับรู้อารมณ์ของผู้อื่น และ 7) ทักษะการปรับตัว เป็นความสามารถที่บุคคลจะเปลี่ยนแปลงเพื่อตอบสนองต่อสภาพแวดล้อมที่มีความเกี่ยวข้องกับตนเองหรือสิ่งที่พบเจออย่างเหมาะสม สามารถดำเนินชีวิตประจำวันและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ (ภาณุมาศ หอมบุญยงค์, 2562; พรพรรณ มากบุญ, 2555; จุลมณี สุระโยธิน, 2544; จุลมณี สุระโยธิน, 2544; วัชร หนูมงกุฎ, 2557; อธิยา เม็ดไธสง, 2557; ชญานิษฐ์ สุระเสนา, 2559; กัญญา สมบุรณ์, 2558)

การพัฒนาทักษะสังคมจำเป็นต้องพัฒนาองค์ประกอบของทักษะสังคมในแต่ละด้านดังกล่าวและจะต้องอาศัยปัจจัยแวดล้อมในทุก ๆ ด้าน ทั้งด้านครอบครัว สังคม และเพื่อน (ภาณุมาศ หอมบุญยงค์, 2562) ปัจจุบันได้มีการนำกลวิธีต่าง ๆ เพื่อเสริมสร้างทักษะสังคม เช่น การทำกิจกรรมกลุ่ม การแสดงบทบาทสมมติ การจำลองเหตุการณ์ในนักเรียนที่บกพร่องทางสติปัญญา (ปรียาภรณ์ บุญสิทธิ์, 2563) การเรียนรู้ร่วมกัน กิจกรรมอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในนักเรียนการเล่าเรื่องราว การสะท้อนกลับในเด็กออทิสติก (กมลรัตน์ ศรีวิเศษ และ อัญชลี สารรัตน์, 2554) การพูดคุยระบายความรู้สึกในผู้ดูแลผู้ป่วยจิตเภทในชุมชน (สุดสาคร จำนัณ, นพพร ว่องสิริมาศ และวาริรัตน์ ถาน้อย, 2563) เป็นต้น จะเห็นได้ว่าการฝึกทักษะสังคมพบได้น้อยในผู้ดูแลและยังไม่มีโปรแกรมการฝึกทักษะทางสังคมให้ผู้ดูแล แต่ในต่างประเทศมีการฝึกหรือกลวิธีต่าง ๆ มาใช้เสริมสร้างทักษะสังคมในผู้ดูแล ได้แก่ 1) โปรแกรมการฝึกทักษะทางสังคมสำหรับผู้ดูแลผู้ใหญ่ (Robinson K.M., 1988) โปรแกรมดังกล่าวได้พัฒนาขึ้นระหว่างการสนับสนุนทางสังคมและภาวะเหนื่อยล้าของผู้ดูแล โดยใช้กิจกรรมกลุ่ม

การพูดคุยอภิปราย การสะท้อนกลับในการดำเนินกิจกรรม หลังเข้าร่วมโปรแกรมพบว่า ผู้ดูแลมีทักษะทางสังคมสูงขึ้นโดยสามารถใช้การสนับสนุนทางสังคมในชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถลดความเหนื่อยล้าจากการดูแลได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .05 2) การศึกษาวิธีการพัฒนาการติดต่อสื่อสารและการเข้าสังคมในผู้ดูแล (Vicki de K.B., 2021) โดยการเข้าร่วมทำกิจกรรมกลุ่ม เช่น การออกกำลังกายร่วมกัน จะช่วยให้ผู้ดูแลมีความเข้าใจและยอมรับผู้อื่นได้ซึ่งนำมาสู่เข้าสังคมได้ง่ายขึ้น 3) การศึกษาทักษะสังคมและความผาสุกทางจิตในผู้ดูแลที่เป็นคนในครอบครัวของผู้ป่วยอัลไซเมอร์ (Flavia, et al, 2017) พบว่า ทักษะสังคมมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับภาวะจิตใจและสิ่งแวดล้อม มีผลทำให้คุณภาพชีวิตของผู้ดูแลดีขึ้นและลดความรู้สึกเป็นภาระได้ นอกจากรูปแบบการส่งเสริมทักษะสังคมในผู้ดูแลของต่างประเทศที่ชัดเจนและได้ประสิทธิภาพนั้น ยังมีวัฒนธรรม ความเชื่อ และสภาพสังคมเศรษฐกิจของชาติตะวันตกที่ช่วยส่งเสริมให้เกิดทักษะทางสังคมได้ง่าย เช่น วัฒนธรรมตะวันตกจะมุ่งสู่การปรับตัวหรือยืดหยุ่นพร้อมรับสิ่งใหม่ ๆ ที่เข้ามาในชีวิต ส่งผลให้บุคคลสามารถปรับตัวและจัดการปัญหาได้ง่าย แต่ในวัฒนธรรมไทยบางส่วนเชื่อว่าความเครียดเป็นสิ่งที่เกิดผิดธรรมชาติได้แก่ ความเชื่อด้านไสยศาสตร์ต่าง ๆ เช่น การผูกของ ซึ่งไม่สามารถจัดการหรือควบคุมความเครียดได้ (กิติกร มีทรัพย์ และไพบุลย์ ดวงจันทร์, 2541) สภาพสังคมของชาติตะวันตกเป็นสังคมที่ภาครัฐให้สวัสดิการและอำนวยความสะดวกอย่างทั่วถึงทั้งข้อมูลและการให้บริการด้านต่าง ๆ ทำให้ผู้ดูแลสามารถเข้าถึงการบริการจากภาครัฐเพื่อจัดการความเครียด เช่น ศูนย์กลางออกกำลังกาย ศูนย์การแพทย์ เป็นต้น (Vicki de K.B., 2021) รวมทั้งชาติตะวันตกเป็นสังคมที่เจริญแล้วทุกคนเท่าเทียมกัน แต่ในสังคมไทยคนไทยส่วนใหญ่ก็ต้องเผชิญกับการแข่งขันในการดำเนินชีวิตและรับความกดดันจากสภาพของการเปลี่ยนแปลงตามยุคโลกาภิวัตน์และระบบของทุนนิยม มีการต่อสู้ที่เข้มข้นมากขึ้นเรื่อย ๆ เพื่อการต่อรองและมีอำนาจทางเศรษฐกิจ ทำให้คนไทยติดอยู่ในสังคมวัตถุนิยม ส่งผลให้คนไทยจำนวนมากต้องการความสุขชั่วคราวจากภายนอกไม่ใช่ความสุขที่แท้จริงจากจิตใจ สังคมจึงอยู่อย่างเปราะบาง มีแนวโน้มครอบครัวแตกแยก ทุกคนต่างใช้ชีวิตอิสระ ต้องดิ้นรนให้ตัวเองอยู่รอด ขาดที่พึ่งและความผูกพันในครอบครัว ส่งผลให้คนไทยเกิดความเครียดได้ง่าย (รักเกียรติ จาริก, 2560) จากข้อจำกัดดังกล่าวอาจส่งผลให้ไม่พบการส่งเสริมทักษะทางสังคมในการจัดการความเครียดของผู้ดูแลในประเทศไทย แต่จากการศึกษาการส่งเสริมทักษะทางสังคมในต่างประเทศได้มีการ

นำมาประยุกต์ใช้กับผู้ดูแลอย่างแพร่หลายและมีประสิทธิภาพ ดังนั้นในประเทศไทยก็สมควรส่งเสริมให้เกิดการส่งเสริมทักษะทางสังคมในผู้ดูแลผู้พิการของประเทศไทยเพิ่มขึ้น

ดังนั้น อาจสรุปแนวทางการจัดการความเครียดด้วยทักษะทางสังคม ได้ดังนี้

1. การมีปฏิสัมพันธ์ โดยการเข้าไปมีส่วนร่วมกับบุคคล กลุ่ม ครอบครัว เพื่อน ชุมชน ในกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งจะช่วยลดความรู้สึกโดดเดี่ยว หรือความรู้สึกด้านลบ เช่น เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม การออกกำลังกายร่วมกันในชุมชน
2. การปรับอารมณ์ในการเข้าสังคม โดยเฉพาะการยิ้มเพราะการยิ้มเป็นการสร้างความประทับใจแรกให้เกิดขึ้นเพื่อนำไปสู่บทสนทนา หรือกิจกรรมอื่น ๆ เพื่อก่อให้เกิดความสัมพันธ์ทางบวก
3. การสื่อสารกับบุคคลอื่นเพื่อขอความช่วยเหลือในการจัดการกับปัญหา หรือความเครียด เช่น การพูดคุย การระบายความรู้สึก การขอคำปรึกษา เป็นต้น
4. การปรับตัว หรือการเปลี่ยนแปลงตัวเองให้เข้ากับสภาพแวดล้อมในทุกด้าน ทั้ง ครอบครัว สังคม และเพื่อน เพื่อให้สามารถดำเนินชีวิตอยู่กับผู้อื่นได้

สรุป

ปัจจุบันมีผู้พิการเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องทั้งจากทั่วโลกและในประเทศไทย โดยพบผู้พิการอันเนื่องจากความลำบากหรือปัญหาสุขภาพและมีลักษณะความบกพร่องเป็นจำนวนมากที่สุดในประเทศไทย ซึ่งผู้พิการส่วนใหญ่มีปัญหาด้านการเคลื่อนไหวส่งผลให้ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ และต้องการการดูแลอย่างต่อเนื่องและใกล้ชิด ดังนั้นการดูแลผู้พิการจึงต้องพึ่งพาผู้ดูแลตลอดเวลา ก่อให้เกิดผลกระทบทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ บทบาทหน้าที่และปัญหาทางการเงิน โดยเฉพาะเมื่อผู้ดูแลเกิดความเครียด ผู้ดูแลจะมีการดูแลตนเองเพื่อจัดการความเครียด การจัดการความเครียดมี 2 แบบคือ การจัดการความเครียดที่มุ่งเน้นการแก้ไขปัญหา โดยเน้นที่จะจัดการกับปัญหา มีการวิเคราะห์ปัญหาเพื่อให้เข้าใจปัญหาดีขึ้น และวางแผนแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น และการจัดการความเครียดที่มุ่งเน้นอารมณ์ เป็นการปรับอารมณ์หรือความรู้สึกของบุคคลเพื่อไม่ให้ความเครียดทำลายกำลังใจในการต่อสู้กับปัญหา ปัจจุบันจึงได้มีการนำวิธีการต่าง ๆ มาประยุกต์ใช้ในการจัดการความเครียด เพื่อช่วยลดความเครียดและลดระดับความวิตกกังวลของผู้ดูแลได้ นอกจากนี้ยังมีการจัดการความเครียดที่ได้ประสิทธิภาพและพบการศึกษาในต่างประเทศอย่างแพร่หลายนั่นคือ การฝึกทักษะสังคมในผู้ดูแลผู้ป่วยอัลไซ

เมอร์ และผู้สูงอายุ ซึ่งมีผลทำให้คุณภาพชีวิตของผู้ดูแลดีขึ้นและลดความรู้สึกเป็นภาระได้ รวมทั้งการฝึกทักษะทางสังคมความสัมพันธ์เชิงบวกกับความสัมพันธ์ในครอบครัว การศึกษา การเพิ่มหรือเสริมสร้างทักษะทางสังคมในประเทศไทยส่วนใหญ่มักทำในกลุ่มเด็กที่มีปัญหา พัฒนาการและกลุ่มเด็กนักเรียน ยังไม่พบการศึกษาในผู้ดูแลน้อย

การส่งเสริมทักษะสังคมจำเป็นต้องพัฒนาองค์ประกอบของทักษะสังคมและจะต้องอาศัยปัจจัยแวดล้อมในทุก ๆ ด้านทั้งด้านครอบครัว สังคม และเพื่อน โดยปัจจุบันในประเทศไทยได้มีการนำกลวิธีต่าง ๆ เพื่อเสริมสร้างทักษะสังคมแต่พบได้น้อยในผู้ดูแลและยังไม่มีโปรแกรมการฝึกทักษะทางสังคมให้ผู้ดูแล แต่ในต่างประเทศมีการฝึกหรือกลวิธีต่าง ๆ มาใช้เสริมสร้างทักษะสังคมในผู้ดูแลผู้ใหญ่ โดยใช้กิจกรรมกลุ่ม การพูดคุยอภิปราย การสะท้อนกลับ ในการดำเนินกิจกรรม ส่งผลให้ผู้ดูแลมีทักษะทางสังคมสูงขึ้นโดยสามารถใช้การสนับสนุนทางสังคมในชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถลดความเหนื่อยล้าจากการดูแลได้ รวมทั้งผู้ดูแลมีความเข้าใจและยอมรับผู้อื่นได้ซึ่งนำมาสู่เข้าสังคมได้ง่ายขึ้น แต่การนำการส่งเสริมทักษะทางสังคมมาประยุกต์ใช้กับผู้ดูแลของประเทศไทยอาจพบข้อจำกัดในเรื่องวัฒนธรรม ความเชื่อ และสภาพสังคมเศรษฐกิจที่แตกต่างกับชาติตะวันตก แต่จากการศึกษาการส่งเสริมทักษะทางสังคมในต่างประเทศลุ่มณีศได้มีการนำมาประยุกต์ใช้กับผู้ดูแลอย่างแพร่หลายและมีประสิทธิภาพ ดังนั้นควรมีการส่งเสริมทักษะทางสังคมในผู้ดูแลผู้พิการของประเทศไทยเพิ่มขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กัญญา สมบุรณ์. (2558). รูปแบบการเสริมสร้างทักษะทางสังคมของเยาวชนชนเผ่ามูเซอแดงในอำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน. ใน วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต. มหาลัษราชภัฏ เชียงใหม่.
- กิติกร มีทรัพย์และไพบุลย์ ดวงจันทร์. (2541). พฤติกรรมความเครียดและตอบสนองต่อความเครียด. กรุงเทพมหานคร: กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข.
- กิตติวัฒน์ อัจนาภิตติ. (2554). ผลของโปรแกรมนันทนาการที่มีต่อทักษะทางสังคมของวัยรุ่นตอนปลาย. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- กมลรัตน์ ศรีวิเศษ และอัญชลี สารรัตน์. (2554). การพัฒนาทักษะทางสังคมสำหรับนักเรียนออทิสติกในโรงเรียนร่วมระดับปฐมวัยโดยใช้เรื่องราวทางสังคม. วารสารมหาวิทยาลัยขอนแก่น, 14(5), 1427-1435.

- กรมสุขภาพจิต. (2548). คู่มือคลายเครียดด้วยตนเอง. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.
- ขวัญตา บุญวาต, ธิติรัตน์ สุภานันท์, อรุณี ชุนหบดี และ นิมิต्तสุรา แว. (2560). ความเครียดและความต้องการของผู้ดูแลผู้พิการติดเตียง. วารสารเครือข่ายวิทยาลัยพยาบาลและการสาธารณสุขภาคใต้, 4(1), 205-215.
- จุลมนี สุระโยธิน. (2554). ผลของการจัดกิจกรรมเรียนรู้ร่วมกันทางอินเทอร์เน็ตด้วยการเขียนสะท้อนคิดผ่านสื่อสังคมออนไลน์ที่มีต่อทักษะทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ชญาณิษฐ์ สุระเสนา. (2559). การให้คำปรึกษากลุ่มเชิงบูรณาการเพื่อพัฒนาทักษะทางสังคมของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ. ใน วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ชื่นชม ชื้อลือชา. (2555). การฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง. ธรรมศาสตร์เวชสาร, 12(1), 97 –111.
- ชลการ ทรงศรี และณรงค์ จันทรแก้ว. (2562). ความเครียดและความต้องการของผู้ดูแลผู้ป่วยโรคเรื้อรัง อำเภอโพธารนย์ จังหวัดหนองคาย. วารสารการแพทย์โรงพยาบาลอุดรธานี, 27(1), 1-11.
- ธรรณชนก ชัยภูมิ. (2564). การศึกษาการจัดการความเครียดในการทำงานของบุคลากรในบริษัทส่งออกแห่งหนึ่ง กรุงเทพมหานคร. ใน สารนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- นุชรี บัวโค. (2562). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับทักษะทางสังคมของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร. ใน วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- นพเก้า ฉันทสิริกุล และสุภาณี สนธิรัตน์. (2563). รายงานประชุมนำเสนอผลงานวิชาการเรื่องทักษะทางสังคม การสนับสนุนทางสังคม และความรู้สึกโดดเดี่ยวของนิสิตคณะวิศวกรรมศาสตร์ชั้นปีที่ 2 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตบางเขน. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรังสิต.
- ปรียาภรณ์ บุญสิทธิ์. (2563). การเสริมสร้างทักษะทางสังคมของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาโดยกิจกรรมกลุ่ม. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

- ผณิกแก้ว คลังคา. (2564). การพัฒนาโปรแกรมจัดการความเครียดตามหลักพุทธจริยศาสตร์ สำหรับมารดาบิดาผู้ป่วยเด็กระยะวิกฤต โรงพยาบาลขอนแก่น. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.
- พิมพ์ ศรีทองคำ. (2557). ความเครียดในการปฏิบัติงาน ภาวะผู้นำที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานปฏิบัติการในบริษัทเอกชนที่นำเข้าและจัดจำหน่ายสินค้าแฟชั่นแห่งหนึ่ง. ใน วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- พรพรรณ มากบุญ. (2555). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อทักษะทางสังคมของเด็กและเยาวชนชายในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน เขต 2 จังหวัดราชบุรี. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ.2550. (2550). ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 124 ตอนที่ 61 ก หน้า 8 (27 กันยายน 2550).
- ไพรินทร์ พัสตุ. (2556). ความเครียด การเผชิญความเครียดของญาติผู้ดูแลและการจัดการกับปัญหาพฤติกรรมและอารมณ์ในผู้ป่วยภายหลังบาดเจ็บที่ศีรษะ. ใน วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ภาณุมาศ หอมบุญยงค์. (2562). แนวทางการพัฒนาทักษะทางสังคมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 10 ในจังหวัดสมุทรสงคราม. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- มณฑา ลิ้มทองกุล และสุภาพ อารีเอื้อ. (2552). แหล่งความเครียด วิธีการเผชิญความเครียด และผลลัพธ์การเผชิญความเครียดของนักศึกษาพยาบาล ในการฝึกภาคปฏิบัติครั้งแรก. วารสารพยาบาลรามา, 15(2), 192-205.
- รักเกียรติ จาริก. (2560). ความเครียดของคนไทย. วารสารมหาวิทยาลัยรามคำแหง, 63-74.
- รุ่งนภา คำไพ. (2564). การพัฒนาทักษะทางสังคม โดยใช้กิจกรรมการเล่นบทบาทสมมติของผู้เรียนระดับชั้นอนุบาลศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสารสาสน์วิเทศศึกษา. วารสารพัฒนศิลป์วิชาการ, 5(2), 127-135.
- ลิวรรณ อุนาภิรักษ์. (2547). การพยาบาลผู้สูงอายุ : ปัญหาระบบประสาทและอื่น ๆ. กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาการพยาบาลรากฐาน คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.

- วจนา ถีละพัฒนนะ,และสายพิน หัตถิรัตน์. (2558). เมื่อผู้ดูแลทำไม่ไหวแล้ว. เรียกใช้เมื่อ 1 พ.ย. 2566 จาก https://www.rama.mahidol.ac.th/fammed/th/article/postgrad/writer23/article_4.
- วงศ์สิริ แจ่มฟ้า, ศิริรัตน์ จำปีเรือง และศศิธร ชิดน่าย. (2563). ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะทางสังคม ภาวะซึมเศร้า และพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุ ชุมชนเมืองจังหวัดนครสวรรค์. วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ, 5(11), 361-374.
- วัชร หนูมงกุฎ. (2557). ผลของการใช้ชุดภาพร่วมกับการแสดงบทบาทสมมติเพื่อเพิ่มทักษะทางสังคมของนักเรียนออทิสติก. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วรรณรัตน์ ลาวัง, รัชนี สรรเสริญ และยุวดี รอดจากภัย. (2548). การพัฒนาโปรแกรมการเสริมสร้างพลังอำนาจญาติผู้ดูแลผู้ใหญ่ผู้ป่วยเรื้อรังที่บ้าน. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- วรรณรัตน์ ลาวัง, อรุณัฐ สุขสวัสดิ์ชน, จักริน สุขสวัสดิ์ชน และโนชา ทศนาถนชัย. (2561). การพัฒนาแอปพลิเคชัน ‘สมาร์ตการดูแล’ เพื่อสนับสนุนผู้ดูแลคนพิการทางการเคลื่อนไหว. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สุดสาคร จำมัน, นพพร ว่องสิริมาศ และวาริรัตน์ ถาน้อย. (2563). ประสิทธิผลของโปรแกรมการจัดการความเครียดต่อสุขภาวะทางจิตใจของผู้ดูแลผู้ป่วยจิตเภทในชุมชน. วารสารการพยาบาลจิตเวชและสุขภาพจิต, 34(3), 62-76
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2566). การสำรวจความพิการ พ.ศ.2565. กรุงเทพมหานคร: กองสถิติสังคม สำนักงานสถิติแห่งชาติ.
- สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ. (2552). อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ.
- องค์การอนามัย. (2538). คู่มือปฏิบัติงานด้านเวชกรรมฟื้นฟูสำหรับแพทย์เกี่ยวกับการป้องกันและฟื้นฟูสมรรถภาพบุคคลที่มีความพิการ เล่ม 1. กรุงเทพฯ: องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.
- อังคินันท์ อินทรกำแหง. (2551). การสังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวกับความเครียดและการเผชิญความเครียดของคนไทย. วารสารพฤติกรรมศาสตร์, 14(1), 135-150.

- อัยยา เมตไธสง. (2557). การพัฒนาทักษะทางสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้เทคนิคการเรียนรู้แบบร่วมเรียนร่วมรู้ (Learning Together Technique) รหัสวิชา ส16101 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำรงชีวิตในสังคม โรงเรียนวังยางวิทยา จังหวัดกาฬสินธุ์. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- Bond A. E., Draeger C. R., Mandleco, B. & Donnelly M. (2003). Needs of family members of patients with severe traumatic brain injury: implication for evidence-based practice. *Critical Care Nurse*, (23)4, 63-72.
- Chris Nijboer, Reike Tempelaar, Mattanja Triemstra, Geertrudis A. M. van den Bos & Robert Sanderman. (2001). The role of social and psychologic resources in caregiving of cancer patients. *American Cancer Society*, 91(5), 1029-1039.
- Flávia Araujo de Amorim, Mariana de Campos Pereira Giorgion & Orestes Vicente Forlenza. (2017). Social skills and well-being among family caregivers to patients with Alzheimer's disease. *Arch Clin Psychiatry*, 44(6), 159-161.
- Francine Náthalie Ferraresi Rodrigues Queluzl, Elizabeth Joan Barham, Zilda Aparecida Pereira Del Prette & Acácia Aparecida Angeli dos Santos. (2018). Social skills inventory for caregivers of elderly family members (SSI-CE): relations with indicators of psychological wellbeing. *Archives of Clinical Psychiatry*, 26(2), 1010-1020.
- Juan C.A.L., Elizabeth N., Teresita V.C., Alison D., Miriam J.M. & Maria L.M.C. (2011). Health-related quality of life incaregivers of individuals with traumaticbrain injury from Guadalajara, Mexico. *J Rehabil Med*, 43(11), 983-986.
- Lawang W., Horey D. E. & Blackford J. (2015). Family caregivers of adult with acquired physical disability: Thai case-control study. *International Journal of Nursing Practice*, 21(1), 70-77.
- Lazarus RS and Folkman S. (1984). *Stress appraisal and coping*. New York: Springer.

- Tsukasaki K., Kido T., Makimoto K., Naganuma R., Ohma M. & Sunaga K. (2006). The impact of sleep interruption on vital measurements and chronic fatigue of female caregivers providing home care in Japan. *Nursing and Health Sciences*, 8(1), 2-9.
- Robinson, Karen Meier. (1988). A social skills training program for adult caregivers. *Advance Nursing Science*, 10(2), 59-72.
- Vicki de Klerk-Rubin. (2021). How Centering Can Improve Your Connection and Communication as a Caregiver. Commonwealth of Virginia: National Council on Aging.

สิ่งที่พระพุทธเจ้าสอน*

WHAT THE BUDDHA TAUGHT

พระสมุห์อุเทน สุทธิจาโค (ไพรเชียว)¹, พระครูบรรพตภาวนาวิธาน² และ พระอธิการอินทร์นุช สุวรรณโณ³

Phrasamu Uthen Suddhicāko (Paikew)¹, PhrakruBanpotpavanavithan² and PhraathikarInnuch Suwanno³

¹⁻³มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา

¹⁻³Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhon Ratchasima Campus, Thailand

Corresponding author E-mail: suri1358355@gmail.com

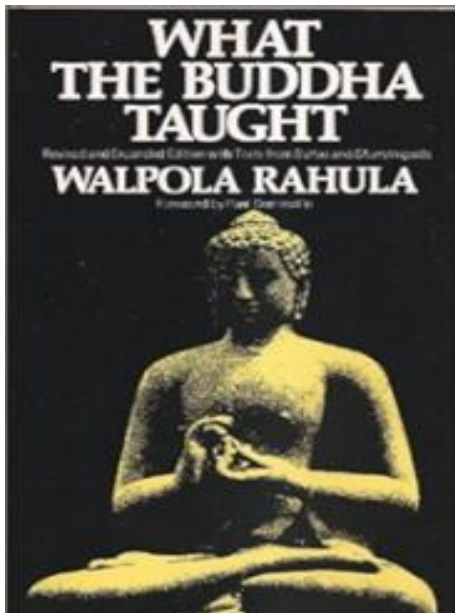
สิรินาถ รักษากักดี¹ และ สมเดช นามเกต²

Sirinart Ruksapukdee¹ and Somdet Namket²

¹⁻²มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

¹⁻²Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nongkhai Campus, Thailand

Corresponding author E-mail: sirinat.1678@gmail.com

แปลจากหนังสือ: What the Buddha Taught

ผู้เขียน : Walpola Rahula

สำนักพิมพ์ : Grove Press

ปีที่พิมพ์ : January 1, 1974

จำนวนหน้า : 151 หน้า

* Received 19 April 2024; Revised 20 April 2024; Accepted 29 April 2024

บทนำ

หนังสือ “สิ่งที่พระพุทธเจ้าสอน” โดย พระวัลโปลา ราหุล,ดร. เป็นผลงานที่นำเสนอความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับคำสอนพื้นฐานของพระพุทธศาสนาอย่างครอบคลุม พระราหุลกลั่นกรองแก่นแท้ของพระพุทธศาสนา นำเสนอแนวคิดหลักด้วยความชัดเจนและลึกซึ้ง หนังสือเล่มนี้ทำหน้าที่เป็นแหล่งข้อมูลที่มีคุณค่าสำหรับทั้งผู้มาใหม่ในพระพุทธศาสนาและผู้ปฏิบัติธรรมที่ชำนาญที่แสวงหาความเข้าใจที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้นเกี่ยวกับประเพณี ราหุลทรงชี้แนะหนทางสู่ความหลุดพ้นจากความทุกข์อย่างเป็นระบบด้วยการสำรวจประเด็นสำคัญๆ อย่างเป็นระบบ เช่น อริยสัจสี่ และมรรคแปดอันประเสริฐ ตามที่พระพุทธเจ้าทรงสอนไว้

ประวัติผู้แต่ง พระวัลโปลา ราหุล,ดร. ผู้เขียน “สิ่งที่พระพุทธเจ้าสอน” เป็นพระภิกษุ นักวิชาการ และนักการศึกษาที่มีชื่อเสียง ราหุลเกิดในศรีลังกาเมื่อปี พ.ศ. 2450 ได้รับความศึกษาทางพระพุทธศาสนาแบบดั้งเดิมก่อนที่จะศึกษาต่อในระดับสูงในด้านปรัชญาและภาษาพุทธศาสนา ต่อมาท่านได้เป็นบุคคลสำคัญในประเพณีเถรวาทและมีบทบาทสำคัญในการเผยแพร่คำสอนทางพุทธศาสนาไปยังประเทศตะวันตก ความเข้าใจอย่างลึกซึ้งของพระราหุลทั้งต่อพระพุทธศาสนาแบบดั้งเดิมและทุนการศึกษาสมัยใหม่สะท้อนให้เห็นในงานเขียนของเขา ทำให้เขาเป็นผู้มีอำนาจที่น่านับถือในปรัชญาพุทธศาสนา ในฐานะนักปราชญ์ ความเข้าใจลึกซึ้งของพระราหุลในคำสอนของพระพุทธเจ้านั้นได้รับการแจ้งจากทั้งทุนการศึกษานานาชาติและประสบการณ์ชีวิตของเขาในประเพณีสงฆ์ทางพุทธศาสนา

สาระสังเขปของหนังสือสิ่งที่พระพุทธเจ้าสอน

เนื้อหาในหนังสือ “พระพุทธเจ้าสอนอะไร” ที่ผู้เขียนได้สรุปออกมาให้เห็นแก่นของเนื้อหาในแต่ละบทดังนี้โดยมีเนื้อหาในหนังสือ ดังต่อไปนี้

ประเด็นหลักและแนวคิดครอบคลุม “สิ่งที่พระพุทธเจ้าสอน” เจาะลึกถึงหลักการพื้นฐานของพระพุทธศาสนา โดยเน้นไปที่ประเด็นหลักที่เป็นแก่นของคำสอนของพระพุทธเจ้า หนังสือเล่มนี้สำรวจความจริงอันสูงส่งสี่ประการซึ่งสรุปธรรมชาติของความทุกข์ของมนุษย์ (ทุกข์) ต้นกำเนิดของความทุกข์ (สมุทัย) การดับทุกข์ (นิโรธะ) และหนทางสู่ความดับทุกข์ (มรรค) พระราหุลทรงแสดงมรรคมีองค์แปดอันประเสริฐ ซึ่งสรุปขั้นตอนการปฏิบัติที่เราสามารถทำได้เพื่อบรรลุลความหลุดพ้นจากความทุกข์ ได้แก่ ความเข้าใจที่ถูกต้อง เจตนา คำพูด การกระทำ การดำรงชีวิต ความพยายาม สติ และสมาธิ นอกจากนี้ หนังสือเล่มนี้ยังกล่าวถึงแนวความคิดต่างๆ

เช่น การกำเนิดแบบพึ่งพาอาศัยกัน (ปาติคสมุปปาตา) และการไม่มีตัวตน (อนัตตา) ซึ่งให้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับธรรมชาติของการดำรงอยู่และเส้นทางสู่การตรัสรู้

การจัดระเบียบหนังสือ “สิ่งที่พระพุทธเจ้าทรงสอน” จัดขึ้นอย่างมีเหตุผลและเป็นระบบ ทำให้ผู้อ่านเข้าถึงพระพุทธศาสนาได้ในระดับต่างๆ ราหุลเริ่มต้นด้วยการแนะนำบริบททางประวัติศาสตร์ของชีวิตและคำสอนของพระพุทธเจ้า ทำให้ผู้อ่านมีความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับต้นกำเนิดของพุทธศาสนา จากนั้นเขาก็ดำเนินการสำรวจความจริงอันสูงส่งสี่ประการและมรรคแปดอันประเสริฐโดยละเอียด โดยให้คำอธิบายและข้อมูลเชิงลึกเชิงปฏิบัติในแต่ละแง่มุมของเส้นทางสู่ความหลุดพ้น ราหุลรวบรวมข้อความที่ตัดตอนมาจากคัมภีร์พุทธศาสนาตลอดทั้งเล่ม รวมถึงข้อความจากพระสูตรและพระธรรมบทเพื่อแสดงแนวคิดและคำสอนสำคัญ การบูรณาการแหล่งข้อมูลปฐมภูมินี้ช่วยเพิ่มความเข้าใจของผู้อ่านและเชื่อมโยงโดยตรงกับคำสอนดั้งเดิมของพระพุทธเจ้า โดยรวมแล้ว การจัดระเบียบหนังสือที่ชัดเจนและมีโครงสร้างช่วยอำนวยความสะดวกในการสำรวจปรัชญาและการปฏิบัติทางพุทธศาสนาอย่างครอบคลุม

การวิเคราะห์แนวคิดหลัก

อริยสัจสี่ (The Four Noble Truths) อริยสัจสี่เป็นคำสอนพื้นฐานของพระพุทธศาสนาที่หล่อหลอมหยั่งรู้ของพระพุทธเจ้าเกี่ยวกับธรรมชาติแห่งความทุกข์และหนทางสู่ความหลุดพ้น การวิเคราะห์ความจริงอันสูงส่งสี่ประการของราหุลเน้นย้ำถึงความเกี่ยวข้องสากลและการประยุกต์ในทางปฏิบัติในการบรรเทาความทุกข์ทรมานของมนุษย์ พระองค์ทรงแสดงความจริงประการแรก ทุกข์ (ความทุกข์) ซึ่งครอบคลุมไม่เพียงแต่ความเจ็บปวดทางกายเท่านั้น แต่ยังรวมถึงความไม่พอใจที่มีอยู่ในวงจรแห่งการเกิด การตาย และการเกิดใหม่ด้วย จากนั้นราหุลจะสำรวจต้นกำเนิดของความทุกข์ (สมุทัย) โดยระบุว่าตัณหาและความผูกพันเป็นสาเหตุของความไม่พอใจของมนุษย์ ทรงแสดงความดับทุกข์ (นิโรธ) และแนวทางปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์ (มรรค) โดยเน้นย้ำถึงความสำคัญของการประพฤติปฏิบัติทางจริยธรรม วินัยทางจิตใจ และปัญญาในการบรรลुความหลุดพ้น

มรรคมรรคแปดอันประเสริฐ (The Noble Eightfold Path) ราหุลให้การวิเคราะห์โดยละเอียดเกี่ยวกับมรรคมรรคแปดอันประเสริฐซึ่งทำหน้าที่เป็นแนวทางปฏิบัติในการเอาชนะความทุกข์ทรมานและการบรรลุการตรัสรู้ พระองค์ทรงแจกแจงปัจจัยทั้ง 8 เหล่านี้ ได้แก่ ความเข้าใจที่ถูกต้อง เจตนา คำพูด การกระทำ การดำรงชีวิต ความพยายาม สติ และสมาธิ เพื่อ

สำรวจความสำคัญและการพึ่งพาซึ่งกันและกัน พระราหุลเน้นย้ำว่ามรรคมีองค์แปดนั้นไม่ใช่ความก้าวหน้าเชิงเส้น แต่เป็นแนวทางแบบองค์รวมในการพัฒนาจิตวิญญาณ โดยแต่ละปัจจัยจะเสริมและสนับสนุนปัจจัยอื่นๆ จากการวิเคราะห์ ราหุลทรงแสดงให้เห็นว่ามรรคองค์แปดเสนอกรอบที่ครอบคลุมสำหรับการดำเนินชีวิตอย่างมีจริยธรรม การฝึกจิต และการบรรลุปัญญา ซึ่งท้ายที่สุดจะนำไปสู่การดับทุกข์ได้อย่างไร

ธรรมเป็นเครื่องอาศัยกัน (Dependent Origination) กำเนิดอาศัย (ปฏิจจสมุปปา) เป็นคำสอนอันลึกซึ้งในพระพุทธศาสนาที่ชี้แจงความเชื่อมโยงและธรรมชาติของปรากฏการณ์ทั้งปวง พระราหุลวิเคราะห์ความเกิดที่ขึ้นอยู่กับเหตุเป็นกระบวนการ โดยที่ความเกิดขึ้นและความดับแห่งทุกข์นั้นขึ้นอยู่กับเหตุและปัจจัยเฉพาะ พระองค์ทรงแจกแจงความเชื่อมโยงทั้ง 12 ประการของการกำเนิดที่ต้องพึ่งพา แสดงให้เห็นว่าอวิชชานำไปสู่ตัณหา (ตัณหา) ซึ่งจะนำไปสู่วงจรแห่งการเกิด การตาย และการเกิดใหม่ดำรงอยู่ต่อไปได้อย่างไร พระราหุลเน้นย้ำถึงความสำคัญของความเข้าใจการกำเนิดที่ต้องพึ่งพาอาศัยเป็นหนทางในการเจาะลึกถึงต้นเหตุของความทุกข์และปลูกฝังความเข้าใจในธรรมชาติของความเป็นจริง

ความไม่มีตัวตน (อนัตตา) (No-self; Anatta) แนวคิดเรื่องไม่มีตัวตน (อนัตตา) ทำลายแนวคิดทั่วไปเกี่ยวกับตัวตนหรือจิตวิญญาณที่ถาวรและไม่เปลี่ยนแปลง ราหุลสำรวจคำสอนของพระพุทธเจ้าเรื่องอนัตตาซึ่งเป็นความเข้าใจอย่างลึกซึ้งเกี่ยวกับธรรมชาติของการดำรงอยู่และอัตลักษณ์ของมนุษย์ เขาวิเคราะห์อนัตตาว่าเป็นหลักคำสอนแห่งการปลดปล่อย โดยเน้นย้ำถึงนัยยะของการละทิ้งความผูกพันและการเอาชนะทัศนคติที่มีอัตตาเป็นศูนย์กลาง ราหุลอธิบายว่าการสำนึกถึงการไม่มีตัวตนส่งเสริมความเมตตา สติปัญญา และอิสรภาพจากวงจรสังสารวัฏได้อย่างไร ราหุลเชิญชวนผู้อ่านให้ใคร่ครวญถึงธรรมชาติแห่งการดำรงอยู่ชั่วคราวและเชื่อมโยงถึงกันผ่านการวิเคราะห์ของเขา จึงทำให้เข้าใจธรรมชาติที่ไม่เที่ยงและไม่สำคัญของตนเองอย่างลึกซึ้งยิ่งขึ้น

การวิเคราะห์มุมมองผู้เขียน

การตีความคำสอนทางพุทธศาสนาของผู้เขียน พระวัลโปละ ราหุละ เสนอการตีความคำสอนทางพุทธศาสนาที่เป็นวิชาการแต่สามารถเข้าถึงได้ใน "สิ่งที่พระพุทธเจ้าสอน" ในฐานะพระภิกษุ นักวิชาการ และนักการศึกษาที่ยังรากลึกในประเพณีเถรวาท พระราหุลได้นำมุมมองที่เป็นเอกลักษณ์ซึ่งหล่อหลอมจากทั้งการฝึกอบรมแบบดั้งเดิมและการสอบถามทาง

วิชาการสมัยใหม่ การตีความคำสอนทางพุทธศาสนาของเขาสะท้อนถึงความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในพระคัมภีร์ รวมทั้งการวิเคราะห์เชิงวิพากษ์และความเกี่ยวข้องในทางปฏิบัติ แนวทางของพระราหุลมีลักษณะชัดเจน แม่นยำ และเน้นการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน พระองค์ทรงนำเสนอคำสอนของพระพุทธเจ้าไม่ใช่เป็นความเชื่อที่จะยอมรับอย่างสุม่สื้สุม่ห้ำ แต่เป็นแนวทางในการเปลี่ยนแปลงส่วนบุคคลและการหลุดพ้นจากความทุกข์ การตีความของราหุลส่งเสริมให้ผู้อ่านมีส่วนร่วมอย่างมีวิจารณญาณกับคำสอน ตั้งคำถามอย่างลึกซึ้ง และนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตของตนเองด้วยความจริงใจและมีวิจารณญาณ

ข้อมูลเชิงลึกหรือการมีส่วนร่วมที่ไม่ซ้ำใคร ใน "สิ่งที่พระพุทธเจ้าสอน" ราหุลนำเสนอข้อมูลเชิงลึกและการมีส่วนร่วมที่เป็นเอกลักษณ์หลายประการเพื่อทำความเข้าใจปรัชญาและการปฏิบัติทางพุทธศาสนา ผลงานที่โดดเด่นประการหนึ่งคือการบูรณาการตำราเบื้องต้นจากพระสูตรและพระธรรมบท ทำให้ผู้อ่านสามารถเข้าถึงคำสอนดั้งเดิมของพระพุทธเจ้าได้โดยตรงด้วยการรวมเอาตำราพื้นฐานเหล่านี้ ราหุลวางรากฐานการตีความของเขาในประเพณีดั้งเดิมของพุทธศาสนาอันเข้มข้น ทำให้ผู้อ่านรู้สึกซาบซึ้งอย่างลึกซึ้งยิ่งขึ้นต่อบริบททางประวัติศาสตร์และหลักคำสอนของคำสอน นอกจากนี้ การที่พระราหุลเน้นในด้านการปฏิบัติของพุทธศาสนาทำให้งานของเขาแตกต่างออกไป เขาไม่เพียงแต่อธิบายแนวความคิดทางทฤษฎีเท่านั้น แต่ยังให้คำแนะนำเชิงปฏิบัติเกี่ยวกับวิธีการนำหลักธรรมทางพุทธศาสนาไปใช้ในชีวิตประจำวันอีกด้วย คำสอนของราหุลในเรื่องสติ ความประพฤตินี้ และการฝึกจิตสะท้อนกับผู้อ่านที่แสวงหาหนทางสู่ความสงบภายในและการเติบโตทางจิตวิญญาณในโลกสมัยใหม่ โดยรวมแล้ว ข้อมูลเชิงลึกและการมีส่วนร่วมที่เป็นเอกลักษณ์ของราหุลทำให้ "สิ่งที่พระพุทธเจ้าสอน" เป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าสำหรับทุกคนที่สนใจสำรวจความลึกของปรัชญาและการปฏิบัติทางพุทธศาสนา

การเปรียบเทียบกับคำสอนทางพุทธศาสนาแบบดั้งเดิม

การจัดแนวตามข้อความตามรูปแบบบัญญัติ "สิ่งที่พระพุทธเจ้าสอน" ของ พระวัลโปลา ราหุล,ดรแสดงให้เห็นถึงความสอดคล้องอย่างมากกับคำสอนทางพุทธศาสนาแบบดั้งเดิมที่พบในตำรามาตรฐาน เช่น พระสูตรและพระธรรมบท การตีความของพระราหุลยังรากลึกในประเพณีเถรวาท ซึ่งเน้นว่าพระไตรปิฎกบาลีเป็นแหล่งที่เชื่อถือได้ของคำสอนของพระพุทธเจ้า ราหุลอ้างอิงและอ้างอิงคำพูดอย่างกว้างขวางจากตำราหลักเหล่านี้ตลอดทั้งเล่ม โดยนำเสนอพระวาทะของพระพุทธเจ้าเป็นรากฐานของการอธิบายของพระองค์ ราหุลวางรากฐาน

การตีความในคัมภีร์สารบบ โดยรับประกันความซื่อสัตย์ต่อคำสอนดั้งเดิมของพระพุทธเจ้า และช่วยให้ผู้อ่านมีความเชื่อมโยงโดยตรงกับแหล่งข้อมูล ความสอดคล้องกับตำราดั้งเดิมนี้ทำให้เกิดความน่าเชื่อถือและความถูกต้องในการนำเสนอปรัชญาและการปฏิบัติทางพุทธศาสนาของราหุล

การเบี่ยงเบนหรือการตีความใหม่

แม้ว่าการตีความคำสอนทางพุทธศาสนาของราหุลส่วนใหญ่จะสอดคล้องกับแหล่งข้อมูลแบบดั้งเดิม อาจมีบางกรณีที่พระองค์ทรงเสนอความเข้าใจหรือการตีความของพระองค์เอง การเบี่ยงเบนหรือการตีความใหม่เหล่านี้ไม่จำเป็นต้องแตกต่างจากคำสอนหลักของพุทธศาสนา แต่อาจแสดงถึงความพยายามของพระราหุลในการชี้แจงหรือปรับบริบทแนวคิดบางอย่างสำหรับผู้ชมยุคใหม่ ตัวอย่างเช่น การที่ราหุลเน้นไปที่การประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพุทธศาสนาในทางปฏิบัติในชีวิตประจำวันอาจสะท้อนถึงความปรารถนาของเขาที่จะทำให้คำสอนเข้าถึงได้ง่ายขึ้น และเกี่ยวข้องกับผู้อ่านร่วมสมัย นอกจากนี้ ภูมิหลังทางวิชาการของราหุลอาจนำไปสู่การวิเคราะห์เชิงวิพากษ์และการตีความพระคัมภีร์ นำเสนอมุมมองใหม่ๆ เกี่ยวกับคำสอนที่คุ้นเคย อย่างไรก็ตาม การเบี่ยงเบนหรือการตีความซ้ำใดๆ มีแนวโน้มที่จะมีพื้นฐานมาจากความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในตำราดั้งเดิมและความมุ่งมั่นอย่างจริงจังที่จะรักษาความสมบูรณ์แห่งคำสอนของพระพุทธเจ้า ท้ายที่สุดแล้ว เป้าหมายของราหุลคือการนำเสนอพระพุทธศาสนาในลักษณะที่ซื่อสัตย์ต่อรากฐานดั้งเดิมและมีความหมายสำหรับผู้ปฏิบัติร่วมสมัย

บทวิจารณ์

จากเนื้อในหนังสือเรื่อง “สิ่งที่พระพุทธเจ้าสอน” ของ พระวัลโปลา ราหุล,ดร. ทำให้พบจุดเด่นและจุดด้อยของหนังสือ ดังนี้

จุดเด่น

ด้านความชัดเจนของคำอธิบาย "สิ่งที่พระพุทธเจ้าสอน" ของ พระวัลโปลา ราหุล,ดร. มีความโดดเด่นในเรื่องความชัดเจนในการอธิบาย ทำให้ผู้อ่านทุกภูมิหลังสามารถเข้าถึงแนวคิดทางพุทธศาสนาที่ซับซ้อนได้ รูปแบบการเขียนที่ชัดเจนของราหุลและการจัดระเบียบที่เป็นระบบช่วยลดความเข้าใจผิดของแนวคิดทางปรัชญาที่ซับซ้อน ช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจแนวคิดพื้นฐานได้อย่างง่ายดาย ไม่ว่าจะสนทนาเรื่องอริยสัจสี่หรือมรรคมีองค์แปด คำอธิบายของราหุลนั้นตรงไปตรงมาแต่ลึกซึ้ง รับรองได้ว่าแม้แต่ผู้ที่นับถือศาสนาพุทธใหม่ก็สามารถเข้าใจและชื่น

ชมคำสอนได้ ด้วยการรักษาความชัดเจนตลอดทั้งเล่ม พระราหุลช่วยให้ผู้อ่านมีส่วนร่วมอย่างลึกซึ้งกับเนื้อหาและนำหลักธรรมทางพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในชีวิตของตนเองด้วยความมั่นใจ

ด้านการเข้าถึงสำหรับผู้เริ่มต้น จุดแข็งที่ยิ่งใหญ่ที่สุดของหนังสือเล่มนี้คือการเข้าถึงสำหรับผู้เริ่มต้นที่แสวงหาความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับพุทธศาสนา รูปแบบการเขียนที่เข้าถึงได้ง่ายของราหุลและความก้าวหน้าในเชิงตรรกะของหัวข้อต่างๆ ทำให้ "สิ่งที่พระพุทธเจ้าสอน" เป็นจุดเริ่มต้นที่ดีเยี่ยมสำหรับผู้ที่สำคัญปรัชญาและการปฏิบัติทางพุทธศาสนาเป็นครั้งแรก ราหุลหลีกเลี่ยงศัพท์เฉพาะและภาษาลึกลับ โดยเลือกใช้คำอธิบายที่ชัดเจนและตัวอย่างที่เกี่ยวข้องซึ่งโดนใจผู้อ่านในช่วงต่างๆ ของการเดินทางทางจิตวิญญาณแทน ไม่ว่าผู้อ่านจะสงสัยเกี่ยวกับพื้นฐานของจริยธรรมทางพุทธศาสนาหรือความซับซ้อนของการฝึกสมาธิ ราหุลก็เป็นรากฐานที่มั่นคงสำหรับใช้ในการสำรวจและศึกษาเพิ่มเติม

ด้านการบูรณาการข้อความจากพระสูตรและพระธรรมบท จุดแข็งที่โดดเด่นอีกประการหนึ่งของ "สิ่งที่พระพุทธเจ้าทรงสอน" คือการบูรณาการข้อความจากพระสูตรและพระธรรมบท ทำให้ผู้อ่านเข้าใจคำสอนทางพุทธศาสนามากขึ้นด้วยคำพูดโดยตรงจากวาทกรรมของพระพุทธเจ้า ราหุลสานข้อความที่ตัดตอนมาจากตำราบัญญัติเหล่านี้ไว้ในคำอธิบายของเขาอย่างราบรื่น ช่วยให้ผู้อ่านสามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลได้โดยตรง และส่งเสริมความซาบซึ้งอย่างลึกซึ้งต่อความสมบูรณ์และความถูกต้องของประเพณีทางพุทธศาสนา ราหุลได้นำข้อความจากพระสูตรตันตกรรมและธรรมบทมารวมไว้ในคำสอนอันทรงอำนาจของพระพุทธเจ้า เพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือและความสอดคล้องในการตีความของพระองค์ การบูรณาการตำราเบื้องต้นนี้ไม่เพียงแต่เสริมสร้างความเข้มงวดทางวิชาการของหนังสือเท่านั้น แต่ยังเป็นแรงบันดาลใจให้ผู้อ่านมีส่วนร่วมอย่างลึกซึ้งยิ่งขึ้นกับภูมิปัญญาแห่งพระวณะของพระพุทธเจ้า

จุดด้อย

ด้านอคติหรือข้อจำกัดที่อาจเกิดขึ้น แม้ว่า "สิ่งที่พระพุทธเจ้าสอน" จะให้ข้อมูลเชิงลึกที่มีคุณค่าเกี่ยวกับปรัชญาและการปฏิบัติทางพุทธศาสนา แต่สิ่งสำคัญคือต้องรับทราบถึงอคติหรือข้อจำกัดที่อาจเกิดขึ้นซึ่งอาจส่งผลต่อการนำเสนอของผู้เขียน ภูมิหลังของพระราหุลในฐานะนักปราชญ์ในประเพณีเถรวาทอาจนำไปสู่อคติต่อการตีความคำสอนทางพระพุทธศาสนาของฝ่ายเถรวาท อคตินี้อาจแสดงให้เห็นในการจัดลำดับความสำคัญของมุมมองหลักคำสอนบางอย่าง หรือการละเลยการตีความทางเลือกอื่นที่พบในประเพณีทางพุทธศาสนาอื่นๆ เช่น มหายานหรือวัชรยาน

นอกจากนี้ มุมมองของพระราหุลในฐานะพระภิกษุอาจแตกต่างแต่มีการนำเสนอแนวคิดบางอย่าง โดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับชีวิตสังฆหรือบทบาทของคณะสงฆ์ ซึ่งอาจมองข้ามมุมมองของผู้ปฏิบัติธรรม หรือผู้ที่อยู่นอกประเพณีสงฆ์ ซึ่งสอดคล้องกับบทวิจารณ์ของบทวิจารณ์หนังสือ (BOOK REVIEW) “พระพุทธองค์ทรงสอนอะไร What the Buddha Taught” พระครูปริยัติพัชรโกวิท (2563) เรื่อง พระพุทธองค์ทรงสอนอะไร (What the Buddha Taught) ผู้เขียนกล่าวสิ่งที่ไม่เห็นด้วยในหนังสือว่า ผู้ที่ต้องการให้มีอาตมัน ในพระพุทธศาสนา มักโต้แย้งว่า เป็นความจริงที่พระพุทธองค์ทรงแยกแยะสัตว์เป็นรูป เวทนา สัญญา สังขาร และวิญญาณ และตรัสว่าธรรมเหล่านี้มิใช่ตัวตนแต่พระองค์มิได้ตรัสว่า ไม่มีอาตมันอยู่ในมนุษย์หรือในที่อื่นใด นอกเหนือจากเบญจขันธ์เหล่านั้น สถานะนี้พึงไม่ขึ้นด้วยเหตุผล 2 ประการ คือ (1) ตามหลักคำสอนของพระพุทธเจ้า บุคคลย่อมประกอบขึ้นด้วยขันธ์ 5 เท่านั้น ไม่มีสิ่งใดอื่นนอกไปจากนี้ (2) พระพุทธองค์ทรงปฏิเสธอย่างชัดเจนด้วยพระดำรัสอันไม่อ้อมค้อมในที่หลายแห่งว่า อาตมัน อัตตา ตัวตน หรือ Ego มิได้มีอยู่ทั้งภายในหรือภายนอกมนุษย์ หรือแม้ในที่อื่นใดในโลกนี้

ด้านประเด็นที่ต้องปรับปรุง แม้จะมีจุดแข็ง แต่ “สิ่งที่พระพุทธเจ้าสอน” อาจได้รับประโยชน์จากการปรับปรุงบางด้านเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการเป็นแหล่งข้อมูลสำหรับผู้อ่าน ประเด็นที่ต้องปรับปรุงประการหนึ่งคือการรวมมุมมองและเสียงที่หลากหลายมากขึ้นไว้ในเนื้อหา แม้ว่าพระราหุลจะให้ภาพรวมที่ครอบคลุมเกี่ยวกับคำสอนทางพุทธศาสนา แต่หนังสือเล่มนี้สะท้อนถึงการตีความและการวิเคราะห์ของพระองค์เองเป็นหลัก ซึ่งอาจจำกัดขอบเขตของมุมมองที่เป็นตัวแทน การรวมข้อมูลเชิงลึกจากนักวิชาการ ผู้ปฏิบัติงาน และประเพณีที่หลากหลายสามารถเสริมสร้างความเข้าใจของผู้อ่านและส่งเสริมการสนทนาที่ครอบคลุมมากขึ้นภายในเนื้อหา นอกจากนี้ “สิ่งที่พระพุทธเจ้าสอน” ยังอาจได้รับประโยชน์จากคำแนะนำที่ชัดเจนมากขึ้นในการประยุกต์หลักพุทธศาสนากับประเด็นและความท้าทายร่วมสมัย แม้ว่าพระราหุลจะให้คำแนะนำเชิงปฏิบัติเกี่ยวกับการผสมผสานการมีสติและการปฏิบัติอย่างมีจริยธรรมในชีวิตประจำวัน ผู้อ่านอาจได้รับประโยชน์จากคำแนะนำที่เจาะจงมากขึ้นเกี่ยวกับการจัดการกับปัญหาสมัยใหม่ เช่น ความยุติธรรมทางสังคม ความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม หรือสุขภาพจิตภายใต้กรอบพุทธศาสนา การให้ตัวอย่างและกรณีศึกษาที่เป็นรูปธรรมสามารถช่วยลดช่องว่างระหว่างทฤษฎีและการปฏิบัติได้ ส่งผลให้ผู้อ่านสามารถบูรณาการคำสอนทางพุทธศาสนาเข้ากับประสบการณ์ชีวิตของตนได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

ผลกระทบและความเกี่ยวข้องที่เกิดขึ้น

อิทธิพลต่อผู้อ่านและต้นทุนพุทธศาสนิกชน “สิ่งที่พระพุทธเจ้าสอน” มีอิทธิพลสำคัญต่อทั้งผู้อ่านและนักวิชาการชาวพุทธนับตั้งแต่ตีพิมพ์ ด้วยการอธิบายที่ชัดเจนของคำสอนพื้นฐานทางพระพุทธศาสนา หนังสือเล่มนี้จึงเป็นช่องทางให้ผู้คนจำนวนนับไม่ถ้วนได้สำรวจและทำความเข้าใจพุทธศาสนาให้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น คำอธิบายที่ชัดเจนของราหุลและการบูรณาการตำราหลักช่วยให้ผู้อ่านมีส่วนร่วมโดยตรงกับคำสอนของพระพุทธเจ้า ส่งเสริมความซาบซึ้งอย่างลึกซึ้งต่อความร่ำรวยและความซับซ้อนของประเพณี นอกจากนี้ “สิ่งที่พระพุทธเจ้าทรงสอน” ยังได้มีส่วนสำคัญในการมอบทุนการศึกษาทางพุทธศาสนาโดยนำเสนอการตีความปรัชญาและการปฏิบัติทางพุทธศาสนาที่เป็นวิชาการแต่สามารถเข้าถึงได้ งานของพระราหุลได้สร้างแรงบันดาลใจให้กับการวิจัยและการเสวนาเพิ่มเติมภายในชุมชนวิชาการ กำหนดทิศทางของการศึกษาพุทธศาสนา และมีอิทธิพลต่อนักวิชาการและผู้ปฏิบัติงานรุ่นต่อไป

การประยุกต์ใช้คำสอนในบริบทร่วมสมัย ในโลกที่ซับซ้อนและเชื่อมโยงกันมากขึ้นเรื่อยๆ คำสอนที่นำเสนอใน “สิ่งที่พระพุทธเจ้าสอน” ยังคงมีความเกี่ยวข้องอย่างมากและนำไปประยุกต์ใช้กับความท้าทายร่วมสมัยได้ การเน้นย้ำของราหุลในเรื่องจรรยาบรรณ สติ และปัญญา ให้คำแนะนำอันทรงคุณค่าในการดำเนินชีวิตที่ซับซ้อนของชีวิตยุคใหม่ด้วยความซื่อสัตย์และความเห็นอกเห็นใจ ข้อมูลเชิงลึกเชิงปฏิบัติที่นำเสนอในหนังสือเล่มนี้ช่วยให้ผู้อ่านปลูกฝังความสงบภายใน ความยืดหยุ่น และความเป็นอยู่ที่ดี ท่ามกลางความเครียดและความไม่แน่นอนของศตวรรษที่ 21 นอกจากนี้ “สิ่งที่พระพุทธเจ้าสอน” ยังกระตุ้นให้ผู้อ่านไตร่ตรองประเด็นทางสังคมอย่างมีวิจารณญาณ เช่น ความไม่เท่าเทียมกัน ความอยุติธรรม และความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อม ผ่านเลนส์ทางพุทธศาสนา ซึ่งเป็นแรงบันดาลใจในการดำเนินการเปลี่ยนแปลงที่มีรากฐานมาจากความเมตตาและภูมิปัญญา ด้วยการประยุกต์ใช้คำสอนของพระพุทธเจ้ากับบริบทร่วมสมัย ผู้อ่านมีโอกาที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงบวกในชีวิตและชุมชนของตน โดยรวบรวมหลักการอันเป็นอมตะของพุทธศาสนาในโลกที่ต้องการการเยียวยาและการเปลี่ยนแปลง

สรุป

ใน "สิ่งที่พระพุทธเจ้าสอน" วัลโปลา ราหุล นำเสนอการสำรวจหลักคำสอนพื้นฐานทางพุทธศาสนาที่ชัดเจนและครอบคลุม รวมถึงอริยสัจสี่ อริยมรรคอันสูงส่ง กำเนิดที่พึงพา และการไม่มีตัวตน (อนัตตา) การแสดงออกที่ชัดเจนของพระราหุลและการบูรณาการข้อความเบื้องต้นจากพระสูตรและพระธรรมบททำให้ผู้อ่านมีรากฐานที่มั่นคงในการทำความเข้าใจหลักการสำคัญของพุทธศาสนา การเน้นการประยุกต์ใช้ในทางปฏิบัติและการเข้าถึงทำให้นักหนังสือเล่มนี้มีคุณค่าอันล้ำค่าสำหรับทั้งผู้เริ่มต้นและผู้ปฏิบัติงานที่มีประสบการณ์ที่ต้องการทำความเข้าใจคำสอนของพระพุทธเจ้าให้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะ

"สิ่งที่พระพุทธเจ้าสอน" ขอแนะนำเป็นอย่างยิ่งสำหรับผู้ที่มีแนวโน้มจะสำรวจพระพุทธศาสนาอย่างลึกซึ้ง แนวทางเชิงวิชาการแต่เข้าถึงได้ของราหุลทำให้ผู้อ่านทุกภูมิหลังสามารถเข้าถึงหนังสือเล่มนี้ได้ โดยนำเสนอข้อมูลเชิงลึกที่สะท้อนทั้งสติปัญญาและหัวใจ ไม่ว่าคุณจะยังใหม่กับพุทธศาสนาหรือฝึกฝนมานานหลายปี "สิ่งที่พระพุทธเจ้าสอน" มอบแนวทางอันทรงคุณค่าในการนำหลักธรรมทางพุทธศาสนาไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันและการเดินทางทางจิตวิญญาณของคุณ ด้วยความชัดเจน ความลึก และความเกี่ยวข้อง หนังสือเล่มนี้เป็นแรงบันดาลใจให้ผู้อ่านเริ่มต้นเส้นทางแห่งการค้นพบตนเอง ความเห็นอกเห็นใจ และปัญญา ซึ่งสอดคล้องกับคำสอนอันเป็นอมตะของพระพุทธเจ้า

เอกสารอ้างอิง

พระครูปริยัติพัชรโกวิท สุขุมลปญโญ และ ศักดิ์เจริญชัยกุล. (2563). พระพุทธองค์ทรงสอนอะไร.วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์ , 5(2),230-231.

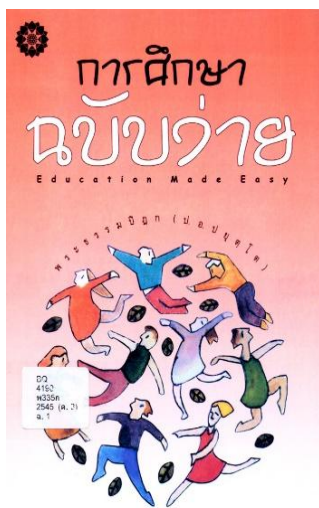
Walpola Rahula. (1974) . What the Buddha Taught: Revised and Expanded Edition with Texts from Suttas and Dhammapada. Grove Press.

การศึกษา ฉบับง่าย*

EDUCATION MADE EASY

ศิวกร อินภุษา¹, พระมหาพิสิฐ วิสิษฐปณฺโญ² และ ประจิตร มหาหิง³
Siwakorn Inphusa¹, Phra Maha Phisit Wisitthapanyo² and Prachitr Mahahing³
¹⁻³มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

¹⁻³Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus, Thailand
Corresponding Author's Email: siwakornin@gmail.com

แปลจากหนังสือ: การศึกษา ฉบับง่าย Education Made Easy

ผู้เขียน: พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต)

ผู้แปล: โรงเรียนอนุบาลหนองน้อย และโรงเรียนทอสี

สำนักพิมพ์: พิมพ์สวय

ปีที่พิมพ์: 2545

จำนวนหน้า: 47

ISBN: 974-7892-27-8

บทนำ

หนังสือเรื่อง “การศึกษา ฉบับง่าย Education Made Easy” ที่ผู้เขียนสนใจและนำมาวิจารณ์ต่อไปนี้เป็นผลงานที่สร้างสรรค์ของพระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต) ซึ่งเป็นปราชญ์ทางพระพุทธศาสนาแห่งยุค ที่ได้รับความเคารพนับถืออย่างยิ่ง และยอมรับอย่างกว้างขวางจากชาวไทยและชาวโลก หนังสือเล่มนี้ตีพิมพ์ในปีพุทธศักราช 2545 พิมพ์เป็นธรรมทาน โดยโรงเรียนอนุบาลหนองน้อย และโรงเรียนทอสี จาก ธรรมกถา ปาฐกถา แสดงแก่คณะครู

* Received 10 April 2024; Revised 24 April 2024; Accepted 28 April 2024

และผู้บริหาร ของโรงเรียนอนุบาลหนูน้อย และโรงเรียนทอสี ที่มาถวายนงานการจัดการศึกษาแนวพุทธ และรับฟังโอวาท เนื่องในวันครู 16 มกราคม 2545 ณ อุโบสถ วัดญาณเวศกวัน ผลงานนี้มีองค์ประกอบของเนื้อหาประกอบด้วย 1) วันครู 2) งานของครู-งานของพระพุทธเจ้า 3) หลักการศึกษา 4) หลักการสอน 5) ไตรสิกขา เดินหน้าไปกับชีวิตทั้งสามด้าน 6) สอนเด็กให้ได้ครบไตรสิกขา 7) สิกขาข้อศีลมี 2 ด้าน 8) กินอย่างไรให้เป็นไตรสิกขา 9) เอาปัญญากับจิตใจมาช่วยในการฝึกศีล 10) พอกินอยู่เป็น...ก็คิดเป็นเอง 11) วินัย คือ จัดตั้งวิถีชีวิตแห่งไตรสิกขา 12) ถ้ามองเห็นความสำคัญของความเคยชิน ก็รู้ความสำคัญของวินัย 13) วินัยเป็นรูปแบบ ต้องรักษาสาระไว้ และสื่อสารได้ 14) รู้จักศีลครบ 4 หมวด จึงจะเข้าใจคำว่า "ศีล" 15) ทำไม ในการศึกษาขั้นพื้นฐาน ท่านเริ่มต้นโดยเอาศีล เป็นที่บูรณาการไตรสิกขา 16) ได้แค่ศีล เพียงขั้นกินอยู่ดูฟังเป็นเท่านั้น เด็กไทย สังคมไทย มีหรือจะไม่พัฒนา 17) อาชีวะเป็นแดนใหญ่ ทั้งโดยกิจกรรม และโดยกาลเวลา ในการที่จะเอาไตรสิกขามาพัฒนาชีวิตคน 18) ถ้ามีวินัยชาวพุทธ ก็มีวิถีชีวิตที่เอื้อต่อการศึกษา 19) การศึกษา ออกผลมาเป็นชีวิตที่เป็นอยู่อย่างดี มีวิถีชีวิตดีงามที่พัฒนาไปในมรรค จนเป็นภาวิต 4 20) มอง Child-Centered Education อย่างไร จึงจะเอามาใช้หรือไม่ใช้ อย่างเท่าทัน และ 21) ของที่นำเข้า ต้องรู้ให้เต็มเท่าที่เขาเข้าใจ ของเขาพร้อมตรงไหน ก็ต้องรู้และเติมให้เต็มจริง ๆ ได้

เป็นการรวบรวมความรู้และปรัชญาเกี่ยวกับการศึกษาในรูปแบบที่เข้าใจง่าย ทำให้เป็นที่นิยมและได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวาง ผลงานนี้เน้นไปที่การทำให้การศึกษาเป็นเรื่องที่เข้าใจง่ายและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ ไม่ว่าจะเป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์ การสังเกตการณ์ หรือการคิดเชิงวิเคราะห์ ทำให้การศึกษาไม่ได้จำกัดอยู่เฉพาะในห้องเรียน พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตโต) ได้ใช้ประสบการณ์และความรู้ของตนเองในการสร้างสรรค์ผลงานนี้ ทำให้เป็นแหล่งความรู้ที่มีคุณค่าและสามารถนำไปสู่การพัฒนาทั้งในด้านบุคคลและสังคม ในส่วนสุดท้าย ของผลงานนี้ไม่ได้เน้นเพียงการส่งเสริมความรู้และทักษะทางวิชาการเท่านั้น แต่ยังช่วยส่งเสริมการเรียนรู้และการพัฒนาทักษะชีวิตที่จำเป็นสำหรับการใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้วิจารณ์จึงได้ตั้งประเด็นในศึกษา คือ แก่นเนื้อหาสำคัญของหนังสือและแนวคิดทางการศึกษาที่อยู่ในหนังสือนี้

เนื้อเรื่องหนังสือ การศึกษา ฉบับง่าย Education Made Easy

เนื้อหาในหนังสือ “การศึกษา ฉบับง่าย Education Made Easy” ผู้เขียนได้สรุปออกให้เห็นแก่นเนื้อหาสำคัญประกอบด้วย

1) **วันครู** เป็นโอกาสที่ดีในการระลึกถึงความสำคัญของการศึกษาและบทบาทของครูในการสร้างอนาคตของชาติ ข้อความที่เน้นในวันครูช่วยเตือนให้เรามีสติในการเติบโตและการเรียนรู้ของเด็ก โดยเฉพาะการเชื่อมโยงระหว่างเด็ก พ่อแม่ และครูในการสร้างอนาคตที่ดีให้แก่อนาคต ดังนั้น ความสำคัญของวันนี้ไม่ได้อยู่เพียงแค่การเฉลิมฉลองครูเท่านั้น แต่ยังเป็นการย้ำให้เราเห็นว่าเรามีส่วนร่วมในการเป็นผู้สร้างอนาคตของชาติผ่านการศึกษาของเด็ก ๆ ด้วยกัน

2) **งานของครู-งานของพระพุทธเจ้า** ครูและพระพุทธเจ้ามีบทบาทสำคัญในการสร้างสังคมที่มีความเป็นอยู่ร่วมกันอย่างสมดุล โดยการสอนและแนะนำให้คนในสังคมเข้าใจและปฏิบัติตามหลักการของความเมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา ซึ่งเป็นส่วนสำคัญของการสร้างสังคมที่เป็นมิตรและเชื่อมั่น ครูมีบทบาทในการสอนและเสริมสร้างบุคลิกภาพและความรู้ให้กับเยาวชน ให้ได้เรียนรู้เกี่ยวกับพระพุทธศาสนาและคุณค่าทางสันติภาพ ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาจิตใจและจิตวิญญาณ พระพุทธเจ้าสอนให้เรารู้จักความจริงและธรรมชาติของสิ่งต่าง ๆ และเรียนรู้จากนั้นให้นำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน เพื่อให้เกิดความสุขและสมดุลในชีวิต การศึกษาและปฏิบัติตามสอนที่ถูกต้องของครูและพระพุทธเจ้าเป็นประโยชน์สำคัญในการสร้างสังคมที่มีความเจริญก้าวหน้าได้ดีขึ้น โดยการนำหลักธรรมและการสอนที่ดีเข้าไปในชีวิตประจำวันจะช่วยสร้างสังคมที่มีคุณภาพและเติบโตอย่างยั่งยืน

3) **หลักการศึกษา** การศึกษาในพระพุทธศาสนาเป็นการฝึกตัวเองให้เป็นอยู่ดี โดยการศึกษาไตรสิกขา หรือหลักธรรมทั้งหลาย ซึ่งเป็นการพัฒนาชีวิตให้มีความสามารถที่จะเป็นอยู่ได้อย่างดี การศึกษาจึงเป็นเรื่องตลอดชีวิต และตลอดเวลา ไม่ใช่เพียงแค่การเรียนรู้ในโรงเรียน การศึกษาเป็นการทำให้ชีวิตเป็นอยู่ได้อย่างดี ซึ่งเราต้องพยายามอยู่ตลอดเวลา การศึกษาก็คือการทำให้ชีวิตเป็นอยู่ได้อย่างดี ซึ่งเราต้องพยายามอยู่ตลอดเวลา การศึกษาก็เป็นกิจกรรมของชีวิตนั่นเอง การศึกษาในพระพุทธศาสนาจึงเข้ามาอยู่ในชีวิตของคน เหมือนกับว่าเอาไตรสิกขามาฝึกคนหรือเอามาจัดเข้าในชีวิตของคน ให้เกิดเป็นวิถีชีวิตที่มีองค์ประกอบ 8 ประการ ที่เรียกว่า “มรรคมองค์แปด” สิกขา แปลว่า ศึกษา มรรคก็แปลว่า ทางชีวิต เราศึกษาอย่างไร เราก็มีมรรคคือวิถีชีวิตที่ดีงามขึ้นอย่างนั้น เมื่อศึกษามากขึ้น วิถีชีวิตของเราก็กลายเป็นมรรคมากขึ้น คือก้าวไปในมรรคมากขึ้น เรายังทำไตรสิกขาให้เจริญมากขึ้น เรายังก้าวไปใน

มรรคมากขึ้น ฉะนั้น มรรคก็เป็นเรื่องเดียวกับไตรสิกขา หรือเป็นอีกด้านหนึ่งของไตรสิกขา ตามที่พูดมานี้ ความหมายของการศึกษาจึงสามารถให้ได้หลายอย่าง จะพูดแง่ไหนก็ได้ เช่นว่า เป็นเรื่องของการพัฒนาความสามารถที่จะเป็นอยู่ให้ดีที่สุด หรือการทำชีวิตให้งดงามไปในมรรค

4) หลักการสอน การศึกษาเป็นงานของชีวิตและหน้าที่ของทุกคนทุกชีวิต ครูเข้ามาช่วยเราให้ศึกษาอย่างได้ผล พ่อแม่เป็นครูคนแรกที่เราศึกษาการเป็นอยู่พื้นฐาน พระพุทธเจ้าสอนความจริงที่มีอยู่ตามธรรมดา ถ้าเรารู้ความจริงนั้น เราจะได้ปฏิบัติต่อสิ่งทั้งหลายให้ถูกต้อง คำสอนของพระพุทธเจ้าเป็นการสอนความจริงที่เราต้องรู้เพื่อให้ชีวิตของเราเป็นอยู่ดี และสังคมของเราจะอยู่ดี ถ้าเราไม่รู้จักความจริงนั้น เราจะทำให้เสียเวลากับชีวิต และผิดพลาด ไม่เจริญก้าวหน้า และอาจจะพลาดพลั้งไปในทางเสียหาย กลายเป็นความเสื่อมของชีวิตไป

5) ไตรสิกขา เดินหน้าไปกับชีวิตทั้งสามด้าน การศึกษาเป็นงานของชีวิตที่ต้องพยายามเป็นอยู่ให้ดี ไตรสิกขาคือการสัมพันธ์กับโลกใน 3 ด้าน คือ พฤติกรรม จิตใจ และปัญญา พฤติกรรมคือการสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม จิตใจมีบทบาทในการสัมพันธ์กับโลกภายนอก และปัญญาของเรากำหนดขอบเขตการสัมพันธ์ การสัมพันธ์ที่ดีต้องมุ่งเพื่อสนองความต้องการในแง่ของการหนีทุกข์และหาความสุข

6) สอนเด็กให้ได้ครบไตรสิกขา การสอนเด็กให้ได้ครบไตรสิกขา คือ สติ สมาธิ ปัญญา มีดังนี้ คือ พฤติกรรมหรือการสัมพันธ์กับโลกภายนอก ต้องไม่เบียดเบียนใคร ไม่ก่อความเดือดร้อน ไม่เป็นโทษ แต่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่กุล สมาธิ สภาพจิตใจที่กำลังทำอยู่หรือกำลังจะทำกิจกรรม ต้องมีเจตนาดี มีความมุ่งหมายดี มีแรงจูงใจที่ดี ปัญญา ความรู้ความเข้าใจ ต้องรู้เข้าใจสิ่งที่กระทำ ตรงตามเหตุปัจจัย จะก่อให้เกิดผลที่ต้องการได้ครบถ้วนกระบวนการทุกกิจกรรมสามารถพิจารณาทั้ง 3 ด้านครบเลย พอตรวจสอบชัดเจนแล้ว ศึกษาครบสามด้านก็ทำด้วยความมั่นใจเลย

7) ศึกษาข้อศีลมี 2 ด้าน ศึกษา 3 และภาวนา 4 เป็นเครื่องมือในพระพุทธศาสนา สำหรับการศึกษาและปรับปรุงตนเอง ศึกษา 3 คือ สติ สมาธิ และปัญญา ซึ่งเป็นการดูการทำงานแบบองค์รวมขององค์รวม 3 ภาวนา 4 คือ กายภาวนา ศีลภาวนา จิตตภาวนา และปัญญาภาวนา ซึ่งเป็นการจำแนกแยกแยะออกดูแต่ละด้านให้ชัดไปที่ละอย่าง ศีลในภาวนา 4 ถูกแยกเป็น 2 ด้าน คือ กายภาวนา และศีลภาวนา เพื่อดูความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทาง

กายภาพและสังคมให้ละเอียด การศึกษาในพระพุทธศาสนาเริ่มตั้งแต่การเป็นอยู่ประจำวัน เพื่อให้ชีวิตเป็นอยู่ด้วยดี

8) กินอย่างไรให้เป็นไตรสิกขา การกินเพื่อเป็นไตรสิกขาเกี่ยวข้องกับการสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมและการใช้ปัญญาในการรับประทานอาหาร การกินเป็นการสัมพันธ์กับวัตถุข้างนอก ถ้าใช้แล้วเป็นประโยชน์ก็เอื้อกุล ก็เป็นศีล แต่ถ้าใช้แล้วเกิดโทษก่อความเดือดร้อน ก็เสียศีล ในขณะที่กิน จิตใจเราก็มีความพอใจไม่พอใจ มีความสุขหรือความทุกข์ การที่จะพอใจไม่พอใจ จะเป็นสุขหรือเป็นทุกข์อย่างไร ก็ขึ้นอยู่กับปัญญาด้วย ถ้ามองเห็นว่า ที่เรากินนี้มีความมุ่งหมาย เพื่อให้สุขภาพดี ความพอใจก็เกิดขึ้นอย่างหนึ่ง ถ้าไม่ได้คิด ไม่ได้พิจารณา มุ่งสนองความต้องการของลิ้น ต้องการรสอร่อย ความพอใจและความสุขก็จะไปอีกอย่างหนึ่ง ดังนั้น การกินเพื่อเป็นไตรสิกขาจึงต้องมีการใช้ปัญญาในการรับประทานอาหาร

9) เอาปัญญากับจิตใจมาช่วยในการฝึกศีล การฝึกศีลเกี่ยวข้องกับการใช้ปัญญาและจิตใจในการสัมพันธ์กับสิ่งภายนอก ศีลเป็นผลสำเร็จด้วยปัญญา การฝึกศีลเป็นการฝึกปัญญาด้วย การฝึกศีลในชีวิตประจำวันเกี่ยวข้องกับโลกภายนอก คือเกี่ยวข้องกับวัตถุ และเกี่ยวข้องกับเพื่อนมนุษย์ การฝึกด้านนี้เราใช้สมาธิและปัญญาเข้ามาช่วย การบูรณาการนี้เป็นส่วนหนึ่งของชีวิตที่เป็นจริง ถ้าเราไม่บูรณาการมันก็ไม่สามารถจะเกิดผลดีขึ้นมาได้ การศึกษาถูกทางทำให้ศีล สมาธิ และปัญญามาด้วยกัน และเป็นตัวตั้งต้นให้แก่วิถีชีวิตที่ถูกต้อง กระบวนการศึกษาและพัฒนาชีวิตดำเนินไปอย่างนี้ เป็นเรื่องของไตรสิกขากับมรรคมงคล 8 ประสานไปด้วยกัน การศึกษามีตลอดเวลา

10) พอกินอยู่เป็น...ก็คิดเป็นเอง การศึกษาเริ่มที่ศีล และการเป็นอยู่ในชีวิตประจำวัน เช่น การกินอาหาร การใช้สอยบริโภคสิ่งต่าง ๆ ตลอดจนเทคโนโลยีทุกอย่าง คือ ให้รู้จักถามตัวเองว่า ที่เราใช้มันนี่เพื่ออะไร คุณค่าที่แท้ของมันอยู่ที่ไหน ถ้าได้รู้จักหัดพิจารณา เขาก็เกิดการเรียนรู้จักคิดใหม่ การคิดเป็นเริ่มที่การกินอยู่ในชีวิตประจำวันนี่แหละ พอเรากินอยู่เป็น มันก็คิดเป็นเอง ถ้าเราคิดไม่เป็น มันก็กินอยู่ไม่เป็น เพราะฉะนั้น ให้ชีวิตประจำวันเป็นแดนเริ่มเองเลย พระพุทธเจ้าก็ให้ปัญญามาอยู่ที่ศีลนั่นแหละ และปัญญากับจิตใจก็มาช่วยพัฒนาศีลขึ้นไปมาฝึกกันตั้งแต่นี้เลย

11) วินัย คือ จัดตั้งวิถีชีวิตแห่งไตรสิกขา วินัยในการจัดตั้งวิถีชีวิตที่สอดคล้องกับหลักไตรสิกขา มันเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้เราสร้างวิถีชีวิตและนำเอา “ระบบไตรสิกขา” มาใช้ได้ วินัยช่วยให้เราจัดตั้งวิถีชีวิตที่ทำให้คนต้องดำเนินชีวิตและทำกิจกรรมต่าง ๆ อยู่ในแนวทางที่

เราต้องการให้เป็นไปตาม “หลักไตรสิกขา” ดังนั้น วินัยจึงมาเป็นตัวสัมพันธ์ใกล้ชิดที่สุดกับศีล คือจัดตั้งให้เกิดเป็นศีลหรือจัดตั้งวิถีชีวิตที่จะให้มีสิกขาขึ้นศีล เพราะศีลเป็นเรื่องของพฤติกรรม ซึ่งแสดงออกทางกาย และวาจา ชัดเจนออกมา การจัดตั้งที่เป็นรูปธรรม ซึ่งอยู่ในสังคม ก็ออกมาในรูปของศีล. ที่จริงวินัยไม่ใช่แค่ฝึกศีลหรอก ก็จัดตั้งให้เกิดโอกาสที่จะฝึกไตรสิกขา ทั้งหมดนั้นแหละ แต่มันปรากฏชัดที่ศีล พอฝึกตามวินัย มีชีวิตตามวินัย ตามรูปแบบที่วางไว้นี้ มันก็เกิดเป็นศีลขึ้นมา คือเป็นการดำเนินชีวิตด้านพฤติกรรม ทางกาย และวาจา เป็นต้น ที่เป็นปกติอย่างนั้น ศีลก็คือพฤติกรรมดีงามที่เป็นปกติอย่างนั้นแล้ว อยู่ตัวแล้ว หรือจะเรียกเป็นความเคยชินเลยก็ได้ แต่หมายถึงความเคยชินในทางที่ดี

12) ถ้ามองเห็นความสำคัญของความเคยชิน ก็รู้ความสำคัญของวินัย ความเคยชินเป็นส่วนสำคัญของชีวิตมนุษย์ ทั้งในทางกาย วาจา และใจ ความเคยชินที่ดีหรือไม่ดีส่งผลต่อชีวิตของเรา วินัยเป็นเครื่องมือที่ช่วยสร้างความเคยชินที่ดี โดยการจัดตั้งระบบและวางระเบียบ ในชีวิตประจำวัน วินัยช่วยให้เรานำไปในทางที่ถูกต้อง และสร้างวิถีชีวิตที่ดีขึ้น ดังนั้น ถ้าเรามองเห็นความสำคัญของความเคยชิน เราก็จะรู้ความสำคัญของวินัย

13) วินัยเป็นรูปแบบ ต้องรักษาสาระไว้ และสื่อสารได้ วินัยเป็นรูปแบบที่สร้างวิถีชีวิตและแบบแผนของสังคม ทำให้มันกลายเป็นศีล แต่เรามักลืมว่าทุกคนต้องมีวินัย ไม่ว่าจะเป็นพระ ทหาร หรือชาวบ้าน วินัยช่วยให้เรามีวิถีชีวิตที่ดี แต่ถ้าไม่มีความเข้าใจ มันก็เหลือแค่รูปแบบ แต่รูปแบบก็ยังไม่ดีที่รักษาไว้ แต่ถ้าเราไม่รู้จักรักความหมาย มันก็เป็นเพียงความศักดิ์สิทธิ์ และเราก็เลื่อนลงไป

14) รู้จักศีลครบ 4 หมวด จึงจะเข้าใจคำว่า "ศีล" การศึกษาตามหลักพุทธศาสนา เริ่มต้นจากชีวิตประจำวันและการใช้ศีลในครอบครัว. ศีลจัดเป็น 4 หมวด ปาฏิโมกข์สังวรศีล ศีลแม่บทของชุมชน อินทริยสังวรศีล การใช้อินทริย เช่น ตา หู ด้วยสติและปัญญา การใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสมต้องมีศีลด้านนี้ การดูและฟังอย่างมีสติจะทำให้ได้ความรู้และข้อมูลที่มีประโยชน์

15) ทำไมในการศึกษาขั้นพื้นฐาน ท่านเริ่มต้นโดยเอาศีล เป็นที่บูรณาการไตรสิกขา การศึกษาที่มีศีลเป็นหลักจะช่วยให้เด็กมีความรู้และความเข้าใจที่ถูกต้อง และสามารถใช้ประโยชน์จากความเจริญทางเทคโนโลยีได้ แต่ถ้าไม่มีศีลเป็นหลัก ความเจริญอาจจะทำให้เราติดจม การศึกษาที่มีศีลเป็นหลักจึงเป็นสิ่งที่สำคัญสำหรับเด็กไทย

16) ได้แค่ศีล เพียงขั้นก็นอยู่ดู่เป็นเท่านั้น เด็กไทย สังคมไทย มีหรือไม่พัฒนา การศึกษาพุทธศาสนาในชีวิตประจำวันเน้นการคิดเป็นและการใช้สิ่งของอย่างมีประสิทธิภาพ

ไม่ว่าจะเป็นการกิน การใช้เสื้อผ้า หรือการใช้คอมพิวเตอร์ ความคิดเป็นจะมาทันทีเมื่อเรากิน อยู่บริโภคอะไร การศึกษาพุทธศาสนาจึงเกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน การสอนเด็กให้คิดเป็นและใช้ สิ่งของอย่างมีประสิทธิภาพเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษานี้ ศิลด้านปัจจัยปฏิเสวนาเน้นการใช้ สิ่งของและเทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพ โดยรู้จักคิดพิจารณาคุณค่าแท้ของสิ่งเหล่านี้

17) อาชีพเป็นแดนใหญ่ ทั้งโดยกิจกรรม และโดยกาลเวลา ในการที่จะเอา ไตรสิกขามาพัฒนาชีวิตคน การประกอบอาชีพเป็นส่วนสำคัญของชีวิต และเป็นเวทีในการ พัฒนาตนเอง ผ่านการประกอบอาชีพที่ถูกต้องและมีคุณธรรม เราสามารถสร้างความสุขและ ความสำเร็จในชีวิตได้ อาชีพที่ถูกต้องคืออาชีพที่ไม่ทำให้เกิดความเดือดร้อนแก่ผู้อื่น และไม่ทำ ให้สังคมเสื่อมเสีย ดังนั้น การประกอบอาชีพที่ถูกต้องและมีคุณธรรมจึงเป็นส่วนหนึ่งของ การศึกษาพุทธศาสนาในชีวิตประจำวัน นอกจากนี้ การประกอบอาชีพที่ถูกต้องยังสามารถช่วย ให้เรามีปัจจัยที่จำเป็นในการดำรงชีวิตและบริโภคให้เป็นได้

18) ถ้ามีวินัยชาวพุทธ ก็มีวิถีชีวิตที่เอื้อต่อการศึกษา วินัยชาวพุทธเป็นส่วนสำคัญของ วิถีชีวิตที่ส่งเสริมการศึกษา ศิล 5 เป็นพื้นฐานแต่ไม่พอ การประกอบชีวิตด้วยวินัยชาวพุทธ จะช่วยให้สังคมสงบ และส่งเสริมการพัฒนาทั้งส่วนบุคคลและสังคม การศึกษาจึงเข้ามาได้ง่าย ขึ้น ดังนั้น การมีวินัยชาวพุทธเป็นส่วนสำคัญในการสร้างวิถีชีวิตที่เอื้อต่อการศึกษา

19) การศึกษา ออกผลมาเป็นชีวิตที่เป็นอยู่อย่างดี มีวิถีชีวิตดีงามที่พัฒนาไปใน มรรค จนเป็นภาวิต 4 การศึกษาและปฏิบัติตามศีล สมาธิ และปัญญา (หรือไตรสิกขา) จะนำไปสู่การพัฒนาชีวิตที่ดีและมีคุณธรรม ซึ่งสอดคล้องกับหลักการของมรรค การปฏิบัติตาม ไตรสิกขาและมรรคจะทำให้ชีวิตเราเจริญและพัฒนาไปด้วยกัน ผลลัพธ์ของการศึกษาและ ปฏิบัติตามนี้คือการเป็นภาวิต 4 ซึ่งเป็นเป้าหมายสูงสุดของการศึกษาในพุทธศาสนา นั่นคือการ เป็นพระอรหันต์

20) มอง Child-Centered Education อย่างไร จึงจะเอามาใช้หรือไม่ใช้อย่างเท่าทัน การศึกษาที่มีเด็กเป็นศูนย์กลาง (Child-Centered Education) และการศึกษาที่มีครูและวิชาเป็นศูนย์กลาง (Teacher and Subject-Centered Education) มีความแตกต่าง และมีการเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัย การศึกษาที่มีเด็กเป็นศูนย์กลางเริ่มต้นในอเมริกาตั้งแต่ปี 1875 และพัฒนามากในยุคของจอห์น ดิวอี้ แต่หลังจากปี 1900 มันเริ่มต้นแย่ง และตกুব หลังจากทฤษฎีสังคมนิยมสบูตนิคขึ้นไปในปี 1957 แต่ในปี 1980 มันกลับมาเป็นที่นิยมอีกครั้ง การศึกษาที่มีเด็กเป็นศูนย์กลางและการศึกษาที่มีครูและวิชาเป็นศูนย์กลางมีความสำคัญ

ทั้งคู่ และควรประสานกันอย่างเหมาะสม นอกจากนี้ ความแตกต่างของเด็กไม่ได้เน้นเฉพาะความถนัด แต่ยังครอบคลุมถึงศักยภาพของความเป็นมนุษย์ด้วย

21) ของที่นำเข้า ต้องรู้ให้เต็มที่ที่เขาเข้าใจ ของเขาพร้อมตรงไหน ก็ต้องรู้และเติมให้เต็มจริง ๆ ได้ การศึกษาที่มุ่งเน้นเด็ก (Child-Centered Education) มักถูกเข้าใจผิดว่าเป็นการสนองความต้องการของเด็กเพียงอย่างเดียว ทั้งที่ความต้องการของเด็กมีหลายแบบและพัฒนาได้หลายชั้น การศึกษาจึงควรสร้างเหตุปัจจัยแห่งความสุขที่พัฒนาขึ้นไป และกำจัดเหตุปัจจัยแห่งความทุกข์ โดยไม่ติดตรงที่ความสุขคืออย่างนี้ แล้วก็พยายามทำให้เด็กเป็นสุขได้แค่นั้น ซึ่งทำให้เด็กเสียประโยชน์ที่เขาควรจะได้ และการศึกษาก็ไม่ทำให้คนพัฒนาเนื้อตัวที่แท้ของเขาขึ้นมา

บทวิจารณ์

หนังสือ “การศึกษา ฉบับง่าย Education Made Easy” ทำให้การศึกษาเป็นเรื่องที่เข้าใจง่ายและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ ไม่ว่าจะเป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์ การสังเกตการณ์ หรือการคิดเชิงวิเคราะห์ ทำให้การศึกษาไม่ได้จำกัดอยู่เฉพาะในห้องเรียน สามารถเริ่มได้ด้วยตนเอง กับการเรียนรู้คุณค่าและจริยธรรม การศึกษาและความสุขของเด็ก บทบาทของครูและพระพุทธเจ้าในการสร้างสังคมที่มีความเป็นอยู่ร่วมกัน การสอนเด็กให้ได้ครบไตรสิกขา ศีล สมาธิ ปัญญา ความสำคัญของการศึกษาและบทบาทของครูในการสร้างอนาคตของชาติ

จุดเด่น ของหนังสือไม่ได้เพียงเน้นการเสนอข้อมูลอย่างชัดเจนและเข้าใจง่ายเท่านั้น แต่ยังมีคุณค่าและความสำคัญที่สำคัญต่อผู้อ่านดังนี้

1) การเน้นความสุขและความเป็นอยู่ เนื้อหาเน้นการพัฒนาเหตุปัจจัยของความสุขและการกำจัดเหตุปัจจัยของความทุกข์ในการพัฒนาเด็ก การสร้างสังคมที่มีความเป็นอยู่ร่วมกันอย่างสมดุลผ่านการสอนและแนะนำให้ปฏิบัติตามหลักการของความเมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา

2) บทบาทของครูและพระพุทธเจ้าในการสร้างสังคมที่มีความเป็นอยู่ร่วมกัน ครูมีบทบาทสำคัญในการสอนและสร้างบุคลิกภาพและความรู้ให้กับเยาวชน พระพุทธเจ้าสอนให้เรารู้จักความจริงและธรรมชาติของสิ่งต่าง ๆ เพื่อพัฒนาจิตใจและจิตวิญญาณ

3) การสอนเด็กให้ได้ครบไตรสิกขา ศีล สมาธิ ปัญญา การสอนเด็กให้มีความรู้และเข้าใจในศีล สมาธิ และปัญญาเพื่อพัฒนาทักษะและจิตใจ การสอนให้เด็กมีพฤติกรรมที่เป็นประโยชน์และมีจิตใจดีเพื่อสร้างสังคมที่มีความสุขและสันติภาพ

4) ความสำคัญของการศึกษาและบทบาทของครูในการสร้างอนาคตของชาติ การศึกษาเป็นประการสำคัญในการพัฒนาบุคลิกภาพและสร้างอนาคตที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม ครูมีบทบาทสำคัญในการสอนและสร้างบุคลิกภาพและความรู้ให้กับเยาวชนเพื่อพัฒนาสังคมที่มีความเป็นอยู่ร่วมกัน

ผลลัพธ์ที่ได้จากการศึกษาและการสอนที่ดีจะช่วยสร้างอนาคตที่เต็มไปด้วยความสุขและความเจริญรุ่งเรืองของชาติและสังคมในระยะยาว

จุดด้อย ของหนังสือสามารถแยกออกเป็นประเด็นได้ดังนี้

1) การเน้นความสุขอย่างเดียว เนื้อหามุ่งเน้นความสุขเป็นหลักโดยไม่พิจารณาถึงความทุกข์และความเป็นจริงในชีวิต การเน้นความสุขอย่างเดียวอาจทำให้เขาเสียประโยชน์ที่เขาควรจะได้และไม่สนใจถึงการพัฒนาเนื้อตัวของเด็ก โดยมีนักวิชาการได้ให้แนวคิดไว้ดังนี้ Carol Dweck (2010) กล่าวว่าเด็กควรได้รับการสอนให้เชื่อในศักยภาพของตนเอง มุ่งมั่นพัฒนา เรียนรู้จากความผิดพลาด ไม่ควรให้เด็กยึดติดกับความสำเร็จหรือความสุขเพียงอย่างเดียว Angela Duckworth (2011) กล่าวว่าเด็กควรได้รับการสอนให้มีความอดทน มุ่งมั่นพยายามอย่างหนัก ไม่ควรให้เด็กท้อแท้หรือถอดใจง่ายเมื่อเจออุปสรรค นอกจากนี้ Amy Chua (2015) กล่าวว่าเด็กควรได้รับการสอนให้มีความเข้มงวด วินัย มุ่งมั่นต่อเป้าหมาย ไม่ควรให้เด็กตามใจตัวเองหรือเอาแต่ใจ แนวคิดของนักวิชาการที่ไม่เห็นด้วยกับแนวคิด "เด็กควรเน้นความสุขอย่างเดียว" นั้น มองว่าความสุขไม่ใช่เป้าหมายสูงสุดของชีวิต เด็กควรได้รับการสอนให้พัฒนาทักษะสำคัญต่าง ๆ เรียนรู้ที่จะเผชิญปัญหา อดทน มุ่งมั่น พยายาม และสร้างคุณค่าให้กับสังคม ครูควรเน้นสมดุลระหว่างความสุขและการพัฒนา

2) การขาดความสำคัญในการพัฒนาทักษะและจิตใจ บางส่วนของเนื้อหาอาจขาดความสำคัญในการพัฒนาทักษะและจิตใจของผู้เรียน การขาดความสำคัญในการพัฒนาทักษะและจิตใจอาจทำให้ผู้เรียนไม่สามารถพัฒนาเต็มศักยภาพได้ โดยมีนักวิชาการได้ให้แนวคิดไว้ดังนี้ Ivan Illich (1974) กล่าวว่าระบบการศึกษาปัจจุบันสร้าง "สังคมแห่งการเสพติด" ที่มนุษย์ถูกกระตุ้นให้แสวงหาความสำเร็จ วัตถุนิยม และความสุขทางวัตถุ โดยละเลยความสำคัญของพัฒนาการทางจิตวิญญาณและจิตใจ Tony Wagner (2012) กล่าวว่าทักษะที่

สำคัญสำหรับศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย 7 ทักษะหลัก ได้แก่ การคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา การสื่อสาร การทำงานเป็นทีม การคิดสร้างสรรค์ การรู้เท่าทันเทคโนโลยี และความยืดหยุ่น นอกจากนี้ Daniel Pink (2005) นักเขียนและนักคิดชาวอเมริกัน มองว่าทักษะที่สำคัญสำหรับศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย 6 ทักษะหลัก ได้แก่ การออกแบบ การเล่าเรื่อง การคิดวิเคราะห์ การเห็นอกเห็นใจ การทำงานเป็นทีม และความยืดหยุ่น แนวคิดของนักวิชาการที่ให้ความสำคัญกับ "การศึกษาควรให้ความสำคัญในการพัฒนาทักษะ" นั้น มองว่าทักษะและจิตใจควรพัฒนาควบคู่กันไป มนุษย์ควรพัฒนาความเป็นมนุษย์อย่างสมบูรณ์ ไม่ใช่แค่เป็นเครื่องจักรผลิตผล ครูควรส่งเสริมให้เด็กมีกิจกรรมที่หลากหลาย พัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ความอยากรู้อยากเห็น และความมั่นใจในตนเอง จำกัดเวลาการใช้เทคโนโลยี ส่งเสริมให้เด็กใช้เวลากับธรรมชาติ สอนให้เด็กมีวินัย รู้จักควบคุมตนเอง และมีความรับผิดชอบ

สรุป

หนังสือ “การศึกษา ฉบับง่าย Education Made Easy” ผลงานที่สร้างสรรค์ของพระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต) เป็นหนังสือที่เน้นการสร้างสังคมที่มีความเป็นอยู่ร่วมกันผ่านการสอนและสร้างบุคลิกภาพและความรู้ให้กับเยาวชน การพัฒนาทักษะและจิตใจเพื่อสร้างอนาคตที่เต็มไปด้วยความสุขและความเจริญรุ่งเรืองของชาติและสังคมในระยะยาว ครูมีบทบาทสำคัญในการสอนและสร้างบุคลิกภาพและความรู้ให้กับเยาวชนเพื่อพัฒนาสังคมที่มีความเป็นอยู่ร่วมกัน การสร้างสังคมที่มีความเป็นอยู่ร่วมกันอย่างสมดุลผ่านการสอนและแนะนำให้ปฏิบัติตามหลักการของความเมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขาเป็นสิ่งสำคัญ การสอนเด็กให้ได้ครบไตรสิกขา ศีล สมาธิ ปัญญา เพื่อพัฒนาทักษะและจิตใจ จุดเด่นของหนังสือเป็นการเน้นความสุขและความเป็นอยู่เป็น เนื้อหาเน้นการพัฒนาเหตุปัจจัยของความสุข ความสำคัญของการศึกษาและบทบาทของครูในการสร้างอนาคตของชาติ อย่างไรก็ตาม ก็ยังมีจุดด้อยที่เน้นความสุขอย่างเดียวโดยไม่พิจารณาถึงความทุกข์และความเข้าใจในชีวิต เด็กไม่ควรเน้นความสุขอย่างเดียว เพราะความสุขไม่ใช่เป้าหมายสูงสุดของชีวิต เด็กควรได้รับการสอนให้พัฒนาทักษะสำคัญต่าง ๆ เรียนรู้ที่จะเผชิญปัญหา อดทน มุ่งมั่น พยายาม และสร้างคุณค่าให้กับสังคม ครูควรเน้นสมดุลระหว่างความสุขและการพัฒนา การศึกษาควรให้ความสำคัญในการพัฒนาทักษะ ทักษะและจิตใจควรพัฒนาควบคู่กันไป มนุษย์ควรพัฒนาความเป็นมนุษย์อย่างสมบูรณ์ ไม่ใช่แค่เป็นเครื่องจักรผลิตผล ครูควรส่งเสริมให้เด็กมีกิจกรรมที่หลากหลาย

พัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ความอยากรู้อยากเห็น และความมั่นใจในตนเอง จำกัดเวลาการใช้เทคโนโลยี ส่งเสริมให้เด็กใช้เวลากับธรรมชาติ สอนให้เด็กมีวินัย รู้จักควบคุมตนเอง และมีความรับผิดชอบ

ดังนั้นการศึกษาที่จึงควรเน้นความสุขและความเข้าใจในชีวิต การสร้างบุคลิกภาพและความรู้ การสอนและสร้างบุคลิกภาพและความรู้ให้กับเยาวชนเพื่อพัฒนาสังคมที่มีความเป็นอยู่ร่วมกัน การพัฒนาทักษะและจิตใจ การสอนเด็กให้ได้ครบไตรสิกขา ศีล สมาธิ ปัญญาเพื่อพัฒนาทักษะและจิตใจ การเน้นความสุขและความเป็นอยู่ที่มีความสุข การพัฒนาเหตุปัจจัยของความสุข ให้ความสำคัญของการศึกษาและบทบาทของครูในการสร้างอนาคตของชาติ การพิจารณาถึงความทุกข์และความเข้าใจในชีวิต การรับรู้ถึงความสำคัญของการพิจารณาถึงความทุกข์และความเข้าใจในชีวิตเพื่อการพัฒนาอย่างครบถ้วนและสมบูรณ์ เพื่อพัฒนาผู้เรียนสู่การเรียนรู้ในรูปแบบจิตตปัญญาศึกษา (Contemplative Education) คือ การศึกษาที่นำการสำรวจใคร่ครวญ การเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ เข้ากับการศึกษาในรูปแบบเพื่อความเข้าใจในตัวเอง สังคม และความเชื่อมโยงกับโลก โดยจิตตปัญญาศึกษาจะมองเห็นและตระหนักถึงความไม่สมคูลย์ของการเรียนรู้ในรูปแบบที่มุ่งเน้นแต่ความรู้ทางวิชาการ โดยละเลยความสำคัญของความหมายของชีวิต เรียนรู้ว่าตนเองเป็นใคร และมองเห็นเพื่อนความเป็นมนุษย์ของกันและกัน ร่วมกับเพื่อนร่วมชั้นเรียน ทำให้เข้าใจโลกภายในของตัวเอง มีมุมมองที่หลากหลายเกี่ยวกับชีวิตและความจริงของมนุษย์ เพื่อก่อให้เกิดความสุข อิสระ และความรัก โดยอาศัยการเรียนรู้ผ่านการใคร่ครวญ การสังเกตสิ่งที่เกิดขึ้นภายในจิตใจ ความคิด และอารมณ์ ผ่านประสบการณ์ตรงจากการเรียนในรูปแบบของการมีประสบการณ์ตรง เป็นความรู้ทางปัญญาที่จะเกิดขึ้นได้ด้วยความเชื่อมโยงกันในสามภาค คือ ภาควิชาความรู้ ภาควิชาทักษะ และภาควิชาจิตวิญญาณ

เอกสารอ้างอิง

- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต). (2545). การศึกษา ฉบับง่าย Education Made Easy. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: พิมพ์สว.
- Chua, A. (2015). The tiger mother's guide to success. In T. L. Roediger III, J. D. Smith, & R. F. Smith (Eds.), Cognitive psychology: A student's handbook. Routledge.

- Duckworth, A. L. (2011). Grit: Why passion and perseverance are the keys to success. In K. A. Ericsson, R. R. Hoffman, A. Kozbelt, & T. L. Roediger III (Eds.), *The Cambridge handbook of expertise and expert performance*. Cambridge University Press.
- Dweck, C. S. (2010). Mindset: The new psychology of success. In K. A. Ericsson, R. R. Hoffman, A. Kozbelt, & T. L. Roediger III (Eds.), *The Cambridge handbook of expertise and expert performance*. Cambridge University Press.
- Illich, I. (1974). Education without schools. In R. L. Meek & A. H. Halsey (Eds.), *Education and society*. Open University Press.
- Pink, D. H. (2005). *A Whole New Mind: Why Right-Brainers Will Rule the Future*. New York: Riverhead Books.
- Wagner, T. (2012). *Creating Innovators: The Making of a Young People Who Will Change the World*. New York: Scribner.

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน

1. นโยบายการตีพิมพ์ในวารสารมณีเชษฐาราม วัดจอมมณี

วารสารมณีเชษฐาราม วัดจอมมณี เป็นวารสารในกลุ่มมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้า และเพื่อตีพิมพ์เผยแพร่บทความวิชาการ บทความวิจัย และบทความหนังสือ แก่นักวิชาการ นักวิจัย คณาจารย์ นักศึกษาทุกระดับ และผู้สนใจทั่วไป ในมิติทางด้านศาสนาและปรัชญา วัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่น รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ การศึกษา สังคมวิทยาและมนุษยวิทยา รวมทั้งสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 3 ท่าน ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind peer-reviewed) เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสารทัศนะและข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความวารสาร ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น มิใช่ความคิดของคณะผู้จัดทำ และไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ ทั้งนี้กองบรรณาธิการไม่สงวนลิขสิทธิ์ในการคัดลอก แต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา ทางวารสารกำหนดออกวารสารปีละ 2 ฉบับ (ราย 6 เดือน) ดังนี้ ฉบับที่ 1 เดือน มกราคม – มิถุนายน และ ฉบับที่ 2 เดือน กรกฎาคม – ธันวาคม

2. ประเภทของผลงานที่ตีพิมพ์ในวารสารมณีเชษฐาราม วัดจอมมณี

1) บทความวิจัย (Research Article) เป็นบทความที่นำเสนอการค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับศาสนาและปรัชญา วัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่น รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ การศึกษา สังคมวิทยาและมนุษยวิทยา รวมทั้งสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

2) บทความวิชาการ (Academic Article) เป็นบทความวิเคราะห์ วิจัยหรือเสนอแนวคิดใหม่

3. รูปแบบของการจัดเตรียมต้นฉบับ

1) ต้นฉบับบทความต้องมีความยาว 8 - 12 หน้ากระดาษ A4 (ไม่รวมเอกสารอ้างอิง) พิมพ์บนกระดาษหน้าเดียว ใช้ตัวอักษรแบบ THSarabunPSK ตั้งค่าหน้ากระดาษโดยเว้นขอบบน ขอบซ้าย 1 นิ้ว และขอบขวา ขอบล่าง 1 นิ้ว กำหนดระยะห่างระหว่างบรรทัดเท่ากับ 1 และเว้นบรรทัดระหว่างแต่ละย่อหน้า การนำเสนอรูปภาพและตาราง ต้องนำเสนอรูปภาพและตารางที่มีความคมชัดพร้อมระบุหมายเลขกำกับรูปภาพไว้ด้านล่าง พิมพ์เป็นตัวหนาเช่นตารางที่ 1 หรือ Table 1 และ ภาพที่ 1 หรือ Figure 1 รูปภาพที่นำเสนอต้องมีรายละเอียดของข้อมูลครบถ้วนและเข้าใจได้โดยไม่ต้องกลับไปอ่านที่เนื้อความอีก ระบุลำดับของรูปภาพทุกรูปให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่อยู่ในต้นฉบับ โดยคำอธิบายต้องกระชับและสอดคล้องกับรูปภาพที่นำเสนอ

- 2) ชื่อเรื่องต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พิมพ์ไว้ตรงกลางหน้าแรก
- 3) ชื่อผู้เขียน ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พร้อมระบุชื่อสังกัดหรือหน่วยงาน
- 4) มีบทคัดย่อภาษาไทย จำนวนคำอยู่ที่ 300-350 คำ
- 5) กำหนดคำสำคัญ (Keywords) 3-5 คำ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
- 6) การเรียงหัวข้อ หัวข้อใหญ่สุด ให้พิมพ์ชิดขอบด้านซ้าย หัวข้อย่อยเว้นห่างจากหัวข้อใหญ่ 3-5 ตัวอักษร และหัวข้อย่อยขนาดเดียวกัน ต้องพิมพ์ให้ตรงกัน เมื่อขึ้นหัวข้อใหญ่ให้เว้นระยะห่าง 1 บรรทัด
- 7) การใช้ตัวเลข ค่าย่อ และวงเล็บ ควรใช้ตัวเลขอารบิกทั้งหมด ใช้คำย่อที่เป็นสากลเท่านั้น (ระบุคำเต็มไว้ในครั้งแรก) การวงเล็บภาษาอังกฤษ ควรใช้ดังนี้ (Student centred learning)

บทความวิจัย ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

- 1) **บทคัดย่อ (Abstract)** เสนอวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีการวิจัยและผลการวิจัยโดยสรุป สั้นกะทัดรัดได้ใจความ
- 2) **บทนำ (Introduction)** ระบุความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาในการวิจัยและระบุวัตถุประสงค์ของการวิจัย
- 3) **วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methodology)** ระบุแบบแผนการวิจัย การได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่างและการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

4) ผลการวิจัย (Results) เสนอผลที่พบตามวัตถุประสงค์การวิจัยตามลำดับอย่างชัดเจน ควรเสนอในรูปตารางหรือแผนภูมิ

5) อภิปรายผล (Discussion) เสนอเป็นความเรียง ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของผลการวิจัยกับกรอบแนวคิด และงานวิจัยที่ผ่านมา ไม่ควรอภิปรายเป็นข้อ ๆ แต่ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของตัวแปรที่ศึกษาทั้งหมด

6) องค์ความรู้ใหม่ (ถ้ามี) (Originality and Body of Knowledge) ระบุงค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สังเคราะห์ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจง่าย

7) สรุป (Conclusion) / ข้อเสนอแนะ (Recommendation) ระบุงค์สรุปที่สำคัญและข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และประเด็นสำหรับการวิจัยต่อไป

8) เอกสารอ้างอิง (References) ต้องเป็นรายการอ้างอิงที่มีปรากฏในบทความเท่านั้น

บทความวิชาการ ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

- 1) บทคัดย่อ (Abstract)
- 2) บทนำ (Introduction)
- 3) เนื้อเรื่อง (Content) แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ
- 4) สรุป (Conclusion)
- 5) เอกสารอ้างอิง (Reference)

4. ระบบการอ้างอิงและเอกสารอ้างอิงทางวิชาการ

เอกสารที่นำมาใช้ในการอ้างอิงบทความ ควรมีที่มาจากแหล่งตีพิมพ์ที่ชัดเจน และมีความน่าเชื่อถือ สามารถสืบค้นได้ เช่น หนังสือ วารสาร หรืองานวิจัย เป็นต้น ผู้เขียนบทความจะต้องตรวจสอบความถูกต้องของรายการอ้างอิง เพื่อป้องกันความล่าช้าในการตีพิมพ์บทความ เนื่องจากบทความที่มีการอ้างอิงไม่ถูกต้อง จะไม่ได้รับการส่งต่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณา จนกว่าการอ้างอิงเอกสารจะได้รับการแก้ไขให้สมบูรณ์

การอ้างอิงในเนื้อหาบทความ

รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อเรื่องและท้ายเล่มใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม – ปี ตามรูปแบบของ American Psychological Association (APA) ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยใช้วงเล็บ ปิด-เปิด แล้วระบุชื่อ-นามสกุลของผู้เขียนและปีที่ตีพิมพ์ กำกับท้ายเนื้อความที่ได้อ้างอิง ตัวอย่างเช่น การปฏิวัติทางอุตสาหกรรมครั้งที่ 4 (Industry 4.0) ภาครัฐและภาคอุตสาหกรรมจะต้องเตรียมพร้อมในหลาย ๆ ด้านและสิ่งที่สำคัญที่สุดก็คือ การเตรียมพร้อมด้านทรัพยากรมนุษย์ เพื่อรองรับอุตสาหกรรมใหม่และเศรษฐกิจยุคใหม่ เป็นการพัฒนาค้นสู่อุตสาหกรรมอนาคต เชื่อมโยงทรัพยากรบุคคล ความรอบรู้ นวัตกรรมทางความคิด และเทคโนโลยีดิจิทัล เป็นหนึ่งเดียวกับการขับเคลื่อนอุตสาหกรรม (ธนิต โสรัตน์, 2559) โดยเอกสารอ้างอิงที่ใช้ในการอ้างอิงในบทความ จะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิงท้ายบทความทุกรายการ โดยรูปแบบของเอกสารอ้างอิง มีดังนี้

อ้างอิงจากเอกสารภาษาไทย

- 1) พระไตรปิฎกและอรรถกถาให้อ้างชื่อคัมภีร์ / เล่มที่/ ข้อที่/ เลขหน้า แล้วตามด้วยชื่อหน่วยงานผู้จัดทำ ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) พร้อมปีที่พิมพ์ ตัวอย่าง เช่น “ภิกษุทั้งหลาย รูปเวทนา สัญญา สังขาร และวิญญาณ เป็นอนัตตา ภิกษุทั้งหลาย ถ้ารูปเวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณนี้จักเป็นอัตตาแล้วไซ้รู้รูปเวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณนี้ไม่พึงเป็นไปเพื่ออาพาธ ” (วิ.ม. 4/20/27) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)
- 2) ผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างชื่อ-นามสกุลผู้แต่ง แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (เกสวดี เชี่ยวชาญ, 2557)
- 3) ผู้แต่งสองราย ให้อ้างชื่อ-นามสกุลของผู้แต่งทั้งสองรายโดยใช้คำว่า “และ” ในการเชื่อมผู้เขียนทั้งสองแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (นิรมัย คัมภักษา และอัจฉิมา ศิริพิบูลย์ผล, 2560)
- 4) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างชื่อ-นามสกุลของผู้แต่งรายแรก แล้วเพิ่มคำว่า “และคณะ” แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (ทศพร คำผลศิริ และคณะ, 2560)
- 5) กรณีที่เนื้อความเป็นเรื่องเดียวกัน หรือผลการวิจัยเหมือนกัน แต่มีผู้อ้างอิงหลายคน ให้ใช้รายการอ้างอิงที่ใกล้เคียงกับปีปัจจุบันมากที่สุด (ค้นพบล่าสุด) หรือหากเป็นแนวคิดทฤษฎี

ก็ควรอ้างอิงเจ้าของแนวคิดทฤษฎี หรือบุคคลผู้เป็นที่ยอมรับของวงการวิชาการส่วนใหญ่เป็นสำคัญ

อ้างอิงจากเอกสารภาษาอังกฤษ

1) ถ้ามีผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างนามสกุลของผู้แต่ง ตามด้วยอักษรตัวย่อของชื่อภาษาอังกฤษ ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Phathong, K., 2007)

2) ถ้ามีผู้แต่งสองราย ให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรก ตามด้วยอักษรตัวย่อของชื่อภาษาอังกฤษ ตามด้วยเครื่องหมายแอนด์ (&) คั่นกลาง ตามด้วยนามสกุลของผู้แต่งรายที่สอง และตามด้วยอักษรย่อของชื่อภาษาอังกฤษ แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Werker, J. F. & Desjardins, R. N, 2004)

3) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรก ตามด้วยอักษรตัวย่อของชื่อภาษาอังกฤษตามด้วย et al. ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Bloom, B. S., et al.)

เอกสารอ้างอิงท้ายเล่ม

(1) พระไตรปิฎก อรรถกถา

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อพระไตรปิฎก อรรถกถา.// สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(2) หนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อหนังสือ.// (ครั้งที่พิมพ์).// สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

เกษภา ผาทอง. (2548). ระเบียบวิธีวิจัยทางรัฐศาสตร์ : แนวคิด ทฤษฎีสู่การปฏิบัติ. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: พิสิษฐ์ ไทย ออฟเซต.

(3) บทความในหนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ใน ชื่อบรรณาธิการ (บรรณาธิการ).// ชื่อเรื่อง/ (เลขหน้าที่อ้าง).// สถานที่พิมพ์: /สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

ชลิตา บัณฑุวงศ์. (2556) ข้าวและชาวนาไทยในกระแสการเปลี่ยนแปลง ใน พจนก กาญจนจันทร์ (บรรณาธิการ), คน ข้าว นา ควาย ในวัฒนธรรมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (หน้า 39-68). กรุงเทพมหานคร: อัมรินทร์.

(4) บทความจากวารสาร

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ชื่อวารสาร.// ปีที่/ (ฉบับที่), / เลขหน้าแรก ที่ตีพิมพ์-เลขหน้าสุดท้ายที่ตีพิมพ์.

ตัวอย่าง :

เกษฎา ผาทอง และคณะ. (2562). พระพุทธศาสนากับการเมือง. วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทรรศน์, 3(2), 16-31.

(5) บทความในสารานุกรม

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ใน ชื่อสารานุกรม, / (เล่มที่อ้าง, หน้า เลขหน้าที่อ้าง).
สถานที่พิมพ์: /สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

สนิทาอาจพันธ์. (2537). หม้อคอคควาย. ใน สารานุกรมของใช้พื้นบ้านไทยในอดีตเขต หัวเมืองฝ่ายเหนือ, (หน้า 274-275). กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้น.

(6) หนังสือพิมพ์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (วันที่ เดือน ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ชื่อหนังสือพิมพ์, / เลขหน้า.

ตัวอย่าง :

สุชาติ เผือกสกนธ์. (9 มิถุนายน 2549). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. ผู้จัดการรายวัน, น.13.

(7) สารนิพนธ์, วิทยานิพนธ์, ดุษฎีนิพนธ์, รายงานการวิจัย

รูปแบบ :

ผู้แต่ง. //(ปีที่พิมพ์). // ชื่อวิทยานิพนธ์. // ใน/ ระดับวิทยานิพนธ์ สาขา. // ชื่อมหาวิทยาลัยที่พิมพ์.

ตัวอย่าง :

พรไทย ศิริสาธิตกิจ. (2558). การพัฒนารูปแบบการปรับตัวของชาวนาอย่างยั่งยืนในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

นายมนัส ภาควงศ์. (2540). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชน. ใน รายงานการวิจัย. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(8) สัมภาษณ์

รูปแบบ:

ชื่อผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์. //(วัน เดือน ปี ที่สัมภาษณ์). // ชื่อเรื่องที่สัมภาษณ์. //(ชื่อผู้สัมภาษณ์)

ตัวอย่าง :

ไชยศิริ ลีศิริกุล. (5 พ.ย. 2562). วิธีการพัฒนาห่วงโซ่อุปทานข้าว. (พระมหาปรัชญ์ อรรถพร, สัมภาษณ์)

(9) สื่อออนไลน์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง. //(ปีที่เผยแพร่). // ชื่อเรื่อง. // เรียกใช้เมื่อ/ จาก แหล่งที่มาของข้อมูล (URL)

ตัวอย่าง :

ฤทัยชนก จริงจิตร. (2555). กลยุทธ์ข้าวไทยบนฐาน AEC เพื่อก้าวสู่การเป็น Trading Nation เรียกใช้เมื่อ 1 สิงหาคม 2563 จาก <http://www.tpsoc.moc.go.th/sites/default/files/862-img.pdf>

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2561). เลื่อนข้าราชการให้ดำรงตำแหน่งประเภททั่วไป ระดับชำนาญงาน คำสั่งสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ที่ 593/2562 . เรียกใช้เมื่อ 15 มกราคม 2562 จาก <http://www.onab.go.th/category/news/คำสั่ง-ประกาศ/>

(10) ราชกิจจานุเบกษา

รูปแบบ:

ชื่อกฎหมาย.//(ปีที่พิมพ์).//ชื่อเรื่อง(ถ้ามี).//ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่/ตอนที่/หน้า/(วันเดือนปี).

ตัวอย่าง:

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).

ประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2562). เรื่อง กำหนดประเภทและขนาดของโครงการหรือกิจการซึ่งต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม และหลักเกณฑ์ วิธีการ ระเบียบปฏิบัติ และแนวทางการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 129 ตอนพิเศษ 97 ง หน้า 1 (20 มิถุนายน 2555).

ตัวอย่างเอกสารอ้างอิง

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงสาธารณสุข. (2558). คู่มือเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย Developmental Surveillance and Promotion Manual (DSPM) Promotion Manual (DSPM). เชียงใหม่: สยามพิมพ์นานาชาติ.

ประภัสสร ปรีเอี่ยม และธรรมบุญ รวีผ่อง. (2554). ผลการส่งเสริมพัฒนาการ กล้ามเนื้อมัดเล็ก สำหรับเด็กพัฒนาการช้าโดยพ่อแม่ของเด็กที่มีความต้องการพิเศษใน จังหวัดมหาสารคาม. ใน รายงานการวิจัย. สถาบันราชภัฏมหาสารคาม.

พระสุตวรรษ วิสุทโธ และเดชชาติ ตีรทรัพย์. (2561). บทบาทของผู้สูงอายุในการพัฒนาชุมชนในตำบลทรายขาว อำเภอดงหลวง จังหวัดนครศรีธรรมราช. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม, 2(2), 8-13

พระสถาพร ปุณณนโธ (เจ้าอาวาส) และคณะ. (2562). การวิเคราะห์การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการทำงานจิตอาสา ของชุมชนวัดสระเกษ อำเภอมะนัง จังหวัดสงขลา. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม, 3(2), 16-31.

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์. (2535). พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. 2500. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สำนักงานสาธารณสุขอำเภอทอง. (2560). รายงานการกักน้ำหนัมน้อยกว่า 2,500 กรัม ได้รับการคัดกรองพัฒนาการ DSPMปีงบประมาณ 2560 (อินเทอร์เน็ต). เรียกใช้เมื่อ 15 มิถุนายน 2562 จาก <http://atg.hdc.moph.go.th>

สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดพัทลุง. (2563). ศิลปะการแห่งโนราห์. เรียกใช้เมื่อ 9 กุมภาพันธ์ 2563 จาก https://www.m-culture.go.th/phatthalung/ewt_news.php?nid=508&filename=index.

Elizabet, B. (1990). Ecotourism: The Potentials and Pitfalls. Vol.1 and 2. World Wildlife Fund. Washington, D.C.

Dunst, C. J. & Triette, C. M. (1996). Empowerment, effective helpgiving practices and family-Centered care. Pediatr Nurs, 22(2), 334-337.

5. หลักเกณฑ์การส่งต้นฉบับบทความเพื่อได้รับการตีพิมพ์

การส่งในระบบ (Online Submission) สามารถส่งเข้าระบบออนไลน์ได้เว็บไซต์ของวารสารมณีเชษฐาราม วัดจอมมณี ได้ที่

<https://so07.tci-thaijo.org/index.php/JMCR/issue/view/25> เมื่อส่งเข้าระบบสำเร็จให้แจ้งข้อมูลเพิ่มเติมทาง Email : manichettharam@gmail.com

6. ขั้นตอนการนำบทความลงตีพิมพ์ลงในวารสารมณีเชษฐาราม วัดจอมมณี

ต้นฉบับบทความที่เสนอเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารให้อยู่ในรูปแบบของไฟล์เอกสาร *.docx ของ Microsoft Word Version 2010 หรือมากกว่า หากต้นฉบับประกอบด้วยภาพ ตาราง หรือสมการ ให้ส่งแยกจากไฟล์เอกสาร ในรูปแบบไฟล์ภาพ สกุล *.PDF*.JPG*.GIF หรือ *.bmp ความยาวของต้นฉบับต้องไม่เกิน 12 หน้า (ไม่รวมเอกสารอ้างอิง) กองบรรณาธิการจะพิจารณาบทความเบื้องต้น เกี่ยวกับความถูกต้องของรูปแบบทั่วไป ถ้าไม่ผ่านการพิจารณาจะส่งกลับไปแก้ไข ถ้าผ่านจะเข้าสู่การพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิเมื่อผลการประเมินผ่านหรือไม่ผ่านหรือมีการแก้ไข จะแจ้งผลให้ผู้เขียนทราบ โดยการพิจารณาบทความเพื่อลงตีพิมพ์ได้จะคำนึงถึงความหลากหลายและความเหมาะสม

7. สิทธิของบรรณาธิการ

ในกรณีที่กองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งได้รับเชิญให้เป็นผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินบทความมีความเห็นว่าควรแก้ไข กองบรรณาธิการจะส่งคืนเพื่อให้เจ้าของบทความแก้ไข โดยจะยึดถือข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินเป็นเกณฑ์หลัก และหรือขอสงวนสิทธิ์ที่จะพิจารณาไม่ตีพิมพ์ ในกรณีที่รายงานการวิจัย บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัยไม่ตรงกับแนวทางของวารสารมณีเชษฐาราม วัดจอมมณี หรือไม่ผ่านการพิจารณาของกองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญเมื่อบทความที่ได้รับการตีพิมพ์ผู้เขียนจะได้รับวารสารสิ่งฉบับที่นำบทความลงตีพิมพ์ พร้อมกับหนังสือรับรองการตีพิมพ์บทความในวารสารมณีเชษฐาราม วัดจอมมณี

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิจัย

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน (ไทย) (14 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน (อังกฤษ) (12 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (อังกฤษ) (12 pt)

E-mail: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (300-350 คำ)

(16 pt).....วัตถุประสงค์ของการวิจัย ระบุประเภทของวิจัย ประชากรกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผลการวิจัย ที่พบ (เลือกนำเสนอเฉพาะผลการวิจัยที่มีความน่าสนใจมากที่สุด).....

.....

.....

.....

.....

.....

คำสำคัญ: 3-5 คำ

Abstract (18 pt)

(16 pt) ให้ตรงตามบทคัดย่อภาษาไทย.....

.....

.....

.....

.....

Keywords: 3-5 words

บทนำ (18 pt) (ไม่ควรเกิน 4 ย่อหน้า)

.....(16 pt) 1. กล่าวถึงความเป็นมาแล้วความสำคัญของปัญหา โดยกว้าง ๆ (อ้างนโยบาย กฎหมาย หรือแนวคิดทฤษฎีมารองรับ).....

2. กล่าวถึงสภาพปัญหาปัจจุบันที่เกิดขึ้น (อ้างงานวิจัยหรือทฤษฎีมารองรับ).....

3. กล่าวถึงสภาพปัญหาของประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการศึกษา.....

4.สรุปความเป็นมาทั้งหมดชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการวิจัยและประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (16 pt)

1..... (16 pt).....

2..... (16 pt).....

3..... (16 pt).....

วิธีดำเนินการวิจัย (18 pt)

(16 pt)..... ระบุรูปแบบของการวิจัย ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง วิธีการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล.....

ผลการวิจัย (18 pt)

(16 pt) ผลการวิจัยต้องตอบวัตถุประสงค์ทุกข้อ

ภาพที่ 1 (ชื่อภาพ) (ถ้ามี)

(16 pt) อภิปรายผลการวิจัยที่พบตามวัตถุประสงค์ ผลการวิจัยสอดคล้องหรือไม่ สอดคล้องกับผลการวิจัยของใคร สามารถนำมาอภิปรายได้ทั้งหมด

[illegible]

องค์ความรู้ใหม่ (18 pt) (ถ้ามี)

...(16.pt).....ระบุนองค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย.สังเคราะห์
ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจ
ง่าย.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

สรุป/ข้อเสนอแนะ (18 pt)

...(16.pt).....สรุปผลการวิจัยทั้งหมด สั้น ๆ กระชับได้ใจความ.....พร้อมข้อเสนอแนะที่
ได้จากการวิจัย.....และการนำผลการวิจัยไปใช้ รวมถึงเสนอแนะแนวทางในการวิจัยครั้งต่อไป

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

กิตติกรรมประกาศ (18 pt) (ถ้ามี) (ให้ใส่เฉพาะกรณีที่ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัย หรือ
กรณีซื้อบทความมีชื่อเรื่องไม่ตรงกับงานวิจัยหรือวิทยานิพนธ์)

...(16 pt) ตัวอย่าง เช่น ขอขอบคุณทุนสนับสนุนวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการ
วิจัยแห่งชาติ ปีงบประมาณ 2559 และข้อมูลจากโครงการวิจัยย่อย เรื่องสภาพปัญหาและ
ความต้องการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุในบริบทภาคใต้ตอนล่าง

.....

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16 pt)

.....

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิชาการ

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน (ไทย) (14 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน (อังกฤษ) (12 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (อังกฤษ) (12 pt)

E-mail: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (300-350 คำ)

(16 pt)

.....

.....

.....

.....

.....

คำสำคัญ: 3-5 คำ

Abstract (18 pt)

...(16 pt)

.....

.....

.....

.....

Keywords: 3-5 words

(16 pt)

.....(16 pt).....

สรุป (18 pt)

(16 pt).....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

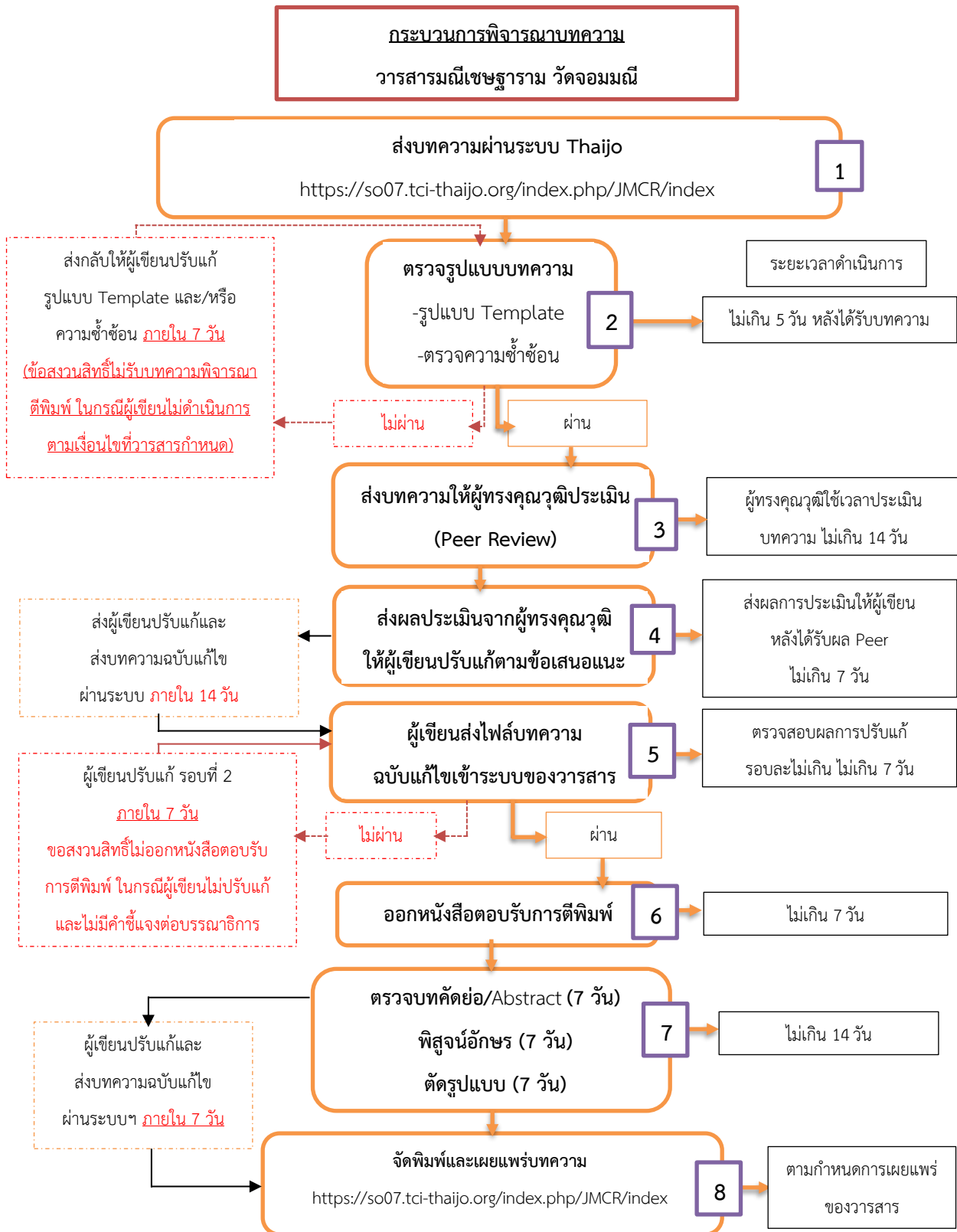
(16 pt).....

.....

.....

.....

.....

หมายเหตุ: ระยะเวลาของกระบวนการพิจารณาบทความตั้งแต่ผู้พิมพ์ส่งบทความเข้าระบบ ขั้นตอนที่ 1-6 ใช้ระยะเวลา
ประมาณ 1 เดือน ในการออกหนังสือตอบรับการตีพิมพ์ (ผู้พิมพ์บทความต้องปรับแก้บทความตามกำหนด)